SITVS TERRÆ PROMISSIONIS SS BIBLIORVM INTELLIGENTIAM EXACTE APERIENS: PER CHRISTIANVM ADRICHOMIVM DELPHVM

THEATRVM TERRÆ SANCTÆ ET BIBLICARVM HISTORIARVM

cum tabulis geographicis ære expressis.

AVCTORE, CHRISTIANO ADRICHOMIO, DELPHO.

Cum gratia et Priuilegio.

Index eorum quæ hoc volumine continentur.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO DOMINO D. OCTAVIO DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA EPISCOPO CALATINO, EIVSDEMQVE S. SEDIS IN INFERIORIS GERMANIAE ET BELGARVM PROVINCIIS NVNtio *cum poteſtate Legati de latere.*

ILLVSTRISSIME & Reuerendiſſime Domine. Mitto, & pono ad pedes tuos hoc animi mei teſtimonium, quem vnum habeo (teſtem inuoco naturæ meæ Deum) cui placere & probari cupiam: præterquàm quod æquiſſimum eſt, nos illis vicem reddere, quorum cura viuimus, auctoritate nitimur, à quibus Dei legem, fidei, veritatis noſtræ ſacramenta edocti ſumus. Neque habeo quod audaciæ meæ prætexam, quàm candidum & ſine fuco amorem, conuenientem naturæ & inſtitutioni meæ; quo feror tanquam in patrem & Epiſcopum animæ meæ. Veniſti à S. D. N. vt contra vim ventorum & artificio Satanæ inductam tempeſtatem Petri nauim in hoc Germaniæ Oceano dirigeres; neq; continuit ſe Romana fides, nullis ſe finibus circunſcribi paſſa eſt animi tui magnitudo; quin etiã ad nos mari & beluis expoſitos, ſui virtute diffunderetur. Verè CATHOLICA, quæ, vti ſollicita mater, congregat in ouile omnes, & curat oues ſuas; refert in humeris, & repertos gaudet quos perdiderat filios. Verus paſtor, qui non vrbis, ſed orbis ſe cogitat Epiſcopum, & tales viros labenti Belgicæ ſummittit, qui res collapſas ſuo conſilio reſtituant, reſtitutas ſeruent. Ita decuit Petri cathedram & Fidem Apoſtolico ore laudatam. Ea vna exſcindendi hæreſes ratio eſt, ſi ſint qui præeant nobis ad ſumma virtutum. qui nòn ad fortunæ titulos, aut formæ folia hæreant, ſed pro animorum nobilitate rerum iudicia expediant. quos oſtentare hæreticis in confuſionem, probare noſtris ad exemplum poſſimus. Qui pro defenſione Fidei gladium ſpiritus exercent, & quibuſdam ambitioſis & petacibus ſui reuerentia cor funditus commouent, apud quos nullus fraudi locus eſt, qui vnam illam ſuis decretis normam præferunt Iuſtitiæ & Veritatis. Quod quia facis, & Eccleſiæ defenſionem, ſtatus noſtri integritatem, & inueteratam omni ſeculo, iam alibi proſtitutam regalis ſacerdotij auctoritatem ſartam tectam conſtituis, & illa conſtantis animi tui conſilia expedis,

amamus te omnes, & in te Dei ſpiritum veneramur. Atq; eo nomine excitatus venio ad altare tuum, tanquam filius, qui affectus ſuos non continet amoris violentia: offero hoc (nō dico munus) in vim obedientiæ, pietatis, reuerentię, iure merito tibi debitæ: vt cùm ocium erit, videre poſſis neq; hic deeſſe, qui Catholicæ fidei miniſtris ſeſe Catholicos exhibere cupiāt. Operis ratio tota popularis eſt, finis in pietate. quod à me hîc præſtitum; neque vendito: & premere volebam, vt tota laus maneret Auctori, & alioquin iudicium meum ſequi non licuit. Illis qui apud me poſſunt omnia, aliter placuit, ceſſi; &, qui alter ſapientiæ gradus eſt, parui. Cuius ratio mihi demum conſtabit, ſi tibi non diſplicere intelligam. Eccleſię noſtrę curam fruſtra tam ſollicito commendem, atque is eſt huius Patriæ ſtatus, qui Dei miſericordiam & hominum omnium auxilia vehementer expoſtulet. Feſto die Inuentionis S. Crucis, quam velit Deus ſemper eſſe in oculis noſtris, vt exultemus & lætemur in ea. ANNO cIↄ. Iↄ. LXXXIX.

I. C. V.

obedientiſs. filius

G. Br. Can.

CHRI-

CHRISTIANVS ADRI-CHOMIVS CHRISTIANO ET PIO LECTORI.

TERRA promißionis, quam S. Biblia & Iosephus à Chanaan filio Cham, qui cum suis filijs hanc olim inhabitauit, terram Chanaan siue Chananæam vocant, Ptolomæus autem, alijque cosmographi Palæstinam, & vulgò Terram sanctam appellant, regio est nobilißima Syriæ, in vmbilico orbis constituta, quæ ab Oriente Syriam & Arabiam, à Meridie desertum Pharan & Aegyptum, ab Occidente mare magnum seu mediterraneum, à Septentrione verò Libanum montem pro finibus habet. Eius longitudo ab Aquilone à ciuitate Dan ad radicem montis Libani sita (quæ postea Cæsarea Philippi & Paneas dicta est) versus meridiem porrigitur, & vsque ad Bersabee ciuitatem in tribu Simeonis contra desertum magnum sitam, plus minus sexaginta septem conficit miliaria, quæ singula vnius horæ itinere commensuranda sunt. Hoc autem diligens Lector attendat, me, ex omnibus secutum esse maximè Brocardum, ideóque nemini temerè ferendum esse iudicium, cùm Hieronymi & aliorum miliaria, plurimum ab hac ratione distent, quæ tamen ipsa à quouis paullo accuratiore ad huius nostræ descriptionis consonantiam redigi facilè possunt. Quantuli enim ingenij est, horæ spacium, ad quæuis minima, mediocria, maxima miliaria accommodare? Longitudo igitur hæc erit, si oculatis, & quidem diligentißimis testibus credendum est. Latitudo verò, quæ ab Occidente à mari magno in Orientem ad Iordanem vsque sumenda est, quibusdam locis sedecim, quibusdam octodecim miliaria complectitur. Quod autem D. Hieronymus in epistola ad Dardanum regionem hanc à Dan vsque Bersabee 160. milium in longum spacio tendi, ab Ioppe autem vsque Bethlehem quadraginta sex milia esse, atque Idumæos à meridiana plaga 75. ab Hierosolymis millibus separatos scribat, Italica hic, vt & in alijs suis locis Hebraicis, miliaria intelligit, quorum ferè tria vnius horæ miliare absoluunt. Ob singularem autem cæli temperiem, aëris salubritatem, soli vbertatem, pecorum, auium, piscium, frumenti, vini, olei, saccari, balsami, ficuum, malorum granatorum, herbarum, florum, frugum omnis generis copiam, Dei ore lacte & melle fluere, sæpenumerò dicta est. vt partim propter hæc, partim propter insignium montium, camporum, fontium, fluuiorum, nemorum, vrbium, castellorum, pagorum, & hominum frequentiam, ob rerum denique omnium abundantiam, ceu paradisus Domini, ac figura cæli reliquas sub cælo mundi partes longè excellere dicenda sit. Quapropter non immeritò à Deo præ cæteris totius orbis regionibus fuit electa, quæ patri fidei nostræ Abrahamo, & semini eius promitteretur, atque eiectis inde Chananæis in typum cælestis patriæ vnico & electo Dei populo poßidenda traderetur. Et præterquam quod Patriarcharum fuerit colonia, Prophetarum sedes & domus, quis eius valebit exprimere dignitatem, quòd Deum Opt. Max. & à Prophetis promissum Saluatorem, in carne nascentem exceperit, natum aluerit, cum hominibus conuersantem portauerit, quod sedenti solium, oranti scabellum, dormienti culcitra & ceruical fuerit. Quid, quod sola angustiarum eius arbitra, di-

Genes. 10. Psal. 73. Ezech. 38. Hieron. in Ezech. 5. Num. 34. Brocard. itin. 7. Dimensio. Deuter. 8. Ioseph. 5. antiq. 3. Exod. 3. & alib. Ezech. 20

uinis

uinis eius lacrymis, & sanguineo sudore rigari, & augustissimis quinq; vulnerum fontibus sanctificari meruerit. Magna sunt hæc, at maius longè, quod, quem viuũ semper portauerat, mortuum suis visceribus triduò amplexari, & viuum hominibus restituere, deniq; & Angelis gloriosum triumphatorem reddere datum sit. Non est, quod Apostolos memorem, qui hic, ceu in Euangelicæ prædicationis theatro stupenda miraculorum virtute innumeram languentium multitudinem optatæ & incorruptæ sanitati restituerunt. atq; nulla vi & potentia præditi, supra tria hominum millia vno die, imò vna hora, & aliâs infinita Iudæorum millia sub suaue Christi iugum diuini duntaxat verbi prædicationis gratia pertraxerunt. Et quis enumerandis alijs sufficiat? Hæc nónne vel sola fateri nos cogunt, vt olim Iud.6. *area manente sicca solum Gedeonis vellus cœlesti rore maduit, ita, toto terrarum orbe deserto hanc solam regionem omni gratiarum benedictione excelluisse? Floruerunt quidem, & vel maximè, Persiæ, Aegypti, Græciæ & Italiæ populi, sed nescio, an quisquam sit, qui rebus ipsis verè æstimatis, aliam vllam regionem huic comparandam putet? Non iam loquor de rebus diuinis, quæ sine controuersia gentis Iudaicæ propria sunt & hæreditaria, sed de ijs omnibus, quæ in hac vita splendoris aliquid, vtilitatis, aut necessitatis habent. quæ ipsa quoniam & statim, & toto postea libro demonstraturi sumus, ad caussas suscepti huius operis transeamus.*

Videlicet, cùm omnes tam noui, quàm veteris Testamenti libri, locorum huius terræ, quæ & re & nomine sancta est, iugem ac pene perpetuam celebrent memoriam, eorum absque oculari intuitu, aut saltem topographica imagine, nulla potest esse cognitio: nam teste Hieronymo; quomodo Græcorum historias magis Epist. ad Domn. & Rogat. *intelligunt, qui Athenas viderint, & tertium Virgilij librum, qui à Troade per Leucatem & Acroceraunia ad Siciliam, & inde ad ostia Tyberis nauigauerint; ita sanctam scripturam lucidius intuebitur, qui Iudæam oculis contemplatus sit, & antiquarum vrbium memorias, locorumqúe vel eadem vocabula, vel mutata cognouerit. vnde & ipsi Hieronymo vel ob hoc solùm curæ fuit, cum eruditissimis Hebræorum hunc subire laborem, vt totam hanc circumiret prouinciam, quam vniuersæ Christi Ecclesiæ sonant: Si vir ille summi ingenij, antiquitatum, historiæ tum Ecclesiasticæ tum profanæ peritissimus, qui inusitata memoria & incredibili diligentia, post Scripturæ Sacræ & tot linguarum cognitionem, omnes omnium auctorum libros euoluerat & perceperat, tamen sibi pene repuerascendum existimauit, vt huius terræ limites, vestigia, valles, rudera, augendæ pietati & parandæ doctrinæ præsens contemplaretur; quid nobis statuendum est? nolo dicere qui simus, in comparatione illius viri, cui parem tot sæcula non habuerunt.*

Bocatius in decad. *Referunt historici Sultanum quendam Ægypti, cùm bellum à Christianorum populo expectaret, abusque Alexandria non sine summis periculis in Italiam contendisse, & ibi maiore etiam metu, necubi deprehenderetur, nostrorum apparatum, studia, vires, consilia, summa arte & audacia considerasse, atque ea vna peregrinatione tantum fiduciæ concepisse, vt de victoria non dubitarit. neque eum spes fefellit. nam cùm nostri eò contendissent, paucis omnino mensibus eiecti, pulsi & victi sunt. Maiorum nostrorum memoria Carolus V. cùm in media Germania Saxonis & Lantgrauij arma sustineret, iussit sibi à Cosmographis &*

phis & locorum illorum peritißimis accuratißimam tabulam fieri, in qua montes, valles, itinera, vrbes, &c. depicta cùm quotidie oculis subijceret, ipsos tandem Germanos Germaniæ possessione depulsos, Imperio subiecit. neq; arbitror expectare quemquam vt hæc pluribus comprobemus, quoniam satis constet, quemadmodum sine locorum cognitione victoria ex hoste parari non potest, ita neque ad Bibliorum cognitionem sine harum rerum cognitione quisquam perueniet, quorum tamen lectio, meditatio, scientia, succum nobis alimentum & robur præstat ad vitam æternam. Iccirco ad Dei T. Opt. Maximi gloriam & clariorem S. Scripturæ intelligentiam, ex intimis eiusdem scripturæ visceribus & medullis, ex probatißimis quibusq; Auctoribus, ex Iosepho, Hieronymo, Egesippo, Plinio, Ptolomæo, Strabone, Brocardo, Breidenbachio, Saligniaco & multis alijs, qui hanc terram inhabitarunt, perlustrarunt, ac oppidatim sunt dimensi, verum & germanum eius situm, sicut summè floruit, maxima cum industria, ac diuturna diligentiqúe triginta annorum labore geographicè delineaui, obseruata vbique iusta, quoad fieri potuit, locorum symmetria & commensuratione.

Et quidem inter reliquos diligentißimus & exactißimus terræ huius perlustrator & descriptor, vt iam dixi, visus est Brocardus, qui quoniam eam oculis, eo maximè fine, & (quantum apparet) incredibili quadam diligentia ad ventorum rationem exegit, eum ferè semper secutus sum, quod persuasißimum haberem, non fuisse vnquam, qui voluerit magis, aut verò etiam potuerit melius, perfectam & simplicem quandam ad huius rei cognitionem viam sternere. Neque pudet me imitari, qui sciam hoc optimum quemque & facere, neque sanè aliter posse, quoniam scilicet nihil dictum est, quod non sit dictum prius. Nam cuius stuporis sit, si vel ea ipsa loca iam visitassem, & quanta possem diligentia perscrutatus fuissem, ob hoc quicquam mihi præ cæteris vendicarem, aut nouam quandam indignam & ridiculam commentationem ex meo cerebro constituerem, quæ à veterum sententia & rationibus δὶς διὰ πασῶν *discreparet.* Brocardus.

Igitur doctißimos & diligentißimos viros secuti sumus, eorum sæpe verba, sæpius sententias bona fide retulimus, multa interim de nostro, vt cuiuis patet, adiecimus: nolo hic labores nostros metiri, metiti sumus terram illam, & satis superqúe sudatum est. Et quod te imprimis tenere velim, candide lector, caui semper ab asseueratione, nisi graues auctores haberem, nam in tam vasto opere (quod sanè pro foliorum multitudine æstimari nolim, sed pro rerum pondere & grauitate, probè mihi conscius, quantum in eo sumptuum, molestiarum, laborum exantlarim) sæpe suspiciones sequimur, pugnantes, aut dißidentes aliorum sententias referimus, aut certè vt ab alijs relata sunt, bona fide ponimus, non alia ratione, mi Lector, nisi vt ex hac collatione veritas tibi illucescat, & doctioribus quibusque occasio detur ex his quasi dubijs quibusdam, ad plenam aliquando & perfectißimam rerum illarum cognitionem penetrandi. sed de his quæ doctrinæ sunt & ingenij, iam satis. quod potißimum hoc opere quæsiui pietas fuit, & vt fomenta pararem sanctißimis quibusque & diuinißimis cogitationibus. Refert Beatus Hieronymus, Paulam ægram & fatiscentem, tanto tamen ardore singula paßionis dominicæ vestigia, Apostolorum, In epitaph. Paulæ.

 Martyrum,

Martyrum, & V. Testamenti patrum, tum ipsius B. Virginis percurrisse, in eorum contemplatione tanto gaudio perfusam, tanta suauitate delinitam, vt illos quasi coram oculis cernere & complecti videretur. an non hoc idem nobis hîc planè integrum est, longè minori molestia, sumptu minimo, vtilitate incomparabili, siue studiorum fructum quæras, siue meditationis materiam & pietatis. Vtrũque te sequi velim, magis tamen hoc; ad hoc enim nati sumus, vt meditatione passionis & meritorum Christi, Christo commoriamur, & in æternum viuamus. Quem ego tam præclarum finem & mihi ex hoc labore precor & spero, & alijs, vt adipiscantur, omni opere & conatu laborandum est. Scilicet hæc Terra illius Promissionis figura est, quam in cœlis expectamus, eò si huius cognitio non refertur, doctrinæ fortassis aliquid, fructus nihil habet. Sed iam ad Palestinæ nostræ descriptionem redeamus.

Nomina. *De nomine iam ante diximus, sed quoniam inter ipsa nomina quædam polisema sunt, de ijs iam dicamus. Est igitur notatu dignum, quod quemadmodum nomen generis tribuitur speciei, ita & hîc fiat, nisi quis malit potius è contrario.*
Cananæ. *Nam Cananæam putarim propriè & primitus eam partem fuisse, quæ distinguitur à Pheresæis, Iebusæis & cæt. postea verò totam eam terram id nomen*
Palæsthina. *indigetasse. De Palæsthina certius dici potest, fuisse terram Philistijm, siue Philistinorum, quorum frequens mentio est in libris Regum, & omnino paucis tri-*
Iudæa. Hieron. in Loc. Act *bubus, Iuda scilicet, Dan, & Simeon concludebantur. Tertium nomen Iudæa erit, nam quod dicitur Promissionis & Sancta terra, rectissimè quidem iam & verissimè semper dictum fuit, sed præterquam quod in S.S. eorum mentio non ita fit, nescio quomodo mihi videntur potius mysteria esse & Prophetiæ rationem habere quàm nominis. Igitur Iudæa, quæ maximè communis est huius terræ significatio, aut pro tota terra Sancta accipitur, quam Palæsthinam appellari iam diximus, aut pro eiusdem terræ parte tertia, Iudæa in specie dicta, & tunc complectitur duas potentissimas tribus Iuda & Beniamin, quæ itidem duæ sub vno Iudæ, aut etiam aliquando Beniamin nomine intelliguntur. Et quidem Iudæa in hoc sensu dicitur ad distinctionem Samariæ & Galileæ, in quas tres partes ab Auctoribus eam terram diuidi videmus. Quod si ita est, necessarium est, vt sub Iuda etiam Simeon & Dan comprehendantur, cogente videlicet ratione diuisionis, & ipsa historiæ consequentia, qua traditur Simeon & Dan portiones ex Iuda accepisse, atque ideo etiam separatas veteri nomine censeri. Igitur tota Iudæa, quæ est*
Samaria. *intra Iordanem, erit vel Galilæa, vel Samaria, vel in specie Iudæa. Neque tamen ignoramus hanc diuisionem posteriorem esse illa quæ sequitur, sed eò nos traxit nominis etymologia, & alioqui in Nouo Testamento hæc vsitatior est, vt sequens in Veteri. Et sanè B. Hieronymus docet, quod apud historicos Iudæa ad Palæsthinã,*
Galilæa. *Samaria verò & Galilæa ad Phœnicem referatur. Quod quidem, si ratio loci & propinquitatis habeatur, verissimum est. nam & hoc dici potest propter multas in ijs locis gẽtilium vrbes, Tyrum, Sidonem, &c. perpetua bella, victorias, scisma demum ipsum Israëlis à Iuda, hoc commodè defendi posse. Igitur, quid Iudæa sit, & quomodo à reliquis partibus secernatur, ad hunc modum á nobis explicatum sit: nam quod ad fertilitatem & cultum attinet, multum alias partes excelluit, propter ipsam Sacerdotij & regni Metropolim, fidei constantiam, promissiones de*

Christo,

Christo, &c. quæ omnibus in promptu sunt. de Samaria & Galilæa speciatim suo loco agemus.

Sequitur altera diuisio, & vt paullo acutius distinguamus origine prima. illa, quam vocant, duodecim tribuum. Sed vt cumq; sit, non tam potest accommodari terræ, quã ipsi populo, qui iuxta tribus diuisus fuit, priusquam illã terrã introisset. Nam Ruben, Gad, & dimidia Manasse non funiculis, sed toto Iordane distinguuntur à reliquis: & quod potissimum est, dimidia Manasse, quæq; pro se, non video, cui tribui cedant; & cum funiculis nullo modo coniungi possint, propter Iordanem medium, qui pro funiculo est, & illud interuallum quod ab hac dimidia ad illam est, tum etiam propter præproperam earum duarum & semis tribuum à reliqua Iudæa distractionem fit omnino vt hæc neque tum statim primo ingressu, neque etiam postea ita præcisè intelligi posit, nisi simpliciter ad populum absq; vllo respectu ad terram ipsam referatur. essent enim tribus tredecim, aut nouem. Sed hæc latius persequi, plus fortassis argutiarum quàm fructus adferat. Igitur populariter agendo, erit hæc maximè vsitata diuisio iuxta duodecim tribus seu sortes, quas vsurpauit Iosue iuxta præscriptum Dei. Quod vt rectè intelligamus, accipimus duodecim filios Iacob, demptis mox Leui & Ioseph, quorum locum, vt duodenarius impleatur, Ephraim, & Manasse duo Ioseph filij supplebunt. quod an benedictionis rationem habeat in Ioseph, an non, quandoquidem ipse exclusus est, iam nihil interest; certè in Leui benedictio fuit: habuit enim propriam & singularem rationem, extra hanc sortium computationem. Constitutis ad hunc modum tribubus duodecim, diuisio iure statim obtinuit, non item effectu, & certè nũquam plenè præscriptas sortes tribus obtinuêre. Erunt igitur in intellectu semper tribus duodecim, & duæ Manasses intelligentur quasi subdiuisio; ita nihil obstabit, quo minus hanc rationem quibusuis temporibus intelligamus. Nam Iosue semel diuisit in duodecim partes, & iterum Manassem in duas, quod nihil impedit diuisionem primam: diuisit, dico, occisis triginta & vno regibus, ac deletis septem terræ Chanaan gentibus, Amorrhæis, nempe, Gergesæis, Iebusæis, Chananæis, Æthæis, Euæis & Pherezæis. quam terræ diuisionem ita, vt ab Iosue facta est, funiculo distributionis separaui atq; seiunxi, & omnes ac singulas vrbes, castra, pagos, vicos, montes, fontes, fluuios, syluas, cæteraq; huius S. Terræ loca, quorum in Biblijs, Iosepho, Hieronymo, alijsq; fit mentio, suo quæq; loco collocaui. Neque tamen, quia omnia ea loca diligentissimè à me obseruata & notata sunt, quæ apud probatos inueniri potuerunt auctores, existimare quis debet, non plures fuisse huius regionis ciuitates, & vicos, aliaq; loca, quàm in tabula delineata sunt; cùm longè plures extitisse, etiam ipsi auctores, quibus vsi sumus, licet non nominent, satis insinuent. Nam Israelitarum dux Iosue, vt ex ipsius libro satis patet, in sortium diuisione eas tantùm describit ciuitates, quæ limites erant, & tribuum termini, mediarum autem, quæ multò plures erant, nullam fecit mentionem. Idem testatur, quod singulæ ciuitates certos sub se habebant pagos, vicos & villas, & Michæas Propheta, Bethlehem in millibus Iuda fuisse scribit. Neq; enim alia in toto orbe regio est aut prouincia, quæ tam paruo spacio tam egregia, magna & multa cõplectatur oppida, castra, pagos; quod vt vno semel exemplo comprobemus, adferamus in medium regias ciuitates. Fuerunt in ASER: *Achsaph, Sidon, Tyrus.* BENIAMIN: *Bethel, Gabaa, Ierusalem, Iericho.* DAN: *Accaron, Geth, Lachis.* E-

Tribus

Iosu.12. Deuter.7.

Iosu.15.16.17.18.19.

PHRA-

Ciuitates regiæ. PHRAIM: *Gazer, Samaria, Saron, Taphua.* GAD: *Rabba.* ISACHAR: *Aphec.* IUDA: *Arad, Bezec, Eglon, Hebron, Lebna, Maceda, Odolla, Taphua.* MANASSE 1. *Dor, Galgal, Iezrael, Mageddo, Tanac, Thersa.* MANASSE 2. *Astaroth, Damascus, Edrai, Gessur, Machati, Soba, Theman.* NEPTALIM: *Asor, Cedes, Emath.* RUBEN: *Esebon, Madian, Petra.* SIMEON: *Dabir, Gerara.* ZABULON: *Iechonam, Semeron. Vides in tantillo spacio quantum numerum regiarum ciuitatum? quarum paucissimæ fuerunt quas non ille populus occuparit, occisis vel eiectis earum Regibus. Adijciemus eodem ordine ciuitates Episcopales, erit enim hoc cum magno fructu lectoris, & ita melius introspici poterit huius terræ præstantia. Constituti autem sunt his locis Archiepiscopi, Episcopi, Suffraganei, quorum omnium plenior explicatio è nostris descriptionibus peti debet, nos vno nomine oẽs Episcopos, & vrbes Episcopales dicimus.* IN ASER: *Ptolemais, Sarepta,*
Vrbes Episcopales. *Sidon, Tyrus.* BENIAMIN: *Ierusalem, Iericho.* DAN: *Azotus, Iamnia, Ioppe.* EPHRAIM: *Lidda, Sichem.* GAD: *Aroer, Rabba.* ISACHAR: *Caiphas.* IUDA: *Bethlehẽ, Emaus, Hebron.* MANASSE 1. *Antipatris, Bethsan, Cæsarea Dor.* MANASSE 2. *Adrach, Bosra, Damascus.* NEPTALIM: *Cæsarea Philippi, Cedes Neptalim, Neptalim.* RUBEN: *Petra.* SIMEON: *Ascalon, Gaza.* ZABULON: *Legio, Nazareth, Sephoris, Tabor, Tiberias. Docet etiam Iosephus Iudæam habuisse quinque curias,*
Ioseph. 14. antiq. 11. Curiæ. Maß. in Chron. *quas in quinque locis constituerit Gabinius præfectus Romanorum militum, cùm attribuisset singulis, singulas metropoles. Hierosolymam, Gadaram, Amathunta, Hierichum & Sepphorim Galilææ. Enumerat etiam vndecim Toparchias i-*
Toparchiæ. *dem Iosephus, quasi dicas totidem præfecturas. hoc ordine: Hierosolyma, Lebna, Acrabata, Thamna, Lydda, Ammaus, Pella, Idumæa, Engadda, Herodium, Hiericus. Vrbes Refugij & Leuitarum suo loco in Leui exprimemus. Erant & Iudææ partes quædam, vt Gamalitica, Gaulanitis, Batanæa & Trachonitis. erant,*
Satrapiæ. *quæ finitimis præerant, vt Iamnia & Ioppe. Erant satrapiæ Philistinorum quinque Accaron, Ascalon, Azotus, Gaza, Geth. & longè celeberrimæ Decapoleos vrbes: Asor, Bethsaida, Bethsan, Cæsarea Philippi, Capharnaum, Cedes Ne-*
Decapolis. *ptalim, Corozaim, Iotopata, Sephet, Tiberias. & de diuisione quidem totius & partium hactenus. Igitur annotata à me loca omnia inscripsi nouis & veteribus nominibus, miliaria collocaui, quæ vna hora commodè confici possunt, vt ea quasi generali quadam ratione ad omnes alias hæc nostra descriptio aptari posit. Vrbes hac ferè nota depinxi: castra hoc modo : pagos aut vicos tali : de quibus autem incertum est, ciuitatesne, an pagi, vel castra fuerint, hoc modo signaui. Porro quod in generali totius Palestinæ tabula propter spacij angustiam fieri non potuit; præclariora quælibet loca vt cuiuis inspicienti statim essent obuia in singulis singularum tribuum tabilis suis notis insigniui: Vrbes regias regio diademate, mitra Episcopales, asterisco Leuiticas, signo crucis ciuitates refugij. Curias autem & Toparchias suis capitalibus C. & T. litteris distinxi. Satrapias denique & ciuitates Decapoleos sui numeri notæ: illas quidem V. has X. demonstrant. Nouerit etiam lector, si quando al. fl. m. n. o. p. occurrant, legendum esse alias, fluuius, mons, nunc, olim, post. Aduertat porro desertum illud amplißimum, in quo filij Israel duce Moyse ex Ægypto in promißionis terram transeuntes annis quadraginta morati sunt, cum itinere mansionibus eorum, & parte Ægypti simul & finitimas circumquaque regiones ne istius solitudinis ac regionum*

gionum amplitudine tabula ſupra modum excreſceret, anguſtiori ſpacio, minoriq́ figura, quàm huius tabulæ proportio exigebat delineata eſſe. Vrbes exteras, quæ tabulæ commodè adijci potuerunt, adiecimus circumquaque, addito ferè numero, quot ab ea diſtēt miliaribus. Loca verò, quorum origo, nominum varietas, & forma tabulæ inſeri commodè non poterant, geſtorum etiam memorabilium maximeq́ue inſignium epitomen ſeorſim in hoc cōmentario dilucida breuitate conſcripſi, appoſito cuiq́ loco ſuo nomine, ac literarum, cyfrarumq́ue numero, qui in qualibet tribu locum deſignatum indicent. quos ob hoc adiecimus, vt eſſent paragraphi quidam, Indici videlicet & memoriæ lectoris plurimùm conducturi, tum vel maximè ad intelligendas hiſtorias & loca illa, quibus in charta aſsignantur. Quin etiam, vt fides dictis habeatur, loca originalia vnde hæc deſumpta ſunt, in margine plerumque adſcripſi. Diſtributum eſt totum opus in partes tres: neque putaui alia methodo in harum rerum traditione vtendum, quam ſimpliciſsima, non tantùm doctis, ſed omnibus omnino, qui aliquem modò ſcientiæ guſtum habeant, apertiſsima. Prima pars complectetur tribus omnes, hoc ordine, cū deſerto Pharan: Aſer, Beniamin, Dan, Ephraim, Gad, Iſachar, Iuda, Leui, Manaſſe 1. Manaſſe 2. Neptalim, Pharan deſertum, Ruben, Simeon, Zabulon. Habebunt tabulā generalem, reliquæ omnes etiam ſpeciales, præterquam Leui. Secunda pars complectetur deſcriptionem Ieroſolymæ, cū Tabula. Tertia habebit Miſcellanea quædam locorum. Sequetur poſtremum index eorum Auctorum, quibus vſi ſumus. Atq́ ita, Lector optime, ſi his lectis & intellectis iterum te ad Biblia conferas, videbis multa, impedita antea, obſcura, inuia, apertiſsima tibi eſſe, et quaſi manu ad cognitionem eorum omnium deduceris, collatis videlicet tabulis noſtris ad ipſam deſcriptionem, quæ tibi per ordinem Alphabeticum, vel per numeros ſtatim aperitur, ne vſquā labi vel errare poſsis, vt hæc ocularis inſpectio loco multorum & magnorum commentariorum tibi eſſe debeat. Tu verò, ſi hîc maxima diligentia, fide, ſtudio, ſumptibus, & laboribus immenſis nihil peperci, vt tibi ſatisfacerem, &, quod poſſum cum paupercula in gazophilacio Chriſti deponerem, memento mei in precibus tuis apud Dominum, vt mihi pro tot ſudoribus & vigilijs, quietem & gloriam tribuat in cœlis. Amen.

EPIGRAMMA AVCTORIS in Palæſthinam.

Melle fluit terra hæc promiſſa, & lacte redundat:
Aſt ea quæ ſurſum eſt, nectare & ambroſia.

IN

IN THEATRVM TERRÆ SANCTÆ, CARMEN IORDANI LOVFFII, I.C.

SI vacat à curis aliquot, grauioribus, horis,
Hoc videas præsens munere lætus opus.
Omne tulit punctum commiscens vtile dulci,
Ipsius vt melior lectio testis erit.
Si veteris gustare iuuet secreta Moysi,
His velut indicibus multa retecta patent.
Nam sacra quæ celebrant monimẽta, vt flumina, montes,
Vrbes, hîc oculis omnia nuda tuis.
Et Pharaonis iter, Iudæ per sicca phalanges,
Singula sunt, positis hîc manifesta notis.
Hîc arces Solymæ, montis iuga sancta Sionis,
Scandere ne pigeat quo licet illa pede.
Hîc etiam quæ Diua parens Montana petiuit,
Quasque aliàs legitur nobilitasse vias.
Hîc venerere lubens etiam vestigia Christi,
Illius & roseo sperſa cruore loca.
Sed numerum vincunt, stricti magè carminis vsum,
Quæ subit errantem dum reuocaret ouem.
His tamen accepta recreantur luce tabellis,
Quæ præeunt instar lampadis, atque ducis.
Ipsaquẽ nos veterum stimulant exempla fideles,
Quosque monet Christi nominis altus honor:
Vertere & in melius fugientes temporis horas,
Atque pares castis moribus esse viris.
Sin secus & nostras maculemus sordibus oras,
Lucida nec poterunt numina ferre diu.
Nostis vt Hebræos, gentem magis omnibus vnam,
Ipse pater quondam fouerit æthereus.
Fit comes, alloquitur, sua per miracula firmat,
Pandit eis imi pectoris alta sui.
Protegit, exornat templo rituquẽ sacrorum,
Et facit, hæc summa est, omnibus esse super.
Hos tamen ingratos nimium, nimiumq; rebelles
Deserit, & gentes ad sua dona vocat.
Queis subitò Graias, Asiaq; repleuerat vrbes,
Munera fortunans sancta, fauore Deus.
Quisquis enim certat propria feritate subacta,
Barbara mansueto subdere colla iugo.
Rursus vbi pereunt honor & reuerentia, diuum
Hîc & opus fidei, fasquẽ piumquẽ iacet:
Pestifer irato submissus munere Mahum,
Quod superest recti, viribus, arte, petit,
Pellitur ad gelidas Europæ denique fines
Alma fides, aliquo tempore culta satis.
Pòst (dolor) inuadens proceres aliosquẽ veternus,
Fecit vt incultum seuerit hostis agrum.
Nec mora lethiferis se prodit fertile ramis
Infœlix lolium, tritica sana necans.
Impia sacrilego moueat, quæ, secta furore,
Fas & iura premens, quid refricasse iuuat?
Exigit innocuos terrasquẽ latronibus implet,
Se socians paribus sceptra Iouemq; quatit.
Fit iocus (heu) veterum pessundare dogmata, ritus,
Sensa patrum, summo cuncta sacrata Deo.
Hæc igitur secum recolens & fata priorum,
Corripitur iusto (mens nisi laua) metu.
Haud poterit mergi (fateor) tua Petre carina,
Nec tamen est stabili sola refixa loco.
Ast modò nos fido placemus pectore numen,
Illius haud fuerit debilitata manus.
Quin solet afflictos, etiam commissa luentes,
Robore de cœlo, sæpe iuuare. Vale.

TERRÆ

TRIBVS ASER
id est, portio illa Terræ Sanctæ, quæ Tribui Aser in diuisione regionis attributa fuit
PARS TRIBVS NEPTALIM
PARS TRIBVS ZABVLON
TRIBVS ASER
PARS GALILÆÆ SVPERIORIS SEV GALILÆÆ GENTIVM.
PHOENICIÆ PARS. 63
MARE SYRIACVM ET PHOENICVM 63
MARE MAGNVM 55
Miliaria vnius horæ
1 2 3 4 5 6
Tabernaculum Aber Cinei
Naason
Asor
Cariathaim
Assedim
Hethalon 48
Chali. 35
Amon. 12
Enoch 39
Hermon mons 47
Heuæi 47
Campus Libani. 64
Baalgad mons. 17
Baalgad
S. Georgius
Campus Masphe. 30
Aquæ Maserephot. 25
Adonis fluuius. 6
Sisro 81 phænicia
Silua Pinea 79
Sidon 77
Planicies Libani. 64
Alcath al. Elcath. 9
Cana maior. 31
Terra Maspha. 30
Via Iturææ 88
Antilibanus mons foecudus vineis
Maara Sidonis p. 78
Cauea Tyri 54
Helhacer 46
Sarepta 71
Silua. 71
Scopuli. 75
Eleutherus fluuius 37
Roob. 69
Gabala. 40
Baca. 18
Alab. 7
Bathme. 19
Amma. 11
Aniel. 13
Terra Chabul. 82
Belfort. 21
Bethen 27
Horma 49
Helba. 45
Castru nouum 33
Via Sidonis. 89
Abran 3
Cades. 29
Aphec. 15
Cydoessa 36
Giscala. 43
Gabaragana. 41
Hacoc 44
Thoron 83
Montes Tyri 60
Meroth 57
Elmelech 38
Achsaph. 4
Hosa. 50
Tyrus antiqua. 86
Puteus aquarum viuentium
Acziba p. Ecdippa. 5
Sida. 76
Sandalium 70
Album promontorium
Tyrus. 84
Cabul. 28
Rama. 68
Castrum Regium 34
Gadare 41
Amaad 10
Nehiel. 61
Abdon. 2
Ooli. 62
Indi. 52
Mons Fortis 59
Saron mons 73
Castrum Lamberti 32
Via Tyri. 90
Scala Tyriorum. 74
Bedar. 20
Vallis Aser fertiliss. 87
Bethemec 26
Georgia 42
Bethdagon. 24
Bethebem. 25
Sior. 80
Cendeuia Palus. 22
Belus flu.
Iephtael vallis. 51
Septa
Labanath. 53
Besara. 23
Memnonis Sepulcrum 56
Pons Beli flu. 65
Missal 58
Ptolemais n. Acon 66
Anathon
Cana Galilææ
Cateth
Zabulon

TERRAE PROMISSIONIS, ET SINGVLARVM TRIBVVM, LOCORVM, AC FINITIMARVM REGIONVM EIVS, INSIGNIORVMQVE RErum ibidem gestarum succincta & accurata descriptio: opera & industria Christiani Adrichomij Delphi ex sacræ Scripturæ medulla, ipsisq; antiquitatibus eruta, & in lucem prolata. per omnia cyfrarum numeris suæ nunc æditæ, & ad viuum expressæ topographicæ delineationi conformis ac respondens.

A.

Tribus Aser & confinia eius.

1.

ASER, octauus filius Iacob, qui & Israël, filij Isaac, filij patriarchę Abraham, natus ex Zelpha ancilla Liæ vxoris eius, semen Abrahæ in Aegypto ita multiplicauit, vt de eius tribu, exceptis paruulis & mulieribus, ad montem Sinai numerati & inuēti sint à 20. anno & suprà, viri ad pugnam apti quadraginta millia & mille quingēti. Quibus omnibus iuxta Dei sententiā in deserto mortuis, eorum filij, viri bellatores numero quinquaginta tria millia qūadringenti terrā promissionis ingressi, in sortium diuisione citra Iordanem ad mare magnum eam, quam in topographica nostra tabula delineatam ac funiculo protractam vides, terræ acceperunt possessionem: totam occupantes regionem à Sidône magna vsq; ad Carmelum maris, quę in longitudine viginti miliariorum continet spatium: in latitudine verò à mari magno tū vsq; Asor, tū vsq; Naason, per nouem miliariorum spatium extenditur. Terra huius tribus pinguissima est, ac vino, oleo, & præsertim optimo tritico fœcundissima. in qua Prophetia hæc benedictionis Iacob secundum literam impleta est: Aser pinguis panis eius, & præbebit delitias Regibus.

Genes. 30. Num. 1. Nu. 14. 26. Iosue. 19. Iudic. 5. Iose. 5. ant. 3. Brocard. itin. 7. Genes. 49.

Loci tribus Aser.

2.

ABDON ciuitas tribus Aser, quæ cum suburbanis suis, Leuitis separata est. de qua Iosue 21. 1. Paral. 6. Hieronym. tomo 3. de locis Hebraicis, litera A.

3.

ABRAN, aliâs Acram siue Achran, ciuitas in tribu Aser. Ios. 19. Hier. in loc. Hebr. lit. A.

4.

ACHSAPH, quæ aliâs Axab, siue Axaph, Hieronymo Acisap dicitur, regalis & potens vrbs in tribu Aser: cuius rex contra Iosue ad aquas Meron pugnās, occisus est. Ios. 11. 12. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. A.

5.

ACZIBA, quæ & Achazib, Hieronymo Achziph. maritima & robusta vrbs tribus Aser, quam filij Aser initio expugnare nō potuerunt. Hæc, teste Hieronymo, postea Ecdippa vocata est, sita in nono miliario Ptolemaidis, pergentibus Tyrum. cuius etiam Ptolomęus meminit, & Iosephus, qui eam Ecdippon nominat.

Ios. 19. Iudic. 1. Hieron. de loc Hebr. lit. A. Ptol. Iose 1. bell. 11.

6.

ADONIS fluuius, qui ex Libano monte profluit, contra Aquilonem tribus à ciuitate Beryto, & totidem cōtra Austrum à Biblo miliaribus mare magnum ingreditur. Nomen Adonis sortitus, ab Adonide Bibliorum & Cypriorum regis filio, quem ob formæ excellentiam Venus in delitijs habuit. Quo, dū in nemore venatur, primo ætatis flore apri dente sub inguine percusso & occiso, quotannis à Gentilibus in mense Iunio tum in Biblo Phæniciæ vrbe, in qua & templum habuit, tum alibi gentium, solenni ritu anniuersaria occisionis eius dies ingenti planctu celebrabatur. quo die, si Luciano credimus, fluuius hic instar sanguinis rubescebat. Idem fluuius Christianorum tempore Canis vocatus est. ad quem Hierosolymitanum regnum ac Patriarchatus terminabantur; & Antiochenus Patriarchatus & Comitatus Tripolitanus incipiebant. In huius fluuij ostio excelsi, asperi & prærupti attollūtur montes, qui Climax, id est, gradatio siue ascensio vocātur. penes quos Lycus fluuius in mare prorumpit. Hi cùm iter facientibus iuxta mare aditum negarent, Imperator Antonius difficultatem istam tollere cupiens, montes incidi iussit, ac angustam inter montes viam aperuit. quod epigramma in ea excisione, hoc modo inscul

Pli. 5. nat. hist. 20. Ptolom. Ezec. 8. Hierō. ibi. Tyr. bell. sacr. li. 10. ca. 5. 19. & lib. 14. ca. 14. & lib. 16. ca. 29. Vitriac. ca. 33. 34. Brei. iti. 1. Domin. Mari. Niger geog tp. Asiæ cō. 4.

ptum indicat: Imper.Cæs. Antonius pius, felix, semper Aug. Brit. Max. Parth.Max. German.Max. Pont. Max. montibus imminentibus Lyco flumini cæsis, viam delatauit per Antonianam suam. Quæ quidem via ob angustiam & imminentes montes periculosissima ac pene imperuia est, vt paucissimi viri facili negotio numeroso exercitui hîc transitum impedire possent. Nam latitudinis vix habet cubitos duos, at lõgitudinis stadia quatuor. Nomen hisce angustijs à Cane fluuio, cui transitum præbet, à quibusdam Passus Canis inditum est. ab alijs verò ob frequentes paganorum Christianis hunc transitum prohibentium excursiones, Passus pagani dicitur. Quem Christianorum exercitus aliquoties non sine ingenti periculo transijt.

7.

ALAB, aliâs Ahalab, Hieronymo Chalab, vrbs valida. De hac etiam cultores pristinos tribus Aser primis annis expellere non potuit. Iudic.1. Hieron. in loc. Hebr. lit. C.

8.

ALBVM promontorium, vbi inter prominentes montes & æstuosum mare arctus & periculosus transitus est. Tyr. 7. bel. sac. 22. Bonauent. Mercat. Stell.

9.

ALCATH, aliàs Elcath, & Elrath, Hieronymo Elchath, ciuitas, quæ cum suburbanis suis de tribu Aser data est Leuitis. Ios. 19. 21. Hieron. de loc. Hebr. lit. E.

10.

AMAAD, Hieronymo Amath, ciuitas tribus Aser. Ios. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. A.

11.

AMMA, Hieronymo Amna, ciuitas fortis Aser. Ios. 19. Hieron. de loc. Heb. lit. A.

12.

AMON, seu Hamon ciuitas in tribu Aser. Ios. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. A.

13.

ANIEL, aliàs Anee, in tribu Aser. Hiero. de loc. Hebr. lit. A. & B.

14.

ANTILIBANVS mons fœcundus, & optimis vineis abundans, ad Orientem à Sidone vno miliario distat. Qui versus Austrum à fluuio Eleuthero sumens initium, & contra Aquilonem vltra Tripolim ad ciuitatem Archis vsque vergens, triginta miliariorum spatium absoluit. Nec à mari magno vltra duo miliaria recedit, nisi iuxta Tripolim, vbi ferè tribus ab eo miliaribus seiungitur. In quibusdam autem locis mari tam propinquus est, vt ipsum contingat, & ab eo alluatur. Broc. itin. 1. Breid. ibid.

15.

APHEC, aliàs Afeg, munita vrbs fortis Aser: cuius etiam habitatores pristinos Aseritæ initio delere non potuerũt. Ios. 19. Iud. 1. Hieron. de loc. Hebr. lit. A.

16.

AQuæ Maserephot, aliàs Masserephoth, Hieronymo Masrephothmaim. Salinæ sunt iuxta mare magnum, vbi tempore excrescentis & inundãtis maris, aqua in alueos quosdam fluit: & aut solis feruore, aut igne in sal excoquitur. Ad has vsque aquas filij Israël duce Iosue persecuti sunt Chananæos. *Ios. 11. & 13. Hieronym. in loc. Heb. lit. M. Lir. in Ios. 11.*

17.

BAALGAD, aliàs Baalgath, mons. item & vrbs in Campo Libani sub monte Hermon sita. fortassis mons hic erit, cuius sub nomine Ahalach meminit Hieron. in loc. Heb. Ios. 11. 12. 13. Bonau. Bened. in interpret. nom. Hebr. Mercat.

18.

BACA vicus, vnde Galilæa superior incipit: terramque Tyriorum dirimit. Iose. 3. bell. 2.

19.

BATHNE, in tribu Aser. Hieron. de loc. Hebr. lit. B.

20.

BEDAR municipium, situm in Territorio Acon. quod cũ suis agris Balduinus I. rex Ierusalem Bethleemitico Episcopo cum hæreditario iure dono dedit. Tyr. 11. bell. sac. 12.

21.

BELFORT, aliàs Belcifort & Bellofort, à sua pulchritudine simul ac fortitudine, vt æstimo, nomen habens. munitissimum est castrum militiæ templi iuxta Horma ad Eleutherum fluuiũ in montanis situm. quod cùm Saladinus Aegypti, Damasci, totiusque Syriæ rex obsideret, adueniente valido Christianorum exercitu, soluta obsidione, cum eis confligens, multis ex suis occisis, terga dare compulsus est. Tyr. 21. bell. sacr. 29. Herol. contin. belli sacr. libr. 2. cap. 4. Vitriac. cap. 95. Breid. itin. 1.

22.

BELVS, aliàs Beleus fluuius exiguus, sed profundus, quem & Pagidã vocant, duobus à Ptolemaide stadijs distat. Qui è proximis montibus scaturiens, rotundã quandam cẽtum cubitorum præterlabitur vallem, admiratione dignissimam, Plinio Cendeuiam paludem appellatam: vbi primò compertum fuisse vitrum, idem autor scribit: vitreã enim habet *Iose. 2. bel. 9. Plin. lib. 5. al. 6. ca. 19. Tyr. bell. sacr. lib. 10. c. 26. & li. 13. ca. 3. & li. 20. c. 14. Vitriac. c. 25. & 84.*

habet arenam, ex qua igne liquefacta vitrum conflatur. quam cùm exhauserint multæ naues, pariter accedentes, locus idem rursus impletur. Venti siquidem quasi dedita opera, conuehunt illuc de circumiacentium montium supercilijs arenam istam, vtique communem: locus autem mirabili quadam natura tum ipsam arenam, tum alia quoq;, quæ susceperit metalla, in vitrum statim mutat. Mirabilius quoque illud videtur, quod iam conuersæ arenæ in vitrum, quæcunque pars super margines loci ipsius fuerit iacta, in vulgarem arenam denuo conuertitur. meminit huius fluminis etiam Tacitus.

23.

BESARA, oppidum in Ptolemaidis situm confinijs, quod vigesimo à Gaba stadio abest. Iosephus in vita sua.

24.

BETHDAGON, ciuitas in tribu Aser. Ios. 19.

25.

BETHEBEM, vicus in octauo miliario Ptolemaidis contra Orientem. Hieron. de loc. Hebr. lit. B.

26.

BETHEMEC, aliâs Bethemeth. ciuitas sortis Aser in valle sita, vnde & nomen habet. Ios. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. B.

27.

BETHEN, siue Beten, ciuitas in tribu Aser. Ios. 19.

28.

CABVL, Hieronymo Chabol. ciuitas, quæ tribus Aser terminus est. Ios. 19. Hier. in loc. Hebr. lit. C.

29.

CADES, quam Iosephus Cedasam, aliâs Cedessam nominat, vrbs est Tyriorum agro & regioni Galilææ propinqua. vbi Ionathas Machabæus Demetrij principes, validumque exercitum debellauit. 1. Machab. 11. Iose 13. ant. 8. & 2. bell. 19.

30.

CAMPVS Masphe. Huc vsque Iosue Chananæos persecutus est. Ios. 11.

31.

CANA siue Chana maior, ciuitas est in tribu Aser. Est quippe, inquit Hieronymus, & altera Cana, quæ minor appellatur, vbi Christus aquam mutauit in vinum. ad cuius distinctionem maior hæc dicitur. Hinc erat mulier illa Cananæa, Syrophœnissa genere, cuius filiam Dominus à dæmonio liberauit. Sunt tamen qui Cananæam dictam putant, quod ex posteritate Chanaan superstes esset. *Ios. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. C.* *Matt. 15. Mar. 7.*

32.

CASTRVM Lamberti, siue Lamperti. versus Aquilonem à Ptolemaide quatuor, contra Austrum verò à Sandalio castro tribus distans miliaribus, sub monte Saron iuxta mare situm, vineis, hortis, aquis, atque fluminibus abundat. Broc. itiner. 1. Breid. ibidem.

33.

CASTRVM nouum. Christianorum præsidium in montanis, quæ Tyrensi vrbi ab Oriente adiacent, situm. in quo nobilis Baro Hemfredus de Torono, Hierosolymitani regni Constabularius, qui id ædificauerat, defunctus est. Post cuius mortem sequenti statim mense Saladinus rex prædictum castrum obsedit, crebrisque insultibus & denso sagittarum nimbo præsidiarios Castri milites fatigauit. Quo in opere cùm vnus ex intimis eius sagitta occideretur, eius morte consternatus, soluta obsidione discessit. Tyr. belli sac. lib. 21. cap. 27. & lib. 22. cap. 5. & 24.

34.

CASTRVM Regium, quondam dominorum Teutonicorum. quod contra Vulturnum à Castro Indi tribus, contra Africum autem à tabernaculo Aber Cinæi quatuor miliaribus in valle situm, optimis quibusque fructibus abundabat. Broc. itiner. 3. Breid. ibid.

35.

CHALI ciuitas, quæ tribus Aser terminus est. Ios. 19.

36.

CYDOESSA. in superiori parte ciuitatis Giscalæ mediterraneus & validissimus est Tyriorum vicus, Galilæis semper exosus. vbi Titus, cùm Giscalam obsideret, castra posuit. Iose. 4. bell. 4.

37.

ELEVTHERVS fluuius. qui ex Libano monte in Ituræa prorumpit. & per regionem Emath & Roob, atque Galilæam gentium fluens, Velanam vrbem ac castrum Belcifort alluit: tandemque iuxta ciuitatem Horma, tribus ferè à Tyro Aquilonem versus, duobus autem à Sarepta contra Austrum miliaribus, mari magno miscetur. Hic fluuius testudinibus abundat. de quo Plinius sic scribit: Testudines Phœnicio mari vltro veniunt statuto tempore anni in amnē Eleutherum effusa multitudine. Ad hunc vsque fluuium Ionathas Machabæus Ptolomæum Philo- *Broc. iti. 1. Breid. ibid.* *Postell.* *Tyr. 7. bel. sacr. 22. & 13. bell. sacr. 9.* *Plin. Lib. 9.*

1. Machab. 11. & 12. Iof. 13. ant. 7. & 8. Item 15. ant. 4. & 1. bell. 13.

metora Aegypti regem comitatus eſt. Per eundem fluuium Demetrij principes ac milites à facie Ionathæ in Amathite regione caſtrametantis, ſibi timentes, incenſis noctu caſtris clam fugam cæperunt. Huius fluuij Ioſephus, Plinius, Ptolomæus, alijque aliquoties mentionem faciunt.

38.

ELMELECH, aliâs Elmeleth, Hieronymo Alimelech. ciuitas in tribu Aſer. Ioſe. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. A.

39.

ENOCH ſiue Henoch, Ioſepho Enoſa, aliâs Henochia dicta. ciuitas omnium in toto Orbe prima. quam Cain in Libano monte ædificauit, murisque communiuit. atque ex nomine Enoch ſeu Henoch primogeniti ſui, Enoch vocauit. Geneſ. 4. Ioſe. 1. ant. 4. Poſtell.

40.

GABALA, mediterranea vrbs Galilææ, quam Herodes Aſcalonita inſtaurauit. Ioſe. 13. ant. 21. & 15. ant. 10. Ptolom.

41.

GABARAGANA, & Gadare, oppida iuxta Giſcalam, quorum populi Gabaraganæi & Gadareni dicti, vnà cum Tyrijs, collectis validis copijs irruentes, ciuitatem Giſcalam expugnauerunt: qua incenſa atque diruta, domum ſe receperunt. Ioſephus in vita ſua.

42.

GEORGIA S. Georgij caſtrum, in quo ipſe natus eſt, à Ptolemaide directè contra Orientem quinque miliaribus, à Naaſon autem verſus Occidentem quatuor miliaribus, in valle pingui tribus Aſer, in montanis ſitum. Breid. itin. 4. Bonauent. Mercat.

43.

GISCALA, Galilææ ciuitas firmis portis & muris munita, ac populo frequens. patria ſeditioſi illius ac nequitia nobiliſſimi Ioannis Leuiæ filij. Quam Veſpaſiani tempore primò (vt & ſupra memini) vicini populi, Gadareni, Gabaraganæi, & Tyrij expugnauerunt, incenderunt, atq; diruerunt. Quæ Ioſephi fortiſſimi ducis Galilææ, & poſtea hiſtoriographi, iuſſu per prædictum Ioannem Leuiæ filium inſtaurata ac mœnibus cincta: propter rebellionem ab eiuſdem Ioſephi militibus eſt direpta. Eadem poſtea à Tito cæſare per deditionem capta eſt. Huius ciuitatis frequens in Ioſepho fit mentio. Ioſe. in vita ſua, & 2. bell. 25. 26. 27. & 4. bell. 1. 4. & cæt.

44.

HACOC, quæ aliâs Hucoc, Hucac, Acoc, Acuc, & Aſach dicitur, ciuitas eſt Leuitarum in tribu Aſer. 1. Paral. 6.

45.

HELBA, Hieronymo Elba, ciuitas fortis Aſer, de qua tribus Aſer accolas priſtinos expellere nequiuit. Iudic. 1. Hiero. in loc. Hebr. lit. E.

46.

HELHACER, præſidium in territorio Sidonienſi ſitum. quod à quibuſdam prædonibus occupatum, cùm anno reparatæ ſalutis milleſimo centeſimo vigeſimo octauo Guaremundus Patriarcha Hieroſolymitanus obſideret, contracta ægritudine, Sidonem deportatus, obijt. Tyr. 13. bell. ſacr. 25.

47.

HERMON mons, Hieronymo Aermon. ad cuius radices in terra Maſpha Euæi ſiue Heuæi, aliâs Aeuei habitabant. quorum regionem Ioſue obtinuit. Ioſ. 11. & 13. Iudic. 3. Hieron. in loc. Hebr. lit. A.

48.

HETHALON vrbs. quæ terræ promiſſionis ad Septentrionem terminus eſt. Ezech. 47. 48.

49.

HORMA. ciuitas in tribu Aſer iuxta Eleutherum fluuium in colle ſita. Ioſ. 19. Breid. itin. 1.

50.

HOSA, ſeu Oſa. ciuitas in tribu Aſer. Ioſ. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. O.

51.

IEPTAEL, ſiue Iephthahel, Vallis, & torrens, qui fluit contra Ieconam: atq; tribuum Aſer & Zabulonis terminus eſt. Ioſ. 19. Hieron. in loc. Hebr.

52.

INDI, ſeu Indin, caſtellum fratrum Teutonicorum, verſus Vulturnum à Ptolemaide quatuor, contra Africum autem à Caſtro regio tribus miliaribus, in montanis Saron ſitum. Broc. itin. 3. Breid. ibid.

53.

LABANATH ciuitas, quæ tribus Aſer terminus eſt. Ioſ. 19. Hierony. de loc. Hebr.

54.

MAARA Sidoniorum, latinè ſpelunca Sidoniorum, cuius in libro Ioſue fit mentio: quæ poſtea cauea Tyri dicta eſt. ſpelunca eſt inexpugnabilis, atque Chriſtianorũ municipium in Sidonienſi territorio ſitum, quod anno poſt natum Chriſtum milleſimo Ioſ. 13.

centeſimo

cẽtesimo sexagesimo septimo præsidiarij milites pecunia corrupti Saracenis tradiderunt. Tyr.19. bell. sacr.11.

55.

Num. 34. Iosu. 1. 5. 9. 15. 16. &c. MARE magnum, sic dictum, quod cæteris terræ promissionis maribus amplius ac spatiosius sit, diuersa habet nomina. Nam & Mare Mediterraneum, item nouissimum, atque Occidentale appellatur. Mediterraneum quidem, quòd per medias terras diffunditur, atque Aegyptum ab Asia minore,& Africã à nostra Europa separet. Nouissimum, respectu maris mortui dicitur, quod ad Orientem Iudææ situm, primum vocatur. Occidentale verò, quòd Palæstinæ regio ita sita sit, vt hoc mare in Occidentis plaga habeat: nam totum Occidẽtale latus eius alluit. Quapropter & D.Hieronym.admonet, mare hoc in scriptura sacra semper pro Occidente poni. Præter dicta,& alia plura, secundum regiones quas alluit, sortitur vocabula. Quidam etiam volunt per Tharsin nonnũquam mare hoc significari, apud Ionam prophetam, & Psalmo septuagesimo primo. (Deut.11. Zach.14. Hieron.in Ioel.2.& Zach.14. Hier.quæst. Heb in Ge. ca.13.& in Eze.c.46. Io. Bened. in interpretat.Hebra. nom. in dictione Tharsis. Ionæ 1. Psal.71.)

Huius maris talis est natura, vt fluxu & refluxu parum crescat aut decrescat: cùm Oceanus locis quibusdam surgat ad octonos cubitos, præsertim apud Septentrionales. Aquæ eius salsæ sunt: ac piscibus abundant. Illic enim reptilia, quorum non est numerus. animalia pusilla cum magnis, draco, cete, & plurimæ species, imò (vt Hieronymus ait) genera piscium, multitudinis nimiæ. vbi tanta solet piscium capi multitudo, vt non solùm finitimis, verùm etiam remotis vrbibus vberrimas & inauditas præstet commoditates. (Vitriac. cap.33. Psal.103. Ionæ 2. Matt.12. Ezech.47. Hieron.ibi. Tyr.20.bel. sacr.15.)

56.

MEMNONIS sepulcrum. quod prope Belum fluuium & Cendeuiam paludem situm est. Iose.2.bell.9.

57.

MEROTH. terminus superioris Galilææ versus Occidentem. Iose.3.bell.2.

58.

MESSAL, quæ & Masal, & Masan dicitur, ciuitas in tribu Aser iuxta Carmelum ad mare, separata Leuitis. Iose. 19. 21. 1. Par.6. Hieron.in loc.Hebr.

59.

MONS fortis, aliâs mons feret. castrum fratrum Teutonicorum, versus Boream à Ptolemaide quatuor, contra Africum verò à castro Thoron totidem miliaribus distans. Broc.itin.2. Breid.ibid.

60.

MONTES excelsi, qui Tyrensi vrbi ab Oriente adiacent, in quibus dominus castri Thoron siue Torono, magnas & amplissimas habebat possessiones. Tyr.13.bel.sac. 13.&17.bell.s.14.&22.bell.sa.24. Vitriac.cap.43.

61.

NEHIEL, siue Neiel ciuitas, quæ terminus est tribus Aser. Iosu.19.

62.

OOLI ciuitas in tribu Aser. Hieron. de locis Hebr.

63.

PHOENICIA, siue Phœnice & Phœnix, inclyta Syriæ regio est, tam in sacris literis, quàm apud historicos celebris. quæ ab Aquilone à Valanio fluuio sumit initium. & in longitudine versus Austrum vltra Carmelũ mõtem vsque Castrum peregrinorum iuxta Doram ciuitatem extenditur. in latitudine verò à mari magno Orientem versus vltra Libanũ montem vsque Damascum porrigitur. Magnæ & egregiæ in hac prouincia sunt ciuitates: nempe Tyrus, Ptolemais, Sidon, Paneas, Berytus, Biblus, Botrus, Tripolis, Antaradus, Archis,& multæ aliæ. Testatur D. Hieronymus, quòd apud Historicos etiam Galilæa & Samaria ad Phœnicen pertineant. Quin & Mare Phœnicium ab ea nomen habet. Ipsa verò, vt Phœnicia diceretur, à Phœnice rege Agenoris filio, nomen sortita est. qui cũ Cadmo fratre de Thebis Aegypti in hanc regionem profectus, ei primus imperauit: Tyrumq; instaurans, eam huius prouinciæ constituit metropolim. Idem excellenti ingenij acumine primus Phœnicibus Græcas quasdam tradidit literas, artemque scribendi docuit. Præterea vermiculum instituit. vnde & color ille Phœniceus dictus est. qui postea vna mutata litera, dicitur puniceus, id est, purpureus vel rubeus. qui ex incisorum conchyliorum colligitur cruore, quo lanæ, panni, & vestes in Tyro tingũtur. Huius Phœnicis frater Cadmus, fraterni æmulus ingenij, vt ipse quoque sibi æternum nomen pararet, quas frater Phœnicibus literas tradiderat, è Phœnicia in Græciam detulit. Vnde Iosephus Phœnices Græcas literas inuenisse scribit. Quod & Lucanus designans, dicit: (Gen.14. 3. Esd. 2. 2. Mach.3. Act.11 15. 21. Iose.15. ant 12. Tyr.11.bel. sac.17. Vitr.c. 96. Bro.in præfat. descri. locor. terr. sanctæ.& itine. 1. Breid.ibid. Hier. in lo. act. Apost. lit.I. Plin.lib. 5. cap. 12. Euseb.in Chronic.tẽpore Iosue ducis Israel. Tyr. 13. bell.sacr.1. Vitriac. cap.42. Lucan.l.3.)

Phœnices primi (famæ si creditur) ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.

64.

PLANICIES Libani, siue campus Libani subter montem Hermon. Iosu.11.c.

65.

PONS Beli fluuij. quem, cum eo loco qui inter Ptolemaidem & pontem interiacet, anno Christi millesimo centesimo nonagesimo, in eiusdẽ vrbis obsidione Fredericus Frederici Sueui Imperatoris filius, cum Germanis defendendum suscepit. Venetis & Genuensibus ad Ptolemaidis Orientem, Flandris autem, Hollandis, & Frisijs ad eius Septentrionem, stationem habentibus. Herold.conti. bell. sacr.lib.2.cap.7.

 66. PTOLE-

66.

Hieron. to. 1. epist. 27. ad Eustoc. & to. 3. in loc. Hebr. lit. A. & in loc. Act. Apost. lit. P. & to. 6. in Amos ca. 1. Broc. itin. 1. & 6. b. Breid. itin. 1. Iudic. 1. Broc iti. 1. Breid. ibi.

PTOLEMAIS, aliâs Ptolemaida, à Ptolomeo quodam Aegypti rege sic dicta, quæ prius Accho seu Aco, & Cod siue Coth appellabatur; Plinio quoque Colonia Claudij dicitur, nunc autem Acon & Accon vocitatur, maritima & celebris Phœnices vrbs est. versus Septētrionem à monte Carmelo quatuor, versus Meridiem à Castro Lamberti totidem, à Hierosolyma verò triginta sex miliaribus distans.

Iose. 2. bell. 9. — *Tyr. bell. sacr. lib. 7. c. 22. & li. 10. c. 26. & l. 15. c. 27. Vitri. c. 93.*

Hæc in distributione terræ tribui Aser sorte assignata, nunquam ab Aseritis aut filijs Israël fuit possessa: ꝙ pristinos habitatores eius expellere nequiuerint. Insignis enim & munitissima vrbs est, mirabilibus cincta muris & antemuralibus, portis, turribus, fossis, & castris fortissimis: triangularem in modum clypei habens formā, cuius duo latera mari magno iunguntur, tertium verò planiciem terræ respicit. Nam ab Oriente magnus atque planus latitudinis duorum miliariorum ciuitati adiacet Campus, fontibus irriguꝰ, fertilis valdè, & ab optimis pascuis, agris, vineis, amœnissimisque hortis, ex quibus diuersi generis habentur fructus, commendatus. Hic olim Fulco Hierosolymorum rex, dum leporem venatur, à supināti equo ruens, oppressus est.

Monachus Florētinus Acconensis episc. li. de recuperata Ptolemaide. Herold. cont. bell. sacr. lib. 2. c. 7. 9. & l. 4. cap. 13. 1. Mach. 5. 10. 11. 12. 13. 2. Mach. 13. Act. 21.

Huic planiciei ad Orientem continui succedunt montes, per sexaginta stadia ab vrbe disparati, sed ad Galilæam pertinentes. Ex quibus fluuius quidā scaturit, qui agros, campos, & hortos irrigando fœcundās, atque vrbem ipsam præterfluens, tandē à mari absorbetur. Ab Austro commodissimus atq; multarum nauium capax portus est: qui partim intra vrbis mœnia, partim inter littus & mare situs, nauibus tutam & tranquillam stationem, ciuitati verò maximum lucrum prębet. In cuius medio insignis turris est, quæ quòd Beelzebub olim fanum celeberrimū fuerit, Turris Muscarum vocatur. quam etiam Pharum fuisse Heroldi videtur esse opinio. quòd nempe eius vsus fuerit, tempore nocturno, nauium cursui ad prænuncianda vada ignes ostendere. Huius vrbis frequens in Machabæorum libris fit mētio. in qua Ionathas Machabæus purpura indutus, latus regis Alexandri sponsi in nuptiarum solennitate clausit. Eandem postea ingressus, perfidè ac proditoriè à Ptolemensibus captus est: atque mille Iudæi, qui cum eo intrauerant, gladio interfecti. In hac vrbe Paulus Apostolus à Tyro veniens, vnam diem apud fratres egit.

Tyr. bell. sacr. lib. 10. cap. 26. & li. 12. c. 27. & li. 13. c. 2. & li. 14. cap. 12. 13. 14. Herold contin. bel. sacr. lib. 4. c. 11. & 12.

Cùm à Christianis Ptolemais possidebatur, Episcopali sede, quæ Tyrensi Archiepiscopo suberat, clarebat. Cuius Episcopatus titulum etiamnum vsurpat, qui vices gerit Episcopi ciuitatis Monasteriensis in VVestphalia. Insigne hîc fuit templum S. Crucis, & alterum S. Sabbę, atque hospitale dominorum Teutonicorum. Nec non munitissima castra & turres, inter quas illa, quam maledictam appellant, excellebat. Aedes tum publicæ, tum priuatæ, magnificæ atque pulcherrimæ.

Tyr. 10. bel. sac. 28. Vitriac. cap. 25.

Hanc ciuitatem anno à natiuitate Domini sexcentesimo trigesimo sexto Saraceni duce Haomaro Christianis eripuerunt. Eandem anno Domini millesimo centesimo quarto Christiani duce Balduino primo, Hierosolymorum rege, Genuensium classe septuaginta nauium rostratarum, quę vulgò galeæ vocantur, adiuti, terra marique per dies viginti continuos oppugnando, expugnauerunt. Genuensibus autem pro data opera, tertia redditúum pars quæ ex maritimo vectigali in portu Ptolemaidensi colligeretur, in ciuitate verò ecclesia, & in vico quodam plena iurisdictio in perpetuum concessa est: & iuxta singulorum merita possessiones & domicilia à Rege assignata sunt.

Vitriac. c. 95. & 99. Herold. continuat. bell. sacr. l. 1. cap. 7. & lib. 2. ca. 11. & li. 5. ca. 6. 7. & li. 6. ca. 7. & 10.

Deinde anno Christi millesimo cētesimo octuagesimo septimo Ptolemais à Saracenis duce Saladino Aegypti & Syriæ rege recepta est. Rursum anno salutis millesimo centesimo nonagesimo primo à Philippo Adeodato Francorum, & Richardo Anglorum Regibus tertio obsidionis anno est recuperata, & à Christianis centum annis possessa fuit.

Postremò autem anno Domini supra mille ducentos nonagesimo primo à centū quinquaginta millibus Saracenorum violēter expugnata, incensa, ac funditùs ita euersa est, vt ne quidem vllum vrbis monumentum relictum fuerit; sed ruinarum materie ac ruderibus expurgato loco, ad arandum & serendum ager commodus fuit. Postea per Aegyptios Saracenos restaurata, & à quindecim millibus Turcarum diu obsidione cincta, expugnari nō potuit. Tandem verò longo pòst tempore, anno nimirum Domini millesimo quingētesimo decimo septimo in Turcarum Imperatoris potestatem redacta, eius nunc acerbissimum seruitutis iugum experitur.

67.

Cant. 4. Tyr. 7 bell. sacr. 22. & 13. bell. sa. 3. Bro. itin. 1. Breid. ibid. Sal. tom. 9. cap. 10.

PVTEVS aquarum viuentium, cuius in Canticis Salomonis fit mentio, iuxta viā, quæ Tyrum ducit, situs, egregius est & admirabilis: atque versus Aquilonem à Sandalio castro paulo ampliùs quàm miliari, versus Austrum verò à Tyro paruo miliario distat. Quamuis autem singulariter, puteus, dicatur, sunt tamē quatuor fontes quadrati; quorum ille qui præcipuus est, in vnoquoq; quadrati latere, quadraginta; reliqui verò vigintiquinque cubitos habēt. Omnes muris fortissimis, de durissimis lapidibus insolubili opere obfirmatis, conclusi. vnde varij deducuntur aquæductus & riui. qui totam Tyri planiciem, omnesque eius hortos irrigant & fœcundāt. Distant hi fontes à mari magno paulò amplius quàm arcus iacere potest: in quo tantillo spatio sex molas agunt. & deinde se mari miscent.

68.

RAMA in tribu Aser. Hieron. de lo. Heb. lit. R.

69.

Iof. 19. 21. Iudic. 1. 1. Par. 6. Iudic. 18. 2. Reg. 10.

ROOB, siue Rohob, Hebraicè Rechob & Bethrechob dicta, potens vrbs est tribus Aser; Leuitis cum suis suburbanis ad inhabitandum data. à qua & circumiacens terra, quæ Cæsaream Philippi vsque extenditur, Regio Roob nominatur.

Num. 13. Hieron. in loc. Hebr. litt. R.

Missi à Moyse de Cadesbarne duodecim exploratores terrę Israëli promissæ perlustrãdi gratia, totam in longum peragrati Palæstinam, in hanc vsque regionem progressi fuisse leguntur.

70.

Tyr. 11. bel. sacr. 30. & 13. bell. s. 3. 9. 13. & 18. bell. s. 15. Vitriac. ca. 29. & 43. Broc. itin. 1. Breid. ibid.

SANDALIVM, munitissimum castrum, quondam ab Alexandro magno, Macedonum rege, cùm Tyrum oppugnaret, in Isthmo & littore maris iuxta limpidum & salubrem fontem ædificatum: quod à suo nomine Alexandrium vocauit. Vulgus verò, qui Arabicè Alexandrũ Scandarum, & Alexãdrium Scandariũ dicit, euphonię causa r. in l. cõuersa, id Scandalium, alij autẽ corrupto prorsus vocabulo, Sandalido & Laudaleon vocarunt. Situm verò est in agro peramæno, fontibusq; ac riuulis irriguo, frumento, pascuis, ficetis, & oliuetis, omnisq; generis fructibus feraci. à Castro Lamberti & monte Saron versus Aquilonem tribus; à Puteo autem aquarum viuentium versus Austrum paulo ampliùs quàm vno miliari distans. Anno Christi millesimo centesimo decimo septimo idem hoc castrum Hierosolymorum rex Balduinus primus, cùm & ipse Tyrum expugnare vellet, collapsum instaurauit; ac quibusdam è suis nobilibus, qui ab eius appellatione nomen suum nobilitarunt, possidendum defendendumque tradidit.

71.

Lir. in 3. Reg. 17. Iose. 8. ant. 13. Hieron. de loc. Hebr. lit. S. Tyr. 7. bell. sac. 22. Vitriac. ca. 44. Fretel. Bro. itin. 1. Brei. ibid. Herold. 2. cont. bell. sacr. 17. 3. Reg. 17. Luc. 4. Hier. præf. in Ionam Proph. Augu∫t. de mirabil. sacr. scripturæ lib. 2. cap. 17.

SAREPTA Sidoniorum ciuitas, cuius ruinæ, quæ adhuc cernuntur, antiquam eius magnificentiam testantur, Hebraicè Sarphath dicta, à silua iuxta eam existente nomẽ habere scribitur. Sita est quasi media inter Tyrum & Sidônem, in via publica, non procul à littore maris. & ab Eleuthero fluuio versus Aquilonem duobus; à Sidone autem versus Austrum totidem miliaribus distat. A generoso vino hæc ciuitas à poëtis commendata est. vnde Sidonius:

Vina mihi non sunt Gazetica, Chia, Falerna,
Quæq; Sareptano palmite missa bibas.

Hîc quondam Diuinus vates Elias apud mulierem viduam hospitio exceptus, esuriens à paupercula pastus est; esurientemq; cum filio pauit: cuius hydriæ farina prophetæ beneficio non deficiebat; & lecythi oleum non minuebatur. Idem & filium eius paulò pòst mortuum, in cœnaculo, vbi ipse manebat (quod etiamnum ostenditur) oratione sua vitæ restituit. de quo tradunt Hebræi quod fuerit Ionas propheta, quem à cete deglutitum, tertio die Deus liberauit. Cùm Sarepta à Christianis incolebatur, Episcopali sede nobilitata, (cuius titulo nunc Tornacenses suffraganei vtuntur) Tyrensi archiepiscopo subiecta erat. Hanc hodie Saphet vocari persuasus est Postellus.

Ty. 14. bel. sa. 12. & 14

Abdiæ 1. Lira. ibid. Pag. in lib. interpreta. nomin. Hebraic. Io. Benedi. Paris. ibid.

Porrò in Abdiæ prophetia secundum spiritualem intelligentiam, Sareptam pro Gallia seu Francia, & Bosphorum pro Hispania sumenda esse, Rabbi Salomon, & Rabbi Dauid, Liranus, Pagninus, alijque testantur. Christi enim salus à Chananæa vsque in Galliã, Hispaniam, & Germaniam transmigrauit, totumque per Orbem diuulgata est.

72.

Breid. iti. 1. 3. Reg. 17. Vitriac. cap. 44. Hiero. to. 1. epist. 27. in epitaph. Paulæ.

HOC loco ante Australem Sareptæ portam, Elias oeim ad Sareptanam viduam duo ligna colligentem venit, & cum ea locutus est. vbi postea Christiani sacram ædiculã cum turri erexerunt. Quam Hieronymi ætate Paula nobilis vidua Romana, cùm sacra Palæstinæ loca peragraret, ingressa, Dominum Saluatorem, vt idem Doctor testatur, in ea adorauit.

73.

Isa. 33. 35.

SARON mons, aquis, fluminibus, hortis & vineis abundans, iuxta Castrum Lamberti non longè à mari situs est: atque versus Aquilonem à Ptolemaide quatuor, versus Austrum verò à Sandalio castro tribus miliaribus distat. cuius iuga vsque ad castrum Indi se extendunt. Broc. itin. 1. & 3. Breid. ibid.

74.

SCALA Tyriorum. Mons est altissimus, qui versus Septentrionem à Ptolemaide stadijs centum abest. Iose. 2. bell. 9.

75.

SCOPVLI, qui inter Sidonem & Sareptam sunt. Tyr. 7. bell. sacr. 13.

76.

SIDA maritimus Phœniciæ vicus, qui viginti stadijs à Tyriorum vrbe distat. ex quo Zosimas vir Sanctus & Prophetiæ dono & miraculis illustris, oriundus; in monastico tugurio, quod ad vicum hunc situm, à Cęsarea Palestinæ stadijs prope quingentis distabat, solitariam degit vitam. Nicephor. Hist. Eccles. lib. 17. cap. 4.

77.

Iof. 11. 19. Hier. in lo. Hebr. lit. S. & in loc. act. Apost. litt. S.

SIDON, corruptè Sydon, perantiqua, opulenta, & celebris Phœnices vrbs, atq; insigne emporium. cuius magnitudinem etiamnum ipsæ eius ruinæ docent. Chananæorum olim ad Aquilonem respiciens terminus fuit, postea verò regionis Iudææ.

Gen. 10. Hier. ibid. Iof. 1. an. 12.

Quam Sidon primogenitus vndecim filiorum Chanaan iuxta Libani montis ortum condidit, eique nomen dedit, à quo in præsen tem

tem fere diem Sidon vocata est: nunc verò
Said vocari Niger & Postellus testantur. Alij
Iustin. hist. lib. 18. à piscium vbertate, Sidona appellatam scri-
bunt: nam piscem Phœnices sidon vocant.

Commodissimum hæc ciuitas situm ha-
Broc. itin. 1. bet. distãs enim à Sarepta versus Aquilonem
Breid. ibi. duobus, contra Austrum à Beryto quinque,
Vitriac. ca. 27. & 44. & versus Occidentem ab Antilibano monte,
vno; à Cæsarea autem Philippi vndecim mi-
liaribus; ab Occidente mari magno alluitur,
tutoque ac tranquillo portu ditatur. atq; ab
Ios. 5. an. 7. Oriente magnus & fertilis illi adiacet cam-
Tyr. 7. bell. pus, qui aquarum fluentis fœcundus, optimis
sacr. 22. vineis, cannis mellis, fructiferis arboribus, sil-
Sal. to. 9. uis & pratis abundans, multam ciuibus præ-
cap. 10. stat commoditatem.

Ipsa verò vrbs aëre saluberrimo fruẽs, soli-
da in rupe super littus maris in longum ædi-
ficata, ab Aquilone in Austrum tendit. cuius
vtrumque cornu duobus castris natura & ar-
te validis munitur. Quorum vnum ad vrbis
Hier. in lo. Aquilonem in rupe & corde maris situm
act. Apost. quondam à dominis Teutonicis defendeba-
litt. S. tur. Alterum versus Austrum firmo in colle
2. Reg 5. extructum, à Templarijs custodiebatur. Præ-
3. Reg. 5. ter quæ & aliud castrum in meditullio ciuita-
1. Par. 14. tis constitutum erat. Incolarum plerique vi-
22. & 2. Par. 2. tri & purpuræ artificio viuunt: atque olim in
1. Esd. 3. cedendis Libani mõtis lignis & lapidibus præ
Iose. 8. ant. stabant. quorum opera tam Iudæorum rex
2. & 11. Salomon, quàm Dux Zorobabel in templi
ant. 4. ædificatione vsi sunt.

Ios. 19. Quamuis vrbs hæc olim in sortem tribus
Iudic. 1. Aser ceciderit, Asaritæ tamen eam nunquam
Hier. in lo. possederunt. quòd eius incolas expellere nõ
Heb. lit. S. valuerunt. Vnde Sidonij ad Christi vsque
tempora in gentium permanentes errore,
Hieron. to. 6. in Osee. 8. Baal & Astaroth deos, & Astarten deam co-
luerunt. Quam & gloriosus Iudæorum rex
3. Reg. 11. Salomon gentilium vxorum suarum instin-
4. Reg. 23. ctu adorauit, & à Deo reprobatus est. Israëli-
3. Reg. 16. tarum quoque rex Achab, cùm Ethbaal re-
gis Sidôniorum filiam Iezabel duxisset vxo-
rem, per eam seductus, & ipse idôlum Baal co
luit: suisque sceleribus Dominum Deum Is-
Ierem. 47. raël irritauit super omnes reges qui fuerant
Ezech. 28. ante eum. Quamobrem propter incolarum
Ioël. 3. scelera, prout Diuinus sermo per Ieremiam,
Hieron in Ezechielem, & Ioëlem prædixerat, Sidon pri-
Ezech. 28. mùm à Nabuchodonosor Babyloniorum re
10. 11. an. 8. ge capta, & fame ac pestilentia, gladioq; con-
Q. Cur- sumpta est. & deinde ab Alexandro magno
tius de ge- Macedonum rege expugnata.
stis Alex. lib. 4. At verò licet in idololatria nati, cum ma-
terno lacte idololatriam suxissent, ipsis ta-
men Iudæis, qui in vero Dei cultu tanto tem-
pore per Moysen & Prophetas edocti erant,
ad recipiendum IESV Christi Euangelium
Marc. 3. longè fuisse paratiores, ipse Dominus his ver
Luc. 6. bis testatus est: Væ tibi Chorozaim, vę tibi Be-
Matt. 11. thsaida: quia si in Tyro & Sidône factæ essent
Luc. 10. virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cili-
cio & cinere pœnitentiam egissent. Veruntamen dico vobis: Tyro & Sidôni remissius erit
in die iudicij, quàm vobis. Vnde & idem ipse
Saluator Iudaicam infidelitatem pertœsus, &
veluti præsagium quoddam ædens Euangelij *Matt. 15.*
à Iudæis ad gentes transferendi, Tyri & Sidô- *Marc. 7.*
nis confinia, sua præsentia visitare dignatus
est.

Atque Sidonios statim post Christi ascen-
sionem Christianam fidem obuijs vlnis rece-
pisse inde argumentum duci potest, quòd Iu-
lius cohortis Augustæ cẽturio, cùm Paulum *Act. 27.*
Apostolum vinctum Romam abducens Si-
dônem appulisset, eum humaniter tractare
volens, ad amicos, quos in ciuitate habebat,
ire, & curam sui agere permisit. Nam quòd
multis sæculis in Christiana religione floruerit, & Episcopali sede, quæ Tyrensi Archiepi- *Tyr. 14.*
scopo subiecta erat, fuerit dotata, historiogra *bell. 12.*
phorum autoritate cuius satis notum est.
Porrò titulum Episcopalem ab hac ciuitate
nunc gerit Suffraganeus Archiepiscopi Mo-
guntini. Cùm anno à Christi natiuitate sexcẽ
tesimo trigesimo sexto Sidon in Saraceno-
rũ manus peruenisset, Hierosolymorũ Rex *Tyr. 11. bel.*
Balduinus primus anno Christianæ salutis mil *sacr. 14.*
lesimo centesimo vndecimo instructa Dano- *Vitriac.*
rum & Noruegiorum (qui sacra loca visi- *cap. 27.*
tandi gratia apud Ioppen appulsi erant) na-
uium classe ciuitatem mari cingens, ac suo
exercitu terra obsidione vallans, eam mense
Decembri cæpit. ac captam cuidã ex magna-
torum suorum numero, Eustachio videlicet
Gremer iure hęreditario possidendam dona-
uit. Danos autem & Noruegios pro nauata
belli opera præter victum nihil exigentes, do
narijs honorauit.

Anno verò partus virginei millesimo ducẽ
tesimo quinquagesimo Christianissimus Gal *Herold. 4.*
lorum Rex D. Ludouicus cùm pietatis causa *cont. bell.*
quadriennio in Palæstina hæreret, collapsam *sacr. 8.*
Sidônem restaurauit, ac ex Christianis præsi-
diario militi tuendam tradidit. Cuius sanctis-
simi regis eximia pietas in eo plus satis eluxit,
quòd cùm ad instaurandam Sidônem iter fa-
ciens iuxta viam aliquot Christianorum in-
sepulta ac iam putrida cadauera offendisset,
licet eorum grauissimum fœtorem Rex fer-
re vix posset, proprijs tamen suis manibus ea
sepeliuit.

Denique anno à natiuitate Christi millesi- *Herold. 5.*
simo ducentesimo octuagesimo nono à Sara *cont. bell.*
cenis Sidon hæc capta, etiamnum à Turcis *sacr. 4.*
possidetur.

78.

HOC loco ante Orientalem Sidônis por- *Mat. 15.*
tam, in via quæ versus Ituræam & Cæsa *Marc. 7.*
ream Philippi ducit, mulier Cananæa pro fi- *Breid. iti. 1.*
lia sua dæmoniaca Dominum orans, quod *Sal. tom. 9.*
postulauit impetrauit. Vbi postea à Christia- *cap. 10.*
nis sacellum extructum est.

79.

SILVA pinea, Berythensium ciuitati vici-
na. quæ Christianis eandem oppugnanti-
bus vrbem, ad componendum scalas, ligneas
turres, arietes, & alias quaslibet rei bellicæ
machinas, copiosam & idoneã præstabat ma-
teriam. Tyr. 11. bel. sacr. 13.

80. SIOR

80.

SIOR, siue Sihor, aliâs Syor. ciuitas in tribu Aser. Iosue 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. S.

81.

Iansen. comment. in concor. Euangel. cap. 61.

SYROPHOENICIA. ea regionis Phoeniciæ pars est, quæ ad Boream Libani montis sita, Syriæ potiori coniungitur. atq; ob huiusmodi confinium, voce composita Syrophœnicia dicitur; & habitatores eius, Syrophœnices.

Marc. 7.

Ex hac prouincia mulier illa Cananæa oriunda fuit: quæ in Euangelio Syrophœnissa genere fuisse scribitur.

82.

TERRA Chabul, siue Cabul, Iosepho Chabalon, Chabelon, Chabulon, & Zabulon dicta, regio est Galilææ gentium, Tyriorum finibus vicina. Cuius viginti ciuitates non procul à Tyro dissitas Tyriorum regi Hiram Salomon gratitudinis ergò dono dedit, quod magnam auri vim, maiorem argenti, & de Libano monte ligni lapidisque copiosam materiam in templi atque palatij ædificium contulisset. quæ cùm perlustratæ regi Hiram, ob hoc quod graminis plenæ erant (vt inquit Hieronymus) displicuissent, Salomoni renunciauit sibi ciuitatibus opus non esse, appellauitque eas terram Chabul, quæ vox, Iosepho teste, id quod displicet, Phœnicum lingua significat. Hebraicè verò, vt ait Rabbi Salomon, & plures alij, tenacitatē sonat: terra quippe agri illius pinguis, argillosa & vliginosa erat, atq; ambulantiū pedibus facilè adhærens. Salomon autem spretas ab Hiram restaurauit ciuitates, & Israëlitis inhabitandas dedit. 3. Reg. 9. Ioseph. 8. antiq. 5. & cont. Apion. Hieronym. in loc. Hebr. & Amos 1. Liran. 3. Reg. 9. 2. Paral. 8. & ibi Hieron.

83.

Tyr. bell. sacr. lib. 11. ca. 5. & li. 13. c. 13. & li. 17. c. 14. & lib. 21. cap. 27. 28. & libr. 22. cap. 5. 24. 28. Vitriac. cap. 43. & 95. Brocard. itin. 2. Breid. ibid.

THORON, aliâs Toronum, corruptè Choron. amplum & nobile castrum est, naturali situ & artificio munitissimum. quod in montanis tribus Aser, quæ Tyro ab Oriente adiacent, situm: versus Boreā à castro Montis fortis quatuor; contra Africum à ciuitate Asor, totidem; versus Eurum verò à Tyro septem miliaribus distat. Aedificatum autem est anno nati Saluatoris millesimo cētesimo septimo, cùm Tyrensium ciuitas adhucā Saracenis detineretur, ad frequentes eorum cohibendum eruptiones, à nobili & magnifico viro Hugone de sancto Abdemaro, vrbis Tiberiadis domino, in mōte excelso admodum & cacuminato, in loco cui nomen priscum Tyberim erat. Vnde ex inopinato prædictis ciuibus crebras intulit molestias: ac circumiacētem regionē ab hostium incursu defendit.

Est autem castrum hoc inter Tiberiadem, Tyrum, & Cęsaream Philippi quasi in medio constitutum, & cum grata aëris temperie, solum habet opimū, vinetis & arboribus prorsus conueniens: sed & frugibus & agriculturę commodissimum.

Ab hoc castro domini de Torono hæreditario iure nomen suum & nobilitatem trahebant: atque in eisdem montanis fœcundas habebant possessiones. In insigni eiusdem castri ecclesia, quæ beatæ Dei genitrici & semper virgini sacra erat, præclarus & potens Baro Hemfredus de Torono, Balduini tertij Hierosolymorū regis Constabularius, Regiæq; militiæ præfectus, qui in Castro nouo obierat, debita magnificentia sepultus est. Ibidem & Guido Hierosolymitanus rex, cū Ptolemaidem à Saracenis occupatam triennio obsideret, sedem habuit. Iuxta idem castrum postea Romanorum Imperator Hēricus sextus cum suis Germanis castrametatus fuit.

Vitriac. cap. 93. & 100. Herold. contin. bel. sacr. lib 2. ca. 4. 5. 13. & 17.

84.

Hieron. in Ezech. 26.

TYRVS, quæ Hebræo Syroque sermone צור Sor, Zor, Tsor, vel Tzor appellatur, Gellio & alijs Sarra, vulgari autem vocabulo hodie Suri dicitur; vrbs omnium, quas Phœnicia habet, maxima & munitissima est, ac vniuersæ Phœnices metropolis, domina maris, totiusq; Orbis emporium; quod propter negotiationem, opulentiam, ac populi frequentiam, nedum in profanis, verùm & in sacris literis longè est celeberrimum. Distat versus Aquilonem à Puteo aquarum viuētium paruo miliari, contra Austrum ab Eleuthero fluuio tribus, contra Occidentem verò à ciuitate Asor, nouem miliaribus. Secundum Hieronymum autem à Cæsarea Philippi vicesimo propè miliario, & à Tiberiade quasi trigesimo distare scribitur.

Iosue 19. Brocard. itin. 1. & 7. Breid. itin. 1. Hieron. in loc. Act. Apost. lit. T Tyr. 11. bel. sacr. 5. Sal. tom. 9. cap. 10.

Aedificata autem est circuli instar in rotūdam formam super rupem durissimam. ac quondam, prout in Græcis Latinisq; & barbaris historijs legimus, insula fuit: quæ nullam habens de terra accessum, præalto mari, iuxta Q. Curtium quatuor stadijs, Plinio autem & D. Hieronymo septingentis passibus à continente diuisa, tota marinis fluctibus vndique ambiebatur. quamobrem in corde (hoc est, in medio) maris sitam esse scribit Ezechiel. Sed opera primùm Nabuchodonosor Chaldæorum regis, deinde Macedonum regis Alexandri magni, vt melius expugnaretur, multis in breui freto aggeribus cōiectis, cōtinenti ab Oriente adiuncta, ex insula facta est peninsula, qualis etiamnum cernitur. Verùm is à terra aditus, cuius latitudo iactu lapidis æstimatur, postea quadruplici muro, eoque fortissimo & alto, ac vigintiquinque pedes spisso clausus est. atque solidissima insuper porta, & quæ propugnaculi loco erant, duodecim fortissimis miræque altitudinis turribus sibi penè contiguis conseptus est. Cui tam forti ædificio ab Austro Arx adhæret in rupe & capite maris sita, inexpugnabilibus propugnaculis & turribus munitissima, egregijsque palatijs ornata. Ex parte maritima per circuitum vrbs tota duplici muro ac robustissimis portis, & iustæ altitudinis turribus æqua inter se proportione distātibus cincta est. inter quas ea quæ portæ ciuitatis Orientali imminet, sicut & quæ viridis dicitur, nec non & illa quæ turris Tanariæ vocatur, prę cæteris eminebāt.

Q. Curtius de reb gestis Alexā. Mag. li. 4. post initiū. Plin. lib. 5. cap. 19. Hiero. vbi supra, et in Isa. 23. & Ezech. 26. & 27. Ezech. 27. 28. Tyr. bell. sacr. lib. 12. c. 5. et l 1. ca. 5. 13. & lib. 19. c. 3. Broc. iti 1. Breid. ibid.

B A Se-

Hieron. in Ezech. 26. & 27. A Septentrionali vrbis parte præstantissimus iuxta ac tutissimus intra ciuitatis mœnia Portus est, geminas inter turres cõclusus: qui nauibus de alto venientibus tranquillam præbet stationem. Regio vrbi adiacens, quæ in *Iose. 8. ant. 5. & 9. ant. 15. Tyr. 13. bel. sacr. 3.* Austrum tribus, in Septentrionem verò totidem miliaribus protenditur; atque in latitudine alibi duobus, alibi tribus miliaribus metitur, pinguis est glebæ, atque ab insigni vbertate & amœnitate commẽdata, multam præstat incolis commoditatem. Limpidissimo enim fluuio, & Putei aquarum viuẽtium riuis, aliorumque plurimorum fontium aquis irrigua & fœcunda, hortis, varijsque generis arboribus ac frugibus scatet; atq; cannarũ mellis, vnde saccarum colligitur, copiam habet.

Ipsa autem vrbs magnificis columnis Pyramidibusque marmoreis, nec non tam priuatis, quàm publicis ædificijs intrinsecus admirabilis fuit. vnde & hæc eius de sua magnificẽtia apud Prophetam gloriabũda vox est: *Ezech. 27.* Perfecti decôris ego sum, & in corde maris sita. Cuius quidẽ pristinæ istius gloriæ etiamnum plurima visuntur vestigia.

Hieron. in loc. Act. Apost. lit. T Plin. 5. nat. hist. 19. Omnis Vrbis huius nobilitas, Hierony. & Plinio testibus, conchylio atq; purpura constat. Nam incolarum plerique ex rubro marinorum incisorum muricum siue conchyliorum succo, qui & ostrum dicitur, nobili artificio purpureos pannos ac vestes conficiunt. vnde & præstantissimus istius generis color etiam hodie vrbis trahens nomen, purpura Tyria & Sarrana vocatur. Virg. lib. 4. Aeneid.

Tyrioq; ardebat murice læna. Idem:

Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro.

Et Germanica nostra lingua purpureus pannus *Scarlaken*, quasi *Sarlaken* vocitatur. Arabes enim, seu Syros, apud quos nomẽ hoc originẽ sumit, pro San, Scan: & simili modo pro Sar, Scar pronũciare: item colorẽ hunc à regione etiam Phœniceum, atq; vna mutata litera puniceum vocari, supra, cùm Sandaliũ & Phœniciam describeremus, indicauimus. *Sub num. 65. & 72.* Quia verò purpuræ color, colorum omniũ nobilissimus & splendidissimus est, hinc purpura antiquitùs Cæsarum, Regum, & Romanorũ magistratuum insigne erat. vnde & Ionathas Machabæus ab Alexandro rege Syriæ, regio munere corona & purpurea stola donatus est: *1. Machab. 10.* qua in festiuitatibus & nuptijs induebatur. Et Christus Saluator noster, quòd se Regẽ cõfiteretur, purpurea chlamyde rex illusus est. *Matth. 27. Marc. 15. Ioan. 19.* Hinc & Agrippina Colonia Romanę Reipub. & filia & æmula, suos consules in solennitatibus purpureo habitu honorat. Præter purpuræ artificium, in cædendis Libani mõtis lignis & lapidibus Tyrij quoque excellebant: atq; in re & pugna nauali peritissimi & maris maximè gnari erant. quorũ opera, sicut sacra Scriptura testatur, Iudæorum Rex Salomon non in *3. Reg. 9. 2. Par. 8.* templi solùm structura, sed & in Indicis, pro adferendo auro, nauigationibus vsus est.

Præterea, quod ad magnũ huius vrbis splẽdorem facit, in Tyrum velut in mercatorum omnium commune quoddã receptaculum, ex omni orbis parte continua nauium classe preciosissimæ quæque merces conuehebantur: in celeberrimis ac quotidianis eius nundinis in longè dissitas mundi partes distrahendæ. Nam, quod præsẽtia tempora etiamnum probant, omnium propemodum gentium in illa exercebantur commercia. cuius magnificas negotiationes Ezechiel propheta lato sermone describit. *Ezech. 27. Hiero. ibi. & in Isai. 23. Adam. Sasbout in Isai. 23.* secundum cuius descriptionem Venetorum, Parisiensium, & Antuerpiensium mercatus cum Tyriorum collatus, ne comparari quidem potest. His negotiationibus Tyrus diuitijs luxuriosa, ciuium multitudine, ac rerum omnium abundantia gaudebat: eiusq; plateæ puerorum ac puellarum caterua, iuuenum ac virginũ lusibus perstrepebant. Hæc de Tyri situ & ædificijs dicta sufficiant. cuius si munitionẽ spectes, arx magis quàm vrbs dicenda est: si negotiationẽ, mundi totius forum est: si magnificentiam & gloriam, regia quadam maiestate fulgens, velut Regina inter cæteras vrbes eminet: si opes denique, fastum & luxum attendas, orbis potius quàm vrbis nomen meretur.

Quod verò ad Tyri originem attinet, certum est iuxta veterum traditiones atq; Berosum, quòd Tyras septimus filiorum Iaphet paulò post diluuium eam condiderit; illique à suo sumptum vocabulo nomen indiderit. *Genes. 10. Beros. Tyr. 13. bel. sacr. 1. Bro. itin. 1. Breid. ibid. Sal. to. 9. cap. 10. Isai. 23.* atque hinc Tyrus ab Isaia à diebus pristinis in conditionis suę antiquitate gloriata fuisse describitur. Tempore Iosue Israëlitarum ducis à Phœnice rege, vt & supra memini, instaurata, Phœniciæ meruit fieri metropolis. Quod autem Iosephus ducentis quadraginta annis antequam Salomonis templum extrueretur, hoc est, sub Gedeone iudice Israël; Iustinus verò ante annum Troianæ cladis, id est, septennio ante Samsonis iudicis tempora, Tyrum à Sidonijs conditam scribunt, id potius de eius restauratione atque renouatione intelligendum esse reor. *Euseb. in Chronic. Ioseph. 8. ant. 3. Iustin. hist. lib. 18. Benedic. in 1. Par. 14. & Isa. 23. Isai. 23. Hiero ibid. Plin. lib. 5. cap. 19. Iosep. lib. 1. con. Apion.* ideoque duntaxat filia & colonia Sidônis appellatur. sicut vicissim potens illa Africæ vrbs & Romani æmula Imperij Carthago à Tyris condita, Tyriorum est colonia. vnde illud Vergilij.

Vrbs antiqua fuit, Tyrij tenuêre coloni.

Ideoque & Carthaginense regnum à Tyrijs siue Phœnicibus Punicum, quasi Phœnicum nominatum fuit.

In Israëlitica terræ promissionis diuisione Tyrus sorte ducta tribui quidem Aser obuenit: *Iosu. 19.* verùm quia Asaritæ habitatores eius expellere non potuerunt, eam filij Israël nunquam possederũt. Quamobrem Tyrij ad Euangelij vsq; promulgationem in gentili perseuerantes errore, Iouem, Saturnum, Astarten, & Herculem (cuius numini vrbem dicauerant) pro dijs adorauerunt. *Hercules Tyriorum præses. Ioseph. 8. ant. 5. & & libr. 1. con. Apion.* eorumque rex Hiram pro deorum suorum honore auream Tyri in Iouis delubro dedicauit columnam, idque aureis donarijs exornauit. Idemq; maiores suos religione in deos prælucere cupiẽs, Herculi & Astartæ, antiqua demolitus, noua templa condidit, ac Herculi insuper statuam erexit, sacerdotiaq; ac sacerdotes instituit. ex quo-

quorũ numero postea Ithobalus Astartæ sacerdos Phelleten Tyri Regem peremit. Ad hos etiam Tyriorum venerandum deos Iudæorũ pseudopontifex Iason, cùm quinquennalis agon siue certamen Tyri celebraretur, *2. Mac. 4.* ab Hierosolymis trecentas argenti didrachmas, in sacrificium Herculis erogandas Tyrũ misisse, in Machabæorum libris scribitur.

3 Reg. 9. Quamuis autem Tyrij proprium olim ha- *Amos 1.* buerint Regem, qui gentium idololatriæ e- *Hiero. ibi.* rat implicatus, atque à Iudaica religione alie- *2 Reg. 5.* nus, cum Regibus tamen Iuda amicitiam, so- *3. Reg. 5.* cietatem, & fraternitatis fœdus semper ha- *1. Par. 14.* buisse leguntur: atque hinc Tyrij Iudæorum *& 22.* dici fratres meruerunt. Qua de causa prædi- *2. Pa. 2. 8. 9* ctus Tyriorum rex Hiram, Iudæorum non so- *Iose. 7. ant* lùm amicus, sed & benefactor, Dauidi, eiusq; *5. & 8. ant.* filio Salomoni in palatiorum & Templi ædifi- *2. & 5.* cationem artifices, & de monte Libano ligna *3. Reg. 9.* cedrina ratibus per mare in Ioppen vsq; trãs- *2. Par. 8.* misit. In cuius compensationem eum Salo- *Ioseph. 8.* mon frumento, vino, oleo, ac viginti oppidis *ant. 5. & lib. 1. cont.* Galilææ non procul à Tyro dissitis donauit. *Apion.* Vt taceam quòd literis, nec non ænigmatibus explicandis, multisque donarijs vltrò citroque missis sese mutuo honorauerint.

Quæ Tyri & Hierosolymæ inter se amici- *1. Esdr. 3.* tia in perpetuum firma durauit. Nam & Iudæorũ duci Zorobabeli ad templi instaurationem cedri materiam à Tyrijs missam: & *2. Esdr. 13.* Neemiæ tempore Tyrios Hierosolymis habitasse, ibique vendidisse pisces, aliaque exercuisse mercimonia in Esdra legimus.

Verùm cùm Tyri Rex gloria elatus in tantam cordis venisset superbiã, vt Propheta te- *Ezech. 28.* ste diceret: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris; ac populus propter opũ abundantiam in nulla non scelera difflueret; Dominus exercituũ, qui iustus peccatorum *Isa. 23.* vindex est, per Prophetas suos Isaiam, Iere- *Ierem. 47.* miã, Ezechielem, Ioelẽ, Amos, & Zachariam, *Ezech. 26. 27. 28.* inclytam & inexpugnabilem hanc vrbem ab exteris Regibus, qui Diuinæ iustitiæ forent *Ioel. 3.* executores, obsidẽdam, ense igneque vastan- *Amos 1.* dam, ac funditus destruendam, atque septua- *Zach. 9.* ginta annis desolatum iri prædixit.

Quam, vt in publicis Phœnicum historiarum, quæ in archiuis Tyri diligentissimè ser- *Iose. 9. ant.* uabantur, annalibus scriptum inuenitur, pri- *15. et lib. 1.* mò Salmanasar Assyriorum Rex cum sexa- *con. Apion.* ginta nauibus, in quibus octingenti erant re- *Tyr. 13. bel.* miges, mari obsedit. qua classe à duodecim *sacr. 4.* Tyriorum nauibus deuicta, & quingentis ex ea captiuis abductis, Rex Assyrius custodes ad Tyri fluuium & aquæductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberẽt. quod cùm per con- *Hieron. in* tinuos quinq; annos fieret, Tyrij quò aquam *Isai. 23. &* haberent humanis vsibus necessariam, pute- *Ezech. 26.* os fodere, atque inde haurire coacti sunt.

27. 28. & Deinde potentissimus Babylonis rex re- *29. & in* gum Nabuchodonosor, post excidium Hie- *Amos 1.* rosolymitanum cum magnis equorum, cur- *Iosep. 10.* ruum, equitum & peditum copijs Tyrum, iu- *ant. 13.* xta nouam Iosephi ex Græco translationem, *Tyr. 13. bel.* tredecim annis obsedit. At cùm arietes, vi- *sacr. 4.* neas, aliasq; bellicas machinas, eò quòd mari cincta esset, muris non posset admouere, infinitam exercitus multitudinem iussit saxa & aggeres comportare, & impleto quod inter ciuitatem & continentem maris, imò angustissimi freti erat medium, vicinum littus insulæ fecit continuum. Quod cùm Tyrij iam iamque viderent perfectum, & percussione arietum, murorum fundamenta quaterentur, quicquid preciosum in auro, argento, vestibusque, & varia suppellectili nobilitas & potentiores quique ciues habebant, impositum nauibus in Cyprum, Carthaginem, & ad alias Ionij Aegæique maris insulas auexerunt, vrbem fermè vacuam relinquentes. Itaque Tyrus millesimo septingentesimo penè à fundatione sua anno à Babylonijs capta, ac Rege populoque occisis, direpta, combusta, & tota ad solum vsque ita euersa est, vt septuaginta annis desolata in derasæ vrbis planicie piscatores retia sua expanderint ac siccauerint. Quia verò Nabuchodonosor in Tyri expugnatione cũ suo exercitu maxima Deo Optimo Max. fidelitate ac seruitute seruierat, eiusque contra Tyrum impleuerat voluntatem, ita vt gestantium lapides & cophinos ter- *Ezec. 29.* ræ, omne caput decaluatum, & omnis hume- *Hiero. ibi.* rus depilatus fuerit; nec tamen capta vrbe vel ipse, vel exercitus eius quicquam opere suo dignum inueneerat in Tyro; idcircò iuxta E- *Ezec. 29.* zechielis vaticinium, decimo sexto post de- *& 32.* structionem Ierusalem anno pro mercede *Joseph. 10.* laboris eius dedit ei Deus regnum Aegypti, *ant. 11.* atque exercitui eius in prædam vniuersas tradidit Aegypti opes. Vnde intelligimus, in- *Hieron. in* quit Hieronymus, etiam ethnicos, si quid bo- *Ezech. 29.* ni fecerint, non absque mercede Dei iudicio *Hieron. in* præteriri. Nam licet bona in statu peccati fa- *Isai. 23. &* cta, remuneratione æternæ gloriæ non sint *Ezech. 26.* digna, sæpe tamen ea temporali aliquo com- *27. 28. 29.* pensat Deus.

Cæterùm post septuaginta desolationis an- *Q. Curtius* nos Tyrus iterum ædificata, & in antiquũ sta- *de rebus* tum restituta, ducẽtis fermè annis floruit. De- *gestis Alexand. ma-* inde per Magnum illum Alexãdrum Mace- *gni libr. 4.* donum regem septem mensibus oppugnata *paulò pòst* fuit, & tãdem expugnata. Qui & ipse (vetusto *principiū.* Nabuchodonosoris opere iam vel maris illu- *Iosep. 11.* uie, vel Tyriorum industria destructo) ad vr- *ant. 8.* bis expugnationem à multis hominum milli- *Tyr. 13. bel.* bus ingenti vndiq; saxorum, (quæ Tyrus ve- *sacr. 4.* tus præbebat) arborum cum ingẽtibus ramis, *Diodorus in vita A-* aggerumq; congerie comportata, maris vo- *lexandri* raginem oppleuit, ac vrbem denuo ab ortu *anno 4.* continenti contiguã reddidit. quam formam *Hieron. in* in hodiernum vsque diem retinet. *loc. Act.*

Post hanc expugnationem Tyrus in pristi- *Apost. lit. T* no flore & errore ad Christi vsque tempora *Plin. lib. 5.* annis plusquàm trecentis: ac deinde sub suaui *cap. 19.* Christi iugo sexcentis circiter annis florentis- *Io. Bened.* sima claruit. ac fœderis, quod tunc cum Ro- *in Eze. 26.* manis totius orbis dominis ferierat, obseruã- *Tyr. 13. bel.* tissima, ob egregiam in Rempublicam Impe- *sacr. 7.* riumq; Romanum, fidem (vt hinc oriundus *Vlpianus in* vir legum peritissimus Vlpianus testatur) Ita- *Digestis,* lici iuris priuilegio atque immunitate ab Im- *tit. de Cẽs.* peratoribus dotata fuit. *Tyr. 13 bel. sacr. 1*

Porrò licet Tyrij, ſicut Sidonij, in idolorũ cultura ac vitijs à cunabulis fuerint enutriti & educati, eos tamen ipſis Iudæis, qui præter naturæ & Moyſi legem, Chriſti etiam prædicationem audierant, & miracula conſpexerant, ad recipiendam Euangelij gratiam fuiſſe paratiores, hinc liquet, quod copioſam Tyriorum & Sidoniorum turbã Chriſtum prædicantem ſecutam fuiſſe Euangelium doceat. [*Marc.3. Luc.6.*] Cui & iſtud Chriſti accedit teſtimonium; Si in Tyro & Sidône facta fuiſſent ſigna, quæ in Chorozaim & Bethſaida: quòd in ſacco & cinere ſcelerum ſuorum pœnitẽtiam egiſſent. [*Matt.11. Luc.10.*] Quam animi promptitudinem ipſorum fines viſitans, ſua præſentia probaſſe videtur. [*Matt.15. Marc.7.*]

Chriſti autem Euangelio per Apoſtolicam prædicationem iam Mundo coruſcante, Tyrios promptis animis Chriſtianæ lucis veritatem ſtatim fuiſſe amplexos, vel ex diſcipulis, hoc eſt, Chriſtianis illis deprehendere eſt, qui [*Act.21.*] Paulum Apoſtolum ex Aſia Hieroſolymam petentem ac Tyrum appulſum ſeptem diebus apud ſe retinuerunt: atque Diuino ſpiritu de perſecutione, quæ in ipſum Hieroſolymis mouenda erat, edocti, diſſuaſerunt ei, ne Hieroſolymam proficiſceretur. Quorum ſanè ardentiſſima fides in hoc ſe manifeſtauit, quòd omnes vnà cum vxoribus & liberis abeuntẽ [*Hieron. to. 1. epiſt. 27. ad Euſtoch.*] Paulum extra ciuitatem vſq; ad littus deducentes, ibi nequaquam ſuam religionem pudendam duxerunt. poſitis enim in littore genibus omnes ſimul orauerunt. deinde Paulo cum ſuis Ptolemaidem nauiganti vltimum vale precati ſunt.

Sicut autem ipſi in littoris arena intrepidè Chriſtianam religionem confeſſi ſunt, ita & eorum poſteri in media eiuſdem ciuitatis arena, cùm in alijs Chriſtianorũ perſecutionibus, tũ maximè in grauiſſima illa quæ ſub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus facta eſt, fortiſſimos ſe Chriſti exhibentes confeſſores, illuſtri martyrio & Chriſti nomen glorificauerunt, & vrbem hanc ſuo effuſo ſanguine ſacrarunt. [*Euſeb. li. 8. hiſt. eccl. cap. 7. Nicep. li. 7. hiſt eccl. cap. 7.*] Nam, vt Euſebius Cæſareæ Palæſtinæ epiſcopus, qui præſens ſuis oculis ea dum Tyri gererentur ſe ſpectaſſe teſtatur, in Eccleſiaſtica ſua Hiſtoria fusè deſcribit, plurimi Chriſti cultores flagris per omne corpus prius lacerati, nudi multis inſpectantibus in medio arenæ loco leonibus, vrſis, pardis, apris quoque, ſed & tauris, alijsq; immaniſſimis feris expoſiti ſunt. At feræ carnibus humanis veſci ſolitæ, & longa fame efferatæ, ſtridore & impetu multo è repagulis in ſtadium, imò in Chriſtianos proruentes, vbi eis appropinquauerunt, derepentè tanquam Diuina quadam vi repulſæ, à pijs Deoque charis hominibus retrò reſilierunt. Quas dum ferro & igni, variaque arte & incitamentis ad maiorem feritatem & furorem inſtigarẽt, ipſos primùm ſuos inſtigatores, deinde obiectos ſibi alios verè criminoſos incredibili velocitate diſcerpſerunt. Dei autem cultores (quorum multi adhuc impuberes erant) qui in medio carnificinæ nudis corporibus, læto & hilari vultu, extenſis ad cælum palmis & oculis, ac mente toti cũ Deo conuerſabantur, ſæpè religiosè quodam modo circumierunt, attingere verò non ſunt auſæ. Cæterùm cũ feris his abductis, aliæ multò ſæuiores in Chriſti athletas emitterentur, atq; ipſæ quoque Dei virtute repreſſæ, nihil moleſtiæ ſtrenuis Chriſti martyribus inferrent, ad extremum homines, qui ſoli immanitate beluas, crudelitate feras, atrocitate beſtias ſuperabant, in ſacroſanctos athletas miſſi, ferro crudeliter omnes iugularunt: eorumque corpora marinis fluctibus ſepulcri loco mandauerunt.

Cùm itaq; perſecutores illi hoc modo truculenti animi in Chriſtiani ouilis gregem omnem ſæuitiæ expleſſent libidinem, tandem in ipſos quoq; duces atq; paſtores eorum impius animus exarſit. inter quos illuſtriſſimus iuxta ac ſanctiſſimus Tyri Epiſcopus Tyrannio, tyrannico martyrio martyrum choris ſociatus eſt. [*Euſeb. hiſt. eccl. l. 8. ca. 14. aliâs 25 Niceph. 7. hiſt. eccl. 16.*]

Cùm enim Chriſtiana religio iam altiores radices agere inciperet, Tyrus ſicut opum magnitudine, ſic etiam pietate cæteris excellens, Archiepiſcopali cathedra (cuius poſt Patriarchatum Hieroſolymitanum proxima erat dignitas) nobilitata fuit. Cuius diœceſis olim à Valania fluuio vſque ad Caſtrum peregrinorum ciuitati Doræ conterminum patebat. atque ſubiectarum quatuordecim ciuitatum ſibi ſubiectos habebat vicarios Epiſcopos, quos ſuffraganeos vocant. Caiphæ nempe, quæ & Porphiria dicitur, Ptolemaidis ſiue Aconis, Sareptæ, Sidônis, Paneadis, quæ eſt Cæſarea Philippi, Beryti ſeu Baruti, Biblij, Botrij, Tripolis, Orthoſiæ, Archis, Aradi, Antaradi ſiue Tortoſæ, & Maracleæ. [*Tyr. bell. ſacr. lib. 11. ca. 17. & li. 13. c. 2. 23. & lib. 14. cap. 12.*]

Sed, proh dolor, cùm Tyrus annis plus minus ſexcentis, vt dixi, in ſalutari Chriſti cultu floruiſſet, tandem anno partus virginei ſexcenteſimo trigeſimo ſexto vnà cum alijs Palæſtinæ ciuitatibus in Saracenorum poteſtatem lapſa, annis quadringentis octuaginta octo infidelitatis iugum paſſa eſt.

Quam Balduinus primus Hieroſolymorũ Rex anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo duodecimo ex infidelium manibus extorquere ſatagens, eam tam nauium claſſe, q̃ peditum ac eqitũ copijs terra mariq; continuis penè aſſultibus, & murorum ac turrium quaſſatione, telorumque imbre plus quatuor menſibus oppugnauit. ſed incolis animosè ciuitatem defendentibus, obſidionẽ ſoluere coactus eſt. [*Tyr. 11. bell. ſacr. 17.*]

Anno verò Chriſtianæ ſalutis milleſimo centeſimo viceſimo quarto, Patriarcha Hieroſolymitanus Guaremũdus Balduini ſecundi Hieroſolymorum regis à Saracenis capti obiens vicem, cæterique Chriſtiani principes, ſimul & Venetiarum dux Dominus Michaêlis, vnà cum inſtructiſſima Venetorum claſſe terra marique acerrimè hanc vrbem impugnantes, quinto obſidionis menſe ciues extrema fame preſſos compulerunt, vt vita & bonis ſaluis ciuitatem noſtris dederent. [*Tyr. bel. ſa. li. 12. c. 24. 25. & l. 13. ca. 4. 5. 6. 7. 9. 10. 11. 13. 14. Vitriac. cap. 43.*]

Itaque Tyrus Chriſtianæ reſtituta libertati, in tres claſſes diſtincta fuit. quarum duæ Regi Hiero-

gi Hierosolymitano, tertia verò iure icti fœderis Venetis cessit. rursumque Archiepiscopali sede decorata, centum sexaginta quinque annis claruit. cuius Archiepiscopalis iurisdictio tantùm à Cane fluuio vsque Castrū peregrinorum extendebatur. atque infra scriptis præerat Episcopatibus. Caiphensi, seu Porphiriensi Ptolemaidēsi siue Aconensi, Sareptano, Sidoniensi, Paneadensi quæ & Cæsareæ Philippi, & Berytensi seu Barutensi. Cæteros enim, qui olim illi paruerant, Antiochenus Patriarcha, eò quod eorum ciuitates diu ante Tyrum expugnatæ erant, in suam potestatem receptos, retinuit. *Tyr. li. 14. bell. sacr. c. 13. & 14. Broc. iti. 1. Breid. ibid.*

Anno deinde post Christum natum millesimo centesimo octuagesimo octauo, Saladinus capta iā Hierosolyma, ac vniuersa Palæstina in suam potestatem redacta, Tyrum, quę sola restabat, Alexandrina classe, innumerabilique exercitu acerrimè oppugnauit. At Christiani non tantùm strenuè vrbem defenderunt, verùm etiam incendiaria scapha in hostes missa, totam eorum classem combusserunt: atque vrbe erumpentes, Barbarum victum, castrisque exutum, in fugam verterunt. *Herold. contin. bel. sacr. lib. 2. cap. 2. Vitriac. cap. 9.*

Biennio post hanc victoriam Imperatoris Frederici Barbarossæ Sueui corpus (qui tum in recuperatione Palæstinæ dum fusos insequitur hostes, in flumine, quod traijcere volebat, ab equo lapsus, ac armorum onere oppressus, paulò pòst inter manus suorum mortuus erat) Tyri in cathedrali ecclesia celeberrimis exequijs, omniumq; luctu sepultum est. Vbi & illustre Origenis sepulcrum (qui ante annos nongentos quadraginta Tyri mortuus erat) in ecclesia sancti sepulcri insigni titulo in marmorea columna auro gemmisque ornato, etiam tum visebatur. *Herold. cont. bell. sacr. lib. 2. ca. 6. & 7. Hieron. to. 2. epi. 21. ad Pammac. & Ocean. Tyr. 13. bel. sacr. 1. Brei. itin. 1.*

Postremò anno reparatæ salutis supra millesimum ducentesimum octuagesimo nono, Tyrus à Saracenis Aegyptiorum classe ac terrestribus copijs mari terraq; tertium iam mēsem oppugnata, per deditionem (tali lege vt Christiani cum rebus quas iumentis aut nauigijs possent auferre, omnes incolumes abirent,) in Saracenorum manus deuenit. atque etiamnum à Turcis possidetur. *Sal. tom. 9. cap. 10. Herold. 5. cont. bell. sacr. 4.*

85.

HOC loco, ab Orientali Tyri porta quàm procul arcus bis iacere potest, magnus in medio arenæ quidam ostenditur lapis, super quem Christum stetisse ac prædicasse asserūt. vbi etiam mulier quædam extollens vocem de turba, Domino dixisset; Beatus venter qui te portauit: & vbera quæ suxisti. Qui quidem lapis ob honorem Domini nunquam arena seu puluere aut niue tegi dicitur: quamuis assiduo penè ventorum afflatu arena ibi agitetur. *Luc. 11. Broc. iti. 1. Breid. ibid. Fretel. Sal. tom. 9. cap. 10.*

86.

TYRUS antiqua, Græcè Palætyrus dicta, vrbs est triginta stadijs à prædicta Tyro distans. Ios. 9. ant. 15. Strabo, Mercat. Ortel.

87.

VALLIS Aser, quæ in sorte tribus Aser sita, etiam Vallis pinguis dicitur, quinto ab Orientali Ptolemaidis parte miliario sumit initium; & versus Orientem vergens, ciuitatem Sephet ab Austro præterit: ac se vlterius vsque ad mare Galilææ extendens, plus decem in longitudine miliaria complectitur. Est autem agri huius solū pinguissimum iuxta ac fœcundum, vini ac tritici delicatissimi feracissimum, vt & meritò Vallis pinguis dicatur, ac tota tribus in ea benedictionis Iacob virtutem (si literam spectes) experta putetur. Nunc à S. Georgij castro, quod in ea situm est, Vallis sancti Georgij appellatur. Broc. itin. 4. Breid. itin. 3. & 4. *Genes. 49.*

88.

VIA Ituræ. qua à Sidône in Ituræam, & inde ad Cæsaream Philippi iter est. Brei. itin. 1.

89.

VIA Sidônis. quæ à Sidône per Sareptam Tyrum ducit. Hieron. de loc. Hebr. lit. S. in dictione Sarepta.

90.

VIA Tyri. quæ à Tyro Ptolemaidem tendit. Hieron. de loc. Hebr. lit. A in dictione Achziph. Brocardus itiner. 1. Breid. ibidem.

91.

HOC loco, qui ab incolis Cappadocia appellatur, non longè à Beryto memorant inclytum Christi militem D. Georgium Regis filiam ab immanissimo dracone asseruisse, eamque mactata belua, parenti restituisse. In cuius rei memoriam ibidem ecclesia postmodum fuit ædificata: quæ nunc vetustate exesa squalensque iacet. Ludouic. Roman. Patric. nauigatio. libr. 1. c. 3. Breid. itin. 5.

B.

Tribus Beniamin.

1.

Gen.35. BENIAMIN duodecimus filiorum Iacob, ex Rachel vxore sic generationem suam auxit, vt de tribu eius iuxta montem Sinai
Num.1. recensiti & inuēti sint à X X. annis & supra viri bello apti triginta quinq; millia, & quadringenti, quibus omnibus in deser
Num.26. to mortuis, eorum filij X L V. millia sexcenti
Rom.11. terram Chanaan ingressi in diuisione terræ
Philip.3. Sanctæ obtinuerunt partem citra Iordanem
Iosu.18. in meditullio sitam.

2.

Hieron. in loc. Hebr. Iosu.15. & 18. ABENBOEN. à filio Ruben sic appellatus, est terminus filiorum Iudæ. iacet in valle contra Orientem in via regia de Adomin, magnus in modum Clibani, & videtur esse marmor. Breidenb. itin. 6.

3.

ACANTHOLAVLONA. hîc primò castra posuit Titus obsessurus Ierosolymam. Iose. 6. bel. 2.

4.

Iosu.7.15. ACHOR vallis. Hîc lapidatus est Achan
Isai.65. sacrilegus propter furtum anathematis.
Osee2. est ad septentrionem Iericho, & vsque hodie
Bre. itin.6. à regionis accolis sic nominatur. Malè quidā putant vallem Achor, ab Achan, qui lapidatus ibi est, ita nuncupatam. Hieron. in locis Hebr. lit. A. & E.

5.

ADDAR ciuitas fortis Beniamin. Hier. in loc. Hebr.

6.

Iosu.15. & 18. ADOMIN. locus sanguinarius, frequentibus homicidijs & latrocinijs infamis e-
Hier. in epitap. Paulæ. tiam posterioribus temporibus, & rem & nomen retinuit; aspectu terribilis & valdè peri-
Broc. iti.6. culosus, quemq; sine conductu nemo temerè
Breid. ibid. transeat. Eo loci homo ille, qui de Ierusalem
Luc. 10. in Iericho tendebat, curatus est à Samaritano cùm incidisset in latrones, ab ijsq; vulneratus
Breiden. esset, quod etiamnum multis contingit. Distat à Iericho contra Occidentem quatuor leucis. Quondam villula, nunc castrum, vt Breid. & Brocard. vt Hieron. ruinæ in sorte
In lo. Heb. tribus Iudæ. græcè ἀνάβασις πύῤῥων. i. ascensus rubentium, propter sanguinem qui ibi à latronibus funditur. Hebr. Maledomim. est confi-
Salign. to. 9. cap. 4. nium tribus Iudæ & Beniamin. vbi & castellū militum situm ob auxilia viatorum. Videtur hîc cauerna profunda, super quam olim erectum fuit ædificium.

7.

AFFARA siue Aphara ciuitas tribus Beniamin. Iosu.18.

8.

AGER robustorum. vbi duodecim ex parte Isboseth, & totidem ex parte Dauidis mutuis ictibus conciderunt, vnde & nomē loco inditum. est in Gabaon 2. Reg. 2.

9.

ALMATH cum suburbanis suis, ciuitas data Leuitis de tribu Beniamin. 1. Par. 6.

10.

ALMON ciuitas, cum suburbanis suis data filijs Aaron. Iosu. 21. Hieron. in loc. Hebraic.

11.

ALTARE testimonij, quod præaltum filij Rubē, Gad & dimidia tribus Manasse in testimonium legis Mosaicæ super ripa Iordanis in tribu Beniamin exstruxerunt, iuxta locum Geliloth, qui Hieron. Galiloth est, vbi noster textus tumulos Iordanis habet. Iosu.22. Hier. in lo. Hebr.

12.

AMAENIAM. in tribu Beniamin. Hieron. in loc. Hebr.

13.

AMMONI ciuitas Beniamin. ita Benedictus in interpr. nom. Hebr. ex 2. Reg. 23.

14.

AMOSA ciuitas filiorum Beniamin. Iosu. 18. Hieronymo in locis Amsa.

15.

ANANIA ciuitas. 2. Esdræ 11. ita Bened. in nom.

16.

ANATHOT, maximè celebris natali Ieremiæ Prophetæ, vbi & agrum emit à pa Iosu.21. 1. Par.6.
truele suo. Sacerdotibus separata ciuitas in Iere.1.11.
tertio ab Aelia miliario. est nō longè à Rama 29.32. 2. Reg. 23.
Beniamin viculus Sacerdotum modicus, vt 3. Reg. 2.
auctor est Breidenbach. Turrim Anathoth 1. Para. 11.
nominat Hieron. in Ierem. cap. 32. quæ ipsius 12.27.
tempore appellata sit Ieremiæ, ante dicta Ha- Isai.10.
nameel patruelis, à quo agrum emerat Iere- 2. Esd. 11.
mias. Hier. de lo. & in Iere. cap. 32. Breiden. Brocard.

17.

ANIN in tribu Beniamin. Hieronymus in loc.

18.

APHIN Hieron. in locis.

19. APHRA

19.

A … tempore Hieron. vicus erat, vide in locis.

20.

ARATH villa ad Occidentem AEliæ. Hieron. in locis.

21.

ARBI, patria Pharai, vnius ex fortibus Dauid. 2. Reg. 23.

22.

ARIM in Beniamin. 1. Esd. 2. Hieron. de locis. An idem hic cum eo loco, qui post Arem, vt alij Harem?

23.

ASOR. 2. Esdræ 11.

24.

ATAROTH-ADDAR ciuitas tribus Beniamin. sunt autem duæ haud procul ab Aelia. Ios. 18. Hieron. in loc.

25.

AVIM ciuitas. Ios. 18.

26.

AZMAOTH. 1. Esdr. 2. alij Azmaueth. 2. Esdr. 7. dicitur Beth-azmoth.

27.

BAALTHAMAR vicus, vbi filij Israel aduersus tribum Beniamin certamen iniere. ætate Hieronymi appellabatur Bethamari. Iud. 20. Hieron. in loc. Hebr.

28.

2. Reg. 3. & 16. 17. 19. & 3. Reg. 2. Brocard. Breid.

BAHVRIM oppidum & castrum satis pulcrum in monte alto situm. Hucusque Phaltiel flens prosecutus est Michol vxorem suam, cùm reduceretur ad Dauidem, atq; inde in patriam Gallim concessit trans Iordanem. Hîc etiam Semei lapidibus impetebat & maledicebat Dauidem, fugientem à facie Absolon. Est sita ab Adomim vna leuca contra Occidentem, vt autor Brocardus, & ad borealem partem montis Oliueti.

29.

BALILOTH in tribu Beniamin. Hier. in locis.

30.

BENIAMIN, nomen loci. 3. Reg. 4.

31.

BEROMI, aliâs Baurami ciuitas. 2. Reg. 23. & 1. Paral. 11.

32.

BEROTH vrbs olim Heuæorum, postea tribus Beniamin. occupata à Dauide, qui inde tulit æris vim magnam, ad vsum templi. Inde Berothitæ. 2. Reg. 23. 1. Paralip. 11. 1. Esd. 2. Ios. 9. Ios. 18. 2. Reg. 4.

33.

BETHAGLA nunc, qui olim Areaatad, locus trans Iordanem, vbi Ioseph & filij Israël reliqui planxerunt Iacob patrem suum quando eum tulerunt de AEgypto. vnde etiam Bethagla, hoc est, locus gyri dictus est, eò quod ibi more plangētium circumierunt in funere Iacob. Hoc loco monachi græci nunc habitant ex ordine D. Basilij, quorum cœnobiū distat à Iordane duobus miliaribus, autor Saligniac. tom. 9. cap. 5. quos tamen ibi quondam fuisse refert Breid. Gen. 50. Ios. 15. & 18. Hier. in lo. Hebr. Brocard. Breid.

34.

BETHAIM est in tribu Beniamin iuxta Gai & Bethel contra Machmas, licet plerique eandem putent esse Bethel. Hieron. in loc. Hebr.

35.

BETHALLA. Hieron. in loc. Hebr.

36.

BETHALON. pro qua Symmachus interpretabatur in campestribus. Hieron. in loc.

37.

BETHAN. meminit Hieron. in loc.

38.

BETHARABA ciuitas. Ios. 15. & 18.

39.

BETHASAN, vicus vsque hodie permanens, ait B. Hieron. in locis, ad Aeliam pertinens in decimo quinto ab ea miliario.

40.

BETHAVEN, ciuitas alia à Bethel, vbi castrametati sunt Philistæi contra Saul. Ose. 4.
1. Reg. 13. confunditur à plerisq; cum Bethel, de quo videndus Hieronymus in loc. Iuxta hanc saltus, vbi Ionathas cùm mel comedisset, quod voto vetuerat Pater, zelo Saulis pene perijt. 1. Reg. 14. Describitur etiā solitudo Bethauen; fortè quod vrbs ipsa adiacenti deserto vel saltui nomen dederit.

41.

BETHBESSE vicus in deserto situs. Iosepho Bethalaga, quem mœnibus & turribus muniuit Ionathas Machabæus, aut, vt in Machabæ. legimus, diruta eius extruxit & firmauit. 1. Mach. 9. Ioseph. 13. Antiq. 1.

42. BET-

42.

Iof.18. BETHEL vrbs in alto monte sita, quæ prius Luza vocata fuit, distat vna leuca ab Hai contra Aquilonem. Hîc Iacob cùm fugiens à facie fratris sui pergeret in Mesopotamiam, supposito capiti lapide humi dormijt sub
Gen.12.28. 31.48. dio, & vidit in somnis scalam de terra vsq; ad cælos extensam, & Angelos Dei ascendētes & descēdentes per eam, ac Deum desuper scalæ innixum, promissa ipsi sancientem, sibiq; be-
Hiero. in loc. Hebr. Brocard. Breiden. Gen.35. 3.Reg.13. Ioseph.8. Antiq.9. Iof.12. nedicentē. vnde experrect⁹ loco Bethel, id est domus Dei, nomen imposuit, ipsumq; lapidē erexit in titulum; vbi tempore Hieronymi Ecclesia erat ędificata, ipseq; lapis etiamnū iuxta Bethel ostenditur, vnà cum sepulcro Deboræ nutricis Rebeccæ, quæ ibidem sepulta est sub quercu seu ilice flet⁹. Hāc ciuitatem Iosue expugnauit, eiusq; regem occidit. Attributa tribui Beniamin ab Ephraim proditione capta est. Frequentabatur caussa orationis. At po-
3.Reg.12. & 13. steaquam Ieroboam rex Israel posuit in ea vnū ex vitulis aureis pro Deo ab Israelitis, hoc est à decem tribubus adorandum, ex eo tempore vrbs ipsa vocata dicitur Bethauē, hoc est domus idoli; cuius destructionem prophetat Amos ca.3. Est autem hodie villa in sinistra parte viæ de Neapoli pergentibus AEliam, vt autor est in locis Hebr. Hieron. & in commentarijs super Osee.

43.

Iof.16.18. 1.Reg.13. BETHEL seu Bether montes sunt fœcundi, nemorosi & arboribus consiti, gramine & herbis aromaticis pleni, & ideo cerui, capreæ & hinnuli illorum cacumina frequen-
Cant.2. tant, de quibus in Canticis. Puluerem combustorum idolorū iubet deferri in Bethel Iosias.
4.Reg.23. 4.Reg.2. Ascendenti Bethel Helizeo illudentes pueri XLII. lacerati ab vrsis sunt.

44.

BETHERA, Bithera Nicephoro, vrbs munitissima, non ita longè distans ab Hierosolymis, quam Romani occuparunt, fame & siti obsessis intus perduellibus ad extremam necessitatem adactis, sub Aelio Adriano. Euse. 4.hist.Eccl.6. Nicep.3.hist.Ecclesi.24.

45.

Iof.10.16. 18. BETHORON inferior ciuitas ædificata à Sara filia Ephraim, quam Solomon restaurauit.

1.Reg.13. 1.Paral.7. 3.Reg.9. 2.Paral.8. 1.Mach.7. Brocard. Breiden.

46.

IVXTA Bethoron via, qua Cestius dux Romanus duxit exercitum; estq; à Lydda euntibus Ierusalem. ibi multæ rupes & valles, vt ex Iosi. colligere est 2.Belli ca.23. & 24.

47.

BOON. Hieron. in loc. Hebr.

48.

BOROOTH. Hieron. in loc. Heb.

49.

BOSES & Sene petræ seu rupes contrarijs frontibus semet inspicientes. Hîc Ionathas prostrauit Philistæos.1.Reg.14.

50.

CAMPESTRIA deserti.2.Reg.15. & 17. per hanc solitudinem cùm fugeret Sedecias rex Iudæ, comprehensus est à Caldęis, cùm assecuti illū essent in planitie Iericho.4. Reg.25.

51.

CAMPESTRIA Iericho, terminatur in Segor. Deuter.34. vide infra in Iericho.

52.

CAPHIRA, quæ & Caphara, Hieronymo Cephira, vicus, vt alij ciuitas, pertinens ad ciuitatem Gabaon. Iof.9. & 18. Esd.1. cap.2.2.Esdræ 7.

53.

CARIATH vicus Hieronymo, qui sub Gabaon metropoli fuit, in locis.

54.

CARNEA viculus in nono ab Aelia miliario. Hieron. in locis.

55.

CHASLON villa pergrandis in finibus Aeliæ. Hieron. in loc. Hebr.

56.

CHEPHRI, in tribu Beniamin. Hieron. in locis.

57.

CHVZICA casa fuit monachi Ioannis, sita ad torrentem in parte Septentrionali viæ publicæ, quæ Hierosolymis egressos Hierichuntem defert. Niceph.17.hist.Eccle. ca.4.

58.

CLAVTOMON, Hieronymo Clauthmon, locus flentium. Iud.2. à planctu nomen accepit. Hieron. in locis.

59.

COLLIS-AQVAEDVCTVS, Heb. & Hie. 2.Reg.2.
dictus Anima, Iosepho autē Mathon, ex Hieron. in
aduerso vallis Giah, iuxta Gabaon, vbi Asaêl locis.
frater Ioab confossus fuit ab Abner.

60.

CYPRVS, castellum natura tutum, ab Herode conditum & egregiè communitū, pulcris & amœnis domicilijs instructū, de nomine matris suæ ita appellauit. Iose.1. belli 16. & 2.belli 20.

61.

EDOMIA, in tribu Beniamin, vbi tempore Hier. ostendebatur villa Eduma. in loc.

62.

ENSEMES, id est, fons Solis. Iof. 15. & 18.

63. FONS

63.

Brocard. itiner. 6. Breidenb. 4.Reg.2. Ioseph.5. bell.4.

FONS Elisæi,scaturiēs è pede montis Quarentanæ, fluuium generat vberrimum, & amœnissimum: cuius aquas insalubres ante & amaras,ad preces ciuium Iericho,lagenam fictilem salis plenam ,ait Iosephus, in profluentem aquā mittens,sanauit & saluberrimas fecit Elisæus. Illius aquas Archelaus toparcha Herodis filius diduxit in riuos plures, ad irrigationem campi, pratorum, palmarum, cannarum mellis,& hortorum Iericho.Illius aquæ fluunt,ait Brocardus, iuxta locum Galgalæ, & illicò in tantum succrescūt, vt impellant magna molēdina, sed postea in riuos secretæ hortos & prata irrigant, vsque Iericho & infra,& ibi tādem influit in Iordanem. permeat planiciem longam quidem stadijs septuaginta,latam verò viginti, vt Iosephus narrat 5.bell.Iud.cap.4. vbi plura de huius fontis virtute & efficacia. Prope hunc fontem arbores crescunt instar prunorum, spinosæ tamen, in quibus flores nascuntur, quas rosas Hiericuntinas vulgus appellat, mirandi effectus. Nocte enim natalicia nostri Saluatoris paulatim hiant, atque inde se recludunt, licet siccæ sint & aridæ in testimonium virginei partus, vt credere licet. Salig.tom.9. ca.6.

64.

1.Reg.20. Hieron. in loc. Hebr. lit.E.&L.

LAPIS Ezel,quem Hieronymus alibi Lamathara nominat, pro quo Aquila interpretatur ad signum, Symmachus, ad conditum. Vocatur etiam ab Hieronymo Ergab. dicitur lapis Ezel à viatoribus,seu deambulatione:distat à Ierusalem 150.stadijs,&ab Iordane stadijs 60. vt Iosep.autor 5.ant.4.Hîc latuit Dauid,expectans responsum Ionathæ:atq; in eum locum sagittas direxit Ionathas, militaribus iaculis se exercens, Saul patris animum Dauidi indicauit, osculatusq; post fœdus initum flens flentem dimisit.

65.

Hieron. in loc. Hebr. Iosf.18.& 21. 1. Paral.6. 4.Reg. 23. 3.Esdr.5. Isai.10. 2. Esdr.7. 11.12. Iud.19.20. 21. 1. Reg. 10. 11.14. Brocard. Breidenb. 2. Reg. 21.

GABAA, quæ & Gaba, Gabae, Gabatha, Gabe, Gabee & Geba, ciuitas Leuitarū, & postea Saul regia. Hîc vxor Leuitæ nimio cōcubitu necata est:propter quod scelus tota tribus Beniamin, insurgente in vindictam toto populo Israelitico ab stirpe pene interijt, sexcentis duntaxat reliquis. Hîc natus est & habitauit Saul,primus rex Israel, vnde & Gabaa Saul aliquando appellatur. ibidem postea à Dauide sepultus est. Hāc reædificauit Asa rex Iuda.3.Reg. 15.2. Par.16.

66.

MONS iuxta Gabaa, contra viam publicam, vbi septem filij Saul crucifixi sunt, permittente Dauide.2.Reg.21.

67.

Iosf.24. Hieron. in locis,& in Epitaph. Paula.

GABAATH,quæ & Gabaad, & aliâs Gebeeth,ciuitas Phinees filij Eleazari,in tribu Beniamin. in qua sepultus est ipse pōtifex Eleazar, filius Aaron, primi Pontificis, cuius sepulcrum etiamnum tempore Hieronymi venerabantur Christiani. Hinc Gabaathites. 2.Reg.23.1.Par.12.& Isai.10.

68.

Iosf.9.10.11. 18.& 21. Gen.10.11. Ioseph. 7. Antiq. 11. & 2 bell. 23. 24. Brocard. Breid. Hier.in lo. Hebr. Ierem. 18. 1. Paral.9. 12.16. 1. Esdr. 7. 2. Reg.21. 3. Reg.3.9. & alibi.

GABAON, metropolis olim & regia vrbs Heuæorum,qui orti ab Heuæo filio Chanaan. distat ab Ierusalem stadijs plus minus quinquaginta in monte Silo sita, vt autor est Broc. vnde & ibi dicitur fuisse excelsum maximum.Habuit sub se ciuitates Caphira, Beroth & Cariathiarim : post verò attributa est filijs Aaron,Leuitis.Nunc verò,ait Hier. ostēditur villa eodem nomine in 4. miliario Bethelis, contra Orientalē plagā,iuxta Rama & Remmon,vbi Solomon obtulit victimas.Huius incolę Gabaonitę induti vestib⁹ tritis & vetustatē prę se ferentibus, in dolo supplices ad Iosue venerunt in Galgala, & callidè fœdus inierūt: deprehensa fraude in aquarios & lignarios tēpli perpetuò mācipati sunt, dicti Nathinæi, id est,dati vel donati ad seruiendum tēplo.quos cùm Saul postea delere voluisset,ob hoc tota terra tribus annis fame afflicta est. Hîc Solomon in tabernaculo Moysi (erat quippe hîc tabernaculum.1.Par.16.21.& 2.Par.1.)immolatis super altare æneum mille hostijs sapientiam à Deo petijt, & impetrauit.

69.

FONS iuxta Gabaon, & aquæ multæ.Iere. 41.erat & Lapis grandis in Gabaon; vbi Ioab occidit Amasā.2.Reg.20.21.& Montes iuxta Gabaon & Bethoron.Iosep.2. bel.Iud.24.

70.

FONS & piscina Gabaō. Hîc duodecim pueri ex parte Dauid,& totidem ex parte Isboseth pugnauerunt,& mutuis ictibus ad vnum se confecerunt:vnde loco nomen inditum, Ager robustorum.2.Reg.2.

71.

Iosf.4.5. & 15. Brocard. Breiden. Hier. in lo. Osee 9. 2. Esd. 12. Amos 4. & 5. Iosep.5. Antiq.1. 1.Re. 7.10. 11.13.15.& alibi. To.9.ca.5. Hieron. in loc. Hebr.

GALGALA,quę & Gilgal,Galgal & Galgalis,Hieronymo Golgol, ciuitas inclita: distat à Iordane stadijs quinquaginta, à Iericho stadijs decem.Hîc transito Iordane castra posuerunt filij Israel,ibique Iosue secūdo circumcidit cultro omnes masculos in deserto natos,celebrauit Pascha, & deficiente māna, primùm comederunt de fructibus terræ promissionis.Hoc eodem loco tabernaculum testimonij fixum multo tēpore fuit. & Saul coram arca Domini & Samuele secundò vnctus est in regem. Locus insignis memoria lapidū, quos de alueo Iordanis translatos ibi statuerunt Israelitæ.Hieronymi ętate ostendebatur locus desertus in secundo Ierichus miliario ab illius regionis mortalibus miro cultu habitus;Saligniaci tēpore vix pagus erat. Sed & iuxta Bethel quidā aliam Galgalā suspicātur.

72.

GISCALIS oppidum Iudææ, patria S.Pauli Apostoli,quo à Romanis capto, cū parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigrauit. Hieron.in catal.Script.Eccl.& in commentarijs super epistolam ad Philemonem.

37.

GRANATVS malus, arbor, sub qua mo rabatur Saul cum sexcentis viris, iuxta Gabaa. 1. Reg. 14.

74.

HADID ciuitas. 2. Esdræ 11.

75.

HAI, quæ & Chai, & Iosepho Ada vel Aina, Hieronymo Agai, & Ai, ciuitas quondam pulcerrima, & in montanis, vt ait Breidenb. capta à Iosue succensa, Rege suspenso, & cæso populo. In Isaia Aiath appellatur (vt notat Benedictus) per quam Sennacherib rex transijt oppugnaturus Ierusalē, Isai. 10. fit eiusdem mentio Ierem. 49. 1. Edr. 2. 2. Esdr. 7. Eius Hieronymi tempore vix paruæ ruinæ residebant, & locus tantummodo mōstrabatur. est ad Occidentalem plagam Bethelis, non multum ab ea distans.

Ioseph. 5. antiq. Iudaic. 1. Breidenb. Hieron. in loc. Hebr. Ios. 7. 8. & 12. Benedi. in indice Bibliorum. Hieron. in loc. Hebr.

76.

DESERTVM Hai. Ios. 8. cap. Iosep. 5. antiq. Iudaic. 1.

77.

HELAM ciuitas. 1. Esdr. 2. 2. Esdr. 7.

78.

HELEPH ciuitas. Ios. 18.

79.

HEMONA ciuitas. Ios. 18.

80.

IAREPHEL, ciuitas in tribu Beniamin. Ios. 18. Hieronymo in loc. Hebr. Ierphel est. Benedictus ponit in Manasse.

81.

IERICHO, vrbs olim magna, populosa, quę & Oza, Iosepho & Ptolomęo Hiericus, vna ex vndecim toparchijs Iudææ, & forte vltima in ordine, sita in regione campestri & pinguissima. Ibi balsamum prouenit, nusquā alibi; abundat rosetis, cannis mellis, palmetis, vnde & ciuitas palmarum appellata est. Cùm muris esset firmissimis, quos nec ferrum nec aries penetraret, Iosue dux populi Iudaici illam cum arca circumijt, & sacerdotaliū clangore tubarum muris corruentibus ingressus, ferro ac flamma eā subuertit, regē suspendit, eiusque reædificatori maledixit: quam cùm post annos aliquot Ahiel de Bethel ex tribu Ephraim restitueret, dum fundamēta ponit, moritur primogenit⁹, ac deinde eius filij alij, vt in ipsa portarum constitutione moreretur vltimus. Distat secundū Iosephū ab Hierosolymis C L. stadijs, à Iordane sexaginta. Cāpus Iericho terminatur in Segor. In hac vrbe hospitatus est, & habitauit Helisæus. Ibidē Christus Zachæum è sycomoro vocauit: apparet arborem adhuc monstrari solitam ætate Hieronymi. Contra Iericho Christus illuminauit cœcos. Erat ibi amphiteatrum, & aula regia; curia item, vt Iosephus autor est 14. Anti. 10. Tempore obsidij Ierosolymitani destructa à Vespasiano: restaurata postmodū ab Adriano, quę tertia est, & tempore Hieronymi perdurabat, cùm vtriusque vrbis vestigia ostenderentur. Saligniacus vnam suo tempore turrim superfuisse narrat. Breidenb. vix octo domos, & villæ vestigia, monimentis sacrorum penitus deletis. Fuit Ecclesiasticæ ditionis & patrimonij, & habuit episcopem suffraganeā, vt autor est VVilhelmus Tyrius.

Iose. 15. antiq. 5. & 5. bell. 4. 4. Reg. 2. Eccles. 24. Deute. 34. Iud. 1. 3. 2. Par. 28. Ios. 6. Ioseph. 3. bell. 2. 3. Reg. 16. Ioseph. 5. bell. 4. Salig. tom. 9. cap. 5. Deute. 34. 4. Reg. 2. Lucæ 19. Hieron. in Epita. Paulæ, & in loc. Hebr. Matth. 20. Ioseph. 17. ant. 11. & 1. bell. 21. et 17. ant. 15. 19. & 14. ant. 7. Nume. 22. Ios. 2. Deut. 34. Tom. 9. c. 5. Brocard. 11. bell. 15. & 14. bell. 12.

82.

CAMPESTRIA Iericho. in his Sedecias rex Iuda captus à Chaldęorum exercitu, in Reblatā ad Nabuchodonosor regem perductus est. Notat hāc planiciem Saligniacus, quæ inter Iericho & Iordanem lata 10. miliaribus, longa viginti sit. Putauerim hæc campestria non alia esse à deserto cuius meminit Ieremias cap. 52. nam cap. 39. eundem locum vocat campum solitudinis. erat & circumiacens regio montosa, vnde & montes circa Iericho. Iosep. 1. belli 12. 13. celebrantur & apud historicos Rosæ Hiericho, de quibus supra ex Saligniaco diximus in Fons Helizæi.

Deute. 34. Ios. 45. 4. Reg. 25. Ierem. 39. 1. Mach. 16. Tom. 9. c. 5.

83.

HIC ad Eliæ & Helisæi imperium stantibus ex vtraq; parte aquis, iter vnda præbuit. 4. Reg. 2. Vitr. cap. 53.

84.

HIC Christus cœco mendico visum restituit. Lucæ 18.

85.

HIC Christus duos cœcos illuminauit. Matth. 20. Marci 11.

86.

LOD ciuitas, quam ædificauit Samad & villas eius. 1. Par. 8. 2. Esdræ 11.

87.

LODADID siue Lodhadid ciuitas. 1. Esd. 2.

88.

MASPHA, quæ & Masphat, & Masepha, & Mesphe, ciuitas in mōte conspicua. & quoniā alibi in Iuda, alibi in Beniamin ponitur, fortassis videatur in confinio vtriusque tribus ponēda. Erat ibi olim arca testamenti, eoq; conueniebat ad orationē popul⁹ Israel. nam & Samuelis erat ibi Iudicij locus. Hanc ædificijs muniuit Asa rex Iuda, inque ea post destructionem Ierusalem habitauit Godolias dux & Ieremias Propheta. Dicit illā in tribu Iuda positam Hieronymus, apud quam habitauerit Iephte contra Cariathiarim.

Ios. 15. & 18. Iud. 20. 21. Ioseph. 6. antiq. 2. Hieron. in loc. Hebr. 1. Reg. 7. 20. 22. 1. Mach. 3. 4. Reg. 25. Ierem. 40. 41. 2. Esdr. 2. 2. Para 16.

89.

MEGBIS ciuitas. 1. Esdræ 2.

90.

MONS diaboli, distat duobus miliaribus à Quarentana. est à latere Bethel & Haij australi: in eū deductus fuit à Satana Christus, cùm ostenderet & adpromitteret illi omnia regna mundi, si procidens adoraret se.

Matth. 4. Lucæ 4. Breidenb. Salig. tom. 9. cap. 7.

91. NEBO

91.

NEBO ciuitas. 1. Esdr. 2. & 2. Esdræ 7.

92.

Tom. 10. cap. 6.

NEPHTOA fons. Ios. 15. & 18. meminit etiam Saligniacus, apud quam via sit montosa.

93.

1. Reg. 21. 22. Isai. 10. 1. Esdr. 11. Brocard. Breidenb. 14. be. sa. 8.

NOBE, quæ & Nob & Gob, vrbs in via, quę ducit Diospolim & Ramatham, sita. conspici ex ea poterat Hierusalem, vt autor est in comment. super Isaiam Hieron. Sacerdotum ciuitas. Ibi Dauid ab Abimelech sacerdote accepit gladium Goliath, & comedit panes propositionis: ea propter Saul occidit 85. sacerdotes Nobe, ciues omnes, etiam mulieres, pueros & bestias trucidauit, ciuitatemque euertit funditus. Breidenba. refert Bethnopolim nunc dici. VVilhelm. Tyrius Bettenīable. fortassis rectius poneretur in tribu Ephraim.

94.

OFFORA, aut Ophora ciuitas. Ios. 18.

95.

OFNI, siue Ophni ciuitas. Ios. 18.

96.

ONO ciuitas in campo sita & valle artificum, & hanc ædificauit Samad, & villas eius. 1. Paral. 8. 1. Esdr. 2. 2. Esdr. 7. 11.

97.

2. Reg. 15. 16. 1. Mac. 13. Breidenb. Brocard. Vitriac. c. 52. & 53. Matth. 4. Marc. 1.

QVARENTANA desertum inter Ierusalē & Iericho. incipit iuxta Anathot, & extenditur supra Galgala, vsque ad desertum Thecuæ & Engaddi iuxta mare mortuum. Hîc commoratus est S. Ioan. Baptista, ibique in eius memoriam extructa fuit Ecclesia & monasterium, quod Greci monachi inhabitabant, sed temporibus Breidenbac. erat desolatum. Ibi venientem ad se, vt baptizaretur, Christum digito demonstrauit Ioannes: Ecce Agnus Dei. In hoc Christus ieiunauit 40. diebus & noctibus, agēs & habitans cum bestijs.

98.

Matt. 4. Brocard. Breidenb. Salig. to. 9. cap. 6.

QVARENTANA mons altus & ascensu difficilis, in quo tentatus primùm est Dominus à Satana. In huius montis cacumine sacellum est ruinosum, ieiunio & oratione Christi venerabile.

99.

Genes. 35. in loc. Heb.

QVERCVS fletus, est ad radices Bethel, vbi Debora est sepulta nutrix Rebeccæ. Hieronymo Balanus est.

100.

Hieron. in loc. Hebr. Brocard. Breidenb. Ios. 18. Iud. 4. 19. 1. Reg. 22. 3. Reg. 15. 2. Par. 16. 2. Esdr. 11. Isai. 10. Ierem. 40. Osee 5. Ioseph. 8. ant. 12.

RAMA nobilis ciuitas in monte sita, ciuitas Saulis vocatur ab Hieronymo. sita est in monte. Sunt eiusdem nominis plures in alijs tribubus, vt ait Breid. Reædificauit illam Baasa rex Israel, vt exitum & introitū clauderet tribui Iuda, & inde infestaret Iudæos. De hac creditur dictū illud Ieremiæ: Vox in Rama audita est, &c. Hodie villa est, ait Brocardus, sita ad sinistram montis ducentis in Ierusalem, distatq; ab ea stadijs quadringentis, vt tradit Iosephus.

101.

Genes. 35. & 48. 1. Reg. 10. & 15. Ierem. 31. & ibid. Hieron. Breidenb. Salig. tom. 10. cap. 2. Hieron. in loc. Hebr. Pascha. die 233.

SEPVLCRVM Rachel. vbi in partu Beniamin obijt Rachel vxor Iacobi. quo loci monumentum hoc cum pulcra piramide erexit Iacob in titulum, sicut & sancta scriptura, & titulus adhuc testātur. & est sub quercu. Superposuerat super tumbam Rachelis duodecim lapides pro numero filiorum Israël, qui temporibus Breidenbachij ibi erant. Inueniuntur iuxta sepulcrum lapilli quidam omnino nigri, quos colligunt peregrini: dicuntur enim conducere mulieribus ad faciliorē partum. Est in quinto miliario ab Hierusalem, in eo loco, qui à septuaginta vocatur hippodromus.

102.

Ios. 15. & 18. 2. Reg. 5. & 23. 1. Par. 11. & 14. Isai. 17. Ioseph. 7. ant. 4.

VALLIS Raphaim, id est Gigantum, amplissima & potentissima iuxta Ierusalem incipiens in Septentrione, & versus Austrum longè lateque se extendens, optimi tritici, vini, olei, frugūque omnium feracissima: in quā Dauid Philistæos bis se inuadentes, fudit & profligauit.

103.

RECEM ciuitas. Ios. 18.

104.

Ioseph. 5. antiq. 6. Iud. 20. & 21. Hieron. in loc. Heb. Benedic. in interpret. nominum Hebraic.

REMMON. Iosep. Roob vocat, petra & vrbs. distat à Ierusalem 15. miliaribus non longè à Gabaa contra Orientem. in qua continuerunt se sexcēti viri in exterminio tribus Beniamin, ex quibus tota reparata est.

105.

SABARIM. in monte, vbi cæsi sunt Israëlitæ post anathema. Ios. 7.

106.

Hieron. in loc. Hebr.

SALEM. villa ostendebatur ætate Hieronymi iuxta Aeliam contra Occidentalem plagam, quam tamē illam vult esse Iosephus vbi regnauit Melchisedec, post Ierosolyma.

107.

SAMARAIM ciuitas. Ios. 18.

108.

SELA ciuitas. Ios. 18. Hieron. in loc. Hebr.

109.

SEMRI in tribu Beniamin. Hieron. in lo. Hebr.

110.

SENAA ciuitas. 1. Esdr. 2. & 2. Esdræ 7.

111.

In lo. Heb. 1. Reg. 14.

SENE, Hieronymo Senna, petra seu rupes, vbi Ionathas prostrauit Philistæos.

112.

Genes.38. SEPVLCRVM Deboræ nutricis Rebeccæ, sub Quercu fletus, supra.

113.

4. Reg.2. SILVA iuxta Bethel, ex qua immissi à Deo Vrsi, deuorarunt pueros 42. qui illudebant Helizæo Prophetæ.

114.

SOLITVDO Bethauen. Hîc Abraham primò tetendit tabernacula. Gen.12.

115.

THEREBINTHVS medio miliario ab Ierusalē, sub qua quiescere solebat beata Virgo, vt autor est Saligniac.tom.10.ca.2. nominatur & in regnorum libris Therebinthus iuxta Bethel, 3. Reg. 13. vbi requiescebat vir Dei, qui maledixerat Ieroboam sacrificanti idolis.

116.

THARELA ciuitas.Iosu.18.

117.

Iosu.3.& 4. TRANSITVS Israel. quò loci per siccū Iordanis alueum, aquis vtrimque consistētibus, magno Dei miraculo, in terram Promissionis transierunt Israelitæ. Vbi & duodecim lapides, de fundo sublatos, statuerunt in
Vitriac. cap.53. memoriam siccati Iordanis (ad quos respexisse videtur Ioan. Baptista, cùm diceret: Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios A-
In Loc. Hebr. brahæ.) cùm etiam totidem alios in Iordanis alueo posuissent mox aquis inuolutos. Locus, vbi lapides statuerunt, dicebatur Galgala, vt refert Hieron.

118.

VALLIS Casis ciuitas.Iosu.18.

119.

Gen.35.et 48. Pascha.d. 233. VIA BETHLEHEM, amæna est valde, vineis, rosis, herbis odoriferis & aromatibus consita.

120.

Pas.d.234 AD duas leucas de Ierusalem, inter Emaus & Ierusalem, est castrum ad S. Crucem
Breid. 15. Iulij. Saligniac. to.10. c. 4. appellatum, quod Græci monachi inhabitant: in quo iuxta maius altare, ait Saligniacus, arbor quædam dicitur stetisse, de cuius ligno crux Christi facta fuerit. Est cænobium munitissimum propter incursus infestantium Arabum.

121.

Matt.3. to.9.cap.6. Breiden. 19. Iulij. HIC Christus à Ioanne baptizatus est. qui locus ruinoso ædificio nunc insignis est, atq; ibidem peregrini in memoriam baptismi filij Dei, sese abluere solent, cum oratione ad Deum, vt pro sua ille misericordia & Christi meritis peccatorum omniū sordes abstergat & eluat. Atque hîc postea sacellum extructum est in honorem Ioan. Baptistæ. Alij contra Salim volunt baptizatum Dominum; quibus contradicit solemnitas Ecclesiæ. Broc. iti.6. Brei. iti. 6. Niceph.8. hist. Eccle. cap.30.

122.

HIC Iosue contra quinque reges Amorreorū dimicans, iuxta Aialon & Gabaon ciuitates finitimas, imperauit Soli & Lunæ, quæ ad eius vocem substiterūt immoti, exaudiente Domino. Iosu.10.

123.

VIA Iericho, quæ ducit Ierusalem per mōtana iter 12. miliarium, quantum apparet ex Breidenbach. per montana Saligniacus dicit iter esse difficillimum, & lapidosum. quo loci incidit in latrones vir ille, cuius in Euangelio Christus meminit Lucæ 10. Salig. tom. 9. cap.5. Brocard. Breid.

D.

Tribus Dan.

1.

DAN quintus Iacobi Patriarchæ ex Bala ancilla Rachel vxoris suæ filius, ita progeniem suam ampliauit, vt de tribu eius ad montem Sinai numerati sint viri bellatores LXII. millia, septingenti, quibus omnibus in deserto mortuis, eorum filij LXIV. millia, quadringenti terram promissam ingressi pro hæreditate & possessione sua cis Iordanem de terra tribui Iudæ prius assignata ad mare magnum possessionem consecuti sunt. Quāobrem non te mouebit Lector, si quandoque inuenias in hac tribu, vel etiam in tribu Simeonis, quæ prius tribui Iuda fuerant assignata. facta enim prima terræ citra Iordanem diuisione tribui Iudæ & filijs Ioseph, misit Iosue viros, qui reliquam terram lustrarent, & descriptam pro residuis tribubus in VII. partes diuiderent. at vbi comperit non sufficere, his duabus tribubus Dan & Simeoni assignatæ & datæ sunt partes in medio possessionis filiorum Iuda. Iosu.18.19. Gen.30. Num.1. Num.6. Iosu.19. Iosu. 13.14. 15.16 17.

2.

ACCARON, quæ & Acharon, & Achrō, & Acron vrbs inclita, vna de quinq; satrapijs Philistinorū, & habebat Regulum. expugnata fuit à Iuda, in eaque cæsis ducentis Philistæis eorum præputia Dauid attulit Saulí in dotem pro nuptijs Michol filiæ suæ. In hac vrbe pro Deo colebatur idolum Beelzebub. quē cùm super egritudine sua consuluisset Ochosias rex Israel, ab Elia mortis prænūcium accepit; estque frequens vrbis huius in scriptura mentio. Breidenbach. ait modicum suis temporibus fuisse Casale, retento tamen anti- Iosu.13.15. 19. Iud.1. 1. Reg.5.6. 7.17.18. 4. Reg.1. Ierem.25. Amos 1. Sopho.2. 1. Mac.10. Breid. Brocard.

antiquo nomine. Dicit eam verius in tribu Iuda poni Hieronymus, eæq; tribui decretam, non tamen possessam, quia habitatores pristinos nequiuit expellere. Alij putant Accaron turrem Stratonis, postea nuncupatam Cæsaream. Plinius vocat Apolloniam; à Vespasiano Colonia dicta est, vt annotat Benedictus. Sed & vsque hodie grandis Iudæorum vicus Accaron inter Azotum & Iamniam in Orientem respiciens. Prope mare Accaron non lōgè ab Azoto sitam ait Vittiac. *Hier. in lo. Hebr.* *Vitriac. cap. 41.*

3.

ADIADA vrbs, in monte sita, quam portis & muris exædificatam, muniuit in Sethela Simon Machabeus. 1. Machab. 12. non longè dissita ab Eleutheropoli.

4.

FONS Aethiopis, est in medio itinere quo itur ab Hierusalem in Gaza, contra Bethsuram 20. ab vrbe lapide ad radices montis ebulliens, & eadem qua gignitur, sorbetur humo, in quo Philippus Apostolus Eunuchum Aethiopem baptizauit, qui dum in curru vetus instrumentum relegeret, fontem reperit Euangelij. *Salig. to. 10 cap. 4. Hier. in lo. Heb. & in ephitaph. Paulæ, & epist. ad Paulin. Actor. 8.*

5.

AIALON, quæ & Ahialon, & Hailon. Vrbs separata Leuitis, quam muniuit Roboam, ceperunt Philistæi. Est & Aialon, iuxta quam orante Iosue luna stetit. Est & hodie vicus alius haud procul à Nicopoli. Fuit & altera ciuitas Aialon in Iudicum 12. ex Hebraico notat Benedictus. *Ios. 21. Iud. 1. 2. Par. 11. 28. 1. Reg. 14. Ios. 10. 19. Hieron. in epita. Paulæ. & in lo. Hebr.*

6.

Arechon ciuitas. Ios. 19. *1. Paral. 8.*

7.

AZOTVS, quæ & Asdod, vrbs insignis, potentissima, & ex præcipuis quinque Philistæorum vrbibus. in qua habitabant Enachim gigantes, quos Iosue capta vrbe delere nequiuit, distat ab Ascalone CC. stadijs. In hac vrbe celeberrimum erat templum Dagon idoli Philistinorum, quod habebat caput quasi piscis, & sub forma piscis colebatur, iuxta quod cùm arca Domini à Philistæis collocata fuisset, idolum semel atque iterum concidit, capite, manibusque truncatis. Huius in scriptura sæpe fit mentio. Hanc Sargon rex Assyriorum, misso duce exercitus sui Tharefam, expugnatam tenuit. Iuxta Azotum occisus est Iudas Machabæus à Bacchide & Alcimo principibus militiæ Demetrij Regis. eāq; captam Ionathas Machabæus incendit, & quæ erant in circuitu ciuitates, quo impetu Beth-dagon. 1. templum Dagon, & omnes qui fugerant in illud cōcremauit. iuxta eandē vicit Apollonium. In hac Philippus à spiritu raptus & collocatus prædicauit Christum: & est vsque hodie, ait Hieron. non ignobile municipium, vt Breide. ait, villula. Erant Azotij populi in terra Chanaan. Post habuit Episcopum, qui nunc est suffraganeus Treuirensis. Habuit & propinqua montana, vnde Mons Azoti, 1. Mach. 9. 10. nominatur, & Torrens iuxta Azotum Ioseph. 13. Antiq. 6. Turres in agris Azoti 1. Machab. 16. Via iuxta Azotum 1. Machab. 11. *Ios. 11. 13. 15. 1. Reg. 5. 6. 2. Par. 26. 2. Esdr. 4. 13. Ios. 11. Iud. 10. 16. 1. Reg. 5. Ierem. 25. Amos 1. 4. Soph. 2. Zach. 9. Isai. 20. & ibi. Hiero. 1. Mach. 9. 10. 11. Actor. 8. Hier. in lo. Hebr. Brocard. Ios. 13. VVilh. Ty. 4. bel. c. 12.*

8.

BAALATH, quæ & Baalad, forte & Baleth Hieronymo. vrbs firmissima, quam muniuit & restituit Solomon. *In lo. Heb. 3. Reg. 9. 2. Par. 8. 9.*

9.

BALA mons vel promontorium. Ios. 16.

10.

BANE ciuitas. Ios. 19.

11.

BARACH ciuitas. Ios. 19. vsq; hodie prope Azotum Barecca viculus appellatur. Hieron. in loc. Hebr.

12.

BECHCHAR vrbs vel locus in agro Bethsames. huc vsque (Iosephus Correos vocat) filij Israël à Maspha persecuti sunt & percusserunt Philistæos. vbi & Samuel erexit lapidem victoriæ, vocans eum Lapidem adiutorij, quod eò vsque auxiliatus esset eis Dominus. *6. Antiq. 2. 1. Reg. 7.*

13.

BERA vrbs, in qua habitauit Ioathan, cùm fugisset à facie Abimelech. vicus, ait Hieronymus, distans ab Eleutheropoli octo milibus ad Aquilonem. *Iud. 9. Hieron. in loc. Hebr.*

14.

BETHSAMES, Bethsemes & Bethsemis. i. domus Solis, dicebatur Iuda, ad differētiam Bethsames, quæ in tribu Neptalim est, cùm reuera esset in tribu Dan. Vult Benedictus Theologus tres fuisse huius cognomines, in Neptalim, Iuda & Isachar. Hieronymus ponit quintam in tribu Beniamin, nisi pro hac ipsa accipiamus. Fuit autem vrbs hæc sacerdotalis ad tribum Iuda pertinens, in sorte Dan, quæ postea Leuitis est assignata. Vsq; hodie ostenditur ait Hieron. de Eleutheropoli pergentibus Nicopolim in decimo miliario contra Orientalem plagam. In huius agrum reduxerunt duæ vaccæ arcam Domini de Accaron, quam cùm Bethsamitæ curiosis oculis inspexissent, diuinitus percussi sunt, & occisi sunt seniores 70. & quinquaginta millia plebis. vnde Abel-magnum vocata est, quę antea Bethsamis vocabatur, propter magnum luctum super Bethsamitas ibi occisos à Domino. *Ios. 15. 21. Brocar. Breidenb. 1. Iudic. 1. Reg. 6. Hier quæst. Hebr. in 1. Reg. 3. Reg. 4. & alibi.*

15.

In lo. Heb. CAPHARSORECH. Sorech, ait Hier. nomen torrentis est. sed & vsq; hodie ad Septentrionalem plagam Eleuteropoleos vicus ostenditur nomine Capharsorech iuxta villam Saraa, vnde fuit Sampson.

16.

Hier. in lo. Hebr. CAPHERDAGO, grandis vicus inter Diospolim & Iamniam demonstratur.

17.

Iosf. 9. 15. 18 Iudic. 18. Breiden. Brocard. CARIATHIARIM. i. vrbs siluarum, quæ & Cariathbaal, & Bala, Baala, interdum Baal, & Pharasim, & coniunctim Baalpharasim. Hieronymo etiam Iarim. Est de Ierusalem ad quatuor miliaria & dimidium cõtra Occidentem euntibus Diospolim. Hiero. ait miliario vno. Vrbs prius Gabaonitarum, postea tribus Iudæ, in sorte Dan; estque terminus tribus Iudæ & Beniamin. sita in colle. In hac mansit arca Domini, annis 20. in domo Aminadab, quæ erat in Gabaa, id est, in excelso, donec à Dauide transferretur Hierosolymam. De hac fuit Zacharias F. Ioiada, quem occiderunt inter templum & altare. De hac fuit Vrias propheta, quem interfecit Ioachim rex in Ierusalem. *1. Reg. 6. 7. 2. Reg. 6. 1. Para. 13. 2. Paral. 1. Matt. 23. Ierem. 26.*

18.

2. Mac. 12. & ibi. Benedict. CASPIN, seu Casphin, ciuitas pontibus & muris munita, quam cepit Iudas Machabæus, & tot eius habitatores occidit, vt adiacens stagnum, duorum stadiorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur. videtur distare à Iamnia contra Orientalem plagam stadijs plus minus nouem.

19.

Iud. 18. CASTRA Dan, locus est post tergum Cariathiarim, vbi sexcenti viri de cognatione Dan pernoctarunt.

20.

CHESLON, prius Iudæ, in qua tamen tribu ponitur ab Hieronymo in loc. Heb. & Bened.

21.

ELTECE, & Elteco, & Eltecon vrbs Leuitarum, antea Iuda. Iosf. 15. 18. 19. 21.

22.

ERECCON terminus tribus Dan iuxta Ioppen. Hier. in loc. Hebr.

23.

Iosf. 15. 19. Iud. 13. 16. 18. 1. Paral. 2. ESTHAOL, quæ & Astaol, ciuitas prius assignata Iudæ, postea data tribui Dan, sita in campestribus; iuxta quam natus & sepultus est Samson. Permanet & vsque hodie villula Asto inter Azotum & Ascalonem.

24.

FATVRA villa iuxta Eleutheropolim euntibus Gazam. Hieron. in loc. Hebr.

25.

GABATHON, quæ & Gebbethon, Gibbeton & Iebton, vrbs Leuitarum in tribu Dan, postea occupata à Philistæis, quam recuperare volentes reges Israel obsederunt. *Iosf. 19. 21. 3. Reg. 15. 16. Hieron. in loc. Hebr.*

26.

GALLIM vicus Accaron. Hieron. de loc. Hebr.

27.

GEBNEEL, & Iebneel ciuitas. Iosf. 15.

28.

GEDOR, quæ & Gador, ciuitas tribus Iuda in sorte Dan, sita ad Orientem vallis in terra pascuali & vberrima. Hanc tempore Ezechiæ Regis occupauerũt Simeonitæ, pulsis inde quibusdam Chananæis, quod terra hæc aptissima esset gregibus, quibus Simeonitæ abundabant. Postea hæc ciuitas vocata est Cedro, quam ædificijs muniuit Cendebæus dux Antiochi aduersus Iudæos, iuxta quam & deuictus est à Machabæis. *Iosf. 15. 1. Paral. 4. & ibid. Bened. & 12. 1. Mac. 15. 16.*

29.

GETH vrbs regia, sita in colle, vna ex V. principalibus Philistinorum, quondam immanium gigantum alumna. de qua fuit Goliath à Dauide occisus; & alij, quorum nõnullos Dauid expulit. Ab hac vrbe propriè incipit terra Philistinorum. Est in 14. miliario ab Eleutheropoli euntibus Diospolim, de Ioppe quatuor leucis, non longè à mari sita. Hanc vrbem Dauid diripuit, Roboam instaurauit, Asaël rex Syriæ expugnauit, Ozias murum eius destruxit. ætate Hieronymi vocabatur Diocæsarea. Aliâs Anthedon & Agrippia dicitur; nunc Zaph, vel Ibelis, Hibelis, Ybilyn, & cæt. appellatur à Gulielmo Tyrio in libris de bello sacro. Habuit tum comitem suum, vt idem autor est. 21. lib. cap. 18. *Iosf. 11. 13. 1. Reg. 5. 6. 7. 17. 27. 2. Reg. 1. 6. 15. 18. 21. 2. Reg. 21. 1. Para. 18. 2. Para. 11. 4. Par. 12. 2. Par. 26. Hieron. in Michæ. & Ionam. Volaterra. lib. 11. Brocard. Breiden.*

30.

GETHREMMON, aliâs Iethremmon, ciuitas Leuitarum. est autem nunc villa pregrandis in 12. miliario Diospoleos pergentibus ad eam de Eleutheropoli. *Iosf. 19. 21. Hieron. in loc. Hebr.*

31.

HAIRSEMES ciuitas, aliâs Heirsemes, ciuitas Solis. Iosf. 19.

32.

HELON ciuitas. Iosf. 19.

33. IAM.

33.

IAMNIA, quæ & Iabnia, ciuitas maritima, sita in campestribus. Breiden. portum fuisse putat, quem Iudas Machabæus captum suc-
2.Mac.12. cendit cum nauibus, ita vt flamma ex Ieroso-
1.Mac.4. lymis conspiceretur ab stadijs 240. Huius mu-
5.10.15. rum destruxit Ozias. Neque longè ab Iamnia
2.Par.26. pugnauit Iudas cum Arabibus. Numerat Iam-
2.bel.4.& niam inter Toparchias Iosephus, eamque fi-
3.bell.2. nitimis præfuisse dicit. Docet etiam VV. Ty-
VVilh.Ty. rius habuisse illam posterioribus temporibus
14. bell. episcopatum; qui fuerit sub metropoli Cæ-
cap.12. sarea.

34.

IARIM, quod interpretatur saltus vel silua, Mons. Inter Cariathiarim & montem Baal
Iosf.15. sita est silua, à qua vrbs & mons nomen habent, vnde mons Iarim dicitur.

35.

IELON in tribu Dan. Hierony. in loc. Hebra.

36.

IERICON in tribu Dan. Hierony. in loc. Hebr.

37.

AQVAE Iercon, aliâs Meiaiarcom, ciuitas iuxta aquas. Iosf. 19.

38.

IETHELA ciuitas. Iosf. 19.

39.

Iosf.19. IOPPE, quæ & Iapho, & Iaspha dicitur. i.
2. Para. 2. pulcritudo aut decor, vrbs antiquissima à
1.Esd.3. Iaphet filio Noe ante diluuium condita, sita
Num.21. ad mare in edito promontorio, littore saxo-
Iosf.1. so, alto & arduo, arce ac mœnibus munita val-
2.Paral.2. dè. Est portus Ierosolymæ & Iudææ totius, ad
1.Esd.3. quem ligna & lapides pro templi structura
3.Esd.5. de Libano ratibus transferebãtur, atque hinc
3.Reg.5. terreno itinere curribus perueheb antur Iero-
solymam. Portus autem impetuosissimus est,
ob id ad excursus pyraticos commodus: in
quem vsum Machabæorum tempore sæpe
Ionæ 1.& est occupatus. Hîc Ionas nauem intrauit, cùm
ibi. Hiero. fugeret à facie Domini in Tharsis, hoc est Ci-
1.Mach.10. liciam. Hanc Machabæi sæpe occuparunt &
12.13.14. munierunt. In hac D. Petrus Tabitam à mor-
2.Mac.12. te suscitauit: hîc hospitatus apud Simonem
Acto. 9.10. Coriarium (cuius domus erat sub rupe posita
Hie. in epi- iuxta mare, quo loci postea sacellum S. Petro
tap. Paulæ, constitutum est) recepit viros de Cæsarea, à
& ad Eust. Cornelio cẽturione ad Angeli monitum eò
& in Iona transmissos. In huius littore monstrantur sa-
1.& de lo. xa, ad quæ catenis religata fuisse dicitur An-
Heb. de A- dromeda, deuoranda à belua marina, nisi Per-
ctis lit.I. seus illam liberasset. Hęc breui tempore à Ro-
Iose.2.bell. manis bis capta, interfectis multis ciuium mil-
22.& 3. libus, incensa & funditus excisa. Fuerat ex to-
bell.15. parchijs vna, & finitimis vrbibus præerat.
& 2.

Cinxit eam anno 1250. Lodouicus Francorũ Hie. in loc.
rex turribus & muris. Tempore Hieronymi Hebr.
vocabatur Iapho, nunc Iaffa appellatur, inq; Salig.to.6.
eam peregrini primùm applicãt. Christianis cap.2.
Palæstinam occupantibus à principio statim Brocar.
adhæsit. habuit & suffraganeum Episcopum, Breidenb.
& Comitem. Iuxta Ioppen 200. Iudæi à Ioppi- VVilh. Ty.
tis submersi sunt 2. Mach. 12. 10.bel.7.18.
21.14.bell.
12.14.bell.
15.18.&
17.bel. vlti
mo, & alib.
4.con.8.
Fretell.
Vitria.ca.
22.58.99.
100.

40.

IVD ciuitas. Iosf. 19. Hieronymus in loc. Hebr.

41.

LACHIS, vrbs fortissima & munita tribus
Iudæ, in sorte Dan. Breidenbac. ponit illã
in tribu Beniamin, Hieronymus in Iuda. Hu- Iosf.10.12.
ius regem occidit Iosue, vrbemque cepit: quã 15.
Roboam cum plerisque alijs muniuit muro 4.Reg. 14.
circumdatam. In hac occisus est rex Amasias, 18.19.
eamque obsedit & cepit Sennacherib rex As- 2.Par. 11.
syriorum temporibus Ezechiæ regis Iudã. Est 25.32.
nunc villa; ait Hieron. in septimo miliario ab 2. Esd.11.
Eleutheropoli euntibus Daromam. distat de Isai.36.
Cariathiarim ad duas leucas contra Occi- Ierem.34.
dentem. Mich.1.
Brocard.
Breid.
in loc. Heb.

42.

LAPIS adiutorij, locus in agro Bethcar,
non longè à Masphat, Hieronymo dictus 1.Reg. 4.
Abenezer. quo loci cùm castra haberẽt Israe- 5.7.
litæ, profligati à Philistæis, arcam testamenti Hieron. in
illi inde tulerunt, quam eò adferri voluerat lo. Hebr. in
populus. est inter AEliam & Ascalonem con- Abenezer.
tra villam Bethsamis.

43.

LEChi, id est, maxilla, quæ & Ramath Le- Iud.15.
chi, hoc est eleuatio maxillæ. Hîc Sam- Iose.5.
son maxilla asini occîdit mille Philisteos, vn- Antiq.10.
de & loco nomen imposuit, quod & in hodiernum vsque durat.

44.

MODIN, mons & ciuitas sita in monte
Iuda, ex qua orti sunt Machabæi princi- 1. Mach.2.
pes fortissimi: quo loci eorum memorabilis 9.13.16.
sepultura ex marmore polito & candido o- 2. Mac.5.
stenditur, septem pyramides marmoreæ præ- 10.13.
altæ ex quadrata mole surgentes, tantæ altitu- Ioseph.13.
dinis, vt sint etiam nauigantibus in mari con- Antiq.11.
spicuæ, quæ durant ad nostra vsque tempora. Brocard.
describitur in scripturis, Campus iuxta Mo- Breid.
dim. 1. Mach. 16. & Desertum iuxta Modim, & Hieron. in
speluncæ, vbi occisi mille Iudæi. 1. Macha. 2. & loc. Heb.
Montes iuxta Modim. 1. Mach. 2. Salign. to.
10.cap. 6.

45.

NEHEL-ESCOL, hoc est, torrens & vallis Nu.13.32.
botri. Hîc absciderunt botrum miræ ma- Deute.1.
gnitudinis exploratores, quos miserat Moy- Broca.
ses, quem in testimonium terrę fertilissimę in Breiden.
vecte duo viri portabant in Cadesbarne; quẽ- Salig niac.
admodum de malis quoque granatis & ficis to.10. c. 4.
loci Vitriac.
cap.85.

loci illius. distat hinc riuus Sorec medio miliario.

46.

Hieron. in quæst. in Gen. in Isa. 2. & 4. Amos 1. Ezech. 26. Genes. 10. 21. 26. 2. Par. 17. & alibi. Ioseph. 1. Antiq. 12. VVilh. Ty. 13. 3. Brocard. & Breide. in descr. præfat. Num. 13. Ios. 11. In Iud. 3. 2. Reg. 8. In lo. Heb. de actis Apost. Iud. 15. Hieron. in epit. Paul.

PHILISTIIM, Philistæi Philistini, corruptè Palęstini, à 70. interpretibus & Sulpitio græcè semper Allophyli, hoc est, alienigenę vocantur: olim Chasloim, queadmodũ interpres noster habet, appellati. à Mesraim filio Cham progeniti, regionẽ inferiorem ad mare mediterraneum, quæ rectius Philistina seu Philistæa dicitur, à Castro peregrinorum, seu Dor aut Cæsarea Palestinæ, vel turre Stratonis vsque ad Gazam aut torrentem Aegypti possederunt. Inter quos erant Enacim, hoc est, gigantes fortissimi. Habuerunt aliquando reges quinque, vt Liranus docet, dominatiq; sunt Israeli, eumq; sibi fecerunt tributarium plusquam centum quinquaginta annis: quos coercuit Samson & Samuel; Dauid autem iugum tributi abstulit, fecitque eos sibi tributarios. Eorum multa mentio est in libris historicis veteris Testam. Notat B. Hiero. apud historicos Iudæam referri ad Palæstinam, Galilæam verò & Samariam ad Phænicem.

47.

FONS Sampson. Hîc sitienti Sampsoni produxit Deus fontem aquæ è dente molari maxillæ asini, vnde locus nomen retinuit, & ostendebatur.

48.

Iud. 16.

SEPVLCHRVM Sampsonis, inter Saraa & Esthol, vbi etiam sepulcrum patris eius Manue.

49.

Ios. 15. 19. Iud. 13. 16. 18. 1. Par. 2. & 2. Par. 11. et 2. Esdr. 11. Hieron. in loc. Hebr.

SARAA, quæ & Sara, & Sarea, vt alij Sarga, ciuitas in planicie posita, patria Sampsonis. Hieronymi ætate vicus erat in finibus Eleutheropoleos, contra Septentrionem pergentibus Nicopolim, quasi in decimo miliario, in tribu Dan siue Iuda.

50.

SACHRONA ciuitas. Ios. 15. fortè eadem quam Hieronymus collocat in tribu Iuda.

51.

SARAIM, & Saarim, Sarim, ciuitas. Ios. 15. 1. Reg. 17.

52.

SARARA ciuitas pergentibus Edõ. Hieron. in loc. Heb.

53.

SEIR mons, tertius eius nominis iuxta Cariathiarim, in finibus Azoti & Ascalonis, asscriptus tribui Iudæ in distributione terræ. Habitatores loci illius, quemadmodũ alij posteri Esau ab Edom Idumæi dicti sunt. Ios. 15. Breide. itine. 4.

54.

SELAB. Hiero. in loc. Hebr.

55.

SELEBIN ciuitas. Ios. 19.

56.

1. Mac. 12. Hieron. in loc. Heb. Breidenb.

SEPHELA regio campestris, fructifera & amæna iuxta Eleutheropolim, extendẽs se ab Emaus vsq; ad Rhinocoruram & mare. In hac Simon Machabæus Adiadam vrbem cõdidit. Vsque hodie, ait Hier. omnis illa regio campestris & plana iuxta Eleutheropolim Sephela dicitur.

57.

Hieron. in Isa. 5. & Mich. 1. Brocard. Breidenb. Pag. in Bib. Iud. 16.

SOREC, Soreth, Zored, torrens. huius vineæ & vites erant electæ & optimæ, faciebant fructus pulcerrimos, vberes & perpetuos; quorum vuæ non habebant acinum, vt testantur Hebræi. vinum eius loci rubens, delicatissimum. vinum Cos, id est, optimi odoris, coloris & saporis. Hîc habitauit Dalila, quam adamauit Samson. In hoc riuo narrat baptizatum à Philippo Eunuchum Breidenb. Intersecat autem Dan & Simeon tribus. distat à Nehelescol medio miliari.

58.

Genes. 38. Ios. 15. 19. Iud. 14. 15. Iosep. 13. Antiq. 1. 2. Par. 28. 1. Mac. 9.

THAMNA, Thamnas, Thamnata, & Thẽna; est in via inter Ptolemaidam & Gazam; & eadem via progrediendo venitur in Accaron & Geth. Hîc oues suas totondit Iudas. Ciuitas Philistinorũ, iuxta quam Sampson discerpsit & lacerauit leonem; atque ibi duxit vxorem ex Philistæis, quam ceperũt Philistæi. munita est postea hæc vrbs à Bacchide.

59.

1. Reg. 17. 3. Reg. 4. 1. Mach. 16. Iosep. 13. Antiq. cap. 8.

TORRENS fluuius terræ Philistijm, ortus è Iudęæ montanis, fluit per vallẽ Therebinthi, alluẽs Modin apud Sechrona effunditur. Est autem inter Azotum & Ioppen; quò loci cùm insidias Ionathæ Iudæisque posuisset Apollonius, deprehensis ijs longè lateq; profligatus est. Ex hoc eodem Torrente elegit sibi quinq; limpidissimos lapides Dauid; quibus in pastoralem perã repositis, progressus est in Monomachiam contra Goliath Gethæum. Apud hunc Torrentem fusus à Machabæis Cendebæus est. 1. Machab. 16.

60.

ZANOE ciuitas. Ios. 15. fortè in Iuda ponetur rectius.

61.

ZARED iuxta Sorec & Capharsorec, vt Mercator in charta Europæ & Palestinæ.

TRI-

TRIBVS EPHRAIM, BENIAMIN, ET, DAN, iste videlicet Terræ Sanctæ tractus, qui in regionis partitione istis tribus tribubus datus est.
PARS TRIBVS GAD.
PARS TRIBVS RVBEN.
PARS MARIS MORTVI.
PARS TRIBVS IVDÆ.
PARS TRIBVS SIMEON.
PARS MARIS MAGNI.
TRIBVS EPHRAIM.
TRIBVS BENIAMIN.
TRIBVS DAN.
SAMARIA.
DESERTVM QVARENTANÆ.
Pars Acrabatenæ Toparchiæ
Gophnitica Toparchia.49
Campestria Saronæ Regionis fertilissima.
PALESTINI
PHILISTIIM PHILISTÆI ATQ; PHILISTINI
LA REGIO CAMPESTRIS. 56
SEPHE
CHIM. 46.
Miliaria vnius horæ
1 2 3 4 5 6
Iordanis flu.
Via Ierusalem 99
Via de Silo in Sichem 98
Via Philistijm Gazam Ægyptum et Æthiopiam
Via Bethsames
Montana Ephraim 39
Montes Ephraim 39
Lacus Samariæ siue piscina 82
Sepulcrum Ioseph
Sepulcrum Iosue 44
Sepulcrum Sansonis 48
Sepulcra Machabæorum. 44
Ierusalem
Iericho
Bethleem
Samaria
Sichem
Bethel
Lidda
Ascalon
Azotus
Accaron
Macherus

E.

Tribus Ephraim.

I.

Genes. 41. 48. 1. Paral. 5. Ios. 5. anti. 11. Ezec. 47. & ibi Lir. Nume. 1. Num. 26. Ios. 16. 1. Paral. 7. 11. Hieron. in Ierem. 31. & in Genes. 49. Deute. 33. Breidenb. Isa. 7. et 9. Osee 5. Psalm. 59. 78. 108. 2. Par. 25.

EPHRAIM secundus Ioseph filius, adoptatus in numerum filiorum Iacob, (habuit enim duplicem funiculum Ioseph, vt filij eius duo Manasses & Ephraim duas in terra Promissionis tribus obtinerent) ita semen Abrahæ multiplicauit, vt de tribu eius ad montem Sinai inuenti sint, virorum, qui gestandis armis essent idonei, 40. millia, quingenti, quibus omnibus, excepto Iosue in deserto mortuis, eorum filij 32. millia, quingenti terram promissionis ingressi, pro patre Iosepho citra Iordanem possessionem sortiti sunt. Erat tribus hæc valde montosa, & propter diuitiarum magnitudinem, & terræ fertilitatem affluebat, atque ætate etiam Hieronymi quasi luxuriabat. Et quia maxima erat, & instar lapidis durioris inuicta, aliquoties decem tribus Israel dictæ sunt Ephraim, & sumitur pro decem tribubus, siue regno Israel.

2.

ADARA villa in finibus Diospoleos, iuxta Thamnaticā regionem, quæ à Thamna villa vsque hodie sic vocatur. Hierony. in loc. Heb. est & ciuitas tribus Ephraim, eodem teste.

3.

ADARSA, Græcè Adasa, ciuitas, iuxta quam Iudas Machabæus cum tribus millibus prostrauit Nicanorem. 1. Machab. 7.

4.

ADITHA villa iuxta Diospolim. Hiero. in loc. Hebr.

5.

1. Mac. 13. Iosep. 13. antiq. 9.

ADDVS ciuitas, sita in monte; vnde patebat longè prospectus in subiectū campum. In hac castra metatus est Simon Machabæus contra Triphonem.

6.

Hieron. in loc. Hebr.

AENAN, euntibus Thamnam, locus nūc desertus, & proximus Thānæ vico grandi, qui situs est inter Aeliam & Diospolim. Est & fons in supradicto Aenan loco vnde & Aenan, id est, fontis nomen accepit. in quo stans idolum maxima illius loci veneratione colitur. Porrò Hebræi significant Aenan non locum, sed biuium significare.

7.

AGABA, aliâs Gabatha, castellum, quod Aristobulus occupauit. Iosep. 13. anti. 24.

8.

Ioseph. 13. bell. 2.

ANVATH, vicus, qui etiā Borceos appellatur, limes ac terminus Samariæ, & Iudææ à Septentrione: est & Anua villa, Hier.

9.

AORABI terminus Iudææ prouinciæ, respiciens ad Orientem Iudæ. Hieron. in loc. Hebr.

10.

APHAECI, turris munita, cui vici circūpositi. Iosep. 2. bell. 23.

11.

APHERIMA, vel Affererema, ciuitas cū præfectura, quam Samaritis ademptam Iudææ attribuit rex Demetrius. 1. Machab. 11. Ioseph. 13. antiq. 7.

12.

APOLLONIA vrbs. Ioseph. 13. antiq. 21. & 1. bell. 6.

13.

ARCHELAIS vicus, quem Archelaus Herodis filius rex Iudeæ condidit, & à se denominauit. consitus est plurimis palmetis, quorum fructus est præstantissimus. Iosep. 17. antiq. 19. & 18. antiq. 4.

14.

ARCHIATAROTH ciuitas. Ios. 16.

15.

ARVIR, villa in monte sita est hodie, vbi quondam dimicauit Iepte, vicesimo ab Aeliam lapide ad Septentrionem. *Hieron. in loc. Heb.*

16.

VALLIS Arundineti, seu Arundinetum; *Ios. 16. 17.* sic dictum, quia ibi crescant arundines in copia. quò fortè & in Psal. respicit Dauid: Increpa feras arundinis. *Psalm. 67.*

17.

ARIM villa iuxta Diospolim, quæ tempore Hieronymi appellabatur Betariph. Hieron. in loc. Hebr.

18.

ASA, & Aza, id est, cumulus, ciuitas. 1. Par. 7.

19.

ASOR. 2. Esdræ 11.

20.

ATAROTH ciuitas in tribu Ephraim. Hieron. in loc. Hebr.

21.

ATAROTH-ADDAR ciuitas. Ios. 16. Hieronymi ætate Atarus dicebatur. In loc. Hebr.

22.

BAALASOR locus est iuxta Ephraim, vbi Absolon oues tondebantur; quò euocatos regis filios fratres suos magnoperè perturbauit, occiso Ammon, ob stuprum Thamar sororis suæ. *2. Reg. 13. Hieron. in loc. Hebr.*

23.

Iud.8.9. BAALBERITH. Hîc filij Israel extruxerunt fanum Baal, ibique iurarunt, & fœdus inierũt cum Baal, vt esset ipsorum Deus.

24.

Hieron. in loc. Heb. BALSALISA, Bethsalisa, ciuitas sita in planicie in finib⁹ Diospoleos, quindecim ab ea miliaribus distans contra Septentrionem in regione Thamnitica; vnde venit homo cum muneribus ad Elisæum Prophetam. *4.Reg. 4.*

25.

BENITH, constructa à Samaritanis ciuitas. Hieron. in loc. Hebr.

26.

BETHAVEN vrbs. 1. Reg. 13.

27.

Brocard. Breidenb. BETHEL mons, de Samaria ad duas leucas contra Austrum, iuxta viam quæ ducit Sichem, in monte alto ad dexteram est; in quo Ieroboam filius Naboth posuit vnum de vitulis aureis, quibus peccare fecit Israel. Est & Bethel vrbs. Iud. 21.

28.

BETHOANNABA, siue Bethannaba, aliâs Bethoanabal, quæ quarto, vt alij, octauo miliario distat à Diospoli. Hierony. in loc. Hebr.

29.

Iof. 16. 18. 21. 1. Par. 6. 7. 3. Reg. 9. 2. Par. 8. 1. Maca. 3. 7. 9. & 4. BETHORON superior, ciuitas Leuitarum, quam Sara filia Ephraim ædificauit, Solomon reparauit & muniuit. Est huius in scripturis multa mentio. In descensu Bethoron percussit Iudas Machabæus Senon: prostrauit Lysiam.

30.

CAINSARIM siue Campsarim. Hiero. in loc. Hebr.

31.

CANA in tribu Ephraim. Hieron. in loc. Hebr.

32.

3. Reg. 17. Brocard. Breidenb. Niceph. 8. hist. Eccle. 30. CARITH torrens. Hîc mansit Elias tempore siccitatis, & corui afferebant ei quotidie panem & carnes manê & vespere, bibebatque de torrente. atq; eò loci Helena Constantini mater postea Ecclesiam erexit.

33.

CIBSAIM, aliâs Iebsan, ciuitas Leuitarum. Iof. 21.

34.

Brocard. Breiden. DAN, mons super viam quæ ducit Samaria in Sichem, altior Bethel, vt Sichem sita sit inter duos istos montes. Quo loco quidã volunt alterum illum vitulum aureum positum à Ieroboam; quod tamen aliter videtur habere Hieronymus.

35.

DEBORAE palma. Hîc Debora prophetissa iudicabat Israelem, & mittebat Barac ad pugnandum contra Sisaram in monte Thabor. est versus Rama, quæ & Silo. *Iud. 4. Brocard. Breiden.*

36.

DOCH, Iosepho Dagon, arx supra Hiericho, in edito mõte, amœnissimo prospectu. Hîc Ptolomæus dolosè conuiuio exceptum occidit Simonem Machabeum. Ex hoc loco in omnes partes lõgissimè videri potest. Patet videlicet tota terra Galaad, & duæ cum dimidia tribu: terra Esebon, & montana Moab: mõs Abarym, & Phasga, & Nebo. descenditur hinc in campestria Iordanis; & sunt loca plana vsque in Iericho, & vltra per totum descensum Iordanis, vsque ad mare salinarũ. Mõtes etiam Abarym, & Phegor, & Phasga, & Nebo, sunt directè contra locum istum vltra Iordanem. *Iof. 13. ant. 15. & 1. bell. 2. 1. Mach. 6. & 16. Brocard. Breidenb.*

37.

EDVMA villa in Acra batena. Hieron. in loc. Hebr.

38.

EMON, siue Ennon, oppidum bene munitum, amœno loco sitũ, & abundans optimis terræ nascentibus. distat à Sichem Iordanem versus quatuor leucis. *Brocard. Breidenb.*

39.

EPHRAIM mons, siue montes, & montana Ephraim, frequentes habitatoribus. multa de his mentio in scripturis. quantum colligere licet, habuerunt in longitudine miliaria nouem. *Iof. 13. 17. 19. Iud. 3. 4. 7. 17. 18. & alibi.*

40.

EPHREM, Effrem, Hebraicè & Græcè Ephraim, municipium erat tempore Iosephi, subactum à Vespasiano: tempore Hieronymi vicus erat in quinto miliario Bethelis respiciens ad Orientem. *Psal. 77. Ioseph. 5. antiq. 8. Ioan. 11. Hieron. in loc. Heb.*

41.

EPHRON, Hieronymi ætate dicebatur Ephręa, ciuitas, quam Israeli bello eripuit Abia rex Iuda: postea vicus magnus contra Septẽtrionem in vicesimo ab Aelia miliario. Et quidem B. Hieronymus in loc. Hebr. lit. E. refert, quod Ioan. 11. legimus, Dominum nostrum abijsse iuxta desertũ in ciuitatem, quæ dicitur Ephrem, vbi Græcè ἐφραιμ, ad Ephron referri; quod fortassis non ita videatur, nisi hę vrbes confundantur. *2. Para. 13. 15. 17.*

42.

TERRA Ethim, in qua Luza ædificatur. Iud. 1.

43.

FANVM Baal. Iud. 8. 9.

44.

Iof.24. Iud.2. Hieron. in loc. Hebr. GAAS mons, in cuius Septentrionali plaga sepultus est Iosue; & vsque hodie, iuxta vicum Thamnam, sepulcrũ eius insigne monstratur; est & torrens. 2.Reg.23.1.Par.11.

45.

Deuter.11.27.&28. Iof.8. Brocard. Breiden. Iofeph.4. antiq.vltimo. GARIZIM, mons totius Samariæ altissimus. crescit autem ad dexteram partem fontis Iacob mons, habens duo capita, quorũ alteri Garizim, alteri Hebal nomen inditum est. Hîc, ad imperium Moysi, post Iordanis transitum, Iosue, ædificato altari lapideo, obtulit holocausta Deo, inscripsit decalogum lapidibus, & coram Arca per sacerdotes promulgauit; in Garizim legem obseruantibus benedictiones conferendas: in Hebal verò transgredientibus maledictiones infligẽdas, populo omni respondẽte, Amen. Et quod in hoc monte sex potissimę tribus constitissent, præcipua quadam veneratione à posteris frequentabatur caussa sacrificij & orationis. In Garizim Ioathan Sichimitis maledixit. Tempore autem Alexandri Macedonis, Manasses frater Iaddi pontificis Iudæorũ, ab altari pulsus, eò quod alienigenam duxisset vxorem, nempe filiam Sanabellet ducis Samarię, soceri auxilio ædificauit in monte Garizim templum ad instar templi Ierosolymitani, eiusq; primum pontificem egit: idq; Samaritani frequentabant caussa sacrificij & orationis, & præferebant templo Hierosolymitano. Post ab Antiocho Epiphane posita est ibi statua Iouis hospitalis. Temporibus Breidenbachij ostẽdebatur ibidem phanum antiquissimum Iouis Olympiaci hospitale. Hircanus verò, post mortem Antiochi Pij, templum cum Chuthæorum gẽte euertit; quæ desolatio incidit in annum CC. à die quo fuerat conditũ. Vult tamen hoc templum perdurasse Breidenbac. vsque ad bellum, quod cum Romanis populus Iudæorum iniit. Respexit ad hũc montem Samaritana: Patres nostri in hoc monte adorauerunt, & vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, vbi adorare oportet. In hunc mõtem cùm Samaritanorum seditiosi confugissent, nequicquam offerente securitatem Cereali, tandem occisi sunt.

(Marginal notes: Iud.9. Iofeph.11. ant.7.et 8. Iofeph.13. Ant.4.& 18.7.&12.1. 2.Mach.5.6. Iofeph.13. Antiq.17. Ioann.4. Iof.3.bell. Iud.ca.12.)

46.

Iof.10.12.16.21. Iudic.1. 1.Par.6.7.14.20. 2.Reg.5. 1.Mach.7. Iofeph.5. antiq.3. 3.Reg.9. Brocard. Iofeph.8. Antiq.6. Hieron.in loc. Hebr. GAZER, quæ & Gazera, & Gazara, Gezer, &, quemadmodum apparet, Gadera, sita in extrema & protensa longitudine tribus Ephraim, vrbs; cuius regem occîdit Iosue, vrbe expugnata, eaq; Leuitis assignata. Hanc postea Pharao rex Aegypti bello aggressus expugnauit, & occisis ad vnum habitatoribus diruit: deinde filiæ suæ Solomoni nuptę in dotẽ dedit. quã Solomon, quod esset natura munita, & ad bella oportuna, denuo exædificauit. ætate Hieronymi villa erat, in quarto miliario Nicopoleos contra Septentrionem.

47.

GEBA villa. Hieron. in loc. Hebra.

48.

GETHREMMON ciuitas Leuitarum. 1.Paral.6.

49.

Hieron. de loc. Hebr. lit. A. Iofep.14. Antiq.20. & 1.bell.1. 9.2.bell. 25.&3. bell.2.& alibi. GOFNA, quæ & Guphna, & Guphne, & Guphnensis regio, & Gophnitica toparchia, vna ex vndecim in ordine secunda, vrbs præclara; quam Hieronymus miratur à quibusdam in tribu Iuda poni.

50.

HEBAL, qui & Ebal, & Gebal, contrarius monti Garizim; in quo steterunt aliæ sex tribus. cauernosus est & voraginosus, & qui sæpe terræ motum patiatur. supra in Garizim. Psal.82.

51.

HELON cum suburbanis, ciuitas Leuitarum. 1. Par.6. alij Aialon habent.

52.

Iofeph.8. antiq.7. HETTAN, aliâs Itham, prædium, distans ab Hierosolymis duobus schœnis, hoc est, stadijs 120. hortis & inductis fontib⁹ amœnum simul & opulentum: quo rex Solomon animi caussa proficisci sæpe consueuerat, regio curru vectus, & amictus veste cãdida, proceris armatisque satellitibus currum stipantibus. fortè ea erit, quam postea ciuitatem extruxit Roboam; & vocatur Etham. 2. Para.11.

53.

Iofeph.13. antiq.22. & 16.ant. 2.& 1.bell. 6.14.21. HYRCANIA, vel Hyrcanium, castellũ fortissimum, ab Herode rege extructum, aut potius restitutũ: meminit enim Iosephus huius castelli in Alexandra.

54.

Ioan.4. Hieron. in Epitaph. Paulæ. Breidenb. Brocard. FONS Iacob. ad puteum Iesus fatigatus sedẽs, cum muliere Samaritana locutus est, de aqua viua, & adorando Deo in spiritu & veritate. quo loco Hieronymi tempore Ecclesia extructa erat & fabricata. erat ad radices montis Garizim.

55.

Iof.16. 4.Reg.15. Hieron.in loc. Hebr. IANOE, vrbs in regione Acrabatene: hanc cepit rex Assyriorum. Hieronymus vocat Ianon: & ait etiam suo tempore vicum ostendi solitum, in duodecimo lapide Neapoleos, contra Orientem.

56.

IEBSAN, ciuitas Leuitarum. Iof.21.

57.

IECMAAN, ciuitas Leuitarum. 1. Paral.6. quidam ponunt in Zabulon.

58.

IEFLETI, vel Iephleti, ciuitas, terminus filiorum Ioseph. Iof.16. Benedictus.

59.

PRAEDIVM Ioseph, quod dedit Iacob filio suo Ioseph supra fratres suos: estque ager amœnus & fertilis, in quo ossa Ioseph, ex Aegypto allata, sepulta sunt; cuius mausoleum ibi etiamnum ætate Hieronymi cernebatur.

60.

ISCARIOT vicus, in quo natus est Iudas Apostolorum duodecimus, Christi proditor; vnde dictus est Iscariotes.

61.

LEBNA, vel Lepna, & Lemna, castrũ valdè pulcrum, & in itinere, euntibus Ierosolymam, de Sichem quatuor leucis ad dexteram, dicitur & Lebona. Iud.21.

62.

LEPROSORIVM Samariæ. 4. Reg.7.

63.

LEVITAE domus, in latere montis Ephraim. Iud.19.

64.

LIDDA, Lyda, & Lydda, tempore Hieronymi Diospolis, hoc est, Iouis ciuitas, appellata est; cuius frequens mentio apud Iosephum est & Hieronymum: vna ex vndecim Iudææ toparchijs, ordine quinta. In hac vrbe sanauit Aeneam paralyticum Petrus Apostolus. Iosephus dicit vicũ fuisse instar vrbis amplum: postea ciuitatem exustam à Cestio Romani exercitus duce. In hac vsque hodie, ait Gul. Tyrius, egregij martyris Georgij gloriosum sepulcrum ostenditur, in quo, secũdum exteriorem hominem, in Deo creditur conquiescere: ad cuius honorem Iustinianus Ecclesiam, multo studio & deuotione prompta, ædificari præceperat. Erat enim in eadem vrbe decollatus etiam S. Georgius. vnde etiam nunc ad S. Georgium dicitur, vt testis est Vitriacus: Hieronymus verò illam Tigrida appellari ait. Cùm à Christianis habitaretur, Episcopali diademate erat insignita, sed suffraganea.

65.

LVZA ciuitas, quæ cecidit in sortem filiorum Ioseph, iuxa Sichem in tertio lapide Neapoleos.

Luza, ciuitas alia à priore, quam veteris Luzæ proditor condidit iuxta Bethel, in terra Ethim, siue Cethim.

66.

MACHMAS, Magmas, & Megmas, ciuitas magna satis, cuius multa in scripturis mentio, terminus tribus Ephraim contra Austrum. In hac Ionathas Machabæus habitauit. atque hîc B. Maria percepit puerum Iesum non esse in comitatu, sed remansisse in Ierusalem: quamobrem regressa est in Ierusalem, ad quærendum eum. Vsque hodie, ait Hieronymus, ostenditur vicus grandis, in finibus Aeliæ, antiquum nomen retinẽs, nouem ab ea milibus distans, iuxta villam Rama. Nunc Byra dicitur; & est in dominio fratrum militiæ templi, vt Brocar. & Breid. tradunt.

[Margin: Iosue. 4. Gen. 48. ... Brocard. Breiden. Hieron. in ... 1. Mac. 11. & alibi. Iosue 16. ... Ioseph. 20. Antiq. 8. ... bel. 23. et ... bell. 2. & ... bell. 4. Paschalitin. ... Vilh. Tyr. 7 bell. sac. ... Breidenb. 9. Iulij. Salig. tom. 6. cap. 4. Cap. 17. In Abdiam, & in Ionã. Vil. Tyr. lib. 10. c. 22. & 12. 25. & 14. 12. Iosue 16. Hieron. in loc. Hebr. Iud. 1. Hieron. in loc. Heb. 1. Reg. 13. 14. 1. Mach. 9. Brocard. Breidenb. 1. Mac. 9. Luc. 2. In loc. Heb.]

67.

MAGDALSENNA, hoc est, turris Senna. ostendebatur vsque tempora Hieronymi villa in septimo lapide Hiericus, contra Septentrionalem plagam. Hie. in loc. Heb. lit. S.

68.

MELLO ciuitas. Huius ciues vnà cum Sichimitis constituerunt Abimelech sibi in regem. ædificauit hanc postea Solomon, quæ caussa extitit rebellionis Ieroboam filio Nabat. Iud. 9. 3. Re. 9. 11.

69.

NAARATHA, Noaratha, Naarath, Naara, ciuitas, terminus Ephraim: nunc Naorath est villa Iudæorum, in quinto miliario Ierichus. Ios. 16. Hieron. in loc. Hebr.

70.

NAIOTH, locus est in Ramatha, siue Rama, Tribus Beniamin, distans sex miliaribus ab Ierusalem ad Septentrionem, versus Bethel: vbi Dauid & Samuel manserunt; quò & Saul veniens, cũ alijs simul prophetauit, vnde prouerbiũ: Num & Saul inter Prophetas? 1. Reg. 19. 20. & ibi Benedictus

71.

NEAPOLIS, quæ dicebatur ab indigenis Nabortha. Ioseph. 5. bel. Iud. 4. Vide Sichem.

72.

NORAN, Noaran, nomen loci. 1. Para. 7.

73.

OZENSARA vrbs, quam condidit Sara filia Ephraim. 1. Paral. 7.

74.

PETRA Oreb, sic nominata, quod Oreb princeps Madianitarũ, à tribu Ephraim, circa illam interfectus sit. Iud. 7. Isai. 10. Psal. 82.

75.

PHANVEL, vel Fanuel, ciuitas iuxta Sichem. 3. Reg. 12.

76.

PHARATON, ciuitas in mõte Amalec; vnde fuit Abdon iudex populi Israel, inq; ea habitauit. dicta etiam Phara est. hinc Pharatonites. Iud. 12. 2. Reg. 23. 2. Par. 11. 27. Ioseph. 13. Antiq. 1.

77.

PHASELV, Phaselum, Pasellum, oppidũ in descensu montis Ephraim, sitũ in campo palmetis consito: quod Herodes senior Ascalonita, in honorẽ Phaseli fratris sui, à Parthis necati, condidit, atque ita nominauit: à Breidenb. Zephet dicitur. est positum eo loci vbi torrens Carith descendit de monte. Ioseph. 16. Antiq. 5. et 17. 10. & 1. bell. 16. & alibi. Brocard. Breiden.

78. QVER-

78.

Genes. 35. Ios. 24. Iud. 9. Hieron. in loc. Heb. in Balanus.

QVERCVS Sichem, seu Sichimorum, quæ & Therebinthus. Sub hac abscondit Iacob idola suorum: sub hac lapidem prægrãdem erexit Iosue in testimonium fœderis Israel cum Deo: ibidem Abimelech constitutus est rex super Israel. Quercus hæc vsq; tempora Hieronymi ostendebatur in suburbano rure Neapoleos, prope sepulcrum Ioseph.

79.

Brocard. Breiden. Salig. to. 6. cap. 3. VVilh. Ty. 7. 22.

RAMATHA, Ramathæ, Ramathaim, & Arimathæa, siue Arimathia; post & Rama, & Ramula dicta est. Ciuitas separata Leuitis, sita in Sophim monte Ephraim, vnde & Ramatha Sophim dicitur; estque confinium tribuum Ephraim, Beniamin, & Dã, pro qua aliqui Iudam ponunt; qui etiam pertinuisse illam contendunt ad tres tribus, sitam tamen in monte Ephraim: postea villa fuit Rama. Sed sciendum est multas eius nominis villas fuisse: Prima iuxta Thecuam in via Hebron; secunda in Neptalim, proxima castro Sephet; tertia juxta Sephorim; quarta in Silo; quinta iuxta Gabaa: quæ omnes in montibus; interpretatur enim Rama excelsum. In hac Saul cum Samuele cibum sumpsit, & vnctus est in Regem. erat natalis Samuelis, vbi & habitauit, & sepultus est; cuius ossa longo post tempore de Iudæa translata sunt in Thraciam. Verba super ea re Hieronymi sunt: Sacrilegus dicendus est Augustus Arcadius (probat autẽ inductione B. Hieronymus, rectè coli reliquias, quas proscindebat Vigilãtius) qui ossa Beati Samuelis longo post tempore de Iudæa transtulit in Thraciam? Omnes Episcopi non solùm sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui rem vilissimam & Cineres dissolutos in serico & vase aureo portauerunt? stulti omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquijs, & tanta lætitia, quasi præsentem viuentemque prophetam cernerent, susceperunt; vt de Palæsthina vsque Chalcedonem iungerentur populorum examina, & in Christi laudem vna voce resonarent, & cæt. De hac oriundus fuit nobilis ille decurio, qui sepeliuit Dominum; estque huius frequens in scripturis mentio. Præfectus fuit vrbi, cùm Christiani terram sanctam occupauissent, Episcopus quidam ex genere Normannorum, qui simul & Liddæ, & Ramulæ erat Episcopus: huius tamen vetus nomen ignorare se scribit VVilhelmus, adeoque illam priscis sæculis incognitam fuisse, vt quam, testibus illorum temporum historijs, Arabes Mahumeti sectatores primùm exædificarint. Erat autem sita in campestribus, quam cùm vacuam reperisset Iuelinus Armenius, succẽdit. describitur & Fons iuxta Ramatha, salubris aquæ.

1. Reg. 25. Hiero. aduers. Vigilantium. 1. Reg. 1. & cæt. 1. Mac. 11. Matth. 27. Marc. 15. Luc. 10. 19. 23. VVilh. Ty. 7. bell. 22. 10. bell. 17. 21. bell. 21. 1. Reg. 9. Breidenb. 8. Iulij.

80.

Iud. 9. Hier. in lo. Heb. lit. R.

RVMA, hoc est, excelsa, Hebraicè Aruma, Hieronymo Arima, ciuitas vbi sedit Abimelech. Est autem in finibus Diospoleos, & à plerisque Arimathia nunc dicitur, ab alijs Remphtis.

81.

SAMARIA, metropolis, munitissima, regalis & pulcerrima decem tribuum, quæ appellantur Israel regnum: vocatur etiam Samaritis, Mareone, Ectenias, Marion, & postea in honorem Cęsaris Augusti, ab Herode rege Σεβάστη, hoc est, Augusta appellata est. sita est in regione vberrima, à qua & tota illa regio Samariæ nomen accepit. ab Amri rege Israel in Semeron montis vertice ædificata est; quam Samaræam vocauit, ait Iosephus, à Samaro, de quo montem emerat, in cuius vertice sita est; quam cinxerat admirabili ædificiorum superbia in modum coronæ; & prospectum exhibebat amænissimum, & quaqua versus longissimum; vsque Ramatha, Ioppen, Antipatridem, Cæsaream Palestinę, mare magnũ, Carmelum, & vsque Ptolemaidem: per totum quoque montem Ephraim. Abundabat fontibus, hortis, oliuetis, & omnibus huius mundi bonis: eaq; deinceps Reges Israel prosede regni vsi sunt. cuius incredibilis magnificentia breuibus explicari non potest, cùm insignes superbissimorum ædificiorum ruinæ priscam vrbis magnificentiam non obscurè demonstrent. neque enim alia vrbs tota Palæstina ruinas ostentat æquè memorabiles; sed iam tota cessit hortis & olitoribus, quod Achas rex cogitabat de vinea Nabath. In mõte, ait Brocardus, videntur adhuc columnæ marmoreæ, quæ sustentabant regia illa ædificia, palatia & deambulatoria: quin & per totum montis circuitum visuntur stantes huiuscemodi columnæ, quæ platearum sustinebant testudines. Temporibus Ioram regis fuit hîc fames tanta, cùm obsideretur à Benadad rege Syriæ, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis; cùm etiam filijs suis vescerentur: tandem mirabiliter liberata prophetante Helizeo. Postea Hircanus Iudæorum Pontifex, cùm vrbem fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia; tandem per filios expugnatam, solo adæquauit. quam Herodes Antipatri filius Rex à fundamentis instaurans, firmissimo muro per viginti stadia circũdedit, & in eius medio templum maximum sesquistadij magnitudine, modis omnibus ornatissimum Augusto Cæsari dedicauit, ciuitate ipsa ab eodẽ denominata. In hac sepulti sunt Elisæus & Abdias prophetæ; atque ipse (quo maior inter natos mulierum non fuit) Ioannes Baptista, qui ad vocem adulteræ in carcere decollatus est. ad quorum sepulcra, cùm huc peruenisset Paula, multis intremuit cõsternata mirabilibus; namque cernebat varijs dæmones rugire cruciatibus, & ante sepulcra Sanctorum vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum. Alios rotare caput, & post tergum terram vertice tangere, suspensisq; pede fœminis vestes defluere in faciem. Fuit ibi Ec-

Ios. 11. 2. Par. 13. 4. Reg. 6. Ioseph. 8. Antiq. 12. 5. bel. 4. 6. bell. 1. 3. bel. 2. 3. Reg. 16. Ioseph. 8. Antiq. 12. Isai. 28. Brocard. Breidenb. 4. Reg. 6. Iosep. 13. Antiq. 17. Iosep. 15. Antiq. 10. & 1. bel. 2. 16. Hieron. in loc. Hebr. & Act. Hie. in epi. Paulæ, & in Abdiæ 1. et Mich. 1. Marci 6.

bi Ec-

VVilh.Tyr. 14.bell.12. & 8.1.

bi Ecclesia quondam in honorem B.Ioannis, cum sepulcro, quod de marmore fuerat factum ad instar sepulcri dominici. sed hanc Saraceni sibi vsurpauerunt, vt & aliam Cathedralem Suffraganeam, quam in supercilio montis positam græci monachi inhabitabant, à quibus perbenignè fuit exceptus Brocardus.

82.

Vitriac. cap. 84. *3.Reg. 22.*

FONS Samariæ; qui dicitur alternis coloribus quater in anno variari; viridi scilicet, sanguineo, turbido & limpido, mira & grata vicissitudine inspicientium oculos delectans. fit etiam piscinæ Samariæ mentio in libris Regum; vbi occisi Achab currus &c. abluta sunt.

83.

3.Reg.16. 4.Reg.13. 4.Reg.15.

MONTES Samariæ, in quibus vineæ. 2: Reg.20. Ier.31. Am.3. describitur & lacus Samariæ, & Turris domus regiæ in Samaria, iuxta Argob & Arie, vbi Phaceia regē Israel, occidit Phacee filius Romeliæ dux eius.

84.

SAMIR, Sanir, ciuitas in montanis Ephraim. Iud.10. est & vicus Sanim. Hiero. in loc. Heb.

85.

SAPHONI, Aphoni, vnde fuit Zabdias. 1. Paral.27.

86.

SAREDA, patria Ieroboam. 3.Reg.11.

87.

Iof. 12. Isa.33.35. 1. Para.7. Hieron. in Isai.65. 1.Paral.5. 27. Bened. in Indice bibliorum. Act.9. Hieron. in loc. Hebr. Brocard. Breidenb. Sasbout in Isai.33. VVilh.Ty. 10.20.

SARON, Sarona, & Lasaron, græcè Assaron, mons, & vrbs egregia; quam cepit Iosue, rege illius interfecto. Regio est campestris, pinguis & fertilissima, saginandis pecoribus perquam apta, ideoque ibi pascebantur regis animalia. extendit sese à Cæsarea Palestinæ, & pertingit vsque ad Ioppe. Hæc, teste Hieronymo, iuxta soli qualitatem Petro prædicante fidei continuò fructus germinauit.

88.

SELABA, grandis vicus in finibus Sebaste. Hieron. in loc. Hebr.

89.

SEMERON, Sameron, mons, ad quem Abia rex Iuda vicit Ieroboam. 3. Reg.16. 1.Paral.13.

90.

Iud.9. Psa.67.87. Hieron. in loc. Hebr.

SELMON, mons est in Ephraim, iuxta Sichem, vmbrosus & caliginosus, mons Dei, mons pinguis; quem conscendit Abimelech aduersus Sichimam dimicans.

91.

1.Para.13. & ibi Hie. Ioseph. 11. antiq.8. Ioan.4. Hier. quæst. in Gen.48. & in Os.6. Plin. lib. 5. cap.13. Iosep. 5. bel. 4. cap. Gen.33. Brocard. Breidenb. Iof.20 21. 1. Paral.6. Genes.12. Gen. 34. 49. VVilh. Ty. 8.bel.sac.1. Iud.9. Psal.107. Actor.7. 3. Reg. 12. VVil. Tyr. 14.bel.sac. 27.14.12. & 17. bell. 14. Fretel. Vitriac. cap.58.

SICHEM, quæ & Sichima & Sichimi, Ephron; tempore Christi corruptè dicebatur Sichar; postremò restaurata vocata est Neapolis, hoc est, noua ciuitas; quam & Mabortham ab indigenis appellatam scribit Iosephus: nunc verò dicitur Pelosa siue Napolosa, vt quidam annotant. vrbs refugij, & Leuitarum, metropolis Samariæ, sita in monte Ephraim, amœnitate & delitijs abundās; quā sitam inter duos montes nouam putat esse Breidenbachius, cùm vetus Sichem ipsius iudicio fuerit ad sinistram fontis Iacob; cuius scilicet suo tempore plurimæ adhuc reliquiæ ostendebantur, q̄ distat ab hac Neapoli quantum bis iacit arcus. Hanc incoluerunt Abraham & Iacob patriarchę; estque primùm à Simeone & Leui, ob stuprū Dinæ sorori illatū, vastata: Secundò ab Abimelech ita subuersa, vt seminauerit in ea salem: reædificauit eam post Ieroboam: postremùm euersa à Bezzeuge Damascenorum procuratore, cùm vrbem immunitam muro & antemuralibus, etiam vallo carentem aggressus fuisset, vix pauci residui in præsidium quod in medio ciuitatis erat à cæde & incendijs elapsi sunt. Habuit episcopum suffraganeum; sed Vitriacus negat, & pertinuisse vult immediatè ad Abbatem dominici sepulcri.

92.

Hieron. in loc. Hebr. Fretell.

QVERCVS Sichem, græcè Balanus; sub qua Rebeccæ nutrix sepulta est. nominatur & Turris Sichem. Iud.9.

93.

Iof.19. Iud.21. Hieron. in loc. Hebr. Pasch. itin. 179. Iof.18. Iosep.5. antiq.2. Iud.18.20. 1.Reg.1.2. 3.4.& 14. 3.Reg.2. 11.12. Fretell. Iere.7. & 26. Hieron. in Epitaph. Paulæ.

SILO, mons altissimus omnium in circuitu Ierusalem, atq; adeo supereminet vniuersis terræ sanctæ montibus; est autem in decimo miliario Neapoleos, in regione Acrabatena. Estq; eiusdem nominis vrbs Silo in eodem monte posita: vbi longo tempore arca Dei fuit reposita, cum tabernaculo fœderis quod fecerat in deserto Moyses; ibique mansit annis plurimis, vsque dum caperetur à Philistæis; vnde crebrò populi Israel conuentiones eo in loco celebratæ, atque sacrificij & orationis gratia frequentabatur vsque ad tempora Samuelis. Post ob peccata Israel ciuitas destructa est; in Silo altare dirutum hodieque monstratur: nunc ad sanctum Samuelem dicitur. addunt Brocardus & Breidenb. etiam Rama nominari.

94.

SOPHIM mons. 1.Reg.1. Hier. in loc. Hebr.

95.

TAPHVA, vrbs potens, quā expugnauit Iosue, rege illius interfecto. Iof. 12.16.17.

96.

Iof.19.24. Iud.2. Iosep. 5. antiq.4.3. bell.2.& 5.bel.4.& 2. bel. 25.

THAMNATHSARA, Thamnathsare, & Thamna, Thamnata, sub Romano imperio dicta est Thamnatica seu Thamnitica; vna ex vndecim Iudææ Toparchijs, ordine quarta, regio, p̄fectura, & vrbs maxima, sita in

Arabiæ Felicis pars quæ et Saba.
AMMONITARUM GENS ET REGIO NUNC PHILA: DEL: PHIA.
DESERTUM ARABIÆ. 6
Nabathæa Regio et Nabathæi. 33
Abel. 2
Vineæ 2
Galaad
Datheman 18
Rabba. 7. Philadelphia 37
Maspha 31
Mons vide in Manasse 2. numero 50
Rupes Arnon. 7
Balaam. 48
Mennith. 32
Nabatha. 33
Abiæ. 3
Arnon Torrens
Arnon torrens
Vinea
Mare Iaser
Rogelim 39
Ramoth Galaad 38
Arnon. 7
Mageth. 29
Terra Thob. 46
Iazer. 24
Flumen Iazer. 25
Aroër. 9
Pella
Carnaim
Arbel
Carnion
GALAADITIS REGIO.
quere in Manasse 2. numero. 51
Lodabar 28
Casbon 15
Bascama. 11
Sophan. 54
Damnaba 17
Arnonas 8
Terra Hom. 22
Esebon
Piscinæ
PARS
PARS DIMIDIÆ TRIBUS MANASSE.
Amathus
Manaim 30
Saltus Ephraim 20
Alimis 4
Barasa. 10
Dibon 19
TRIBUS RUBEN.
TRIBUS GAD.
Saron 43
Roth. 40
Ataroth 40
Helon
Phanuel 36
Absalom 20
Desertum Manaim. 30
Dauidici
Iaboc torrens 23
Vetezobra. 49
Dabir. 16
Sarathasar
REGNUM AMORREORUM. 5
Gerasa
Hippos
Ephron
Bethonim 14
Sarthan. 43
Thesbe 47
Gaddi 21
Julias 27
PE: RÆ: A RE: GIO. 35
Ataroth
Galgala
Bethara 12
Janoe
Nobe. Canath. 34
Jecbaa. 26
Bethnemra 13
Socoth. 44
MARE GALILÆÆ.
Saphon. 41
Salem
Atarothaddar
Isachar
Betsan
Ennon
Bethbera
Ephra
Fons Taphue
Taphua
PARS TRIBUS ISACHAR.
PARS DIMIDIÆ TRIBUS MANASSE.
Jecmaam
PARS TRIBUS EPHRAIM.
P. T. ZABULON.
TRIBUS GAD
nempe, ea Terræ Sanctę pars, quæ obtigit in partitione regionis tribui Gad.
Miliaria vnius horæ
1 2 3 4 5

Benedict. Iud. 2. Hieron. in loc. Hebr. lit. A. G. T. & in epit. Paula. sita in montanis Ephraim. data est ab Israelitis Iosue duci hereditaria, qui in ea habitauit, & sepultus est à septentrionali parte montis Gaas; vbi vsque ætatem Hieronymi sepulcrũ eius insigne ostendebatur, & venerabantur omnes: super quod figuram solis descripserant, eò quod solem stare fecisset. estq; huius frequens apud Hieronymum & Iosephum mentio.

97.

THANATHSELO, Hieronymo Thenath, villa. Ios. 16. Hieron. de loc. Heb. videtur vrbs fuisse in decimo miliario Neapoleos contra Orientem descendentibus Iordanem.

98.

VIA de Silo in Sichem. Iud. 21.

99.

VIA à Sichem Ierusalem. Brocard. vbi Christus sedens ad puteum, petiuit aquã à Samaritana. Breidenb. cod.

G.

Tribus Gad, & finitima eius.

1.

Genes. 30. Num. 1. Nu. 32. 26. Ios. 13. GAD septimus Iacobi ex Lia filius, ex Zelpha ancilla Liæ vxoris suæ, sic familiam suam auxit, vt de tribu eius iuxta montem Sinai recensiti & inuenti sint viri ad pugnam apti XLV. millia & DCL. quibus omnibus in deserto mortuis, eorum XL. millia & D. vltra Iordanem pro possessione acceperunt mediam vberemque terram regni Amorrhæorum, concedente Moyse: qui tandem cùm, relicto Deo patrum suorum, cum idolis fornicarentur, suscitauit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorum, & spiritum Theglathphalasar regis Assur, & abstulit & Gad, & Ruben, & dimidiam tribum Manasse, & adduxit eos in Assyriam. *1. Paral. 5. Iosep. 4. anti. cap. 5.*

2.

Hieron. in loc. Hebr. Bened. in indice Biblior. ABEL, Hieron. tempore Abela dicebatur, ciuitas Ammonitarum, cernitur adhuc, ait idem, in septimo lapide Philadelphię villa Abela vinetis consita; est videlicet illa, vbi dimicauit Iephte in terra filiorum Ammon. Est eiusdem nominis alia in duodecimo Gaderis miliario; & tertia in Phænice inter Damascum & Paneadem. fortè eadem erit, quæ Abila dicitur.

3.

AHIE, Achalgai, è regione Areopoleos. Hieron. in loc. Hebr.

4.

ALIMIS ciuitas Galaad. 1. Mach. 5.

5.

AMORRHAEORVM regnum & regio: orti sunt autem Amorrhæi ab Amorrhæo filio Chanaan; fines eorum de Arnon vsque Ieboch, & de solitudine vsque ad Iordanem. quorum rege cum omni populo ab Israelitis interfecto, filij Gad possederunt ciuitates, & terram eorũ, & regionem pascuis vberrimam; videlicet omnes ciuitates Galaad, partem dimidiam terræ filiorum Ammon, & reliquam partem regni Seon regis Esebon. *Genes. 10. 14. 15. Nu. 21. 32. Deuter. 3. Ios. 13. Iud. 11.*

6.

DESERTVM Arabiæ ad Orientem Gad & Ruben. 1. Paral. 5. Isai. 16. 1. Machabæorum 5.

7.

ARNON ciuitas, vbi erant excelsa, in Moab. est & Arnõ rupes quædam in sublime porrecta, in finibus Amorrhæorum, inter Moab & Agarenos; in cuius vertice torrens per abrupta descendens in mare mortuum fluit. est igitur & eiusdem nominis torrens Arnon, qui oritur è montibus & rupibus Arabiæ; atque inde fluit per totum desertum, Moabitidem disterminans & Ammonitida, demum sese exonerat & labitur in mare mortuum. regio vtrinque adiacens tota est fructifera. Fluuium hunc miraculosè siccis vestigijs transierunt Israelitæ, profligato, qui obsti terat, rege Sehon. *Num. 21. Isai. 16. Ierem. 48. Hieron. in loc. Heb. Nu. 21. 22. Deuter. 2. 3. 4. & c. Isai. 16. Ioseph. 4. antiq. 4. Hieron. in loc. Hebr. Bened. in Iud. 11.*

8.

ARNONAS, locus quidam ita etiam hodie dictus, & ostenditur ab incolis istius regionis in valle prærupta demersa, satis horribilis & periculosus, quasi latronum spelunca; & extenditur ad septentrionẽ Areopoleos, in quo & militum ex omni parte presidia distributa plenum sanguinis & formidinis testantur ingressum. *Hieron. in loc. Hebr.*

9.

AROER, quæ & Ar, & Arnon; Moab, & Rabbath Moab, hoc est, grandis Moab dicitur, vrbs antiqua, potens, & Moabitarum præcipua, sita super ripam torrentis Arnon, in confinio Moabitarum, Amorrhæorum & Ammonitarum, in valle media, gloriosa & muris validis munita; possessa olim à gente veterrima Omnijm, & postea retenta à filijs Lot, id est Moabitis, cùm priores accolas subuertissent: vnde & eorum metropolis facta, domina Moab nuncupatur. quam postea Seon rex Amorrhæorum illis iure belli tulit, quo ab Israëlitis interfecto, filij Gad vrbem hanc possederunt, & restaurarunt: atque ab hoc loco præclara victoria filios Ammon prostrauit Iephte. Hanc quidam putant esse *Nu. 21. 22. 32. Deut. 2. 3. 4. Ios. 12. 13. Hie. in loc. Hebr. li. A. & M. & in Soph. 2. Isa. 15. 16. Ier. 46. 48 Huius mẽtio fit in multis scripturæ loc. Brocar. in præfat. Iudic. 11. Isai. 29.*

Hieron. in epi Paulæ. Isai. 29. & ibi. Hieron. Amos 2. Ezech. 43. Hieron. in Isai. 15. & in vita Hilarion.

esse Ariel, quod Ariel, siue ἄρεος, hoc est, Martis idolum tempore Hieronymi adhuc ibi coleretur; vnde & Areopolim dictam. Hieronymus verò Ariel apud Isaiam allegoricè Ierusalem, siue templum significare cēset; in Ezechiele verò altare holocausti denotare. Huius vrbis muri in infantia Hieronymi nocte terræmotu corruerunt, post mortem Iuliani; quando totius orbis littora transgressa sunt & exundarunt maria. nunc Petra dicitur, ait Brocardus, & est metropolis Arabię secundæ. Habuit postea sedem episcopalem, & sub se episcopatus duodecim.

10.

BARASA, ciuitas Galaad munita, & magna, quam vi expugnauit Iudas Machabęus, & cæsis ad vnum puberibus, igne concremauit. 1. Machab. 5. Ioseph. 12. antiq. 12. Iosepho Bosor dicitur, & Bethsura.

11.

BASCAMA, oppidum regionis Galaad, in quo Ionathas occisus est à Triphone. 1. Mach. 13. Ioseph. 13. antiq. 9.

12.

BETHARA, quam in expeditione belli occupauit Gedeon. Iud. 7. Hieronymus in lo. Hebr.

13.

BETHNEMRA, ciuitas munita. Num. 32. Ios. 13.

14.

BETHONIM, & Bethanim, ciuitas. Ios. 13.

15.

CASBON, ciuitas Galaad, quam Iudas Machabæus expugnauit. 1. Mach. 5.

16.

DABIR, ciuitas super Iordanem. Ios. 13. alij Debir vocant, ciuitatem Amorrhæorum.

17.

DAMNABA, villæ eius nominis duæ tempore Hieronymi. in loc. Hebr.

18.

1. Mach. 5. & ib. Bene.

DATHEMAN, castrum, vt alij, oppidum, in monte vel regione Galaad, inter Bosor & Maspha; Vbi Iudas Machabæus obsessos Iudęos liberauit, & sparsa latè victoria, etiam Ammonitarum octo millia prostrauit.

19.

Nu. 21. 32. Ios. 13.

DIBON, quæ & Dimon, vrbs magna & munita; quæ cùm prius fuisset filiorum Moab & post eam Seon rex Amorrhæorum belli iure tenuisset, eo pulso à filijs Israel capta, & tribui Gad attributa est. Fontes habet iugiter emanātes, & propter latices tacitè fluentes, & agros irriguos, Isaias prophetauit, in vastatione Moab iuxta Dibon tot occidendos, vt ipsa etiam flumina sanguinem interfectorum inundatura sint. Prophetauit contra hanc & Hieremias. Fuit etiam Dibon nomen excelsi Moabitarum, vbi colebantur idola, vt Benedictus annotat. tempore Hieronymi villa erat prægrandis iuxta Arnonem.

Isai. 15. & ibi. Hiero. quemadmodum et in loc. Heb. Ierem. 48.

20.

2. Reg. 18. & ibi. Hie. Iosep. 7. antiq. c. 10.

SALTVS Ephraim; campus erat post tergum habens syluam. Hic cum exercitu Dauid patris sui prælium commisit Absolon, in quo cæsa sunt Israelitarum millia viginti, suspenso, dum fugit, inter cælum & terram Absolon, atque ita crinibus hærens à Ioab transfixus est. Erant autem in saltu bestiæ ferocissimæ, à quibus, tradentibus Hebræis, & referente Hieronymo, plures quàm gladio in acie perierint; quod nimirum diuinæ vltionis certissimum fuit argumentum.

21.

GADDI, quæ & Gadi, eisdem consonantibus & punctis, ciuitas tribus Gad. 2. Reg. 23. 1. Para. 11. 12. est & Gaddi mons, Eccles. 24. pro quo ibi Cades.

22.

HAM, siue Hom, locus in quo olim habitauerunt Zuzim, vel Zozim, hoc est, viri robusti, horrendique gigantes, quos Chodor lahomor, alijq; tres Reges Assyriorum, cùm contra Sodomitas hac traducerent exercitum, interfecerunt. Huius loci, vt notat B. Hieronymus in Hebr. textu Genes. 14. fit mentio: nam septuaginta interpretes, quos latina vulgata editio secuta est, Bahem legerunt, he pro heth posito, pro quo dixerunt, ἅμα αὐτοῖς, hoc est, in eis. Hieron. quæst. in Genes. Pagn. Gen. 14. & Benedictus.

23.

Gene. 32. Num. 21. Deut. 2. 3. Ios. 12. Iud. 11. & ibi. Bened. 1. Mac. 5. Hieron. in loc. Hebr.

IABOC, Ieboc, Iosepho Iobacchus, torrens ortus ex montibus Arabiæ, vrbem Rabba irrigans, regionemque Ammonitarum terminans, profluit in Iordanem. Fluit inter Ammam, hoc est, Philadelphiam & Gerasam, in quarto miliario eius, & vltra procedens Iordani fluuio cōmiscetur. Hoc torrente transmisso, Iacob luctatus est cum Angelo. Videtur & hic torrens esse, quo transfretans cum suis Iudas, maximo prælio profligauit Timotheum.

24.

Nu. 21. 32. Ios. 13. 21. vbi tamen quidā monent legendum Iasa.

IAzer, quæ & Iezer, vrbs quondam Amorrhæorum, in decimo lapide Philadelphiæ, ad solis occasum trans Iordanem; quæ fuit termi-

PHARAN desertum, et confinia eius cum parte Ægypti. ea vi: delicet terræ regio, in qua filij Israël post exitum de Ægypto, triginta octo annis vagati sunt antequam terram promissam ingrederentur.
ARABIÆ PETRÆÆ PARS.
AMALECITIS gens et regio quæ hinc ad Ægiptu usq. extenditur. 9
PARS TRIBVS RVBEN.
Desertum Moab
Pars Maris Mortui
PARS TRIBVS IVDÆ.
Montes Seir
EDOM QVÆ ET IDVMÆA
Desertum Zin q Cades. 22. et 113.
Euila solitudo. 43
Mons Sinai 92
Desertum Sinai 91
Desertum Sin 90
Terra Madian 56
MARE RVBRVM
SINVS ARABICVS. 86
Cedar Regio Ismaëlitarum. seu Agarenorum quos nunc Saracenos vocant. 27.
PHARAN. seu PHARAN MONS.
SVR DESERTVM.
Campestria
Terra Gessen 46
ÆGYPTI PARS 3.
Desertum Thebaidis. 102
Thebais Regio
Casiotis Regio. 25
Sirbonis lacus
Via terræ Philistijm. 109
Via Ægypti 106
Cedar Regio.
Torrens et flu. Ægypti.
Dispositio castrorum quali Israëlitæ in deserto singulis mansionibus vsi sunt a monte Sinai vsq. in terram promissionis. Num. 2. et 3
AQVILO.
MERIDIES.
Nilus flu. 67
Septem ostia Nili. 66
MARE ÆGYPTIACVM. 4.
PARS MARIS MAGNI

1.Par.6.9. terminus tribus Gad, extenditurq; vsq; Aroer
26. fuit autem separata Leuitis, & distat ab Esebō
2.Reg.24. quindecim millibus, è qua magnum flumen
Hieron. in loc. Heb. erumpens à Iordane suscipitur. Ager ei adiacens ad pastum animalium erat vberrimus.
Isai. 16. Ierem. 48. de hac prophetarunt Ieremias, & Isaias.

25.

Hieron. in loc. Hebr. FLVMEN Iazer, è rupibus iuxta Iazer erumpens, à Iordane suscipitur. & quoniam mentio maris Iazer fit apud Isaiam, & Ieremiam, locis supra citatis, possumus eo nomine intelligere flumen hoc. Est enim hoc idiotismi hebraici, quo omnis aquarum congre-
Hieron. in Gen. cap. 1. gatio, siue salsæ, siue dulces illæ sint, mare nuncupatur, vt alibi notat Beatus Hieronymus.

26.

IECBAA, aliâs Iegbaa, ciuitas munita, restaurata à filijs Gad, vltra quā Gedeon prostrauit reliquias exercitus Sebee & Salmana. Num. 32. Iud. 8.

27.

Ioseph. 18. Antiq. 3. et 20. anti. 11. & 2. bel. 8. 12. 2. & 5. bel. 3. 4. IVLIAS, oppidum in Peræa regione, prius Betaramphtha, Betharantha, Bethanarea, vel, vt quidam volunt, Betharan dictum; quod Herodes tetrarcha ędificijs cōmuniens, nomine mutato Iuliada ab vxore Tiberij Cæsaris appellauit. ager eius habitatur vicis quatuordecim.

28.

LODABAR; Hieronymus videtur distinguere inter Lodabar & Ladabar. Hinc enim fuisse oriundum Machir, ibi educatum Miphiboseth, cuius dominus Dauidis exercitui cibaria & necessaria donauit. 2. Reg. 9. 17. Iosepho Labatham dicitur 7. ant. 5. Hiero. in loc. Hebr.

29.

MAGETH, magna & munita ciuitas Galaad. 1. Mach. 5.

30.

Ioseph. 7. antiq. 9. Ios. 13. 21. 1. Paral. 6. 2. Reg. 2. 17. 19. 3. Reg. 4. Hier. quæs. heb. in Ge. & 2. Re. 2. MANAIM, hebraicè Mahanaim, id est, castra. Hic Iacob obuios habuit angelos Dei, vnde & loco nomen imposuit: vbi postea extructa est vrbs, eius regionis munitissima & pulcerrima, separata Leuitis. est autem terminus tribus Gad, in regione Galaaditide. In hac regnauit Isboseth filius Saul: & cùm fugeret à facie Absolon hîc manebat Dauid. describitur alibi Desertum Manaim, in quo castrametatus fuit exercitus Dauidis. 2. Reg. 17.

31.

Ios. 11. 15. MASPHA, Masphe, & Masphat, inclita Leuitarum vrbs. In hac vrbe habitauit Iepte, ac ibidem sex annis Israëlem iudicauit.
Iud. 11. Qui cùm vir fortissimus, atque strenuus admodum pugnator esset, rogatu primatum Galaad principatum suscipere dignatus est, Ioseph. 5. antiq. 12.
& se Ammonitis, qui terram Galaad vastabant, opponere. Facturus autem in hostes expeditionem, temerè magis quàm prudenter votum vouit Domino, si victoriam largiretur, in holocaustum se oblaturum esse ei, quicquid à victoria reuertenti è domo sua primùm occurreret: congressus itaq; cum Ammonitis, victor euasit, ac viginti eorum ciuitates obtinuit; cumq; triumphabundus in Maspha ad domum suam reuerteretur, cum tympanis & choris læta Patri occurrit filia vnigenita. Qua visa, mox eum voti pœnituit, & scidit vestimenta sua, dicens: Heu me, filia mi, decepisti me, & ipsa decepta es. Illa verò vbi votū Patris intellexisset, in victimā se ipsa obtulit æquo animo; hoc solùm rogans, vt in mōtibus Galaad, duobus mensibus, cum æqualibus suis daretur sibi virginitatem suam deplorare: obtinuit facilè quod petebat. quod tempus cùm expirasset, reuersa ad Patrem, oblata est in holocaustum neq; legitimum, neque Deo gratum. Atque inde mos in Israel inoleuit, vt filiæ Israel quotannis conuenirent, & in montibus Galaad, filiam Iephte quatuor diebus deplangerent. Ad hanc profugus Dauid, venit cum viris quadraginta ad Regem Moab. expugnata fuit post à Iuda Machabæo. 1. Reg. 22. 1. Mach. 5.

32.

MENNITH, vrbs Ammonitarum, vbi Iephte præliatus est. Iud. 11. Hieron. in loc. Hebr.

33.

NABATHA, vrbs condita à Nabaioth primogenito Ismaelis; à quo & omnis regio, ab Euphrate ad vsque mare rubrum vsq; hodie Nabathæa & Nabathena, (quæ pars Arabiæ dicitur, frugum inops, plena pecorum) eiusque populi incolæ Nabathæi, siue Nabuthæi, vel Tubianæi Arabes appellantur; quorum gentes sunt duodecim. Genes. 25. Isai. 60. 1. Mac. 5. 9 Hier. quæs. in Gene. & in Isai. 60. Ioseph 1. anti. 21. & 12. anti. 12. & 13. anti. 1. 8.

34.

NOBE, olim Canath, ciuitas. 1. Reg. 22. Nume. 32. Iud. 8. quidam ponunt in Manasse.

35.

PERAEA regio & toparchia, sita trans fluuium, vnde & transamnana. longitudo eius est à Pella vsq; ad Macherunta; latitudo verò à Philadelphia, Arabia, Silbonitide, vsq; ad Iordanem. eius sanè mollities & ingenium fructuosum: campos habet cùm varijs arboribus consitos, tum maximè oliuetis vineis & palmetis excultos; irrigatur autem abundè montanis torrentibus, & fontibus aquæ perēnis, quoties illi Syrio æstuante defecerint. Huius regionis Herodes senior filium suum Herodem, simul ac Galilææ tetrarcham, testamēto constituit. Apud VVilhelmum Tyrium appellatur semper regio trans Iordanem. Ioseph. 14. ant. 4. 5. 6. & 1. bel. 6. 21. & 6. bell 12. Ioseph. 13. antiq. 3. & 17. anti. 10. & 17. anti. 17. & 18. antiq. 14. & 2. bel. 4. & 3. bel. 1. & 5 bel. 2. & alibi. Pli 5. nat. hist. 14. VVil. Tyr. 14. bel. 15. & 17. bel. 1.

36.

PHANVEL, locus contra torrentē Iabor, in fini-

in finibus Amorrhæorum. Hîc Iacob, qui post Israel, tota nocte luctatus est cum angelo, viditq; Deum facie ad faciem, læso neruo femoris; atque inde loco nomen indidit. vbi postea eiusdem nominis est ædificata ciuitas, quæ cũ Gedeonis exercitui panes negasset, Gedeon turrim Phanuel subuertit, habitatores occidit; quam postea Ieroboam ædificijs reparauit. Ostendebatur tempore Brocardi locus Phanuel vltra Iordanem ad Orientalem plagam. inter Phanuel & Socoth, Esau occurrit Iacob, qui placatus muneribus fratri reconciliatus est. Gen.33.

Gen.32. et ibi. Hieron. Iud.8. 3.Reg. 12.

37.

RABBA, quæ & Rabbath, filiorum Ammon, ob magnitudinem sic appellata, dicta & Ammon, Amman, & Vrbs Aquarum, quod Iaboc torrens eam circumfluat; postremum Philadelphia. vrbs potens, regia, & metropolis terræ Ammonitarum; in qua olim habitauerunt zomzommim, Hebr. zamzommim, hoc est, scelere turpitudineque infames, qui & Raphaim gigãtes, gens antiqua: quos interfecerunt filij Lot Ammonitæ, generati ex Lot & filia eius iuniore, atq; horum habitationẽ sibi vẽdicarunt. erat aũt vrbs hæc sedes ipsius Regis Ammonitarum: vnde & regio ipsa Ammonitis siue Ammanitis vocata est. Vrbẽ hãc expugnauit Og rex Basã gigas; in qua mõstratur lectus eius ferreus, longitudinis nouẽ, latitudinis quatuor cubitorum. Postea obsedit hanc Ioab, atq; in eius oppugnatione Vrias, fidissimus Dauidis militum, scelere ipsius Regis perijt. expugnauit demum ipse Dauid, tollensque aureum diadema Melchom idoli Ammonitarum, preciosis gemmis & lapidibus ornatum capiti suo imposuit, vrbem destruxit, populum trucidauit, reliquasq; Ammonitarum vrbes omnes, regionem, gentẽq; exscidit. Postremùm à Ptolomæo Philadelpho, rege Aegypti, vrbs & regio subiugata est, & Philadelphia nuncupata, hactenus nomen retinet. Habuit temporibus Christianorum Metropolitanum Episcopũ, qui habebat sub se Episcopos duodecim.

Hieron. in loc. Hebr. in Ammon. & in Soph. 2. Deut. 2. Gen. 19. Hieron. in Ezech. 21. & 25. & Ami. & 2. Bened. in Ierem. 49. Iud. 11. Neem. 2. 4 2. Ma. 4. 5 Iudic. 10. Iosep. 4. anti. 4. & 11. antiq. 5. Deuter. 3. 2. Reg. 11. 12. 23. Hieron. in 1. Par. 20. Ierem. 49. Iosep. 20. antiq. 1. & 3. bell. 2. VVilh. Ty. 14. bell. sac. 12.

38.

RAMOTH Galaad, vrbs Leuitarum sacerdotalis, atq; refugij pro homicidis, q̃ Iosephus Arimanum, aliâs Arimnam vocat. hanc reges Syriæ iure belli cæperunt: quam cùm Achab rex Israel cũ Iosaphat rege Iuda recipere volens obsedisset, ictu sagittæ, vt propheta Dei Mychæas prophetauerat, perijt; Iosaphat ęgrè Dei auxilio elapsus euasit: atq; hîc vnctus est Iehu in Regem Israel. Tempore Hieronymi vicus erat in decimo quinto miliario Philadelphiæ contra Orientem.

Deut. 4. Iosf. 13. 20. 21. 1. Paral. 6. Ioseph. 14. antiq. 5. 3. Reg. 4. 22. 2. Para. 18. 22. 4. Reg. 8. 9. Hieron. in loc. Hebr.

39.

ROGELIM, oppidum Berzellai amici Dauid, qui cibaria attulit fugienti Dauidi à facie Absolon. 2. Reg. 17. 19. Hierony. in loc. Hebr.

40.

ROTH, ciuitas munita, hebraicè est Atharoth; & iungitur aliquando sequenti dictioni Sophan, Ataroth-sophan. Num. 32. & ibi Benedict.

41.

SAPHON, ciuitas super Iordanem. Iosf. 13.

42.

SARON vrbs, in qua filij Gad habitarunt. 1. Par. 5. 7.

43.

SARTHAN, quæ & Sardacha. Iosf. 3. 3. Reg. 7. 2. Par. 4.

44.

SOCOTH, Hieron. Sacoth, græcè Scenæ, hoc est, tabernacula. Hîc, cũ rediret ex Mesopotamia, Iacob patriarcha fratri suo Esau reconciliatus est, defixis hoc loco tentorijs, ideoque hoc nomen imposuit. Vbi postea eiusdem nominis ciuitas condita est, munitissima & optima; cuius septuaginta septem seniores Gedeon spinis contriuit, occisis ciuibus, quod panes sibi negassent, cùm Madian & Amalec persequeretur. ciuitas durauit vsq; ad tempora Hieronymi.

Genes. 33. & ibi Hie. et Liranus. Ioseph. 1. antiq. 27. Iosf. 13. Iud. 8. Hieron. in loc. Hebr. in Scena.

45.

SOPHAN, munita ciuitas; in Hebræo est Ataroth-sophan, vt fortè non nisi Roth sit. Num. 32.

46.

TERRA Thob; ad hanc fugit, hîcque habitauit Iephte. Iud. 11.

47.

THESBA, siue Thesbe, ciuitas regionis Galaad, illustrata maximè natali Eliæ Prophetæ; vnde & Thesbites vocatur.

3. Reg. 17. Ioseph. 8. antiq. 13. Hieron. in loc. Heb.

48.

HOC loco, Angelo Domini stricto gladio in via stante, Asina humana voce loquens, Balaam ariolum increpauit. Num. 22.

49.

VETEZOBRA, aliâs Bethezob, quod interpretatur, domus hyssopi, vicus trans Iordanem, vnde erat Maria Iudæa, quę in obsidione Hierosolymitana, vrgente fame, proprium filium occidit, coxit, comedit. Ioseph. 7. bell. 8. Euseb. 3. hist. Eccl. 6.

TRI-

I.

Tribus Isachar.

1.

ISACHAR nonus Iacob ex Lia filius, sic progeniem suam ampliauit, vt de tribu eius ad montē Sinai numerati & inuenti sint viri bello apti quinquaginta quatuor millia quadringēti; quibus omnibus in deserto mortuis, eorum filij, sexaginta quatuor millia & trecenti in terra promissionis, iuxta prophetiam Iacob, citra Iordanem optimam & pulcerrimam possederunt regionem in Galilæa. *Genes. 30. Nu. 1. 26. Genes. 49. & ibi. Hie. Ios. 19.*

2.

ABES, aliâs Aemes, quidam corruptè habent Haemes, ciuitas. Ios. 19. Hier. in loc. Hebr.

3.

ACHASELVTH, ciuitas in tribu Isachar. Hier. in loc. Hebr.

4.

AGAD, sita ad radices montis Hermon. Hieron. in loc. Hebr.

5.

ANAARATH, aliâs Naaroth, ciuitas. Ios. 19. fortè hæc Anerith, Hieron. in loc. Hebr.

6.

ANEM, ciuitas Leuitarum, cum suburbanis suis. 1. Paral. 6.

7.

APHEC, quæ & Apheca, vrbs; cuius Regē Iosue occidit. in hac Philistæi posuerunt castra, pugnaturi contra Israel, postea contra Saul: ibidē etiā Syri pugnauerunt cōtra Achab regem Israël, quando dixerunt; Dij montium sunt dij eorum, pugnemus contra eos in vallibus aut campestribus, & obtinebimus eos: vbi & Benadad rex Syriæ victus est.. Brocardus & Breidēbachius notant, eius ciuitatis ruinas tum adhuc ostensas fuisse. itin. 6. est in campo magno, non procul à Gelboe, ad orientem montis Carmeli, quinque milibus à Tabor, vt notat Benedictus. *Ios. 12. 13. 1. Reg. 4. et 29. 3. Reg. 20. 4. Reg. 13.*

8.

APHRAIM ciuitas. Ios. 19.

9.

ARABA villa. Hieron. de loc. Heb.

10.

ARAD fons, apud quem Gedeon castrametatus est. Iud. 7.

II.

ARBELA, ciuitas valida, iuxta quam in firmissimis montibus præruptæ erant supeluncæ; in quibus habitantes latrones, Herodes rex magno labore expugnauit. Hanc inter cæteras vrbes muniuit Iosephus. *Ioseph. 14. antiq. 24. 25. et 1. bel. 12. & in vita sua. Hieron. de loc. Hebr. Strab. l. 16.*

12.

BELLIFORT, castrum pulcrum & forte à Christianis extructum. fuit fratrum hospitalis S. Ioannis. Breide. situm, vbi Cison torrens intrat mare Galilææ. eod. auctore.

13.

BETHPHESES ciuitas. Ios. 19.

14.

LVCVS iuxta Bethsan; in quo tredecim Iudæorum millia à Scytopolitanis perfidiosè interfecta sunt. Iosep. 2. bel. 19. & in vita sua, & 7. bell. 28.

15.

BETHSEMES ciuitas. Ios. 19. & ib. Liran. Bene. Iud. 1. est in pede extremo Carmeli. Auctor Breidenbach.

16.

CAIN mons, fons & castrum in pede extremo montis Carmeli. Hîc Lamech senectute cæcutiens fratricidam Cain ignoranter pro bestia sagitta occidit. Gen. 4. Broca. iti. 6. & Breidenb. Paschal. itin. 178.

17.

CAIPHAS, à Tyrio Porsina dicitur, & Porphyria, vrbs maritima, ad Carmeli montis radices parte aquilonari sita, extructa à Caipha Pontifice, & nominata; qui eius erat Dominus. Habuit Christianorum temporibus Episcopen suffraganeam. *VVilh. Ty. 9 bel. 14. et 10. bel. 6. & 10. & 13. bel. 2. & 14. bell. 11. & 12. Brocard. Breidenb. Vitriac. cap. 22.*

18.

CAMPVS Magnus, qui & campus Mageddo, & campus Esdrelon, & planicies Galilææ: sed illa, vt quidam ait, nomina nunc in obliuionem abierunt, vocaturq; campus Sabæ, à quodam castello quod Saba nūcupatur. habet in longitudine decem miliaria, in latitudine verò ad mare Galilææ & Iordanem vsque extenditur. gleba eius optima est, fertilis supra modum in frumento vino & oleo; atq; adeò rebus omnibus affluit, vt qui suis oculis aliquando conspexerunt, affirment sese nihil vnquam perfectius, & in quod natura æquè omnia sua contulisset, aspexisse. In hoc cāpo Iosias rex Iuda, à sagittarijs Nechao regis Aegypti vulneratus, interijt: & in his Sisara, & omnis exercit⁹ eius, Barac. vincēte, pstrat⁹ est. *Iudith 1. 4. 7. Brocard. Breidem. 4. Reg 22. 2. Reg. 35. 3. Esdr. 1. 1. Mac. 12. Zach. 12.*

19.

CARMELVS maris, qui hebraicè dicitur Carmel, siue Charmel; mons excelsus valdè, & nemorosus, nobilissimis vineis, oleis, arbustis, fructiferis arborib⁹, herbisq; odoriferis abundās; vt ob summam rerum omniū copiā fertilitati & abundantiæ in scriptura compa- *Ios. 19. Hieron. in Isa. 16. & 29. & Iere. 2. & 5. Iose. 2. bel. 9. & 14. antiq. 22.*

 retur.

retur. Abest à Ptolemaide stadijs centum viginti, vt Iosephus tradit. Incolebatur à colonis multis; eiusque passim multa fit mentio in Prophetis. In hoc mõte Elias propheta coram rege Achab, & octingentis quinquaginta pseudoprophetis Baal, cùm illi nequicquã cultris se dilaniantes, idolo immolarent, ipse Deum verum igne cælitus demisso experimento comprobauit, ibique flexis genibus gestu admirabili orans, post trium & semis annorum siccitatẽ, pluuiam à Deo impetrauit. locus igne consumptus, inquit Iosephus, hactenus ibi perdurat. In hoc monte spelunca est & fons, vbi habitabant Elias & Helisæus, & filij Prophetarum. postea habitauerũt ibi fratres Carmelitæ, vnde & originem & nomen habent. fuit etiam saltus in Carmelo, vt colligitur 4. Reg. 19. Isai. 37. Mich. 7.

3. Reg. 18. Ioseph. 3. bell. 2. & 8. antiq. 13. 4. Reg. 2. 4 Brocard. Breidenb. Salig. tom. 10. cap. 6.

20.

HIC ad torrentem maiorem, qui contra Occidentem labitur, Propheta Elias 850. Prophetas Baal, quos diuinæ iustitiæ zelo accensus in monte Carmelo comprehenderat, ab Israëlitico populo adiutus, omnes occidit, eorumque cadauera in torrentem proiecit. 3. Reg. 18. Bro. in præf. & iti. 1. & 6. & Brei. ib.

21.

CARMELVM promontorium. vbi S. Helena Ecclesiam construxit. Niceph. 8. hist. 30.

22.

CASALOTH ciuitas. Iosu. 19.

23.

CEDES, ciuitas Leuitarum. 1. Paral. 6.

24.

CESION, aliâs Cesien, Cision, ciuitas Leuitarum. Iosu. 19. 21.

25.

DABERETH, Dabrath, Iosepho Dabarita, & Dasbath, inclita refugij vrbs & Leuitarum, sita in confinio tribus Zabulon & Isachar, quam Cison torrens intermeat.

Iosu. 19. 21. 1. Par. 6. Ioseph. 2. bell. 26. & in vita.

26.

ENADDA, siue Enhadda, ciuitas. Iosu. 19.

27.

ENDOR ciuitas, sita in monte Hermonio. in hac Saul Rex consuluit Pythonissam, quę suscitauit illi Samuelem Prophetam. Huius mentio fit in Psal. Disperierunt in Endor, facti sunt vt stercus terræ. Est & hodie, ait Hieronymus, grandis vicus Aendor, iuxta montẽ Tabor; est & torrens Endor.

1. Reg. 28. Psal. 82. Hieron. in loc. Hebr.

28.

HIC Abrahæ à cæde hostium reuertenti, & liberato Lot fratris sui filio, occurrit Melchisedec cum pane & vino: vbi adhuc mensa Melchisedec ostenditur. Gen. 14. Brocard. Breid. Fretel. Saligniac. tom. 9. cap. 8.

Niceph. 8. hist. Ecc. 30.

29.

ENGANNIM, ciuitas Leuitarum. Iosu. 19. 21. nunc est vicus iuxta Bethel. Hieron. in loc. Hebr.

30.

ESDRELON, ciuitas in campo magno; à qua ipse cãpus nomẽ habet. Iudith 1. 4. 7.

31.

FONS Ezrael. Niger Geograph. Asiæ, com. 4. postea fuit dictus Tubania. iuxta hunc Saul castra posuit, pugnaturus contra Philistæos. 1. Reg. 29. & 1. Reg. 31. Meminit eius etiã VVil. Tyr. & Breidenb.

32.

GELBOE mons, siue montes; in quibus Saul castrametatus est contra Philistæos, ibique cum Ionatha filio suo occisus est: quamobrem imprecatus est ijs montibus Dauid, vt nec pluuia, nec imber, nec ros descenderet super montes istos. Extendunt se montes illi ab Occidente à Iezrael vsq; ad Iordanẽ, per vndecim leucas. Narrat igitur Breidenbachius, montes illos in multis locis esse petrosos, aridos, steriles. Sunt, qui volunt ciuitatẽ esse prope montes, quæ diceretur Gelboe; à qua ipsi montes nomen acceperint. Est & Gelbus vicus grandis, situs in monte Gelboe, vt Hieron. autor est.

Brocard. Breiden. 1. Reg. 15. 28. 31. 2. Reg. 1. 21 1. Par. 9. 10. Fretel. Vitriac. cap. 54. Bened. in indice Bibliorum. In lo. Heb.

33.

HIC Saul & armiger eius irruerunt super gladios suos. 1. Reg. 31.

34.

HERMON mons maior, ita ad differentiam minoris: ob pinguis roris abundantiam, & ipsam soli fœcunditatem, pascebantur ibi animalia & pecora, quæ Ierosolymis in templo offerebantur, & immolabãtur Domino. Extenditur mõs ille in lõgitudine quatuor ferè leucis, contra mare Galilææ, vbi Iordanis ex mari Galilææ egreditur.

Psal. 88. 132. Brocard. Breidenb. Hieron. in vita Paulæ. Benedict. in ind. Bibliorum.

35.

HERMONIVM, mons est non proprius & distinctus ab alio, sed iugum quoddã humile, seu tumor quidam, à monte Hermon, contra mõtem Tabor procedens. Psal. 41. Brocar. itin. 5.

36.

HERMON minor, alius à maiore, in cuius latere aquilonari est ciuitas Naim. Brocard. itin. 5. Breidenb. ibid.

37.

IARAMOTH, quæ & Iermoth, vrbs separata Leuitis. Iosu. 21. Hier. in loc. Hebr.

38. Vallis

38.

Iosf.17. Osee 1. VALLIS Iezrael, lata duobus miliaribus, quę & planicies Galilææ. In valle hac seu planicie intermedia magni & multi habiti sunt conflictus. Hîc enim pugnauit Gedeon Iudic.6.7. contra Madianitas; & Saul contra Philistæos. 1.Reg.31. Item Achab contra Syros; & postea Tartari 3.Reg.20. ibi conflixerunt contra Saracenos. Brocard. itin.6. & Breidenb.

39.

Brocard. Breidenb. VIA in Iezrahel. Hæc via tendebat & ducebat à monte Carmelo in Iezrael, per quam iuerunt Achab & Elias. 3.Reg.18.

40.

MAGDIEL, paruus viculus in quinto miliario Doræ pergētibus Ptolemaidam. Hieron. in loc. Hebr.

41.

ISACHAR ciuitas. 3.Reg. 4. Benedictus in Indice.

42.

MERRVS, aliâs Marrus, vicus in duodecimo miliario vrbis Sebaste, iuxta Dothaim. Hieron. in loc. Hebr.

43.

MESRA, castrum est in pede mōtis Hermon. Brocard. itin.6. & Breidenb.

44.

VINEA Naboth, pro qua occisus & lapidatus est à Iezabel. ostendebatur adhuc tempore Breid. & Brocard. 3. Reg. 21. 4. Reg. 9. ante introitum vrbis Iezrahel. Brocard. itin. 6. & Breidenb.

45.

NAID, siue Naida, terra in qua Cain cum sua vxore habitauit. Hieron. in loc. Heb. Iosephus 1. antiq. 4. nominat ciuitatem Naida, quam condiderit Cain. Benedict. in Indice Bibliorum.

46.

Hieron. in Epitaph. Paulæ & alibi, & in loc. Hebr. Brocard. itiner.5. & Breiden. Luc.7. NAIM, Græcè Nain, decora & pulcra ciuitas, quam torrens Cison alluit, sita est in latere Aquilonari montis Hermon minoris; in secundo miliario montis Tabor, contra meridiem, non longè ab Endor: ante cuius portam Christus filium viduæ vnicum à morte suscitauit. permansit ciuitas vsque ad tempora Hieronymi.

47.

Brocard. in præfat. v ter. sanct. & itin.7. & ibid. Breidenb. VVil. Tyr. 10. bell. sac. 26. CASTRVM Peregrinorum, quondam insula in corde maris sita, dicta Petra incisa. in qua Christiani milites munitionem postea extruxerūt, iis muris & antemuralibus cinctum, vt inexpugnabile videatur. Videtur alio loco ponere VVilhelmus, quantum ex eius descriptione colligere est; consentit tamen sentētiæ nostræ ille, qui continuauit historiam belli sacri. 3. cont. c.3. Vitr. c.42.

48.

RABBOTH, ciuitas. Iosf.19.

49.

RAMETH ciuitas. Iosf.19.

50.

RAMOTH, vrbs Leuitarum; habuit & suburbana. 1. Paral.6.

51.

RETHOM in tribu Isachar. Hierony. in loc. Hebr.

52.

ROOBA vicus Leuitarum, vsque ætatem Hieronymi perdurauit, in quarto lapide Scytopoleos. Hieron. in loc. Hebr.

53.

SABA, aliâs Faba, castellum; à quo Campus magnus nunc dicitur cāpus Sabæ: non multum distat ab Aphec. Brocard. itin.6. & ibid. Breidenb.

54.

SALVMIAS, vicus in octauo lapide à Scytopoli, in campo. Hieron. in loc. Hebr.

55.

SEESIMA, siue Schesima, aliâs Seseima, siue Sesenna, Hieronymo Sasima, ciuitas, terminus Isachar. Iosf.19. Hieron. in loc. Hebr.

56.

SEON, aliâs Senon, ciuitas, hodieq; ostenditur villa iuxta montem Tabor. Hieron. in loc. Hebr.

57.

SVNA, quæ & Sunam, & Sunem, eadem dicta & Sula, ciuitas est ad latus australe Iosf.19. montis Hermon, distans à Bethsan vndecim Brocard. miliariorum itinere; vnde Sunamitis & Sula- itin.6. & mitis. Hîc castrametati sunt Philistæi contra ibid. Breid. Saul, quādo Saul venit in Gelboe. Patria fuit 1.Reg.28. hæc Abisag Sunamitis puellæ speciosissimæ, 1.Para.10. quæ senem ac septuagenarium regem Dauid 3.Reg.1.2. calefecit, dormiens in sinu eius vxor & virgo. Hinc dicta est Sulaminitis Cant.6.7. Hanc Elisæus frequenter transibat, iter faciens de Carmelo ad Iordanem, Galgala vel Iericho, vbi & hospitabatur apud mulierē Sunamitidem, cui à Deo filiū impetrauit, quem postea mortuum suscitauit. 4. Reg.4. Ostenditur & vsq; hodie, ait Hierony. vicus nomine Sulem in quinto miliario Tabor. in loc. Hebr.

58.

TARICHEA, siue Tarichеæ, Suetonius Ioseph.14. in Tito Tarrachiam appellat, vrbs mu- Antiq.13. nitissi-

nitissima, sita sub monte in littore maris Galilææ: distat à Tiberiade triginta stadiorum itinere, vel itinere vnius noctis, quantum ex Iosepho colligere est. quam Iosephus historicus, cùm commissa sibi esset vtriusq; Galilææ administratio, muro cinxit validissimo; cuius ciues implebant numerum quadraginta milium. Hanc primò cepit Cassius, & tria, vel, vt alij habent, triginta Iudæorum milia captiuorum abduxit. Erat in hac vrbe circus, vbi congregatis aduersum se inimicis, & mortem minitantibus, cùm tantum non igne perijsset, mirabili stratagemate populi animos sibi conciliauit. Post à Vespasiano & Romanis, maximo labore expugnata, cùm qui vrbē incolebant, etiam nauali prælio Romanis sese obiecissent, in lacu Genesar, perierunt miserabili morte. qua in vrbe cùm maximā aduenarum copiam cepisset, senes cum imbellibus occidit, iuuenes partim ad Istmon Neroni transmisit, partim vendidit.

& 1. bell. 6. & 2. bell. 12. 25. 26. 27. et in vita sua.

Ioseph. 3. bell. 16. 17. 19.

59.

VIA vallis. Per hanc sæpe faciebat iter Elisæus: erat enim planior via eunti in Iericho; vbi cum filijs Prophetarum morabatur ad Iordanem, vadens de Carmelo per Sunam in Bethsan, & inde per campestria Iordanis adusque Galgala. ideo 4. Reg. 4. dicitur, quod cùm vellet ire ad Iordanem, oportebat eum transire per Sunam. Breidenb. itin. 6.

60.

HIC Naaman, princeps militiæ Regis Syriæ, lepra infectus, Elisæi Prophetæ mandato septem vicibus in Iordane lauit, & mundatus est; quæ, quod munus à Naaman accepisset, clam Elisæo, Giezi & semini eius adhæsit in sempiternum. 4. Reg. 5.

ADMONITIO IN TYPOS TRIBVS Iudæ.

QVONIAM tribus Iuda multitudine pagorum, ciuitatum, &c. multum omnes alias excelluit, ne infinitis numeris & locis lectoris memoriam & iudicium obturbaremus, omissis villis & pagis, nisi quæ insignem aliquam sui denominationē exhibebant, solas vrbes & loca insigniora exprimi fecimus. Et quoniam numeri, quos singulis locis præscripsimus, & Indici seruiunt & tabulæ: hîc si continuum accipimus, Indici soli seruient; si interruptum, (quod quidem & alioqui nihil intererat) etiam tabulæ. Neque enim descriptionem nostram tabulæ accommodauimus, sed ad lumen aliquod rerum narrationi fœnerandum, nobis subseruire voluimus. Hoc volui lector ne nescius esses.

I. Tribus Iuda.

I.

IVDAS quartus Iacob ex Lia vxore filius, ita semē Abrahæ multiplicauit, vt de tribu eius ad mōtem Sinai numerati & inuenti sint viri ad pugnam apti septuaginta quatuor millia, & sexcenti; quibus omnibus, excepto Caleb, in deserto mortuis, septuaginta sex millia, quingenti, absque mulieribus & paruulis, valida manu ingressi terram promissionis, in sortium diuisione citra Iordanem primam, optimam atque amplissimam huius terræ sanctæ obtinuerunt possessionem. Ex hac tribu Dauid, Solomon, ac alij reges Iuda, ipseq; Christus orti sunt. cumque tribus hæc fortissima esset, vnde & leoni comparatur, bellicosissimis viris pollens, & crebrò aduersarios superans, in omnibus tribubus tenuit principatum: & idcirco interdū ciuitates, quæ in alijs tribubus sitæ sunt, tribus Iudæ esse scribūtur; vt Socoth, Cariathiarim, Lachis, Bethsames, Sicelec, Bersabee, &c. quin & tribus Dan & Simeon in medio Iudæ habitasse scriptura docet, & in eius funiculo nuncupantur. Porrò cùm Dauid numeraret populum, inuenti sunt de Iuda quingēta millia pugnatorum. Cęterùm, quia post Solomonis mortem decem tribus Israel defecerūt à Roboam ad Ieroboam Ephratæum, exinde duæ tribus, Iuda scilicet & Beniamin, quæ semini Dauidis adhæserūt, nunc domus Dauid, nūc regnū Iuda, Ierusalem, aut Beniamin in scripturis, potissimum à Prophetis nuncupātur: sicuti reliquæ decem tribus, quæ à legitimo rege & religione defecerant, ad cultum vitulorum, regnū Israel, domus Iacob, & Ioseph, Ephraim, regnum Samariæ, Iezrael, Bethel, Bethauen appellātur. Et in omnibus quidem Prophetis, inquit Hieronymus, duæ tribus, quæ appellantur Iuda, Ecclesiæ Catholicæ personam possident, quæ sub stirpe Dauid regnabant; decem autem tribus referuntur ad hæreticos, quorum multitudo maxima est.

Genes. 29. Num. 34. Ios. 15. 1. Para. 4. Ezec. 47.

Numer. 1. & 26. Ios. 15.

1. Paral. 5. Gen. 49. Deut. 33. Hieron. in loc. Heb. lit. B.

2. Reg. 24.

3. Reg. 12. Hieron. in Osee ca. 2.

2.

AASAR in tribu Iuda: nunc verò vicus grandis ostenditur eo nomine pergentibus Ascalonem de Azoto. Hierony. de loc. Hebr.

3.

ACCAIN ciuitas. Ios. 15.

4.

COLLIS Achillæ; castrum natura, simul & arte munitissimum, ad dexterā deserti Ziph. in quo aliquoties latitauit Dauid, fugiens à facie Saul: in cuius rupis vertice, viginti stadijs alto, primus Ionathas Pontifex castellū ædificauit, natura inaccessum, & appellauit Massa-

1. Reg. 23. 26. Ioseph. 14. antiq. 20. 22. 23. 24. & alibi.

TRIBVS IVDA
id est, pars illa Terræ Sanctæ, quam in ingressu Tribus Iuda consecuta fuit.
Mare mortuum dictum et mare salsum siue salis atq; solitudinis, et Asphaltidis. 186
PENTAPOLIS.202
Sodoma.228
Gomorra.142
Miliaria vnius horæ
1 2 3 4 5
PARS TRIBVS RVBE.
PARS TRIBVS BENIAMIN.
PARS TRIBVS DAN.
PARS TRIBVS SIMEONIS.
TRIBVS IVDA
EDOM
QVÆ ET IDVMÆA.
Seir Montes.219
Lingua maris.178
Engaddi
Montes Engaddi
Ieruel Solitudo 162
Vallis Benedictionis 51
Desertum Ziph.248
Desertum Maon 185
Desertum Thecuæ.237
Desertum Bethleem.60
Carmelus mons 76
Terra Gosen.
Ceni Regio 79
Ager Damascenus.90
Via Hebron 242
Conuallis Mambre.183
Montana
Daroma exterior.93
Jerusalem
Jericho
Hebron
Eleutheropolis 108
Vallis Terebinthi 235
Torrens.127

Massadam; quod postea Herodes Magnus, spacio septem stadiorum, muro firmo cinxit, & viginti septem turribus praealtis, regiaque cum quatuor turribus excelsis commũniuit; atque in incertum belli euentum, commeatu centum annorum, & omnigenûm armorum apparatu, qui centum millibus armandorum hominum sufficeret, instruxit. Castellum hoc ab Antiocho obsessum postea est, Herodis familia aquę penuria laborante: quod cùm sicarij quidã per dolum postea occupasset, à Romanis tandem obsessi, singulari immanitate mutuis vulneribus sese inuicem contrucidarunt. iuxta montem hunc, vt quidam annotant, fons nascitur. *Breidenb. itin.6.*

5.

ACHZIB ciuitas. Ios.15. & Mich.1. in Hebraeo.

6.

ADADA ciuitas. Ios.15.

7.

SPELVNCA Adam. In huius rupis spelunca tradunt Adam & Euam multo tempore, centum videlicet annis luxisse Abelem filium suum interfectum; in qua visuntur lecti eorum saxei, habentes in longitudine triginta pedes: sed & fons in spelunca scaturit, de quo bibisse creduntur primi parentes nostri. Brocard. & Breidenbach. itin.6. Salignia. tom.10. cap.5.

8.

ADAR, quae & Daran, ciuitas, vt alij, villa. Num.34. Ios.15.

9.

ADARA, iuxta desertum in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

10.

ADASA, aliâs Adesa, ciuitas. Ios.15. Hier. de loc. Hebr. est & vicus iuxta quem Iudas Machabaeus occubuit. Ioseph.1. bel.1.

11.

ADITHAIM, ciuitas. Ios.15.

12.

ADVRAM ciuitas, quam Roboam muniuit aedificijs. 2. Paral.11.

13.

AGLIPH, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

14.

AHOI, ciuitas; vnde Ahohites. 1. Paralip. 11.27.

15.

ALVL, aliâs Halhul, ciuitas. Ios.15. vsque aetatem Hieronymi, Alula villula erat. Hieron. in loc. Hebr.

16.

AMAM, quae & Aman; vnde Amanitis vxor Roboam. 3. Reg.14. ciuitas. Ios.15.

17.

AMONA vrbs, iuxta quam Gog sepelietur, in valle viatorum, ad Orientem maris mortui. Ezech.39. Hieron. ibid.

18.

ANAB, ciuitas in monte sita. Ios. 11. 15. nunc vsque vicus est in finibus Eleutero poleos. Hieron.

19.

ANEA, villa grandis, cuius habitatores Hieronymi aetate omnes erant Christiani. in loc. Hebr.

20.

ANEM locus. Hieron. in loc. Hebr.

21.

ANIM ciuitas. Ios.15.

22.

AORABI, terminus Iudaeae ad Oriẽtem. Hieron. de loc. Hebr.

23.

APADNO, locus est iuxta Emaus. Hîc Antichristus cum multitudine magna figet tabernaculum suum. Dan.11. Hier. ibid.

24.

APHECA, Afeca, ciuitas. Ios.15.

25.

ARAB ciuitas. Ios. 15.

26.

ARAD, quae & Arath, Hered, Hadar, Heder, vrbs Chananaeorum quõdam celebris & regia; contra cuius Regem cùm Israëlitae primùm infoeliciter pugnassent, postmodum se voto Deo obligarũt, & interfecto Rege, subuersis vrbibus, nomen illius Horma appellarunt, hoc est, Anathema. Hoc loco filij Cinei, cognati Moysi, cùm ascendissent de ciuitate palmarum, delegerunt sibi sedem ad habitãdum. Est autem terminus Iudae, ad meridiem: vsque ad aetatem Hieronymi ostendebatur villa. *Nu. 21.33. Ios. 12. Iud. 1. 1. Par. 1.8. Ezech 27. Hieron in loc. Hebr.*

27.

ARBELA, terminus Iudae ortum solis aspiciens. Hieron. in loc. Hebr.

28.

ARBORES pulcerrimae sub Engaddi ad mare mortuum, pulcerrima ferentes in speciem poma & vuas, sed cùm decerpuntur, intus cinere & fauilla plena, in fumũ dissoluuntur, foetoremq; exhalant teterrimum. *Deute. 32. Sapien. 10. Ioseph. 5. bell. 5. Brocard. itin. 6. & Breidenb. Vitr. c. 53.*

Quo

Quo respiciebat in Cantico Moyses: de vinea Sodomorum vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ. Vua eorum vua fellis, & botrus amarissimus.

29.

TVMVLVS Archelai, regis Iudææ, qui semitæ ad cellulam S. Hieronymi, è via publica diuertentis principiū est. Ibi enim vir sanctissimus habitauit. Hieron. in loc. Hebr. dict. Bethlehem.

30.

AREBBA ciuitas. Ios.15.

31.

ARITH, saltus est, vbi mansit Dauid cùm fugisset à facie Saul Regis. 1. Reg. 22. & est villa Arith nomine ad Occidentem Aeliæ, ait B. Hieron. in loc. Hebr.

32.

ASAN ciuitas. Ios.15. vide in Simeon.

33.

ASARENAM, terminus Iudæ ad Septentrionem. Hieron. in loc. Hebr.

34.

ASCENSVS Scorpionis, Hebraicè Acrabbim, mōs à Scorpionibus dictus, qui abundant in eo loco, vrbe desuper ædificata, à quo Acrabatenam ciuitatem dictam putat Hieronymus in Abdiæ cap. 1. atque eam esse, quam Arabathenen vocet liber Machabæorum, quam inuasit Iudas Machabæus. 1. Mac. 5. Ioseph. 12. antiq. 11.

35.

ASEMONA ciuitas. Num. 34. Ios.15. diuidit Aegyptum & sortem tribus Iudæ. Hieron. in loc. Hebr.

36.

ASENA ciuitas. Ios. fortè in tribu Dan ponenda, vt colligitur ex Hieronymo in loc. Hebr.

37.

ASOR ciuitas. Ios. 15. erat & Hieronymi ætate villa. Hieron. in loc. Hebr.

38.

ASORNOBA, aliâs Asor-noua, ad distinctionem veteris, ciuitas. Ios.15. Hiero. in loc. Hebr.

39.

ASPHAR lacus. iuxta hunc consedit Ionathas cum suis, cùm, occiso præclarissimo duce Iuda Machabæo, hortante populo suscepisset principatum, & fugeret à facie Bacchidis, quem cognouerat insidiari vitæ suæ. 1. Machab. 9.

40.

ASSERNAI, vel Asernai, terminus Iudæ. Hieron. in loc. Hebr.

41.

ASSIMA oppidum, quod ędificauerunt hi, qui ad terrā Iuda venerant de Emath. Hieron. in loc. Hebr.

42.

ASTEMEC vicus. Hieron. in loc. Hebr.

43.

ATHER. Hieron. in loc. Hebr.

44.

ATHACH ciuitas. in huius locis commoratus fuit Dauid cum suis in persecutione Saul; quamobrem ad eos misit portionem de prçda Dauid, cùm reduxisset captiuos in Siceleg, latè cæsis & deprædatis hostibus. 1. Reg. 3. Hieron. in loc. Hebr.

45.

ATHMATA ciuitas. Ios.15.

46.

AZADADA confinium Iudæ, respiciēs ad Aquilonem. Hieron. in loc. Hebr.

47.

AZECHA, quæ & Azeca, vrbs fortissima. Hîc Deus de cælo lapides pluens, Amorrhęos diuinæ iustitię vindicta absumpsit; atque huc vsque persecutus est quinque Philistinorum Reges Iosue, quam & cepit, cùm liberasset Gabaonitas. Hic Philistæi aliquādo cōtra Israel castrametati sunt. reparata postea, fuit à Roboam rege Iudæ Solomonis filio; tandem à Nabuchodonosor rege Babylonis debellata, & expugnata. *Ios. 10. 13. 1. Reg. 17. 2. Par. 11. Ierem. 34. 2. Esd. 11. Brocard. & Breid. itiner. 7.*

48.

BALAM. Hieron. in loc. Hebr.

49.

BALOTH ciuitas. Ios.15.

50.

BASCATH, Hieronymo Basechad, & Basecat, vrbs antiqua. Ios.15. 4. Reg. 22. Hieron. in loc. Hebr.

51.

VALLIS benedictionis, sic dicta, quod in ea Iudæis Domino benedicentibus Moabitæ, Ammonitæ, & Idumæi in semetipsos versi, se mutuo occiderūt: atque hoc loco Iosaphat rex Iuda pugnauit contra Idumæos & filios Ammon, & vicit eos. *2. Para. 20. Breidenb. itin. 6.*

52.

BESARAN: ad quem locum Dauid prædæ partem misit. Hieron. in loc. Hebr.

53.

BETHACARA, Bethacarem, vrbs in monte posita. Ierem. 6. 2. Esdr. 3. Hieron. in Ierem. 6.

54. BE-

54.

BETH ANOTH, Hieronymo Bethaloth, ciuitas. Iof.15. Hieron. in loc. Hebr.

55.

BETHARABA, ciuitas in deferto. Iof. 15. & eft nomen ciuitatis in tribu Beniamin. Iof.18.

56.

BETHDAGON ciuitas. Iof.15. 1. Mach. 10.

57.

BETHENNIM, villa circa Terebinthũ. Hieron. in loc. Hebr.

58.

Genef. 35. 48. 1. Par. 2. 4. Ruth 1. 2. 4. Hieron. in Pfalm. 131. in epitaph. Paulæ, & epiftol. ad Euftoch. & in Amos 1. et 1. Par. 2.

BETHLEHEM, quæ & Lehem, feu Lahem, & Ephrata, fic dicta ab vxore Caleb, cui nomen Ephrata, vt quidam annotarunt, à qua & circumiacẽs regio nomen habet. fita eft in monte mediocriter alto, fitu ipfo arcto & oblongo: ingreffus eft ab Occidente in decliui loco. Eft autem in plaga meridiana, fex miliarijs ab Hierofolyma diftãs, quemadmodum teftatur Seuerus Sulpicius, qui eam orã ipfe inuifit, & fex menfibus egit cum fanctiffimo viro B. Hieronymo.

Terra fubiecta, rerum omnium copia multum præftat, vini potiffimum, vt comparandum non fit, quod ex alijs Paleftinæ locis adfertur. Iter verò quod Ierofolyma euntibus Bethlehẽ eft, vfq; adeo fui amœnitate, arboribus, hortis, odoratis herbis tranfeuntes delectat, vt fi ad tam præclaram naturæ faciem, cęleftis aliqua & digna Chriftiano meditatio accedat, non iam in terris effe fibi videantur, fed in paradyfo Chrifti natiuitatẽ & incunabula præfentibus oculis contueri. Neq; verò auctor humanæ falutis, vllis huius mundi delitijs opus habebat, vt qui cum carne noftra etiam miferias humanæ vitæ ipfo ftatim primordio pauper & inops fufcepiffet; fed profectò non poterat non venerari creatorem fuum creatura, vt quem bos & bruta animantia cognouiffent, læta etiam, ridens & geftiens terra quoquo modo veneraretur. Erat alioqui locus ipfe monumentis multorum illuftrium virorum celebratus. Fuit enim Abeffan viro præclariffimo, & Iudici hæc patria, cuius numerofa foboles audiẽti miraculum videatur: habuit filios triginta, filias totidem, quas omnes cùm nuptum dediffet, à fe quafi abdicatas iuffit in nomen & familiam maritorum tranfire; filijs verò fuis cùm parẽ conditionem quæfiuiffet, illos apud fefe omnes domi fuæ detinuit: atque ita non populo tantum Ifraelitico refponforum & fentẽtiarum æquitate, fed fuæ etiam familiæ prouidentiffimè confuluit vir prudentiffimus, & tandem mortuus eò loci fepultus eft. Fuit Elimelech hinc oriundus, qui vrgente fame cum Noemi vxore fua in terra Moabitide peregrinatus eft; qui cùm ibi moriens filios poft fe reliquiffet, quorum alteri coniunx Ruth contigit, quæ marito mortuo fingulari fide cum focru, relicta patria, maritalem domum repetijt, vbi cùm confanguineo fui mariti Booz nupfiffet, homini virtutis & auctoritatis maximæ, diu non fuit, cùm concepit, & peperit filium cui nomen Obed, patrem Ifai, ex quo poftea natus eft Dauid: atque ita Bethlehem totius regiæ & Dauidicæ ftirpis feminarium fuit, & communis patria: cùm par effet quæ Regẽ cælorum editura erat, iam ante fe probare tot heroibus: vt tandem vel hominum iudicio, digna hæc patria cenferetur, quæ extremo virtutis opere edito, aliquid fupra heroas & homines omnes ipfum Dei filiũ mundo exhiberet adorandum. Fuit igitur hîc domus & familia venerãdi fenis Ifai, quem fanctificatum cùm filijs fuis, quo tempore eò venerat mandato Dei Samuel, ad facrificium euocauit, & mirante patre & fratribus, Dauidẽ minimum omnium in Regem vnxit populo Ifraëlitico: qui quod ibi natus effet & educatus, ciuitas Dauid fæpe appellatur. cuius videlicet etiam monumentum ibi oftenditur, quemadmodum & Ieffe patris Dauid. Extruxit & reparauit vrbem hanc Roboam, cùm fucceffiffet in imperio Salomoni patri fuo. Sed deficiente iam fynagoga, & poft alienos Deos abeuntibus, qui populo fucceffione vel autoritate præfidebant, cùm reliquis ciuitatibus vaftitas aut exitium Prophetarum vocibus denunciaretur, de Bethlehem illa fuerunt Micheæ: Et tu Bethlehem Ephrata paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur qui fit dominator in Ifrael; quod à fcribis Iudæorum & facerdotibus vtiq; perceptum erat, cùm turbatus Herodes fuper quæfitione Magorum congregatis populi fapientiffimis follicitè quæreret; vbi Chriftus nafceretur: at illi dixerunt: in Bethlehem Iuda; fic enim fcriptum eft per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam mĩnima es in principibus Iuda; ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Ifrael. Factum eft igitur cùm iubente Cæfare Augufto defcriberetur orbis terrarum, eunte omni populo, vt profiteretur quifque in ciuitate fua, afcendit & Iofeph à Galilæa de Nazareth in Iudæam, in ciuitatem Dauid, quę vocatur Bethlehem, eò quod effet de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria defponfata fibi vxore pregnante. Factum eft autem cùm effent ibi, impleti funt dies vt pareret. Erat autem, vt viri doctiffimi fcribunt, in extremitate huius vrbis Orientali rupes quædam, non multum à muro diffita, in qua, pro more terræ illius, locus pro ftabulo erat. in ftabulo ipfo excifum erat præfepe ex ipfa fcilicet rupe: neq; laborandum nobis eft, quod alij in fpelunca hæc contigiffe dicant; videtur enim ad fimilitudinem veritatis effe propenfius, aut rupem hanc excifam fuiffe, aut faltem non fupra rupem conftitutam domum fuiffe, fed ea parte, qua declinabat & in valle. audiamus iam quid addat Euangelifta: Et peperit, inquit, filium fuum primogenitum: vera igitur mater Maria, quæ peperit, & concepit non ex patre

Pafcha. die 233. & 234. — Iud. 12. — Ruth 1. — Ruth 4. — 1. Reg. 16. — Hieron. in loc. Heb. & in Michæam 5. — 2. Par. 11. — Mich. 6. — Sigon. de Rep. Hebr. lib. 7. ca. 7. — Canus de loc. Theol. lib. 2. c. 14. — Matth. 2. — Ioann. 7. — Lucæ 2. — Brocard. itin. 6. — Breidenb. — Hieronym. contra Heluid. & Iouinianum.

Matth.1. Iosepho, non virgo ex virgine, quod impossibile est, sed antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto: peperit filium suum filium hominis, totum Christū, Deum videlicet & hominem, filium primogenitum; genitum, natura & ab æterno in eadem cum Patre substantia, vt nos in adoptionem Patri filios, sibi fratres assumeret. primo genitum, non quod vlla secunda hîc genitura cogitanda sit, quod suspicari scelus, dicere blasphemia est: definit enim sermo Dei: omne quod aperit vuluam primogenitum est. competit hoc nomen ei, ante quē nullus est, nam ille primus. rectè igitur & vnigenitus & primogenitus. Et, inquit, pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio. O fœlix puerpera, vbi obstetrix, vbi gerula, vbi nutrix, vbi dolores, gemitus, suspiria? nulli hîc lecti, strata, puluinaria? quò lassa, fessum corpus deijcias, quò virgo, puella regia, tenera, delicata accubes? sed non tu virgo in Adam deliquisti, non te terræ lex astringit, sed paradysi gloria collustrat: eadem es nutrix & obstetrix, mater & puerpera: accipis filium sanctissimis manibus tuis, quem venisse saluti tuæ & tuorum omnium, quos noua in Christo mater pepereras, angelo reuelante confidebas; sciebas quem ferres in vlnis tuis, quē ab æterno Patris gremio in castissimum vterum tuum descendentem tot mensibus alueras, quem expectatum Patribus, prædictum Prophetis, Ioanni in vtero cognitum, in redemptionem dabas omnium animarum: neq; perhorruisti inuoluere pannis non vtiq; quæsitis, vel abusq; Aegypto aduectis, sed quos locus humillimus, & ipsa pæne natura suppeditabat; sentiebas altissimum hoc Prouidentiæ consilium, & quæ nō desinebas esse mater, desieras misereri Virgo fortissima; neq; enim existimabas tibi solatium in terris esse quærendum, sed cum Angelis collætandum, qui supra & circum te cōcinentes, canticis & laudibus personabant, & tibi Matri, Filio, Deo Patri Gloria in excelsis decantabant. Ait enim ad pastores Angelus: Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid. & hoc vobis signum: Inuenietis infantem pannis inuolutum & positum in præsepio. Et subitò facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis, laudātium Deum & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ volūtatis. Et factum est, vt discesserunt ab eis Angeli in cælum; Pastores loquebantur ad inuicem: Transeamus vsque Bethlehem. Et venerūt festinantes, & inuenerunt Mariam, & Ioseph, & infantem positum in presepio. Videntes aūt cognouerunt de verbo, quod dictum est illis de puero hoc. Et omnes, qui audierant mirati sunt, & de his quę dicta sunt à pastoribus ad ipsos. Maria aūt conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo, &c. Postea eodē loco Christus circumcisus, quē paulo post veniētes ab Oriēte Magi, cùm super Saluatoris natiuitate, trepidāte Herode, quæsijssent Hierosolymis, duce stella, cū stetisset supra vbi erat puer, adorātes,

Num.18.

Hieronym. epistol. ad Marcellā. Matt.2.

Aurum, thus, myrrham, regique, hominique, Deoque,
Dona ferunt. quod paullo apertius in carmine de Epiphania Prudentius:

Iuuencus presbyter citatur ab Hieron. in comment. super Mat.

O sola magnarum vrbium
Maior Bethlehem, cui contigit
Ducem salutis cœlitus
Incorporatum gignere.
Quem stella, quæ solis rotam
Vincit decore, ac lumine,
Venisse terris nunciat
Cum carne terrestri Deum.
Vidêre postquam illum Magi,
Eoa promunt munera,
Stratiq; votis offerunt
Thus, myrrham, & aurum regium.
Regem Deumq; annunciant
Thesaurus, & fragrans odor:
Thuris Sabæi, ac myrrheus
Puluis, sepulcrum prædocet.

Atque hæc quidem ita fuerunt. Posterioribus temporibus, cùm Romanorum Imperator Adrianus Iudæam Romanis legibus subiugasset, quemadmodum & alia loca, quæ Christiani singulari cultu prosequebātur, ita & hoc sacratissimum antrum immani scelere contaminauit. Verba Hieronymi sunt: Ab Adriani temporibus vsq; ad imperium Constantini, per annos circiter cētum octoginta, in loco resurrectionis simulacrum Iouis, in crucis rupe statua ex marmore Veneris, à gentibus posita colebatur, existimātibus persecutionis autoribus, quod tollerent nobis fidem resurrectionis & crucis, si loca sancta per idola polluissent. Bethlehem nūc nostram & augustissimū orbis locum, de quo psalmista canit: Veritas de terra orta est, lucus inūbrabat Thanius, id est, Adonidis, & in specu, vbi quōdam Christus paruulus vagijt, Veneris amasius plangebatur. Sed non passa scandalū hoc pijssima Constantini mater Helena, Deiparæ partum eximijs monimentis exornare, & sacrum illud antrū varijs cuiusq; generis insignibus illustrare studuit. Imperator aūt paullo post regalibus ornamentis eundem locū honorare, & monimētis ex auro & argento, varijsq; aulæis matris suæ munificentiā adaugere cœpit. Erat autem Ecclesia cōstructa super ipsum specū, vnde salus mundo emersit, & super ipsum præsepe, in quo Agnus Dei reclinatus est, erectum altare, vt Christus in sacrificio ad placādam eius irā ibi Deo offerretur, vnde ille pro salute hominum primum mundo illuxit. Construxit ibi postea Paula monasteria quatuor, & diuersas, pro diuersis peregrinis, iuxta viam posuit māsiones. Monasteriū vnum viri incolebāt, reliqua tria virgines. erant hæc monasteria ad Ecclesiæ, super ipsum specum constructæ, latus, ad eamque die tantùm Dominico virgines, vnumquodque agmen propriam matrem sequens, accedebāt. à viris autem adeo separatæ viuebāt, vt ne spadonibus quidem ad eas liceret accedere, & præ parietū altitudine nullus furtiuus ad eas aditus esset.

Hieronym. epistol. ad Paulinum.

Euseb. in vita Constant. lib. 3. cap. 42. Socra. 1. histor. Eccles. 13. Sozom. 2. histor. Eccles. 1. cap. 8. Niceph. 8. histor. Eccles. 30. Hieron. in epist. contr. errores Ioann. episc. Hierosol.

Reliqua

Hieron. de loc. Hebr. Reliqua latè Hieronymus in epitaphio Paulæ prosequitur. Neque longè hinc posita erat cellula, in qua Hieron. mansit, in diuerticulo, quò ibatur ad tumulum Archelai Regis. Videbantur quoque tempore Brocardi indicia quędam monasterij, in quo lectus & sepulcrũ D. Hieron. peregrinis ostenditur. Vbi & Eusebij sepulcrum ostendi aiunt, vtriusq; tamen corpora translata esse Romam. Salig. tom. 10. cap. 3. Obijt etiam hîc Paula ex nobilissimis Romanorum Cornelijs & Gracchis orta, cùm viginti annis vixisset in cœnobijs à se institutis: Cui tale Epitaphium posuit Hieronymus:

TITVLVS SEPVLCRI.

Scipio quam genuit, Paulæ fudêre parentes,
Gracchorum soboles, Agamemnonis inclyta proles,
Hoc iacet in tumulo; Paulam dixêre priores:
Eustochij genitrix: Romani prima senatus,
Pauperiem Christi & Bethlhemitica rura sequuta.

In fronte Speluncæ.

Aspicis angustum præcisa rupe sepulcrum?
Hospitium Paulæ est, cælestia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamq́ relinquens,
Diuitias, sobolem, Bethlhemiti conditur antro.
Hîc præsepe tuum Christe, atq; hîc mystica Magi
Munera portantes, hominiq́, Deoq́ dedêre.

Christianorum tempore, cùm Episcopum constituissent Ierosolymis, Balduinus Godofredi frater, primus Episcopũ in Bethlehem, petito super hoc Roma à Paschali secundo diplomate, ordinari fecit, atque huic quidem Ecclesiæ eam quę Ascalonę est, parochiali iure subiugauit, atque alia multa oppida, villas, prædia episcopo eius loci, & successoribus firmiter tenere & possidere ppetua auctoritate concessit, cùm antea duntaxat priorẽ habuisset. (VVil. Tyr. 11. bel. sac. cap. 12. & 12. bell. 13. & 15. bell. 16. & 17. bell. 1.) Videtur autẽ nõ simplex huius loci fuisse Episcopus, quemadmodum ex Tyrio etiam constat. (VVil. Tyr. 19. bel. 25.) Erat autẽ archiepiscopalis sedes templum illud magnum, quod primitus ab Helena Constantini matre constructum esse supra diximus, cuius quidem ædificij ea magnificentia est, splendor & elegãtia, vt quod huic compares toto terrarum orbe non inuenias. (Salig. tom. 10. cap. 3. Pascha. itin. 233. & 234. Brocard. itin. 6. Breiden. eod.) Videlicet est excelsum cumprimis, & amplissimũ, cuius tota superior concameratio, quatuor ex marmore columnarum ordinibus; quarum non modò multitudo miraculum, sed etiam magnitudo admirationem excitat. Habet enim ordo quilibet quinquaginta columnas, singulari artificio & sumptu, cùm vel ipsa materia sui precio cuiusuis æstimationẽ vincat. Super ipsas columnas nauis Ecclesiæ ostẽditur opere vermiculato, quæ omnes veteris testamenti exhibet historias, ab exordio mundi vsq; ad Christi ortum mirando artificio & colorum varietate distincta. Parietes, tabulis ex alabastro preciosissimis, sunt incrustati, quarum ea opulentia est & pulcritudo, vt ipse aliquando Sultanus, harum forma & precio, sacratissimo templo man9 sacrilegas admouerit, iubẽs latomis, vt è parietibus leuiter submouerent, & pro palatio suo in Babyloniam transportarent. sed illi vt accesserunt tabulas amoturi, ex solido pariete miræ magnitudinis serpens prodijt, & primã tabulam momordit, statimq; crepuit, & in hunc modũ reliquæ morsæ à serpente crepuerũt numero quadraginta. Quo viso Sultanus timens vltricem Dei iram, iussum reuocauit, & de templo exijt turbatus & plenus formidine, simulque serpens disparuit. Visuntur etiamnũ serpentis ibi vestigia & fixuræ tabularũ. quam historiã relatam ait in annales scriptorum Saligniac. adeo vt Turcæ etiam & Saraceni reuerenter hoc templum frequentẽt. Pauimẽtum huius templi totum stratũ est marmore, sed & ipsa concameratio est ex marmore; testudines, & colore & pulcritudine admirãdæ. In superiore templi huius parte versus Orientem altare erectum est, eo loco, vbi Magi relictis dromedarijs, cum muneribus Iesum Dei filium adorauerũt. Ad locum autem dulcissimæ natiuitatis, descenditur ab Ecclesia in capellam decem gradibus, locum vel ipso cælo augustiorem, æterna memoria omnibus fidelibus honorãdum. in quo, medio noctis silẽtio, Virgo sacrosancto partu grauida, castis visceribus & illibato pudore edidit Saluatorem, tenellum infantulum in cõmune exponens duûm animalium medio. hic locus tegitur mensa marmorea & cãdida, in qua & sacrum peragitur, & qui eò veniunt peregrini, osculo deuotionẽ contestantur. Cæterùm lapidis illa pars super qua Christus dicitur natus, & præsepis pars in quã fuit reclinatus, nõ vestiuntur marmore, sed nudæ patẽt, vt erãt tempore natiuitatis. Lapis, in quem reclinauit Maria, & cui flexis genibus insedit, similitudinẽ stellæ habet. Est autem tota hæc capella sumptuoso opere ex marmore & auro exornata. Et de præsepio quidem, ait Hieron. in quo Dominus infantulus vagijt, tacẽdum potius est, quàm infimo sermone honorandum: dicitur tamen translatum postea Romã, & in templo Mariæ Maioris asseruari. Neq; longè à templo locus est Circumcisionis, neq; procul inde cripta adhęret, locus olim studiorum S. Hieron. ait Salig. Cripta quoq; visitatur ad Austrum, in qua multa Innocentium corpora fuerunt congesta: extruxerat autem & ijsdem templum B. Helena, vt patet ex Eusebio & Nicephoro. In exitu templi ad Aquilonem, ambitus est claustri monachorum, quod Minores ex ordine D. Francisci inhabitant. Ad Orientem quantum est iactus lapidis, monumenta visuntur Paulę & Eustochij. In Ecclesia Fratrum est sacellum S. Catharinæ, quo primũ inducuntur peregrini. (Vitriac. ca. 57. 59. Fretellus. Paschalis itin. 243.) Atque hoc quidem pacto Bethlehem nobis descripta sit, olim inclyta, nunc parua & raro habitatore, vix centum continens domos humiles. Est & altera eiusdẽ nominis Bethlehem in Galilæa, vt testatur Hieronymus in commentar. super Matth. 2. cap. ad cuius distinctionem hæc appellatur Bethlehem Iuda.

59.

CISTERNA Bethlehem, fons iuxta portam Bethlehem aquę perennis. Legimus in li-

2.Reg.23. 1.Para.11. Brocard. itin.6. Breidenb. ibid. Salig.tom. 10.cap. 3.

in libris Regum, quod cùm sitijsset has aquas existēs in præsidio Dauid, obsideret aūt statio Philistinorum Bethlehem, tres fortissimi militum per media obsistentium castra ad fontem irruperunt, & haustas inde aquas Dauidi attulerunt. at ille noluit bibere, sed libauit eā Domino, dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc. num sanguinem hominū istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam?

60.

1.Reg. 17. Hieronym. epistol. ad Dardanū. Virgilius.

DESERTVM Bethlehem. solitudo erat vastissima, in qua leones erāt, vrsi, aliæq; feræ. tempore Hieronymi plena erāt omnia ferocium barbarorum, de quibus dicitur: contra faciem omnium tuorum fratrum habitabis, & quorum facit Poëta eloquentissimus mentionem, *lateq; vagantes Barcæi*, ab oppido Barcea, quod in solitudine situm est, quos nunc corrupto sermone Afri Baricianos vocant.

61.

Iosf.15. Ioseph.13. antiq.9. 1.Paral.2. Brocard. itiner.7. Breidenb. eod. 2.Par.11. 2.Esdr.3. 1.Mac.4. 6.9.10.11. 14. 2.Mach. 11.13. Hieron.in loc.Hebr.

BETHSVR, Bethsora, Bethsor, vocat & Iosephus Besseron, Hieronymi ætate Bethsoron. oppidum, vel, vt alij, præsidium & castrum totius Iudææ munitissimum, & quoniā erat vndique circumuallatum montibus, ab eo nomen accepit: interpretatur enim Bethsur, domus rupis, petræ aut fortitudinis. Impositum erat claustris montium ad vallem Raphaim, distans vno miliario à Ierusalem, sita super via publica, quæ à Ierusalem ducit Gazam, vt quidam volunt. Firmauit locum hunc ædificijs Roboam rex Iudæ, & iterum Iudas Machabæus; Lysias oppugnauit; Antiochus Eupator deditione cepit per fraudem; Ionathas Machabæus recepit. Apud hoc castellum Reges Syriæ, cùm vim Iudæis intentarent, sæpe cæsi & profligati sunt. Ipse postremum Simon Machabæus occupatum contra omnes hostium irruptiones fortissimè communiuit præsidijs. Erat tempore Hieronymi fons ad radices Bethsur, qui ab eadē qua gignebatur humo sorbebatur; in quo fonte quidam putant Eunuchum Candacis reginæ à Philippo baptizatum, atque inde nomen accepisse Fons Aethiopis.

62.

BETHSVR villa in tribu Iuda, mille passibus distans ab Eleutheropoli. Hier. in lo. Hebr.

63.

BETAPHVA ciuitas. Iosf.15. est & vicus, trans Raphaim, millibus quatuordecim, euntibus Aegyptum, qui est terminus Palęstinæ. Hieron. in loc. Hebr.

64.

BETHZACARA, ciuitas & præsidiū Iudæ Machabæi contra Antiochum; vbi refulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerūt montes ab eis, & fortitudo gentium dissipata est. 1.Machab.6. Ioseph.12.antiq.14. & 1.bel.Iudaic.1. Breiden.itin.6.

65.

BEZEC vrbs regia, in qua regnauit Adonibezec, cui capto filij Iuda detruncarunt summitates manuum & pedum, vtiq; iustissimo iudicio, qui in septuaginta reges eandem sæuitiam exercuisset. Hîc quoq; Saul congregauit & recensuit exercitum, vrbi Iabes Galaad suppetias laturus. Crescebat hîc vinū optimum, quo melius tota Palæstina non inueniebatur. Brocard. itin. 6. Breid. ibid.

66.

PVTEI bituminis, qui erant in agro Sodomorum ante subuersionem & iustitiā Dei, mox verò Sodomis deletis, lacus ibi quem à scatenti bitumine Asphaltitem dixêre, repente extitit. Sed, ait Brocard. de quo legimus in Genesi: Vallis syluestris habebat multos puteos bituminis. hi putei vsque in hodiernum diem cernuntur in littore eius, habentes singuli pyramides erectas, id quod meis oculis vidi.

Gene.14. Ioseph.1. antiq.17. Brocard. itin.6.

67.

AGER Boos, vbi cū spicas legeret Ruth, quæ pro lege Mosaica relinquebātur in agris sublegendæ, tandem à Booz in vxorem ducitur, ad excitandum semē cognato Maalon: eo etiam loco dicitur Dauid leonem interfecisse & vrsum. Breid.15. Iulij.

68.

CABSEEL, Capseel, quæ & Gabseel, ciuitas. 2. Esdræ 11. Iosf.15. quæ fuit patria Bananiç viri fortissimi, & magnorum operum, qui postmodum rege Solomone Imperator fuit totius exercitus Israëlitici. 2. Reg.23.1. Para.11. & alibi.

69.

CAENA, id est, noua, locus agri Zipheni, vbi Ionathas Dauidem inuisit & confortauit. Ioseph.6.antiq.13.

70.

MONVMENTVM Caleb, quod adhuc ætate Hieronymi monstrabatur. Hiero. in vita Paulæ.

71.

CAMPI Siluæ. Psal. 131. Hiero. in epitap' Paulæ.

72.

CAPHARBARVCHA, id est, villa benedictionis, sita in mōte, quem ad locum vsque Abraham prosecutus & comitatus est duos angelos euntes Sodomam, ad subuertēdas vrbes, quæ contra Deum tantopere deliquissent. quo loco etiam benedictionem à recedentibus accepisse videtur: atq; inde postridie mane intuitus est fumantes Sodomam & Gomorrham, cùm super eas ira furoris Domini descēdisset. Videtur hîc postea extructa fuisse ciuitas. Ascendit etiā huc pijssima Paula, & quoniam latè inde patebat in omnem partem

Gen.18.19. Hieron. in Epitaph. Paulæ.

partem conspectus, cùm aspexisset speluncam Lot, versa in lacrymas, virgines socias admonebat: Cauendum esse vinum in quo est luxuria, cuius opus sunt Moabitæ & Ammonitæ.

73.

CARIATHAA, Hebraicè Carcaa, ciuitas. Iosf.15.

74.

CARIOTH ciuitas. Iosf.15. Ierem.48.

75.

Breidenb. itin.6. Fretell. Salig.tom. 10. cap.4.

SEPVLCRVM S. Carioth Abbatis, cum suis monachis, qui omnes eo ad cælos migrante pariter migrauerunt; & fuit quondam magnus concursus ad eum locum.

76.

Hieron. in Amos ca.1. Brocar. & Breidenb. itin.6. 1. Reg.15. 1. Reg.25. 2. Par.26.

CARMELVS mons, hebraicè Carmel, seu Charmel, mons insignis, fertilis in pascuis, fructibus & herbis, ferax vini delicatissimi. In hoc Saul, victoria potitus de Amalecitis, fornicem erexit triumphalem. Habitabat hîc Nabal, qui repulit nuncios Dauidis, cuius vxor Abigail Dauidem, ob id offensum, & dirissima quæq; minitantem, muneribus & oratione placauit, quæ ipsa, paullo post, mortuo Nabal, nupsit Dauidi: erant in hoc monte vineæ Regis Osiæ. Est autem mons hic alius ab illo, quem in Isachar descripsimus: quod quoniam apertum est, hîc relinquimus. Hūc sibi & exercitui suo montē aliquando delegit Amalricus, Balduini frater, Rex & successor in regno Ierosolymitano, propter aquarum commoditatem: erat enim ibi vetus & ingentis magnitudinis piscina, quę ad vsum vniuersi exercitus aquarum ministrabat copias.

VVil. Tyr. 20. bel. sac. 30.

77.

CEDES ciuitas. Iosf.15.

78.

Iosf.15. 1. Reg. 23. 2. Para.3. [illegible]d. [illegible] Hieron. in loc. Heb. lit. C. E. G.

CEILA ciuitas, vbi absconditus aliquando fuit Dauid: à qua & tota illa prouincia nomen accepit, quam liberauit ab obsidione Philistinorum Dauid, ibique ad tempus sedit; iuxta quā, tempore adhuc Hieronymi, ostendebatur sepulcrum Abacuc. & nunc est villula Ceila ad orientalem plagam Eleutheropoleos: postea dicta est Echela. distat ab Hebron 8. miliaribus in septimo ab Eleutheropoli.

79.

CENI regio Philistinorum, in cuius locis Dauid aliquando commoratus fuerat, ideoque eius vrbibus misit partem prædæ. 1. Reg.27.30. Hieron. in loc. Hebr.

80.

CESIL ciuitas. Iosf.15.

81.

CETHLIS ciuitas. Iosf.15.

82.

CHAMOAN, villula iuxta Bethlehem. Hieron. in loc. Hebr.

83.

CHAPHTIS in tribu Iuda. Hierony. in loc. Hebr.

84.

CHARMEL, aliâs Chermel, in qua habitabat Nabal. tempore Hieronymi nominabatur Carmelia, vbi & Romanum præsidium erat positum. *Iosf.15. Hieron. in loc. Heb.*

85.

CHAZBI, aliâs Chezib, siue Ghezib, vbi geminos Iudæ filios Thamar edidit. ostendebatur autem ætate Hieronymi locus desertus, iuxta Odollam, in finibus Eleutheropoleos. Hieron. in loc. Hebr. *Isai.29.39. Genes.38.*

86.

CHEBBON ciuitas. Iosf. 15.

87.

CINA ciuitas. Iosf. 15.

88.

CINAEI à Ceni, qui & Iethro, socero Moysis, duxerunt originem; habitarunt in medio regionis Amalec & Madian, quibus pepercit Saul in excidio Amalec. Gen.15. Nu. 24. Iud.1.1. Reg.15.1. Paral. 2. Ioseph.6. ant.8.

89.

DAHIVA, siue Dahiud, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

90.

AGER Damascenus. hîc asserunt Adam à Deo plasmatum, & hinc translatum in paradisum terrestrem, atque inde rursus eiectum peccato, quo se & nos omnes perdidit, huc relatum. Distat autem spacio quantum arcus iacit ab Ebron: ager vsque adeo fertilis & speciosus, vt aliqui paradisum terrestrem intelligi hîc debere crediderint. Habet terrā rubram & mirè tractabilem, quam Saraceni deferunt in Aegyptum, Indiam, Aethiopiam, carè vendentes. Ferunt autem foueas reuoluto anno adimpleri, habeturque fama constanti terram hanc talis esse virtutis, vt eam gestantibus nulla incommoda noceant, vnde & aliqui abutuntur in varias superstitiones.

Genes.2. Ioseph. 1. antiq.2. Brocard. itiner. 6. Breidenb. Salig.tom. 10.cap.5.

91.

Brocard. itin.6. Breidenb. eod. Salig. tom. 10.cap. 5. Gene.4.

HIC locus ostenditur vbi Cain Abel fratrem suum occidit, iratus, quod inflammasset Dominus super sacrificio Abel. Videtur autem Hieronymus alibi voluisse hoc in campo iuxta Damascū fuisse factum; sed hæc com-

Hieron. in Threnos, & alibi. communior sententia, cui accedit versiculus:

Abel loquitur:

Sacrum pingue dabo, macrum non sacrificabo:

Cain:

Sacrificabo macrum, non dabo pingue sacrum.

Sunt etiam autores, Enoch hoc loco translatum à Deo fuisse.

92.

DANNA ciuitas, aliâs Edenna. Iosu. 15.

93.

DAROMA, interior & exterior: vtriusque mentionem sæpe facit Hierony. in loc. Hebr.

94.

DEBERA oppidum. Iosu. 15.

95.

DEDAN, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr. vide in Pharan.

96.

DELEAN ciuitas. Iosu. 15.

97.

DIMONA ciuitas. Iosu. 15.

98.

PETRA diuisionis, petra est in deserto Maon, rupes maxima; in qua Dauid cum suis à Saulo & exercitu eius in modum coronæ cinctus, ob subitam & inexpectatam Phylistinorum irruptionem liberatus est. 1. Reg. 23.

99.

DOMMIN, quæ & Phesdommin, & Aphesdommin. 1. Reg. 17. 1. Para. 11. Hiero. in loc. Hebr. lit. A.

100.

Ge. 23. 49. Iosu. 14. Salign. to. 10. cap. 5. Ioseph. 5. bell iud. 7. Hieron. in loc. Hebr. lit. A. Broc. iti. 6. Breid. eod. SPELVNCA duplex. Speluncam hanc cum agro & arboribus emit Abraham à filijs Heth, quadringentis siclis argenti. In qua sepulti sunt Adam & Eua, Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Iacob & Lia: Mausoleum adhuc temporibus Iosephi & Hieronymi mōstrabatur, peroptimo marmore fabricatum. Circa speluncam hanc Sarraceni ędificarunt munitionem firmissimam, cùm ante fuisset Ecclesia Cathedralis, vt autor est Breidenbachius.

101.

HIC fertur Ioannes Baptista, cùm puer esset, mansisse in deserto.

102.

EBEZINTHIA, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

103.

ECHELA, villa in septimo ab Eleutheropoli miliario, vbi absconditus fuit Dauid, iuxta quam & sepulcrum Abacuc ostenditur. Hieron. in loc. Hebr.

104.

EDER ciuitas. Iosu. 15.

105.

EDER in tribu Iuda. Hieronymus in loc. Hebraic.

106.

EDOM hebraicè, quam Græca septuaginta interpretum, & Latina trāslatio Idumæam vocant, e litera in i mutata. dicitur etiam Aedom, Seir, Duma, Gobolitis, & hebraicè Adomith, & Adoma, quod cùm significet rubens, fuissetque proprium nomen Esau, post in regionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. *Bened. in Isai. 34. & Genes. 36. Hieron. in Amos 1. Isai. 21. Ioseph. 2. antiq. 1. & 3. an. 2. Hieron. in Abd. 1. & Ezech. 25. Ierem. 49. & ibi Liranus. Isai. 11. 34. 3. Reg. 11. 2. Reg. 8. 4. Reg. 8. 1. Reg. 21. Ioseph. 3. bell. 2. 5. ant. 3. & 5. bell. 6 7.*

Regio est vndequaq; munita fastigijs montium, & in scissuris petrarum sita; nomen, vt iam diximus, accepit ab Esau, qui cum suis posteris hanc inhabitauit, quapropter nonnunquam & regio Esau nuncupatur: vnde & vna ex vndecim Iudeæ Toparchijs, ordine octaua. Ponit autem duplicem Idumæam Iosephus, superiorem & inferiorem. Superiorem elegit tribus Iuda, quæ in longum extenditur vsque ad Hierosolymam; latitudine verò vsq; ad paludem Sodomæ (lacum Asphaltitem dicit) constituta est. in hac sorte ciuitates erant Ascalon & Gaza, quam alio nomine appellabant Palæstinam. Altera verò Idumæa, quam inferiorem diximus, cessit Simeonis tribui, & hæc est circa Aegyptum & Arabiæ montem.

Nume. 20. Deut. 2. 3. Broca. it. 6. Breid. eod. 1. Reg. 14. 2. Reg. 8. 4. Reg. 8. Ioseph. 13. antiq. 16. Ab huius regionis Rege cùm Moyses petijsset, transitū, & pernegasset, filij Israel iussu Dei à consanguineorū bello abstinentes, terrā hāc montemq; Seir longo tēpore circumierunt: sed illos postea Saul expugnauit, & in seruitutē redegit Dauid, qui ipsi tamen tēpore Ioram defecerunt, & de collo iugum seruitutis abiecerunt, donec ab Hircano victi, etiam Iudaismū susceperunt. Hircanus. n. cùm Idumæorū vrbes omnes cepisset, idola eorum confregisset, tandem omnibus edixit, vt circunciderētur, nisi mallent è proprijs sedibus pelli: at illi amore patriæ admiserunt & circumcisionē, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam, atq; ex eo primùm tempore inter Iudæos censeri cæpti sunt. Sunt auctores in specubus eos habitatiunculas habuisse, & propter nimios calores solis, subterraneis tugurijs vsos. Aetate verò Hieronymi regio hæc Gabalena, & Gebalena dicebatur, cuius nominis frequens est apud Hieronymum mentio, cùm tamen Gebal Psa. 82. sit nomen ciuitatis Syriæ, quæ nunc Gibel dicitur, teste Volaterrano.

107.

EGLON ciuitas; cuius regem Dabir cùm euocasset in auxilium contra Iosue & Israelitas Adonisedec rex Hierusalem, & profligati essent magno prælio, stante ad vocem Iosue sole; ipsi verò Reges se abscondissent in spelunca vrbis Maceda, iussos ibi custodiri, postea cæsis omnibus eduxit quinq; Reges, & suspendit super quinq; stipites, & fuerunt suspensi vsque ad vesperum. Iosue 10.12.15. Est autem nunc villa prægrandis in duodecimo lapide Eleutheropoleos. Hier. in lo. Heb.

108.

ELEVTHEROPOLIS, hoc est, libera ciuitas. floruit tempore Hieronymi, & ab ea, tanquam à famosiori multorum locorum distantias metitur, vt patet in libro de lo. Heb. vbi & regionē nominat Eleutheropolitanā.

109.

ELTHEI, in tribu Iuda. Hiero. in loc. Hebr.

110.

ELOLATH, in tribu Iuda. Hiero. in lo. Heb.

111.

ELVL, in tribu Iuda. fortè erit Alul. Hier. in loc. Hebr.

112.

Ioseph. 3. bel. Iud. 2. Salig. tom. 10. cap. 6. 1. Mac. 3. 4.9. Fretell. pag. 20. Vitriac. cap. 1[illegible] [illegible] Sozomen. [illegible] hyst. Tripa. 6. cap. 42. Niceph. 10. hist. eccl. 31.

EMAVS, quæ & Emmaus, Amma⁹, & Amamaum, castellum, & ciuitas insignis, vna ex vndecim toparchijs, ordine sexta. Hanc aliqui collocant in tribu Dan. Apud hanc vrbem Iudas Machabeus fugauit exercitum Antiochi. Distat ab Hierosolymis itinere sesqui horæ, trium verò horarum & dimidiæ, vt Siglerus ait. Fuit patria Cleophæ. Nobilitatus locus hic fuit miraculo Christi, quem in castello hoc discipuli duo cognouerunt, post resurrectionem, in fractione panis. Sed & aliud miraculum, quod, quemadmodum & alia multa, ait Sozomenus, solis indigenis per traditionem fuit cognitum. Est, ait, vrbs Palestinæ, quæ iam Nicopolis dicitur; cuius quidem vt pagi (sic enim iam tum fuit) diuinus Euangeliorum liber facit mentionem, eamque Emaus appellat. At Romani, capta Hierosolyma, & parta contra Iudæos victoria, Emaus appellarunt. Ante hanc vrbem propter triuium (in quo Christus post resurrectionem à mortuis cum Cleopha incedens, simulabat se ad alterum pagum properè contendere) est fons quidā salutaris, in quo non homines modò, qui ægrotant, loti curantur, verùm etiam alia animalia, quæ varijs morbis laborant: Nam ferūt Christum cum discipulis quodam tempore è via ad fontem illum diuertisse, inque eo lauisse pedes, & ex eo tempore aquam vim morbis medendi habuisse. Dicitur à quibusdā ipse Christus Cleophæ domum in Ecclesiam dedicasse. Refert in Chronicis Eusebius, anno Christi centesimo, trecentesimo, & vno, Nicopolim terræ motu concidisse: fuerat & iam olim bello Iudaico iussu Vari exusta; pro cuius instauratione Iulius Africanus, Ecclesiasticus scriptor temporum, legationē suscepit, anno Christi bis cētesimo, vigesimo & quarto, sub Imperatore M. Aurelio Antonino, qui Macrino successerat. Habuit temporibus Christianorum, cùm occupassent terrā sanctam, Episcopum, qui erat sub metropolitano Cæsariensi.

VVilh. Ty. 7. bel. s. 24. Iosep. 17. antiq. 16. & 2. bel. 3. Hieronym. in epitaph. Paulæ, & in catalo. Script. Eccles. & in loc. Hebr. Brocard. iti. 6. & 7. Breidenb. eod. VVil. Tyr. 14. bel. sac. 12.

113.

HIC Iudas Machabæus tribus millibus Iudæorum cōtriuit Gorgiam, & quadraginta septem millia gentium bellatorum Antiochi Epiphanis. 1. Mach. 3.4.

114.

ENADDA, villa, vsq; hodie ostenditur in decimo miliario pergentibus Aeliam, vt Hieron. autor est, in loc. Hebr.

115.

ENAIM ciuitas. Ios. 15.

116.

Gene. 14. & ibi. Hie. Ios. 15. 2. Para. 20. Ezec. 47. Brocard. itin. 6. Breidenb.

ENGADDI, quæ & Engadda Iosepho, prius dicta Asasonthamar, id est, vrbs palmarum, eò quod floreret palmis & balsamis. Inhabitarunt quondā Amorrhæi hanc vrbem, quos interfecit Chodorlahomor iuxta eremum Cades. Sita est in montibus, quorū horrida sanè & admiranda dispositio est: nam cū altissimi sint, & ipsæ rupes præruptæ promi-nent, & quasi ruinam minentur, ita transeuntes perturbant, dum sibi quisq; timet, ne in se & subiectas valles concidant. Ager olim egregius, gratissimum spirans odorem multitudine arbustorum, & aliarum odoriferarum herbarum, maximè balsami, quæ eò loci vbertim nascuntur. Sunt autem balsama arbusculæ, vni omnium terrarum Iudææ quondam concessæ, quas vineas Engaddi Solomon in Canticis nominat; quarum frutices si acuto vitro, lapide, osseisue cultellis incidantur, stillant succum preciosissimū, eximiæ suauitatis, quē opobalsamum vocant, præferturq; omnibus odoribus. Hunc hortum seu vineas balsami tempore Herodis Magni Cleopatra Aegypti Regina, concedente Antonio, vel amatore vel marito, inuidens tantam fœlicitatem Herodi, trāstulit in Aegyptū, vbi irrogatur à fonte paruo, vberrimè tamē fluente; in quo fama est sæpe lotum à B. Virgine puerum Iesum, adeoq; ex eo potum sibi & sponsæ suę sanctum Ioseph parauisse, cū in Aegypto esset, atq; ideo ab incolis in veneratione & cultu haberi maximo. Sunt tamen adhuc surculi quidā balsamorum in mōte Engaddi, sed nullius cultus, nullius prouentus: Videlicet hoc est iustitiæ Dei iustissimum iudiciū, qui sese vlciscitur de peccatoribus & persequentibus nomen suū, vt quoniā Herodes olim Balsami possessor pu erū Iesum persequebatur, Iesus fugiens in Aegyptum post se traxit balsami hortum. Est autē hortus hic in Aegypto situs, inter Heliolopolim & Babylonem, habens in longitudine duos

Cant. 1. Ioseph. 1. bell. 13. Brocard. itin. 6. & in descript. Aegypti. Breidenb. ibid. & die 6. Octob. Salig. tom. 10. cap. 6. Fretellus. Vitriac. cap. 85.

duos iactus arcus, in latitudine vnum, terræ ferè albæ. Nos, cùm ibi essemus, ait Salignia-cus, in mense Septembri, balsami lignum humile erat, palmi scilicet & dimidij in altitudine, folia habens parua vt ruta, albiora tamen. Messis balsami talis est: Decerpitur folium ex stipite contra solem, moxque gutta lucida & mirè fragrans scaturit ex ruptura, & hic balsami preciosissimus liquor vitreis vasis colligitur, minimè fluxurus, nisi ad ortum solis fiat ruptura. Fonticulus autem Iesu paruulus est, nō sufficiens irrigationi totius horti: quare Saraceni alium foderunt iuxta illum puteum, ex quo quatuor boues aquam protrahunt per rotam, sperantes ex vicinitate fontis Iesu aquam fore salubrem; at longè aliter res euenit, donec missis canalibus, aquam putei ducerent in fontem Iesu, quo facto largiter & salubriter ex aquis mixtis rigatur balsami hortus. Mirum dictu: veruntamen à meridie Sabbati vsque ad auroram diei Lunæ boues nullo verbere impelli possunt, vt in protrahenda aqua laborēt; quod est fidei nostræ testimonium celebre. Sed & Saraceni hîc se & pueros suos lauant, non vt baptizentur, sed vt corporum suorum fætorem naturalem euadāt. Hactenus ille. Fuit Engaddi vna ex præcipuis Iudææ vrbibus vna, scilicet toparchiarum ordine nona; distans ab Hierosolyma stadijs trecentis, vt Iosephus autor est. Atq; etiamnum ostenditur, autore Hieronymo, vicus prægrādis Iudæorum Enggaddi iuxta mare mortuum.

Ioseph.3. bell.2. Hieron.in loc. Hebr.

117.

DESERTVM Engaddi. hîc Dauid aliquando latuit, cùm à Saul hostili animo ad mortem inquireretur. 1. Reg. 24. Brocard. itin.6. Breid.eod.

118.

ENGALLIM, vt quidam, vicus, vt alij volunt, vrbs in principio maris mortui, vbi scilicet Iordanis influit in mare. Atq; ex hoc loco tendebant retia sua piscatores ad siccandum vsque Engaddi. Ezech. 47. & ibi Hieronymus.

119.

ENGANNIM ciuitas. Ios.15. nunc vicus est iuxta Bethel. Hieron. in loc. Hebr.

120.

EPHRON mons; in quo erant vrbes & vici. Ios.15. ciuitas in tribu Iuda, vt Hier. docet in loc. Hebr. fuit etiam filius Seor, eo nomine, Genes.23. à quo ciuitas nomen accepit. 2.Paral.13. 1. Mach.5.

121.

EREB, in tribu Iuda. Hieronymus in loc. Hebr.

122.

ESAAN ciuitas. Ios.15.

123.

ESAV, in tribu Iuda. Hierony. in loc. Hebraic.

124.

ESNA, vt Hieronymus, Asna, ciuitas. Ios.15.

125.

ESRON, siue Esrom, Hesron, dicitur etiam Asor, ciuitas iuxta eremum. Ios.15. Benedict. in Asor in indice. Hieronymus in loc. Hebr.

126.

ESTHEMO, quæ & Esthamo, & Esthemoa, Istemo, Istimon, inclita Sacerdotum vrbs. Ios.15.21. 1. Reg.30. 1. Par.4.6. nunc autem ostenditur prægrandis vicus Iudæorum in Daroma, qui locus ad Eleutheropoleos pertinet regionem. Hier. in loc. Hebr.

127.

ETAM, quæ & Aetham, & Ethan, petra firma, munita valde; vbi Samson aliquando habitauit in spelunca, iuxta torrentem: in qua ædificata est ciuitas postea, quam Roboam rex Iuda communiuit ædificijs.

Iud.15. 2. Par.11.

128.

ETH, siue Heth, locus in regione Hebronis, quem Ethæi, seu Hethæi populi, ab Ethæo siue Hetæo filio Chanaan orti, incoluerunt: à quibus Abraham speluncam duplicem emit. Ex hoc etiam loco Vrias, vir Bersabee, fuit oriundus, qui Ethæus siue Hethæus teste Hieronymo vocitatus est.

Gen.10.15. 23.26.27. Exod.3.17. 2. Reg.11. 23. 4.Reg.7. Hieron. in 1. Para.11. & alibi.

129.

ETHER ciuitas. Ios.15.

130.

ETNA, in tribu Iuda. Hieronymus in loc. Hebraic.

131.

EVIN, in tribu Iuda. Hieronymus in loc. Hebraic.

132.

GABAA ciuitas. Ios.15. nunc viculus contra Orientalem plagam Daromæ. Hier. in loc. Hebraic.

133.

GABAATHA, villa in duodecimo miliario Eleutheropoleos; vbi etiamdum ætate Hieronymi sepulcrum Abacuc ostēdebatur. Hieron. in loc. Hebr.

134.

GABATHA, oppidum iuxta Bethlehem in Iuda: est & viculus contra Orientalem

talem plagam Daromæ. Hieronymus in loc. Hebrai.

135.

GADDA, olim ciuitas, ætate autem Hieronymi villa in extremis finibus Daromæ, contra orientem, imminens mari mortuo. Iosf.15. Hieron. in loc. Hebr.

136.

Iosf.12.15. GADER, quæ & Gedera; habuit Regem priusquam terram promissam ingrederentur Israelitæ, quem interfecit Iosue, vt autor est Hieronymus. Fuit hæc patria Balanan, 1.Par.27. qui in diebus regis Dauidis præpositus erat super olіueta & ficeta, q̃ erant in campestribus.

137.

GADDERA, in tribu Iuda; nunc appellatur villa ad regionem ciuitatis Aeliensis nomine Gadora circa Terebinthum. Hiero. in loc. Heb.

138.

GEDEROTHAIM, aliâs Giderothaim, ciuitas. Iosf.15.

139.

GIDEROTH, quæ & Gaderoth, vrbs Iuda, vt alij volunt Dã, quam ceperunt Philistijm. Iosf.15.1. Paral.12.2. Paral.28.

140.

GILO, quæ & Gelo, ciuitas. ex hac ciuitate fuit Achitophel consiliarius Dauidis, cuius consilium, quasi si cui Deus loqueretur; qui cùm à Dauid ad Absolonem defecisset, precabatur sanctissimus Rex: Deus dissipet cõsilium Achitophel; quod quidem ita euenit: nam cùm spreto, quod dederat ipse, consilio, aliorum sententia sedisset animo Absolonis, abijt, & compositis rebus suis suspendit se in Gilo. Iosf.15.2. Reg.15.17.23.

141.

GISON, in tribu Iuda. Hieronym. in loc. Hebr.

142.

GOMORRHA, vna ex quinque ciuitatibus Sodomorum, quas Dominus in baculo virtutis & iustitiæ suæ persecutus est, & extinxit. Gen.19.

143.

GOSEN, Hieronymo Goson; à qua & circumiacens plaga terra Gosen appellatur: expugnauit & hanc Iosue. Iosf.10.11.15. Hieron. in loc. Hebr.

144.

Breidenb. itі.6. Pasc. die 234. Genes. 35. TVRRIS gregis, hebraicè Ader, siue Eder, campus est vberrimus, pascuis & gran dibus oliuis refertus; distat passibus ferè mille à Bethlehem, vbi Iacob patriarcha fixit tabernaculum, & pauit greges suos: ibique eo habitante Ruben Patris thorum violauit. Atque hoc ipso in loco pastores, vt prædixerat propheta Michæas, nocte vigilantes super gregẽ suum, viderunt & audierunt Angelos canentes: Gloria in excelsis Deo; vbi postea templũ erectum est SS. Angelorum à B. Helena. Atq; adeo sacellum hîc erectum est in tantę rei memoriam medio in agro. Hieron. in loc. Hebr. & epist. ad Eustoch. Mich. 4. Luc.2. Niceph. 8. hist.Ecc.30. Salig.tom. 10.cap.2.

145.

HEBRON, siue Chebrõ, prius dicebatur Arbee, (corruptè autem in Græcis codicibus scribitur Arboc) & Mambre, & Cariatharbe, hoc est, ciuitas quatuor virorum, eò q̃ quatuor Patriarchæ Adam, Abraham, Isaac, & Iacob ibi habitauerunt, & sepulti sint; licet quidam suspicentur Adam conditum esse in monte Caluariæ: dicitur aliquando etiam conuallis Mambre, vt Benedictus annotauit. vrbs fuit antiquissima vrbium terræ Chanaan; septem enim annis antè Tanim Aegypti vrbem condita est, sita in monte Hebron. Regia olim & metropolis Philistinorum, & habitaculum erat Enachim, hoc est, gigantum; quibus à Caleb expugnatis & deletis, vrbs pro tutissimo asylo assignata est fugitiuis, & data Leuitis cum suburbano duorum millium cubitorum; reliquum eius vrbis, agri, villę, dono datum est ipsi victori Caleb. Erant autem gigantes illi statura & specie cæteris mortalibus dispares, visu simul & auditu horribiles, quorum adhuc ostenduntur simulacra, vel reliquiæ ibi, ait Iosephus, qualia vix credant, qui non viderunt ipsi. Postea ab vno filiorum Caleb sortita est vocabulum, factaq; est vrbs primaria trib⁹ Iudæ, & postea sedes regni Dauid, qui regnauit in ea annis septem. Quin & Absolon in Hebron votum se vouisse mentiendo dixit, id est, orationem facturum in loco, quo requiescunt Abraham, Isaac, & Iacob: facta autem hîc cum Achitophel & multis alijs coniuratione, regnum Patris inuasit. Cùm à Christianis possideretur, erat insignita Episcopali sede, cùm Latini terram Sanctam occupauissent; nam Grecorũ tempore duntaxat prioratus fuit. Quam prærogatiuam meruit intuitu seruorum Dei, Abraham, Isaac & Iacob: habuerat & iam antea templum ornatissimum, ab Helena, Constantini filij instinctu, cõstructum. Hodie autem præter magnas & admirabiles ruinas nihil ibi cernitur, sed spacio quantum ter iacit arcus, Austrum versus, declinando tamen paululum versus Orientem, est Hebron noua extructa, in loco videlicet speluncæ duplicis; quæ cùm olim habuisset Ecclesiam cathedralem, vt diximus, nunc in spurcissimos Turcarum ritus redacta est. Huius Episcopatus titulũ vsurpat sibi nunc suffraganeus Episcopi Traiectensis.

Gen.23.35. 1.Paral. 3. 1.Mach.5. Iosf. 14 15. Hieron. in epitaph. Paulæ, et in quæst. heb. in Gene. & in loc. Heb. Ioseph. 5. bell.7. VVil. Tyr. 10. bel.s. 8. Num.13. Iosf. 20.21. Ioseph. 5. antiq.3. 2.Reg.2.3. 2.Reg.15. et ibi. Hie. VVil. Tyr. 20. bell. sacri 3. Niceph. 8. histor. ecclesf.30. Brocard. itin.6. Breidenb. eod. Fretellus. Vitriac. cap.57.

146.

MONTANA Hebron. Iosf.11.

147.

PISCINA Hebron. 2.Reg.4.

G 148. HERO.

148.

Ioseph. 14. antiq. 22. & 15. anti. 12. & 17. ant. 2. 11. et 3. bel. 2. & alibi. Brocard. itin. 6. Breidenb. eod.

HERODIVM, castrum in primis memorabile, natura simul & arte munitum; quod Herodes Magnus, postquam regno potitus est, in eo loco vbi olim Iudæos vicerat magnificè rotundis turribus exædificauit. Distat ab Hierosolymis sexaginta stadijs; locus ipse ita se habet: Collis est leniter accliuis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: estq; distinctus teretibus turribus, ascensu perarduo per ducentos gradus marmoreos ascendebatur. Intus autem diuersoria regia magnis impensis structa, tam ad firmitatem, quàm ad pulcritudinem, & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ; tum propter alia, tū propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. Circumiacens planicies ædificijs referta est ad iustæ vrbis magnitudinem, cui collis ille vice arcis imminet; atque ita instructum de suo nomine vocauit Herodium: fuitq; ex vndecim Toparchijs Iudeæ, ordine decimum. In Ierosolymorum expugnatione occupabatur à latronibus, quod tandē Lucilius Bassus deditione cepit.

Ioseph. 3. bel. 2. & 5. bel. 8. et 7. bel. 25.

149.

HEROMITH, villa in Daroma. Hiero. in loc. Hebr.

150.

HOLON, quæ & Helon, vrbs Leuitarum, de tribu Iuda, vel Simeonis Leuitis data. Iosu. 15. 21. 1. Paral. 6.

151.

IAGVR ciuitas. Iosu. 15. Hieronymus in loc. Hebraic.

152.

IAMVEL, in tribu Iuda: erat vsq; ætatem Hieronymi oppidum Palestinæ. Hieron. in loc. Hebr.

153.

IANVM ciuitas. Iosu. 15. Hieronymus in lo. Hebraic.

154.

IARDAN, vicus adiacens Arabum finibus; vbi meridiana Iudææ pars terminatur. Ioseph. 3. bel. 2.

155.

IECDAAN in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebraic.

156.

IECTEL, ciuitas in tribu Iuda. Iosu. 15. quidam Simeonis esse dicunt ex Iosu. 21. Eusebio Petra, Syris verò Rekem dicitur.

157.

IECTHEEL petra, ex qua Amasias præcipitauit decem millia Idumæorum. 4. Reg. 14. est & Iethoel nomen petræ in Regnorum libris, vt ait Hieronymus, & interpretatur acredinem dentiū. Liran. Vide infra 203. & 211. *2. Par. 25.*

158.

IEDNA in sexto ab Eleutheropoli lapide pergentibus Chebron. Hieronym. in loc. Hebraic.

159.

IEPTA ciuitas. Iosu. 15.

160.

IERIMOTH, quæ & Ierimuth, Hieronymo Iarimoth, apud Hebræos Iarmuth, vrbs potens: cuius Rex, cum alijs quatuor regibus pugnans contra Iosue, captus & occisus est. ipsam autem ciuitatem subuertit Iosue. distat ab Eleutheropoli quarto lapide. Hieron. in loc. Hebr. *Iosu. 10. 12. 15. 2. Esdr. 11. Hieron. in loc. Heb.*

161.

IERMVS in tribu Iuda. erat autem vsq; tempora Hieronymi villa Iermucha in decimo ab Eleutheropoli miliario ascendentibus Aeliam. Hiero. in loc. Hebr.

162.

IERVEL solitudo. 2. Paral. 20.

163.

IETHABA, vrbs antiqua Iudææ. Hieron. in loc. Hebr.

164.

IETHAEL in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebraic.

165.

IETHAN, Ieta, hoc est, declinans vel extendens, ciuitas sacerdotalis, hodieq; vicus est prægrandis in decimo octauo ab Eleutheropoli ad Australem partem in Daroma. & notant viri doctissimi eandem hanc esse videri, quæ infra Iota appellatur, licet pleriq; diuersum sentiant. *Iosu. 21. Hieron. in loc. Hebr.*

166.

IETHER, quæ & Iecter, excellens Leuitarum ciuitas, ad quam Dauid misit munera: inde Iethræus & Iethrites. tempore Hieronymi dicebatur Iethira, villa prægrandis in interiore Daroma, iuxta Malathan, in vicesimo miliario Eleutheropoleos, habitatoresque eius omnes tum Christiani erant. Hiero. in loc. Hebra. *Iosu. 15. 21. 1. Paral. 6. 3. Reg 30. & 2. Reg. 23.*

167.

IETHNAN ciuitas. Iosu. 15.

168.

IETTAN, in tribu Iuda. Hierony. in loc. Hebraic.

169. IEZ-

169.

Iof.15.17. 19. Iud.6. 1.Reg.25. 27.30. 2.Reg.2.3. 17. 3.Reg.21. Hieron. in 1.Par.3.& in quæst. & lo. Heb.

IEZRAEL, alia ab illa de qua alibi diximus, quæ & Iezraëli, ciuitas; nomẽ accepit à Iezrael filio Ephratæ, aut Etham: in qua habitabat Naboth, vt Hieronymus vult. Ex hac fuit Achinoam vxor Dauidis, mater Amnõ, qui primogenit⁹ erat Dauidis, occisus postea ab Absolon, quod stuprum intulisset sorori suæ Thamar. Fuit etiam hæc patria fortissimi viri Amasa, principis militiæ Absolon.

170.

IOTA, aliâs Loche, hebraicè Iutah, hoc est, declinans, vel extendens, ciuitas. Iof. 15. data Leuitis, si vera est quorundam sententia, de qua in Iethan diximus.

171.

IVCADAM ciuitas. Iof. 15.

172.

DESERTVM Iuda. Iud. 1.

173.

DESERTVM Iudææ. Psal. 62. 1. Reg. 22. Vbi Ioannes Baptista prædicauit pœnitentiam. Matt. 3.

174.

2.Par.28. Luc.1. Ioseph. 12. antiq.1.& 1.bell.1. VVil.Tyr. 14.bel.s.12.

MONTANA Iudææ; incipiunt consurgere iuxta Emaus, & terminantur vnius diei itinere ab Hebron. Sunt in ijs vrbes.

175.

Hieron. in Danielem. Breidenb.

LABOTH, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

176.

Iof.10.12. 15.21. 4.Reg.8. 18. 9.23. 24. 1. Par.6. 2. Par.21. Isai.37.30. Ierem.52.

LEBNA, quæ & Lobna, & Labana, vrbs Leuitarum fortis & munita, non longè à Lachis dissita. Habuerat priscis temporibus Regem, quo interfecto, Iosue etiam ipsam expugnauit. Postquam ad Monarchiam deuenisset status Iudæorum, propter impietatem Regis Ioram filij Iosaphat, defecit ab eo Lebna. tandem obsessa fuit à Sennacherib rege Assyriorum. Nunc villa est in regione Eleutheropolitana, quæ appellatur Lobna, de qua scribit Isaias, vt autor Hieronymus. Quidam hanc ponunt in tribu Dan.

177.

LEEMAS ciuitas. Iof. 15. 1. Paral. 20.

178.

Iof. 15.18. Brocard. itin.6. Breidenb. eod.

LINGVA maris mortui. Hîc Iordanis egreditur mare mortuum, sed paullo post subterraneis & secretis quibusdam meatibus, terra absorbetur, atque inde in marium aliquod euoluitur. hæc ita se accepisse à Saracenis refert Brocardus; atque alij eadem testantur.

179.

SPELVNCA Lot; in qua inebriatus ille cum duabus filiabus suis concubuit: quarum senior peperit Moab, patrem Moabitarum; iunior autem Ammon, patrem Ammonitarum. Apparet speluncam adhuc ostendi solitam ætate Hieronymi. Gene.19. Hieron. in Epitaph. Paulæ, & alibi.

180.

MACEDA ciuitas, quam cepit Iosue, cùm liberasset Madianitas, eiusque Regem & habitatores omnes interfecit. est in octauo miliario Eleutheropoleos, contra solis ortum. Iof.10.12. 15. Brocard. itin.7. Breidenb. eod.

181.

Hieron. in loc. Hebr. Iof.10. Brocard. itin.7. Breidenb. eod.

SPELVNCA Maceda. In hac se absconderunt quinq; Reges Amorrhæorum, cùm cæso ab Iosue exercitu, etiam ipsi fugam capessissent. Sed deprehensi, clauso ad momentum spelunca lapide, ne quisquam fugientium euaderet, tandem eductos inde, suspendit ab arbore, ex singulis stipitibus singulos.

182.

MAGDALGAD, hoc est, turris fælicitatis, ciuitas. Iof. 15.

183.

Gen.13.18. 24.25.35. 37.49.50. Broca.it.6. Breidenb. eod. Salig.tom. 10.cap.5. Vitriac. cap.85. Hieron. in epi. Paulæ, & quæst. hebr.& in loc. Hebr.

CONVALLIS Mambre, quæ & vallis Hebron, fertilis & amæna valdè; in qua habitabat Abrahã in tabernaculo; vbi & tres angelos hospitio suscepit, pedes eorum lauit, & sub ilice siue quercu Mambre ministrauit ad mensam; vidit autem tres, & vnum adorauit, quod nimirum summæ & tremendæ Trinitatis admirabile mysterium est: vidit, ait Hieronymus, diem Christi, & lætatus est. Arbor autem ipsa, quam & Terebinthum vocat Hieronymus, durauit vsq; ad imperium Constãtij iunioris, & ętatem Hieronymi: monstrabatur autem peruetus, & annos magnitudine indicans. Cumq; à Christianis tunc ibidem Ecclesia esset ędificata, à cunctis in circumitu gẽtibus Terebinthus illa, velut insigni quodam numine conseruata, superstitiose colebatur, eò quod Abraham sub ea quondam Angelos accepisset hospitio. Enimuerò B. Helena, Constantini filij instinctu, ad arborem Mambre, quę nũc Terebinthus dicitur, quindecim stadijs meridiem versus vicinam habens Hebron; à Ierosolymis autem abest ducenta circiter & quinquaginta stadia; vbi vera certaq; fama est, vnà cum Angelis contra Sodomam euntibus, & Filium Dei hospitio acceptum esse ab Abraham, ab eoq; Isaaci procreationem annunciatam; maximum ornatissimumque templum erexit: Intellexerat enim Constantinus veteres Græcæ superstitionis aras sub ea construxisse, Græcis sacrificijs isthic operatos esse, vinum libasse, thura adoleuisse, bouem, hircum & gallum sacrificasse, lucernas oleo infuso apposuisse, placentas obtulisse; quosdam etiam nummos & varij generis vnguenta in vicinum puteum coniecisse, ita vt rerum coniectarum ingenti copia aqua inutilis sit reddita. quod sanè Constantini vxoris Niceph. 8. histor. Ecclef.30.

mater,cùm fortè istuc transiret, visum, genero ipsi renunciauit: Animaduerterat enim æstiuo tempore,loci incolas,longinquiores etiam Palæsthinos,Phœnices,& Arabes annuas ferias in ea regione peragere.Et conuentus celebritasque ea grata fuerat omnibus: Iudæis quidē,quod Patriarcham, generisq; sui principem iactarent Abrahamum; Græcis verò propter Angelorum in eum locum aduentū; Christianis porrò, quod à Deo dilecto illi id prædictum fuerat,quod multis postea sæculis de Virgine futurum fuerat. Qua re Constantinus cognita,Episcopis Palæsthinis vitio vertebat,imprimisq; Eusebiū Pamphili perstringebat,quod sic tam sanctum locum despexissent.Itaq;Episcopis Phœniciæ mandauit,vt ex ipsis fundamentis aræ euerterētur, simulacra igne comburerentur, ac templum ibi tantæ antiquitatis nomini conueniēs exstrueretur, in quo diuinum numen Ecclesiæ recepto ritu coleretur,locusq; de cætero à contaminatione omni liber esset.Quod si quis deinceps eiusmodi quicquam facere deprehensus esset, eū graui multatum iri pœna constituit. Atq; imperata hæc ad rem collata,legitimum consecuta sunt exitum. Adscripsimus totum hunc locū ex Nicephoro;nimis enim delicati sunt, qui his legendis oleum & operam absumi clamant.Intelligimus illud Hieronymi, quod supra posueramus: Vidit diem Christi Abrahā. quod scrupulum illi moueat,cui ignotum sit Græcos τὸ vnum,quem dicitur adorasse,intellexisse Christum, qui tum Abrahæ apparuerit;Angelos verò illos fuisse,qui postea Sodomam subuerterint,ideoq; horum sententiā, vt ferè facit, sequitur Hieronymus; cū Latini pleriq;,per tres, tres Personas;per vnum, vnū Deū intelligant. Ostenditur adhuc hodie, ait Saligniacus, ilex illa, ante ostium tabernaculi Abrahæ: nā licet antiqua ilex aruerit,tamē ex eius radice alia pullulauit,cuius folia paullo maiora sūt folijs lētisci,fructus vt quercuū.

184.

Iof.15. Hieron. in loc. Hebr. MAON,ciuitas in campestribus,sita est ad dexteram Iesimon,contra solis ortū Daromæ. Notant autem Benedictus & Xantes Pagninus Theologi Iud.10. Maon esse vbi nos legimus Chanaan.

185.

DESERTVM Maō,nemorosum & plenum faucibus & cauernis; in quo erant *1.Reg. 23. 24.25. Brocard. itin.6. Breiden. eod.* campestria & petra diuisionis: est confine deserto Carmeli, & deserto Pharan.Hunc locū Dauid diu incoluit, atq; hîc tanquam in abdito delitescebat.

186.

Num.34. Iof.3. Zacha.14. Ezech.47. & ibi Hie. 4.Esd.5. Hieron. in Ioel,Zach. & alibi. MARE mortuum, dictū & mare salsum, salis,& salinarum; Araba, quòd latinè, solitudinis seu deserti; item mare primum, Orietale,Sodomiticū,& lacus Asphaltitis, hoc est, bituminis; olim Vallis syluestris, amæna nemora significans, delicijs & fertilitate laudatissima, Iordaneq; medio irrigua,ideoque paradiso Domini comparabatur,quo tempore quinq; Sodomorum Reges magno prælio ab Assyrijs superati sunt, capto etiam Lot filio fratris Abrahę;qui eam sibi terram,vti fertilissimam,non multo ante delegerat.Sed huius pristinam fælicitatem Iericho & Engaddi patrio balsamo, cannisq; mellis ostentāt. Sed ait Dominus ad Abraham:Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est,& peccatum eorum aggrauatum est nimis.Descendam, & videbo vtrum clamorē, qui venit ad me,opere cōpleuerint. Neq; valuit tot sceleribus condonandis deprecatio viri iustissimi toties repetita;iam enim & ipse verecundabatur,stupebat ad illam Dei clementiā,quod in quinque maximis vrbibus nec decem quidem iusti inuenirentur. Igitur tentant in Angelis,quod in bruta admiserant,& demisso cęlitus igne, in testimonium cælestis iustitiæ & exemplum posterorum,conflagrarunt vrbes quatuor regiæ;quarum nomina Sodoma,Gomorrha,Adama,Seboim; vnde & Pentapolis nomen acceperunt.Quod nomen videtur habuisse;nam Segor,quæ quinta fuit,non est subuersa. Subuersus autem locus ille igne & sulphure,factus est lacus pestilēs & horribilis,cuius latitudo est quinq;,vt alij volunt,sex miliariorum,longitudo autem iter habet quatuor aut quinq; dierum: Iosepus verò dicit eius lōgitudinem esse, quingentorum octoginta stadiorum,ad Zoara vsq; Arabiæ;latitudo verò est cētum quinquaginta stadiorum. Est enim ipse quidem salsus & sterilis, nimia verò leuitate etiam quæ grauissima sunt,in eo fluitant: demergi autē in profundum nec de industria quis facilè potest.Deniq; Vespasianus,qui eius visendi caussa illuc venerat, iussit quosdā natandi inscios,vinctos post terga manibus,in altum proijci, & euenit omnibus tamquam vi spiritus sursum repulsos desuper fluitare. Est adhuc mirabilis coloris mutatio,q̃ ter in dies singulos superficiē vertit, & solis radijs variata resplendet. Multis autē locis vomit nigras bituminis glebas,quæ super vndam & habitu & magnitudine tauris sine capitibus assimiles natant. Ad eas aūt cū lacus exercitores accesserint,nacti quod aggestum est, ad naues trahunt,& quia lētum est,repletas eas abrumpere nequeunt,sed quasi religata scapha pendet à cumulo,donec menstruo mulieris atq; vrina pręluatur.est aūt vtile,non modò ad compaginem nauium,sed ad corporum etiam curationē multis remedijs admiscetur. Deniq; adhuc in lacu diuini relliquias ignis & oppidorum videre licet imagines, & renascētes in fructibus cineres, qui colore quidem sunt edulibus similes, sed carpentium manibus in fumum dissoluuntur. Aquæ sunt spissæ,sordidæ,fœtidę,amarissimæ,& supra alias marinas salsæ, in quo ꝙ viuit nihil reperiri queat,atq; inde mortuum nominatur. Quia si Iordanes illuc influens pisces rapuerit,cùm augetur imbribus, statim moriuntur,& pinguibus aquis supernatāt,nihilq; viuum in eo submergitur. Bitumen ipsum,vnde Asphaltites,ex imo fundo ebullit, quod vento agitante concretū & littori appulsum in magna colligitur quanti-

Genes. 14. & ibid. Hieron. Gen.14.et ibid. Hier. Gene.13. Ioseph.5. bel.4. Gen. 18. Gen.19. Deut.29. Sapien.10. Salig.tom. 9.cap.6. VVil. Tyr. 16.bel.6. & alij. Brocard. itin.6. Breiden. eod. Ioseph.5. bel.Iud.5. Fretell. Vitriac. ca.53. Hieron. Eze.c.47. Ioseph.lib. cont. Apionem. Paschal. itin.170.

tate

tate; resoluitur menstruo, fitq; ex eo venenũ. Lacus ipse etiamnum in modum camini infernalis perpetuis exæstuat vaporibus, quorũ halitu littora & montes vtrinque ad quinq; miliaria sterilia squalent.

Nauigat. lib.1.ca.10. Scribit Lodouicus Romanus: astrui posse, tres esse vrbes, quæ singulæ in cliuo singulorum montium sint positę.& circiter altitudinem trium vel quatuor cubitorũ adhuc visitur nescio quid instar sanguinis, quasi exprimat rubicantem ceram humo admixtam: tota circum regio aquarũ præsertim expers est.

187.

MARESA, quæ & Maresia, vrbs inclyta, patria fuit, vt quidam aiunt, Prophetæ Micheæ. Ios. 15. 1. Par. 2. 4. 2. Par. 11. 14. 20. 2. Machab. 12. Mich. 1.

188.

HIC Asa Aethiopum Regẽ Zaram cum decies centenis millibus Aethiopum debellauit, & persecutus est vsque Gerara, eamque cepit. 2. Mach. 12.

189.

MARETH, ciuitas. Ios. 15.

190.

MASEPHA ciuitas. Ios. 15.

191.

MEDDIN, ciuitas in deserto. Ios. 15.

192.

SEPVLCRVM Micheæ, vbi tẽpore Hieronymi erat Ecclesia. Hieron. in Epitaph. Paulæ, & in loc. Hebr.

193.

Ierem. 26. Mich. 1. Hieron. in Epitaph. Paulæ, et in loc. Hebr. MORASTHI, vicus iuxta Eleutheropolim, ad Orientem eius, in quo natus fuit Micheas, vnde Morasthites nominatur. Ibi ostendebatur sepulcrum Micheæ, vt iam diximus.

194.

MECHANVM, Hieronymi tempore villa ascendentibus de Eleutheropoli Aeliam in octauo lapide. Hiero. de loc. Hebr. lit. B.

195.

NAAMA, aliâs Neama, ciuitas pulcra & & decora. Ios. 15.

196.

NEBSAN, Hieronymo Nepsam, ciuitas, Ios. 15. Hieron. in loc. Hebr.

197.

NESIB ciuitas. Ios. 15. Hieronymi tempore vocabatur Nasib, in septimo miliario Eleutheropoleos pergentibus Chebron. Hieron. in loc. Hebr.

198.

NETOPHATI, quæ & Netupha, & Netuphati, ciuitas, vnde Netophatites. 2. Reg. 23. & alibi.

199.

ODOLLA, Odollam, quæ & Adullam, Hieronymo Adollam, vrbs antiqua, magna & regia, cuius regem Iosue occidit; hanc postea ædificijs muniuit Ionathas: atq; in hac Sabbatum egit Iudas Machabæus. est, ait Hieronymus, vsque hodie vicus paruus ad Orientem Eleutheropoleos. *Genes. 38. Ios. 12. 15. 1. Para. 11. 2. Para. 11. Mic. 1. 2. Esdr. 11. 2. Mac. 12. Hieron. in loc. Heb.*

200.

PETRA, iuxta speluncam Odollam. 1. Paralip. 11.

201.

SPELVNCA Odollam, in ipsa Petra fuit, locus natura tutus & munitus, in quã cùm Dauid fugisset à facie Saul, ibique multos angustia & ære alieno oppressos ad se confugiẽtes susciperet, factus est princeps quadringentorum virorum. Habuit eundem vsum spelunca hæc tempore Christianorũ: Nam Turci cùm ea loca populabundi deuenissent, fugerunt habitatores vicinorum locorum, & sese, cum vxoribus, liberis, armentis & gregibus huc contulerunt. *1. Reg. 22. 2. Reg. 23. 1. Par. 11. VVil. Tyr. 15. bell. sacr. 6.*

202.

PENTAPOLIS, regio quinque ciuitatum; nempe Sodoma, Gomorrha, Adama, Seboim, & Segor; quarũ quatuor primas Deus cælesti igne perdidit; Segor autem precibus Lot seruata est. Genes. 19. *Hieron. in Epitaph. Paulæ. Salig. tom. 9. cap. 6.*

203.

PETRA, ab ascensu Scorpionis terminus Amorrhæi. Iud. 1. vide infra 211.

204.

RABBA, vrbs in tribu Iuda. Ierem. 49.

205.

RAMA, villa in excelso colle posita, iuxta Thecuam, in via qua itur in Hebron; ex qua videri poterat Iordanis, mons Abarim, mare mortuum, Arabia, mons Seir, & totum littus maris magni à Ioppe vsque Gazam. Erant autem plures huius nominis villæ, omnesque in colle positæ: Rama enim excelsum interpretatur. Brocard. itin. 6. Breidenb. ibid. *Hieron. in Matth. 2.*

206.

REBBO, villa in finibus Eleutheropoleos, ad solis ortum. Hieron. de loc. Hebr.

207.

RVMA, aliâs Roma, Hebræis & Hieronymo Duma vocatur; vrbs grãdis & patria vxoris Ioacim, regis Iuda. Ios. 15. 4. Reg. 23. Hieron. in loc. Hebr. lit. D.

208.

MONASTERIVM S. Sabbæ Abbatis. est ad Austrũ Herodij, inter Herodium & Thecuam; vbi præfuit quatuordecim millibus monachorum annis tredecim: Breidenbach. collocat inter mare mortuum & Iericho.15.Iulij & 19.

209.

SACHACA, aliâs Sacha, vel Schatha, ciuitas. Iosſ.15.

210.

SALINAE, id est, fossæ seu palustra, in quibus aqua maris calore solis decoquebatur, & fiebat sal. Ezech.47.1. Mach.10.11.

211.

2.Reg.8. Psal.58.59. 1.Paral.18. 2.Par.25. 4.Reg.14. Hieron. in Gen.14. in loc.Heb. in 2.Reg.8. et 1.Par.18.

VALLIS salinarum, seu salis, Hebraicè Gemela, aliâs Mela dicta; in qua Dauid percussit octodecim millia Idumæorũ, & rediens erexit sibi fornicem triumphalem. Ibidem & Ioab duodecim millia deleuit, & Amasias decem vel viginti Idumæorum millia, atq; alia decem millia præcipitauit de rupe, & petra Iecteel, quæ videtur eadem esse, quam supra posuimus, 203.157.

212.

CIVITAS salis, vrbs. Iosſ.15.

213.

SAMA, aliâs Samaa, & Same, ciuitas. Iosſ.15.

214.

SAMIR ciuitas, sita in monte. Iosſ.15.

215.

SANAN ciuitas. Iosſ. 15. Hieronymo Senam est.

216.

SEPHATA, & Saphata, vallis iuxta Maresa; vbi Asa rex maximo prælio profligauit Aethiopes, vt supra notauimus, 188.2. Par.14. Ioseph.8.antiq. Iud.12.

217.

SPELVNCA Saul; in hac Dauid cum suis latitans, abscidit orã pallij Saul inibi ventrem exonerantis.1.Reg.22.24.Psal.141.

218.

Gen.14.19. Isai.15. Ierem.48. Hieron. in Epitaph. Paulæ, in quæst. & loc. Hebr. Broc. iti.7. Breid. eod. VVil. Tyr. 10.bell.8. Vitr.c.53. Genes.19.

SEGOR, vrbs paruula, prius Bala, siue Bale, Bela, Hebraicè Salissa, Latinè vitula cõternans, vitiosè consternãs vocabatur, quod scilicet tertio terræmotu absorpta sit & prostrata; Syriacè nũc Zoar, Zooara, & Soar, Seora dicitur: nunc Balezona vocatur, vt Hieronymus in Oseeautor est. Sola hæc ex quinq; vrbibus Pentapoleos precibus Lot de incendio seruata est. Apud eam gignitur balsamũ, & poma palmarũ antiquæ vbertatis indicia. Vsque ætatem Hieronymi adhuc habitatoribus proprijs frequẽtabatur, eratque in ea positum Romanorum militum præsidium; vulgari autem appellatione tum † Palmer dicebatur: de Iencho quinque leucis distat, posita sub monte Engaddi.

VVil. Tyr. 22. bel.30. Vitr.c.53. † al. Panier.

219.

SEIR mons, & prouincia in montibus sita. In hoc olim habitarunt Horræi gigantes, qui & Chorræi dicuntur, iisdem consonantibus & punctis: quibus expulsis atque deletis, Esau cum suis posteris montẽ hũc possedit & inhabitauit; à cuius cognomine Seir, eò quod pilosus & hispidus esset, etiam mons ipse, & montis regio nomẽ accepit. Vnde & aliquoties mons Esau appellatur; à quo & ipsa vrbs postea sortita est vocabulum. Nominatur & Seir desertum à Breidenbachio.

Genes.14.36. Deute.2. 1. Paral.4. Isai.21. Brocard. itin.4.& 6. Breid.eod. Abdia 1.& ibi Hieron. Malach.1.

220.

SILEI, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

221.

SEPHATA vallis; vide supra 216.

222.

SIN, vel Zin, oppidum, quod & Senna, & Sina vocatur; estq; terminus Iudæ versus Septentrionem, in septimo lapide à Ierícho. Num.34.Iosſ.15. Hieron. in loc. Hebr.

223.

SIOR, ciuitas in tribu Iuda. Iosſ.15. Hieronymus in loc.Hebr.

224.

SIRA, Syra, Hieronymo Seira, puteus, vel cisterna, distat ab Hierosolymis stadijs viginti; vnde reuocatum Abner principem militiæ Israel, sceleratè interfecit Ioab. 2. Reg.3. & ibi Liran. Ioseph.7. antiq.7. Hieron. in loc. Hebr. Est & Idumææ ciuitas Seira, quam etiã cepit Iosue.4.Reg. 8. Hieron. in loc. Hebr.

225.

SIS, cliuus eminens, per quem cùm ascẽdissent filij Seir & Ammon, magno miraculo à Iosaphat rege Iuda profligati sunt.

2.Par.20. Ioseph. 9. antiq.1.

226.

SOCHO, quæ & Sochot Iudæ, & quidem aliquoties deprauatè legitur Socoth, vrbs sita in campo, inter quam & Azecham castrametati sunt Philistæi contra Saulem, vbi Goliath de Geth, cùm diu insultasset exercitui Dei viuentis, tandem à Dauide prosternitur. quam cùm Roboam muniuisset ædificijs, tandem cæperunt Philistæi. Distat ab Azecha & Maceda tribus leucis contra Orientem non longè à Nobe. Ait autem Hieronymus etiam hodie ostendi viculos duos pergentibus Aeliam de Eleutheropoli, in nono miliario viæ publi-

Iosſ.15. Brocard. itin.7. Breidenb. eod. 1.Reg.17. 19. 2. Par.11. 2.Par.28.

publicæ, vnus in monte, alter in campo situs, qui Sochoth appellatur. Et quidem viculum hunc, qui Socho dicitur, Samaritani, qui de Babylone profecti sunt, dicuntur condidisse. Hieron. in loc. Hebr.

227.

1. Par. 4. 17. 2. Paral. 4. 28. 3. Reg. 4. 7. Hieron. in loc. Hebr.

SOCHO, & Socoth, vbi deprauatè legitur Sochot, ciuitas in mõte sita: Sunt enim duę in tribu Iuda, huius aut eiusdem aut similis ferè nominis ciuitates, altera in campo, altera in monte. Iosf. 15. Nominatur etiam cisterna in Socoth. 1. Reg. 19.

228.

SODOMA, prima Pentapoleos ciuitas: de qua supra diximus in descriptione maris mortui, 186.

229.

SPELVNCA deserti, sic dicta quod respiceret solitudinem, quò cùm venisset Iosaphat cum suis, vidit Seir filios & Ammõ mutuis vulneribus concidisse. 2. Par. 20.

230.

Genes. 19. Sapien. 10. Luca 17. Ioseph. 1. antiq. 12. Brocard. itin. 6 Breid. ibid. Salig. tom. 9. cap. 6.

STATVA salis, in quam vxor Lot respiciens est conuersa, incredibilis animæ stãs memoria. Testatur Iosephus se suo adhuc tempore statuam hanc vidisse; quin & hactenus manet & extat, si Brocardo, si Breidenbachio, si Saligniaco oculatis testibus credendũ est, qui positam dicunt inter Engaddi, & mare mortuum.

231.

TALEM, in tribu Iuda; fortè Telem est. Hieron. in loc. Hebr.

232.

Hieron. in loc. Hebr. Iosf. 12. 15. 17. 19.

TAPHVA, Tapphua, Hieronymo Taffu, ciuitas Iuda, quam expugnauit Iosue; rege illius interfecto. Fuit data filijs Salphaad, sed illa in Manassè poni debuit: Alij ponũt in Dan.

233.

TELEM ciuitas. Iosf. 15.

234.

TESAN, in tribu Iuda. Hieronym. in loc. Hebr.

235.

1. Reg. 17. Brocard. itin. 7. Breid. eod.

VALLIS Terebinthi. Hîc puer Dauid in funda & lapide prostrauit Goliath gigantem; aiebat enim exprobrãti Gethæo: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo; ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te: & cùm appropinquaret Philistæus, festinauit Dauid, & occurrit ad pugnã ex aduerso. Et misit manum suam in peram, tulitque vnum lapidem & funda iecit, & circumducens percussit eum in fronte. Et infixus est lapis in fronte eius, & cecidit in faciem suam super terram. Præualuitque Dauid aduersus Philistæum in funda & lapide, percussumque interfecit. Cumque gladium non haberet in manu Dauid, cucurrit & stetit super Philistęum, & tulit gladium eius, & eduxit eum de vagina sua, præciditque caput eius.

236.

THECVA, quæ & Thecue, ciuitas in mõte sita; vnde Thecuites, & Thuitis, & Thecueni; vberrimis abũdat pascuis: distat à Bethlehem miliaribus duobus. Patria fuit mulieris istius; quæ, insinuante & instruente Ioab, recõciliauit per ambages Dauidem filio Absolon. Hanc Roboam muniuit ædificijs. De hac fuit Amos pastor & propheta, qui in Bethel prophetans contra Israëlẽ vecte per tempora transfixus, hîc ex dolore vulneris expirasse traditur; cuius sepulcrum ibi adhuc ostendebatur ætate Hieronymi. Ait Tyrius etiam fuisse domicilium Prophetæ Abacuc. Est autem nunc Thecua vicus, ait Hieron. in nono ab Aelia miliario contra meridionalẽ plagam.

Brocard. itin. 6. Breid. eod. 2. Esdr. 3. 2. Reg. 14. 23. 1. Paral. 4. 11. 27. 2. Para. 11. 20. Fretel. Ierem. 6. Amos 1. Hieron. in Ierem. 6. in Amos 1. & in loc. Heb. VVil. 8. bel. sac. 1. & 15. bell. 6. & & 26.

237.

DESERTVM Thecuæ lata vastitate, in quo versabantur leones & feræ.

2. Par. 20. 1. Mach. 9. Hieron. in proœm. & 1. c. Amos.

238.

THELLA, vicus grandis Iudæorum, ætate Hieronymi, quasi in decimo sexto miliario Eleutheropoleos cõtra Orientalem plagam. in loc. Hebr.

239.

TINA, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Heb.

240.

TORRENS contra solitudinem Ieruel; iuxta quem Moab, Ammon, & Seir perierunt à facie Iosaphat. 2. Reg. 20.

241.

VIA ex Hebron in Gazam. Salign. tom. 10. cap. 5.

242.

VIA regia, qua itur in Hebron. Brocard. itin. 6. Breidenbach. eod.

243.

DOMVS Zachariæ sacerdotis; quæ erat miliario vno ab Emaus, iuxta montana; & quoniam historia hæc longè pulcerrima est; ponemus illam sensibus & verbis Nicephori: Itaque, ait, cùm in Nazareth ab archangelo Gabriele lætũ accepisset nuncium, dicente: Aue, gratia plena, Dominus tecum, & simul cum ea ipsa voce intransibiliter æternum & antesæculare Dei Verbum descẽdit, & con-

Luca 1. Brocard. itin. 7. Breid. eod. Niceph. hist. Eccle. 1. cap. 8.

& conditionem naturamque nostram inenarrabili, naturamque superante modo subit, supra mentis intelligentiæque nostræ captum, massæ & fermento humano mixtum atque temperatum. & Angelus quidem salutatione, legationeque functus ab ea discessit: ipsa verò festinabunda ad oram montanam concessit, simul & fœtum præter opinionem sibi ab Angelo denunciatum considerans, & id quod de se accidisset, cognoscere festinans; præterea vt cognatam suam Elizabeth salutaret & alloqueretur; quæ & ipsa, præter ætatem in sextum iam mensem Ioannem in vtero grauida gestabat. Putabat denique illam quod prouectioris esset ætatis, noui quicquã sibi dicturam, annunciaturamque esse, de noua fœtus sui conceptione. Adit itaque eam, & salutat. Infans autem, sextum iam implens mensem, suauiter subsilit, & exultat: famulusque in vtero conclusus, Domino, qui & ipse in vtero gestabatur, debitum adorationis honorem sanctius dicat, & ore materno quasi mutuo sumpto, supra naturæ captum vaticinatur, matrem eam Domini vocans, simulq; inter mulieres benedictam: nec minus ventris fructum, qui ab ea gestabatur, ad quem scilicet nihil virilis seminis esset collatum, benedictum. Inde porrò & ipsa, id quod proposuerat quæsieratque consecuta, diuino subseruiens spiritui, inani gloria & arrogantia quàm longissimè semota, cùm se ipsam beatam prædicat, tum id quod futurum esset, apertissimè prænunciat. Cùm autem in moribus esset, vt virgines, cùm partus iam parturienti, & grauidæ mulieri immineret, secederent: tertium cùm ea versata mensem, quod iam ex immensa illa consternationis atque admirationis addubitatione, magis magisq; aliquid remitteret, domum suam reuertitur, &c. Domus illa adhuc habitabatur in pago tempore Saligniaci, quam reuerenter salutare consueuerant peregrinantes: Ibique natus est Ioãnes Baptista, circumcisus, & in spelunca absconditus, ne cum pueris Bethlehemiticis ab Herode occideretur. Iuxta hanc fons est B. Virginis, ex quo illa ipsa aquam haurire consueuerat, cùm maneret apud Elizabeth, qui inde fluit ad mare magnum. In superiore eiusdem domus loco, quondam fuit ecclesia, hodie penitus destructa: fuerat autẽ fundata eo loco, quo Zacharias repletus Spiritu Sancto prophetauit: Benedictus Dominus Deus Israel, &c.

Salig. tom. 10. cap. 4.

Pasch. d. 234.

Breidenb. 15. Iulij.

244

ZANOE, quæ & Zonoa, aliâs Azone, ciuitas; est autem & alia eiusdem nominis in tribu Dan. Iosu. 15.1. Paralip. 4. 2. Esdræ 3.11.

245.

ZANNOHVA, in tribu Iuda. vsque hodie in finibus Eleutheropoleos Aeliam pergentibus villa Zanna nuncupatur. Hieronymus in loc. Hebr.

246.

ZIPH, vrbs in monte nemoroso & opaco sita, dumis & arboribus infructuosis consito, quæ nomen magno dedit deserto. Huius ciues Ziphæi, profecti ad Saul in Gabaa, indicauerunt Dauidem apud se latitare in deserto Ziph. Roboam hanc vrbem reparauit. Sunt autem duæ huius nominis ciuitates in tribu Iuda, quarum altera, vt iam diximus, nomen dedit magnæ solitudini. Vsq; hodie, inquit Hieronymus, in loc. Hebr. vicus ostenditur in Daroma, in finibus Eleutheropoleos, vbi Dauid fuit absconditus.

Iosu. 15. 1. Reg. 23. 26. 1. Par. 2. 11. Psal. 53. Brocard. itin. 6. Breidenb. ibid. & in descript. mont. Israel.

247.

ZIPH, mons squalidus, caligans siue nebulosus. Iuxta Ziph, in quo sedit Dauid prope Chermelam, quæ in scripturis sanctis Carmelus appellatur, vicus hodie Iudæorum ostenditur. Vnus etiam de posteris Dauid dictus est Ziph. Hieron. in loc. Hebr.

248.

DESERTVM Ziph, nemorosum, saltuosum, feris & ibicibus peruium, antris & speluncis plenum, & plurimum cauernosum; in quibus Dauid vagabundus & fugitiuus à facie Saul sæpe latitauit, seseque abscondit.

1. Reg. 23. 26. Brocar. & Breidenb. itin. 6.

249.

SILVA Ziph; in qua Ionathas Saulis filius, & Dauid, fœdus amicitiæ renouarunt. 1. Regum 23.

250.

HIC Iudas Machabæus Gorgię exercitum prostrauit, atq; hinc misit Ierosolymam decem millia drachmas argenti, vt pro Iudæis in prælio occisis offerrent sacrificium. 2. Machabæor. 12.

L. Tri-

L.

Tribus Leui.

I.

LEVI, tertius filius Patriarchæ Iacob ex Lia vxore eius, genus ſuũ ita propagauit, vt cùm inter cęteras tribus Iſraël progenies ipſius à Moyſe & Aarone apud montem Sinai recenſeretur, ſoli mares, illi duntaxat quotquot vnum menſem nati erant, ac maiores, fuerint viginti duo millia. *(Gene.29. Num.3.)*

Qui paulò antequam recenſerentur, maiorem præ reliquis filijs Iſraël, Dei habuerunt zelum. Nam cùm alij vitulum aureum in idôlum erexiſſent & adoraſſent, ſoli hi à Moyſe ſteterunt, ac adorati vituli peccatum vindicauerunt, ſtrictoque gladio omnia Iſraëlitarum caſtra tranſeuntes, ex idololatris tria hominum millia occiderunt, neque fratri, aut proximo vel amico parcentes. Quos tum Moyſes ſic allocutus eſt: Conſecraſtis, inquit, manus veſtras hodie Domino, vnuſquiſque in filio, & in fratre ſuo, vt detur vobis benedictio. *(Exod.32.)*

Quæ cauſa fuiſſe videtur, ob quam Dominus Deus omnes Leuitas, & eorum poſteros iure perpetuo, vt Numerorum tertio ſcriptũ eſt, ex cunctis tribubus Iſraël ſpecialiter ſibi aſciuerit, & pro primogenitis Hebræorum, quos ſibi iam tum deſtinârat, cùm primigenas Aegyptiorum perculiſſet, in ſuos aſſumpſerit, & ſolenni ritu in ſacerdotes, alioſque ſacrorum miniſtros initiari, ſibique conſecrari præceperit. *(Num.3. Deut.18.)*

2.

LEGIMVS tamen, priuſquam orta eſſet Leuitarum progenies, aliquos ſemper ſacerdotis munere functos fuiſſe: In primis enim Adami primi parentis filij Cain & Abel, in Geneſeos libro primi ſacrificium Deo feciſſe ſcribuntur. Cæterùm id eos nullis ſacris initiatos, neque ſacerdotali auctoritate, ſed naturali quadam pietate feciſſe putat Polydorus Vergilius, de inuentione rerum libro primo, capite quinto, & libro quarto, cap.5. *(Gene.4.)*

At de primogenitis ex ſtirpe Patriarchæ Noe, refert clariſſimis verbis D. Hieronymus, ex traditione Hebræorum, in epiſtola ad Euagrium, & in opuſculo quæſtionum vel traditionum Hebraicarum, quod omnes vſque ad illud tempus, quo Aaron in ſacerdotium eligeretur, fuerint Pontifices ſiue Sacerdotes, & functi ſint ſacerdotum officio, quódque habuerint veſtimentum ſacerdotale, quo induti, Deo victimas immolabant. Ex Sacra autem ſcriptura conſtat, non ſolum Noëmum, ſed & Melchiſedecum, (quem, vt idem auctor ſcribit, tradunt Hebræi eſſe Sem primum filium Noë) item & Abrahamum, Iſaacum, Iacobum, atque Prophetam Iob, & altaria erexiſſe, & holocauſta Domino obtuliſſe. *(Hiero.tom. 3.epiſtol. 24. ad Euagr. & in Geneſ.cap. 14. & 27.)*

Porrò ſacerdotalia hæc munera, vt idem Hieronymus auctor eſt, primogenita fuerunt, quæ Eſau Iſaaci primogenitus, cùm à venatione laſſus & famelicus ex agro domum rediret, pro offa lentis pulte Iacobo fratri ſuo Simoniacè vendidit. Quam gulæ impatientiam lacrymis emendare non potuit. *(Geneſ.25. Hier.tom. 2.lib.2.aduerſ.Iouin.)*

Idem quoque Hieronymus teſtatur & Ruben Iacobi primogenitum, quòd voluptatis impetu incitatus patris ſui thorum aſcendiſſet ac maculaſſet, pœnam ex peccato luiſſe, atque hæreditatem, quæ primogenitis iure natiuitatis debebatur, ſacerdotium ſcilicet accipere, perdidiſſe. *(Hieronym. in Gen.49.)*

3.

MOYSES itaque præcipiente Domino tribum Leui profanis officijs eximens, fratrem ſuum natu maiorem Aaronem, qui pronepos Leui erat, per ſeptem dies ſolennibus cæremonijs, ſicut Dominus præſcripſerat, ſummo ſacerdotio ſanctificauit. Quem primò ab altare Deo obtulit: deinde aqua lauit; tum Pontificalibus induit veſtibus; inde capiti oleum ſanctum infudit; demum ſacrificio præcipuo facto conſecrauit, eiuſque ſanguine altare & veſtes aſperſit. atque his ritibus eum ſummum ac maximum Hebræorum Pontificem conſtituit. Hic, quod vnus dignitate inter omnes ſacerdotes excelleret, in ſacris libris non ſolùm ſacerdos, ſed etiam Sacerdos primus, Sacerdos magnus, Sacerdotum princeps, & Græcè ἀρχιερεύς, Latino autem more Pontifex nuncupatur. *(Leuit.8. Num.3. Eccli.45. 4.Reg.22. 25. Ioan.11. Act.23.)*

Summo Pontifice creato, Moyſes eodem ferè ritu etiam Aaronis filios Deo mox offerẽs, eoſdem aqua lauit, lineis tunicis veſtiuit, ſacro oleo vnxit, & in ſacerdotes conſecrauit, varijſque oblationibus ſanctificauit. *(Leuit.8.)*

Ex quo tempore lege ſancitum eſt, vt ipſi ſoli ac eorum poſteri deinceps in tabernaculi & templi miniſterio Deo Optimo Maximo ſeruirent, ac ſacrificijs faciundis, precibus, & religioni ritè procurandæ inuigilarent. Diuina etenim lege mortis pœnam irrogante cautum fuit, vt ne quis in Hebræorum Republica Diuinum Pontificatum, vel ſacerdotium gereret, aut rem ſacram faceret, niſi Leuitico genere ortus foret. Qui autem propria auctoritate, ſeu potius temeritate hoc attentare præſumpſerunt, non quidem conſueto, ſed inſolenti mortis genere interierunt. Aut enim terra dehiſcente viui in infernum deſcenderunt, aut ſubita morte percuſſi, in veſtigio exſpirauerunt, aut fœdiſſima lepra puniti ſunt. *(Num.3. Num.16. Ioſeph.7. antiq.4. 2.Para.26. Ioſeph.9. antiq.11.)*

4.

CVM autem Leuitæ hi, qui cum Aarone & filijs eius prope montem Sinai ad rem Diuinam peragendam à Moyse creati erant, vnà cum cæteris incredulis iuxta Dei sententiam ad vnum omnes in deserto obijssent, inuenti sunt eorum filij, cùm denuo Israëlitarum capita à Moyse & Eleazaro Aaronis filio, (qui in patris sui vita defuncti locum suffectus erat) in Campestribus Moab censerētur, viginti tria millia. Qui repromissionis terram ingressi, ex Dei mandato vnà cum cæteris contribulibus suis sortem ac propriam terræ possessionem non acceperunt: sed in locum Leui, inter capita tribuum successit, ac Leuiticæ tribus ius & possessionis hæreditatē accepit, eius ex fratre nepos Manasse Iosephi filius. qui ab auo suo Iacob in filium adoptatus erat.

Num. 22. Nu. 18. 35. Deut. 18. Iosu. 13. 14. 21. Ioseph. 3. anti. 15. & 4. ant. 3.

5.

SACERDOTIBVS autem & Leuitis Dominus Deus Israël, ipse erat sors, pars & hæreditas; qui eos summis honoribus ac præmijs decorauit. Ipsos enim sibi sacros, rebusque Diuinis, non agrorum cultui dicatos, in celso dignitatis constituit, atque alijs quibusque auctoritate præcellere voluit. In eis se ab omnibus honorari; ab eorum duntaxat ore, quæ ad Deum, eiusque legem spectant, inquiri; eos à militia, à sæcularibus officijs, à publico censu immunes statuit.

Malach. 2.

Præterea, vt à solicitudine comparandi victum, aliaque quæ ad vitam sustentandam necessaria sunt, liberi, Diuino cultui ac sacræ legi iugiter meditandę possent vacare; neque aut nimia copia insolescentes, negligentiùs sacra tractarent, aut inopia pressi, mendicando forent contemptibiles; complacitum ipsi fuit, vt de competenti ac sufficienti tum habitatione, tum sustentatione illis esset prouisum.

6.

HANC ob causam per Moysen filijs Israël mandauit, vt sparsim in medio singularum tribuum, quadraginta octo bonæ & præcipuæ vrbes ipsis ad habitandum seligerētur; vnà cum suburbanis, agro scilicet mœnibus ipsarum contiguo, vsque ad mille passus, siue duo cubitorum millia per circuitum, ad pascenda iumenta & pecora eorum.

Num. 35. Ioseph. 4. antiq. 3.

Et insuper oblationes & sacrificia, quę à pijs & gratis hominibus Deo offerebantur; tum etiam primogenita, hoc est, primitiuos pecorum animaliumque fœtus; ac primitias omnium frugum è terra, arbore, aut vite nascentium, primitias quoque tonsuræ ouium, atq; primitias panum nouæ messis; postremò & decimas annuorum fructuum, à toto populo in Sacerdotum simul ac Leuitarum vsum conferendas statuit. Atque hi iure perpetuo Leuiticæ tribus solennes reditus fuêre, quibus honestè & commodè sine ipsorum labore sustentabantur.

Iosu. 13.

7.

PRAETER has quadraginta octo vrbes, quæ primùm Dei mandato Leuitis assignatæ, & post subactam armis ac Dei fauore Chananæam à Iōsue ac primatibus Israël ipsis separatę fuerunt, videntur ipsis postea cùm ipsorum multiplicaretur numerus, etiam aliæ aliquot ciuitates accessisse. Atque omnes, quotquot aut Sacerdotum, aut Leuitarum fuisse, in sacris litteris comperimus, hæ sunt. *Iosu. 21.*

In tribu Aser, Abdon, Alcath, Hacoc, Messal, & Roob. *Iosu. 21. 1. Par. 6.*

In tribu Beniamin, Almath, Almon, Anathot, Bethphage, Gabaa, Gabaon, & Nobe.

In tribu Dan, Aialon, Bethsames, Elthece, Gabathon, Gethremmon.

In tribu Ephraim, Bethoron, Gazer, Gethremmon, Helon, Iecmaan, Sichem.

In tribu Gad, Iazer, Mahanaim, Maspha, Ramoth Galaad.

Ierusalem totius promissæ terræ metropolis, ac Pontificis maximi sedes.

In tribu Isachar, Anem, Cedes, Cesion, Dabereth, Engannim, Iaramoth, Ramoth, Roboa.

In tribu Iuda, Estemo, Hebron, Holon, Iethan, Iether, Lebna.

In tribu Manasse intra Iordanem, Aner, Balaam, Gethremmon, Thanach.

In tribu Manasse vltra Iordanem, Astaroth, Bosra, Gaulon.

In tribu Neptalim, Amothdor, Cariathaim, Carthan, Cedes, Hamon.

In tribu Ruben, Bosor, Cademoth, Esebon, Iasa, Mephat, Misor.

In tribu Simeon, Aen, Asan, Dabir.

In tribu Zabulon, Cartha, Damna, Ieconam, Naalol, Remmon, Tabor.

8.

EX his omnibus, sex in confugij præsidia seu asyla Diuinitus destinatæ sunt, quò illi tantùm, qui citra inimicitiam, nec spontè, sed præter voluntatem homicidium commisissent, ne ab occisi proximo aut cognato in vindictam effusi sanguinis occiderentur; confugere, ac in iudicio facti sui causam dicere, ibique tutò manere possent. Talibus exilij tempus statutum erat, tātisper dum Pontifex viueret, sub quo homicidium acciderat. Post cuius obitum redire in patriam liberum eis fuit. Exilij verò tempore licebat cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehensum: idque ius Deus solis cognatis esse voluit, alijs non item. Quorum tria intra Iordanem erāt; nempe, Cedes Neptalim, in tribu Neptalim; Hebron, in tribu Iuda; Sichem, in tribu Ephraim. Totidem etiam trans Iordanem; videlicet, Bosor, in tribu Ruben; Gaulon, in dimidia tribu Manasse; Ramoth Galaad, in tribu Gad. quæ solæ hoc genus exulibus refugium & habitationem præbebant.

Ioseph. 4. antiq. 5.

9. VT

9.

VT Sacerdotes ac Leuitæ passim per vniuersas Israëlitarum tribus dispersi, potius quàm simul in vna tribu habitabant: sic contrà summo Pontifici ac primarijs sacerdotibus non alibi quàm in loco quem elegerat Dominus, hoc est, non nisi in metropolitana promissæ terræ vrbe Hierosolyma residere licuit. cuius variæ sunt caussæ.

Primùm, vt Diuinæ religionis lux â supremo Antistite cum principibus Sacerdotum in celso Iudaici Imperij apice seu arce residente, tanquam ab ipso capite efficacius in omnium salutē per totum Israëliticæ gentis corpus se effunderet.

Secundò, vt certus & definitus aliquis esset locus, ad quem in grauioribus & ambiguis Diuinæ legis ac patriæ religionis causis & quæstionibus, omnes vndecunque, prout
Deut. 17. Deus statuerat, ascendere, & à Pontifice maximo, ceu Dei vicario, totiusque religionis capite, cuius dignitas in indigno hærede non deficiebat, iudicij veritatem ac sententiam quærere & impetrare possent.

Tertiò, vt cuncti intelligerent, dum Sacerdotes & Leuitæ in cunctis passim tribubus habitarent, Dei cultum & religionem, non vnam tantum tribum, sed ad omnes & singulas Israëliticas tribus æquè pertinere.

Matth. 5. Quartò, vt Sacerdotes & Leuitæ, quos Deus constituerat, vt eo tempore essent quasi sal terræ & lux mundi, nequaquam occultè in angulo, aut sub modio degerent, sed passim in medio singularum tribuum, ac in pulcherrimis terræ oppidis habitarent, quæ pleraque in monte sita erant; quò commodiùs tum sanctissimæ vitæ exemplo, tum salutaribus doctrinis & pijs admonitionibus populum omnem à sæculi huius corruptionibus, obscurisque tenebris liberarent; ac Dei cognitione illuminarent, cultuque pietatis condirent. vt denique omnes, aut sanctos, aut saltem minus malos redderent.

Liran. in Ios. 21. Sunt qui & quintam causam proferunt, ne scilicet vna tribus, vel duæ, aut plures, eorum sustentatione nimis grauarentur. Nam & à gentibus illud semper obseruatum fuit, vt Sacerdotibus & illis qui publica religionis obibant munera, non solùm à publico censu & seruili opere essent liberi; verùm, vt etiam, aut à populo, aut à regionis vel ciuitatum quæstoribus communibus Reipublicæ impensis sustentarentur. Sicut de
Genes. 47. Aegyptiorum sacerdotibus in Genesi scriptum est, quod terram & possessiones à Rege accipiebant, & tempore famis non fuerint compulsi ea vendere, sed ex publicis horreis præbita à Rege eis fuisse alimenta & statuta cibaria. Præterea cùm vniuersa Aegyptus necessitate famis ex eo tempore adacta fuerit, vt quintam frugum partem in singulos annos Regibus solueret, sola sacerdotum terra ab hoc onere exempta fuit.

Quæ sacerdotum immunitas etiam nunc apud Barbaros Saracenos tam religiosè obseruatur, vt eam non suis duntaxat Mahometis sacrificulis, sed & peregrinis Christianis tum clericis, tum religiosis violare summum crimen ducant. Scribit enim Bernhardus de Breidenb. Moguntinæ Ecclesiæ Decanus, & Camerarius, cùm anno Christianæ salutis millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio post inuisam Hierosolymam & montem Sinai vnà cum alijs peregrinis Alexandriam Aegypti metropolim intraret, à portarū custodibus omnes itineris sui comites, nempe D. Ioannem Comitem de Solms, D. Philippum de Bicken, aliosque nobiles pariter ac ignobiles vestibus per ordinem fuisse exutos, & curiosè perlustratos, ac quemque pro pedagio, vt aiunt, secundum valorem rei cuiusq; decimum soluisse nummum, exceptis duntaxat clericis ac religiosis, qui ab omni telonio immunes trāsire permissi sunt. *Breid. die 24. Octob.*

Sed ad institutum reuertamur, & in quam copiosam familiam Leuitica tribus creuerit, & vt in classes viginti quatuor distributa sit, ostendamus.

10.

PIISSIMVS Hebræorum Rex Dauid quadragesimo regni sui anno senex & plenus dierum Dei cultum augere cupiēs, accitis Hierosolymam omnibus ditionis suæ Sacerdotibus ac Leuitis, iisque recensitis; eorum duntaxat qui trigesimum annum excesserant, triginta octo virorum reperit millia. Quos ne simul in sacris templi ministerijs assiduè occuparentur, in viginti quatuor classes siue vices sorte diuisit, atq; eis nomen imposuit ab eo, qui tum illius familiæ principatum gerebat. Nomina autem principum, à quibus classes nomen acceperūt, hæc, atque hoc ordine vigesimo quarto primi Paralipomenon capite scribuntur. *1. Para. 23. 24. 25. 26. Ioseph. 7. antiq. 15. & libr. 1. contra Apion. fol. 840.* *1. Par. 24.*

1. Ioiarib.	13. Hoppha.
2. Iedeie.	14. Isbaab.
3. Harim.	15. Belga.
4. Seorim.	16. Emmer.
5. Melchia.	17. Ezir.
6. Maiman.	18. Aphses.
7. Accos.	19. Pheteia.
8. Abia.	20. Iezecel.
9. Iesu.	21. Iachin.
10. Sechenia.	22. Gamul.
11. Eliasib.	23. Dalaiau.
12. Iacim.	24. Maaziau.

Hac sortitione facta, constituit Rex vt singulæ classes singulis hebdomadibus à Sabbato vsque Sabbatum per suas quisque vices in templo ministrarent, atque ab vxoribus, liberis, cæterisque rebus profanis separati, interdiu noctuque in suo quisque officio summa

ma cum reuerentia circa cultum Diuini numinis versarentur. alij quidem thuris incensum adolerēt, alij animalia in holocaustum immolarent, quidam Psalmos, quos Diuino afflatus spiritu in hoc composuerat, viua voce Deo cantarent, nōnulli citharis, psalterijs, nablis, sistris, lyris, cymbalis, tubis, alijsque diuersi generis organis ac instrumentis musicis à se in hoc preparatis, Diuinas laudes resonarent. aliqui sancta vasa, & sacras arculas custodirent, reliqui ianuas & portas templi obseruarent, omnes autem vno animo vni Deo inseruirent.

11.

QVAE quidem constitutio vsque in Christi tempora durauit. Quod ex Euangelio *Luc. 1.* S. Lucæ haud obscurū est, vbi legimus: Fuit in diebus Herodis regis Iudeæ, Sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia. quę sorte per *1. Par. 24.* Dauidem ducta, exiuit ordine octaua. Ac paucis interiectis: Factum est, inquit, cùm sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotij, sorte exijt vt incēsum poneret, ingressus in templum Domini.

Iosephus secundo contra Apionem libro *Iose. lib. 2. cōt. Apion.* scribit, etiam sua ætate fuisse has vigintiquatuor sacerdotū classes, ac singulas plus quàm quinque millia hominum habuisse. Quem numerum reposui ex citatione diligentissimi antiquitatis scrutatoris Caroli Sigonij, in li- *Sigon. de rep. Hebr. lib. 5. ca. 2.* bro de Republica Hebræorum. Nam quod Iosephus ex editione Frobeniana, similiter & ex recētiori editione Francofortiana habeat tribus quatuor sacerdotum, scriptorum aut impressorum incuriæ, qui dictionem (viginti) omiserunt, asscribendum censeo; & legēdum esse tribus viginti quatuor, siue, vt Sigonius citat, classes viginti quatuor sacerdotum.

12.

CAETERVM licet Leuitarum ordo in Iosephi vsque tempora durauerit; sacrificium tamen, quod ipsos vsque ad excidium vrbis Ierusalem, quod anno Christi septuagesimo contigit, iuxta Moysaicam legem obtulisse scribit, legitimè offerre non potuerunt: *Daniel. 9.* Nam, vt Daniel multò antè fuerat vaticinatus, Christo occiso, populi qui eum negauerat, iam defecerat hostia & sacrificium. Vetustatem enim nouitas, vmbram fugarat veritas, noctem lux eliminarat. ac pro lege, quæ *Hebr. 10.* per Moysen data, futurorum bonorum vmbram tantùm, non ipsam rerum faciem exhi- *Ioann. 1.* buerat, gratia & veritas per Iesum Christum facta erat. De cuius Sacerdotio & sacrificio, quia Melchisedeci & Aaronis sacerdotio successit, & in hac, quam describimus, terra, peracta & instituta est, apposite admodum quædam hoc loco subijcienda veniūt: vt hinc videamus quantum inter veteris instrumēti figuras, & noui testamenti veritatem; inter vmbram & corpus, inter legem & Euangelium, inter Melchisedeci & Aaronis seu Leuitici generis, & perfectissimum Christi Sacerdotium intersit. Ac præcipua animi pietate contemplemur, quanta perfectione Iudæorum synagôgam Catholica excellat Ecclesia. cui datū est, id reipsa habere, quod priscis patribus, naturæ & Mosaicæ legis tempore, signis tantùm *1. Cor. 10.* & figuris fuerat adumbratum. Vt meritò à Diuino Dionysio dictum sit, Ecclesiam no- *Dionys. de Eccl. Hierarch. c. 1. part. 1.* stram inter synagôgam & supremam Ierusalem esse mediam, ac propterea vtriusque participem. Quippe cui etiamnum in terra militanti ex Christi maiestate, tanta accesserit dignitas, eaque gloriæ amplitudo, vt inter eam, & cælestem beatitudinem, vnus tantùm gradus interesse videatur. Hoc enim nobis cū cælitibus commune est, vt vtrique Christum Deum & hominem præsentē habeamus: sed quo vno gradu ab ijs distamus, illi præsentes beata visione perfruuntur; nos præsentem, & tamen ab oculorum sensu remotum, sacrorum mysteriorum admirabili integumento se occultantem, firma & constanti fide veneramur. Sed vt hæc clariora fiant, paulò altius rem repetamus.

13.

CVM Regius ille propheta Dauid, spiritu in æthereos suetus ire meatus, Iesu Christi Dei & hominis, & primi noui testamenti Pontificis summum & æternum contemplaretur Sacerdotium, Psalmo centesimo & nono hoc modo de Pontifice nostro scripsit: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es *Psal. 109. Hebr. 7.* Sacerdos in æternum secundum ordinē Melchisedec. Quod, sicut & cætera eiusdem Psalmi, non de alio quàm de Christo eum locutum esse, ipse Saluator luculentissimè olim probauit. Qui Hierosolymæ in templo do- *Matt. 22. Marc. 12. Luca 20.* cens, ac Pharisæos, qui instar coronæ ipsum cingebant, interrogans, cuiusnam Christus esset filius? respondentibus, quod Dauidis; apertè istis Psalmi verbis declarauit, se quidē secūdum humanam naturam filium esse Dauidis: sed secundum Diuinitatem Dei esse filium, dum ait: Quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum? ipse enim in Spiritu sancto in libro Psalmorum dicit: Dixit *Psal. 109.* Dominus Domino meo, sede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

14.

HIS accedit Dei patris auctoritas, qui vt de Christi persona, dignitate, & amplissima eius potestate nullus dubitādi nobis relinqueretur locus, locis & temporibus diuersis palam è cælo id testatum esse voluit.

Primò enim cùm in Iudæa Christus anno *Matth. 3. Marc. 1. Luc. 3.* ætatis suæ tricesimo multis coram adstantibus Iudæis à Iohanne Baptista in Iordane baptizaretur, aperti sunt cæli; & Spiritus sanctus specie columbæ cælitus in baptizati verticem descendit; ipseque Deus Pater voce de cælis intonans, dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Secun-

Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9. 2. Pet. 1. Secundò in Galilæa ætatis suæ anno tricesimo tertio cùm super montem Tabor coram Moyse, Elia, & tribus Apostolis, Petro, Iacobo, & Ioanne gloriosè in Diuinam quandam formam transfiguraretur, lucida nubes cælitus eos obumbrauit, & vox de nube facta est dicens: Hic est filius meus charissimus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite.

Tertiò in Regia vrbe Hierosolyma, quam trigesimo quarto anno ætatis suæ mirabili cũ pompa ingressus, dum in templi atrio, quod gentium vocabatur, coram quibusdam gentilibus ipsum videre desiderantibus oraret, Pater clarifica nomen tuum: Venit vox de cælo, dicens; Et clarificaui, & iterum clarificabo. Quę vox ita audientium corda perculit, vt alij dicerent tonitruum esse factum; alij autẽ Angelum ei locutum esse. Quibus Iesus respondit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos. Ioan. 12.

15.

HAC itaque auctoritate, qualis nulli alteri hominum vnquam obtigit, commendatus Christus, cùm iam toto triennio & tribus mensibus haud aliter quàm verus Euangelicæ veritatis Doctor pàssim in varijs Iudææ ac Galilææ locis, Israëlitas omnes æternæ salutis viam docuisset, suamque doctrinam infinitis confirmasset miraculis: clarissimè se tandem etiam nouæ legis verum Pontificem declarare voluit. Qui, quemadmodum non venerat, sicut de se ipse testatur, vt sua doctrina Mosaicam legem aut Prophetas destrueret; sed potius vt ea perfectioribus (quia nihil ad perfectum adduxit lex) adimpleret mandatis, atque in Euangelium omnibus numeris perfectum mutaret: ita etiam infirmum & imperfectum veteris legis Sacerdotium ac sacrificium nequaquam aboleuit, sed in multò melius atq; excellentius renouauit; & ad summam perfectionem adduxit. Mat. 5. Hebr. 7.

16.

Hebr. 9. AARON enim, cæteriq; prioris legis Sacerdotes, ouium, boum, taurorum, hircorum, aliorumque brutorum pecorum carnes in altari holocausti materiali igne cremãtes obtulerunt; & thuris suffimenta & odores in altari thymiamatis incendentes adoleuerunt; & per hircorũ aut vitulorum cruorem introierunt Sancta sanctorum. Christus verò noui & longè excellentioris testamenti Pontifex, Sacerdos ipse, & immaculatus agnus ac hostia, nobilissimum suum corpus, quod sanctissima anima viuum, ac gloriosa æternaque Diuinitate vnitum erat, extra Hierosolymam in monte Caluariæ, ipso meridie festi Paschæ cunctis spectantibus in ara Crucis pro totius Mundi redemptione, charitatis igne in holocaustum ac pacificam suauissimi odoris victimam Deo Patri immolauit. Et per proprium sanguinem, non in manufacta Sancta, sed in ipsum Cælum introiuit, quod ab initio Mundi annis fermè quater mille semper fuerat occlusum: vbi in conspectu Diuinæ Maiestatis apparens, Deum nobis placauit, ac credentibus omnibus cæli claustra reserauit, æternitatisque aditum aperuit. 1. Cor. 5. Hebr. 9.

17.

POTERAT quidem pijssimus hic Pontifex, vel minima corporis pœna, aut vnicæ sanguinis guttulæ effusione, vniuersum genus humanum ab æterna damnatione vindicare, atque in sempiternam beatitudinem asserere. Verùm, vt copiosa apud eum esset redemptio, ex incomprehensibili dilectione, qua maior nulla esse potest, humanam naturam, quam vt homines Deos faceret, de Virgine assumpserat, totam hominibus conferre ad salutem voluit. Quod abundãtissimè præstitit, cùm tribus horis viuus de cruce pendens, totum corpus suum, adeoque singula sua membra, ignominiosissimis atrocissimisque tormentis dilaniata, pro nostra reconciliatione in holocausti hostiam Deo Patri obtulit; ac sanguinem vniuersum per quinque sanctissimos augustissimosque vulnerum fontes, innumerosq; alios riuulos, ad extremam vsque cordis sui guttam, vnà cum vita nobis profudit. vt instar veri Pellicani omnes sibi obtemperantes viuificaret, sanctitate imbueret, atq; Diuinitatis suæ faceret participes. Psal. 129. Ioan. 15. Isai. 53. Deut. 21. Gal. 3. Phil. 2. Thren. 1. Ioan. 19. Psal. 101.

18.

HOC itaque modò Maximus futurorum bonorum Pontifex noster Christus Iesus, pro æterna humani generis redemptione & salute semel in ara Crucis seipsum totum cruentè, hoc est, cum cruciatibus & sanguinis profusione morte intercedente in sanctũ & immaculatum sacrificium Deo Patri immolauit: & omnia antiquæ legis sacrificia, vno Crucis sacrificio compleuit, vnaque oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Qui cùm etiam verus & æternus Dei Patris Sacerdos esset secũdum ordinem Melchisedec, semel quoque in nouissima ante suam passionem cœna, seipsum incruẽtè, id est, sine pœnis & cruoris effusione obtulit. Ac sicut Aaronis & cruẽtum Mosaicæ legis sacerdotiũ consummans, pro pecudibus, eorumq; cruore, suum corpus & sanguinem obtulit: ita oblationem Melchisedec, quæ ex materiali pane & vino constabat, in Euangelicum nouæq; legis perfectissimum ac longè dignissimum Sacerdotium atque sacrificium commutauit: Panem namque triticeum & azymũ in manus suas sumens, in suum corpus, & vinum vitis, in suum sanguinem Diuina benedictione & certis verbis conuertit. Qua de re S S. Euangelistæ Matthæus, Marcus, & Lucas, atque D. Paulus Apostolus concorditer & luculentis verbis testãtur, quod Dominus Iesus primo azymorum die, postquam Hierosolymis in Cœnaculo vnà cum duodecim Discipulis suis iuxta veteris legis præscriptum typici Agni Paschalis cœnam celebrasset, atq; in humi- Ioan. 19. Hebr. 10. Psal. 109. Gen. 14. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. Ioan. 13.

humilitatis exẽplum, simul ac puritatis mysterium, eorum pedes lauisset. statim ab hac lotione mensæ rursum accumbens, typo veritatem coniunxerit, & ab vmbra ad corpus transierit.

Accepit, inquiũt, panem, & gratias egit, benedixit, fregit, deditque Discipulis suis, dicẽs: Accipite & comedite, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter accipiens & calicẽ postquam cœnauit, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, Hic est enim sanguis meus noui testamẽti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc facite, quotiescunque bibetis, in meam commemorationem.

19.

PORRO quod ad Sacerdotium secundum ordinem Melchisedec attinet, duo potissimum hîc diligẽtius consideranda sunt, cur illud Christo tribuatur. Primum, quod genealogia eius, initium & vitæ finis à Sacra scriptura non referantur. & tanquam, vt ait Apostolus, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, hoc est, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, veluti æternus describitur. Qua in re Diuinitatis Christi æternitas manifestissimè designatur. quam olim Diuinus Vates admirans, exclamauit: Generationem eius quis enarrabit? Nã si naturam Diuinam spectes, in cælis sine matre; si naturam humanam, in terris natus est sine patre. *Hebr. 7.* *Isai. 53.*

Alterum verò est, quod Melchisedec Sacerdos fuerit Dei altissimi. Cuius, vt D. Paulus ait, hoc munus est, vt offerat dona, munera, & sacrificia. Quòd Melchisedec præstitisse legitur, dum Patriarchæ Abrahamo à cæde Regum & hostium reuertenti occurrens, pro parta victoria panem & vinum Deo obtulit, Abrahamo benedixit, ipsumque ac seruos eius eodem pane & vino refecit. Quod beneficium Abraham aliquo modo compensare cupiens, de omnibus, quæ ab hostibus tulerat, ei decimas dedit. Quo in munere Melchisedec præclarum Christi typum prætulit, eiusque perfectissimum illud expressit Sacerdotium, quo in extrema cœna functus est. dum primò quidem sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem suum Deo Patri obtulit. ac deinde oblata Discipulis, & ijs qui Abrahæ fidem imitantur, & vitijs, cum quibus quotidiana nobis pugna est, superiores fiunt, in cibum & potum dedit. Hac de reluculẽtissimè scripsit sanctissimus simul & doctissimus Episcopus & martyr D. Cyprian. cui Diuina reuelatione (vt ipsemet de se testatur) super his erudiri contigit. Verba eius hæc sunt: Deo inspirante & mandante admonitos nos scias, vt in calice offerendo Dominica traditio seruetur; neq; aliud fiat à nobis, quã quod pro nobis Dominus prior fecit. *Hebr. 5. & 8.* *Gene. 14.* *Heb. 7.* *Cypri. li. 2. epist. 3. ad Cæcilium.*

In Sacerdote Melchisedec sacrificij Dominici sacramentum prefiguratum videmus, secundum quod Scriptura Diuina testatur & dicit: Et Melchisedec Rex Salem protulit panem & vinum. Fuit autem Sacerdos Dei summi, & benedixit Abraham. Quod autem Melchisedec typum Christi portaret, declarat Spiritus sanctus in Psalmis, ex persona Patris ad Filium dicens: Ante luciferum generaui te. Iurauit Dominus, & non pænitebit eum, tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Qui ordo vtique hic est de sacrificio illo veniens, & inde descendens, quod Melchisedec Sacerdos Dei summi fuit, quod panem & vinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit? Et obtulit hoc idem, quod Melchisedec obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Et circa Abraham benedictio illa præcedens, ad nostrum populum pertinebat. Nã si Abraham Deo credidit, & deputatum est ei ad iustitiam: vtique quisquis Deo credit, & fide viuit, iustus inuenitur, & iam pridem in Abraham fideli benedictus, & iustificatus ostenditur. *Gen. 14.* *Psal. 109.* *Gal. 3.*

Vt ergo in Genesi per Melchisedec Sacerdotem benedictio circa Abraham possit ritè celebrari, præcedit antè imago sacrificij, in pane & vino scilicet constituta. Quam rem perficiens & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit; & qui est plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit.

Si in sacrificio quod Christus est, non nisi Christus sequendus est, vtique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandauit, cùm ipse in Euangelio suo dicat: Si feceritis quod mando vobis, iam non dico vos seruos, sed amicos. Et quod Christus debeat solus audiri, Pater etiam de cælo contestatur, dicens: Hic est filius meus dilectissimus, in quo bene scẽsi, ipsum audite. Quare si Iesus Christus Dominus & Deus noster ipse est summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Deo Patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: vtiq; ille Sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur. Et sacrificium verum & plenum tũc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse. Nam si sacerdotes Dei & Christi sumus, non inuenio quem magis sequi quàm Deum & Christum debeamus. Hæc compendio ex Cypriano descripsimus, quibusdam breuitatis causa omissis, quæ ad præsentem materiã nobis non ita necessaria erant. *Ioan. 15.* *Matt. 17.*

20.

NEQVE tantùm Christus ex figura Sacerdotij & oblationis Melchisedeci in cœna corpus & sanguinem suum obtulisse comprobatur: sed idẽ etiam fecisse conuincitur ex typo & ritu oblationis & sacrificij Agni Paschalis, qui illustrẽ quoq; huius sacramenti typum

pum

Exod. 12. *Leuit. 17.* *Num. 9.* *Marc. 14.* pũ præ se ferebat. Nam vt Agnus Paschalis ab vniuersa multitudine filiorum Israël primò debebat in sacrificium Domino immolari, deinde comedi: ita Christus post typici Agni celebrationem typum perfectissimè peragẽs, vt signo res signata, figuræ veritas, & vmbræ corpus per omnia corresponderet, seipsum agno illo typico tanto tempore prædicatum, primùm Deo Patri immolauit, ac deinde seipsum Discipulis suis comedendum præbuit.

De qua quæstione clarè etiam tractant, D. Ambrosius Episcopus Mediolanensis, de initiandis cap. 6. & de sacram. lib. 4. ca. 3. Ioannes Chrysostomus Patriarcha Constantinopolitanus super 2. epist. ad Timot. hom. 2. & hom. de ascendente Iesu in templum. Hieronymus Stridonensis Presbyter, epist. 26. & super illud Matt. Cœnãtibus illis. Augustinus Hipponensis Episcopus epist. 95. & 16. de ciuitate Dei cap. 22. & 17. cap. 17. & in psal. 37. & 106. Eusebius Episcopus Cæsareæ Palæstinæ, lib. 5. demonstra. cap. 3. Eusebius Emissenus, serm. 5. de Pascha. Epiphanius hæresi 55. & Isidorus, de patribus Veteris Testamenti. & Concilium Tridentinum sessione 22. cap. 1. qui, vt cæteros tum veteres, tum recentiores prætercam, Saluatorem nostrum cùm sacrosancta & augustissima Eucharistiæ mysteria institueret, verum & proprium sacrificium Deo Patri obtulisse concordi stilo scribentes, hoc tenuerunt, quod vbique, quod semper Catholica Ecclesia tenendum esse docuit.

21.

D. Tho. 2. 2. q. 85. ar. 3. ad 3. *Melch. Canus de loc. Theol. l. 12.* HAEC quæ ex figuris prolata sunt, sacrificij ratio confirmat. Duobus quippe modis aliquid Deo offerimus. aut enim simplici donatione sine vlla mutatione rei quæ donatur, res offertur. vt cùm denarij, panes, fructus, segetes, carnes, aliaúe viua Deo donantur. aut alio modo res offertur, cùm non solùm Deo donatur, sed etiam ad Dei honorem mutatur, aut in totum consumitur. sicut olim agnus Paschalis, aliaque animalia, & thus significandi gratia ad Diuinum cultum occidebantur, immolabantur, & incensione consumebantur. Prior oblatio, quæ sine sui immutatione simplex est rei donatio, oblatio tantùm est. Posterior verò, in qua res quæ offertur non tantùm donatur, sed bono & recto eius vsu ad Dei honorem transmutatur aut consumitur, propriè sacrificium est. Primi generis oblatione, quæ sine mutatione fit, *1. Reg. 1.* *Lucæ 2.* olim Samuel à matre sua; & postea Christus à parentibus in templo oblati sunt Domino. Secundi generis oblatione, quæ etiam sacrificium est, Christus immolauit se Deo, in Cruce cruentè; & in cœna sub panis viniqúe speciebus incruentè, facta videlicet transmutatione substantiæ panis in corpus suum, & substantiæ vini in sanguinem suum, dicẽdo postquam accepisset panem, Hoc est corpus meũ; similiter postquam accepisset vinum, Hic est sanguis meus. His verbis significans non quidem id quod præerat, antequàm ea proferret, sed quod factum erat, cùm ea protulisset. Christus enim Deus omnipotens & verax, qui neque mentiri potest, nec fallere vult, quomodo sine mẽdacio dixit hoc esse corpus suum, quod panis fuerat, nisi dicendo hoc ipsum fecisse credamus, quod verbis tam apertis significabat. Itane dicendo faciebat quod dixit: Vade, filius tuus viuit. Item, Mulier, ecce filius tuus. & Discipulo; Ecce mater tua. & dicendo non fecit quod dixit, hoc est corpus meũ; hic est sanguis meus? An verò est vlla tanta vis ingenij q̃ huic tam claræ luci tenebras posset offundere? Taceo ꝙ vt in re tam seria omnem parabolam, tropum, aliamúe figurã, simul & dubitandi, aut Diuina verba cõtorquendi, aut falsè interpretandi locum excluderet, nõ tantùm dixit; Hoc est corpus meum; sed addidit etiam, quod pro vobis tradetur. illud idem scilicet, quod pro vestra redemptione iam iam in cruce tradendum est ad mortem. Item cùm dixit, Hic est sanguis meus noui testamẽti addidit, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. *Ioan. 4.* *Ioan. 19.*

22.

VERISSIMA igitur est, & ab omnibus recipienda vniuersalis Ecclesię fides, quã à Spiritu sancto tam perspicuis Christi verbis edocta, tanquam columna & firmamentum *1. Tim. 3.* veritatis vbiq; terrarum nulla non ætate constanter confessa est, & in plurimis concilijs totius Mundi suffragio stabiliuit, Saluatorem nostrum sub panis viniq; accidentibus (ne aut edentibus moueretur horror, aut incredulis risus, aut mitibus & humilibus fidei subtraheretur meritum) verè & realiter idem ipsum corpus suum nobis testamento donasse ac in sacramento reliquisse, quod olim, non exangue, non inanime, nõ vacuum Diuinitate; sed quod saucium cruentumque pro nobis in Cruce immolauit, quodq; nunc sedet ad dexteram Patris.

Primùm quidem, vt perenne quoddam nobis esset excellentissimi amoris ac tam amaræ *Psal. 110.* & beatæ passionis mortisq; suæ monumen- *Luc. 22.* tum: quo incomparabile Redemptionis no- *1. Cor. 11.* stræ beneficium non sine vberrimo fructu in finem vsque sæculi recoleremus; & ad laudandum Deum, ac tam fidelem Redemptorem redamandum permoueremur.

Secundò, vt pro varijs veteris legis sacrificijs, vnicũ haberemus & iuge gratissimi odoris sacrificium. quo cruenta illa oblatio semel in cruce peracta, incruentè in Ecclesia oblata quotidie Deo Patri repræsentaretur. Quæ ob Diuinam Christi dignitatem ac infinita eius merita, ad debitum Deo cultum, quem latriam vocant, exhibendum; ad augustissimam eius Maiestatem digna gloria celebrandam; ad gratias immortales pro acceptis beneficijs immortali Deo rependẽdas; ad Diuinũ numen nobis placandum, ac bonorum quæ vel in præsenti vel futuro sęculo optanda sunt, vota consequenda; ac denique pro peccatorum ac pœnæ remissione tam viuis quàm

quàm defunctis, qui necdum ab omni pœna absoluti sunt, consequenda, longè foret & acceptissima & sufficientissima. Nam sicut Christus in cruce etiam pro mortuis mortuus est: ita iuxta Apostolicam traditionem defunctis huius sacrificij virtus minimè est auferenda.

Matt. 27. Chryso. ho. 3. ad Phil. et hom. 69. ad pop. Antioch.

Tertiò donata sunt nobis hæc tremenda corporis & sanguinis Christi mysteria in spiritualem ac salutarē animæ cibum & potum. quo in pſenti huius vitæ peregrinatione non tantùm expiemur ac purgemur ab occultis, & oblitis, & à leuioribus siue quotidianis peccatis, sed & à capitalibus siue mortalibus præseruemur, atq; vt in spirituali vita alamur, cōseruemur, & cælestium charismatum abundātia impinguemur. vt deniq; ipsi capiti Christo, ac corpori eius mystico, quæ est omnium sanctorum societas, arctissima fidei, spei, & charitatis cōnexione vniamur, & concorporemur, vt ita dicam, & consanguinei Christi effecti, in eo maneamus, & ipse in nobis.

Ambros. de sacram. li. 4. cap. 6. Cyrill. catechesi myst. 4.

Postremò, futuræ gloriæ, perpetuæque fælicitatis pignus & arrabo est. quo fructus meritorum Christi facti participes, in hac lacrymarum valle cælestium delitiarum prælibatione reficiamur, vt etiam hîc gustare & videre possimus quàm suauis sit Dominus, qui in omni Satanæ, carnis, & Mundi tribulatione, & mortis angustia, hoc cælesti māna nos confortat ac cōsolatur. Et quemadmodum olim Eliam subcineritio pane recreauit ad ingrediendum iter in montem Dei Oreb: ita longè meliori cibo nos vegetans, ad montem traducit cælestem, vbi iuxta beatum Petrum Diuinę effecti consortes naturæ, in beato illo gaudio cum beatis beatè viuamus in æternum. Hæc de Iesu Christi Pōtificis maximi summo Sacerdotio & sacrificio, quod in cruce peractum, & in cœna institutum est, dicta sufficiant. Nunc declaremus illud perpetuum esse, ac ne ipso quidem in cœlum sublato, è terris illud ablatum esse.

Cap. 16. Psal. 22. 3. Reg. 19. 2. Pet. 1.

23.

SICVT Saluator noster quando conuocatis duodecim Discipulis suis pcepit, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues domus Israël. Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquauit regnum cælorum. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite. ijs verbis fecit eos verè Apostolos, atque Israëlitici populi Doctores, dans illis auctoritatem prædicandi regnum Dei, & potestatem ægrotos curandi, mortuos suscitandi, leprosos mundandi, & dæmones eijciēdi, sed in Israëlitica duntaxat terra. vnde & bini per pagos circumeuntes, vbique prædicabant, dæmonia eijciebant, infirmos oleo vngebāt & sanabant. Et quemadmodum cùm post resurrectionem suam locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Euntes ergo in mundum vniuersum, docete omnes gētes, & prædicate Euangelium omni creaturæ. baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. docentes eos seruare omnia, quæcunque mandaui vobis. non solùm Israelitici populi, sed totius mūdi Apostolos ac Doctores constituit, dans eis auctoritatem & præcipiens, vt iam pręceptum nouum, quod nouo vocabulo nominauit Euāgelium, hoc est, bonum & lætum æternæ salutis nūcium, prædicarēt, id est, præconum more publicè promulgarent, non tantùm Israëlitis in Iudæa & Galilæa, & Samaritanis, sed omnibus vbique orbis terrarum, quotquot hominis vocabulo cēsentur. vt omnibus offerretur, quod Diuinitùs pro omnium salute donatum erat.

Matth. 10. Marc. 6. Luc. 9. Matt. 28. Marc. 16.

Ita quando in die Pasche Apostolis suis dixit: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. ac tum insufflans in eos, addidit: Accipite Spiritum sanctum. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorū retinueritis, retenta sunt. Item aliâs: Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo. Deniq; cùm in extrema cœna, postquam panem & vinum in suū corpus & sanguinem consecrasset, dixit eis: Hoc facite in meam commemorationem. his verbis cōsecrauit & ordinauit eos noui testamenti Sacerdotes, atq; tam ipsis, quā legitimis eorum in sacerdotio successoribus, omnem quam in hac parte habebat (licet Diuinā prorsus, & quę humanam & Angelicam excederet naturam) donauit auctoritatem. vt Dei in terra vicarij quæcunq; pœnitentium quorumlibet peccata remitterētur: & faciendo quod in cœna fecerat, panem in suum corpus, & vinū in suum sanguinem consecrarent, Deo offerrent, frangerent, sumerent, alijsque sumenda administrarent. Et hæc præcipua atque vnica penè profertur ratio, quod Deipara virgo, aliæque feminei sexus tum virgines tum matres licet sanctissimæ, ad sacratissimam hanc cœnam admissæ non fuerint. Quamuis enim sanctissima Dei mater ad participationē tanti mysterij maximè esset idonea, quippe quæ sola digna reperta fuit, vt Deum virginalis vteri angustia nouem mensibus contineret, eumque in terris nutriret atque educaret. attamen ad munus Sacerdotale, quòd hîc Christus instituere cupiebat, solùm masculinus humani generis sexus, adeoque soli tum temporis Apostoli, homines rudes & piscatores, præ sanctissimis illis mulieribus, imò Angelis, soli idonei habiti fuerunt.

Ioan. 20. Matth. 18. Luc. 22. 1. Cor. 11.

24.

PORRO huius sacerdotij potestas aptissimè expressa est Græco verbo, ποιεῖτε, siue Latino, Facite. Nam quemadmodum in lingua Hebraica verbum עשה asa, siue hasah, & Gręca ποιεῖν, δρᾶν, & ἐργάζεσθαι, ita & in Latina, facere & operari, tum in Sacris, tū in profanis literis sæpissimè pro sacrificare & offerre vsurpantur. Imprimis Exodi capite decimo, vbi nos legimus: Hostias quoque & holocausta dabis nobis,

Exod. 10.

bis,quæ offeramus Domino Deo noſtro; pro
offeramus,Hebraicè eſt aſinu,id eſt,faciemus,
Leuit.15. pro ſacrificabimus.Deinde Leuitici cap.15.Su-
met duos turtures aut duos pullos columbæ,
dabitq́; eos Sacerdoti: qui faciet vnū pro pec-
Leuit.23. cato,& alterū in holocauſtum.Ibidē ca.23.Fa-
cietis & hircum pro peccato.Itē Numeri ca.6.
Num.6. Offeret duos turtures vel duos pullos colum-
bæ Sacerdoti,facietq́; Sacerdos vnū pro pecca
Num.8. to, & alterum in holocauſtū.Et cap.8. Leuitæ
ponent manus ſuas ſuper capita boum. è qui-
bus vnum facies pro peccato, & alterū in ho-
Iudic.13. locauſtum.Præterea Iudicum cap.13.Obſecro
te,inquit pater Samſonis ad ignotum ſibi An-
gelū,vt acquieſcas precibus meis, & faciamus
tibi hœdum de capris.Cui reſpondit Angelus:
Si vis holocauſtum facere, offer illud Domi-
3.Reg.18. no.Adhæc li.3.Regū ca.18.dixit Elias prophe-
tis Baal: Ego faciam bouem.Eligite vobis bo-
uē vnū,& facite primi.Qui cùm tuliſsēt bouē,
fecerunt: & inuocabant nomen Baal à mane
vſq; meridiē,dicentes:Baal exaudi nos. Apud
Ezech.43. Ezechielem quoq; ca.43. Dominus ritus ſacri
ficij præcipiens:Septē diebus,inqt, facietis hir-
cū pro peccato quotidie.in die octaua facient
Sacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra. Et
Ezec. 45. ca.45.Ipſe faciet ꝑ peccato ſacrificiū,&c. Rur-
Ezech.46. ſus cap.46.Et facient ſacerdotes holocauſtū e-
ius,&c. Quibus locis Septuaginta Interpretes
(quorum trāſlationem Euangeliſtæ & Apoſt.
crebrò ſecuti ſunt,) ferè ποιεῖν,id eſt,facere, pro ſacrifi
care poſuerunt.Habemus & præclarā huius rei in no
uo teſtamento auctoritatem.Nā cùm B. Mar-
Marc. 14. cus dicat:Primo die azymorum, quando Pa-
ſcha (ἔθυον) immolabant:Chriſtus in Matthæo,primo
Matt.26. azymorū die dicit:Apud te (ποιῶ) facio Paſcha cum
1.Cor.9. diſcipulis meis.Atq; D.Paulus epiſt.1.ad Corinthios
cap.9. οὐκ οἴδατε,inquit, ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι &cæ.
An neſcitis quòd ij qui ſacra operantur, de ſacrificio
viuūt? Inter profanos verò auctores primus Athenę-
us occurrit, qui lib.14.ſuo idiomate ſcribit: οἱ πάλαι
τὸ θύειν δρᾶν ὠνόμαζον. id eſt: Veteres ſacrificare,facere
nominauerunt.Huic ſe Rom.adiungunt, qui in eadē
ſignificatione verbo,facere,& operari,vſi ſūt.
Nonius ſiquidem vetuſtiſſimus Latinę linguę
auctor, ait: Operari,eſt religiosè & cum ſum-
ma veneratione ſacrificijs litare, & cōuiuari.
Et Plautus in Aulul. *O fides mulſi congialem tibi
faciam fideliā.* Et quoq; ſummus Latinus poëta
Virgilius,in Palæm.

Cùm faciam vitula pro frugibus,ipſe venito. tanq̃
dicat,inquit Macrob.li.3.cap.2.Saturnal. cùm
vitulam pro frugibus ſacrificauero: quod eſt,
cùm vitula rem diuinā fecero,veni ad ſacrum
conuiuium.Similiter & Iuuenal.Satyr.9.

Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.

Idem Satyr. duodecima:

Et matutinis operatur feſta lucernis.

Pro Mura. Sed & Latinæ eloquentiæ princeps Cicero:
Nolite,inquit,à ſacris Iunonis ſoſpite,cui om-
nes Conſules facere neceſſe eſt, domeſticum,
& ſuum Conſulem auellere. Pomponius de-
niq;: Ad Veneris profectus eſt mane vetulus,
votum vt ſolueret,ibi nunc operatus eſt. Poſ-
ſemus idē ſexcentis alijs teſtimonijs probare:
ſed hæc ſatis ſunt ei,qui manifeſtæ veritati nō
volet refragari.

25.

APOSTOLI itaq; poſt Chriſti in cælos aſ-
cenſum accepto Spiritu S. non ſolùm ex
Saluatoris præcepto Doctorum obierūt mū-
nus,Euangelium vbiuis gentium prædicādo, *Pſal.18.*
idq́; miraculis confirmando:verùm Sacerdo- *Marc. 16.*
tum quoq; functi ſunt officio, atq; Dominicā
cœnam, nouiq́; teſtamenti nouum ſacrificiū
celebrauerunt. Quod Hebraica voce Miſſa,
quaſi ſpontanea oblatio vocatum fuit. Nam
16.libri Deute.capite,vbi Latina noſtra tranſ-
latio habet,oblationem ſpontaneam, Hebrai *Deut.16.*
cus textus habet מסה Miſſah, quod Hebræis pro-
priè oblationē ſignificat, quæ ex optima, ſpō-
tanea & libera volūtate oblata, poſtea cū læti
tia comedebatur. A Græcis autem ſacra hæc
actio λειτουργεία Liturgia appellatur, quod nomen in
ea ſignificatione, qua munus illud publicum
ſignificat,quo in ſacrificijs peragendis Sacer-
dotes funguntur, ſæpius legitur, tum in ve-
teri inſtrumento, vt Numeri capite4.8.&18. *Num.4.8. ſæpe 18.*
Deuteronomij cap.18. Iſaiæ 61. tum & in no- *Deut.18.*
uo,Lucæ ca.1 Epiſtola D. Pauli ad Philippen- *Iſai.61.*
ſes ca.2.ad Hebræos ca.8.9. & 10.&c. Quod ve- *Luc.1.*
rò ad Latinos attinet,accipientes ab Hebræis *Phil.2.*
ſacrificium, acceperunt & ab Hebræis Miſſæ *Hebr.8.9. 10.*
vocabulum.quod etiamnū vnà cum alijs mul
tis Hebraicis verbis retinent, vt ſunt;Paſcha,
Ieſus,Maria,Ioannes, Alleluia, Satan, Amen,
& id genus alia.Quæ apud Eccleſiaſticos in v-
ſu manent, partim propter latentem vocum
energiam,& naturalem vim, quæ alio quouis
idiomate optimè exprimi non poteſt: partim
ad celebrandam memoriam, quòd ſalus à Iu- *Ioan. 4.*
dæis ſeu Hebræis ad nos manauerit. Ita Chri- *a Phil.4.*
ſti ſacrificium Miſſam vocant primi Romani *Paſſus eſt*
Pontifices & martyres in cōſtitutionibus ſuis, *anno Chri-*
a Clemēs Apoſtolorum Petri & Pauli in Euā- *ſti.77.*
gelico negotio coadiutor, *b* Alexander, *c* Te- *b anno 117.*
leſphorus & *d* Higinus Item B. Ignatius Ioan- *c anno 138.*
nis Apoſt.diſcipulus, & Antiochenæ Eccleſię *d an.142.*
tertius poſt Petrum Apoſt.Epiſcopus & mar-
tyr,in epiſtola ad Smyrnenſes.D.Ambroſ.epi
ſtola 33.ad Marcellinam ſororem ſuam.Itē Hi
ſtoria tripartita lib.3.cap.11.& lib.4.cap.13. &
& li.10.ca.23.Et Innocentius epiſ.1.ad Rufum.

26.

SED vt hęc miſſa faciamus,declaremus Apo
ſtolos mox poſt acceptū Spiritū S. Miſſæ ſeu
Liturgiæ celebraſſe ſacrificium,atq; fideles tū
temporis quotidie corpori & ſanguini Domi
nico cōmunicaſſe. Patet hoc imprimis apertè
ex Actuum Apoſt.c.2.circa finem, vbi ſic legi- *Act.2.*
tur:Erant aūt perſeuerantes in doctrina Apo
ſtolorū,& cōmunicatione, & fractione panis,
& orationibus.Et paucis interiectis: Quotidie *Ibidem.*
quoq; perdurantes vnanimiter in templo, &
frangentes circa domos(vel vt Græci habent,
per ſingulas domos) panem, ſumebant cibū
cū exultatione & ſimplicitate cordis, collau-
dantes Deū.Itē ca.20.Vna autem ſabbati (hoc *Act.20.*
eſt,primo die Sabbatorū, qui ob Chriſti reſur-
rectionem tempore Apoſtolorum dictus eſt
dies Dominicus)cùm conueniſſemus, inquit
B.Lucas, ad frangendū panem. Et clariſſimè *Apoc.1.*

Actorum capite decimo tertio, circa principium: λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ. id est, interprete Erasmo & Pagnino, Quum autem illi sacrificarẽt Domino. haud dubiè quin mysticum panis & vini sacrificiũ, de quo in mandatis acceperant, Hoc facite, &c. De quo illustris Presbyterorũ & Diaconorum Achaiæ extat auctoritas, qui in martyrio D. Andr. cuius oculati testes fuerunt, hanc D. Andreæ scriptã reliquerunt cõfessionem: Ego omnipotenti Deo, qui vnus & verus est, immolo quotidie, non taurorũ carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatũ agnum in altari: cuius carnem posteaquam omnis populus credentiũ manducauerit, agnus q sacrificatus est, integer perseuerat & viuus. Accedit his D. Paulus, qui non solùm hoc noui testamenti sacrificiũ in primitiua Ecclesia fuisse, sed & se illud celebrare solitũ esse nõ obscurè significat, cũ ad Corinthios scribens, ait: Propter quod charissimi mihi, fugite ab idolorũ cultura. Vt prudentib⁹ loquor: vos ipsi iudicate ꝙ dico. Calix benedictionis cui benedicimus, nonne cõmunicatio sanguinis Christi est? & panis quẽ frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam vnus panis, & vnũ corpus multi sumus, oẽs qui de vno pane, & de vno calice participamus. Videte Israelẽ secundũ carnem. Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Quid ergo? dico ꝙ idôlis immolatum, sit aliquid? aut quòd idôlũ sit aliquid? Non dico hoc. Sed quòd ea quę immolant Gentes, Dæmonijs immolant, & non Deo. Nolo aũt vos socios & consortes fieri dęmoniorũ. Non potestis calicẽ Domini bibere, & calicẽ Dęmoniorũ: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum. Sicut. n. per dæmoniorum mensam, altare intelligendũ est, in quo Gentiles ex Diaboli voluntate, qui pro Deo coli ambiebat, carnes & cibos primò in sacrificiũ Dæmonibus immolabant, & postea in eorum honorem comedebant: ita etiã (vt, quod Apost. proponit, probabili argumentatione concludatur) mensa Domini, nihil aliud, nisi altare in quo sacrificium Domino fiebat, significare potest. De quo idẽ Apost. in epis. ad Hebr. dicit: Habemus altare, de quo edere non habent potestatẽ, qui tabernaculo deseruiunt. id est, qui necdum conuersi ad fidẽ, adhuc in Iudaismo legem obseruãt. Cũ igitur manifestè Apost. declaret sua ætate in Ecclesia fuisse altare sanctũ: fuit & sacrificiũ sanctũ: nam altare & sacerdos vi sua ad sacrificiũ sic referũtur, vt non possit esse altare & sacerdotiũ, nisi propter sacrificium. Argumentum aũt, quo participatio mensæ idôlorũ Corinthijs vitãda esse docetur, Apos. hoc ferè modo instituit. Quemadmodũ Iudæi, qui de oblatis sacrificijs edunt, participes sunt altaris, hoc est, sacrificij in altari oblati: & sicut Christiani, qui de vno pane corporis Christi, & de vno calice sanguinis eius, in altari Ecclesiæ sanctificatis & oblatis comedunt, cõmunionem habẽt cum Christo, ipsiq; vniuntur & incorporãtur. ita illi, qui idolothita, hoc est, carnes aut escas idôlis ac dæmonibus immolatas comedunt, participationem habẽt cũ dęmone, illiq; coniunguntur, & per cõsequens, à Deo separãtur.

[Margin: Act. 13. — Breu. Rom. — 1. Cor. 10. — Con. Trid. sess. 22. c. 1. — Hebr. 13. — Hebr. 5. 8.]

27.

CAETERVM cùm Missæ sacrificium iam inde à Spirit⁹ S. missione ab Apos. in Ecclesia celebratum esse, & per continuã successionem in Ecclesia mansisse declaramus; neminẽ mouere debet, quod posterioribus tẽporibus maiori apparatu, & grauiori cæremoniarum maiestate id peractum esse inueniat. Cùm. n. Christus Dominus nihil de ordine Dominicã cœnã celebrandi mãdauerit; penes Apost. eorumq; successores (quibus regendi Ecclesiam auctoritas tradita est) potestas fuit ea, quę, non dico ad sacrificij substãtiam, sed ad eius maiestatẽ, cultum ac venerationem pertinent, cũ tempore magis ac magis excolere & promouere. Sicut ipse Apost. satis indicat, cũ Corinthios circa Dominicæ cœnæ celebrationẽ errantes, eiusq; dignitatem, quò ad institutorẽ, & eius effectũ spectat, nõ attendentes, ac propter indignã tanti sacramenti sumptionẽ grauiter arguens, eosdem his de rebus instruit, inter alia dicens: Quotiescunq; mãducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortẽ Domini annunciabitis, donec veniat. Itaq; quicunque manducauerit panem, & biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè: iudicium sibi mãducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non vtiq; iudicaremur. Dum iudicamur autẽ, à Domino corripimur, vt non cum hoc Mundo damnemur. Itaque fratres mei, cùm conuenitis ad manducandum, inuicem expectate. Si quis esurit, domi manducat: vt nõ in iudicium conueniatis. Cætera autem, cùm venero, disponam. His enim verbis apertè Apost. indicat, se noluisse omnia sacræ huius Eucharistiæ mysteria scriptis mandare: sed aliqua reseruasse, quæ præsens præsentibus enucleatius perfectiusque indicaret ac traderet. D. August. tractans hunc Pauli locum epist. 118. dicit Saluatorẽ ideò non præcepisse quo ordine cœna sumeretur, vt Apost. per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locũ. Quare quod tũ Apostoli, tũ illi qui eos in sacerdotio successerunt Pontifices, circa celebrationẽ huius sacrificij, orationes, gratiarum actiones, lectiones, ritus & cęremonias quasdam ordinauerint, eò omnia spectant, vt tanti sacrificij maiestas magis eluceat, vtque mentes fideliũ per visibilia pietatis & religionis signa, ad salutariũ redẽptionis nostræ mysteriorum contemplationem excitẽtur. Neq; viliora propterea quis ea existimet, quia non ab ipso Christo sunt instituta, cùm nõ minus ratum sit, vt D. Cyp. ait, quod dictante Spiritu S. Apost. tradiderunt, ꝗ̃ quod Christus ipse tradidit, & in sui cõmemorationẽ fieri præcepit. Et si quid tota, inquit Augustinus, per orbem frequentat Ecclesia, hoc quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insaniæ est.

[Margin: 1. Cor. 11. — Aug. epist. 118. ad Ian. cap. 6. — Cyp. serm. de ablut. pedum. — Aug. epist. 118.]

28.

SED vt hæc quæ de noui testamẽti sacrificio, quod

quod vnicũ omnibus veteris testamenti sacrificijs successit, concludamus gloriosa eius memoria, quæ apud Malachiam est, coronidis loco aptè hîc inserẽda occurrit. Dominus itaque ad hoc noui testamenti sacrificium, de quo nobis sermo est, respiciens, apertè prædicit omnia veteris instituti sacrificia, oblationes, ac holocaustomata reprobanda esse, ac aliam longè oblationem in eorum locũ substituendam. quæ non in Iudæa duntaxat inter feces Israël, sed & in omni Orbis terrarum loco inter gentium multitudinem nomini suo offeretur. Verba Prophetę sic habent: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exerc[illegible]uum: & munus non suscipiam de manu vestra. [illegible] ortu enim Solis vsq; ad Occasum, magnum [illegible] nomen meũ in Gentibus. & in omni loco sacri[illegible]atur, & offertur nomini meo oblatio munda [illegible]ia magnum est nomen meũ in Gentibus, dic[illegible] Dominus exercituum. Nec est quod quis Diui[illegible] hoc oraculum hæretica peruersitate ad saci[illegible]iũ laudis, orationis, aut cordis contriti refer[illegible]cũ illud sacrificiũ non potest dici succedere sa[illegible]ficijs veteris testamenti; tum quia ipsum etiam [illegible] veteri testamento fuit; tum quia ista oblatio n[illegible] est omni loco munda, cũ frequenter & sanctis [illegible]eum orantibus irrepant mentis euagationes, [illegible]æ aliquo saltem vel leui neuo cordis sacrific[illegible] offuscant. Augustissimum verò ac purissimũ Eucharistiæ sacrificium, solum nulla offerentium indignitate aut malitia inquinari potest: atq; illud ipsum Deo gratissimum, iugiter in toto terrarum Orbe in omni loco inter Gentes sacrificatur. De quo prædictã Prophetiam Cath. Ecclesiæ Doctores omnes, qui hunc locum tractauerunt, à nascentis Ecclesiæ exordio vsq; in hodiernũ diem interpretati sunt.

Malac. 1. — Irenæ. li. 4. ca. 32. 33. 34. — Hiero. Malach. 1. — Aug. de ciuit. 18. c. 35. & 19. c. 23. et in psal. 106. — Martia. ep. ad Burdeg. — Con. Trid. sess. 22. c. 1.

29.

OSTENSO ꝙ Christus pro veteris testamẽti sacrificijs nouũ sacrificiũ instituerit, & ꝙ pro abolito sacerdotio Aaronico, sacerdotiũ secundum ordinem Melchisedec induxerit; iam nõ abs re erit declarare, quod sacerdotiũ illud non tantùm Apostolorum tempore penes Apostolos fuerit; sed ab ipsis ad nos huc vsq; in Ecclesia perseuerare. Quod vt ordinatè faciamus, notandum duplicis generis in Catholica Ecclesia esse Sacerdotes. maiores nimirum, & minores. Maiores, Apostoli sunt, eorumq; successores, dignitate cæteris præeminentes. qui ceu legati à Christo missi sunt, & Græcè ἀρχιερεῖς hoc est, primarij Sacerdotes; & ἐπίσκοποι, Episcopi, id est, speculatores seu inspectores, nominantur. quòd illorum præcipuè munus sit, gregis sibi commissi saluti prouidere. Latinè autem Pontifices & Antistites dicũtur. Pontifices quidem, vel à posse & facere, vt Q. Scæuola apud Varronẽ dicit: vel, vt ipse Varro scribit, à ponte. A Pontificibus enim pons Sublicius est factus primùm, & restitutus sæpè. Antistites verò dicuntur, ab eo quod dignitate omnes antestant & excellunt.

Varro de lingua Latina lib. 4. — Dionys. Halicar. lib. 2.

Minores Græcè ἱερεῖς, tanquam sacri & sacris operantes; & πρεσβύτεροι, Presbyteri, hoc est, seniores vocãtur: à seniorum dignitate, quod senectutis, quæ homini prudentiam adferre solet, digni sint honore. Dignitatis enim, non ætatis nomen est. Vnde D. Paulus ad Timoth. ætate quidem adolescentẽ, sed dignitate Presbyterum, ita scribit: Nemo adolescentiam tuam contẽnat. Et, Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur. Latini hos à sacris Sacerdotes nuncupant: Deo enim ad sacrificia facienda dicati sunt.

Isai. 66. — Neem. 11. — Iudit. 15. — 1. Tim. 4. — 1. Tim. 5. — Varro vbi supra.

30.

QVOD ad maiores Sacerdotes attinet, cõstat in primis ex sacra Scriptura, Apostolos (qui, vt B. Paulus ait, pro Christo legatione fungebãtur) nonnullos ordinasse, quos etiam ad Apostolicã & Episcopalem dignitatem assumpserunt. Nã, vt in actibus Apostolorũ scribitur, statim post Christi ascensionem, in Iudę proditoris locum hortatu B. Petri, qui sacri illius Apost. collegij primatum gerebat, fusis ad Deum precibus, Matthiam sorte suffecerunt. Atq; postea Spiritus sancti mandato, per orationes & manuum impositionẽ Paulum, & Barnabã gentium constituerũt Apostolos.

2. Cor. 5. — Act. 1. — Act. 13.

Paulus verò Timotheum ordinauit Episcopũ. vnde ei scribens, dicit: Noli negligere gratiam quæ in te est: quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuũ Presbyterij. Et postea: Propter quam causam admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Eidẽ ait: Manus [illegible] nemini imposueris. quod propriè Episcop[illegible]ũ est. Quod verò [illegible] minores Sacerdotes spectat, habem⁹ quod Pau[illegible]us & Barnabas peragrantes Asiam minorem, [illegible]nstituerunt per singulas Ecclesias Presbyteros. Et Titus ad prę scriptum Pauli in Creta insula, quę quod centum vrbibus clara esset, à Gręcis ἑκατόμπολις Hecatõpolis appellatur, oppidatim Presbyteros constituit. Quod ex ipsius Pauli literis eidẽ Tito missis liquet, cũ ait: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt, corrigas, & constituas per ciuitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Quo tamẽ loco etiam de Episcopis sermo est. Hæc de Apostolorum temporibus sufficiant. Superest nunc, vt idem de posterioribus temporibus probemus. quod ex Pontificum Romanorum serie faciendum esset. Sed cùm id prolixioris operis sit, & ab instituto nostro alienũ, studiosum lectorẽ remittimus ad Opta. Mileuita. Damasum Papam, D. August. Euseb. Pamphilum, Barth. Platinam, Onuphrium Panuinũ, aliosq; Eccle. Scriptores. apud quos ex omni antiquitate exactissimè notatum inueniet, partim Rom. Pont. continuã ac perpetuã successionẽ, partim quot singuli creauerint p diuersa loca Episcopos, quot Sacerdotes, quot diaconos. Deprehendetq; quã solenne sẽper fuerit omnib⁹ orthodoxæ fidei cultoribus, vt nemo in Christiana Rep. Episcopatũ vel sacerdotium gereret, aut rem diuinam faceret, nisi qui vel à Christi vicarijs Apostolis, vel ab eorũ successoribus Episcopis, legitimo ritu sacris ordinibus esset initiatus.

1. Tim. 4. — 2. Tim. — 1. Tim. 5. — Act. 14. — Tit. 1. — Lib. 2. ad Parmenianum, paulò post initiũ. — In Pontificali. — Epist. 165. to. 2. p. 751. — in histor. Ecclesiast.

31.

SED fuerunt hæretici, qui cùm viderent, ꝙ reclamantibus tam multis & varijs historicis veritatis nuncijs, successionẽ Sacerdotum

negare nõ possent, aliud sibi erroris diuerticulum quæsierunt, dicendo omnẽ Sacerdotij potestatẽ per peccatũ mortale amitti. Quare ne hos subterfugere videamur, paucis ac strictim ostendamus, Deum Opt. Max. ex æquo per bonos & malos, per dignos & indignos Ecclesiæ Sacerdotes sua sacramenta & conficere & administrare, ac fidelium salutem operari; nec plus dari à bono, nec minus à malo.

Alfonsus de castro aduersus, lib. 13.

Sanè constitutio & ordinatio Dei tã est certa atq; firma, vt nullius hominis impietas, Dei opus possit impedire. Nam Deum, qui in Mũdi initio dixit, Crescite, & multiplicamini, & replete terram: videmus tam immutabiliter stare suis dictis, vt etiamsi pater filiam, aut filius matrem cognoscat, (vt nihil dicam abominabilius) ipse tamẽ, quoniam semel dixit, crescite & multiplicamini, tam pollutæ generationi non minus incrementum naturale det, atq; spiraculum vitæ inspiret, quàm si sit munda atq; sancta. Ad hæc ea, quæ per iustos & iniustos agricolas seminata ac plantata sunt, æquè Sole fouet, pluuia rigat, eisq; incrementũ dat, & fructificare facit. Sed neq; summa Iudæorum Christum affligentium ac crucifigentium malitia, non potuit passionem ac sacrificium Christi in cruce aut impedire, aut contaminare, aut nobis in ipsum credituris reddere inefficax. Quare neque Sacerdotis malitia, qui non suo nomine, neque sua virtute, sed nomine Christi ac potius Ecclesiæ operatur, non poterit aut impedire, aut polluere, aut inutilia reddere Christi sacramenta, ex passione ipsius energiam suam ac sanctificandi vim habentia. ijs videlicet, qui malitiei expertes, pio ea animo accipiunt. Quod igitur ad essentiam sacramenti spectat, nihil refert siue à pio conferatur, siue ab impio: dummodo legitimè ordinatus, legitimus sit eius sacramenti minister, idq; debitè ac ritè administret. Ipsius enim indignitas nec gratiã prohibet Diuinam, nec sacramẽtum polluit: sed ipsum polluit damnatq; ministrum, qui instar candelæ ardentis, alijs quidem prodest: seipsum autem consumit ac perdit.

Gen. 1.

Genes. 19.

Mat. 5.

32.

AT veteres super hac re consulamus, eorumq; stem⁹ iudicio, qui auctoritate, qui vitæ sanctimonia, qui eruditione semper clari fuerunt. D. Augustinus commentans super illud Ioanni Baptistæ dictum, Super quem videris Spiritum descendentem & manentẽ super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. quid, inquit, Ioannes per columbam didicit? nisi quandam proprietatem in Christo talem futuram, vt quamuis multi ministri baptizaturi essent, siue iusti, siue iniusti; nõ tribueretur sanctitas baptismi, nisi illi, super quem descendit columba, de quo dictum est, Hic est qui baptizat in Spiritu sãcto. Petrus baptizet, hic est qui baptizat. Paulus baptizet, hic est qui baptizat. Nam si pro diuersitate meritorum baptisma sanctum est; quia diuersa sunt merita, diuersa erunt baptismata: & tantò quisq; aliquid melius putatur accipere, quantò à meliori videtur accepisse. Ipsi spirituales sãcti, intelligite fratres mei, boni pertinentes ad colũbam, pertinentes ad sortem ciuitatis illius Hierusalem, ipsi boni in Ecclesia, de quibus dicit Apostolus; Nouit Dominus, qui sunt eius: diuersarũ gratiarum sunt, non omnes paria merita habent. Sunt alii alijs sanctiores, sunt alij alijs meliores. Quare ergo, si vnus ab illo, verbi gratia, iusto sancto baptizetur; alius ab alio inferioris meriti apud Deum, inferioris gradus, inferioris continentiæ, inferioris vitæ: vnum tamen, & par, & equale est quod acceperunt, nisi quia hic est qui baptizat.

Ioann. 1.

Aug. tract. 6. in Ioan. longè ante medium.

Quid his Augustini verbis clarius dici posset? quibus non à ministro sacramenti virtutẽ æstimat, sed à Christo. Christus enim, inquit, qui baptizat. Ipse quod in Cruce meruit, per sacramenta nobis cõmunicat. Quare perinde est cùm quis ab homine quo baptizatur, ac si sub cruce Christi [illegible] ac roseo & viuifico eius sanguine & [illegible] è latere & vulneribus ipsius profluer[illegible] in remissionem peccatorum consper[illegible]tur.

33.

PAR quoq; ratione docẽt Doctores, quod quando Sacerdos, qualis qualis ille sit, ex Christi persona cum debita intentione panẽ benedicit, dicens; Hoc est corpus meũ: & vinũ; Hic est sanguis meus. post horum verborum prolationem, Diuina virtute per verba Christi operante, substantia panis in momento cõuertatur in corpus Christi, & vinum in sanguinem eius. Quod in primis clarè docet Ireneus, cùm ait: Quando factus panis, & mixtus calix, percipit verbum Dei, fit Eucharistia corporis & sanguinis Christi. Et apertissimè D. Ambrosius, dicens: Panis iste, panis est ante verba sacramentorum: vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur astruamus, quomodo potest, q panis est, corpus esse Christi? consecratione. Consecratio igitur, quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini Iesu. Nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris: vbi venitur vt conficiatur venerabile sacramentum, iam non suis sermonibus Sacerdos, sed vtitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc cõficit sacramentum. Et paulo post: Antequam consecratur, panis est: vbi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi. Et ante verba Christi, calix est vini & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Hæc Ambrosius. Cui consentit & D. Chrysostomus, homilia quadam de proditione Iudę, sic scribens: Non homo qui corpus Christi facit & sanguinem, sed ille qui crucifixus est pro nobis, Christus. Sacerdotis ore verba proferũtur, & Dei gratia & virtute proposita consecrantur. Hoc enim est, ait, corpus meum. Hoc verbo proposita cõsecrantur. Et sicut illa vox, quæ dicit; Crescite & multiplicamini, & replete terram; semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante natura: ita vox illa semel

Iren. lib. 5.

Ambros. de sacramen. lib. 4. cap. 4. & 5.

Chrysost. hom. de prod. Iudę.

quidem dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ, vsq; ad hodiernũ diem, & vsq; ad Christi aduentum præstat sacrificio firmitatem. Hactenus Chrysost.

34.

PORRO sicut Sacerdotis consecratio, ita & oblatio eius cum Christi oblatione eadem est. qua de re clarissima quoq; veterum est auctoritas. dicit enim Chrysostomus: Sacra ipsa oblatio, siue illam Petrus, siue illam Paulus, siue cuiusuis meriti sacerdos offerat, eadem est quam dedit Christus ipse discipulis suis, quamque Sacerdotes modò conficiunt. Nihil habent ista quàm illa minus. Cur id? nam non hanc sanctificãt homines, sed Christus qui illam ante sanctificabat. Quemadmodum enim & verba quæ locutus est Christus, eadem sunt quæ Sacerdotes nunc pronunciant: ita & oblatio eadem est. Huc vsq; Chrysostomus. Cui astipulatur B. Cyprianus, ita scribens: Sacrificium quod Christus in cruce obtulit, sic in beneplacito Dei constat acceptabile, & perpetua virtute consistet, vt non minus hodie in conspectu Patris oblatio illa sit efficax, quàm ea die qua de saucio lateris sanguis & aqua exiuit. Hæc Cyprianus. Quod verò ad communicantes attinet, illi à manu Sacerdotis, licet impij, non minus accipiunt, quàm si cum Apostolis mensæ Domini assidentes, ex ipsius Christi manibus, eius corpus ac sanguinem acciperent; aut si, vt Chrysostomus insinuat, à Christi manu è cælo inuisibiliter extensa, eadem acciperent. Qui alibi etiam ait: Quoties ad mirandum calicem accedis, tanquam ab ipso latere hauriens accedas. Nec à ratione abhorret si similiter dicamus perinde esse cùm quis verè pœnitens, legitimè à Sacerdote absoluitur, ac si Christus è cælo ei dicat, vt olim Paralytico & Magdalenæ dixit: Confide fili, remittuntur tibi peccata: aut si sub cruce, sanguinis Christi aspersione à peccatis expiaretur. De alijs quoque sacramentis eadem est ratio. pro qua re, quia prolixum foret Patrum testimonia enumerare, breuitati studentes omittimus.

Chrysost. super 2. epistol. ad Timoth. homil. 2. in fine.
Cypr. ser. de baptis. Christi, & manifestatione Trinitatis.
Chrys. ho. 60. ad populum, & 83. in Matt. in Ioan. 19. super, exiuit sanguis & aqua.
Matt. 9. Luca 7.

35.

HACTENVS probauimus verũ ac legitimum noui testamenti Sacerdotium & sacrificium à Christi institutione ad nos vsque in Ecclesia perseuerasse. nunc postremò demonstrandum restat eadem, perpetua successione ad mundi vsque finem duratura. Quod Christus satis apertè declarauit, cùm ad Discipulos suos de mundi consummatione differens, dixit: Amen dico vobis, quia nõ præteribit generatio hæc, donec hæc omnia fiant. Item cùm eisdẽ ait: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad cõsummationem mundi. Duo luculenter indicans; nempe Apostolicam potestatem in finem vsque mundi ab vno ad alios transfundendã esse; & se ipsis ne vno quidẽ die defuturum esse. Cui suffragatur & D. Paulus, sic scribẽs: Ipse dedit seu posuit in Ecclesia quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mẽsuram ætatis plenitudinis Christi. hoc est, quoad mysticum omnium saluãdorum corpus, cuius caput est Christus, penitus fuerit consummatum. quæ quidem consummatio ante finem mundi non erit completa. Idem Apostolus iterum; Quotiescunq; manducabitis, inquit, panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annũciabitis, donec veniat, ad iudicandum videlicet mundum, vt Concilij Tridentini Patres exponentes citant.

Matt. 24.
Matt. 28.
Ephes. 4.
1. Cor. 12.
1. Cor. 11.
Sess. 13. c. 2.

36.

QVOD autem ad Antichristi tempora attinet, negare non ausim, quin sicut olim Machabæorum tempore iuxta Danielis prophetiam iuge Iudæorum sacrificium, Antiochi Epiphanis Syriæ Regis tyrannide è medio ablatum, triennio cessauit: ita sub mundi finem ob crudelissimam Antichristi in sanctos persecutionem iuge hoc Christianorum sacrificium tribus annis & dimidio publicè cessaturum esse. Confugientibus enim ante eum Christianis per loca deserta, ait Chrysostomus, non erit qui aut Ecclesiam intret, aut Deo oblationem offerat. Et vt Hippolytus Episcopus & Martyr in oratione quadam de Antichristo scribit: Lugebũt Ecclesiæ luctum magnum, quia nec oblatio, nec suffitus fiet, nec cultus Deo gratus, sed Ecclesiarum ædes instar tugurij erunt. preciosumque corpus & sanguis Christi non extabit in diebus illis, Liturgia extinguetur, Psalmorum decantatio cessabit, Scripturarum recitatio nõ audietur. Hactenus Hippolytus. Hæc de publica & solenni Diuinorum mysteriorum celebratione intelligenda arbitror. nam quin occultè semper fiet credere non ausim, tum propter prædictum Christi oraculum, (vsque ad consummationem mundi) tum propter verba Pauli, donec Dominus veniat ad iudicium.

Dan. 8. 11. 12.
1. Machab. 1. 4.
Chrys opere imperf. in Matth. cap. 24. hom. 49.
Hipp. vixit tempore Origenis, circa annũ 23?. de quo Euseb. 6. hist. Eccl. 17.
Matth. 28. 1. Cor. 11.

Hæc satis sint tam de Leuitici, quàm de Christi Sacerdotio ac sacrificio attigisse. Nunc ad cæterarum tribuum descriptionem procedamus.

M.

Dimidia Tribus Manaſſe intra Iordanem.

I.

MANASSE, ſiue Manaſſes, primogenitus Ioſeph, vndecimi filij Iacob ex Rachel vxore, natus in terra Aegypti ex Aſeneth filia Phutipharis ſacerdotis Heliopoleos; atque vnà cum fratre ſuo Ephraim ab auo ſuo Patriarcha Iacob in numerum & hæreditatem filiorum Iſraël fuit adoptatus.

Geneſ.41.30. Geneſ.48. 1.Paral.5. Ezech.47.

In cuius tribu, iuxta benedictionem Iacob, ſemen Abrahæ in Aegypto vſque eò auctum eſt, vt in Iſraëlitica ad montem Synai recenſione, ex ipſius duntaxat familia virorum numerus, qui armis vti valebãt, ad triginta duo millia & ducentos aſcenderit.

Geneſ.49. Num.1.

His vniuerſis in deſerto ſepultis, eorum filij iam ad quinquaginta duo millia & ſeptingentos multiplicati, auitæ adoptionis iure in Leuitarum, qui Deo ſacri, terræ ſortem non acceperunt, locum & poſſeſſionem ſucceſſerunt.

Num.26. Ioſ.14. Ioſeph.3. antiq.15.

In promiſſæ terræ ſub duce Ioſue diſtributione dimidia Manaſſitidis tribus pars, citra Iordanem, inter tribus Ephraim & Iſachar fructiferam valdè ſorte obtinuit terram. quæ in longum à Iordane fluuio vſque vrbem Dora, & mare magnum tendit: in tranſuerſum autem à Machmata ciuitate, vſque vrbem Bethſan, quæ nunc Scythopolis vocatur, pertingit. Altera Manaſſitarum pars vltra Iordanem poſſeſſionem habuit; de qua mox dicendum erit.

Ioſ.17. Ioſeph.5. antiq.3. Brocard. itin.7.

2.

ABELMEA, villula inter Neapolim & Schytopolim. Hieron. in loc. Hebr.

3.

ABELMEVLA, Hieron. Abelmaula, vrbs inſignis; iuxta quam Ioſue pugnauit; Solomon vni ex principibus ſuis regendã dedit. fuit etiam patria hęc Helizęi prophetæ.

Iud.7. 3.Reg.4.19. Hieron. in loc. Hebr.

4.

ACRABATA vrbs, vna ex vndecim Iudææ toparchijs, ſorte tertia; à qua Acrabatena ſeu Acrabitena toparchia & regio nomen habet: terminus eſt Samariæ: quemadmodum & Hieronymus confinium Amorrhæorum Acrabatene vocari docet; de quo loco nõ exterminauit alienigenas tribus Nephtalim, vt in Iudicum libro ſcriptũ eſt. Hanc Simon Gioræ filius tyrãnide oppreſſit, atque ex ea pulſus eſt ab Anano Pontifice. Huius multa apud Hieronymum & Ioſephum eſt mentio.

Ioſeph.2. bell.11.25.28. & 3. bell.2. Hieron. in loc. Hebr. Ioſeph.8. bell.7.

5.

ADADREMMON, vrbs iuxta Iezrahelem, in campo Mageddo, quæ hodie vocatur Maximianopolis; apud quam Ioſias rex iuſtus occiſus eſt à ſagittarijs Nechao regis Aegypti: de cuius morte magnus eo loci planctus fuit, qualem Chriſto crucifixo futuram in Ieruſalem prophetat Zacharias.

2.Par.35. Zach.12. & ibi Hieron. & in Oſe.1.

6.

ALEXANDRIVM, caſtellum elegãs, in mõtis vertice ſitũ; quò ſeſe receperat metu Pompeij Ariſtobulus, ac diu tergiuerſatus, tandem Pompeio tradidit. ſitum eſt autem iuxta Coreas & Machærũtem, in finibus Arabum: quòd cùm Alexander Ariſtobuli filius munitionib⁹ firmaſſet aduerſum Romanos, obſidione coegit ad deditionem Alexandrum, arcemque diruit; quam denuo Romanis elapſus munire conatus Ariſtobulus, prohibetur à Gabinio; tandem per Pheroram, Herode fratre iubente, denuo conditum eſt; atque inibi Mariamnem vxorẽ ſuam depoſuit, cùm Rhodum ad Cæſarem Auguſtum abijſſet: quemadmodum & pecunias loco illi munitiſſimo credere conſueuerat.

Ioſeph.13. antiq.22. & 14. antiq.6. 14.ant.10. 11.12.24. Ioſeph.15. antiq.7. 16.ant.11. & 1.bel.5. 6.12.17.

7.

ANER, ciuitas Leuitarum, ſic nominata ab Aner vno de pueris Abrahæ, qui ibi habitauit & ſepultus eſt. Geneſ.14.1.Para.6.& ibi Hieron.

8.

ANTIPATRIS, ſiue Antipatrida, prius Capharſalama, Græcè Capharſarama dicta, vrbs pulchra & amœna, ſita in optimo campo diuite arboribus & fluminibus, amne circũfluente ipſum oppidũ, & luco circũdante pulcherrimarum arborum. Iuxta hãc cùm in prçliũ exiuiſſet Nicanor, à Iuda Machabæo ſupatus eſt. Hanc rex Iudææ Herodes extruẽs, à patre ſuo Antipatro Antipatridem nominauit, cùm elegiſſet locum huic vrbi idoneum, & campum Capharſaba, optimum ſcilicet totius regni. Ad hanc Paulus Apoſtolus à Ieroſolyma, 470. militibus ſtipatus, captiuus deductus eſt. Habuit temporibus Chriſtianorum Epiſcopum. Dicit eam Tyrius Ioppenſi conterminam, vrbem maritimam, tunc quidem Arſur, olim Antipatrida dictam, obſeſſam à duce Godefrido, & tũc relictam inopia obſidionem, poſt à rege Balduino mari terraq; circumuallatam, dedentibus ſeſe metu oppidanis, occupatam. hodie villam eſſe, quæ Aſſur dicatur, ſcribunt Brocard. & Breid. vbi quondam fuerit hoſpitalis Fratrum S. Ioannis.

1.Mach.7. Ioſeph.16. antiq.5. & 1.bell.16. Actor.23. Vvil.Tyr. 14.bell.12. 9.bell. ſacr.19. 10.bell.6. 14. & 22. Vitriac. cap.23. & 100.

9.

MONTES iuxta Antipatrida. Ioſeph.1. bel.4.2.bel.23.24.& 5.bel.4.

10.

ASEPHON, & Aſophon. Hîc Ptolomæus Lathurus Alexandrum Iudæorum Regem

DIMIDIA TRIBVS MANASSE
hoc est, ea Terræ Sanctæ pars, quam Manaßæ dimidia tribus in regionis diuisione obtinuit.
Miliaria vnius horæ.
1 2 3 4 5
ARABIÆ DESERTÆ PARS . 12
Adrach . 6
Terra Adrach.
DESERTVM
ARABIAE . 43
SYRIÆ PARS . 93
Regio Edom . 83
Coele Syria . 37
Hermon mons qui et Sanir . 58
ARABIÆ DESERTÆ PARS . 12
Galaad mons . 50
PARS TRIBVS GAD.
Terra Galaad . 51
REGNVM BASAN . 23
DIMIDIA TRIBVS MANASSE .
TERRA
TRACHONITIS REGIO . 97
GAN TVM.
Gaulonitis Regio . 54
Batanæa Regio . 24
Campestria Medan . 76
Terra Hus . 95
Argob Regio .
Gessuri Regio . 57
Auranitis Regio . 21
Machati Regio . 65
Mare Galilææ .
PARS TRIBVS NEPTALIM.
PARS TRIBVS ZABVLON.
PARS TRIBVS ISACHAR.
Aqua Meron
Vadum Jacob
Asoreth gentium
Capharnaum
Corozaim . 39
Bethsaida
Tiberias . 9 . Cenereth
Damasci . 40
Damascus 40
Palmirena Solitudo
Palmira 73
Sijria Soba .
Soba . 87
Aroer vrbs et Regio 17
Baalhermon mons 22
Amana mons . 7
Fanum Baal . 22
Canath . 29
Bosra 27
Salome . 81
Sogane . 88
Argob . 16
Naamath . 69
Antiochi pharanx . 11
Seleucia 85
Aram . 13
Reblata
Helon
Sephama
Tichon
Dan p. Cæsarea Philippi et Paneas
Dan fons
Dan flu.
Ior fons
Ior flu.
Via Trachonitidis . 100
Sijria
Abana flu.
Pharphar flu.
Albana flu.
Turris Libani . 98
Antilibanus 10
Hoba . 60
Bedegene . 25
Abela . 4
Mara . 67
Auran . 21
Machati . 65
Silua . 38
Copar . 38
Rasaline . 80
Domicilium Abrahami 45
Daria . 42
Saule Saule quid me persequeris . 41
Megesaphar . 68
Gerson . 56
Gessur . 57
Zora . 101
Sardinella 86
Selcha . 84
Phiala fons . 76
Theman 96
Astaroth 19
Neila 71
Setr . 83
Spelunca 91
Abila . 5
Gaulon . 54
Tabernacula Cedar . 94
Pyramis sepulcri B. Job . 78
Job 95
Cauan 33
Sueta 92
Cauea Roob 34
Spelunca . 90
Jebnael
Adami
Lecum
Narama . 70
Putaha . 77
Solijma . 89
Astaroth . 20
Arphas 18
Cedar . 35
Quercus Basan . 24
Camon . 28
Casphor . 32
Galaad . 52
Regio Gamalitica
Gamala
Edrai . 46
Basan 99
Desertum Bethsaidæ 44
Iulias 63
Cepharnoma . 36
Enganna 47
Gergesei 55
Regio Gerasenorum 55
Magedan . 80
Dalmanutha 66
Ragaba . 79
Gerasa que et Gergesa . 55
Hippos . 59
Gadara 49
Lacus . 64
Bethenabrim 26
Amathus . 9
Manaim i. Castra .
Ephron . 48
Phanuel
Pella . 74
Rabba
Carnaim . 30
Abela . 3
Nemus Jabes 72
Arga . 15
Arbel 14
Carmion . 31
Jabes Galaad 61
Issachar
Bethsan
102

gem magna clade proſtrauit. Ioſephus 13.antiquit.19.

11.

Ioſ. 17. 3.Reg. 4. Hieron. in loc. Hebr. ASER ciuitas; nunc demonſtratur villa, deſcendentibus à Neapoli Scytopolim, in decimoquinto miliario, iuxta viam publicam, & reſpicit Sichem.

12.

BALAAM, ciuitas Leuitarum. 1.Paral.6.

13.

3.Reg.4. 1.Par.7.8. 1. Mach.5. 12. 2. Mach. 12. Ioſ. 17. Iud.1. Brocard. Breidenb. VVil.Tyr. 13. bell. 18. Ioſeph. 3. bell. 2.14. & 16. Benedict. 1.Reg.31. Hieron. in loc.Hebr. 1. Reg. 31. 2.Reg.21. Ioſeph.in vita ſua. In quæſt. Hebr. in Paral. VVil.Tyr. 14.bell.12. VVil. Tyr. 22.bell.16. 26. Vitr.c. 56.

BETHSAN, quæ & Berſan, Bethſean, & Nyſa; poſtea à Schytis inſtaurata illuſtriſſimè, & habitata, Græcè Schytopolis, hoc eſt, Schytarum ciuitas appellata eſt: cuius apud Hier. & Ioſep. frequens eſt mentio. vrbs Decapoleos maxima, ſita in planicie & campo magno, & delicato valde, inter montem Gelboe & Iordanẽ, à quo medio miliario diſtat. Ex hoc oppido tribus Manaſſe accolas priſtinos non potuit expellere. nominat illam ſcriptura interdum domum San, quod in noſtra lingua interpretatur inimicus. In huius muro ſuſpenderũt Philiſtæi cadauera Saul & filiorum, in monte Gelboe occiſorum. Meminit & ſingularis cuiuſdam Schytopolitanorum crudelitatis Ioſephus, qui coactos ſuos Iudæos contra tribules arma ſumere, mox immaniſſimè trucidarunt, cùm per ipſos vicisſent. Cæterùm Hierony. duas Bethſan facit: alia eſt, inquit, Bethſan in Iudicum, alia in Ioſue. Sunt qui dicant confinium eſſe Ephraim à Manaſſe, & vrbem Manaſſes in Iſachar. Fueratque hîc quõdam ſedes archiepiſcopalis, quæ habebat ſub ſe Epiſcopos nouem: erat enim metropolis tertiæ Paleſtinæ, cuius nobilitatis argumenta ædificiorum ruina priſtinorum, & multo marmore, quod in refractis ædificijs inuenitur, eſt colligere. Nunc verò ad nihilum redacta, raro incolitur habitatore, ſolo oppidulo, quod in paludibus ſitum eſt, paucorum habitatorum reſeruato. at tempore Vitr. quemadmodum & Tyrij, ſedes tranſlata erat in Nazareth, propter reuerentiam loci, & natiuitatis Dominicæ, quæ vnam tantùm habebat ſuffraganeam epiſcopem Tiberiadenſem.

14.

BETHACAD, vicus Samariæ; ad quem venit Iehu rex Iſraël. ſitus eſt in latiſſimo campo, Hier. non amplius quindecim millibus à Legionis oppido ſeparatus; pro quo Aquila interpretatur domus curuantium; Symmachus, domus ſingulorum, eò quod anguſtus & humilis introitus ſingulos tantùm, nec ipſos ſtantes ingredi ſuſtineret. Hieronymus in loc. Hebr.

15.

BETHAGAN, via per quam Ochoziam fugiſſe legimus. Hieronymus in loc. Hebraicis.

16.

BETHAVLA, vicus in Aulone. Hieron. in loc. Hebr. decimo à Scytopoli miliario contra Auſtrum.

17.

BETHBERA, ciuitas iuxta Iordanem, à Gedeone expugnata. Iud.7.

18.

BETHSECA, quæ & Bethzecha, ciuitas, alij vicum volunt fuiſſe. quò cùm appli-cuiſſet Bacchides, comprehendit multos ex eis, qui ad ſe confugerant, & quoſdam de populo mactauit, & in puteũ magnum proiecit. *Iud.7. 1. Mach.7.*

19.

BETOANEA, Bathanea, in quintodecimo à Cæſarea lapide, in qua dicuntur lauacra eſſe ſalubria; quam tamẽ in tribu Aſer ponit, dicitque in monte ſitam Hiero. in loc. Hebr. lit. A.B.

20.

BEZECH, vrbs regis Adonibezec, à Ioſepho Balam dicitur; ſita ad Iordanem, vbi recenſuit copias ſuas Saul, quæ metu regis ex tota Iudæa eo confluxerant numeroſæ. Sunt & hodie, ait Hierony. duæ villæ nomine Bezec vicinæ ſibi, in decimo ſeptimo lapide à Neapoli, deſcendentibus Scytopolim: videtur eadem eſſe cum illa, quam recenſuimus in Iuda ſupra. *1.Reg. 11. Ioſeph. 6. antiq.5. In lo. Heb.*

21.

CANE, in tribu Manaſſe. Hieron. in loc. Hebr.

22.

CAESAREA Paleſtinæ, maritima, & Stratonis prius πύργος; hoc eſt, turris Stratonis vocata. Hanc quidam indicãt à Plinio dictam fuiſſe Apolloniam; Ptolomæus tamen inter turrim Stratonis, & Ioppen Apolloniam locat, veluti diuerſam: Poſtremùm Flauia Colonia à Veſpaſiano vocata fertur. vrbs fuit munitiſſima, maxima & opulentiſſima. Cingitur ab Occidente mari magno, ab Oriẽte palude quadam dulci & profunda; in qua eſt multitudo Crocodilorũ, vt auctor eſt Breidenbac. Hanc Herodes, metu defectionis Iudæorum, toti genti quaſi arcem impoſuit: deſcripta enim magnificè eius forma, totã ædificijs marmoreis exornauit accuratiſſimè, tam regijs palatijs, quàm priuatorum ciuium ædibus, & quod fuit operoſiſſimum, portum addidit, (cui nomen Sebaſtus, ita ab Herode appellatus in honorẽ Cæſaris,) tutum à tempeſtatibus, magnitudine Pyræo parem, admirandum ſtructura, eò magis, quod omnis illa materia aliunde aduehi debuerit. Proiectis autem in mare molibus deſuper turres impoſuit, quarum maximæ & pulcerrimæ Druſus nomen, à Druſo Cæſaris priuigno defuncto. circum

Ioſeph.13. ant.18. 21. & 14.ant. 8. & 15. ant.10.12. 13. & 16. antiq.5.& 20.ant. 13. & 1.bell.3. 5.16. Brocard. in præfat. deſcript. locor. terræ ſanctæ. Breidenb. Ioſeph. 17. ant.6.& 1. bell. 20.

circum portum ædes continuata serie marmore politissimo extructæ sunt, extâte in medio tumulo, in quo templum Cęsaris à longè conspicuum, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, vnde nomen vrbi Cæsareæ, in qua etiam cloacæ subterraneæ admirādæ, ad recipiēdam ex mari aquam in æstu vrbi subluendæ, & ad deferēdam in mare purgamentorum proluuiem & imbrium. Extruxit etiā theatrum ibi & amphitheatrū, vnde latè pro spectus in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum spacio absoluta sunt. Perfecta autē Cæsarea in eius dedicatione magna fuit celebritas magno apparatu, maximis sumptibus, abusque Italia in hunc vsum petitis, quæ eo fa cerent instituti ludi Quinquennales dicati Augusto. Fuit, vt Iosephus ait, ciuitas Iudææ maxima, & quę maiorem incolarum partem Græcos haberet. Non longè à Cæsarea fluuius erat, qui de paludibus eidem vrbi adiacentibus defluebat. Hic cùm Herodes Agrippa quinquennalia celebraret, neque adulatores compesceret, qui Deum salutabant, fulgore vestis perstricti, ab angelo percussus interijt. In hac Cornelius centurio à Petro Apostolo baptizatus, primus in ea Episcopus fuisse traditur. In hac Philippus Apost. domū habuit, in qua & habitauit cum quatuor suis filiabus virginibus, prophetissis. Hîc Agabus propheta zona Pauli ligatus est, atque ipse Paulus in prætorio Herodis seruatus, coram rege Agrippa & Fœlice præside, ac biennio detentus in vinculis à Festo Cæsarem appellauit. Cùm Christi fidem fuisset amplexa, habuit Episcopum: nominat huius Episcopos B. Hieronymus Theophilum, Eusebium diligētissimum bibliothecæ diuinæ cum Pamphilo martyre perscrutatorē, Acacium Μονόφθαλμον, Euzoiū, Gelasium. Habuit ipsa Sedes Archiepiscopū postea, vt patet ex Tyrio, & habuit sub se Episcopatus viginti. Atq; hoc loci Marinus à Theotecno eius loci Episcopo confirmatus, martyrium pro Christo amplexus est. Post à Balduino Rege, ferentibus opem Genuensibus, recuperatam sibi subiugauit; carebat tum portu. Cæsariensis Episcopi titulo nunc vtitur suffraganeus Senonensis in Gallia; fortè Pariensis. describūtur Scopuli iuxta Cæsaream Palestinæ. Ioseph. 1. bel. 16.

Ioseph. 16. antiq. 5. Ioseph. 3. bel. 14. & alibi. VVilh. Tyr. 7. bel. sacri 22. Ioseph. 19. Antiq. 8. Actor. 12. Actor. 10. Hieron. in epita. Paulæ. Actor. 21. Actor. 23. 24. 25. Hieron. in lib. de Viris illustr. VVilh. Tyr. 14. bell. 12. & alibi. Niceph. Cal. 6. hist. Eccles. ca. 13. Vitriac. ca. 24. Fretel. VVilh. Tyr. 10. bel. sacri 15.

23.

CAPHARNAVM, oppidum maritimum prope Cæsareā, aliud ab illo, cuius in Euangelio fit mentio. Tyr. 10. bel. 26. Vitr. 42. ca.

24.

Genes. 12. 14. 2. Reg. 18. Brocard. Breid. Hieron. epist. ad Euagrium. Genes. 13.

CONVALLIS illustris, quę & Vallis Saue, & Vallis Regis, Iosepho Campus regius dictus, propter sui fertilitatem & amœnitatem. Hodie Aulonem Palæsthini nominant: septuaginta transtulerunt pro valle cāpum. Incipit à mari Galilææ à Bethsan, & extenditur per totum descensum Iordanis vsq; ad mare mortuum, eratq; illustrissima priusquam Dominus subuerteret Sodomā & Gomorrham; quæ medio Iordane irrigabatur, sicut paradysus Domini, & sicut Aegyptus.

VVil. Tyr. 9. bell. sac. 15.

25.

CORE A, Coreas, vrbs. Iosep. 14. ant. 6. 10. & 1. bel. 5. & 5. bel. 4.

26.

Io. 11. 12. 17. Iud. 1. 3. Reg. 4. 1. Paral. 7. 1. Mach. 13. 15. Ioseph. 13. antiq. 9. & 19. antiq. 6. & 15. antiq. 12. VVilh. 10. bel. 26. VVilhel. Tyr. 14. bel. 12.

DOR, Dora, Ador, Græcè Adora, Hebraicè Naphath-Dor, siue Dor Nephath, hoc est, maritima, vel littoralis, vrbs quondā munitissima & potētissima; cuius Regem occidit Iosue; quam ætate Machabæorum Rex Antiochus terra marique obsedit, cum centum & viginti milibus peditum, & octo milibus equitum. Erat inibi sinagoga. tempore Hieronymi deserta erat, sita in vndecimo, alij volunt in nono, miliario Cæsareæ pergentibus Ptolemaidem. Est & Nephat, eodem autore, ciuitas vnius principis Solomonis. Habuit tempore Christianorum episcopum, qui erat sub metropolitano Cæsareensi.

27.

REGIO, seu Prouincia Dor. Iud. 11. 12.

28.

DRVSVS, turris pulcerrima in honorē Drusi Cæsaris priuigni, immaturo fato defuncti, in portu Cæsareæ ab Herode exædificata. Ioseph. 15. antiq. 12. & 1. bell. 16.

29.

ENDOR ciuitas. Ios. 17.

30.

Ioan. 3. Hieron. in loc. Hebr.

ENNON, hoc est, fons: oppidum erat in octauo lapide Scytopoleos ad meridiem, non longè à Iordane contra Salim; vbi baptizabat Ioannes, quod ibi aquæ multæ essent. Aetate Hieronymi adhuc supererat.

31.

Iud. 6. 8. 9. 1. Reg. 13. & ibi Benedictus. Osee 10. Iud. 9. Hier. in lo. Heb. lit. D.

EPHRA, ciuitas Gedeonis, in qua habitauit & sepultus est: cui⁹ sub nomine Ephraim fit mentio. iuxta hanc ara erat & lucus Baal, quem destruxit Gedeon; erat & lapis vnus, super quē Abimelech occidit septuaginta septem fratres suos. Erat etiam δρῦς, hoc est, quercus in Ephrata, vnde fuit Gedeon. Prope Ephra angelus Domini sub quercu apparuit Gedeoni, ibique Gedeon Deo sacrificauit, & lucum Baal destruxit, ac diuinitus accepit signum victoriæ in vellere. Iudic. 6.

32.

GABE, oppidum in decimosexto miliario Cæsareæ. Hieron. in loc. Hebr.

33.

GABER, vrbs vicina Mageddo; in cuius ascensu rex Ochozias vulneratus est. 4. Reg. 9. & ibi. Bened.

34.

Iof.12. Hier.in lo. Hebr. GALGAL vrbs regalis, Hieronymo dicta Gelgel; in qua habitabant Goim, hoc est, gentes; cuius Regem occidit Iosue, vrbemque cepit. Tempore Hieronymi ostendebatur villula, nomine Galgalis, ab Antipatride in sexto miliario contra Septentrionem.

35.

GETHREMMON, vrbs Leuitarum. Iof.21.

36.

Iosep 3. bel.2. Brocard. Breidenb. Fretel. GINAEA, vicus in planicie positus, à quo Samaria incipiens, in Acrabatenam definit toparchiam. scribunt etiam alij oppidum munitum esse, situm in pede montis Ephraim, quod Ginum, aliâs Gilim, seu Gelim dicatur; vbi terminetur Galilæa, & incipiat Samaria.

37.

IAPHIE montes, tendunt à Ioppe vsq; Doram; id nominis ab ipsa, vt videtur, Ioppe, quæ aliquando Iaphie, acceperunt.

38.

Iof.17. Iud.1. 4.Reg.9. IEBLAAN, vrbs valida & potens; cuius habitatores initio non potuit delere tribus Manasse. est contra Gaber & Mageddo.

39.

IEMNI pagus, in quo, vt quidam volunt, Christus mundauit decem leprosos. Luc.17.

40.

Iof.17.19. 1.Reg.29. 2.Reg.2.4. IEZRAEL, vrbs regalis, &, vt Hieronymus vult, metropolis decem tribuum, terminus est tribus Manasse, & Isachar; sita in pede montis Gelboe ad Occidentem, insigni specula & turre spectabilis, vnde indicium fit accenso igne aduersus hostem: ipsaque vrbs pulcrum habet prospectum per totam Galilæam, vsque ad Carmelum, & montes Phœnicis, montemque Tabor & Galaad, & vltra Iordanem. *3 Reg.4. 18.21. 4.Reg.8.9* In hac Iezabel, obiecto falso crimine, fecit lapidari Naboth, quod eius vineam concupiuisset Achab maritus suus, & ille nollet vendere hæreditatem patris: vnde & ipsa iussu Iehu regis Israel de fenestra, vel porta huius vrbis præcipitata est; quam equorum vngulæ contriuerunt, contritam dilacerauerunt frustatim canes. Iuxta hanc occisus est Ioram rex Israel: estque huius crebra mentio in libris sacris. *Osee 1. & ibi.Hieron. 2.Par.22.* Hodie prægrandis est vicus, ait Hieronym. in campo maximo, inter Schytopolim & Legionem: fuitq; terminus Isachar, iuxta Maximianopolim. prope quam sunt campi latissimi, & vallis nimiæ vastitatis, quæ plus quàm decem millibus passuum tenditur: vbi commisso certamine ab Assyrijs cæsus est Israel. *Brocard. Breidenb.* Ante vrbem temporibus Brocardi & Breidenb. ostendebatur adhuc ager Naboth Iezrahelitæ, & tum vocabatur Zaracin, siue Zanachim, & habebat vix domos XXX. VVilhel. ait, illam vocatam vulgari appellatione paruum Gerinum. *Tyr.22. bell.26. Vitria. ca. 49. Fretell.*

41.

MACHMATA, quæ & Machmeth, aliâs Aser-machmath, vrbs. Iof.16.17.

42.

MACOTH. Hieron. in loc. Hebr.

43.

Iof.12.17. Iud.1.5. MAGEDDO, vrbs Heroica & præclara, sita iuxta aquas in campo magno, cui & nomen dedit. Hanc alij collocant in tribu Iuda, fortassis non æquè accommodatè ad rationem historiæ. Huius Regem occidit Iosue; vrbem tamē occupare non valuit initio, quam Solomon postea restaurauit. In hac mortuus est Ochosias rex Iudæ, quem Iehu rex Israel vulnerauerat in ascensu Gaber, eo ipso tempore, quo etiam Ioram Regem Israel sagitta interfectum proijci iussit in agrum Naboth Iezraelitæ. *3.Reg.4.9. 4.Reg.9. 23. 1.Par.7.* Occisus etiā in Mageddo fuit pijssimus Iudę rex Iosias, quem inde sublatum sepelierunt in Ierusalem, in sepulcro suo. Nunc Sub-imbre, siue Subube vocatur. Quemadmodum campus, de quo iam diximus, sic & aquę, ab vrbe nomen Mageddo acceperunt. *4.Reg.23. Brocard. Breidenb. Fretell. Iud.5.*

44.

1.Par.8. Brocard. Breidenb. MANATH, Manaath, Manathath, vel Manerith, nomen regionis, nunc Cato dicta, castrum fortissimum; in quo præsidium militum posuerunt contra castrum Peregrinorum Sarraceni, quando ipsum expugnauerunt. fuit autem sub monte Ephraim situm, non longè à monte Saron.

45.

NAIS & Ginais, vicus Samariæ, in via Ierusalem, in campo magno situs: in quo Samaritæ occiderunt multos Galilæos, accedētes Hierosolymam ad festum; vnde magna seditio orta est inter Iudæos & Samaritanos. Iosep.20. antiq.7.

46.

Ioseph.2. bell. Iud.c. 14. & 22. NARBATA ciuitas & regio quædam; in quam Iudæi Cesarienses, Cæsariensiū violentia compulsi, libros legum secum rapientes cesserūt: dirempta est à Cæsarea stadijs LX. Hic postea misit equites Cestius Romanorum dux, qui magna indigenarum multitudine perempta, vicos Narbatene toparchię igni dederunt.

47.

NEMORA Iordanis, iuxta fluuium. Iosephus decimo tertio antiquitatum 1.4. Reg.6.

48.

NOPHETH, ciuitas. Iof.17. Hieronym. in loc. Hebr.

49.

Breidenb. Vitriac.ca. 86. PALVS Cæsareæ, dulcis & profunda, scatens piscibus, ab Oriente adiacet Cæsareæ Palestinæ. In hac multitudo crocodilorũ est.

50.

3.Reg.18. MONS Abdiæ, seu Prophetarum. In huius montis duabus speluncis, persecutionis & famis tempore, Abdias, dispẽsator domus Achab regis, centum prophetas Domini abscondit, & aluit eos pane & aqua: ideoq; postea accepit gratiam prophetalem. Ostendebantur adhuc tẽpore Hieronymi, ideoq; Paula, sicut erat inualida, eò etiam ascendit. Hieron. in Epitaph. Paulæ, & epist. ad Marc. & in Abdiæ 1.ca.

51.

Ios. 17. Deut.2. RAPHAIM gigantes, populi sunt, quos Moabitæ Eanim, Ammonitæ Zonzommim vocant, populus magnus, multus & proceræ longitudinis, sicut Enachim.

52.

SALEM, quæ & Salim. Ex veteribus Hebræorum Rabbinis docet Hieronymus, non videri hanc esse Hierusalem, quod nomen ipsum demonstret, ex græco hebraicoq; compositum, sed oppidũ iuxta Scytopolim, quod vsq; hodie appellatur Salem; vbi ostenditur palatium Melchisedec, ex magnitudine ruinarum veteris operis ostendens magnificentiam. de quo in posteriore parte Geneseos scriptum est: Venit Iacob in Socoth, & transiuit in Salem ciuitatem regionis Sichem. Erat etiam Ioannes baptizans in Ennon, iuxta Salim. Hinc Sulamitis propriè dicitur, qui habitat in Salem, quasi Salamitis. Est etiam nomẽ loci Salim 1. Reg.9. Prope Salim erat Ioannes baptizans, Christo id temporis baptizante in Iudęa. Ioan.3. Genes.14. Hier. epist. ad Euag. et in lo. Hebr. Liran. in Genes. 33. Can. 6.7.

53.

Ioseph.3. bell.Iud.2. SAMARIA, quæ & Samaritis & Samarisensis regio, media inter Iudæam & Galilæam sita est. incipiens enim à vico Ginæa, in Acrabatenam desinit toparchiam, sed natura nihil à Iudæa discrepat: nam vtraq; montosæ sunt, & campestres, agrisque colendis molles & opimæ, nec non arboribus plenæ, pomisq; tam syluestribus, quàm mansuetis abundant, eò quod natura sunt aridæ, imbriumq; satis habent: dulces autem per eas supra modum aquæ sunt, bonique graminis copia, præter alias earum pecora lactis abundant, quodque maximum virtutis atque opulentię specimen est, vtraq; viris referta est.

54.

SARTHAN, locus est ad radices Iezrahel. 3.Reg.4.7. Hier. in loc. Hebr.

55.

TANAC, siue Thanach, quæ & Thenach, vrbs magna & potens: cuius Regem occidit Iosue; vrbem tamen expugnare initio nõ potuit, sed expugnauit postea: estq; data Leuitis. iuxta quam Debora aduersus Sisaram dimicauit. Hanc regebat vnus ex principibus Solomonis. Est villa nunc prægrandis, distans à Legione tribus milibus. Ios.12.17. 21. Iud.1.5. 1. Par. 7. 3.Reg.4. Hieron. in loc. Heb.

56.

FONS Taphuæ. Ios.17.

57.

TERRA Taphuę, habet montes altissimos, quorum vnus maximè excellit; protenditur vsq; ad Iordanis campestria. Ios.17. Brocard. Breid.

58.

TORRENS Taphuę. Ios.16.17.

59.

THEBES, vrbs olim insignis, sita in solo mirum in modũ fertili: cuius ciues Thebitæ, Thebes Aegypti, Thebæi, Thebes Gręcię dicuntur, & Thebani. Hac vrbe capta Abimelec Rex, dum turrim eius mediam ascendere nititur, desuper fragmẽto molæ ictus, interijt. Nunc verò ruinarum tantùm reliquijs quid olim fuerit, ostendit. Ad sinistram, ait Brocardus, fontis Iacob sunt ruinæ magni oppidi, vbi cernuntur lapides marmorei & integræ columnæ, aliaq; magnorum & collapsorum palaciorum indicia. locus quoq; ipse mirum in modum est fertilis, & solum fœcundum. Distat ab his ruinis Neapolis vno stadio; putoq; fuisse oppidum Thebes: vt ipse Brocardus videatur huius nominis aliam ponere iuxta mõtem Garizim. Est aut, vt ait Hieronymus, vsque hodie vicus nomine Thebes, in finibus Neapoleos, pergentibus Scytopolim, in decimotertio eius lapide. Iud.9. 2.Reg.11. Hieron. in loc. Heb. Brocard. Breiden.

60.

THERSA, vrbs heroica in alto sita monte. Regem huius capta vrbe occidit Iosue. Hac reges Israel pro regia vsi sunt adusq; extructionem Samarię. Ios.12. 3.Reg.14. 15.16. 4.Reg.15. Brocard. Breidenb.

61.

HIC Ionam tempestate naui eiectum, cetein mari deglutiens, die tertio viuum in terram euomuit. quo mysterio Christum repręsentabat, qui tribus diebus & noctibus in corde terræ fuit. Ionę 1.

62.

XALOTH, vicus, qui in magno campo positus est. estq; Galilęę inferioris terminus versus meridiem. Iosep.3.bel.Iud.2.

M.

Dimidia Tribus Manasse vltra Iordanem, & confinia eius.

I.

Num.32. Ioseph.4. antiq.5. MANASSE, primogenitus Ioseph, tribum, vt diximus, diuisam habuit, cuius dimidia pars, cùm virorum pecorumque numero abundaret, vnà cum tribub⁹ Gad & Ruben à duce Moyse trās Iordanem possessionem sibi dari petijt. Cui Moyses ea lege, vt cęteris tribubus in expugnatione terræ promissionis opem ferrent, morem gessit. eique Num.32. Ios.13.14.17. 1.Par.5. Ezech.47. dimidiam partem terræ Galaad, vniuersamque ditionem Og regis Basan, quæ longitudine à Manaim vrbe torrenti Iaboc adiacēte, vsque Baal hermon & confinia Damasci: latitudine verò à Galaad, Seir, & Hermon montibus, vsque mare Galileæ & Iordanem extenditur, pro hæreditatis sorte concessit.

Ioseph.4. antiq.4. Matt.24. Hæc regio sexaginta ampla & egregiè munita habens oppida, camporumque diues, graminis vbertate cæteras vltra Iordanē terras longè superabat. De cuius natura, plura in dictione Basan dicturi sumus.

Loci dimidiæ tribus Manasse trans Iordanem.

2.

4.Reg.5. Hieron.de loc.Hebr. lit.A. Fretell. pa.6. Nig.geogr. As.com.4. ABANA, Hebræis Amana, aliâs Aman & Amma. limpidissimus & iucundus Damasci fluuius est. qui in Decapolitana regione è radicibus montis Libani exortus, Meridionale ac Occidentale vrbis Damasci latus alluit. indeque per planiciem Archadob defluens, in mare Syriacum effunditur.

3.

ABELA. ciuitas vini fertilis. quæ, vt Hieronymus inquit, duodecim à Gadaris miliaria, Orientem versus, distat. Hieron. de loc.Hebr.lit.A.

4.

ABELA, ciuitas alia, in Phœnice inter Damascum & Paneadem. Hiero. vbi supra.

5.

ABILA, ciuitas ad Septentrionem vrbis Astaroth. Hieronymus de loc.Hebra. litera A.

6.

ADRACH, siue Hadrach, aliâs Adra, Adraon, & Adratum, Cælesyriæ oppidum est, à Bostra viginti quinque millibus distans. à quo etiam adiacens regio, Terra Adrach nūcupatur. de qua Zach. prophetauit. Post Christi tempora vrbs hæc Episcopali sede cohonestata, Archiepiscopo Bostrensi parebat. Atque quo tempore Occidentales Christiani rerum in Palæstina potiebantur, etiam vulgò Ciuitas Bernardi de Scampis dicta fuit. Zach.9. Hieron. de loc. Hebr. lit.A. Ptolo. As. tab.4. Nig.p 505. Tyr.bel.sa. li.14.c.12. & lib.16. cap.10.

7.

AMANA, qui & Amanus, cuius Salomon in Canticis meminit, mons altissimus est trans Iordanem iuxta Libanum, Hermon & Sanir montes situs. Sunt tamen qui Salomonē de alio eiusdem nominis monte, qui Ciciliam à Syria separat, loqui existimant. Cant. 4. Lira. ibid. Hieron. de loc. act. Apost. lit. C. & in Eze. 47. Plin.5.na. hist.22.

8.

AMATHA, villa in vicinia vrbis Gadaræ in monte sitæ. ad cuius montis radices aquæ calidæ erumpunt, balneis desuper ædificatis. quæ ad sarciendam corporum valetudinem sunt commodæ. Genes. tricesimo sexto capite. Hieronymus de loc. Hebraicis liter. A. & G. Herold.cō. bel. sa.li.3. c.15. & li. 6.cap.9.

9.

AMATHVS, villa, inquit Hieronymus, trans Iordanem, in vicesimo primo miliario ciuitatis Pellæ ad Meridiem. Iosepho autem etiam castrum est, omnium quæ ad Iordanem sita sunt, maximum & munitissimum. vbi Theodorus Zenonis filius preciosissima quæque bonorum suorum deposuerat. Hoc Iudæorū rex Alexander Iannæus expugnauit, ac Theodori thesaurum diripuit. Hieron. de loc.Hebr. lit.A. Ioseph. 13. anti.19. & 14.ant.11. Item 1.bel. 3.6.12.

10.

ANTILIBANVS. Omnis regio, vt inquit D. Hieronymus, quæ est supra Libanum ad Orientalem plagam respiciens, circa regionem Damasci, quæ cecidit in sortem tribus Manasse, Antilibanus appellatur. Hieronym. in loc. Hebr. lit. A.

11.

ANTIOCHI pharanx siue vallis, ciuitas est, quam Alexander Iannæus Iudæorum rex armorum vi in suam potestatem redegit. Iosephus decimo tertio antiquit. 21. & 1.bell.4.

12.

DESCRIPTIO ARABIAE.

ARABIA, Hebraicè Harab, Hereb, seu Ereb, regio gentium nulli postferenda, ad Orientem Palestinæ sita, amplitudine longissima est. quæ, Hieronymo authore, gentes habet multas: Ammonitas puta, Moabitas, Idumæos, Saracenos, aliosq; quàm plurimos. Plin. lib. 6. cap.28. Hieron. de loc. act. Apos. lit. A.

Est autem triplex Arabia. vna nempe, Deserta; altera, Felix; tertia, Petręa: de quibus nūc ordine differendum est.

Tyr. bel. sa. li. 13. c. 2. li. 21 c. 8. lib. 22. ca. 5. Vitria. ca. 47. & 96. Broc. in pręfat. descri. loc. terræ s. Breid. ibid. Sal. to. 5. cap. 3. ARABIA deserta, quæ à recentioribus Arabia prima, atque à nostri sæculi hominibus Beriara vocatur, ab Occidente Traconitidi regioni coniungitur. ab Aquilone autem Damasco confinis est. vnde & Syria Damasci, siue Damascena regio, non rarò Arabiæ nomine censetur. qua parte vlterius à Septentrione, Syria & Mesopotamia; ab Oriente, Babylonia; à Meridie verò, montibus Arabiæ felicis terminatur.

Desertæ huius Arabiæ metropolis est, maxima & antiquissima vrbs Bosra. quæ etiam Bostra & Bostrum dicitur.

Deserta autem hæc regio à re ipsa cognominatur. quod quaquauersum latissima, tota montosa, arenosa, ac sterilis, & verè deserta sit: Agnis tamen, arietibus, hędis, & eiusmodi animalibus, quæ merica gaudent, teste Hieronymo, abundat: &, vt ex Ezechiele liquet, Tyri nundinas horum illatione multiplicat. Sed & camelorum fertilissima regio est, ob pascuarum eremi latitudinem, aërisque temperiem, quibus hoc animal delectatur. *Plin. lib. 5. cap. 10. Ezech. 27. Hieron. ibi. & to. 2. cōtra Iouinianum lib. 2.*

Porci verò, & sues, qui glande, castaneis, radicibus filicum & hordeo ali solent, hîc aut rarò, aut penitùs non inueniuntur: & si inuenti fuerint, alimenta non habent, quæ diximus. *Plin. lib. 8. cap. 52.*

Incolarum, qui has solitudines rari inhabitant, vita omnis in pascendis pecoribus versatur, ac camelorum lacte & carnibus semicrudis viuunt. Qui cùm ibidem in tabernaculis agunt, Græco vocabulo à Cosmographis Scenitæ, hoc est, tabernaculorum incolæ nominati sunt. & quòd propter meliora pascua tentoria de loco in locum transferunt, Græcè Nomades, id est, vagi dicuntur. *Plin. lib. 6. cap. 28.*

ARABIA felix, quæ à neotericis Arabia secunda, atque à Saracenis nunc temporis Mamotta nominatur, ad Obeuntem Solem, omnem Ammonitidem regionem complectitur. in qua Rabbath veterem potentemq; Ammonitarum vrbem, metropolim habet. à Septentrione, Arabia deserta; & ab Austro, Arabia Petræa circumdatur. Orientem verò, atque Meridiem versus, quodam naturæ artificio ad similitudinem atq; magnitudinem Italiæ mari circumfusa, inter duos Oceani sinus, Persici nempe, & Arabici Rubriue maris, peninsulæ forma procurrit. *Pli. li. 6. ca. 24. & 28.*

Arabia hæc, Iosepho & Hieronymo testibus, à Saba filio Chus nepote Cham, etiam Saba, Sabæa, & Hebræis Seba, eiusque incolæ Sabæi appellantur. Ab eodem hoc Saba, inclyta ac auro argentoque præstans vrbs, huiusque gentis metropolis Saba, in monte excelso arboribusque pleno sita, nomen quoque sortita videtur. quæ pij magnificiq; Regis ac Magi Iasparis, qui de Arabiæ fructibus dona puero Iesu attulit, regia olim sedes fuit: sexcentis & amplius leucis Gallicis à Ierusalem distans. *Hier. in lo. act. Apost. lit. A. Gene. 10. Hiero. ibid. Ioseph. 1. antiq. 12. Psal. 71. Iob. 1. & 6. Ioël. 3. Io. Benedict. in 3. Reg. 10.*

Regio hæc, pinguissimi vliginosiq; soli vbertate cæteras longè excedit. ac quotannis, vt Strabo scribit, bis seritur. vrbibusq; & vicis frequens est, ac thuris, aromatum, omniumque suauissimorum odorum copia exuberās. Ob quæ, vt D. Hieronymus alijq; plures referunt, Arabia sacra interpretatur. & à Græcis εὐδαίμων, hoc est, felix dicitur. Eandem Plinius odoriferam ac diuitem, & beatæ cognomine inclytam appellat. alij porrò λιβανόφορον & ἀρωματόφορον, id est, thuriferam, & aromatiferam, ac odorum fertilitate nobilem nuncupant. *Strabo. Hier. de lo. act. Apost. l. A. et qua. Hebr. in Gene. 25. Plin. lib. 5. cap. 11.*

Nec immeritò. nam fragrantissimi optimique thuris tam abundans est, vt Diuinis sacrificijs per vniuersum terrarum Orbem satisfaciat. Thure enim in Dei cultu non tantùm olim Iudæi, & gentes, vt ex varijs historijs & Sanctorum martyrijs nimis notum est, sed & nos Christiani vbiuis gentium etiamnum vtimur. Hinc Virgilius, quid vnaquæque mittat prouincia scribens, ait: *Q. Cur. de reb. gest. Alexand. mag. lib. 5. Ierem. 6.*

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.
At Calybes duri ferrum, virosaq; Pontus
Castorea. &c. Rursum: *Virg. 1. Georg.*
Solis est thurea virga Sabæis. Et alibi: *Hieron. in Ezech. 27.*
Centumq; Sabæo Thure calent aræ. *1. Aen.*

Scribunt certas esse familias, quæ ius thura legendi per successiones sibi vendicant, & qui huic rei vacāt, Arabicè sacros vocari. dumq; thuris virgulta incidunt, quod fit in ortu Canis, flagrantibus Solibus, nec funeribus interesse, nec mulierum congressibus pollui. *Laurent. Coruí. geograph. c. 16.*

Præter thus, cuius habet plurimum, etiam myrrhæ, aloës, casiæ, nardi, amómi, cinnamómi, cardamómi, piperis, ac omnis generis aromatum feracissima est. Quorum hîc tanta vbertas est, vt Plinio teste, non alia ibi ligni genera in vsu sint, quàm odorata. ac loco combustibilis materiæ, thuris, myrrhæ, cinnami, casiæ, aliorumq; aromatum ligno ignem foueant, atq; cibos coquant. Verùm cùm perpetuus iste aromatum odor, nimia fragrantiæ suæ excellentia stuporem sensibus inducere solet, cum bituminis suffitu, & hirci barba leuant. vt rectè Plinius dicat, Adeò nullam esse voluptatem, quæ non assiduitate sui fastidiū pariat. *Plin. li. 12. cap. 17.*

Auri quoque & argenti venis ac glebis vsque adeò scatet, vt omnis penè gentis huius supellex, alia auro, alia argento splendeat. Vendunt & aurum finitimis triplo æris precio, argentum duplo. ac quondam, vt Ezechiel nos docet, in Tyri mercatibus præstantissimas aromatum, auri & preciosorum lapidū merces proponere solebant. quæ hinc in vniuersum Mundum auehebantur. Preciosissimarum siquidem ac selectissimarum gemmarum, Sardonichum videlicet, adamantum, margaritarum, baccarum, aliorumque diuersi coloris ac clarè splendentium lapidum, felicis huius Arabiæ terra admodum ferax est. Nec terra tantùm, sed & quod adiacet ei mare huiusmodi lapidibus affluit. Nam hîc ostreæ seu conchylia capiuntur, in quibus margaritæ nascuntur & maturescunt. quæ quòd nullæ duæ indiscretæ reperiantur, etiam vniones dicuntur. Quarum tam nobilis natura est, vt nullo æquari precio possit. Vnde de Cleo- *Ezech. 27. Plin. li. 37. c. 6. & 10. Niger. geogr. As. co. 6.*

Cleopatra Aegypti regina legitur, quòd hîc inuentam margaritam ducentenis & quinquaginta aureorum millibus redemerit.

Niger vbi supra. Præter hæc omnia varias Arabia felix nutrit feras, leones, pardos, tigrides, equos, mulas, camelorumq; ac elephantorum turmas. Sed & quamplurimos boum & ouium latissimas pinguissimasque caudas habentium greges, sicut & toto Oriente huiusmodi caudis boues atque oues præditi passim videntur.

Ex auium numero, solùm anserem & gallinam desiderant.

Plin. lib. 10. cap. 2. Vitriac. cap. 88. Laurent. Coruin. geogr. c. 16. Nam, quæ alibi deest, ante omnes aues nobilis, & in toto orbe vnica, pulcherrima & celeberrima illa Phœnix hîc se continet. Hæc magnitudine aquilæ par est, caput pauonis instar, plumeo apice cohonestatur. facies cristis discernitur, collum auri fulgore resplendet, reliq verò vestitrices corporis pēnæ, purpureæ sunt, vnde & Phœnicis nomen gerit; cauda eius cœrulea, roseis pennis distinguitur. Viuit autem annis sexcentis sexaginta.

Tum enim senescens, præeminētissimum quendam eligit sibi locum, in quo ex odoriferis balsami, cinnamomi, casię, thuris, variorumque aromatum surculis nidum ceu rogū sibi construit; quem Solis calore alarumque plausu & agitatione accendens, seipsam comburit & in cineres resoluit. Ex quibus postero die vermiculus enascitur, qui proximo deinde die pennis vestitus, fit pullus, ac tertio pristinam recipit naturam. De hac aue sic Lactantius lusit.

Construit inde sibi seu nidum, siue sepulcrum.
Nam perit vt viuat, sę tamen ipsa creat.

Q. Plautio & Sex. Papinio Coss. Phœnicem in Aegyptum deuolauisse Cornelius Valerianus tradit, vt habet Plinius.

Genes. 25. Ioseph. 1. antiq. 23. & 2. anti. 9. 11. Hieron. quæstion. Hebr. in Gene. 25. 2. Par. 12. Scribit Iosephus, & post eum B. Hieronymus, Patriarchæ Abrahami filios ex Cetura natos, ipso authore Arabiam felicem, & Troglodyticam regionem occupasse. Cuius regionis incolæ, qui totum Arabici Rubrique maris littus vsque ad confinia Aegypti possident, Troglodytæ, Straboni autem Trogodytæ, ideò fuêre vocati, quòd in antris & cauernis vitam agerent.

Matth. 2. Psalm. 71. Isa. 60. Leo ser. 1. de Epipha. & 4. Huius felicis Arabiæ incolæ fuerunt tres illustrissimi pijssimique illi viri, quos Euangelista Magos, Regius psalmographus, & summus Vates Isaias Reges appellant. tres autem fuisse, S. Leo primus huius nominis Pontifex maximus scribit. Quorum hæc, vt antiqua traditione ad nos deuolutum est, sunt nomina: Melchior, Baltasar, & Iaspar. Hi visa in Orientis regione, nouæ claritatis stella, quæ illustrior pulchriorque cæteris sideribus apparens, in se intuentium oculos animosq; conuertebat, (hāc enim vaticinio Balaam, cuius *Num. 24. Hieron. li. 1. com. in Matth. 2.* successores erant, exorituram nouerant) eam signum diu expectati & nunc tādem nati Regis Iudæorum esse intellexerunt. Quem, velut primitiæ gentium, inquirere, adorare, ac preciosis muneribus honorare sategerunt. Itaq; stellam sequētes ducem, ingenti grege camelorum & dromedariorum terræ Madian & *Isai. 60. Hier. ibid. Genes. 25.* Epha, (quæ Hieronymo teste, felicis huius Arabiæ regiones sunt camelorū fertiles, à Madian filio, & Epha nepote Abrahami nomen acceperunt.) magno comitatu Regiam ciuitatem Ierusalem Regem inquirētes intrauerunt, ac, vt Propheta loquitur, quasi inundatione cooperuerunt. *Matth. 2.* Vbi cùm stella totius itineris dux disparuisset, à Scribis Micheæ vaticinio de nati Regis loco instructi, in Bethlehem profecti sunt. *Mich. 5.* Quò cùm stellæ ductu peruenissent, mox inuentum Regem proni adorauerūt, ac apertis thesauris suis, de auro, thure, & myrrha Arabiæ, puero Iesu Regia obtulerunt munera. *Psalm. 71.* Diuina habentia in se mysteria: aurum, sicut Regi magno; thus, sicut Deo vero; myrrham, sicut homini morituro. Hoc suo facto non obscurè significantes, gentium multitudinem, & earum Reges turmatim vndiq; ad Ecclesiam confluxuros, ac dona Christo Domino oblaturos.

In hac porrò Arabia, quæ felix cognominatur, vas electionis D. Paul. Apostolus, meritò à B. Gregorio, preco fidei appellatus, mox post suam cōuersionem toto triennio Euangelium prædicasse se scribit. *Gala. 1.* vbi quātum profecerit, hinc colligere est, quod huius prouinciæ vrbs Becerra, quæ Archiepiscopalis sedes erat, Episcopatus sub se habuerit triginta quinque. *Tyr. 14. bell. 12.*

ARABIA Petræa, quę à posterioribus Arabia tertia, à nostri verò tēporis Saracenis Barraab nuncupatur, Moabitidem, Idumæam, Amalechitidem, & Cedar, regiones suo ambitu continet. atque à Septentrione, Arabiæ felici, Iudææ ac Palæstinæ contermina est; ab Occasu clauditur Cassio monte, atque alluitur mari Aegyptio; à Meridie verò cingitur Aegypto & interiori Arabici pelagi seu maris rubri sinu. Denique ad Solis ortum per latissimas & squalidas solitudines ad flumē Euphraten vsque excurrit.

Petræa autem dicta est, à vetustissimo oppido Petra deserti ipsius metropoli supra mare mortuum sito.

Hanc regionē etiā Syriam, Sobal siue Zobal in sacris voluminibus appellari multi authores scribunt. Eandem † à Nabaioth primogenito Ismaëlis, Iosephus & Hieronymus Nabathæam & Nabathenam, & qui eam incolunt, Nabatheos Nabutheos & Nabathenos, aliâs Tubianæos, quorum aliquoties in sacris literis, frequens autem in Iosepho fit mētio, nuncupari referunt. atque etiamnunc, vt Hieronymus attestatur, familiæ eorum, oppidaque, & pagi, ac munita castella, & tribus hac appellatione celebrantur. *Tyr. bell. sacr. lib. 10. cap. 8. li. 11. cap. 26. lib. 16. cap. 6. l. 20. c. 29. et sæpe alibi. Vitriac. cap. 96. Brocard. in præfat. descriptio. loc. ter. s.*

Breid. ibid. Niger. geogr. As. com. 4. p. 516. † *Genes. 25. Isai. 60. 1. Machab. 5. 9. 2. Machab. 12. Ioseph. 1. antiq. 21. & 12. antiq. 12. & 13. antiq. 1. 8. 14. antiq. 4. 5. 6. Item 1. bell. 6. & 6. bell. 12. &c. Hieron. quæst. Hebr. in Genes. 25. & in Isai. 60.*

Cosmographi verò Nabathæam & Nabatheos, nō à filio Ismaëlis Nabaioth nominare videntur: sed ab huius regionis metropoli Petra, quæ olim Nabatha dicta fuit. *Plinius. Strab. l. 16.*

Quod ad loci naturam attinet, nisi quòd alaba-

alabastrum cādidissimum proferre scribitur, parùm regio hæc ab Arabia deserta differre videtur; quia & ipsa in multis locis sterilis, arenosa, deserta, inuia, aquæ egens, petrosa & tota aspera est. Nihilominus tamen, teste Hieronymo, quantumuis frugum inops, pecorum plena est. Incolarum etiam plerique ex pecorum camelorumq; lacte & carne viuūt. Plura de Arabum gente ac moribus proferemus, cùm in descriptione deserti Pharan, dictione Cedar, de posteritate Ismaëlis differendum erit.

Hieron. in Isai. 60.

Est in Petræa hac Arabia mediterranea & ampla vrbs Mecha, quæ suo ambitu sexcies mille ædes continens, in agro planè sterili sita, à littore maris rubri itinere dierum trium abest. In cuius vrbis meditullio ingens cernitur moles, Colossæo Romano, quod olim Amphitheatrum Vespasiani dicebatur, ferè par & similis. Perfidissimi hæc est pseudoprophetæ Mahometi delubrum, altissima turri conspicuum, quod totum concameratum, longitudine passuum centum, latitudine verò octuaginta, columnis quadringentis fulcitur. eiusque vndique parietes auro obducti, incomparabili splendore refulgent. qui dum lychnorum pēsilium ad tria millia perpetuo ardentium lumen recipiant, incredibili fulgore intuentiū oculos perstringere feruntur.

Brocard. in præfat. loc. ter. S. Breid. ibid. Salig. tom. 5. cap. 3. Aloys. Cadamust. nauig. c. 53. et 56. in Broc. p. 40. 42. Ludo. Roman. Patr. nauigat. li. 1. cap. 8.

In huius delubri medio ferrea arca, in qua Mahumeti corpus conditum adstruunt, à Magnete lapide (qui naturali quadam vi ferrum attrahit) sublata, in aëre dependet. Negat tamen Lodo. Romanus, atque ait ab imperitis cōfictum lib. 1. c. 8. 11. 12. Sic impostor ille, vt viuus ficta pietate, iniquis legibus, vi & armis populum seduxerat, ficto miraculo etiam mortuus miseros fallit, & in grauiorem sui damnationem à suis superstitiosè colitur & adoratur.

Quemadmodum enim Christiani religionis ergò vndiq; ex toto orbe Hierosolymam ad inuisendum Iesu Christi Seruatoris nostri monumentum confluunt: ita proh dolor Saraceni & Turcæ, alij ex Arabia, Aegypto, & Aethiopia; alij ex Syria, Perside, & vtraq; India peregrinationis ergò turmatim huc concurrunt, vel vt aliquid auxilij ab inope percipiant, vel vt honorem, quem Deo Opt. Max. debent, falsi prophetæ putrido cadaueri deferant.

13.

ARAM, aliâs Aran, oppidum dimidiæ tribus Manasse vltra Iordanem, quod Segub expugnauit. 1. Paral. 2.

14.

ARBEL, ad Hieronymi vsque ætatem vicus erat trans Iordanē in finibus Pellæ ciuitatis Palæstinæ. Hierony. de loc. Hebr. lit. A. Benedict. in interpret. nomin. Hebr.

15.

ARGA, vsque hodie, inquit Hieronym. vicus est circa Gerasam Arabiæ vrbem, quindecim ab ea distans millibus contra Occidentem. Hieron. in loc. Hebr. lit. A.

16.

ARGOB, vrbs & regio regni Og regis Basan super Iordanē sita, quam cepit Iair filius Manasse. Eandem Moyses dimidiæ tribui Manasse in sortem tradidit. *Deuter. 3. Hieron. de Hebr. loc. lit. A.*

Tempore Regis Salomonis huic regioni virum nomine Bergaber præfectum fuisse, lib. 3. Regum, capite quarto legimus. Eiusdem regionis & in quarto Regum libro mentio fieri videtur. *3. Reg. 4. 4. Reg. 15.*

17.

AROER, siue Haroër, regni Syriæ vrbs & regio est in agro Damasceno sita, cuius ciuitates prorsus deserendas & gregibus esse relinquendas Isaias prophetauit. Isai. 17. Bened. in interpret. nom. Hebr.

18.

ARPHAS, vicus, qui Trachonitidis regionis ab Oriente terminus est. Ioseph. 3. bell. 2.

19.

ASTAROTH, aliâs Hastaroth, Aseroth, Astaroth-carnaim, & Carnaim Astadroth, trans fluenta Iordanis antiqua & magna vrbs est, sita in angulo regionis Batanææ, & confinijs terrę Hus, atque sex millibus ab Erai seu Adar vrbe Arabiæ separata. *Hieron. de loc. Hebr. lit. A.*

Quondam hanc ciuitatem habitauerunt Carnaim siue Raphaim gigātes, vnde & Terra gigantum appellatur, quos Rex Aelamitarum Chodorlahomor interfecit, cùm tempore Abrahami contra Reges Sodomorum dimicaturus, hac exercitum duceret. *Genes. 14.*

Multo post tempore vrbs hæc, Regia sedes fuit Og potētissimi regis Basan, qui ętate Moysis solus ex huius vrbis gigantum stirpe superstes erat. Eoque à filijs Israël occiso, dimidiæ tribui Manasse in sortem data; atq; cum suburbanis suis, Leuitis assignata est. *Deut. 1. Ios. 9. 12. 13. 1. Paral. 6.*

Hinc Ozias, vnus ex fortissimis heroibus Dauidis regis, oriundus fuit. *1. Par. 11.*

Hæc Astaroth olim egregia ciuitas, in qua domum prophetæ Iob fuisse Hebræi, teste Hieronymo, tradunt: eiusdem Hieronymi sæculo grandis duntaxat vicus erat, qui Carnea appellabatur. *Hieron. de loc. Hebr. lit. C.*

20.

ASTAROTH castellū. Sunt hodie, ait Hieronymus, duo castella in Batanæa hoc vocabulo, nouem inter se millibus separata, inter Edrai siue Adaram & Abilam ciuitates. Hieron. de loc. Hebr. lit. A.

Ezech. 47. Hier. ibid. Ioseph. 15. ant. 12. 13. & 17. anti. 17. Item 1. bell. 15. & 2. bell. 4. 10. 17.

21.

AVRAN, siue Hauran, vrbs in confinijs Damasci, à qua regio Auranitis, siue Hauranitis, eiusque incolæ Auranitæ vocantur. Totam hanc regionem, eique contermi-

nam

nam Trachonitidem, itemque Batanæam, Imperator Augustus liberali donatione Herodis Iudæorum Regis ditioni adiecit. Easdem regiones post Herodis mortem idem Imperator Philippo Herodis filio; & postremò Claudius Cæsar Agrippæ eius nepoti, donauerunt.

VVilb. 22. bel.sac.26. Anno post Virginis partũ millesimo centesimo octuagesimo secundo, Saladinus Damasci totiusque Syriæ rex contra Christianos exercitum ducens, regionem hanc transijsse scribitur.

22.

Iudic.3. 1.Para.5. Hieron.de loc. Hebr. lit.A. dict. Aermon. & lit.B. BAAL-HERMON, mons est trans Iordanem ad Solis ortum è regione Paneadis & Libani, in finibus Palæstinæ situs. ad quẽ vsque terra filiorum Israël, dimidiæque tribus Manasse extenditur. in cuius vertice idôlo Baal insigne extructum erat templũ: quod, vt Hieronymus refert, ab ethnicis cultui habebatur.

23.

BASAN, siue, vt septuaginta interpretes habent, Basanitis, regio est trans Iordanẽ, quæ longitudine à torrente Iaboc, vsque ad terminos Selcha Gessuri & Machati: latitudine verò à mõtibus Galaad, Seir, & Hermon, vsq; ad mare Galileæ & Iordanem porrigitur.

Hieron. in Isa.33. Porrò nomen hoc Basan, Hieronymo authore, pinguis & vberrima interpretatur. A terræ siquidem natura regio hæc appellationem sortita est. vtpote quæ vliginosis, vberrimis, herbarumque fertilissimis pascuis abundat, ac omnes, quæ trans Iordanem sunt, terras fœcunditate excellit. vnde agnos, arietes, & vaccas, quæ hîc nutriebãtur, quòd pinguissimę essent, sacræ literæ semel ac iterum commendant. *Ioseph.4. antiq.4. Deute.32. Amos 4. iuxta 70. interpret. Hiero.ibid. Isai.2.*

Ezech.27. Zachar.11. Hieron.in Isai.2.& Zach.11. Bened.in interpret. nomi.Heb. dicti.Basã. Marc.5. Ob hanc luxuriantis soli vbertatem frequentibus nemoribus prouincia hæc siluescebat, in quibus altissimæ præstantissimæq; crescebant quercus. vnde quercus Basan quasi præcipuo ac commendatitio titulo optimæ excellentissimæque quercus à Prophetis designatæ sunt. Hæ, quòd glandiferæ essent, gratissimum porcis præstabant pabulum; quorũ magnam hîc fuisse frequẽtiam, vel inde colligere est, quòd huiusce regionis duo porcorum millia Christi permissu à dæmonibus in mare præcipitata atque submersa, Euãgelica referat historia.

Deut.3. Gene.14. Cùm itaque terra hęc optima fructuosissimaque esset, olim à robustissimis gigantibus habitata fuit: & Terra Raphaim, id est, gigantũ dicta. Quos cùm Chodorlahomor, vt etiã supra memini, vnà cum tribus alijs Regibus, qui ab eo stabant, contra quinque Sodomorum Reges hac exercitum ducens, occidisset; vnus, qui ex gigantum reliquijs quadringentesimo quinquagesimo pòst anno supererat, Og nomine, vir heroica corporis statura, nec viribus nec virtute alicui inferior, vniuersæ Basanitidi regioni Rex imperabat. ac præter innumeras, quæ muris carebant, sexaginta in hac ditione vrbibus magnis præerat. quæ altissimis muris, portis, vectibus, atque æreis seris firmiter munitæ erant. Has verò, licet firmissimas ciuitates, atque muris, aggeribus & fossis cinctas, Sacra scriptura & D. Hieronymus aliquoties vicos & villas vocant. vnde intelligimus vicorum villarumque nomine nonnũquam vrbes maximas designari. *Nume.21. Deut.3. 3.Reg.4. Num.32. Deut.3. Iosu.13. Iudic.10. Hieron. de loc. Hebr. lit.A.dict. Auothiair.*

Postmodũ cùm filij Israël Og regem Basan, eiusque filios occidissent, ac omnes ipsius copias prostrauissẽt, strenuus Israëlitarũ heros Iair filius Manasse prædictas sexaginta vrbes situ & arte munitissimas expugnauit, atq; ex nomine suo, Auoth-Iair siue Hauoth Iair, id est, oppida Iair appellauit. quo vocabulo sæpius in sacris literis celebrãtur. Quæ quidem vrbes omnes, atq; adeò vniuersa terra regni Basan, à Moyse duce Israëlitici populi, dimidiæ tribui Manasse in possessionem data fuit. *Ios.17.*

3.Reg.4. A Salomone Rege, præter regionem Argob, etiam tota hæc prouincia Basan, Bengabero, cuius supra mentionem fecimus, regenda tradita fuit. Meminit huius terræ Isaias, prædicens illam concutiendam ac in ruinam detrahendam. *Isai.26. & 33.*

24.

Ioseph.4. ant.5.et 9. anti.10. & 15.an.12.et 17. anti.2. 10.17.et 18. antiq.8.9. & alibi. Hieron. de loc.Hebr. Ptolom.5. Asiæ tab. BATHANEA, & Batanæa, Batania, Bethania, & Bataldis, regio est Trachonitidi confinis, sita trans Iordanem, cuius incolæ à Iosepho Batanæi dicuntur. Hanc regionem vnà cum Trachonitide & Auranitide Zenodoro, qui eam possederat, ademptam, Augustus Cęsar regali dono Herodis senioris imperio adiecit. Qui cùm esset morti proximus easdem vnà cum Gaulonitide & Paneade extremæ voluntatis tabulis Philippo filio suo assignauit. Postmodum donante Claudio Imperatore regi Agrippę Herodis nepoti cesserunt.

25.

BEDEGENE, aliâs Bettegene, locus ad radicem Libani situs. vbi limpidissimæ emanant aquę, vnde & Domus voluptatis dicitur. Quem Occidentales Christiani bellica manu occupauerunt & deprædati sunt, ac postea cũ adiacentibus viculis incẽdio deuastauerunt. Tyr.21.bell.sacr.10.& 22.bel.sa.22.

26.

BETHENABRIN, aliâs Bethenabro, vicus portis & muris munitus, quem in expeditione Vespasiani Cæsaris seditiosi ex Gadara profugi occupauerunt. Qui dum Romanis contra ipsos castra mouentibus egredientes occurrunt, ab illis occisi sunt, ac vicus direptus, ignique traditus. Ioseph.5.bel.3.

27.

BOSRA, quæ Hebraicè Beesthera, Hieronymo Beesthara, aliâs Bozra, Bostra, Bosdra, Bostrum, Orsa, Bosora, Boseron, Bosron, & Bersa; nunc autem vulgò Buseret, Busseret, Busrit,

Hieron. de loc. Hebr. lit. A. et lit. B.C.E.I.T. Busrit, & Burseth appellatur, in regionibus Basanitide & Trachonitide vetustissima simul & munitissima vrbs est. ab vrbe Adrach seu Adra vigintiquinque millibus; ab Edrai verò siue Adara, vigesimo quarto lapide dissita.

Est & altera Bosra in regione Moab, & tertia in Idumæa. de quibus suo loco disseremus.

Hæc porrò, de qua nunc agimus, Trachonitidis regionis caput fuit. atq; in expugnatione terræ, quæ trans Iordanem est, ab Israëlitico populo occupata, dimidiæ tribui Manasse attributa. atq; vnà cum suburbanis suis, Leuitici generis sacerdotibus data fuit. *Iosf. 21.*

Pòst autem, Christi fidem religionemq; amplexata, Archiepiscopali sede nobilitata fuit. ac totius desertæ seu primę Arabiæ metropolis facta. cui nouemdecim Episcopatus subiecti parebant. *Tyr. bel. sa. lib. 13. c. 2. & l. 14. ca. 12. Vitr. c. 96.*

Postea in Saracenorum manus deuenit. quam cùm aliquot sæculis possedissent, anno tandem reparatæ salutis post millesimum cẽtesimum quadragesimo tertio, Hierosolymitanus rex Balduinus eius nominis tertius cũ ingenti Christianorum exercitu eam recuperare tentauit. Sed præter opinionem longè munitissimam inueniens, ac ab hostium præsidio præoccupatã, infecto negotio per instructas illi à Saracenis insidias non sine graui dãno ac maiori periculo reuersus est. *Brocard. in præfat. descrip. locor. terr. S. & itin. 3. Breid. ibid. Salig. tom. 5. c. 3. Tyr. lib. 16. bel. sa. c. 8. 9. 10. Vit. c. 47.*

Eandem postremò Saladinus voluntaria ciuium traditione sine bello, suo imperio asciuit. Cuius agrum Balduinus quartus, Hierosolymorum Rex anno Christi millesimo centesimo octogesimo hostiliter depopulatus est. *Tyr. 21. bel. sa. 8. Tyr. 22. bel. sa. 20. 21. 22.*

28.

CAMON, ciuitas terræ Galaad, in tribu Manasse. in qua Iair Galaadites Iudex populi Israelitici sepultus est. Iudic. 10. Ioseph. 5. ant. 12. Hieron. de loc. Hebr. lit. C.

29.

Hieron. de loc. Hebr. lit. C. CANATH, vrbs sita in tribu Manasse regione Trachonitidis iuxta Bosram, inter loca saxosa, aspera & deuia. quam cùm cepisset Naban, appellauit Nabotholiam.

Iosephi autem, Ptolomæi, & Hieronymi temporibus, Canatha, seu Cannatha, Cana, Chana, eiusque incolæ Canathenses dicebantur, atq; à Iosepho quidem & Ptolomæo Cælesyriæ, à Hieronymo verò Arabię annumeratur. *Ioseph. 15. ant. 5. & 1. bell. 4. 14. & in vita sua.*

In agro ciuitatis huius Herodes senior instructa contra magnam Arabum exercitum acie confligens, victor extitit: at redintegrata ibidem pugna, victus ac fugatus est.

30.

CARNAIM, Iosepho Carnain, aliâs Grana, munita ac magna Galaaditicæ regionis ciuitas est, sita vltra torrẽtem Iaboc ad Septentrionem. quam cùm Iudas Machabæus expugnasset, fanum, quod in ea erat, incẽdit; ac vnà cum omnibus, qui in ipsum confugerant, exussit. 1. Machabæor. 5. cap. Iosephus 12. antiq. 12.

31.

CARNION, aliâs Carmon, præsidium in terra Galaad, propter locorum angustias accessu difficile & inexpugnabile. 2. Mach. 12.

32.

CASPHOR, ampla & firma Galaaditidis ditionis ciuitas, in monte, vt Hebraici nominis eius interpretatione apparet, sita. Casphor siquidem Hebræis argẽteus siue desiderabilis mons interpretatur. 2. Mach. 5.

33.

CAVAN, locus in campestribus Iordanis, per quem Saladinus à Damasco Scythopolim pergens, exercitum duxit. Tyr. 22. bell. sacr. 26.

34.

CAVEA Roob, Vallis est angusta, aspera, & illac iter facientibus periculosa, sita in regiõe Trachonitide inter Corozaim & Bosram ciuitates. quam Christiani Hierosolymorum Reges in Damasci & Bosræ fines exercitum ducentes, semel iterumque transierunt. Tyr. bel. sacr. lib. 13. cap. 18. & lib. 16. c. 9. 12.

35.

CEDAR, Hebræis Chedar, ciuitas est gloriosa, in montanis Seir siue Sanir alto ac firmo loco sita, quæ à ciuitate Corozaim versus Orientem quatuor miliaribus abest. *Brecard. itin. 5. Breid. ibid.*

Quidam multum hallucinãtes vrbem Cedar à Iosepho Gamalam seu Camelam vocari existimant: cùm tamen hęc longè alia ciuitas sit, de qua infra agetur.

Transit hanc ciuitatem Cedar celebris ac publica Via, quæ in Syria initium habens, & per Corozaim, Capharnaum, ac littus maris Galilææ delabens, iuxta Bethsaidam in duo itinera diuiditur. quorũ vnum per Galilæam procedẽs, in Occidentem ad mare magnum ducit: alterum totam pręteriens Palæstinam, in Aegyptum vsque excurrit.

Meminit huius ciuitatis Cedar & Salomõ in Cant. & liber Iudith. Sũt etiam qui Regem Dauidẽ in psal. suis eius quoque mentionem facere putant, cùm ait: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. habitaui cum habitantibus Cedar. multum incola, seu vt Hebræi, peregrina fuit anima mea. Nonnulli tamen eum de Cedar regione loqui asserunt. Alij porrò per tropum aut metonymiam siue transnominationem, nomine Cedar non propriam rem, sed potius rei qualitatem significari volunt, ac hac appellatione obscuritatem & tenebras denotari. *Cant. 1. Iudit. 1. Fretel. p. 8. Psal. 119. Hieron. in Ierem. 2.*

36.

CEPHARNOMA vicus. Ioseph. in vita sua. pag. 575.

37. COELE-

37.

3. Esdr. 2. 6. 7. 8. 1. Mach. 10. 2. Mach. 3. 4. 8. Ioseph. 11. antiq. 5. & 13. anti. 19. & 15. ant. 5. & 1. bell. 4. 5. 14. & aliâs sæpe. Tyr. 17. bel. sacr. 1. & 22. bel. sac. 20. Vitr. c. 46. Brocard. præfat. de script. ter. S. Breid. ibid. Ptol. tab. 4. Af. Plin. li. 21. cap. 18.

COELESYRIA, siue Coelessyria, quæ & Syria-Coele seu Coeles, id est, Caua, Curua, humilis aut inferior Syria dicitur, maioris Syrię pars est, quandoq; Minor Syria appellata. Nam à κοῖλος, quod Græcis cauum significat, Coelesyriæ nomen habet. Regio siquidē est campestris, humilis, depressa, & cōcaua, atq; altissimis mōtibus quaquauersum vallata. cuius in sacra scriptura & Iosepho frequens fit mētio.

A Meridie, Arabia deserta; ab Occidente, Phœnicia; & à Septentrione, Valania fluuio cingitur: versus Orientē autem, vsque ad Euphratem fluuium extenditur. Amplas ac pręclaras habet ciuitates, Adrach, Canathan, Damascū, Abilam, Heliopolim, Apamiam, Laodiceam, Antiochiam, aliasq; quàm plurimas. Scribit Plinius iuncum odoratum hîc nasci. Postellus nostri sæculi author ait eam nunc Boca & Bocalbalbec appellari.

38.

COPAR, locus trans Iordanem est, inter vrbem Paneadē & Siluam quādam situs. in quo, cùm Christiani prædictā vrbem obsidione cinxissent, Amordus Damasceni regni præfectus, qui Christianis auxilio erat, castra habuit. Tyr. 15. bell. sacr. 9.

39.

Hieron. de loc. Hebr. lit. C. Brocard. itin. 3. et 5. Breid. ibid.

COROZAIM, siue Corozain, Chorozaim, Chorozain, Chorazain, Gręcè Chorazin, inclyta Galilęæ ciuitas est, quæ inter 10. celebriores vrbes Decapoleos numeratur. Sita è regione Capharnai ad mare Galilææ, in vlteriori, hoc est, Orientali Iordanis ripa. atq; contra Meridiē à ciuitate Sueta, & contra Occidentē ab vrbe Cedar, à singulis quatuor miliaribus distat. Versus Orientē verò à Capharnao in secundo lapide abest. Hîc Christus, vt ex ipsius exprobratione non obscurè colligitur, frequēter concionem habuit, & plurima signa ac virtutes edidit. Quibus cùm Corozaimitæ ad agendā scelerum pœnitentiam non commouerentur, Dominus ciuitatē hanc, simul & Bethsaidam incredulitatis ac iniquitatum eius sororē, miserabiliter deplorauit & planxit, grauemq; cōdemnationem cōminatus est, dicens: Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida; quia si in Tyro & Sidône factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes, pœnitentiam egissent. Verumtamen dico vobis: Tyro & Sydôni remissius erit in die iudicij, quàm vobis. Quorū verborum D. Hieron. hanc reddit rationem, quòd Tyrus & Sidon, licet vrbes essent idololatriæ & vitijs deditæ, naturalē tantùm legem calcauerint: istæ verò post transgressionem naturalis legis & scriptæ, etiā signa quæ apud eos facta sunt, parui duxerint, nec peccatorum pœnituerint.

Matth. 11. Luca 10. Hieron. in Matth. 11.

Ob quam culpam etiam in præsenti sæculo Dei vindictā experti videntur. Testatur enim D. Hieronym. sua ætate Corozaim fuisse desertam. atque etiamnum antiquæ eius duntaxat ruinæ supersunt.

Hier. de loc. Hebr. lit. C. Breid. it. 3. Sal. tom. 9. cap. 9.

Sunt qui putāt Antichristum in Corozain foro nascendum & nutriendum: quem tamē in Babylonia nasciturum esse, plurimorum sententia est. *Fretell. pag. 7.*

40.

DAMASCVS, Hebraicè Dāmesec, vrbs omnium, quę in ea regione sunt, & vetustate originis, & magnitudine pulchritudineque nobilissima, ac totius Syriæ metropolis. quā Sacræ literæ, diuersi historici, illustris deniq; fama longè lateq; per vniuersum terrarum Orbem celebrant atq; commendant.

Tyr. 17. bel. sacr. 2. Ezec. 47. Breidenb. itin. 5. Ludouic. Roman. Patriarch. nauigat. lib. 1. ca. 5. Ioseph. 13. antiq. 21. Heroldus contin. bel. sacr. lib. 6. cap. 4. Ludouic. Roman. vbi supra. Ludouic. Rom. naui. lib. 1. c. 6.

Sita est in campo plano ad Septentrionē terræ promissionis, vltra Libanum mōtem, (qui inter ipsam & Cęsaream Philippi interiacet,) qua parte Palęstinę siue terræ promissę terminos attingit. A Hierosolymis verò sex dierum itinere distat. Si munitionē elegantiamq; spectes, sublimibus mænibus circundatur, firmissimisq; portis, & solidis turribus egregiè munitur: quarum quatuor insigni fastigio altiores se cōspiciendas præbent. Mœnia, alta fossa ambit: quæ pensilibus siue versatilibus pontibus traijcitur. Ad hęc præcellentis structuræ arcem semper habuit altissimam iuxta ac munitissimam. cui, quod Florentinus quidā eam instaurasset, in vetustissimo marmore multis sæculis insculpta apparuerūt lilia, insignia Florentinæ vrbis.

Aedes tū publicæ, tum priuatę, foris licet inelegantes sint, intus tamen decentissimæ, ac vario marmore, cōprimis verò ophite lapide exornatæ. quæ penè singulæ singulos habent fontes, excellenti ac operosa arte, opere præsertim tessellato egregiè elaboratos. Delubrū verò, vt loci capedine ciuium ędes excedit, ita pluribus quoque & magnificentius ornatis fontibus decoratur.

Præter tantam fontium multitudinem, duo amænissimi & nauigabiles fluuij Abana & Pharphar, quorum Naaman Syrus in Regum libris facit mētionem, limpidissimis suis aquis vrbem irrigant, ac omnigenis mercibus ditant. & ille quidem à Meridie & Occidente allambit vrbis mænia: hic verò vrbem ipsam medius perfluit. Sed & Chrysorrhoas, qui vt nomen indicat, aurifluus est, Damascū etiam præterfluere scribitur. *4. Reg. 5.*

Tyr. 17. bel. sacr. 2. Vitriac. cap. 46. Ludouic. Roman. nauigat. lib. 1. ca. 5. & 6.

Ager qui vrbi adiacet, quamuis soli natura sterilis & aridus sit, attamen prædictis fluuijs, varijsque fontibus, & ex propinquo deductis aquarum meatibus copiosè totus irrigatur & vliginosus redditur, vt cōsitionibus idoneus fiat, frumenti, generosissimiq; vini ferax, ac pecoribus pascendis cōmodissimus. Vuarum recentiū toto anno illic vbertas est: & laudatissimorū omnis generis fructuū abundantia. Hîc crescunt proceræ oliuę, suauissima poma, pruna, pyra, persica, mala punica, chrysolema, & amygdalæ. Sed nec albæ, quæ Damascenæ vocantur, rubræq; rosæ ibi desunt, longè nostris pulcriores. Huiusmōdi arborum fruticumq; innumeris penè pometis ac hortis instar condensorum nemorum vltra quinq; aut amplius miliaria ciuitas ambita fuit.

Iudith. 2. Hinc legimus Holofernē dum per campos Damasci in diebus messis exercitum duceret, omnia sata succendisse, omnesque arbores & vineas incidisse. Similiter & Christianis Damascū obsessuris pomaria sepibus distincta ac circumsepta multùm negotij exhibuisse. *Tyr. 17. bel. sac. 3. et 4.*

Plin. li. 36. cap. 8. Apud Plinium inuenimus, circa Damascū lapidem Alabastriten effodi, cæteris cādidiorem; atque teste nostri temporis historico Michaële Aitsingero Austriaco, fragrantia hîc nascuntur aromata, ex quibus aquæ exprimūtur incredibilis odoris, quæ ob suam excellentiā apud nostrates aquę Damascenæ appellantur. Incolæ, quorum magna Damasci semper frequentia fuit, opulenti sunt. & maior illorū pars elegantissimo artificio ex bombycū vermiculorū tenuissimis lanis, serico, aliaq; materia, omnifarios ac diuersorū colorum bombycinos, sericos, & byssinos texunt pannos: & ex zyli seu gossipij fruticis lanugine, candidissima mollissimaq; zylina siue gossipina lina conficiunt. Quapropter Propheta Ezech. de negotiatione Tyri agens, hæc de Damascenis mercibus, quæ Tyrum aduehi solent, meminit: Damascenus negotiator tuus in multitudine operū tuorū, in multitudine diuersarū opū, in vino pingui, & in lanis coloris optimi. Quod vsq; hodie, inquit Hieronymus, cernimus, qui vinum illud pinguissimum, & lanas precipuas ac splendentes appellat. Porrò hac etiā ætate variorum colorum serici, bombycini, gossipini & byssini panni (qui à nobis Damasceni vocātur) Damasco ad nostras partes deferuntur. Hinc quoq; habemus pruna Damascena iā in rugas siccata, quæ multo cæteris nobiliora sunt, ideoq; & à Plinio laudata. *In descrip. ter. promiss. num. 108.* *Ludouic. Roman. nauigat. lib. 1. c. 6.* *Ezech. 27.* *Hieron. in Ezech. 27.* *Plin. li. 13. c. 5. & lib. 15. ca. 13.*

Ob præclara hæc tum naturæ, tum artis dona, Damascus, vt patet ex 7. Isaiæ capite, semper vniuersæ Syriæ caput, ac Regni sedes fuit. atque quondam, sicut & nunc, in omni Syria tenuit principatum. Vnde & tota quæ illi adiacet regio, ac magna Syriæ pars, Damascena siue Damascene, atque Syria Damasci nominatur. Ipsa verò Damascus in Scriptura sacra, Ciuitas laudabilis, vrbs lætitiæ, & domus voluptatis nuncupari meruit. *Isai. 7.* *Hieron. de loc. act. Apost. lit. D. & in Isa. 17.* *2. Reg. 8.* *1. Para. 18.* *Ierem. 49.*

Quod autem ad Damasci initia attinet, in antiquitatibus Hebraicis à Iosepho proditum est, at eā ab Hus filio Arā, qui Trachonitidis primatum tenuit, fundatam esse. vnde & Damascus, teste Hieronym. alio nomine Aram dicitur. Qui quidē in Hebraicis quęstionibus, postquam sentētiæ Iosephi meminit, Damascūm à Damasco filio Eliezer procuratoris domus Abrahami, cuius in Genesi fit mentio, conditam & nuncupatā scribit. Cuius diuersitatis hæc potest esse ratio, quod Damascus filius Eliezer ciuitatem ab Hus conditam, illustrius instaurauerit, ideoq; ex Aram à suo nomine Damascum appellauerit: atq; hoc ipsum Iustinum, Stephanum, aliosq; Cosmographos permouisse, vt Damascum vrbis scriberent conditorem. *Amos 1.* *Ioseph. 1. antiq. 14.* *Gene. 10.* *Hieron. in Isai. 17. & Sophon. 2.* *Hieron. in Genes. 10. & 15.* *Genes. 15.* *Lib. 36.*

Inuictissimus Iudęorū rex Dauid, vir pietate bellicarumq; rerum sciētia insignis, cùm anno regni sui 9. Imperij limites proferret, inito prælio cum Adado Damasci & Syrorū Rege, 22. virorū millia de exercitu eius cecîdit ac prostrauit, reliquos in fugam egit, regiamq; vrbem Damascum ac totam Syriam suo imperio adiecit. A qua victoria priusquam triumphator cum aureis trophæis Hierosolymam rediret, Damascum aliaque oportuna loca firmo Iudæorū præsidio muniuit, & Damascenos omnesq; Syros sibi sub tributo seruire coëgit. At verò cùm Salomon septuagesimo post anno Deo Opt. Max. relicto, gētium idôla Diuino honore coleret, iusto Dei iudicio in reciprocā huius contra Deū inobedientiæ pœnā, Damasceni hoc tributi ac seruitutis iugū à se excusserūt, sibiq; in regē præfecerunt Razon filiū Eliada. ac deinceps ab Israële separati, proprio regi pāruêre. Hinc de Elia propheta habemus, quòd in spelunca montis Sinai seu Oreb Deū in spiritu videns, iussus sit vt in Damascū iret, atq; Azaëlem in Syriæ regem vngeret. Quod mandatū, eius discipulus Elisæus Damasci agens impleuisse videtur, quādo videlicet cum lacrymis Azaëli prædixit, ipsum Syriæ futurum esse regem, multaque mala Israëli illaturum. *2. Reg. 8.* *1. Par. 18.* *Ioseph. 7. antiq. 5.* *3. Reg. 11.* *3. Reg. 19.* *Eccli. 48.* *4. Reg. 8.*

Verùm enimuerò cùm, vt ferè fit, vbi opes abundant, ibi & fastus & scelera luxuriare, factum est, vt & gloriosa illa ciuitas Damascus nimio luxu difflueret, ac in grauissima quælibet scelera dilaberetur. Ob quæ sacri prophetæ Amos, Isaias, Ieremias, & Zacharias Diuino spiritu afflati prædixerunt Damascum capiendam, succendendam, ac in ruinas & aceruum lapidum conuertendam. *Amos 1. 3.* *Isai. 8. 10. 17.* *Ierem. 49.* *Zach. 9.*

Iuxta quorum oraculum Assyriorum rex Teglatphalasar ab Achaz rege Iuda prece & precio conductus, auro nimirum, argento & thesaurus tēpli ac palatij, valido exercitu Damascum expugnauit & exussit, Regemq; eius Rasin occîdit, ciues verò Cyrenem in Africam transtulit. atq; in illorum locum ex Assyrijs Damascum colonias misit. *4. Reg. 16.* *Ioseph. 9. antiq. 13.*

Post quem à Babyloniorum rege vsq; adeò deuastata fuit, vt prorsus deleta & subuersa, ad tempus desierit esse ciuitas, & tantummodò parietinæ ac pristinæ potentia vestigia in ruinarum magnitudine demōstrarentur. donec sub Macedonibus & Ptolomæis rursum instauraretur, & in pristinum statum restitueretur. Tandem verò Pompeio Magno Romanum exercitum in Syria gubernante, Damascus à Metello & Lollio capta, in Romanorū potestatem deuenit. Plurimum hæc ciuitas nobilitata fuit illustri conuersione ac conuersatione D. Pauli gentium Apostoli, qui adhuc adolescens (vt obiter ista referam) à principe sacerdotum epistolas Hierosolymæ sollicitauit, quas in Damascū ad synagogas perferret, vt si quos Christianæ fidei seu viros seu mulieres inuenisset, vinctos Hierosolymā puniendos perduceret. Ea potestate obtenta, Damascum iter fecit. Cùm autē iam vrbi appropinquasset, medio die subitò cælesti lumine ipsum circumfulgurante in terram prostratus est, & nimia luminis illius claritate excæcatus: oculos amittens carnis, vt mentis acciperet. Tum verò Iesu Saluatoris voce increpitus, totus in alium hominem conuersus est, atque *Hieron. in Isa. 17. l. 5.* *Ioseph. 4. antiq. 14.* *Act. 7. 9. 22.* *Hieron. in Ezech. 27.*

atq; à viris, qui erãt ei itineris comites, manu ductus in Damascum. vbi toto triduo non videns, neq; comedens aut bibens, orationibus vacauit. Quo tempore eam pleriq; illi contigisse visionem putant, de qua in epist. ad Cor. scribit, cùm ait: Scio hominẽ in Christo ante annos 14. (siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit) raptum huiusmodi vsq; ad tertium cælum. Et scio huiusmodi hominem (siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit) quoniã raptus est in paradisum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Ac ibidem reuelante Domino edoctum esse Euangelium: quod se non ab homine accepisse aut didicisse asserit, sed per reuelationem Iesu Christi. Post hoc triduum à Christi discipulo Anania (cuius domus in hodiernũ vsq; diem ibidem habetur memoria) per impositionem manus visum recepit, & baptizatus est, atque, vt quidã volunt, pro Sauli, Pauli nomen accepit. Qui mox in ipsa ciuitate, vbi in Christianos sæuire decreuerat, atque adeò in Iudęorum Synagôgis Christum liberrima voce per dies aliquot prædicauit. Atque inde statim in Arabiam abiens, primus inter gẽtes Christi gratiam euangelizauit.

2. Cor. 12. Galat. 1. Act. 9. Breidenb. itin. 5. Fretell. Gala. 1.

Hinc verò elapsis tribus annis Damascum reuersus fuit. Cui Iudæi, qui ibidem agebant, struxerunt insidias, vt eum occiderent, atque præfectum gentis Aretæ Regis ad hoc induxerunt, vt portas die ac nocte obseruari curaret, ne ipsorum manus effugere posset. Cæterùm à discipulis nocte è fenestra per ciuitatis murum in sporta demissus, manus quærentiũ se euasit. Quo loco etiãnum turris extat, quæ huius rei firmat memoriam.

Act. 9. 2. Cor. 11. Ludouic. Roman. lib. 1. ca. 6. Breidenb. itin. 5.

Habuit etiam hæc vrbs inter cætera ornamenta Archiepiscopum, cui multis sæculis 11. Episcopatus subiecti fuerunt. Præterea templa complura, eaq; magnifica hîc visere fuit. Inter quę vnum reliquis præstabat, quod instar basilicæ D. Petri vrbis Romæ constructum erat. nisi quod in meditullio nulli erãt imbrices, vel tecta, sed sub diuo patescebat. In hoc templo peculiari cultu sanctissimi vatis Zachariæ corpus seruabatur. id quod etiam postea cùm vrbem hanc occupassent, summa in æstimatione habuerunt Saraceni.

Tyr. 14. bel. sac. 12. Ludouic. Roman. nauigat. lib. 1. ca. 6.

D. Hieron. describens loca actuum Apostolorum, refert Damascum suo æuo Saracenorum fuissę metropolim. eaq; propter eorum Regem Nauiam famosam in ea sibi suæque genti dedicasse basilicã. Christianis in circuitu ciuibus Baptistæ Ioannis Ecclesiã frequentantibus. Quod factum existimo, cùm Cæsar Iulianus Apostata rerum potiretur. Nam scribunt historici Damascum, totamq; Syriam, vnà cum Hierosolyma, Alexandria & Aegypto, anno Christianæ redemptionis sexcentesimo trigesimo sexto à Saracenis duce Hamaro Romanis ereptam esse, ac nefario Mahometis cultui colla submisisse.

Hieron. in loc. Act. Apo. lit. D. Onuphr. in chron. Ecclesiast.

Porrò anno salutis supra millesimum centesimũ quadragesimo septimo, mense Maio, Conradus eius nominis tertius Romanorum Imperator, Ludouicus iunior, pijssimus Francorum Rex, Balduinus III. Hierosolymorum rex, Henricus dux Austriæ, prædicti Imperatoris frater, Fredericus cognomento Barbarossa siue Ahenobarba, Sueuorum & Vindelicorum dux, & postea Conrado in Imperio successor, & Theodoricus illustrissimus Flandrorũ comes, multiq; alij tum sæculares, tum Ecclesiastici Christiani principes, in Ptolemaidensi ciuitate congregati, statuerunt Damascenam vrbem nostris admodum infestã, armata manu Saracenis extorquere. Cùm itaque tres selectissimi tam equitum, quàm peditum exercitus hac de causa cõuenissent, Germanorum nempe, Francorum, atq; Christianorum in terra sancta habitãtium; assumpto, ꝓ more, ab Hierosolymis viuificæ Crucis salutari ligno, Damascum vnanimiter contenderũt, eiusq; pomaria, prædia, & suburbanos hortos summo labore perrumpentes, atque fluuium, qui iuxta vrbis muros defluit, à Damascenis excipientes, vrbem ab Occidentali parte longè lateq; obsederunt. Cæterùm Syrorum, qui ipsis itineris duces fuerant, falsis consilijs nimis creduli, (erant enim illi maxima pecuniæ summa à Damascenis corrupti) castra mouentes, Orientalem vrbis partẽ obsederunt. Quo obsessis nihil melius accidisse potuisset, nam illi deserta ab hostibus castrorum loca mox occupantes, aquam & commeatum omnẽ nostris impedierunt. Tum Christiani Principes, quantos nunquã legimus cõuenisse, paucorum fraude proditi, ob victualium inopiam obsidionem soluere, ac re infecta abire coacti sunt.

Tyr. bell. sac. libr. 17. ca. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Vitr. c. 46.

Eandem vrbẽ Haalon Imper. exercitus Tartarorũ anno 1262. obsidione tentauit. atq; vna & altera oppugnatione frustra facta, Damasci Regẽ, quem captũ secum habebat, vt vinctus erat, statuit sub ipsis mœnibus in conspectu ciuium & filij, qui in vrbe erat; cõminans nisi vrbem statim dedant, exquisitissimis tormentis se illum perditurum esse. Quas minas cùm ciues contemnunt, Damascenorũ Rex in frusta concerptus est, atq; vrbs longè quàm antea animosius oppugnata, in manus Tartari deuenit. qui filium suum nomine Agabum Damasci Regem creauit.

Herold. 4. contin. bel. sacr. 14.

Denique circa annum Christi millesimum & quadringentesimũ Parthorum Imperator Tamerlanes, siue, vt alij scribũt, Temyres, qui terror gentium appellatus est, coacto duodecies cẽtenum armatorum millium exercitu, Damascum petens, suburbia diripuit, atq; vt Epiphaniæ, quam Alapiam vocant, & Edessæ fecerat, cæsorũ cadauera, ac captiuos omnes in fossam vrbis præcipitari, ligna terramq; super his accumulari mandauit. Hac itaque ratione iacto aggere, dura obsidione toto semestri vrbem fatigauit, ac tandem valida oppugnatione expugnauit. Vrbe potitus, arcem in quam præsidium se receperat, situ munitissimam, & inexpugnabilẽ, vt videbatur, ac quæ præ nimia altitudine scalis æquari non poterat, occupare contendit. Quam licet illi, qui eam defendebant, dedere cupiebant, parum id suam virtutem atque existimationem illustratu-

Herold. 6. contin. bel. sacr. 4.

ſtraturum eſſe cenſens, mox in vicino multò ſublimiorem arcem extruxit. ex qua continuò tam nocte quàm die omnis generis tela in ſubiacentes hoſtes conijciens, eos tandem penè omnes confecit. Tum maiori parte muri deturbata, cum ſuis in arcem irrupit, eamque occupauit. Ab vrbe autem hoſtiles manus rogatus abſtinuit, idque propter maieſtatem templi, quod in ea auguſtiſſimum ornatiſſimumque extabat, atque tanta amplitudine præcellebat, vt in circuitu quadraginta magnis porticibus ambiretur. intus verò nouem millibus ampullis (lampades ſiue lichnos penſiles fuiſſe puto) regum ſumptibus egregiè decorabatur, quæ omnia ex auro argentoque affabrè ducta erant.

Cæterùm dum hinc in Aegyptum exercitum duceret, ab Aegyptijs aſtu quodam Damaſcus occupata eſt, atq; Tamerlani erepta. Id ille indignè admodum ferens, Aegyptum depopulatus eſt, & in Cœleſyriam exercitum reducẽs, rurſus Damaſcum obſidione cinxit, ac in tertiũ vſq; menſem acerrimè oppugnauit. Annona interim in vrbe deficiente, præſidiarijsque nocte per portam aufugientibus, qua parte vrbs ab hoſtibus non obſidebatur; vrbem defenſoribus vacuã ſine labore expugnauit. Quam cùm victor intrat, Mahometi Pontificem ſuppliciter ipſi occurrẽtem, vnà cum ſacrificulis in templum ire iubet, qui dicto obedientes fuerunt. atq; eodem mox magna ciuium caterua ad decies ter mille homines, tanquã ad certum ſalutis aſylũ confugit. Tamerlanes verò templo occluſo, magnam lignorum ſtruem in circuitu erexit, eiq; iniecto igne, quotquot in templum ſe receperãt, ad vnum omnes ſimul cõcremauit. Funditus deinde vrbẽ diruit, ac ita cõplanauit, vt cùm ciues, qui fuga elapſi fuerãt, theſauros ſuffoſſos ablaturi redirẽt, regionem in qua cuiuſq; ædes olim ſitæ fuerant, agnoſcere nequiuerint. Captæ verò vrbis poſt ſe Trophæũ reliquit, treſex caluarijs cæſorum turres ſummo ingenio erectas.

Poſtea ab Aegypti Soldano vrbs hæc in integrum reſtituta fuit, ac Mamaluchorũ præſidio firmata, multo tempore ipſi paruit. Anno autem Chriſtianæ redemptionis ſupra ſeſqui milleſimum 17. Selimus Turcarũ Imperator poſt Soldanum & Mamaluchos prælio victos & occiſos, Damaſcũ cum vniuerſa Syria per deditionem in ſuam poteſtatem redegit. Cui etiam nunc ſubiecta eſt, ac magna Mahometiſtarum, nec non Chriſtianorum frequentia inhabitatur.

Herold. 6. contin. bel. ſa. 10. Onuph. in chron. eccl.

41.

HOC loco, qui ad primum lapidem, ſiue dimidiũ miliare à Damaſco diſtat, Paulus ſpirãs minas ac cædes aduerſus diſcipulos Domini, Dei gratia ſubitò illuſtratus eſt, atq; ex equo in terram proſtratus, audiuit vocẽ dicẽtem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris? &c. Repenteq; ex lupo agnus, ex perſecutore Diuini verbi prædicator, & ex vaſe contumeliæ vas electionis factus eſt. In cuius rei memoriam Deo grata poſteritas eò loci Deo Opt. Max. in honorem D. Pauli templũ erexit: vbi etiamnum Chriſtiani, qui Damaſci habitant, ſepeliri ſolent. Locũ hunc à Syris Mergiſafer dictum inuenio: atq; Chriſtianorum exercitum Damaſcum petentem ipſo conuerſionis D. Pauli die huc perueniſſe, ac ibidem biduo commoratum eſſe.

Act. 9. 22. Ludouic. Roman. nauigat. lib. 1. c. 6. Breidenb. num. 5. Tyr. 13. bell. ſac. 18.

42.

DARIA, vicus ad Meridiem Damaſci in plano agro ſitus, quatuor, aut vix quinq; à Damaſco miliaribus diſtãs. vnde tota Damaſcena ciuitas, atque adeò tota regio ex plano intueri eſt.

In hoc vico Chriſtiani quotieſcunque Damaſcum exercitum duxerũt, (quod ipſos ter feciſſe legimus) caſtrametaſſe ſcribuntur.

Tyr. bell. ſac. lib. 17. c. 2. & 3. li. 21. c. 10. li. 22. c. 22.

43.

DESERTVM Arabiæ, quod terram Hus ab Oriente reſpicit, ac eadem parte ciuitati Boſræ iungitur. Iob. 1. Hiero. de loc. Hebr. lit. G. & I.

44.

DESERTVM Bethſaidæ, locus eſt ciuitatis Bethſaidæ tranſmarinus atq; deſertus, gramine tamen abundãs. In quẽ Chriſtus cum ſuis Apoſtolis à prædicatione feſſis ſeorſum ſeceſſit, vt ab obruente turba liberi, nõnihil quieſcerẽt. Sed concurrente etiã huc multa hominum turba, Ieſus in montẽ ſubijt, ibique ſedit cum diſcipulis ſuis. Inſtabat verò tũ Paſcha, dies feſtus Iudæorum. Subleuans autẽ oculos Ieſus, vidit maximã iam hominũ conueniſſe multitudinẽ. Tactus ergo miſericordiæ affectu erga eos, de monte deſcendit, multa coram eis de regno Dei diſſerens, atq; ſanãs omnes qui malè habebant. Porrò cùm appetiſſet iam veſpera, monuerũt Apoſtoli Dominum vt turbam dimitteret, quò ſibi in vicinis caſtellis villis atque vicis de cibo proſpicerẽt, nihil enim ciborũ vel locus ſuppeditabat, vel ipſi eò attulerãt. Iuſſit verò Dominus diſcipulis huiuſmodi conſilium ſibi ſuggerẽtibus, vt turbas per conuiuia cateruatim centenos & quinquagenos ibi in viridi gramine facerent diſcũbere. Tum accipiens quinque panes hordeaceos & duos piſces, (qui ſolùm ibi fuêre inuenti) ſublatis in cælum oculis gratias egit, ac illis benedixit, & fregit, deditq; diſcipulis ſuis, vt diſcumbentibus ea diſtribuerẽt. atq; ita Diuina hac benedictiõe quinq; iſti panes & duo piſciculi creuerũt partim in manibus Chriſti frangentis, partim in manibus diſcipulorum diſtribuentiũ, partim in ore, gutture & viſceribus populi comedentis, vt præter mulieres, atq; pueros quinq; virorũ millia his ſaturati fuerint; atque tantum nihilominus ſuperfuerit fragmentorum, vt ijs duodecim cophinos impleuerint.

Matth. 14. Marc. 6. Luca 11. Ioann. 6.

Ob tam illuſtre miraculũ populus palam confeſſus eſt Ieſum verè eſſe prophetã illum, qui in mundum venturus erat. Ipſumq; rapere volebant, vt Regẽ crearent. Cæterum Dominus diſcipulos quidẽ ſuos abnauigare coëgit Bethſaidam: ipſe verò ſubduxit ſe in montem;

tem; ibique solus maximam noctis partem oratione transegit.

45.

DOMICILIVM Abrahami. vicus qui iuxta Damascũ ostenditur: ab Abrahamo patriarcha, quòd olim ibi habitarit, nomen habens. Ioseph. 1. antiq. 15.

46.

Num. 21. Deu. 1. 3. Iof. 12. 13. EDRAI, Hebraicè Edrehi. fortis & inclyta vrbs regni Basan, quæ ex nominis interpretatione in monte sita esse videtur. In qua regnabat potentissimus ille gigas Og rex Basan. Qui cùm omnem regni sui populum contra Israëlem eduxisset, commisso ante hanc vrbem prælio, hîc cũ filijs suis interfectus est. omnisque illius exercitus cæsus. D. Hieronymus scribit sua ætate vrbem hanc insignem extitisse, & Adar, siue Adaram, fuisse dictam, atq; ab Astaroth sex passuum millibus, à Bosdra autem in vicesimo quarto lapide abfuisse. Sub quo nomine alij eam Arabiæ; alij verò Cælesyriæ annumerant. Hieron. de loc. Hebr. lit. A. dict. Astarot. & lit. E. dict. Edra. Nig.

47.

ENGANNA, ciuitas trans Iordanem circa Gerasam sita. Hier. de loc. Heb. lit. E.

48.

EPHRON, aliâs Hephron, Effron & Enfron, vrbs magna est & munita valdè, ac multis bellicis machinis telorumq; apparatu instructa. sita in via publica non procul à Iordane, & penè è regione ciuitatis Bethsan siue Scythopolis. Quam montes vtrinque ita circumuallant, vt non nisi per ciuitatem iter pateat. Vnde cùm Iudas Machabæus hac exercitum duceret, ac transitus illi per ciuitatem, quem per nuncios modestè petierat, negaretur, ferro sibi viam aperire coactus est. atq; ciuitatem, quæ à multis diuersarum gentium incolis, robustissimorumq; iuuenũ frequentia fortiter defendebatur, ac munita erat, (nã & portam qua illi ingrediendum erat, congestis lapidibus obstruxerãt) oppugnare debuit. eamque post diei ac noctis impugnationem vi cepit, captam diripuit, direptam incendit atq; deleuit. Tanta autem facta est hominum strages, vt solùm virilis sexus vigintiquinque millia occîsa fuerint, atque in transeundo per incensi cineres, occisorum cadauera calcare debuerint. 1. Mach. 5. 2. Mac. 12. Iosep. 12. antiq. 12.

49.

Ioseph. 3. bell. 2. GADARA, quę & Gadaris, Plinio autem Gaddara vocatur, vrbs trans Iordanem est, contra Tiberiadem & Scythopolim ad Orientalem plagam, in dimidia tribu Manasse, non procul à tribu Gad dissita, à qua quidam ciuitati nomen Gadara datũ credunt. Sita autem est in monte, quem, vt Plinius scribit, Hieromiace, alio nomine Hieronis & Hippodion fluuius præterfluit. ad cuius etiam radices, teste Hieronymo, aquæ calidæ erumpunt, balneis desuper ædificatis. Pl. l. 5. c. 18 Nigergeogr. Af. com. 4. Hieron. de loc. Hebr. lit. G. dict. Gadara.

Hæc ciuitas natura loci validissima & inexpugnabilis fuit, ac transamnanæ regionis metropolis. in qua multi locupletes habitabant. Ioseph. 5. bell. 3.

Quam Alexander Ianneus Iudæorum Rex, nescio quam ob causam exercitu cinxit, ac post decem mensium obsidionem cepit atq; subuertit. Ioseph. 13. anti. 19. 21. & 1. bell. 3.

Eandem paulò pòst Pompeius magnus, qui tunc in Syria Romanis copijs præerat, in gratiam liberti sui Demetrij Gadarensis, instaurauit. Ioseph. 14. antiq. 8. & 1. bell. 5.

Gabinius verò Romanorum militum pręfectus vrbem hanc inter Curias siue Iuridicos conuentus, cuiusmodi in Palæstina quinque constituerat, post Hierosolymam primam esse voluit. In quinque siquidem æquales partes tota prouincia ab eo distributa fuit. ac in singulis erectę Curię, vnde indigenę iura peterent; alij quidem Hierosolymis, alij Gadaræ, tertij Amathũte siue Emath, quarti verò Hierichonte, quinti denique Sephori Galilææ. Ioseph. 14. antiq. 11.

Cùm autem Gadara pristino statu refloruisset, ac huiusmodi auctoritate polleret, Gadarensium quidam Herodis Ascalonitæ tyrannidem non sustinentes, eum apud Augustum Cæsarem de vi & rapinis, violatisque ac dirutis templis accusauerunt. Verùm cùm Cæsarem & amicos eius accusato fauere viderent, timentes ne dederentur Herodi, ac exquisitis tormentis necarẽtur, sequenti nocte sibi ipsis manus intulerunt: ac alij quidem se dedêre præcipites, alij se iugulauerunt, quidam etiã in fluuium se iacentes, submerserunt. Ioseph. 15. antiq. 13.

Posthæc Gadara Græcanica instituta amplexata est. & idcirco, vt apparet, à Iudæis vastata fuit. ac vicissim Gadarenses Iudæorum sibi cohabitantium audacissimos quidem amoliti sunt, terribiles autem solicitè adseruauerunt. Ioseph. 17. anti. 17. & 2. bell. 4. 19. 20.

Non multò pòst & Vespasianus Romanorum copiarum Imperator ciuitatem hanc aggressus est, eamque pugnaci multitudine vacuam reperiens, primo impetu expugnauit. atque non solùm hanc ciuitatem, sed etiam omnes circum vicos, & oppidula quædam incendit. Ioseph. 3. bell. 6.

Qui haud multo post tempore ab optimatibus & populo Gadarensi cum acclamationibus in ciuitatem receptus est, & fidei dexteras ab eis accepit, equitumq; & peditum præsidio vrbem muniuit. Iose. 5. b.

Iuxta hanc vrbem Christianorum legiones, cùm per aliquot dies, vt scribunt, equitem cælitus missum, itineris ducem habuissent, castrametati fuisse leguntur. Tyr. 16. bel. sa. 12. et 13.

50.

GALAAD mons, qui Hebraicè Galhed, Gilhad, Ghilhad, & Gilead, Iosepho Galades, Ptolomæo autem Hippus dicitur, montium omnium, qui trans Iordanem sunt, altissimus est. Hic quinquaginta circiter miliaria longus, ab Austro iuxta ciuitatem Iaer, rupesque Arnon initium sumit, & versus Septentrionem

trionem per duo regna, Amorrçorum videlicet, & Basan, ad Orientem verò per deserta loca, diuersis cacuminibus vsq; ad Libanũ montem porrigitur. & in diuersis locis diuersa sortitur nomina. Nam à rupibus Arnon vsq; ad ciuitatem Cedar, vocatur Galaad, qua parte cæteris fertilior & altior est, vt hîc ob loci eminentiam reliquarum partium caput esse videatur. Deinde verò quousq; Bosrã siue Phialam fontem protẽdit, Seir vocatur. Hinc porrò Trachonitidẽ regionem circumiens, Hermõ appellat⁹ est. & è regione Cæsareç Philippi vsq; Damascum excurrens, mõti Libano se iungit. Vnde Ieremias propheta Galaad principiũ mõtis Libani esse dicit, cũ ait: Galaad tu mihi caput Libani. D. Hierony. Hebraica describens loca, inter alia de monte Galaad, hçc de situ eius habet: Galaad mons, ad quem septimo die profectionis è Charris Iacob profugus venit, est ad tergum Phœnices & Arabiæ, collibus Libani copulatus: extenditurq́; per desertum vsq; ad eum locum, vbi trans Iordanem habitauit olim rex Seon Amorræorum. Cecidit supradictus mons in sortem filiorum Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Manasse. Sed & Hieremias loquitur: Galaad tu mihi initium Libani. Atq; studiosissimus terræ sanctæ indagator Brocardus de montibus qui trans Iordanem sunt, his verbis scribit: Porrò vltra Iordanem sunt varij montes, nempe mons Seir, mons Hermon, mons Libani, & mõs Galaad. qui tamen omnes sunt vnus mons continuus, nisi quòd in diuersis locis diuersa sortitur nomina. Mons Galaad est altissimus, & videtur reliquorum caput esse ob sui eminentiam. Et huic coniungitur mons Seir, quem Esau inhabitauit, ceciditq; in sortem dimidiæ tribus Manasses. Huic iterũ iungitur mons Hermon, qui circuit Trachonitidem regionem, & perueniens vsq; Damascum copulat se Libano inter Bellenã, quæ aliâs Cæsarea Philippi dicitur, & Damascum. Sub Libano est Antilibanus. Hactenus Brocardus. Deniq; & Dominicus Marius Niger de ijsdẽ montibus hæc cõmemorat: Post Libanos, Seyr mons attollitur, qui terminatur sub Galaad monte, altiore cæteris fertilioreque. is enim bonus homini pecoriq; est: vbi resina, & aromata complura carpuntur. Est etiam Seyr alter in Arabia: est Galaad mons collibus Libani iunctus, & extenditur per deserta loca trans Iordanem: in quo simili nomine ciuitas fuit. Sunt omnes isti vnus mons, sed in diuersis cacuminibus diuersis vocatis nominibus. Hæc ille. Ex prædictis satis liquet montem Galaad non procul à tribu Ruben habere initium. & continua serie multis licet verticibus ac vocabulis diuersis per duo regna, Amorrçorum scilicet & Basan, perq; tribum Gad, dimidiamq; Manassitarum tribum, ad Libanum montem vsque protendi. Hæc de situ, longitudine, atq; altitudine dicta sint. Nunc quod ad alia attinet: Vbertate reliquis, qui vltra Iordanem visuntur, montibus præstat: atque arborum, aromatum, & graminis admodum ferax est. Inter arbores verò maximè pinis, ijsq; resinosissimis abundat. ideoq; optima hîc & plurima legitur resina. cuius etiam Ieremias propheta mẽtionem facit: Nunquid resina, inquit, non est in Galaad? aut medicus non est ibi? Quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei? Atq; alibi: Ascende in Galaad, & tolle resinã virgo filia Aegypti: frustra multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi. Est siquidem resina humor quidam in arboribus, propriè autem pineis nascens, & ob abundantiam ex eisdem erumpens ac defluens. cuius medicamine vulnera curantur.

Ierem.22. *Hieron. de loc. Hebr. lit. G.* *Broc. iti. 2.* *Nig. geogr. Af. com. 4.* *Ierem. 8.* *Ierem. 46.* *Pli. lib. 37. cap. 3.* *Hieron. in Ierem. 8.*

Propter graminum verò vbertatem totus mons pascuus erat, atq; ad alenda pecora conueniens. Ob quam pascuorum commoditatem multi hîc caprarum pascebantur greges. Quod animal cùm montium cacumina ascẽdere, indeq; dependens pabulum carpere gaudeat: factum est vt Salomon eis capillos sponsæ Christi comparans, Christum hoc modo loquentem inducat: Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es. Oculi tui columbarũ, absque eo quod intrinsecus latet, siue, vt Hebræi habent, intra cincinnos tuos. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui sicut greges (ouium) tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro &c. *Cant. 4.*

In hoc monte Galaad Patriarcha Iacob, cũ ex Haran siue Charris Mesopotamiæ vrbe (vbi auunculo & socero suo Laban viginti annis seruierat) iubente Deo simul cum vxoribus, liberis atq; duabus gregum turmis inscio Laban in terrã Chanaan reuerteretur, tabernacula sua tetendit: ac se & gregem suum refecit. Quem vt profugum Laban iratus cum suis persequens, septimo profectionis die ibidem comprehendit. At monuit eum in somnis Dominus, ne durius quicquam contra Iacob ageret. Sibi ergo nonnihil imperans, sequenti die Iacobum tacitæ fugæ simul ac furti arguit. Nam Rachel marito inscio idôla patris sui clam abstulerat, eaq; hîc sub se abscondens, quçrentem patrem astu delusit. Cùm vltra citraq; multa verba facta essent, tandem amicitiæ fçdus initum est, neutrum alteri nociturum. quod iureiurando sancientes, in aræ modum cumulum lapidum fecerunt, atque Deo victimas immolauêre. Quibus factis solenne celebrauerunt conuiuium, atque mutuò sibi valedixerunt. *Genes. 31.* *Gene. 13.* *Ioseph. 1. antiq. 27.*

Ab hoc lapidum tumulo, quem Iacob & Laban erexerunt, monti nomen Galaad inditũ est. Nam Laban sua, hoc est, Syra lingua appellauit eum Igar Saadutha, siue Iegar Sahaduta. Iacob verò Hebræo idiomate nominauit eũ Galhed, siue Galaad. vtroq;, tam Syro, quàm Hebræo vocabulo aceruum testimonij significante. A monte verò & ciuitas quç in eo condita est, & adiacens monti regio, vocabulum Galaad etiam sortita sunt. *Hie. quæst. Hebr. in Gene. 31. et in Iere. 22.*

51.

GALAAD regio. quæ & Terra Galaad, Galaaditim, & Galaaditis, Iosepho autẽ Galaa- *Ioseph. 4. antiq. 4.*

Galaadina, Galadena, Galadina, & Galaditica, incolæ verò eius Galaadite & Galadeni vocantur; à monte Galaad, cui adhæret, appellationem accepit. atq;, vt ex Sacra scriptura patet, animalibus pascendis aptissima erat.

Num. 32.

Quam, vnà cum ciuitate Galaad, ac viginti tribus alijs huiusce regionis ciuitatibus, Galaad filius Machir, filij Manasse, alijque fortes Israëlitici populi bellatores de Amorræorũ manu armis ceperunt.

Nume. 32. Deút. 3. Iosu. 13. 1. Par. 2. Hieron. de loc. Hebr. lit. G.

Huius regionis, simul ac montis Galaad, media pars à Moyse Gadditæ tribui; altera verò medietas, dimidiæ tribui Manassitidæ extra sortem in possessionem data est.

Erant autem Galaaditæ viri fortes ac bellicosi. De ipsis enim legimus, quòd Iepte Iudicis tempore quadraginta duo virorum millia de tribu Ephraim aduersum ipsos in prælium consurgentes, vnà pugna occiderint.

Iudic. 12.

Verùm postea cùm in idololatriam aliaq; scelera incidissent, ipsi quoq; deuicti sunt, & à Damascenis, vt Amos propheta habet, insigni crudelitate in plaustris ferreis; quæ rotis subter ferreis atq; dentatis voluebantur, triturati, ac cõtriti. qui & ab Ammonitis mulieres eorum prægnantes, dissectas fuisse scribit.

Osee 6. Amos 1. Hiero. ibid. Amos 4.

In hac regione Iudas Machabeus cum paucis Iudæis Timotheum Ammonitarum ducem semel ac iterum fudit atque fugauit, ac ingentem gentium multitudinem contriuit.

1. Mach. 5. 13. Ioseph. 12. antiq. 12.

52.

GALAAD vrbs dimidiæ tribus Manasse, à Iosepho Sebei, aliâs Sebeth appellata, in mõte Galaad condita est. à quo etiam, vt Hieronymus testatur, nomẽ suum sortitur. Hanc quoq; Galaad filius Machir, filij Manasse, de Amorræorum manu cepit. ideoque illi vnà cum terra Galaad à Moyse in possessionem data est.

Hieron. de loc. Hebr. lit. G. Deuter. 3.

In hac vrbe natus & sepultus est strenuus Israëlitarum dux & Iudex Iepte Galaadites. Vaticinatus est de eadem ciuitate Propheta Osee.

Iudic. 12. Ioseph. 5. antiq. 12. Osee 6.

53.

GAMALA, quam Suetonius in Tito Gamalen appellat, vrbs & arx validissima fuit, ac loci natura inexpugnabilis. sita in alto, petroso, & vndiq; præcipiti monte, qui Cameli similitudinem præfert. vnde etiam Gamala, quasi Camela nomen duxit: expressam siquidem vocabuli significationem indigenæ seruare non possunt.

Ioseph. 4. bell. 1. Plin. lib. 5. cap. 13. Broc. iti. 3. Breid. ibid.

Huius montis iugum quod Austrum respicit, instar colli & capitis cameli ex alto mõte deductum, supra profundam vallem immensa altitudine se erigit. vbi in saxoso, prærupto, & accessu difficillimo vertice olim firmissima Arx velut caput super eminebat.

In medio montis dorso vrbs extructa fuit, quæ cameli gibbum exhibebat. vbi plurimæ domus per prona ædificatæ, nimioque præcipitio casuræ similes de monte pendebant. Inter quas ad Orientalem vrbis partem, quà se altiùs ciuitas eleuabat, editissima præ cæteris Turris erat, quę nubibus caput inferre videbatur. Intra muros autem Fons erat, in quem oppidum desinebat. qui per montem pedetẽtim decrescentem defluens, caudæ figuram repræsentabat. Porrò à fronte ac lateribus in valles inuias mons scinditur. quæ cameli pedes videntur exprimere.

Quamuis autem ciuitas hæc, vt dictum est, locorum difficultate inexpugnabilis esset, eam tamen Alexander Iudæorum Rex in suã redegit potestatem.

Ioseph. 13. anti. 21. & 1. bell. 4.

Et licet illam postea Iosephus Historicus murorum ambitu cinxerit, & fossis atq; cuniculis contra Romanos reddiderit longè firmiorem, vt quiuis non incola solùm, sed & externus loci firmitati plurimum tribueret: à Romanis nihilominus, licet nõn sine magna ipsorum clade, expugnata fuit.

Ioseph. 2. bell. 25. & 4. bell. 1.

Nam Hierosolyma, multisq; Galilææ ciuitatibus contra Romanos Orbis dominos rebellantibus, cùm Gamala diutius in eorum fide perstitisset: tandem iniquorum instinctu & ipsa se Romanis opposuit. Ideoq; à Vespasiano obsessa, post acerrimos vtrinq; conflictus, ingenti obsidentium clade ac labore, trigesimo, aut circiter, obsidionis die capta & excisa est. Tanta autem Romanorum Gamalicensiumq; facta est strages, vt per prona loca effusus cruor, totum oppidum dilueret. Ciuium verò ac rusticorum, qui ex vicinis pagis in eam confugerant, tum gladio, tum precipitio nonem millia perierunt. Neq; quisquam, prę ter duas mulieres euasit. non enim vel infantibus quidem pepercêre, vt acceptam cladem Romani vindicarent.

Iose. in vita sua. Ioseph. 4. bell. 1. et 3.

Ex hoc oppido ortus fuit Iudas Galilæus, homo populari quadam præditus facundia. qui eo tempore quo Quirinus Syriæ præses ex Cæsaris Augusti edicto in Iudæa descriptionem ac censum peragebat, multos Iudęorum sibi adsciuit, prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed re vera priuati lucri studio. Nam vt à cẽsu Iudæos seruaret liberos, copias collegit, agros ac pagos diripuit, cædibus & latrocinijs miscens omnia. Cæterùm quia consilium & opus eius non erat ex Deo, & ipse perijt, & omnes quotquot paruerant ei, dispersi sunt.

Iosep. 18. antiq. 1. Luca 2. Act. 5.

Ab hac vrbe, vicina quoq; regio Gamalitica dicta est. in qua non pauci erant vici opibus referti, & pecoris diuites.

Iosep. 18. ant. 9. & 3. bel. 2. & in vita sua.

54.

GAVLON, quæ aliâs Golan, Gholan, Golam, Galon, Iosepho autem Gaulana, Gaulane, Gaulademan, & Gaulalim dicitur, insignis in Basanitide & Batanea regionibus vrbs est. ex cuius nomine etiam adiacens regio Gaulonitis, Gaulanitis, Gaulonitica, & Gaulanitica appellatur.

Hieron. de loc. Hebr. lit. A dict. Auothiair. Ioseph. 4. ant. 4. et 8. ant. 2.

Hæc regio, postquam filij Israël occiso Og rege Basan, vniuersam eius ditionem expugnassent, à Moyse dimidiæ tribui Manasse in possessionem data est. Vrbs verò; cùm suburbanis

Iosu. 21. 1. Par. 6.

Deut.4. Iosu. 20. Iosep.4. antiq.5. banis suis assignata fuit Leuitici generis sacerdotibus: & profugis, qui nolentes proximum occidissent in confugij locum.

Quod porrò ad vrbem ac regionem hanc attinet, legimus vrbem ab Alexandro Iudæorum rege inter alias quas sibi adsciuit, esse sub actã. regionem autem, vnà cum Trachonitide, Batanea, & Paneade regionibus, Herodem seniorem filio suo Philippo testamento legasse. Iose.13.an. 21.& 1.bel. 4. Iose.17. an. 10. & 18. ant.9.

D. Hieronymus scribit vrbem hanc sua ætate villam fuisse prægrandem. Hieron. de loc. Hebr. lit.G.

55.

GERASA, aliâs Geraza, & Ierasa, olim Gergesa, Iosepho etiam Gerasis, Hieronymo verò Gargasi dicta, insignis ac munita trãs Iordanem vrbs est: cuius regio monti Galaad iungitur ac continetur. Sita verò est super mõtem, in vlteriori, hoc est, Orientali maris Galilææ littore, ex aduerso Tiberiadis, paululum tamen ab ea ad Aquilonem declinans. Scribitur abesse à Nazaret sextodecimo miliario. Iosepb. 3. bel 2. Hieron. de loc. Heb. li. G. diction. Gargasi. Broc. iti. 4. Breid. ibid. Fretell. pa. 22.

Hanc vrbem quondam inhabitauerunt Gergesæi, qui à Gergesæo quinto filio Chanaan suam traxêre originem. At postea cùm hos filij Israël in promissę terræ inuasione deleuissent, tenuit eam dimidia tribus Manasse. Gen. 10. 15. Iosepb. 1. antiq. 12.

Refert Iosephus, quòd cùm Theodori Philadelphiæ tyranni opes in hac ciuitate repositæ essent, Iudæorum Regem Alexandrum eius thesauri cupidum, triplici ambitu oppidum hoc circundedisse, tandemque expugnasse. Iosep. 1. bell. 4.

Ab hac ciuitate circumiacens territorium, Regio Gerasenorum vocatur. quam Euangelista Matthæus in Græco γεργεσηνῶν, id est, Gergesenorum, Marcus verò & Lucas γαδαρηνῶν, hoc est, Gadarenorum appellant. Quod multis occasionem præbuit, vt existimarent vnam eandemque ciuitatem tria hæc habuisse nomina; Gerasa, vnde est Gerasenorum; Gergesa, vnde est Gergesenorum; & Gadara, vnde est Gadarenorum. Sed ex Iosepho, Hieronymo, Ptolomæo, & alijs manifestum est Gerasam & Gadarã diuersas fuisse ciuitates: ambas tamen trans Iordanem ac mare Galilææ, non longè ab inuicem dissitas. Itaq; verisimilius est, eandem hanc regionem ab vtraq; ciuitate nomen accepisse. & à Gerasa quidẽ, quæ & Gergesa, Gerasenorum & Gergesenorum; à Gadara verò Gadarenorum dictam esse. Latinus autem interpres ideò videtur nomẽ Gerasenorũ posuisse tam in Matthæo, quàm in Marco & Luca, pro Gergesenorum, & Gadarenorũ, quòd illud suo tempore notius esset & communius. Nã & Hieronymus in Abdiam scribens, eam Arabiæ partem, quę prius Galaad vocabatur, suo tempore nuncupatam asserit Gerasam. Matt. 8. Marc. 5. Luc. 8. Iose. 2. bel. 19. 20. & 3. bell. 2. Hieron. de loc. Hebr. lit. G. dict. Gadara, et Gergesa. Ptol. lib. 5. tab. 4. Asi. Hieron. in Abd. 1.

Cùm aliquando in hanc regionem venisset Dominus noster Iesus Christus, occurrerunt ei duo dæmoniaci supra modum sæui. quorum alter multo tempore legione dæmonum obsessus fuerat, ac nullis catenis aut cõpedibus potuerat vinciri, vllaue ratione domari, sed nudus incedens, in montibus ac desertis, & in sepulcris inter fœtida mortuorum cadauera & ossa die ac nocte degebat, se ipsum quidem inhumaniter lapidibus concidens, transeuntes verò varijs modis infestans. Hi igitur Christo occurrentes, verbo à dæmonibus liberati fuêre. Dæmones tamen egressuri, suppliciter Dominum precati sunt, vt in porcos, quorum magnus ibidem grex in mõte pascebatur, ingredi liceret. Cui petitioni cùm Dominus annuisset, mox duo millia porcorum à dæmonibus magno impetu per præceps in mare Galilææ agitata ac suffocata sunt. Matth. 8. Marc. 5. Luc. 8. Legio vulgò sumitur pro 6666. militibus. Plenæ tamē legionis numerus est 12500. militum. Nam legio in decem diuiditur cohortes. Cohors in quinquaginta manipulos. manipulus verò, in vigintiquinq; milites.

Quod cùm subulci, qui pascebant porcos, in ciuitatem proximasque villas & agros digressi diuulgassent, tota ciuitas exiuit in occursum Iesu, & virum qui à dæmonibus vexatus fuerat, viderunt sana mente vestitum sedentem ad pedes eius. atq; Dominum conuenientes, rogauerunt illum vt discederet à finibus ipsorum: vel quia se Domini præsentia iudicabant indignos; vel quod verisimilius est, ne qui transgressionem legis in porcis punire visus fuerat, etiam in alijs eorum animalibus ipsorum peccata vindicaret. Porrò is qui à dæmonũ legione liberatus erat, Christum abeuntem atq; nauem ascendentem rogauit, vt sibi cum illo esse liceret. Sed à Domino domum ablegatus, per totam ciuitatem Gerasam, atq; per totam Decapolim prædicauit, quanta sibi fecisset Iesus. Hieron. in Matth. 8.

Apud Iosephum inuenimus, paulò ante excidium Hierosolymitanum Iudæos hanc ciuitatem vastasse. quo tempore Nero Reipublicæ Romanæ clauum tenebat. Quam sanè iniuriam incolæ fortissimo animo à Iudæis tulerunt. adeò vt cùm paucis pòst diebus in omnibus penè ciuitatibus Iudæi trucidarentur, idcircò quòd Hierosolyma Romanis rebellaret, Geraseni tamen neq; in eos qui apud se remanere delegerunt, quicquam gesserunt mali: & egredi volentes vsq; ad fines suos deduxerunt. Iose. 2. bell. 19. & 20.

Non multò pòst & L. Annius Vespasiani dux, assumpta equitatus cohorte multisq; peditibus, Gerasam primo aggressu capiens, mille iuuenũ interfecit, familias captiuas duxit, bona militibus prædari permisit, incensis deinde domibus, proxima petijt. Iose. 5. bel. 6.

Hieronymi tempore, vt ipse autor est, Gerasa tantùm viculus fuit. atq; postea hostilitatis metu diu iacuit desolata. Tandem verò anno millesimo centesimo vigesimo in munitiore eius parte à Boldequino Damascenorum Rege multo sumptu ex quadris & magnis lapidibus castrum erectum fuit: quod commeatu & armis egregiè communiuit, ac quibusdam ad modum fidis reiq; bellicæ peritis seruandum tradidit. Hoc castrum primo anno cùm ædificatum esset, acriter oppugnatum fuit à Hierosolymorum rege Balduino de Burgo: qui & per deditionem cepit. Cæterùm cũ id non sine magnis impensis, grauissimo & assiduo labore, maximisq; periculis tueri poterat, habito cum Hie. in loc. Heb. lit. G. dict. Gergesa. Tyr. 12. bell. sac. 16.

ro cum suis consilio, communi omnium sententia funditus dirutum fuit.

Viros claros ex hac vrbe oriundos recenset Stephanus cosmographus. Inter alios autem hinc prodijt scelus ille Simō Gioræ filius, homo ætate iuuenis, viribus autem corporis audaciaque præstans. Qui cùm prius in Acribitena latronum, postea verò Hierosolymæ quando à Tito Cæsare & Romanis obsidebatur, seditiosorum ducem egisset, suaque crudelitate ac tyrannide multos oppressisset, expugnata vrbe in occultiori quadam cloaca latuit. è qua cùm fame compulsus emersisset, tandem à Romanis captus, atque Romæ in celeberrimo Titi triumpho laqueo circundatus, per forum tractus & necatus est.

Iosep. 5. bell. 7. & 7. bel. 20. & 24.

56.

GERSON, quę & Gergassi, ciuitas est alienigenarum in Basanitide: de qua filij Israël expellere non valuerunt Gessuri. Hiero. de loc. Hebr. lit. G. dict. Gerson.

57.

GESSVR, aliâs Iessur, Gesur, & Ghesur, fortis & regia vrbs; sita, vt ex Hebraici nominis significatione videtur, in valle. Ab hac vrbe finitima regio Gessuri, siue Iessuri, aut Gesuri, Hebraicè, Ghesuri, Iosepho Gesura & Gessiri appellatur. quæ quidem regio Israêliticæ terræ, quæ trans Iordanem est, versus Septentrionem terminus fuit. atque licet dimidiæ tribui filiorum Manasse in possessionem fuerit data, pristini tamen terræ habitatores nunquam inde expulsi fuisse videntur.

Deut. 3. Ios. 12. 13. 1. Paral. 2.

Quod autem hæc Regia ciuitas fuerit, ex sacra scriptura manifestum euadit. Cōmemorat siquidem illa Abner principem exercitus regis Saul, mortuo rege, filium Saul nomine Isboseth tulisse & transduxisse vltra Iordanē, & in ciuitate Mahanaim, quæ interpretatur Castra, Regem eum constituisse super Galaad, & super Gessuri. & cæt. quo tamen loco Hebræi pro Gessuri, habent Assuri seu Asuri. atque D. Hieronymus hæc verba ad tribū Aser refert. Vt vt id sit, extra quæstionem est, ꝙ alibi de Dauide legimus. qui scribitur de Gessuri egisse prædas, & Maacham filiam Tholmai Regis Gessur accepisse vxorem. de qua Hieronymus libro de traditionibus Hebraicis: dicunt, inquit, Hebræi, à Dauid in prælio captam (puta Maacham) & cæsarie & vnguibus præcisis, secundum legem eam vxorem sibi sociasse: & ex ea generasse Thamar filiam, & Absalom tertium filium suum.

2. Reg. 2. Hier. quæst. Hebr. in 2. Reg. 2. 1. Reg. 27. 2. Reg. 3. 1. Para. 3. Ioseph. 7. antiq. 1. Hier. quæst. seu tradit. Hebr. in 2. Reg. 13. Deut. 21.

Hæc causa fuit, vt Absalom, cùm ob violentam Thamar sororis suæ deflorationem, Amnon fratrem suum primogenitum occidisset, fugerit in Gessur ad regionis illius Regem; quia is erat auus eius maternus. vbi toto triennio permansit, donec Dauidis consensu à Ioab Hierosolymam reduceretur.

2. Reg. 13. 14. Iosep. 7. antiq. 8.

58.

HERMON mons, qui ab Hebræis Chermon; à Hieronymo Aermon & Ermon; ab Amorræis Sanir & Senir; à Sidonijs Sarion, Sirion, & Sireon; à Phœnicibus Sanior; in Deuteronomio etiam Sion, aliâs Seon vocatur: Straboni Trachon, alijs Trachonus; Ptolomæo autem Alsadamus appellari videtur.

Deut. 3. Deut. 4.

Situs est vltra Iordanem, è regione ciuitatis Paneadis: quam quidem ab aurora despicit. A Meridie verò monti Seir iungitur. ac vergens versus Septentrionem, quà Trachonitidem regionem circumit, propè Damascum Libano se copulat. vnde in sacra Scriptura frequenter habemus, quòd terra filiorum Israêl trans Iordanem ad Solis ortum à torrente Arnon vsq; ad montem Hermon extendatur.

Hieron de loc. Hebr. lit. A. dict. Aermon. et lit. E. dict. Ermon. Brocard. itin. 2. Deut. 3. 4. Ios. 12. 13.

Mons iste excelsæ altitudinis est. Nam licet à monte quidem Galaad cacuminum sublimitate superetur; attamen altero monte Hermon, qui intra Iordanem iuxta montem Tabor situs est, nec non & tertio monte Hermō, qui in Septentrionali parte tribus Aser conspicitur, multò & maior & altior est. ideoque perpetuò etiam in eo inueniuntur niues. quas D. Hieronymus suo æuo Tyrum ob delicias deferri solitas scribit. vt nempe æstatis tempore æstiua pocula temperarent.

Brocard. itin. 4. et 6. Breidenb. itin. 6. Hieron. de loc. Hebr. lit. A. dict. Aermon.

Proceris quoq; ac laudatissimis abundat abietibus. quæ multis vitæ operibus, præcipuè trabibus & nauigijs aptissimæ sunt. vnde & in Ezechiele propheta habemus, quod tabulata nauis Tyriæ de abietibus montis Sanir fuerint compacta.

Ezech 27. Hiero. ibid.

Ex Canticis Salomonis quidam colligunt in hoc monte leones, pardos & leopardos habitasse. Is n. Christum his verbis suam sponsam alloquentem introducit: Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum, siue, vt Hebræi habent, leopardorum.

Cant. 4. Lira. ibid.

Habuit & mōs iste insignes speluncas: quarum vna, vt Marius Niger scribit, quatuor hominum millia capere poterat.

Niger. geogr. Asi. cō. 4

Tenuerunt autem eum quondam Heuæi & Amorræi. Posterioribus verò annis in eo dominatus fuisse scribitur Og Rex Basan. Quē cùm Israëlitæ occidissent, montem hunc possederunt filij dimidiæ tribus Manasse.

Hieron. de loc. Hebr. lit. A. dict. Aermon. Ios. 12. 1. Par. 5.

59.

HIPPOS, siue Hippus, quę & Hippene, clara Iudęorum ciuitas est: cuius incolę Hippeni dicuntur. sita vltra Iordanem in Orientali maris Galilææ littore, è regione vrbis Tiberiadis. à qua secundū Iosephum versùs Orientem, sicut & à Gadara versus Occidentem, triginta stadijs distat.

Ioseph. 3. bel. 2. Plin. lib. 5. cap. 15. Ioseph. in vita sua.

Hanc ciuitatem bellorum tumultu desolatam, Pompeius Romanarum copiarum dux habitatoribus suis restituit. Quam postea Imperator Augustus Herodis Ascalonitæ regno adiecit: Sed post Herodis mor-

Ioseph. 14. antiq. 8. & 1. bel. 5. Ioseph. 1. bell. 15.

M tem

Ioseph.17. antiq.17.et 2.bell.4. tem, ob id quòd Græcanici instituti esset, vnà cum Gadara & Gaza eiusdem religionis vrbibus, à Iudaico regno separans, Syriæ contribuit.

Ioseph.2. bel.19.& in vita sua. Ioseph.2. bell.20. a li.5.c.15. b tab.4. Af. c de loc. Hebr.li.D. dict.Decapol. d 16.bell. sac.13. e geog. Af. com.4. Longo pòst temporis interuallo, annis nimirum circiter sexaginta confectis, Iudæi inter alias ciuitates, etiam Hippon vastasse, eiusque vicos incendisse leguntur. Qua de causa & Hippeni paulò pòst in generali passim Iudeorũ occisione, cohabitatores suos Iudæos malè tractauerunt. Meminerunt huius ciuitatis etiam *a* Plinius, *b* Ptolomeus, *c* Hieronymus, *d* Tyrius, *e* Marius Niger, & alij nonnulli.

60.

Gene.14. Ioseph.1. antiq.18. HOBA, aliâs Choba & Soba, Hieronymo autem Chobaa, locus est ad læuam partem Damasci. ad quem vsque Abraham quatuor Assyriorum reges persecutus est. Cùm enim Assyrij isti quinq; Sodomorum reges in valle siluestri debellassent, ac Sodoma spoliata Lot omnesq; viros ac mulieres captiuos vnà cum omnibus ipsorum bonis abduxissent, Abraham audita hac Lot filij fratris sui ac Sodomitarum clade, assumptis mox tribus fratribus, Mambre, Eschol & Aner ipsi confœderatis, ac expeditis vernaculis suis centum octodecim, ab Hebron festinus Assyrios insequens, quinta nocte circa fontem Dan eos est assecutus; statimq; noctu securos ex improuiso obruens, alios quidem in cubilibus somno sopitos occîdit, alios autem temulẽtos in fugam conuersos vsq; Hoba persecutus est. ac nepotem suum Lot, cæterosq; captiuos cum omni præda victor reduxit.

Hieron. de loc. Hebr. lit. C. Porrò de hoc loco D. Hieronymus sic scribit: Chobaa villa est in regionibus Damasci, habẽs accolas Hebræos, qui credentes in Christum, omnia legis præcepta custodiunt. Et à principe hæreseos Hebionitæ nuncupantur. Contra huiusmodi dogma Paulus Apostolus scribit ad Galatas.

61.

Hieron. de loc. Hebr. lit. A. dict. Asiroth. & lit. I. dict. Iabisgalaad. IABESGALAAD, Hieronymo Iabis, & Iabis Galaad, Iosepho autem Iabisus & Iabissa, Galaaditidis regionis primaria vrbs est. quæ trans Iordanem in tribu Manasse super montem sita, à ciuitate Pella euntibus Gerasam in sexto milliario distat.

Iudic.21. Ioseph.5. antiq.6. Hæc vrbs, cùm ob abominandum vxoris Leuitę stuprum vndecim tribus Israël tribum Beniamin penè totam deleuissent, à tribulibus cæterarum tribuũ expugnata est, eò quòd in prælio, quod contra Beniamin gestum erat, suppetias ferre sola recusasset. Post captã verò ciuitatem, habitatores eius pueri, mulieres, pariter ac viri omnes occisi sunt. seruatis duntaxat quadringentis virginibus, quæ totidem Beniamiticæ tribus viris, qui soli cum alijs ducentis cautè euaserant, nuptijs copulatæ sunt. vt tribum penè excîsam, ex qua D. Paulus gentium Apostolus oriri debebat, noua prole instaurarent.

Cùm ista à contribulibus suis Iabesgalaad passa esset, trecentis & pluribus posthæc confectis annis Naas quoq; Ammonitarum Rex cum magno & forti exercitu vrbem Iabesgalaad obsedit. & ciuibus vltrò deditionem facere cupientibus, deditionem spreuit nisi dextrum quisque pateretur sibi oculum erui. vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent, essentq; opprobrium in vniuerso Israël. Hæc cùm in Gabaa Beniamin ad aures Saulis Iudæorum regis Iabesenorum legati detulissent, mox ad Iordanem ex omni Israël copias coëgit, easq; in Bezec oppido recensens, trecenta & triginta virorum millia numerauit. Tum Iordanem traijciens, mox Ammonitas omnes fudit ac fugauit, inter cæteros verò Naas Reges occîdit, atque non solùm vrbem miserosq; ciues obsidione liberauit & periculo exeruit, sed & in Ammonitarum regionem irruptione facta, totam vastauit. ditatoque ex præda exercitu, gloriosè domum reuersus est. 1.Reg.11. Ioseph.6. antiq.5.

Huius tam insignis beneficij memores fuerunt habitatores Iabesgalaad. nam cũ postea Regis Saulis ac filiorum eius trunca corpora à Philistæis in muro ciuitatis Bethsan, quæ pòst Scythopolis dicta est, ex patibulis suspensa esse audissent, rem enim indignam rati principes viros extremo exsequiarum honore fraudari, aliquam multi fortissimi & audacissimi (alebat enim hæc vrbs homines & corpore robustos, & animo feroces) facto per totam noctem itinere, Saulis filiorumque eius corpora de patibulis abstulerunt. eaque aromatibus condientes, in nemore Iabes subter insignem quandam quercum in sepulcro condiderunt, atque septem diebus ieiunantes mortuos luxerunt. 1.Reg.31. 1.Paral.10. Ioseph.6. antiq.14.

Hoc Iabesenorum egregio facinore mirè affectus fuit Dauid, qui iam Sauli in regno successerat. missis enim ad eos oratoribus, facinus collaudauit, atque tum à Deo Optimo Maximo, tum à se gratiam illis referendam pollicitus est. 2.Reg.2. Ioseph.7. antiq.1.

Multis pòst annis Saulis ac Ionathæ filij eius ossa à Dauide translata sunt, atq; vnà cum septem filijs Saul, quos Gabaonitæ in crucem egerant, iuxta Gabaa Beniamin honorificè humata sunt. 1.Reg.21.

D. Hieronymus in libro de locis Hebraicis refert vrbem Iabesgalaad suo tempore pergrandem fuisse vicum. Lit. A. et I. vbi supra.

62.

IAIR, siue Iahir, in Basanitide regione ciuitas est tribus Manasse. in qua natus est Hira Iairites, qui Regis Dauidis sacerdos fuit, hoc est, vt Hieronymus interpretatur, magister: sicut alibi scriptum est: Filij autem Dauid erant sacerdotes, id est, magistri fratrum suorum. Iosu.13. 2.Reg.20. Hiero. ibi. & de loc. Hebr. lit. I.

63.

IVLIAS, aliâs Iulia & Iuliada, egregia vltra Iordanem in inferiore Gaulonitide ciuitas est. quæ Trachonitidem regionẽ ab Austro terminat. sita ad Iordanis ostium in Orienta-

Plin. lib. 5. cap. 15. entali ripa lacus Genezareth, ex aduerso ciuitatis Bethsaidæ.

Iosep. 18. antiq. 3. Item 2. bel. 8. & 3. bel. 2. 18. & in vita sua. Euseb. in chronic. anno Domini 27. Hieron. in Matth. 16. Niger. geogr. Asi. cō. 4. Iosep. 18. antiq. 9. Fuit quondam ciuitas hæc sub ditione oppidi Bethsaidæ vicus duntaxat transmarinus. Verùm Philippus tetrarcha Ituręę & Trachonitidis regionum, quo tempore Christus Dei filius in terra homo inter homines conuersabatur, eum & muro cinxit, & ciuitatis dignitatem attribuit, nec non & habitatorum frequentia & opibus ipsam auxit. ac ex nomine Iuliæ Cęsaris Augusti filię, quę Tiberij Cęsaris vxor erat, Iuliadem nominauit. Philippus iste vir perpetuò modestus & amator quietis fuit. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties verò domo progrederetur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella in qua sedens solitus erat iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam audiebat, iustoq; iudicio innoxium absoluebat, & sontem damnabat.

Obijt in hac ciuitate anno imperij Tiberij cęsaris vigesimo, principatus autem sui trigesimo quinto; atq; in monumento quod iam ante sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est.

64.

Strabo. Niger. geogr. Asi. cō. 4. LACVS, qui olim ciuitati Gadaræ propinquus erat. cuius aqua, teste Strabone, adeò fuit noxia, vt pecora ea gustata pilos, cornua, & vngues amiserint.

In hunc lacum duo porcorū millia, de quibus in Euangelio Marci agitur, à dęmonibus agitata esse putauit Zieglerus. Cuius etiam opinionis est excellentissimus nostri temporis Iansen. cō. in concord. Euang. cap. 31. cosmographus Gerard. Mercator. Sed, vt etiam primus Gandauensis Episcopus Cornelius Iansenius in commentarijs in suam Concordiam Euangelicam annotauit, ex Sacra scriptura & D. Hieronymo satis liquet præcipitata ea fuisse in mare Galilęę. Quod enim Lucas stagnum dixit, Matthęus & Marcus mare vocauerunt. Hi autem lacum Genesareth, Hieron. de loc. Hebr. lit. G. dict. Gergesa. mare appellare solent, quem Lucas stagnum ferè vocat. Hieronymus verò in libro de locis Hebraicis ciuitatē Gergesam describens, Gergesa, inquit, vbi eos qui à dæmonibus vexabantur, Saluator restituit sanitati: & hodieque super montem viculus demonstratur iuxta stagnum Tiberiadis, in quod porci præcipitati sunt. Hactenus Hieronymus.

65.

Hieron. de loc. Heb. li. M. diction. Machan, et Maacha. Deut. 3. Iosu. 12. 13. MACHATI, quæ & Maacha, & Maachati dicitur, firma & valens Amorræorum vrbs est. sita super Iordanē iuxta regionē Gesfuri & montem Hermon. cuius ager, qui in sacris literis etiā Machati, Maacha, & Syria Maacha, à Iosepho autem Micha vocatur, regni Basan, nec non & Israëliticæ terræ vltra Iordanem sitæ, à Septentrione limes fuit.

Cecidit autē vrbs & terra hæc in sortem dimidiæ tribui Manasse. quæ tamen Machatæos eius habitatores disperdere non valuit.

2 Reg. 10. 1. Paral. 19. Cæterùm cum inuictissimus Rex Dauid cōtra Ammonitas in aciem veniret, quod legatis suis barbas ignominiosè abrasisset, eorūq; Iosep 7. antiq. 6. vestes vsq; ad nates præcidissent, huius vrbis Regem, qui mercede conductus, cùm mille stipendiarijs, & populo suo Ammonitis subsidio venerat, superauit, ac sibi tributarium fecit. De hac vrbe fuit Esthamo, cuius in libro 1. Par. 4. Paralipomenon mentio fit.

66.

Matt. 15. Marc. 8. MAGEDAN, aliâs Magedon, aut, vt est in Græco Magdala, locus est ad Orientē maris Galilęæ circa Gerasā, qui à Marco Dalmanutha vocatur. in cuius fines ac partes cū Christus naui appulsus esset, Pharisæi & Sadducæi ab ipso petierunt signum de cælo dari. quibus indicauit signum Ionæ prophetæ, suæ sepulturæ ac resurrectionis esse figuram.

Porrò quòd Matthęus locū hunc Magedā, Marcus verò Dalmanutha appellat, nullam habet cōtrarietatem. Aut enim vnus idemq; locus diuersis nūcupatus fuit nominibus. aut vnum potest esse nomen regionis generale, alterum verò ciuitatis vel vici. aut, quod multò verisimilius est, potest vtrumq; nomen diuersam ciuitatem siue vicum significare, in cuius vtriusque loci fines dicatur Dominus venisse, quia locus in quem venit vtrique loco vicin⁹ erat. quomodo supra dictus est venisse in Matth. 15. regionem Gerasenorum & Gadarenorum. & Marc. 7. alibi in partes Tyri & Sidônis.

Hieron. lit. M. dict. Magedan. Quod ad situm loci attinet, hæc de eo D. Hieron. in lib. de lo. Heb. habet: Magedan, inquit, ad cuius fines Matth. Euāgelista scribit Dominum peruenisse, sed & Marcus eiusdem nominis recordatur: nūc aūt regio dicitur Magedena circa Gerasam. Ex quibus, vt etiam doctissimus sacrarū literarum interpres Cor. Iāsenius Iansen. cō. in Concor. Euang. cap. 63. meminit, patet. primū quidem quod nō rectè scribat Brocar. qui Magedan & Dalmanutha eundē putat esse locū, quem Saraceni Medan Broc. iti. 2. vocant, hoc est, aquas Dan. fontem nimirum illum vnde primò Iordanis oritur, quem Iosephus Phialam vocatum testatur. Nā vel inde satis liquet hoc verisimile non esse, quod fons ille longissimè à mare Galilęæ absit, cui hunc locum propinquum fuisse, ex adiunctis Euangelistarū verbis, quibus profectionem seu iter Domini describunt, manifestum est. Secundò & eos multū errare manifestū hinc est, qui loca hæc Magedā & Dalmanutha cis mare Galilęę constituunt inter idem mare & montē Tabor, vt passim nūc in chartis annotatur. Hier. enim ea circa Gerasā fuisse testatur, & proinde vltra mare Galilęæ. Quod verum esse & ex Mar. 8. Marco in sequentibus colligitur. qui scribit Dominum, cùm in hoc loco petentes signum confutasset, illis dimissis, conscensa naui traiecisse trans fretum, & venisse Bethsaidam.

67.

MARA vrbs. apud q̃ Damasceni quondam castrametati fuisse scribūtur. Ty. 15. bel. c. 8.

68.

MEGESAPHAR. locus in confinijs Damasci. quà Christiani olim castra traduxerunt. Tyr. 13. bell. c. 26.

69.

NAAMATH, quod pulchrum Hebraicè sonat, oppidum est in terra Hus, à quo Sophar Naamathites amicus D. Iob originem & cognomen habet, qui in hac vrbe regnasse putatur. Iob. 2. Fretel. pag. 6.

70.

NARAMA. Hieronymo locus est in regione Batanæa. Hieronym. de loc. Hebr. lit. N.

71.

NEILA. Hieronymi ætate viculus erat in regione Banatæa. Hieron. ibidem.

72.

1. Reg. 31. Liran. in 1. Paral. 10. Ma. 24. NEMVS Iabes, ciuitati Iabesgalaad propinquum. quod quercetum fuisse existimo: nam regio Basan, vt dictum est supra, huiusmodi arboribus maximè abūdauit. In hoc nemore, quod Iosephus ex Ruffini versione *Iosep. 6. antiq. 14.* Segehen appellat, Regis Saulis filiorumq; eius corpora à viris Iabesgalaad sub excellenti quadam quercu sepulta fuerunt. Hinc Vespasianus ligna habuit, ex quibus rates fabricari iussit. *Ioseph. 3. bell. 17. & 19. Nig. geogr. As. com. 4.* quæ cùm tam materiarum quàm artificum multitudine maturè contextæ essent, imposita manu militum, vnà in lacum Genesar prouectus est, vnde secuta est illa cruentissima ac fœdissima Iudæorum strages, quæ à Iosepho in tertio belli Iudaici libro describitur.

73.

PALMIRA, quæ in Propheta Ezechiele & Hebraicè Thamar, siue Tamar, Thamor, Tamor, Thadmor, & Tadmor dicitur, amplissima Syriæ vrbs est. tam à conditore, quàm situ loci nobilis.

3. Reg. 9. 2. Para. 8. Condita autem est ab augustissimo Iudæorum Rege Salomone. Procul siquidem in desertum superioris Syriæ ingressus, eiusq; regionis potitus, tanquam in extremo Imperij sui *Ezech. 47. 48.* limite hanc vrbem miris operibus ibi extruxit, & mœnibus validissimis cinxit. quam Hebræo sermone Thamar appellauit. quæ vox in Latina lingua palmam sonat. Nam quòd *Hier. com. in Ezech. cap. 47. & 48.* eò loci palmeta plurima sint, quidam, inquit Hieronymus, vrbem hoc sortitam vocabulū existimant. Iosephus verò ciuitatem hanc *Ioseph. 8. anti. 6.* Thadamoram à Salomone appellatam scribit. quo nomine etiam à Syris suo tempore *Hieron. de loc. Hebr. lit. T. dict. Thermoth. Bened. in interpret. nomi. Hebr. dict. Palmira & Thamar.* vocitatam esse asserit. At libri Regum & Paralipomenon ac Græci Palmiram per iota, Plinius, Ptolemæus, alijq; cosmographi Palmyram per ypsilon scribunt. Hieronymus in libro de locis Hebraicis Thermoth nominat. Et postea cùm ab Hadriano Imperatore instaurata esset, Hadrianopolis dicta fuit. Ager, in quo sita est, vber & diues est. qui vasto vndique ambitu arenis includitur, ac velut à rerū *Plin. lib. 5. cap. 25.* natura exemptus, ex circumiacente regione & solitudine, quæ Palmirena nominatur, sola fontibus puteisque & aquis amœnis nimis abundat.

Ciuitas hæc inter duo imperia summa, Romanorum Parthorumque priuatæ sortis est. qua de causa, prima in discordia semper vtrinque cura fuit. Abest à proximo Syriæ littore ducentis quinquaginta duobus millibus passuum. à Damasco viginti septem propius. à fluuio verò Euphrate, vnius diei itinere; & à magna Babylone sex dierum via procul distat.

74.

PELLA, quæ & Pelle, Pellentis, nec non *Ptolem.* Butis, ac Berenice vocatur, præclara trans Iordanem ciuitas est, & quidem vna ex vndecim toparchijs Iudææ, inter quas ordine septima recensetur. *Iosep. 3. bell. 2.*

Sita autē est partim in Decapoleos, partim in Peræ regionum confinijs. Nam ab Austro quidem Decapoleos, à Septentrione verò Peræ regionis terminus est. at Orientem versus à Iabesgalaad sex miliaribus distat. *Hieron. de loc. Hebr. lit. A. dict. Asiroth & lit. D. dict. Decapolis. & lit. I. dict. Iabisgalaad.*

Aquis, diuersis emanantibus locis, hæc ciuitas diues est. eique regio fertilis adiacet, in qua multa castella sunt.

Condita est à Seleuco Syrię Rege. & à Pella Macedoniæ metropoli, quæ Philippi & filij eius Alexandri Magni Regū natalibus maximè celebris erat, Pellę nomen assumpsisse scribitur. Maxima siquidem vrbis huius pars à Macedonibus, qui sub Alexandro Magno Macedone in Asia militauerant, inhabitatur. *Ty. 16. bel. sacr. 13. Pli. lib. 5. cap. 18. Niger geogr. As. cō. 4.*

Iudæorum Rex Alexander quondam ciuitatem hanc cepit, & diruit, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. *Ioseph. 13. antiq. 21. & 1. bel. 4.*

Pompeius verò cognomento Magnus, qui cùm in Syria Romani exercitus Imperatorē ageret, hac aliquoties iter fecit, eam suis habitatoribus restituit. atq; à Iudæorum imperio exemit, ac prouinciæ Syriæ coniunxit. Quam postea à Iudæis vnà cum alijs Syrorum ciuitatibus & vicis vastatam esse, in Iosepho legimus. *Ioseph. 14. anti. 5. 6. & 1. bel. 5. Ioseph. 2. bell. 19.*

Eo autem tempore, cùm Regia vrbs totius Iudææ metropolis Hierosolyma per Vespasianum & Titum destruenda & euertēda erat, Christiani qui Hierosolymis degebant, vt Eusebius Cæsareæ Palæstinæ Episcopus in Ecclesiastica sua historia meminit, Diuino oraculo moniti sunt Hierosolymis excedere, & in hāc ciuitatem commigrare. quò & hi ab excidio essent liberi, & ablatis ex vrbe sanctis & iustis viris, vindictę cęlesti fieret locus, tam de vrbe sacrilega, quàm de populo impio per excidium patrię, euersionemque sumendę. Nunc autem pristino nomine retento vicus pręgrādis esse scribitur, vt Niger autor est. *Euseb. 3. hist. eccl. 5.*

75.

PHARPHAR, aliàs Pharfar, Farfar, & Farfarus, profundus & amęnus Damasci fluuius est. qui in radicibus Libani montis Damasco propinquis emanans, eam vrbem intersecat. Deinde Antiochiam tendens, eius mœ- *4. Reg. 5. Hieron. de loc. Hebr. lit. F. Fret. pa. 6. Niger geogr. As. com. 4.*

mœnia allambit, tandemq; mari mediterraneo commiſcetur.

76.

Ioſeph.3. bell. Iuda. 18. PHIALA ſiue Phiale, corruptè Syalà, fons, ex quo Iordanis fluuius, vt Ioſephus & Egeſippus teſtātur, ducit originem. qui quidem ſitus eſt in regione Trachonitide, nō longè à via, quà à Cæſarea Philippi ſeu Paneade inter Orientem & Auſtrum in Trachonitidem aſcenditur. à qua ciuitate ad centeſimum vigeſimum ſtadiū, ſiue quindecim mille paſſibus *Niger. geograp. Aſ. com. 4. p. 503.* diſtat. Et propriè quidem à rotunditate Phiala dicitur, rotæ ſpeciem præferens.

Eſt autem fons hic imperſcrutabilis profunditatis, ac ſemper intra ſua labra cohibet vndam, perpetuò aqua plenus, nec vnquam deficiens, nec vnquam exuberans: ſed quantum aquæ ſcaturigine inijcitur, tantum per abditos ſubterraneos meatus in Dan ſiue Paneadem fontem Iordanis eijcit atque tranſmittit. Multo tempore ignoratū fuit hoc eſſe Iordanis principium: quod tandem à tetrarcha quondā Trachonitidis Philippo hac arte deprehenſum eſt. Is namq; miſſis in Phialam paleis, inuenit eas apud Panium in fontē Dan redditas, vnde antea fluuius Iordanis naſci credebatur. Idipſum poſtea & ab alijs ſimili praxi ſæpius probatum eſt.

Brocard. itin. 2. Breidenb. ibid. Salig. tom. 9. cap. 6. Fretel. p. 7. Tyr. 13. bel. ſac. 18. & 16. bel. ſ. 9. Matth. 26. Saraceni hoc ipſum fontis nomenclatura indicāt, nam eum Medan, hoc eſt, aquas Dan vocant. מ me ſiquidem lingua illorum, quæ Hebraicæ affinis eſt, aquas ſignificat. A quo quidem nomine & ampliſſima adiacēs ei regio appellatur Campeſtria & planicies Medan. Porrò ſunt qui locum hunc à Matthæo Magedan, & à Marco Dalmanutha appellari putant: quos errare ſupra à nobis declaratum eſt.

77.

PVTAHA, locus trans Iordanem. vbi Hieroſolymorum rex Balduinus tertius cum Noradino Damaſcenorum Rege pugnauit, eumque vicit. Tyr. 18. bell. ſacr. 21.

78.

Brocard. itin. 3. Breidenb. itin. 2. et 3. Fretel p. 7. PYRAMIS ſepulcri B. Iob, quæ etiamnū in planioribus locis terræ Hus ad Orientē Suetæ ciuitatis monſtratur, ac à Græcis alijſq; gentibus, quòd propheta Iob ibi ſepultus ſit, in honore habetur.

79.

RAGABA, caſtellum vltra Iordanem in Geraſenorum finibus ſitum, quod Alexander Iannæus Iudæorum Rex obſidens, naturæ conceſſit. Ioſep. 13. ant. 21.

80.

RASALINAE, locus in finibus Damaſci. vbi Sanguinus iuratus Chriſtianorum hoſtis quondam caſtrametatus fuit. Tyr. 15. bell. ſacr. 8.

81.

SALOME, vicus in campeſtribus Medan ſitus, qui à Chriſtianis inhabitabatur. Quapropter & à Chriſtianorū exercitu, cùm hac Damaſcum iter faceret, loco huic parcitum fuit; atque habitatoribus eius quaſi fratribus fratres vſi ſunt. Tyr. 13. bell. ſacr. 18.

82.

SARDINELLA, magnus vicus ad Orientem Damaſci, qui ſe à Chriſtianis ſolùm admittit incoli: alios verò ante confectum primum habitationis annum enecat. Bonauentur.

83.

SEIR, qui aliâs Seyt, Hebraicè Sehir, Ioſepho Seira, item alio nomine etiam Sanir aliquoties dicitur, mons excelſus eſt trans Iordanem, ad Orientalem plagam terræ Hus ſitus, atque à Septentrione monti Hermon, ab Auſtro monti Galaad coniungitur; à ciuitatibus verò Capharnao & Corozaim verſus æſtiualem Solis ortum alicubi quatuor, alicubi ſex, & pluribus miliaribus diſtat. *Cant. 4. Niger. geograp. Aſ. com. 4. pa. 504. & 517.*

Nomen autem Seir, preter alios, de quibus ſuprà, etiam hic mons accepit ab inhabitatore ſuo Eſau: qui quòd piloſus & hirſutus eſſet, cognomine Seir fuit appellatus. Habitauit autem Eſau in hoc monte eo tempore, cùm frater eius Iacob cum vxoribus ac liberis & facultatibus è Meſopotamia Syriæ redijt. atq; huc Iacob ad eum ex itinere nuncios miſit, vt eius gratiam captaret. Eſau verò accepto nuncio quod frater rediret, cum quadringentis viris armatis ei obuiam profectus eſt, ac iuxta torrentē Iaboc illi occurrit. vbi cùm ſibi mutuò reconciliati eſſent, valefaciētes, Eſau multis acceptis muneribus Seir repetijt, Iacob autem iter ſuum in terram Chanaan profecutus eſt. *Geneſ. 32. 33. Ioſeph. 1. antiq. 27. Brocard. itin. 2. 3. 4. & 6. Breidenb. itin. 3. 4. & 6.*

Poſtquàm Iſraëliticus populus occiſis Seon & Og Regibus totam, quæ trans Iordanem eſt, ditionem occupaſſet, mons hic filijs dimidiæ tribus Manaſſe in ſortem ceſſit, & multis ſeculis ab ijs poſſeſſa fuit. *Ioſeph. 12. 1. Paral. 5.*

Ab hoc monte & vrbs aut villa, quæ in eo ſita fuit, etiam Seir dicta videtur. nec non & tota monti adiacens regio, idem quoque nomen ſortitum fuit, quæ aliâs etiam Edom & Idumæa vocatur. Quam propheta Ieremias cùm deſtructam Hieroſolymam lamentaretur his verbis per Ironiam alloquitur: Gaude, inquit, & lætare filia Edom, quę habitas in terra Hus, ad te quoque perueniet calix: inebriaberis, atque nudaberis, ſeu, vti Hebręi habent, & eris vomens. Completa eſt iniquitas tua (pœna ſcilicet iniquitatis tuę) filia Sion, nō addet vltra vt tranſmigret te. Viſitauit iniquitatem tuam filia Edom, diſcooperuit peccata tua. Calix namque vindictæ Domini venit etiam ad terrā hanc, inquit Hieronymus, quando Nabuchodonoſor rex vaſtata Iudæa, cæteras gentes ſimili modo deuaſtauit. *Seir villa aut vrbs. Geneſ. 32. Thren. 4. Hieronym. commen. in Thren. 4.*

84.

Deuter. 3. Iof.12. 13. 1.Par.5. Hieron.de loc.Hebr. lit.S. dict. Selcha. Ortel. in synon.geogra.dict. Salecha. Tyr.16.bel. sac.8.

SELCHA, quæ quoque Salecha, Hebræis Salcha, alijs verò Selchar, ac poſtea Salcha ta quibuſdam dicta eſt, vetus ciuitas eſt, quondam Og regi Baſan parens, atque vna ex ſexaginta munitioribus ac validioribus vrbibus regni eius. ſita autem eſt iuxta vrbem Geſſur, montemque Hermon: & Baſanitidis regionis verſus Boream clauſtrum eſt. Hæc etiam ciuitas olim à gigantibus inhabitata, ac diu poſſeſſa fuiſſe videtur.

Porrò anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo centeſimo quadrageſimo tertio nobilis quidam Turcorum Satrapa hanc & Boſtrenſem vrbem, quibus præerat, Hieroſolymam profectus Chriſtianorũ regi Balduino tertio tradere molitus fuit. Sed vxor eius, dum ipſe hęc agebat, hoſtibus ciuitates aperuit, ac aduerſæ partis præſidiarios in arces admiſit, & Chriſtianis aduentantibus bolum è faucibus eripuit.

85.

Ioſeph.13. antiq. 21. & 1.bel.4. Ioſeph.2. bell.25.& in vita ſua. Ioſeph. 4. bell.1.

SELEVCIA, ciuitas trans Iordanem eſt, ſita in Gaulonitide regione ad Semechonitem lacum, in regione delicioſa, fontibuſque irrigua. Denominata autem creditur Seleucia, à Seleuco Syriæ rege, à quo & putatur condita. Hæc quoque ciuitas ab Alexandro Iudæorum principe expugnata fuit, & Syris adempta, ac Iudæorum imperio ſubdita. Eandemque Ioſeph. hiſtoricus, cùm Galilææ præerat, vt munitam natura, ita arte quoque longè fecit munitiſſimam: ac inter alia oportuna loca contra Romanos ſolidioribus firmioribuſque mœnibus cinxit. Quibus tamen incolæ ſe poſtea coniunxerũt. Regi quippe Agrippæ, qui à Romanis ſtabat, fœdere ſe ſociantes.

86.

SILVA, ſiue nemus vltra Iordanem ab Oriẽte vrbis Paneadis iuxta locum Copar ſitum. in quo olim Noradini Damaſcenorum regis exercitus contra Balduinũ tertium Hieroſolymorum regem in inſidijs latuit. Tyr. 15.bel.ſac.9.& 18.bel.ſac.13.

87.

SOBA, aliâs Suba, Ioſepho Oba & Sophena, regia Syrię vrbs eſt, à qua & contigua regio in ſacra Scriptura Syria Soba ſiue Sobal nominatur.

1.Reg. 14. Ioſeph. 6. ant.7. 4.Reg. 8. 1.Par.18. Ioſeph.7. antiq.5. Hieron.de loc. Hebr. lit.S.dict. Suba.

Quæ quidem regio multa à diuerſis Iudęorum regibus tulit. Primò ſiquidem eius reges à Saule Iſraëlitarũ Rege belli iure ſubacti eſſe leguntur. Deinde Dauid Saulis in regno ſucceſſor ſemel ac iterum cum Rege Soba pugnam committens, egregiam vtraque vice victoriam reportauit. Nam cùm vſque ad fluuium Euphraten imperiũ ſuum proferebat, cum Adadezer Rege Soba congreſſus, viginti peditum millia, & equites ſepties mille occîdit, currus etiam mille cepit, ex quibus incenſis reliquis, centum ſolos ſibi reſeruauit.

2.Reg.10. 1.Par.19. Ioſeph.7. anti.6.

Aliâs etiam idem Rex & viciſſe, & ad pendendum annuum tributum regem Soba obligaſſe ſcribitur, quãdo regi Ammonitarum, qui contra Dauidem arma ceperat, cum viginti peditum millibus ſuppetias ferebat.

2.Par.8.

Rurſus & Salomon, cùm in Syriam ad condendam Palmiram vrbẽ proficiſceretur, hac ducens exercitum, vrbem & regionem hanc ſibi aſciuit.

3.Reg.11. Ioſeph. 8. antiq.7.

Cęterùm cùm in ſenectute à Deo Opt. Maximo ad gẽtium idôla deſciuiſſet, inter alios aduerſarios, quos contra eum ſuſcitauit Dominus, obiecit etiam ſe illi Razon fugitiuus ſeruus Regis Soba. atque ex hac regione cum latronum manu Iſraëlitarum ditionem crebris incurſionibus populatus eſt, rapinis & cædibus omnia miſcens.

Iudith. 3. 2.Reg. 23.

Poſtremò Holofernes quoque populabundus per Syriam Sobal exercitum traduxiſſe legitur. Ex hac vrbe originem duxit Igaal, vnus ex fortiſſimis heroibus vel militib⁹ Dauidis.

88.

Ioſeph.2. bell.25.& in vita ſua. Ioſeph. 4. bel.1.

SOGANE, aliâs Soganne, Gaulonitidis regionis ciuitas eſt, in ſuperiore eius regionis parte, firmiſſimo loco ſita. quæ etiam à Ioſepho contra Romanos muris ac munitionibus circundata eſt. Cuius nihilominus ciues vnà cum Seleucianis in principio defectionis Rex Agrippa ſibi fœdere ſociauit.

89.

SOLYMA vicus, qui Gaulonitidem regionem terminat. Ioſeph. in vita ſua.

90.

SPELVNCA trans Iordanem in regione Suetæ, à ciuitate Tiberiade ſexdecim miliaribus Italicis diſtans. Sita verò in altiſſimo cuiuſdam mõtis cretacei, cui ſubiectum erat immane præcipitium. Hæc ab vna duntaxat mõtis parte accedi poterat per anguſtum adeò callem, vt vix pedis haberet latitudinem, atque homini, etiam ab omni onere expedito, abſque periculo iter non præberet. Intus habebat aquarum fontes, ac tres manſiones ſeu diuerſoria, ita conſtructa, vt per ligneas ſcalas ex vno in alterum aſcenſus ac deſcenſus eſſet.

Tyr.18.bel. ſacr.21.

Locus iſte, eò quòd natura & ſitu commodiſſimus eſſet, Chriſtianorum munitiſſimum & inexpugnabile quondam præſidium ſeu municipium fuit. Quod cùm rex Noradinus anno puta poſt virginis partũ milleſimo centeſimo quinquageſimo ſeptimo ingentibus copijs oppugnaret, aduentanti cum exercitu Balduino tertio Hieroſolymorum Regi ceſſit. ſolutaque obſidione, dum venienti hoſti occurrit, in pugna, quam cum eo commiſerat, victus eſt.

Tyr. 22. bel.ſac.15.

Idem hoc munimentum iuratus Chriſtianorum hoſtis Saladinus obſidione cinxit, anno nimirum nati Saluatoris milleſimo centeſimo ſeptuageſimo nono. & ante quintum obſidionis diem dolo & inſidijs non ſine proditionis

ditionis suspicione per deditionem in suam potestatem accepit. Verùm id Hierosolymorum Rex statim proximo anno recuperauit, ac post trium hebdomadarum obsidionem, cùm strenuè admodum à septuaginta fortissimis viris defenderetur, per deditionem recepit, & armis atque commeatu communiuit, virisq; fidis ac strenuis custodiendum tradidit.

Ty.22.bel. sacr.21.

91.

SPELVNCA firmissima & inexpugnabilis vltra Iordanem in finibus Arabiæ sita. Quam fratres militiæ templi, quorum tutelæ ac defensioni commissa erat, anno salutis post millesimum centesimum sexagesimo septimo Siracono Christianorum hosti tradiderunt. De quorum proditorum numero Hierosolymitanus Rex Amalricus duodecim in crucem egit. Tyr.19. bel. sacr.11.

92.

SVETA, quæ & Suita, Suites, Suhi & Suchi vocatur, inclyta in terra Hus vrbs est: distans contra Aquilonem à ciuitate Corozaim & ostio fluuij Iordanis quatuor miliaribus. Regio autem in qua sita est, frumenti, vini & olei ferax est, & cælo ditata est optimo. in qua quōdam & etiamnunc solemnes annuatim habentur nundinæ.

Brocard. itin.3. Breidenb. ibid. Ty.22. bel. sac.21.

Ex hac vrbe originem simul ac cognomē traxit Baldad Suites seu Suhites, vnus ex tribus præcipuis amicis, qui S. Iob in tribulatione eius inuiserūt. quos in suo libro Reges vocat Tobias. Horum Baldad quidem in hac vrbe, Eliphaz in Theman, Sophar verò in Naamath regnasse creditur. Nam potentiores quasque vrbes antiquitus suos habuisse Reges, ex capite duodecimo libri Iosue satis notum est.

Iob 2.8. &c. Tob.2. Iosu.12.

93.

SYRIA, siue Suria. maioris Asiæ regio est, sacris & profanis historicis celebratissima, quæ Hebraicè Aram seu Aramæa dicitur, ab Aram filio Sem, qui teste Iosepho Aramæos seu Aramenos instituit, eisque à suo nomine appellationem indidit. Syria autem, vt ait Eusebius, à Græcis appellata est paulò ante natiuitatem Moysi ex vocabulo Syri cuiusdā indigenæ, à quo & incolæ à Latinis Syri & Syrij dicti sunt. Hodie Soriam vocari scribit Ortelius.

Num.23. Genes.10. Ioseph.1. antiq.14. Hieron.in Genes.10. et in Amos 1. Euseb. in chron. an. 325. repromiss.

Regio quondam fuit, vt inquit Plinius, terrarum maxima, & pluribus distincta nominibus. Ab occasu mare magnum seu mediterraneum attingit, quod ab ea Syriacum pelagus nominatur. qua parte à mari præternauigatione trecentorum & quinquaginta millium passuum alluitur. A Septentrione habet Ciliciam, & Cappadociæ partem, ac Taurum montem totius Orbis terrarum maximum. ab Ortu Tygride fluuio terminatur. ab Austro deniq; vsq; ad mare Rubrum & Aegyptum pertingit. Longitudo huius regionis, vt auctor est Plinius, in Ciliciam & Arabiam, quadringentorum & septuaginta milliū passuum est. latitudo à Seleucia Pieria ad oppidum in Euphrate Zeugma, centum & septuaginta quinque millium passuum.

Plin.5.na. hist.12. Niger As. com.4.pa. 495. Hieron.de loc. Act. Apost.lit.S Pli.5. nat. hist.12.

Cùm itaque hæc prouincia spaciosissima sit, multas & magnas ambitu suo comprehēdit regiones, vt situ ita & nominib⁹ discretas. Quarum quidem eæ, quotquot in ipsius meditullio iacent, Syriæ quoque nomen præferunt, adiuncto duntaxat ad commune vocabulum verbo, quod distinctionem faciat. Cēsentur autem hæ: Cœlesyria seu Syria Cœle, Syria Damascena, Syria Soba siue Sobal, quæ & Sophena, Syria Maacha, Syria Libanica, Syria Roob, Syrophœnicia seu Syria Phœnicis, & Syria Antiochena. de quibus suo loco retulimus.

Ty.13. bel. sacr.2. Vitriac. c. 95. & 96. Brocard. in præfat. descript. loc.terr.S. Breid.ibid.

His & adiungenda venit Assyria. quæ tamē non in meditullio, sed in Orientali Syriæ tractu vltra Euphraten sita, amne tantùm à Babylonia separatur. Hæc à barbaris commutata S.in T. Attyria vocatur. ac postea, teste Plinio, Adiabene dicta fuit. nunc verò ab indigenis Adrinsa nuncupari refert Niger.

Dion in vita Traiani. Plin.5.na. hist.12. Niger. As. com.5.p.4. 528.

Primum nomen sortita est ab Assur filio Sem, qui vrbē Ninum condidit, quam Hebrȩi Niniuen vocant, atq; ab eo Hebraicè Assur, Græcè autem & Latinè Assyria, eiusque subditi Assyrij denominati sunt. vnde & Assyriorum pullulauit Imperium ac prima Mundi monarchia, quæ hinc ad Babylonios ac Chaldæos transijt, & tandem cùm annis plurimis floruisset, per Persas & Medos dissoluta fuit.

Genes.10. Ioseph.1. antiq.14. Hieron.in Genes.10. Isai.7. Mich.5.

Notat Hieronymus suis in Isaiā commentarijs, quos veteres Assyrios, recētiores nunc vocare, Syrios, à parte totum appellātes. Vbi etiam admonendi mihi studiosi videntur, vt obseruent Assyrios & Syros apud Scriptores penè omnes sæpius confundi. quod varijs auctoritatibus demōstrare haud foret difficile.

Hieron.in Isai.19.

Porrò præter Assyriā legimus etiam Cappadociam, quæ in huius regionis confinijs iacet, à Græcis Leucosyriā, & Cappadoces Leucosyros, hoc est albos Syros nominari.

Et hæ quidem Syriæ partes sunt, quæ à generali eius vocabulo sua acceperunt nomina. nunc cæteras Syriæ regiones enumerādæ sunt, quæ communem Syriæ appellationem non præferunt.

In Occidentali eius tractu, mediterraneæ Syriæ habentur regiones, Galilæa, Samaria, Iudæa, & Idumæa: in ora maritima sunt Phœnicia, Palæstina, & Philistȩa. Partim in Oriente, partim in Austro est triplex Arabia, Deserta scilicet, Felix, & Petræa: quarum limites lōgè lateque excurrunt. In Oriente verò Mesopotamiam habet, Cœlesyriæ cōterminam, & inter insignes duos fluuios, Euphraten videlicet, & Tigrim iacentem. Quapropter etiam Hebraicè Padan Aram & Aram Naharaim vocatur, hoc est, Syria duorum fluuiorum. nam dictio Naharaim, dualis est numeri, à Nahar, quod est fluuius. Quod ipsum quoque vocabulo Græco exprimitur. μετός enim Græcis medius, & ποταμός fluuius interpretatur. Et quia hæc regio, Syriæ pars est, aliquoties in

Hieron. de loc. Act. lit.M. Gen.25.28 Genes.24. Iudic.3. 1.Para.19. Psalm.59. in tit.

Genes.28. Deut.23. Psalm.59. in tit. ties in Sacris Mesopotamia Syriæ appellatur. Agri eius tam vberi & pingui solo sunt, ait Quintus Curtius, vt à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex vtroque amne manat, toto ferè solo per venas aquarum resudante. Ouium Mesopotamiæ & Italicarum vnam scribit D. Hieronymus esse naturam, vt bis pariāt in anno. vnde in Virgilio:

Q. Curt. de reb. gest. Alexandri Magni li.5. in princip. Hieron. in Genes.31.

Bis grauidæ pecudes, &c.

Mesopotamiæ coniunguntur aliæ duæ Syriæ regiones; à Septentrione quidem Comagena: hæc propius adiacet Ciliciæ, & à vicino sibi fluuio Euphrate, nunc Euphratēsis & Euphrantis, à barbaris verò Azar dicitur.

Nig. Asi. com.4.

A Meridie verò Babylonia, quam etiam Syriæ includi, auctores sunt Plinius & Ptolomæus. Huic regioni ac genti Nemrod nepos Cham originem dedit. Is enim vir audax & manu promptus, insuetam primus in populo tyrannidem arripuit, ac iuxta Euphraten vrbem magnam condidit, quæ ab eo, quod ibi cōfusæ sunt linguæ turrim ædificantiū, Babel & Babylon appellata est. Hîc primus Mundi tyrannus regnauit. Ab hac vrbe & circumiacens regio nomen deduxit, quæ in Propheta Michea à conditore suo etiam Terra Nemrod nuncupatur. In qua populus Iudaicus, iuxta Ieremiæ prophetiam, septuaginta annis captiuus detentus fuit.

Pli.5.c.12. Ptol. Gene.10. Ioseph.1. anti.9. Hieron. in Genes.10. Mich.5. 2.Par.36. Ierem.25. & 29.

Babyloniæ paret, eique adhæret Chaldæa, Arabiæ desertæ finitima, quæ etiā ad Syriam pertinere videtur. Cuius incolę ab Arphaxad filio Sem orti sunt, qui imperio gētis potitus, eos, inquit Iosephus, à se Arphaxadæos nominauit. Postea à Cased seu Chased filio Nachor fratris Abrahæ, Hebraicè Casdim siue Chasdim vocatos scribit Hieronymus. Eosdem quoq; à Chaldæo Rege, qui quartus decimus à Nino fuit, Chaldæos; & regionē eorum Chaldæam appellatam inuenimus.

Gene.10. Ioseph.1. antiq.14. Hieron. in Genes.10. & 22.

Vtraque hæc, Babyloniorum scilicet, & Chaldæorum gens, antiquissima est, atq; iugi multorum sæculorum cælestis motus, Solis puta, lunæ, aliorumque siderum obseruatione, anni, mensis, dierumque rationem primi deprehendisse à quibusdam scribuntur. Sed melius mihi sentire videntur, qui sideralem scientiam ac cælestium rerum cognitionē statim ab orbis primordio liberis Seth, Adami primi hominis filij attribuunt. Qui, vt scribit Iosephus Iudaicarum antiquitatum libr.1.ca.4. cùm ab Adamo intellexissent vniuersalem rerum omnium fore interitum, vnum aquarum diluuio, alterum ignis incendio; ne inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent, quàm pernoscerentur, duas extruxerunt columnas, aliam quidem ex lateribus, aliam verò ex lapidibus, ac vtriq; sua inuenta inscripserūt: vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat, spectanda exhiberet. Ex his alteram, nempe lapideam, ad suam vsque ætatem in terra Syria durauisse idem Iosephus affirmat.

Plin.6. cap.26. Ioseph.1. antiq.4. Plin.7. cap.56.

Eodem spectat quod idem auctor dum rationes seu causas profert, ob quas priscorum ante diluuium vita ad nongentesimum atq; millesimum vsque annum prorogata fuerit; post alia, puta quòd pij essent, quòd Dei recēs opificium, quòd commodiore vterentur victu; etiam hanc referat, nempe tum propter virtutis studium, tum propter inueniendarū artium vtilitatem, vt Astronomiæ, ac Geometriæ, Deus illis prolixiorem largitus sit vitam. quarum certitudinem assequi non poterant, si minus sexcentis annis vixissent. Ex tot enim magnus annus constat.

Ioseph.1. antiq.8.

Proinde credere par est hanc siderum scientiam ab Hebræis per patriarchā Abraham ad Chaldæos manasse. cui⁹ natale solum fuit Hur Chaldæorum oppidum, aliàs Vr, Iosepho autem Vra vocatum. Hic porrò cùm vnum cæli, terræ, rerumq; vniuersarum Deum coleret, ac Chaldæorum deos adorare nollet, à Chaldæis multùm afflictus fuit. Et Diuino monitus oraculo, è Chaldæa in Haran Mesopotamiæ ciuitatē migrauit, rursumq; hinc in terram Chanaan secessit. Fame autem Chananæam premente, in Aegyptum profectus est. atq;, vt prædictus auctor perspicuè demonstrat, Aegyptios & verum Dei cultum, & Astronomię Arithmeticęq; disciplinas primus docuit. Quarum artium scientia ab Aegyptijs ad Græcos, inde ad Latinos tandem peruenit.

Genes.11. Iudith.5. Ioseph.1. ant.15. Neem.9. Genes.11. 12.15. Act.7. Ioseph.1. antiq.16.

Cæterùm Babylonios post acceptam huius artis cognitionem præ cęteris fuisse astrorum obseruantiores haud negarim. Huiusce enim rei satis clarum argumentum est, quòd tempore Ezechiæ Regis Iudę Solem retrocessisse, ac diei spacia duplicata, etiam in suo horizonte animaduerterint. Quod sanè miraculum Merodach Rex Babyloniorum obstupescēs, legatos cum literis & muneribus ad Ezechiam misit, vt cur tale portentum accidisset, inquirerent.

4.Reg.20. 2.Par.32. Isai.38. & 39. Hieron. in Isai.39.

Præter quàm quòd Babylonij & Chaldæi, gens Astronomiæ studiosa fuerit, etiam horribilis, pugnacissima, terribilis & velox fuisse scribitur. cuius roboris & ad bellandum audaciæ omnes penè Græci qui barbaras historias conscripserūt, testes sunt. Hæc enim non fuit contenta finibus suis, sed huc illucq; discurrens super terræ latitudinem peruagabatur. Et hoc fuit opus eius, nō vt terram vomere exerceret, sed vt rapto viueret & gladio, & possideret vrbes non suas. antequam manum inferret, antequam prorumperet ad bellum, terrorem portabat in vultu. Equi quoq; & equites eorum tam pernices ad persequēdum & cuncta populanda erant, vt pardos superarent & lupos vespertinos (lupi siquidem nocte vicina, & tota die fame ad rabiem concitati, multò magis sæuire dicuntur.) idcircò Babylon Chaldaicarum gentium caput, & de Regibus triumphauit, & diu summam in toto Orbe obtinuit claritatem.

Abacuc.1. Hier. ibid. Plin.6. cap.26.

Babyloniæ deniq; & Chaldææ ab oriente vltra Tigrim affines sunt Persarum, Medorum, Parthorumq; regiones. Regna autē Parthorum,

Plin.6. cap.25.

thorum, teste Plinio, duodeuiginti sunt omnia. Penes Persas verò & Medos post Assyrios & Babylonios, totius Orbis monarchiæ fuit imperium. Quod deinde ad Græcos, ac postea ad Romanos translatum est. Hæc de Syriæ regionibus generatim dicta sufficiant: nunc ad particularia procedamus.

Syriæ prouincia multis ac magnis præclarisque vrbibus & montibus decoratur, clarissimisque fluminibus fœcunda est atque ditatur. Inter vrbes, post Hierosolymam, quę totius Orbis terrarum primas tenet, Damascus, Antiochia, Tyrus, Samaria, vtraque Cæsarea, Palæstinæ scilicet, & Philippi, Palmira, Apamea, Hierapolis, Heliopolis, Tripolis, Sidō, Berytus, Ptolemais, Seleucia, & Laodicæa numerantur. Inter montes maximè enitent Libanus, Galaad, Carmelus, Casius, & Taurus. Ex fluminibus, præ cæteris Euphrates, Tigris, Chrysorrhoas, Orontes, Singas insignes sunt. Quorum Euphrates & Tigris iuxta sacrosanctæ Scripturæ fidem è terrestri Paradiso promanant. sed mox à terra absorpti, post longum subterraneum decursum, tādem ex montibus Armeniæ maioris, multorum inter se milium passuum interuallo rursum emergunt. Vbi Plin. Ptolemæus, aliiq; gentiles Cosmographi eos primùm oriri putauerūt.

Genes.2. Iosep.1. antiq.2. Hieron.de loc. Hebr. lit.E.& T. Plin.5.ca. 24.& 6. cap.27. Ptol.

Euphrates, siue Eufrates, Hebræis Perath seu Parath dicitur. cuius nominis vis apud nos fœcunditatem atq; fructuum abundantiam significat. Apud Ezechielem Prophetam fluuius hic Chobar, & Hebraicè Chebar vocatur. iuxta quem idem Propheta se visionem vidisse asserit. Iosephus & recentiores accolæ patrio vocabulo, Phora, Fora vel Foras modò appellant.

Hieron.de loc. Hebr. lit.E. Nig.com. 3.pa.486. & 661. Ezec.1.

Hic Tigride multò maior est, atque plus terræ obit. Nam ab eo loco, vbi in Armenia maiore erumpit, celer & fremēs Cappadociam rectà petit. Vnde se flectens, post ducenta passuum millia Taurum montem, quāquam duodecies mille passuum molem ei obijciat, fracto nonnihil cursu perrumpit. Ita naturæ, inquit Plinius, dimicatio illa æquatur, hoc eunte quò vult, illo prohibente ire quà velit. Hinc saxosus & violētus Mesopotamiam prçterlabens, diuersa oppida alluit: nimirum Epiphaniam & Antiochiam, quę ad Euphratem vocantur, item Zeugma, Apamiam, Seleuciam, & Vram. Babylonem verò mediam secat. Quam procul transgressus, tandem defertur in Persicum mare, quod in Sacris literis Mare rubrum vocatur.

Strab.l.11. Plin.5. cap.24. Nig. As. com.3.pag. 486.

Tigris, tam Hebræo, quàm Græco, Latino, & accolarum idiomate à cursus celeritate nomen sortitus est. Hebraicum enim nomen Hidekel aut Chiddechel, vt & Diglath, quo vocabulo eum Iosephus nuncupat, significat velocitatem. Græca verò & Latina voce Tigris dicitur, quia instar Tigridis bestiæ nimia pernicitate decurrit. Tigris enim, vt habet Plin. animal est tremendæ velocitatis. Medis denique, Armenis, & Persis, qui hunc fluuium accolunt, Tigris sagittam sonat: quod fluuius veluti sagitta emissa citus volet. Ea siquidém propipitur velocitate, vt vna die tantum peragat itineris, quantum vir acer & velox septem diebus currendo conficere posset.

Plin.6. cap.27. Hieron. de loc. Hebr. lit.T. Plin.8.ca. 18.& 6. cap.27. Nig. As.cō. 3.p.486. Coruin. Nouofor. geogr.pag. 661.

Prodiens igitur in Armenia maiore, ex lucido conspicuoque fonte in loco edito, primùm per sexagies & bis mille passus siluestris ripis præceps inter saxa deuoluitur. & multorum torrentium non aquas solùm, sed etiam saxa secum trahens, in lacum Arethusam siue Arsissam influit. In quem omnia illata pondera enatant. Est verò aqua eius laci nitrosa, quæ vestes in ea lotas dilacerat ac rumpit. Vnum genus ei piscium est, idque transcurrentis, Plinio teste, non miscetur alueo. sicut nec è Tigri pisces in lacum transnatant. Nec patitur amnis aquam secum cōmisceri. nam & cursu & colore dissimilis per eum fer tur. transuectusq; occurrente Tauro monte, rursus in specu mergitur. Subterque lapsus, ab altero mōtis latere erumpit in lacum, qui Zoroanda vocatur, & esse eundem manifestum est, quod demersa perfert. Deinde tertium transit lacum salsum & piscibus carentem, qui Thospites seu Thopitis appellatur. atque ipse quidem piscibus plena nō permixta aqua in alteram ripam peruenit. rursusq; in cuniculos multo cum sonitu demergitur. & post vigintiquinque millia passuum exoriens, mox in Armenia lustrat Gordiæorum siue Cordyeorum montes, amomi feracissimos, in quibus Arca Noë post diluuium quieuit. eiusque reliquiæ Berosi & Iosephi vsque tempora ostensa ibidem fuisse memorantur. vnde & locus ab Armenis Apobaterion & Gibelnoe, id est, egressorium Noë vsq; modo appellatur. Hinc contra Assyrios pergens, eosque præteriens, citra Seleuciam & Babyloniam centum viginti quinq; millibus passuum diuiditur in alueos duos. Vbi remeauêre aquæ, atq; in vnum alueum coiêre, aliquanto spacio vectus, in lacus Chaldaicos se fundit, eosque septúaginta millium passuum amplitudine implet. Moxq; vasto alueo profusus, duobus ostijs in Rubrum mare defluit. Inter Euphratis & Tigris ostia viginti quinq; millia passuum fuêre, aut, vt alij tradunt, septem millia. vtroque nauigabili.

Strab.l.16. Plin.6. cap.27. Nig. As. com.3.p.t. 487. Strab.l.16. Nig.pag. 755. Genes.8. Berosus Chaldæus libr.1. de temporibus ante diluuium. Ioseph.1. antiq.5.& 20.anti.2. Genes.2. Ioseph.1. antiq.2. Hieron. de loc. Hebr. lit.T.

Duo hi amnes simili quidem ratione, sed maiori felicitate quàm Nilus Aegyptum, statis temporibus restagnantes, Syriæ humum irrigant, opimant, atq; Aegypti solo reddunt fertiliorē. Limum autem non inuehunt, sicut in Aegypto Nilus. verùm quotannis quasi nouos agros creantes, Syriam vbertate terræ Chanaan penè parē efficiunt. Vnde, vt etiam Plinius meminit, varijs arborum, fructuum, herbarumq; generibus abundat, ac in hortis operosissima est. Indeq; prouerbium Græcis: Multa Syrórum olera.

Plin.18. c. 17.& 18. Cic.de nat. deor.lib.2. Plin.13.c. 5.6. & lib. 20. cap.5.

Sed, vt ad regionis huius gentem accedamus, Syrorum lingua, vt & Chaldæorum, magna ex parte Hebræo sermoni confinis est, atque eodem quidem litterarum, siue elementorum sono, sed diuersis duntaxat in ijs exprimendis vtuntur characteribus.

Hieronym. tō.3. epist. præfat. in libr. Regū.

Ipsi verò Syri, molles sunt, effœminati, delicati, & ad res nouandas magnoperè leues. Perunguntur oleo precioso, & liniuntur vnguentis. Ludis præterea, celebritatibusque dediti, ad nullã aliam rem promptiores sunt, quàm ad iracundiam. Adhæc astutiæ nota infames sunt, & mercaturæ lucroque maximè addicti. vnde etiam apud Prophetam E- *Ezech. 27.* zechielem mercatores Syri, nundinas Tyri suis mercibus frequentasse scribuntur, atque gemmam, purpuram, scutulata siue vestes diuersorum colorum, byssum, sericum, & chodchod, hoc est, corallia in mercatu eius *Hieron. in Ezech. 27.* proposuisse. Cui suffragatur D. Hieron. dum ait: Vsque hodie permanet in Syris ingenitus negotiationis ardor, qui per totum Mundum lucri cupiditate discurrunt: & tantam mercandi habent vesaniam, vt occupato nũc Orbe Romano, inter gladios & miserorum neces quærant diuitias, & paupertatem periculis fugiant.

Exod. 19. Hoc autem obiter hîc inserendum duximus, fluuium Euphraten quondam designatum fuisse Israëliticæ terræ terminum. Elegerat namque sibi Dominus Deus filios Israël *Deut. 1. Iosue. 1.* de cunctis terræ populis in peculium, & regnum sacerdotale, ac gentem sanctam, ipsisque in possessionem daturum se promiserat omnem terram à deserto Pharan & torrente Aegypti, qui iuxta Rhinocoruram mari magno influit, vsque ad fluuium magnum Eu- *Plin. 6. cap. 26.* phraten. Terram sanè lacte & melle manantem, ac non tantùm, vt Plinius ait, totius O- *Ezech. 20.* rientis fertilissimam, sed, vt sacra Scriptura testatur, inter omnes terras maximè egregi- *Hieron. in Ezech. 20.* am. De qua & D. Hieronymus in hæc verba scribit: Inclytam esse terram Iudeæ, & cunctis terris fertiliorem, dubitare nemo poterit, qui à Rinocorura vsque ad Taurum mõtem & Euphraten fluuium cunctam considerauerit terram, & vrbium potentiam, amœnitatemque regionum, Palæstinam videlicet, & Phœnicen, Arabiam, Syriam Cœlen, Ciliciam, & cæteras regiones.

2. Reg. 8. 10. 1. Paral. 18. 19. Ioseph. 7. antiq. 5. 6. Ac venit quidem terra hæc in Israëlitarum potestatem regnante Dauide, qui, vt & supra attigimus, in regno Iuda & Israel iam confirmatus, subiugatis sibi multis in circuitu nationibus, Philistæis nempe, Idumæis, Amalecitis, Moabitis, & Ammonitis, cæsis plurimis Syrorum millibus, vniuersam Syriam subegit, & vsque ad flumen Euphraten imperium suum dilatauit, dispositisque opportunis in locis præsidijs, Syros omnes annua tributa sibi pendere compulit. A qua victoria triumphator Hierosolymam reuer- *Psal. 59. in titulo.* sus, composito Psalmo, qui Latinis quinquagesimus nonus est, Deo ter Optimo Maximo epinicia cecinit.

2. Para. 9. Cæterùm non diu Israeliticus populus has regiones possedit. Solus enim Dauidis filius Salomon, regni paterni successor omnibus Regibus à flumine Euphrate vsque ad *3. Reg. 20. 4. Reg. 6. 7. 13. 16. &c.* terminos Aegypti pacificè dominatus fuisse scribitur. Post cuius mortem continua quæ Syri tum filijs Israel intulerunt bella, Israelem non Syris, sed Syros Israeli magis imperasse declarant.

Accidit autem Israelitis clades hæc, quòd *Hieron. in Ezech. 20.* pro omnipotente Deo, ipsum Baal, Beelphegor, Beelzebub, Astaroth, Astarte, Moloch, Melchom, Chamos, vitulos aureos, aliaque gentium colerent idôla, eaque Deo Optimo Maximo præferrent. Hanc enim ob causam sæpe & ipsi inferiores famulos, promissionis iure sibi subdendos, rebelles sentire debuerunt. Chananæis, Philistæis, Moabitis, Madianitis, Amalecitis, Ammonitis, Syris, Assy- *Iudic. 3. 4. 6. 10. 4. Reg. 17. 18. 25. 1. Paral. 5. 2. Par. 36.* rijs, Babylonijs, & Chaldæis superari, subigi, atque eis sub tributi ac captiuitatis iugo seruire. ac iustè, quæ ipsis fuerant promissa, perdere meruerunt. Incredulitatis ergo vitio asscribendum est, quòd non diutius has terras Israel possederit.

Neque enim, vt Hieronymi verbis vtar, sponsor in crimine est, si ille cui repromittitur indignum se fecerit sponsione, præsertim cùm proponatur optio promittentis: Si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt *Isai. 1.* terræ comedetis. Sin autem nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit vos. Eliguntur ergo præsentia; nec statim qui eligitur, tentari non potest, nec perire: quia & Saul electus in regem, & Iudas in Apostolum, suo postea vitio corruerunt.

Et mihi, inquit idem auctor, in Euangelio promittuntur regna cœlorum: quæ in- *Hier. tom. 3. epist. 27. ad Dardanum.* strumentum vetus omnino non nominat. Sed si non fecero quæ præcepta sunt, nequaquam erit culpa in promittẽte, sed in me qui promissum accipere non merui. Vbi enim optio proponitur ad eligendum, qui operari renuis, frustra cupias quod promissum est. Hactenus Hieronymus.

Alexandro Iannæo apud Iudæos regnum *Euseb. in chron.* simul ac pontificatum gubernante, centesimo circiter ante natiuitatem Christi anno, Syria, quæ eousque à suis Regibus possessa, & gubernata fuerat, per Gabinium superata, & Romanis adscita fuit.

Anno autem post Christum natum sex- *Onuphr. in chron.* centesimo trigesimo sexto à Saracenis duce Haomaro Romanis est erepta. Deinde anno millesimo nonagesimo octauo magna eius pars duce Godefrido de Bullion ab Occidentalibus Christianis occupata, ac diu retenta fuit. Quæ postea à Saracenis recuperata, & tãdem anno post sesquimillesimum decimo septimo à Selimo Turcarum Imperat. capta est. à cuius successoribus etiamnũ possidetur.

94.

TABERNACVLA Cedar. Inter Sue- *Ty. 13. bel. sac. 18. & 16. bell. sac. 9. Fretel p. 7. Brocard. itin. 3. Breid. ibid.* tam & Cedar ciuitates, & fontem Phialam, vberrima & amœnissima sunt campestria, longè lateque patentia, prospectibusq; libera, quæ læta pecoribus subministrant pascua. In quibus vt olim, ita etiamnum hac nostra ætate statis anni temporibus celeberrimæ aguntur nundinæ, eoque ex Palæstina, Syria, Mesopotamia, Arabia, Ammonitide, Moabitide, & Aegypto, cæterisque Orientalibus

libus

libus regionibus, innumeri mercatores cum pecoribus diuersisque alijs mercibus conueniunt.

Qui cùm toto æstatis tempore illic nundinentur, tentoria erigunt, quò se ab aëris intemperie tueantur. Hæc quia varijs preciosissimisque coloribus tincta sunt, pulchrum admodum prospectum præbent ex ciuitate Cedar ea despicientibus. atque hinc in Salomonis canticis Tabernacula Cedar vocantur. Catholica siquidem Ecclesia, Christi sponsa, siue fidelis quæque anima, quam illis verbis Doctores penè omnes descriptam intelligunt, foris propter persecutionum, tentationum, tribulationumq; afflictionem nigra & fusca, meritò dicit: Nigra sum, sed formosa filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Quia vera pulchritudo filiæ Regis, puta, recta sinceraque fides, ardens & casta charitas, omnisque virtutum varietas, non tam foris, quàm intus est.

Cant. 1. *Psal. 44.*

95.

Iob. 1. Hieron. in Genes. 10. & de loc. Heb. lit. V. & in Iere. 25. & in Thren. 4. Genes. 10. Ioseph. 1. antiq. 14. Hieron. in Genes. 10.

TERRA Hus. regio, quæ Hebraica voce Hus, siue Huz, Vs, & Vz dicitur. à Septuaginta interpretibus Græcè αὐσῖτις Ausitis, quasi οὐσίτης Husitis nominatur.

Sita autem est vltra Iordanem in Trachonitide regione, inter Palæstinam & Cœlesyriã media. Iuxta Iosephum & Hieronymum condita est, ac nomen accepit ab Hus filio Aram, filij Sem filij Noë, qui & Trachonitidis & Damasci quoque conditor fuit: & in hac regione primus habitationem & principatum tenuit.

Iob. 1. Brocard. itin. 3. Breidenb. ibid. Genes. 22. Hieron. in Genes. 22. & 36. Bened. in Iob. 1.

Ibidem postea, vti sacra narrat historia, etiam beatus propheta Iob habitauit, & principatum habuit, quem malè quidam de genere Esau fuisse existimant: Hebræi enim, & Diuus Hieronymus constanter asserunt eum de stirpe Hus primogeniti Nachor fratris Abrahami, ex Melcha vxore eius descendisse.

Scribit Philo quòd Iob in vxorem acceperit Dinam filiam patriarchæ Iacob, & ex ea quatuordecim habuerit filios, & sex filias. puta septem filios & tres filias antequam percuteretur, & totidem pòst. Cuius quidem percussionis hæc compendio historia est.

Iob. 1.

Erat Iob vir simplex & rectus, ac recedens à malo, & timens Deum, omnique rerum copia diues. Maior quippe erat omnibus filijs Orientis, cui non erat similis in terra. Cùm tantus esset, pro filijs suis vicissim conuiuantibus humili obsequio quotidie Deo offerebat holocausta. Hanc, ac alias eius virtutes non ferens Satan, obtenta à Deo ipsum vexandi facultate, tum per Sabæorum & Chaldæorum in eum irruptionem, tum cœlitus misso igne, omnes oues, boues, asinas, camelos, & seruos Iob perdidit. Deinde maximo ventorum impetu septem filios & tres filias eius, ruina domus oppressit. ac postremò ipsum Iob à vertice ad plantam vsque pessimo vlcere percussit, ita vt carens domo, carens & foco, nudus sederet in sterquilinio, ac testa saniem raderet. Cui præterea & illud malum accessit, vt & conthoralis vxor sua ipsi insultaret.

Iob. 2.

Tres quoque Reges amici ipsius, Eliphaz Themanites, Baldad Suites, & Sophar Naamatites, qui consolandi gratia ipsum visitabant, Diabolicæ iniquitatis versutia peruersi sunt, vt multis verbis illi insultarent, asserentes quod grauiter eum peccasse oportebat, qui tam acerbè à Deo puniretur.

Iob. 2. Iob. 3. 4. 5. &c.

At pius Iob patienter omnia ferens, pro malis quæ patiebatur, in Diuinas laudes erupit, Deumque innocentiæ suæ testem asseruit, & in Redemptore ac Saluatore suo confidens, in futura corporum resurrectione veram iustitiæ retributionem expectabat.

Cæterùm placuit Deo non post hanc vitam solùm, sed etiam nunc illud patientiæ meritum compensare, eumq; ex summa hac miseria in pristinam sanitatem & felicitatem restituere, liberos quoque, & cuncta, quæ amiserat, reddere duplicia.

Iob. 42.

Vixit post flagella hæc annos centum & quadraginta; ac satur dierum in pace quieuit. Sacræ literæ eum inter indigetes referunt, ac posteris patientiæ proponunt exemplum. Huius viri sepulcralem pyramidẽ apud Suetam etiamnum ostendi paulò ante meminimus.

Iob. 2. Ezech. 14. Iac. 5. Ma. 77.

Porrò regionem Hus, siue Ausitidis plures sub se comprehendisse ciuitates, ex Propheta Ieremia satis colligere est. qui cunctos Reges terræ Ausitidis Diuinitùs puniendos fore prædixit. Nam olim, vt suprà indicauimus, celebriores quæque ciuitates singulos habuerunt Reges.

Ierem. 25. Thren. 4. Ma. 91.

96.

Iob. 2. 4. 6. Tob. 2. Brocard. itin. 4. Breidenb. ibid. Fret. pa. 5.

THEMAN, aliâs Thema, Hebraicè Teman & Tema. ciuitas est in terra Hus, vbi olim Eliphaz amicus Iob Rex fuisse scribitur, à qua & Themanites cognominatur.

97.

Plin. 5. cap. 18. Hieron. de loc. Hebr. lit. I. dict. Ituræa. & lit. T. dict. Trachonitis. Ioseph. 3. bell. 2.

TRACHONITIS, siue Traconitis, aliâs Trachon & Tracon, nõ parua, sed, vt Plinius ait, regni instar regio est, trans Iordanẽ inter Palæstinã & Cœlesyriam sita. Quæ versus Septentrionem, Damascum respicit. ad Orientem deserto Arabiæ, quod Bosræ Arabiæ desertæ metropoli iungitur, contermina est. Incipiens enim, vti Iosephus eã describit, à monte Libano & fontibus Iordanis, vsque ad Tiberiadi proximum lacum, latitudine panditur. A vico autem qui appellatur Arphas, ad Iuliada oppidum longitudine tendit: & habitatur ab incolis Iudæis Syrisque permixtis. Sunt qui opinantur Trachonitidem & Ituræam, vnius eiusdemque regionis esse vocabula: sed vt nomina, ita & regiones, quæ his vocabulis significantur diuersas esse, ac Iordane medio distinctas prouincias, tũ ex sacro Lucæ Euangelio, tum ex alijs scriptoribus, qui in

Luca 3.

N.59. Itureæ descriptione à nobis citatur, satis apertè liquet.

Hieron. in Thren. 4. Hieron. in Gene. 10. Iosep. 1. antiq. 14. Genes. 10.

Quod ad prouinciæ Trachonitidis originẽ attinet, non Chore filius Esau, vt D. Hieronymus in Lamentationes Hieremiç cōmentans ait, sed prout idem auctor in quęstionibus seu traditionibus Hebraicis in Genesim, & Iosephus in Iudaicis antiquitatibus manifestè scribunt, Hus filius Aram, nepos patriarchæ Noë, primus eam inhabitauit, ac gentem hanc instituit. Qui, vt etiam supra meminimus, Palæstinam inter & Syriam cognomine Cælen tenens principatũ, non solùm Trachonitidem, verùm & terram Hus, vrbemque Damascum condidit.

Tyr. 16. bel. sacr. 9. Vitr. c. 47. Nig. cō. 4. Iosep. 15. antiq. 12.

Trachonitis autem regio hæc appellatur, quòd saxosa & aspera sit, atque subterraneis meatibus ac cauernis abundet. τραχὼν enim Græcis locũ saxosum significat, & trachones etiam dicuntur occulti sub terra meatus ac specus. Fontibus & riuis hæc regio penitus caret, ideoque pluuiales aquas incolę per trachones, hoc est, meatus subterraneos in lacunis tam naturalibus, quàm artificiosè factis diligenter colligunt. ac eorum plerique in trachonibus, id est, speluncis & cuniculis cōmorantur ac ferarum more delitescunt. Rapto libenter viuunt, assueti in Damascenorũ aliorumque propinquorum agros simul & vicos excursiones facere, populari, exercere latrocinia, colonos vexare, pecora in sua receptacula abigere, prædas agere, atque his artibus victum quærere.

Habebant autem in suis habitaculis paratam cibariorum & aquæ copiam, vt externa vi petiti, possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominem admittentes. sed intus sunt amplissimi & supra quàm credas capaces, plano solo desuper tecti. Nam totus is locus constat ex petra aspera, & nō facilè meabili, nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt.

Iose. 15. an. 12. 13. & 1. bell. 15. Ioseph. 16. an. 4. & 9.

Imperatoris Octauiani Augusti tempore cũ Zenodorus Trachonitarum princeps propter lucrum quod illi inde cedebat, latrocinia ista foueret, idem Imperator Trachonitidem, eique continentem Batanæam & Auranitidem Zenodoro abstulit: atque Herodis maioris regno ea lege contribuit, vt sua diligentia latrones coërceret, latrociniaq; extingueret. Qui mox adhibitis ducibus Trachonem lustrans, latronum receptacula expugnans, eos maleficijs abstinere, & agriculturæ operam dare cogens, magnam circumuicinis peperit securitatem. Verùm cùm hoc vitæ genus Trachonitas gladio & raptu viuere assuetos non delectaret, semel iterumque ab Herode defecerunt, atque ad pristina latrocinia & prædas reuersi sunt. Sed denuò Herodis opera perdomiti, imperata facere sunt compulsi.

Ioseph. 17. antiq. 10. et 2. bel. 4. Luc. 3. Ioseph. 18. antiq. 9.

Porrò anno Christi septimo Herodes cùm se iam moriturum esse sentiret, Trachonitidem vnà cum Gaulonitide, Batanæa, & Paneade regionibus, extremæ voluntatis codicillo filio suo Philippo, fratri Herodis tetrarchæ Galilææ assignauit. vnde & in Euangelio D. Lucæ, Trachonitidis & Ituræ regionum tetrarches fuisse scribitur: quibus, vt Iosephus meminit, triginta septem annis pacificè præfuit.

Iose. 2. bel. 17. & 3. bel. 2.

Postea Claudij Cæsaris donatione easdem regiones possedit Rex Agrippa prædicti Herodis nepos. Ab hac regione vicini montes, qui in Sacris voluminibus Seir & Hermon vocantur, Straboni Trachones montes appellantur.

98.

3. Reg. 9. 2. Paral. 8. Bened. in Cant. 7. Cant. 7.

TVRRIS Libani, quam magnificus Israëlitarum Rex Salomon in monte Libano prope Damascum construxit, ea quidem celsitudine, vt inde domus Damasci numerari poterant; tanta vero pulchritudine, vt idem Rex in Canticis canticorum de Christi sponsa scribat: Nasus tuus, siue, vt Hebræi habent, facies tua, sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.

99.

VIA Basan. Num. 21. Deut. 3.

100.

VIA Trachonitidis, quà à Cæsarea Philippi versus Phialam fontem in Trachonitidem ascenditur. Iosep. 3. bell. 18.

101.

ZORA. locus clarus & celebris, habitatoribus frequens, qui à Damascena non procul distat vrbe. quem Hierosolymorum Rex Balduinus quartus contra Damascum ducens exercitum, expugnauit. Tyr. 22. bell. sacr. 20.

102.

HIC Christus inter nauigandum in nauis puppi super ceruical dormiuit, atq; exorta interim in mari magna ventorum tempestate, à discipulis, propter periculum territis, excitatus, suo statim imperio tempestatem sedauit, cunctis qui aderant, ob facti miraculum stupentibus atq; admirantibus. Matth. 8. Marc. 4. Lucæ 8.

TRIBVS NEPTALIM
videlicet, ea Terræ Sanctæ pars, quam
in diuisione regionis tribus Neptalim accepit.
PARS DIMIDIÆ TRIBVS MANASSE.
Sueta
Tholla 94
Vadum Iacob 96
Adami 5
Iebnael 57
Corazaim
Neceb. 72
Lecum 61
Capharnaum 27
Pars Maris Galilææ.
Iron 58
Leprosi. 62
Telonium
92
Aquæ Meron 11
Asoreth gentium. 16
Zamnia. 56
DE: CA:
POLIS PARS. 40.
Seleucia
Quercetum 82
Edrai. 43
Desertum Capharnai.
41
Suanagim 82
Chananæi
Israel
Cedes Neptalim 32
29
Reblata. 80
Dolinus fons 39
Berothi. 23
Ameritha 8
70
Bethsaida
TRIBVS
Mons Christi. 69
Fons Capharnaum. 28
Iordanis fluuius. 59
Helon 54
Arbellis 14
Arbellis Regio.
Magdalel 64
Sijria Libanica. 63
NEPTA: LIM.
Ademne. 6
Aznoththabor 19
Remmon
Abelmaim. 3
Sephama 87
Arbelorum speluncæ 15
Horem 55
Masaloth. 65
Carthan. 31
Abilina Regio.
Dan p. Cæsarea Philippi et Paneas. 37
Tichon 95
Abela 2
BERIM REGIO. 21.
Bethanat 25
Galgala 49
Templum Augusti 93
Sor fons
Sor fluuius
Sahul 84
PARS
Neptalim 73
Abila. 4
Reccath. 81
GALILÆA SVPERIOR SEV
Elcese. 44
Sephet 88
Panius mons 76
Panium antrum 76
Dan fons
Dan fluuius
Paneas Regio. 75.
Amthar
Regio Chalcidis.
Heleb 52
Ceneroth 33
Adrion
Silua Paneadis 90
Rama. 79
Dan 38
Nigra guarda 74
Melcha lacus 66
ITV:
Libanus mons 63
Enam 48
Sabarim 83
TRIBVS
Chalcis 34
Berotha 22
Zephrona 101
Amothdor 10
Edema 42 alias 89
Vallis Sennim. 97.
Bacar vallis 20
Sedada 86
Planicies 77
Mesaphar 68
Via Galg:
Bethuna 24
GENTI:
Via Maris. 100
Ocuca 98
Noa
Chana: næi. 35.
Emath 45
Emath Regio et Amathitis. 45.
Hamon. 51
Mergiuan 67
Heliopolis 53
Ser 89
Arama. 13
Enasor. 47
Charabe. 36
Bethsemes. 26
Amorræi 9.
RAE:
Cariathaim 30
Asor. 17
Tabernaculum Aber Cinæi 91
Nauson. 71
ZABVLON.
Paludes
saltus libani. 85
VM. 50.
Asedim 18
A. 60.
Rogb
PARS TRIBVS ASER.
Fons hortorum 48
Miliaria vnius horæ
1 2 3 4 5
Castrum Regium

N.

Tribus Neptalim, & finitima eius.

I.

Genes.30. NEPTALIM, siue Nephthali, sextus filius Iacob ex Bala ancilla Rachel vxoris suæ prognatus, tantum Abrahæ semen in Aegypto propagauit, vt de tribu eius iuxta montem Sinai numerati &
Num.1. inuenti sint viri ad pugnam apti, quinquaginta tria millia quadringenti. Quorum filij, illis ad vnum omnibus in deserto mortuis, & ipsi
Num.26. viri bellatores quadraginta quinque millia quadringenti promissam terram ingressi, sorte omnem eam possederunt regionem, quæ
Num.34. ad Orientem tribus Aser sita, totam penè cō-
Ios.19. plectitur Galilæam superiorem, fontes Iorda-
Ioseph.5. nis, & partem montis Libani vsque Damas-
antiq.3. cum. Cuius regionis longitudo ab eodem Li-
Broc.iti.7. bano, Meridiem versus ad mare vsq; Galilææ & tribum Zabulon pertingit. Latitudo verò à ciuitate Asor ad Iordanem vsq; patet. qui ab ortu Solis totam hanc tribum suis fluentis irrigat, ac tam fœcundum eius solum reddit,
Deute.33. frugibusq; abundans, vt Moysi hæc in ea impleta cernatur benedictio: Neptalim abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini.

Loci tribus Neptalim.

2.

Ioseph.7. antiq.11. Hieron. in loc. Hebr. lit. B. in dict. Bethmacha. Mercat. Io. Bene.in 2. Reg. 20. ABELA, quæ & Abel Bethmaacha siue Abel domus Maacha, Iosepho Abelmachea, Hiero. Bethmacha, alijs verò Abelmaacha & Machanedā vocatur, insignis ac mūitasuperioris Galilææ vrbs est, ac Israëlitarū metropolis, sita in tribu Neptalim in planicie regionis Berim, non procul à Cæsarea Philippi, à Iordane autem sexaginta stadijs distans.

2.Reg.20. Ad quam vsque Dauidici exercitus dux Ioab persecutus est perduellem Sebam. Quem cùm in vrbe hac obsidione cinxisset, eiusq; causa vrbem subuertere moliretur; pia simul & prudens quædam mulier præcisum rebellis caput è mænibus proiecit.

3.Reg.15. Eandem vrbem Benadad Syriæ regem, qui habitabat in Damasco, multis pòst annis expugnasse legimus.

4.Reg.15. Quam & postea à Teglatphalasar Assyriorum rege captam esse Regum libri docent.

3.

ABELMAIM, Iosepho Abelmaen, aliâs Iabella, ciuitas est tribus Neptalim. quam etiam prædictus Syriæ rex Benadad, vt historia Paralipomenon narrat, expugnauit. 2.Paral.16. Ioseph.8.antiq.12.

4.

ABILA, aliâs Abyla & Abela, egregia Coelesyriç vrbs est ad Libanū mōtē sita. à qua Abilene, siue Abilina regio nomen accepit. A Romanis huic vrbi præfectus est, huiusq; regi- Luc.3.
onis constitutus tetrarcha Herodis senioris fi- Ioseph.19.
lius Lysanias, frater Archelai tetrarchæ Iu- ant.5.&
dææ, Idumææ & Samariæ, & Herodis tetrar- 20.an.9.&
chæ Galilçæ, & Philippi tetrarchę Ituręæ & 3.bel.3.
Traconitidis regionis. qui à suo nomine vrbem hanc Lysanium vocari voluit. vnde factum est, vt coniunctis vocabulis à Ptolomęo Ptolom.
Abylalysanij vocetur.

Post promulgatum Christi Euangelium vrbs hæc Episcopali dignitate aucta, Damas- Ty.14.bel.
ceno Archiepiscopo paruit. Cuius Episco- sacr.12.
pus Priscillianus, vt Hieronymus in catalo- Hier. tom.
go scriptorum Ecclesiasticorū testatur, mul- 1.epist.53.
ta edidit opuscula. ac tandem Treueris à Ma- ad Dextrū.
ximo tyranno cæsus est. Erasm.ibi.

5.

ADAMI, ciuitas in tribu Neptalim, quę imperio vrbis Neceb subiecta erat. Dicta autem Adami, quòd Hebræis rubrum significat, à soli in quo sita est rubedine. Iosu. 19. Io. Benedict. ibid.

6.

ADDEMNE. Hieronymo locus est in tribu Neptalim. Hieronym. in loc. Hebr. lit. A.

7.

AHION, seu Aion. vrbs tribus Neptalim muris cincta. quam etiam cum alijs, qua- 3.Reg.15.
rum meminimus, Benadad rex Syriæ cepit. 2.Para.16.
Quæ tandem quoq; à Teglatphalasar Assyriæ rege expugnata, eiusdem imperio subiecta fuit. 4.Reg.15.

8.

AMERYTHA, superioris Galilçæ vicus prærupto situ. quem Iosephus historicus, dum magnanimum ac prudentissimum Galilçæ præsidem ageret, vti optimo loco contra Romanos situm, muniuit. Iosep. in vita sua.

9.

AMORRAEI, qui Libanum montem à tergo Phœnicis tenuerunt. quos Rex Salomon tandem imperio suo subegit, & ad tributa sibi pendenda compulit. Ios.11. 3.Reg. 9. Bonauent. Mercat.

10.

AMOTHDOR, aliâs Ammothdor & Hammothdor, Hieronymo autem Emathdor dicta ciuitas, quæ cum suburbanis suis de tribu Neptalim Leuitis assignata est. Iosu. 21. Hieronymus de loc. Hebræorum litter. E.

11.

AQVAE Meron siue Merom, quæ Hieronym. Merrom, Iosepho & alijs Samachonitis & Semechonitis lacus, hodie autem Aquę Maron vocantur, lacus est triginta stadijs latus, & sexaginta longus. qui inter Cęsaream Philippi & Mare Galilęæ quasi in medio situs est: quem Iordanus fluuius medius perfluit. Qui quidem lacus tempore resolutionis niuium à Libano monte defluentium, valdè accrescit ac dilatatur. at æstiuo tempore ex maiori parte exsiccatur. Quo fit vt diuersi generis herbæ, arbusta, & arbores in siluam eo loci excrescant. quæ leonibus, vrsis, pardis, alijsq; feris maximè abundat. ac Regibus Principibusque viris gratam & iucundam præbet venationem.

Iosu.11. Hieron. in loc. Hebr. lit. M. Ioseph. 5. antiq. 9. et 3. bel. 18. & 4. bel. 1. Brocard. itin. 2. et 3. Breid. ibid. Sal. tom. 9. cap. 6. Hieron in Zacha. 11.

12.

HOC loco, qui ad Aquas Meron & vrbem Berothi est, Iabin rex Asor, ac alij viginti quatuor Chananæorum reges, cum peditum trecentis millibus, equitum decem millibus, curruum verò duobus, aliàs viginti millibus contra Israëlitas conuenerunt, ac castrametati sunt. Quibuscum fortissimus Israëlitarum dux Iosue manus conserens, Deo adiutore primo impetu hostes fudit, fugauit, fugientes per octodecim miliaria vsque Sidônem, atque adeò vsq; Aquas Maserephot persecutus est, Reges ad vnum omnes occidit, equos vniuersos subneruauit, & currus combussit. Iosu. 11. Ioseph. 5. antiq. 2. Lira. in Iosu. 11. Brocard. itin. 2. Breidenb. ibid.

13.

ARAMA, ciuitas munita sortis Neptalim. Iosu. 19.

14.

ARBELLIS, aliâs Arbela, superioris Galilęæ oppidum est in tribu Neptalim situm: à quo & circumiacens regio Arbellis dicta est. vbi Bacchides Demetrij regis Syrię dux Machabęorum tempore castra posuit. 1. Machabęor. 9. Ioseph. 12. antiq. 18. Mercat.

15.

ARBELORVM spelunca. quam prædictus Bacchides per regionem Arbellē exercitum ducens, expugnauit; ad quam magnus Iudęorum numerus confugerat. Eãdem Iosephus historicus dum Galilęę pręesset, contra Romanos permuniuit. Iosephus in vita sua.

Ioseph. 12. antiq. 18.

16.

AROSETH gentium, siue Haroseth gentium, Hieronymo Asiroth, ciuitas erat Sisaræ principis exercitus Iabin regis Asor, sita in tribu Neptalim super lacum Samachonitidem. Aroseth quidem, quod siluam Syriacè sonat, à vicino nemore dicta esse videtur: gentium autem, quòd à diuersę nationis gentibus incoleretur. Iudic. 4. Ioseph. 5. antiq. 9. Hieron. in loc. Hebr. lit. A. Liran. in Iud. 4. Io. Bened. ibid. & in interpret. Hebraicorum nominum.

17.

ASOR, quę aliâs Azor, Assor, Hasor, Hazor, Eser & Heser, Iosepho autem Asora, Asorum, & Asara dicitur, vrbs est tribus Neptalim in campo sita, & vetustate & quondam Imperij dignitate insignis. versus Boreã à castro Thoron quatuor, contra Africum à Cęsarea Philippi sex, à mari autem magno versus Orientem nouem miliaribus distans.

Ioseph. 8. antiq. 6. & 9. ant. 11. Broc. iti. 2. Breid. ibid.

Antiquitus Regni sedes, totiusq; regionis Chanaan metropolis & caput fuit, atq; inter omnia Chananęorum regna tenuit principatum. In qua habitauit potens ille rex Iabin, qui cum viginti quatuor regibus innumerabilem hominum multitudinem, quę arenam maris ęquare videbatur, contra Iosue eduxit, ac cum eo ad aquas Meron pugnauit. Quibus à Iosue in fugam actis, plurimis prostratis, Regibus occisis, reliquos fugientes vsque Sidonem persecutus est. Indeq; reuersus, solam Asor ciuitatem primariam ac munitissimam mox cepit, eamq; Rege & incolis illius trucidatis, flamma consumpsit.

Iosu. 11. 12. 19

Quam cùm postea Chananęi restaurassent, alius Chananæorũ Rex & ipse Iabin dictus, in ea regnauit, anno nimirum à cæde prioris Iabin centesimo trigesimo septimo. Hic cùm armis bellicis egregiè instructus esset, (habebat enim, vt sacri libri referunt, ferreos & falcatos currus nongentos) Israëlitas ob idololatriam iusto Dei iudicio, suo subiugauit imperio, & subiugatos viginti annis vehementer oppressit. Quibus euolutis Deus Opt. Max. vt resipiscentes Israëlitas à tam graui iugo regis Iabin liberaret, eius militiæ ducem Sisaram ad montem Tabor à Debora Prophetissa & Barac victum, & profugum in tabernaculum Aber Cinæi, in manus Iahel occidendum tradidit.

Iudic. 4. 1. Reg. 12. Iosep. 5. antiq. 9.

Commemorat scriptura post eiectos ex hac vrbe incolas Chananæos Salomonem quoque vrbem hanc instaurasse. Et eandem rursum ducentis sexaginta pòst annis à Teglatphalasar Assyriorum rege captam esse.

3. Reg. 9. Ioseph. 8. antiq. 6. Hieron. de loc. Hebr. lit. E. 4. Reg. 15.

Cùm post hæc in campo huius ciuitatis Ionathas Machabęus castra posuisset, Demetriani structis in propinquis montibus insidijs, ei se in eodem campo opposuerunt. quibuscum hîc dimicans, egregiam ab ipsis victoriam retulit.

Hieron. in loc. Hebr. lit. A. 1. Mac. 11. Ioseph. 13. antiq. 8.

Tempore prędicationis Christi vrbs hæc vna fuit ex decem principalibus ciuitatibus regionis Decapoleos. Quę nunc Antiopia vocata cum nomine priscam suam gloriam & magnificentiam mutauit. qualis verò olim & quàm magnifica fuerit, hęroicę eius ruinę etiamnum testantur.

Broc. iti. 2. Breid. ibid.

18.

ASSEDIM, Hieronymo Asseddim, munita ciuitas est in tribu Neptalim. Iosu. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. A.

19.

AZANOTH THABOR, ciuitas, quæ versus Meridiem terminus est tribus Neptalim. Iosu. 19. Hieronym. in loc. Hebr. lit. A vbi supra.

20.

BACAR vallis, ad Septentrionales montis Libani radices porrecta, in Orientem vsq; Palmiram nobilem Syriæ vrbem sese extendit. Quæ in sui medio multis disiuncta paludibus, opimo solo, vberrimisq; pascuis, gregibus atq; armentis abundat. Adhæc ab incolarum quoq; frequẽtia, & vrbecularum multitudine commendatur. Hic olim Hierosolymorum rex Balduinus quartus cum Damasci præside dimicans, multis interfectis, captis innumeris, reliquos in fugam vertit. ac cũ maxima armentorum & supellectilis præda victor ad propria reuersus est. Tyr. bell. sacr. lib. 15. cap. 8. & lib. 21. cap. 11. & lib. 22. ca. 17. Breidenb. itin. 5.

21.

BERIM regio, cuius in libris Regum in Hebræo textu fit mentio. 2. Reg. 20. Io. Bened. ibid. Mercat.

22.

BEROTHA, terminus terræ Israëliticæ versus Septentrionem. Ezech. 47.

23.

BEROTHI, aliâs Berotha. ciuitas Galilææ superioris, sita inter Cedes Neptalim & aquas Meron. iuxta quam olim reges Chananæi castra fixerunt. Ioseph. 5. antiq. 2.

24.

BETHANA, Hieronymo locus est in tribu Neptalim. Hieronym. in loc. Hebraicis lit. B.

25.

BETHANATH, Hieronymo Bethna. vrbs fortis virorum in sorte tribus Neptalim. è qua cùm pristinos habitatores tribus Neptalim initio expellere non valuisset, sub tributi iugum redactos in quiete aliquamdiu habitare permisit. Iosu. 19. Iudic. 1. Hieronym. de loc. Hebr. lit. B.

62.

BETHSEMES, Hieronymo Bethsamis. ciuitas in tribu Neptalim firma & valens. cuius etiam pristinos cultores tribus Neptalim expellere non potuit. sed & in ipsa permanserunt sub tributo. Iosu. 19. Iudic. 1. Hieron. in loc. Hebr. lit. B.

27.

CAPHARNAVM, Græcè Capernaum, gloriosum & præclari nominis emporium erat, atque ex decem primarijs regionis Decapoleos vrbibus vna, adeoque florentissima totius Galilææ metropolis. quæ reliquas pulchritudine, (à qua & nomen sortita videtur) opibus, fastu luxuq; excellebat.

Sita est ad mare Galileæ super ripam Iordanis fluuij, in finibus Zabulon & Neptalim, *Matth. 4.* in amæniori & feraciori Galileæ agro. atq; ab Oriente quidem Iordanis, qui mox in mare Galileæ influit, ab Austro verò ipsum mare vrbis mœnia lambunt.

Inter vicinas autem ciuitates hic eius situs *Brocard.* est. versus Eurum à Cedes Neptalim, versus *itin. 3.* Austrum à ciuitate Sueta, & contra Occiden- *Breidenb.* tem à ciuitate Cedar, à singulis quatuor mili- *ibid.* aribus distat. contra Orientem verò à Monte *Fretell.* Christi tribus dũtaxat miliaribus abest. Cùm *Pag. 8.* vrbs hæc & commoditate situs, & pulcherrimorum ædificiorum splendore, & ciuium multitudine ac opulentia nobilis imprimis & illustris esset: Christi tamen Dei filij inhabitatione longè facta est illustrior. Qui relicta *Matth. 4.* patria sua ciuitate Nazareth, in qua & conceptus & educatus fuerat, in hac vrbe sibi habitationem delegit. ac commodatam aut conductam, vt videtur, domum habuit. in qua Euangelicæ prædicationis tempore cum electis suis duodecim Apostolis trienniũ duxit; atq; Capharnaum sua siue eius ciuitas appellata *Matt. 9.* est. eademq; de causa Christus & Apostoli Ca *Marc. 1. 2.* pharnaum, domumq; suam redijsse ab Euãge *3. 7. 9.* listis frequenter memorantur.

Præter habitationis beneficium Saluator vrbem hanc prima salutis annunciatione ho *Matt. 4.* norans, primùm in ea cœpit palam prædicare Euangelium regni Dei. Quo eius facto hanc Isaiæ prophetiam impletam esse Euangelista testatur: Primo tempore alleuiata est terra *Isa. 9.* Zabulon & terra Neptalim, iuxta viam maris trans Iordanem Galilææ gentium. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. Atq; nõ solùm tùm priuatim *Matth. 13.* in domo sua discipulos, tum publicè sabba- *Mar. 1. 2.* tis in synagôga vniuersum populum docen- *7. 9.* do hanc ciuitatem Euãgelicæ lucis gratia plu- *Luc. 4.* rimùm illuminauit: verùm etiam multa variaque miraculorum coruscatione eandem, sicut Euangelium docet, permouere studuit.

Nam præter alia, quæ Euangelistæ non re- *Luca 4.* ferũt, hîc in domo sua confertam hominum *Matt. 9.* turbam docẽs, paralyticũ per tectum in lecto *Marc. 2.* ante se demissum, primum à peccatis, deinde *Luc. 5.* & à paralysi, dicto curauit. Ibidem duobus cæcis visum reddidit, atq; dæmoniacum mutum *Matt. 9.* incolumitati restituit. Hîc in platea ambulãs à paralysi Centurionis seruum verbo sanauit. *Matt 8.* Hæmorrhoissam fimbriam vestis ipsius firma *Luc. 7.* fiducia tangentem, à sanguinis profluuio li- *Matth. 9.* berauit, atque mox Iairi archisynagôgi ædes *Marc. 5.* ingressus, duodenam eius filiam à morte, sua *Luc. 8.* voce excitauit.

Præ-

Prædictus Centurio, vir licet gentilis, gentem Iudæorum summo semper prosecutus est amore, Iudaicæq; religionis tam fuit auidus, vt suis sumptibus hac in vrbe pro Iudaicę religionis exercitio magnificam curauerit extrui Synagôgam. in qua etiam Christus Saluator noster Diuinitatis suæ præclara exhibuit argumenta. hîc enim spiritum immundum, ipsum Sanctum Dei confitẽtem, suo imperio ex homine expulit. Hîc, quasi pręludens gentibus Diuina Euangelij reuelanda esse mysteria, coram frequenti hominum turba, quam pane corporali refecerat, spiritualem æternumq; animæ cibum quærendum docens, egregio ac prolixo sermone panis mysteria tractauit. Ac primùm verba habuit de manna, quod Deus olim duce Moyse Israëlitis in deserto ex aëre depluerat. Deinde de se pane vero ac viuo disseruit, quem Pater iam misisset è cælo in Mundum, vt daret vitam credentibus. Postremò verò & se quoq;, panem viuificum salutiferumq; qui sit caro sua, eaque ipsa quam traditurus esset pro mundi vita, eis daturum dilucidis verbis promisit. *Luc. 7.* *Marc. 1.* *Luc. 4.* *Ioan. 6.*

Cæterùm cùm huius vrbis incolę diuitijs, & (quæ ex eis plerunque emanant) fastu, superbia ac luxu nimium elati essent, neq; quotidiana Christi conuersatione, neq; frequentibus eius concionibus, nec plurimis denique per ipsum editis miraculorum signis ad agendam scelerum pœnitentiam commouerentur; hanc tandem de se à Domino Saluatore pronunciatam audiuerunt sententiam: Et tu Capharnaum, quæ vsq; ad cælum exaltata es: vsq; ad infernum demergêris. Quia si in Sodomis factę fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te: mansissent vsq; in hanc diem. Verumtamẽ dico vobis, quòd Sodomis remissius erit in die iudicij, quàm tibi. *Matt. 11.* *Luc. 10.*

Hæc Christi de Capharnao sententia, etiam iuxta literam impleta cernitur. Quamuis enim D. Hieronymus in suam vsq; ætatem Capharnaum oppidum extitisse testetur: tamen postea, & etiamnum adeò desolata est, vt vilis & humilis existens vicus, vix septem piscatorum habeat casas. *Hieron. in loc. Hebr. lit. C.* *Broc. iti. 3.* *Breid ibid.* *Salig. to. 9. cap. 8.*

28.

CAPHARNAVM siue Capernaũ fons vberrimus muro circundatus. qui, vt Iosephus testatur, hoc nomine ab indigenis appellatur, ab alijs autem Fons viuus dicitur. *Iosep 3. bell. 18.*

Scaturit è pede montis Christi, ac mox in fluuium excrescit. qui similes coracino Alexandrino generat ac nutrit pisces, qui in Nilo AEgypti flumine duntaxat reperiri solent. vnde nonnulli fontem hunc Nili venam esse opinantur. *Broc. iti. 3.* *Breid. itin. 3. & 4.* *Sal. to. 9. c. 8. & 9.* *Herold. 3. contin. bel. sacr. 17.*

Diuiditur autem hîc fluuius in tres riuos. quorum primus inter fontem hunc & vrbem Capharnaum medius, mare Galilęæ ingreditur: secundus suo aquęductu Bethsaidam ciuitatem transit: tertius verò terram Genesar siue regionem Genezaris irrigat, & tandem à mari Galilęæ etiam absorbetur. Ab hoc fonte tota, quæ per duo miliaria vsque ad Iordanem extenditur regio, etiam Capharnaum nominatur.

29.

HOC in littore maris Galilęæ loco, qui à ciuitate Capharnao versus Occidentem miliario vno, à riuo autem fontis Capharnai contra Orientem viginti passibus distat, post resurrectionem suam quodam die primo diluculo stetit Iesus: ac Petrum, Thomam, Nathanaêlem, Iacôbum, Ioannem, aliosq; duos discipulos tota nocte in mari Galilææ ducentis à terra cubitis frustra piscatos allocutus, Pueri, ait, num quid pulmentarij habetis? Iisque se nihil habere respondentibus, rete ad dexterã nauigij partem emitti iussit. qui iussis parẽtes, mox magnos cœperũt pisces centum quinquaginta tres. quo miraculo Petrus per Ioannem Dominum agnoscens, in mare se coniecit, ac Dominum adijt. *Ioan. 21.* *Broc. iti. 3.* *Breid. ibid.*

Hoc igitur loco tria à Domino Iesu lapidi veluti ceræ impressa vestigia, multis sæculis sunt visa. quem quidem lapidem paucis abhinc annis à Saracenis ablatum testatur in suo libello Saligniacus. *Sal. tom. 9. cap. 8.*

Decem inde passibus locus visitur, vbi reliqui sex discipuli nauem egressi, positas viderunt, in littore prunas, & piscem superpositũ, & panem. vbi vnà cum eis Iesus prãsus est. Qui ibidem à prandio Petrum an se diligat ter sciscitatus, ter id profitenti, ter suas oues pascẽdas commisit. ipsumq; in senectute sua crucis martyrio consummandum, Ioannem verò placidè moriturum significauit. *Ioan. 21.* *Broc. iti. 3.* *Breid. ibid.* *Sal. tom. 9. cap. 8.* *2. Petr. 1.*

30.

CARIATHAIM, ciuitas tribus Neptalim, quæ cum suburbanis suis, Leuitis concessa est. 1. Paral. 6.

31.

CARTHAN, aliâs Chartan, & Carthar, Hieronymo Cartam. ciuitas in tribu Neptalim, quę etiam cum suis suburbanis sacerdotibus & Leuitis separata fuit. Iosue 21. Hieron. de loc. Hebr. lit. C.

32.

CEDES siue Chedes, magna & munita tribus Neptalim vrbs est, ob agri adiacentis vbertatem nullis non rebus abundans. Quæ ad distinctionem aliarum eiusdem nominis ciuitatum in tribub9 Isachar & Iuda sitarum, plerumq; Cedes Neptalim vocatur. Iosepho Caedesa, Cedesis, Cydida, aliâs Sesecha, Cades, & Tarsa dicitur. Hieronymi verò ætate Cidissus appellabatur. *Ioseph. 5. antiq. 2. & 3. & 9. Antiq. 11.* *Hieron. in Ezec. 48. & de loc. Hebr. li. C.*

Sita est in Galilęa superiore super montem Neptalim, & versus Boream à ciuitate Sephet quatuor, totidemq; contra Corũ ab vrbe Capharnao miliaribus distat: à Tyro autem vicesimo, secundum Hieronymum miliario abest. *Ios. 12. 19. 20. 21.*

Inuictus Israêlitarum dux Iosue cęso huius

vrbis

1.Par.6. vrbis Rege, ciuitatem cum suburbanis suis sacerdotibus & Leuitis habitandam dedit. eamq; fugitiuis, qui incauti homicidium perpetrarent, pro asylo deputauit.

Iudic.4. Hinc oriundus fuit strenuus Israëliticę gentis dux Barac, qui Sisaram ducem exercitus regis Iabin ad montem Tabor deuicit.

4.Reg.15. Cùm Assyriorum rex Teglatphalasar in Palæstinam populabundus vagaretur, inter alia, hanc quoque ciuitatem suo imperio adiecit. Postmodum verò in Romanorum potestatem redacta, vnà cum alijs nouem inter præcipuas regionis Decapoleos ciuitates numerata fuit. Et tandem cùm Christianam religionem amplexa esset, Episcopali honore aucta fuit. Magnæ hîc etiam nunc extant ruinę, & pulcherrima antiquorum sepulcra, quę pristinum ciuitatis redolent splendorem. Broc.iti.3. Breid.ibid. Ty.21.bel. sac.26.

33.

CENERETH, quæ & Ceneroth, & Cenneroth, munita ciuitas in tribu Neptalim. quam etiam Benadad Damasci & Syriæ rex expugnauit. Ios.11.19.3.Reg.15.

34.

CHALCIS, potens Syriæ vrbs est, ad Septentrionem Libani montis sita. à qua regnum Chalcidis seu Chalcidica regio, cui Herodes & Agrippa reges, & Berenica regina, præfuerunt, nomen habet. Iosep.14. antiq. 5.15.& 19.antiq.5.8.& 20.antiq.5.9. Item 1.bell.7. & 2.bell.10.11.&.7.bell.27.

35.

CHANANAEI, qui Libanum montem vsq; ad vrbem Amathi incolebant. quorum reliquias Rex Salomō sub ditionem suam redactas, tributa sibi pēdere coëgit. Iud. 3.3.Reg.9.Ioseph.5.antiq.2.& 8.antiq.6.

36.

CHARABE, Galileæ superioris vicus prærupto situ. quem etiam Ioseph. cùm Galilææ præfectum ageret, contra Romanos muniuit. Iosep.in vita sua.

37.

Genes.14. DAN, Iosepho Dana, vetus & pręclara Phœnicię vrbs est. sita ad radices montis Libani, vbi fontes Ior & Dan commiscentur; in agro compascuo & fœcundo, ac omnis generis fructibus affluenti. Iudic.18.

Broc.iti.2. Breid.ibid. Ioseph.5. antiq.7. Hieron.de loc. Hebr. lit.D. dict. Dan. A Borea ad sextum lapidem seu miliare ciuitatem Asor respicit, contra Orientem verò vndecimo miliario, vel, vt Ioseph. vnius diei itinere, à Sidône separata iacet. Versus Austrum porrò à locis vbi Ior & Dan scaturiunt, quatuor Italicis miliaribus, vt scribit Hieronymus, abest.

Est autem vrbs hæc à Septentrione, vt ciuitas Bersabee ab Austro, terræ Israël terminus. vnde quoties sacra Scriptura vtrumq; longitudinis limitem designare vult, duas extremas prouinciæ nominat ciuitates, Dan & Bersabee. Hinc celebratū in Scriptura adagium: A Dan vsque Bersabee. Vt primo Regum tertio: Cognouit vniuersus Israël à Dan vsque Bersabee, quòd fidelis Samuel Propheta esset Domini. Item secūdo Regum vigesimo quarto: Dixit Dauid ad Ioab; vade, numera populum à Dan vsque Bersabee. Similiter alijs sexcentis penè Scripturæ locis. 1.Reg.3. 2.Reg.3. 17.24.&c.

Quod verò ad ciuitatis nomenclaturam attinet, primò Lais seu Lays, & Laisa, aliàs Laysa, atq; Lesen siue Lesem dicta fuit. At cùm quidam ex filijs Dan propter Chananæorum incursiones sedem mutare cogitantes, missis quinq; exploratoribus huius ciuitatis populum ociosum atq; securum inuenissent; sexcenti bellicosissimi viri huc iter instituerunt. atq; aleam oppugnādi vrbem tentantes, eam mox vi occupauerunt, occupatam ferro ac igne deuastauerunt. Quam rursum extruentes, ex antiquo vrbis vocabulo Lesen, atq; ex nomine Dan patris sui, coniunctis dictionibus vocauerunt nomen eius, vt vulgaris Latina habet translatio, Lesendan, seu potius, vt habent Hebræi, vocauerunt Lesem, Dan. hoc est, ciuitatem quæ prius Lesem vocabatur, secundum nomen Dan patris sui simplici nomine appellauerunt Dan. Qui hîc considentes, argenteum idôlum sibi erexerunt, quod vnà cum Ephot & sacerdote ex domo Michę in monte Ephraim habitantis violenter abripuerant: idq; coluerunt vsq; ad diem captiuitatis suæ. Ios.19. Iudic.18. Iosep.5. antiq.7. Hieron. in loc. Hebr. lit. L. dict. Laisa, & Lesem. Vitriac.ca. 35.& 55.

A quorum superstitione non dispar fuit Ieroboam decem Israëliticarum tribuum rex, qui vt populum suum à vero Dei cultu seduceret, in eadem hac vrbe vitulum aureum Diuino honore adorandum posuit. Meminerūt huius vrbis ac idolatriæ Isaias, Ieremias, Ezechiel, & Amos prophetę. Ob scelera, maximè, vt sacri libri docent, ob idololatriā primùm ciuitas hæc à Benadad Damasci & Syriæ rege fuit expugnata, eiusque populus tandem à Teglatphalasar & Salmanasar Assyriorum regibus cum reliquo Israële captiui in Assyrios abducti. 3.Reg.12. Ioseph.8. antiq.8. Isai.10. Ierem.8. Ezech.27. Amos 8. 3.Reg.15. 2.Para.16. 4.Reg.15. 17. Ioseph.8. anti.12. & 9.antiq.15.

Postea cùm vrbs hæc Romanæ parêret potestati, tam à Græcis quàm Latinis historiographis, à Paneade fonte, qui eam alluit, Paneas appellata est. quod præcipuè nomen posterioribus sæculis retinuit. Quo tempore is illi honor accessit, vt non solùm in numero decem nobiliorum Decapoleos ciuitatum censeretur: verum etiam Ituręę & Traconitidis regionum metropolis esset. Hieron.in loc.Hebr. li.D.& L.

Quam Philippus Herodis maioris filius, Herodis autem tetrarchæ Galilęę frater, cùm Ituræx & Traconitidis tetrarcham ageret, tetrarchię suę sedem eligens, ampliauit, ac nouis mirabilibusque ędificijs instaurauit. qui porrò vt ciuitatem glorioso nomine illustraret, in Tiberij Cęsaris honorem, & celebrandam sui nominis ęternitatem, eam Cęsaream Philippi nominari voluit. Luc.3. Ioseph.18. ant.3.et.2. bell.8. Hieron. in loc. Act.Apost. lit. C. & in Mat. 16.

Cùm CHRISTVS Seruator noster vnà cum discipulis suis huius ciuitatis confinia & pagos peragraret, in via eos inter- Matt.16. Marc.8. Luc.9.

rogauit, quem ipsum homines esse dicerent. qui responderunt: alij Ioannem Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, aut vnum ex prophetis. Cùm autem quid ipsi de se sentirent quæsisset. tum Petrus omnium nomine: Tu es, inquit, Christus Filius Dei viui. Ob quam cõfessionem Iesus Petrum beatum pronunciauit, ac super hanc petram, suam nunquam expugnandam pollicitus est se ædificaturũ Ecclesiã: seq; ei regni cælorum daturum claues, tanta cũ potestate, vt quicquid ligaret solueretq; super terram, id gratũ ratumq; foret & in cælis.

Ioseph. 20. antiq. 16. Post hæc Agrippa rex, cùm & ipse Cæsareę quæ Philippi dicebatur, dilataret pomæria, mutato nomine ad honorem Imperatoris Neronis, eam Neroniam siue Nerodiada nũcupauit. Quo nomine non diu fuisse vocatam inde liquet, quod eam Hieronymus sua ætate prisco vocabulo Paneadem appellatam scribat. quo etiam nomine à plerisque Scriptoribus celebratur. Ptolomæo autem coniunctis nominibus Cæsarea Paniæ & Panias, ab alijs interdum Cæsarea Paneadis vocatur. A qua inscriptione etiam adiacens regio Paneas cognominata est. *Hier. quæst. Hebr. in Gene. 14. & in Isai. 42. & Ierem. 4. & in Ezech. 27. 48. & Daniel. 11. & Amos 8.*

Huius vrbis ciuis mulier illa fuit, quam sanguinis fluxu laborantem, fimbriæ Christi adtactu in Capharnao sanationem rapuisse, Diuinorum Euangeliorum testatur scriptura. in qua & domus eius magnifica, simulque admirandum quoddam collati Seruatoris in eam beneficij, & grati eius erga benefactorem suum animi monumentum ac trophæum multis seculis fuit visum. *Euseb. hist. Eccles. li. 7. cap. 14. Nicep. Eccles. hist. li. 6. cap. 15.*

Pro foribus namq; domus suæ ad fontem quendam sub dio, in editiori loco super basem duas præclaras ex ære fusas erexit statuas. quarum altera mulieris ipsius, feminæ habitu, genibus flexis, palmisque protensis supplicantis præ se tulit imaginem. altera autem huic ex aduerso collocata, directo viri statu, diploide cum decenti quadam grauitate amicti, dexteram inclinatæ mulieri porrigere visa est.

Ad huius pedes ex basi herba quædam enascebatur noua & specie cunctis medicis omnino incognita. quæ cùm ad æreæ illius diploidis fimbriam excreuisset, eamque summo vertice tetigisset, præsentissimas inde accipiebat vires, ad omnis generis ægritudines, morbos, languoresque medendos. ita vt quæcunque illa fuisset infirmitas corporis, haustu exiguo madefacti salutaris graminis depelleretur. nihil omnino virium gerens, si antequam æneę fimbriæ summitatem crescendo contigisset, decerperetur.

Hanc statuam ad similitudinem vultus Iesu, eiusque formam ac habitum conflatam fuisse, illamq; viuidè expressisse, vera certaq; maiorum traditione ac scriptis celebratum est. Insigne hoc Christi trophæum, non solùm vsque ad illustris historici Eusebij Cęsareę Palæstinæ Episcopi permansit ætatem, qui florẽs sub pijssimo Constantino Magno, huc profectus, id oculis suis se inspexisse scribit: sed & ad impijssimi Imperatoris Iuliani Apostatæ tempora perdurauit.

Qui anno à Virginis partu trecentesimo sexagesimo tertio, deserta Christianorum religione, gentilium errorem amplexus, hanc Saluatoris nostri statuam deiecit: suamque in eius locum constituit. In quam mox ignis è cælo summa vi delapsus, caput vnà cum collo à pectore auulsum in terrã prostrauit. Cuius facti memoria in truncata statua, fuliginosa fulminis macula, veluti per inscriptionem columnę incisam, longo tempore firmata fuit. *Sozomen. hist. Eccle. li. 5. ca. 20. Histo. Tripart. lib. 6. cap. 41. Nicep. Eccle. hist. lib. 10. ca. 30.*

Cùm ista à Iuliano tentarentur, Gentiles Christi statuam loco suo emotam, funibus ad pedes vinctis, per mediam traxêre viam, omnique impietatis genere contumeliosissimè affectæ prominentia membra confregerunt, & caput à trunco diuulsum distraxerunt. Quod Christiani clam sublatum, vnà cũ alijs corporis particulis hinc inde collectis, conseruarunt: ac postea in Ecclesia honoratiore loco positum cultu conuenienti prosecuti sunt, honorem, quem imagini exhibebant, ad ipsius archetypum & prototypum, primariumq; exẽplar, quod illa repræsentabat, referẽtes. Porrò tam prædictam Christi effigiem, quàm truncum Imperatoris simulacrum atro adhuc fulminis ictu ambustum, præclarus scriptor Sozomenus Salaminus in Ecclesiastica sua historia, quam circa annum Domini quadringentesimum trigesimum Imperatori Theodosio iuniori nuncupauit, in dictis locis suo etiamnũ tempore extitisse testatur. Post promulgatum Euangelium Cęsarea Paneadis, de qua agimus, salutari Christi fide exculta, Episcopatu exhonorata fuit. Quę tandem vnà cum alijs Palæstinæ ciuitatibus à Saracenis diu occupata est. atq; ab Occidentalibus Christianis recepta. Rursumq; sub Hierosolymitano rege Fulcone à Damascenorum rege Christianis violenter erepta, paucis post annis à Christianis acerrimè impugnata, per deditionẽ recuperata est. Sępius deinde nunc à Saracenis, nunc à Christianis & obsessa & occupata; hodie durum Turcæ Imperium sustinet. atq; vulgò à Barbaris Belina, Belinas, Belena, Bellinas & Belenas vocitatur. *Lib. 5. c. 20. Ty. 14. bel. sacr. 12. Ty. bel. sac. li. 14. c. 17. et li. 15. c. 4. 7. 8. 9. 10. 11. & li. 18. c. 4. 12. 13. 15. et li. 19. ca. 10. & lib. 20. cap. 33. Brocard. itin 2. Breid. ibid.*

38.

DAN viculus est, qui vsque hodie, inquit Hieronymus, sic vocatur. in quarto ab vrbe Paneade miliario, Panio antro, fontiq; Dan adiacens. Hieronym. de loc. Hebr. lit. D. dict. Dan.

39.

DAPHNIS, aliàs Daphne, fons, qui aquis abundantissimis Reblatam vrbem irrigat. atque instar celeberrimi ac deliciosi illius Daphnes Antiochiæ suburbani ac tuti asyli, frequentissimis lauris & amœnitate inclytus est. Num. 34. 2. Machab. 4. Iosephus 4. bell. 1. & 14. antiquitatum 25. Hieronym. in Ezech. 47.

40.

DECAPOLIS, id est, decem ciuitatum regio, in Euangelica historia celebris, quę à decem principalibus vrbibus, quibus præter multas alias, ea regio maximè fulget, Græco vocabulo nomen accepit. Longitudo eius triginta milliaribus, latitudo autem paulò minor censetur. à Septentrione Libanum montem & Damascum, ab Occidente Sidônem vrbem, à Meridie ciuitatem Bethsan quæ & Scythopolis appellatur, fines habet. ad Orientem verò trans Iordanem & mare Galilææ vltra Gadaram, Hippum, & Pellem sese extendit.

[*Matt.4. Marc.5.7. Ioseph.in vita sua. Hieron. de loc.Hebr. lit.D. Plin. natural. hist. li. 5.cap.18. Ty.13. bell. sa.18. et 16. bell.sac.13. Brocard. itin.5. Breid.ibid. Sal.to.9. cap.7.*]

Porrò ciuitates à quibus regio Decapolis dicta est, hæ censentur, Cæsarea Philippi, Asor, Cedes Neptalim, Sephet, Corozaim, Capharnaum, Bethsaida, Iotapata, Tiberias, & Bethsan, quæ aliàs Scythopolis.

41.

DESERTVM Capharnai. in quod Christus aliquoties secessisse, & ibidem orasse scribitur. Marc.1. Luc.4.5.

42.

EDEMA, munita ciuitas in tribu Neptalim. Ios.19.

43.

EDRAI, vrbs valida tribus Neptalim. Ios. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. E.

44.

ELCESE, seu Helchesæi, Galilææ locus est, ex quo Nahum propheta oriundus fuit, vnde & Elcesæus siue Helchesæus appellatur. De quo Hieronymus in hæc verba scribit: Helkesæi vsque hodie in Galilæa viculus est, paruus quidem & vix ruinis veterum ædificiorum indicans vestigia: sed tamen notus Iudæis, & mihi quoque à circumducente monstratus. Hieronym. in loc. Hebr. lit. E. & procemio in Nahum prophetam. [*Naum 1.*]

45.

EMATH, quæ & Hemath, Amath, Hamath, Ammad, Ammath, Hammath, Hebraicè Chamath & Chammath, Hieronymo etiam Aemath, Iosepho Amathe, Amathi, Amatheos, & Emathin, eiusq; indigenæ Amathei Amatheni, & Hematheni vocantur; munitissima vrbs est, antiquitate & claritate memorabilis.

Sita autem est in tribu Neptalim, iuxta mõtem Libanum, in confinijs regionis Damasci. à qua & circumiacens territorium Terra Emath, & Amathites, Iosepho Amathetis & Amathensis regio nominatur. in qua olim Ionathas Machabæus castrametatus fuit. ex qua Zieglerus & Mercator Ituræam faciunt.

[*4.Reg. 23. 25. Ier.39.52. 1.Mac.12. Ioseph.13. antiq 8.*]

Est verò vrbs hæc Israëliticæ terræ ad Aquilonem terminus. cuius longitudo aliquoties in sacris literis ab introitu Emath, viq; ad torrentem seu riuum AEgypti censetur. [*Num.34. Ezech.47. 3.Reg.8.*]

Condidit, & à suo nomine appellauit, atq; inhabitauit hanc vrbem Amathęus vndecimus filius Chanaan. [*Gene.10. Ioseph.1. antiq.12.*]

Ad hanc vsq; vrbem duodecim illi viri trãsierunt, qui singuli ex singulis tribubus à Moyse de Cadesbarne ad considerandam terram Chanaan missi sunt exploratores. [*Nume. 13. Ioseph.3. antiq.17.*]

Post expugnatam à Iosue & Israëlitis promissionis terram, vrbs hęc Neptalimitæ tribui sorte assignata est. quam tamen Chananæi eius inhabitatores, viri fortes multis sæculis retinuerunt. [*Ios.13. & 19. Iudic 3.*]

Vnde cũ inuictissimus rex Dauid anno regni sui nono Philistæos, Moabitas, Adadezer regem Soba, Syriam Damasci, aliasq; Israëlis hostes armis sibi subiugasset, huius vrbis Rex nomine Thou iam sibi timens, filium suum in dolo, inquit Hieronymus, cum muneribus, antiqui scilicet operis vasis aureis, & argenteis, & æreis ad Dauidem misit, eiq; de parta ab hostibus victoria congratulatus est, atque pacem societatemq; ab eo postulauit, & impetrauit. [*2. Reg. 8. 1.Paral.18. Ioseph. 7. antiq.5. Hieron.in Paral.18.*]

Verùm Dauidis filius & regni successor Salomon, expugnata vi vrbe, Chananeos eiecit; hancque & alias ciuitates in regione Emath fortissimè muniens, restaurauit. [*2. Paral.8. Ioseph. 8. antiq.6.*]

Quam à Syris occupatam, Israëlitarum rex Ieroboam Amasiæ regis Iuda tempore, Ionæ prophetæ verbis excitatus, iuuante Deo recuperauit, ac Israëli restituit. Eandẽ postea Rex Assyriorum expugnatam, sui iuris effecit. Huius vrbis & regionis frequẽs in Regum, Isaiæ, Ieremiæ, Ezechielis, & Zachariæ prophetarum libris mentio est. Cæterùm in prophetia Amos, Emath rabba, hoc est, Emath magna, pro Antiochia Syriæ sumi, D. Hieronymus & alij nonnulli interpretantur: ideoq; ad huius quasi altera minoris distinctionem, magnam appellari. [*4. Reg.14. 4.Reg. 17. 18.25. Isa.10.11. 36.37. Ier.39.49. Ezech.47. 48. Zach.9. Amos 6. Hieron.ibi.*]

Porrò truculentissimus Antiochus Epiphanes, hoc est, illustris ex Macedonum regum semine ortus, vrbem hanc, cùm in Syria regnaret, nomine cõmutato à se Epiphaniam nuncupari voluit. quo nomine plerunque à Macedonibus celebratur. [*1. Mach.1. Ioseph.1. antiq.12. Hier. quæst. Heb in Gene.10 & in lo.Heb. lit. A.dict. Aemath, & Amath. & lit. E.in dict. Emath quater. & in Isai. 10.*]

Iosephi tamen & Hieronymi temporibus adhuc florens, tam à Syris quàm ab Hebræis, nunc Amathe, nunc Syro sermone Amath seu Emath, nunc Græco vocabulo Epiphania vocitabatur.

46.

ENAN, aliâs Enam, Henan, Henam; item Enon, & Haser Enon, hoc est, atrium Enõ seu Enan, atq; Seranan; villa siue vicus est in terminis regionis Damasci sita. quæ à Septentrione terræ promissionis terminus est. [*& Ezec. 47. & Zac. 9. Num. 34. Ezech.47. 48. Hier. ibid.*]

47.

ENASOR, siue Enhasor, aliâs Hasor, & Nasor, firma & robusta ciuitas, quæ in tribu Neptalim supra Asor posita est. Ios.19. Hieron. de loc. Hebr. lit. E.

48.

FONS hortorum, cuius in Canticis Salomonis fit mentio, & ex monte Libano procul à Tri- [*Cant.4.*]

à Tripoli sex millibus passuum cum impetu scaturit. ac breui spacio auctus, in vehementem cursuq; velocem fluuium excrescit; suisque aquis, quæ limpidissimæ, frigidæ & dulces sunt, omnes hortos (vnde & fons hortorũ vocatur) totamq; regionem, quæ inter Libanum & Tripolim est, irrigat ac fœcundat. Prẹter minores aliquot, in tres magnos riuos se diuidit, quorum prior inter Tripolim & mõtem leopardorum in mare magnum labitur. alter leopardorum montem circumiens, idem mare influit. tertius inter Arcas & Raphanæas Agrippæ regni ciuitates fluens medius, Antaradumq; alluens, in prædictum tandem mare se exonerat.

Bened. in 2. Mac. 14. Broc. iti. 1. Breid. ibid. Vitri. c. 33. Sal. tom. 9. ca. 10.

Fluuium hunc Iosephus etiam Sabbaticum appellari scribit, ob quoddam peculiare miraculum cognitione dignissimum. cuius videndi gratia Titus flumen adire, & idipsum coram explorare operæ pretium duxit. quod Iosephus his verbis describit. Nam cùm sit quando fluit plurimus, neq; meatu segnis, tamen interpositis sex diebus à fontibus deficiens, siccum exhibet locum videre. Deinde quasi nulla mutatione facta, septimo die similis exoritur: atq; hunc ordinem semper eum obseruare pro certo compertum est. Vnde etiam Sabbaticus appellatus est, à sacro Iudæorum septimo die sic denominatus. hæc Iosephus.

Ioseph. 7. bel. 24. Vitr. c. 84.

Cùm hic locus à Christianis habitaretur, plurimis ad fluuij huius riuos religiosorum extructis monasterijs & ecclesijs frequens erat.

49.

GALGALA, oppidum tribus Neptalim. 1. Machab. 9.

50.

GALILAEA, vberrima & pulcherrima Syriẹ regio, in sacra Scriptura celebris, inter montem Libanum & Samariam sita est. Cuius Septentrionalis tractus Tyro, Tyriorũque finibus terminatur. A Meridie Samaritis, & Scythopolis, Iordanisque fluuius suis eam terminis claudunt. A Solis occasu ciuitatis Ptolemaidis territorio, & monte Carmelo disterminatur. (vnde ab historicis plerunque Phœnici annumeratur.) Ab Oriente verò vltrà fluenta Iordanis longè lateque se extendens, Gaulanitidem, Hipenen & Gadarim complectitur.

Ios. 13. Iudith. 1. 1. Mach. 1. & cæt. Ioseph. 3. bel. 2. Egesipp. de excidio Ierusal. lib. 3. cap. 6. Hieron. in loc. act. Apost. lit. I.

Galilæa autem duplex est, superior scilicet, & inferior. Superior, qua parte intra Iordanẽ est, Cæsareẹ Philippi, Capharnao, Tyro, & Ptolemaidi vicina, in tribubus Neptalim & Aser sita est. cuius lõgitudo à vico Baca, qui terram dirimit Tyriorum, vsq; ad ciuitatem Bersaben: latitudo autem à vico Thella Iordani proximo, vsq; ad Meroth extenditur. ac tam in latitudine quàm longitudine diei & semis iter continet.

Hieron. in loc. Hebr. lit. G. et in loc. act. Apost. lit. G. Tobiæ 1.

In Isaia & Euangelio hæc prouincia Galilæa gentium vocatur. vel quòd hîc vsq; ad Salomonis tempora gentes habitauerint, vel quòd Salomon viginti eius ciuitates gentili Tyriorum regi Hiram donauerit, vel quòd extima esset Palæstinæ vicinis vndique gentibus cincta.

Isai. 9. Matt. 4. 3. Reg. 9.

Inferior verò Galilæa circa Tiberiadem & stagnum Genezareth in tribubus Zabulon & Isachar posita est. cuius longitudo à ciuitate Bersabe vsq; ad vicum Xaleth, qui in Campo magno situs est, viginti miliaria cõplectitur. Latitudo autem à Mari Galilææ atq; Iordane vsq; ad vrbem Zabulon Ptolemaidi vicinam, & montem Carmelum, quatuordecim miliaria perficit.

Sal. tom. 9. cap. 7.

Vtraq; hæc regio olim opima admodum & fertilis erat, fontibus aquẹ perennis atq; torrentibus irrigua. totaq; frumenti, vini, ac cũctorum fructuum, maximè autem olei ferax, etiam agriculturæ minimè studiosos vbertate sua prouocabat. ideoq; vniuersa ab incolis exculta, omniumque generum arboribus consita, nec pars quidem eius vlla erat ociosa.

Ioseph. 3. bell. 2. & 2. bel. 26.

Quin & ciuitates ibi crebræ erant, & vbiq; vicorum multitudo. Nam Iosepho teste, quadringenta quatuor partim oppida, partim vicos videre hîc erat, adeò propter opulentiam populosa, vt supra quindecim fortissimorum colonorum millia in minimo eius vico recẽserentur. Galilæi enim ab infantia fortes & pugnaces, & omni tempore plurimi erant.

Ioseph. in vita sua.

Sicut alia quælibet loca multum Christi præsentia euexit: ita & Galilẹam sua habitatione, concionibus & miraculis longè reddidit illustriorem. Hîc enim conceptus & educatus est. hîc vt plurimum habitauit & versatus est. hîc Euangelicæ prẹdicationis semen primùm spargere cœpit. ac promulgandi Euãgelij gratia vnà cum Apostolis, qui pleriq; Galilæi erant, Galilæam totam bis circumiuit, singulasq; eius ciuitates & vicos peragrauit. docens vbiq; in synagogis, eijciens dæmonia, & curãs omnem morbum & omnem languorem in populo.

Matt. 2. 3. 4. 9. 17. Marc. 1. 6. Luc. 1. 2. 4. 8. Ioan. 4.

Atq; ob hanc educationem & conuersationem suam, quam in Galilæa duxit, Christus Galilæus vocatus fuit. Præter quam rationem Apostoli, quòd pleriq; hîc nati essent, etiam Galilẹi appellati fuẽre. Quapropter & Imperatori Iuliano Apostatæ, vt Eusebius & alij sæpe memorant, solẽne erat, vt Christum Galilæum, & tum à Christo, tum ab Apostolis, Christianos omnes Galilæos nominaret.

Matt. 26. Luc. 23. Act. 1. 2. Eus. 10. hist. eccle. 35. Histor. tripart. li. 6. c. 4. & 24. Theodor. 3. hist. eccles. 8. & 25. Nicep. 10. hist. eccl. c. 4. & 20.

51.

HAMON, seu Amon, aliâs Ammon & Hammon, ciuitas est, quæ cum suis suburbanis de tribu Neptalim Leuitis data fuit. 1. Paral. 6.

52.

HELEB, aliâs Heleph & Beleb, ciuitas, q̃ terminus erat tribus Neptalim. Ios. 19.

53.

HELIOPOLIS Cælesyriæ vrbs, quondam Archiepiscopali sede inclyta. quæ hodie

hodie Malbec, Postello Balbec, Arabicè Bahalbeht dicitur. Ptolom. Tyr. belli sacr. libr. 9. cap. 15. & libr. 14. cap. 12. & libr. 21. cap. 6. 8. 11. Vitr. cap. 45. Niger. geogr. Af. com. 4.

54.

HELON, siue Elon, ciuitas in tribu Neptalim. Ios. 19. 3. Reg. 4.

55.

HOREM, quæ & Horez, Hieronymo Oram. fortis & valida ciuitas in tribu Neptalim. Ios. 19. de loc. Hebr. lit. O.

56.

IAMNIA, superioris Galilææ vicus prærupto situ. quem Iosephus, cùm Galilææ præesset, contra Romanos communiuit. Ioseph. in vita sua.

57.

IEBNAEL, siue Iebnahel, Hieronymo Iabnel, ciuitas in tribu Neptalim. Ios. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. I.

58.

IERON, aliâs Giron, Hebraicè Iron. prævalida ciuitas tribus Neptalim. Ios. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. I. vbi supra.

59.

IORDANIS, Hebraicè Iarden, maximus & amœnissimus totius Palæstinæ fluuius est, vtriusque testamenti scripturis celeberrimus. Qui, præterquàm quòd è fonte Phiala, in Traconitide regione sito, (vt in eiusdem Phialæ descriptione declarauimus) primam suam sumat originem; ad radices montis Libani, quarto, inquit Hieronymus, à Cæsarea Philippi seu Paneadis miliario, ex duobus fontibus haud procul à se dissitis, Ior scilicet, & Dan (qui & Danus, Paneas & Pancus dicitur) bicornis erumpit.

Ioseph. 3. bell. 18. Ma. 75. Hieron. de loc. Hebr. lit. D. dict. Dan. Genes. 14. Ioseph. 1. ant. 18. & 5. antiq. 3. Hieronym. quæst. Heb. in Gen. 14. & de loc. Heb. lit. L. dict. Laisa. et in Ezec. 27. & in Matt. 16. Tyr. 21. bel. sacr. 28. Broc. iti. 2. Breid. ibid. Sal. tom. 9. cap. 6. Ioseph. 5. ant. 7. et 8. antiq. 8. Ioseph. 3. bell. 18. Broc. iti. 3. Ioseph. 3. bell. 18.

Quorum prior in fluuium Ior, alter in fluuium Dan (ad quem olim Saladinus castra locauit) mox deriuatur. Hi ante portam Cæsareę Philippi in vnum confluentes, vt aquis, ita & vocabulis coniunctis, Iordanis, qui minor vocatur, & nomen & fluuium efficiunt.

Hinc regiones perquàm amœnas prætérlabẽs, post longos quos facit circumitus, Traconitidem ab Ituræa & Galilæa superiori separando, postquàm vrbem Seleuciam à finitris alluit, in vallẽ quandam, inter Cęsaream Philippi & mare Galilææ medio loco sitam influens, stagnum facit, latitudinis triginta, & longitudinis sexaginta stadiorũ, quod Aquæ Meron, & Samachonitis lacus nominatur.

Inde lacum hunc transgressus, & oppido Aroseth gentium à dextris salutato, cursum suum versus Orientem flectit. & fontibus aliquot auctus, & centum viginti alijs prætéritis stadijs, inter Capharnaum & Corozaim nobiles Galilææ ciuitates, quas aquis suis allambit & ditat, in Mare Galilææ seu lacum Genezareth, qui iuxta Plinium sedecim milia passuum longus est, latus verò sex millia passuum, latè se diffundit. *Plin. nat. hist.*

Hoc mare medium transemensus, ad auroram aureum Iouis templum è longinquo prospicit, & ab Occidente torrẽtis Cison, ab Oriẽte autem fluuij Iaboc vberrimis auctus aquis, deinceps Iordanis maior appellatur. Tum Peræam à Samaria, & Moabitidem à Iudæa regiones diuidẽs, Conuallem illustrem, quæ à lacu Genesareth ad Asphaltiten vsque ducẽtorum triginta stadiorum longitudine patet, mediam secat. variasq́; tum vrbes, tum pagos, & à Solis ortu Cãpestria Moab, ab Occasu palmiferos Ierichontis agros suis fluentis irrigãdo fœcundat. & præter minores aliquot fontes, Dibon, Iezrael, Taphuæ, Carith & Elizæi fontium & torrentium & Iazer & Arnon fluminum recipit. *Ioseph. 4. bell. 1. Ioseph. 5. bell. 4. Tyr. 13. bel. sacr. 18.*

Arnon fluminum aquis in se receptis, post multos circumitus, ac sinuosos flexus tãdem iuxta prædicti Arnonis ostium velut inuitus, inquit Plinius, in Mare mortuum siue lacum Asphaltitem dirum natura delabitur. Cui commixtus, & nomen amittit, & limpidissimas eximiæ dulcedinis, & saluberrimas laudatasque suas aquas perdit pestilentibus mixtas. Quas vbi pisces, quibus Iordanis abundat, gustauerint, ilicò aut renatant, aut moriuntur. *Hieron. de loc. Hebr. lit. I. dict. Iordanis. Plin. 5. nat. hist. 15. Hieronym. tom. 1. epist. 28. ad Lucinum. & in Ezech. 47.*

Postremò & pestiferum hoc mare latum centum viginti, longum ducentis triginta stadijs medium prætérlapsus, breuique spacio egressus, in horrenda quadam terræ voragine atque abysso absorbetur.

Vniuersa verò Iordanis longitudo, qua ab ortu suo sub monte Libano, vsque ad desertum Pharan se extendit, centum circiter miliaria conficit. qui toto hoc decursu ex vtraque sui parte latis, amœnis, argillosis, & vberrimis campis cingitur. Illique vtrinque multis & altissimis montibus, sibi inuicẽ succedentibus & cohærentibus circumdantur. *3. Reg. 7. 2. Para. 4. Hieron. de loc. Hebr. lit. A. dict. Aulon. Tyr. 13. bel. sacr. 18. Vitr. ca. 53.*

Atque in his quidem campis seu Iordanis campestribus, quæ ætate Hieronymi à Palæstinis Hebræo vocabulo Aulon vocabantur, nobiles hæ visebantur vrbes, Tiberias, Scythopolis, Salem, Iericho, & aliæ multæ. Sed & innumeri hîc erant pagi, prata virentia, peramœna prædia, horti, arundineta, carecta, arbusta, & saltus. in quibus morabantur leones, timidi damæ, ceruique fugaces, denique omne ferarum genus. vnde etiam secundum literam illud Prophetæ intelligi posset; ascendit leo de Iordane. *Brocard. itin. 6. Breid. ibid. 1. Mach. 9. Hieron. in Zacha. 11. Ierem. 4. 49.*

Hunc fluuium primò Israelitæ, postea Elias & Elisæus, aquis eius miraculosè diuisis, siccis pedibus transierunt. In eodem Naaman Syrus Elisæi iussu septies se lauans, à lepra purgatus fuit. In eodem fluuio Christi præcursor Ioannes Baptista confluẽtes ad se vndique Iudæos, sua confitentes peccata baptismo pœnitentiæ baptizauit. *Ios. 3. 4. Reg. 2. 4. Reg. 5. Luca 4. Matth. 3. Marc. 1. Ioan. 3.*

Matth. 3. Marc. 1. Luca 3. 4. Ioan. 3. 4. Hieronym. tom. 1. epist. 17. Clemens lib. 5. hypotypos. Pratum spirituale. cap. 176.

Inter alios verò & ipse Iesus à Ioanne hoc flumine baptizatus, mundissimæ carnis suæ contactu eius fluenta sanctificauit: illisq; atq; omnibus totius Mundi aquis regenerādi virtutem indidit. Quo facto, ipse primùm suos discipulos, deinde per eos multos alios, plures quàm Ioannes ex Iudæis ibidem baptizās, baptismum in remissionē peccatorum promulgauit. In cuius rei memoriam Christianis peregrinis & accolis solemne est, vt corpora & vestimenta sua in Iordanis aquis abluant. Ait tamen Clemens Petrum duntaxat à Christo baptizatum, à Petro reliquos.

60.

Genes. 25. Benedict. Tyr. bell. sacr. li. 9. c. 15. & l. 21. cap. 11. Vitr. c. 47. Brocard. itin. 1. & 3. Breidenb. itin. 1. 3. & 5. 1. Para. 5. Iosep. 13. antiq. 18. Strabo lib. 17.

ITVRAEA, à Ietur siue Ithur filio Ismaëlis sic appellata, montosa ac nemorosa est regio, ad radices montis Libani in longum porrecta. Nam à fluuio Iordane sumens initium, iuxta eundem Libanum versus Occidētem ad montes vsq; Sidoniorum & Tyriorum extenditur. aliquoties etiam Saltus Libani nuncupatur. Sunt tamen qui Ituræam ad Septentrionalem quoque montis Libani partem extendi putent, atque in sacris litteris aliquoties saltum Libani nuncupari.

Huius regionis habitatores Ituræi vocantur. Quos Aristobulus primus post Babylonicam captiuitatem Iudæorum rex & pontifex bello deuicit: eosque comminatione exilij circuncisionem cæterosq; Iudaicos ritus admittere coëgit.

Luca 3. Hieron. de loc. Hebr. lit. L.

Eidem regioni à Romanis, sicut in Euangelio Lucæ legimus, tetrarcha præfectus fuit Philippus Herodis senioris filius.

61.

LECVM, aliàs Lecun, Hebraicè Lacum, Hieronymo Lachum. ciuitas, quæ ad Iordanem sita, Neptalimitidis tribus terminus erat. Ios. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. L.

62.

LEPROSORVM valetudinarium, iuxta ciuitatem Capharnaum situm. ex quo leprosus ille fuisse videtur, quem Dominus ad pedem montis Christi mundauit. Matth. 8. Marc. 1.

63.

Num. 34. Ioseph. 5. antiq. 3. Plin. 5. na. hist. 20.

LIBANVS, Hebraicè Lebanon, insignis Phœnices mons, sacris literis celebratissimus, qui terræ promissæ fines à Septentrione claudit. Nam à tergo Sidônis orsus, versus Orientem vltra Damascū tendens, mille quingentis stadijs, teste Plinio, hoc est, centum octuaginta septem millibus passuum, ad Simyram & Palmirenam vsque regionem porrigitur.

Brocard. itin. 2. Hieron. de loc. Heb. lit. L. Hieron. in Zach. 11. et Osee 14. Deuter. 3. 34.

Ob eminentem autem suam altitudinem procul tum in terra existentibus, tum in mari nauigātibus à quadragesimo miliario conspiciēdum se præbet. Omnium quippe, quos habet Syria, montium altissimus, simul ac amœnissimus & fœcundissimus est. vnde & quibusdam Mons montium appellatur. Nihil enim, inquit D. Hieronymus in Zachariā scribēs, Libano in terra repromissionis excelsius est, nec nemorosius atque condensius. Et in Osee. Mons Libanus fertilissimus & virēs, densissimis arborum comis protegitur. Ideo que magno eius videndi desiderio Moyses tenebatur, quem tamen non nisi procul è fastigio montis Nebo, à sexagesimo scilicet miliario spectare ei datum fuit.

Hieron. in Ezech. 27. Ierem. 18. Sueton. Brocard. itin. 2. Vitr. c. 83.

Dictus autem est Libanus à Liban, quod Hebræis album vel candidum, & thus significat. Nam thus quidem plurimum optimumque, ac fragrantiùs spirans in eo legitur, & niuibus perpetuis albescit. In ipsis etenim summitatibus, ac præcipuè quæ Cæsareæ Philippi imminent. (nam ibi se altiorem Libanus tollit) nullo non anni tempore, etiam media æstate, cùm feruentissimi calores ibidem esse solent, frigidissimæ niues inueniuntur. quæ inde sub paleis, ne nimio cæli æstu liquescāt, cōseruatæ, per duorum vel plurium dierum iter in circumiacentes vrbes, vt vinum sua commixtione refrigerent, deferuntur.

Niger geograp. as. com. 4. pag. 503.

Refert ex problematibus Alexandri Aphrodisei Dominicus Marius Niger in hoc monte ex cælesti rore coagulum quoddam dulcissimum fieri, quod sacchar accolę vocitant, proximum salis glebulis, candidum & fragile. vnde fortè nos sacchari nomen accepimus.

Breidenb. in descrip. mont. Israel.

Propter roris abundantiam, pluuiarumq; frequētiam, ac naturalē ipsius humiditatem Libanus nobilissimis scatet aquarum venis, celeberrimorumque fontium ac fluminum principium & origo est. Ex eo enim, præter cætera, inclyta hæc erumpunt flumina, Chrysorrhoas, Iordanis, Eleutherus, Leon, Lycus, Adonis, qui nunc Canis dicitur, & Fons hortorum, qui magno impetu emanans, tribus fluuijs in mare currit.

Hieron. in Osee 14. 3. Reg. 5. 4. Reg. 9. 2. Para. 2. Psa. 28. 36. Isai. 2. 60. Hieron. in Isa. 60. & Ezech. 27.

Eadem quoque ratione præstantissimarum arborum & herbarum Libanus fertilissimus, vtilissima variæ electæque materiæ silua, & medicinę hortus est. Et quantum ad arbores huius montis attinet, earum natura ex parte his verbis à Hieronymo describuntur, Arbores Libani quantum in auras consurgunt vertice, tantum radicem in ima demergunt: vt nulla tempestate quatiantur, sed stabili mole consistant. Harum arborum rami huc illucq; tenduntur: vt veniant volatilia cæli, & habitent in eis. Crebræ hîc crescūt cedri, enodes & imputribiles, miraq; proceritate (quibus idcirco in sacra scriptura superbi comparantur) sublimes. Rectæ quoque & electæ abietes, odoriferæ cupressi, seu cyparissi, pingues oliuæ, pini, buxi, diuersæq; arbores thuriferæ. quarum gummi, electum olibanum à medicis nuncupatur.

Osee 14. Breidenb. vbi supra.

Porrò quantum ad herbas, varijs Libanus fragrat aromaticarum medicarumque herbarum generibus. quarum optimè redolenti odore virulenti serpentes, aliaque venenosa animalia procul inde fugantur. Omne tamē silue-

ſilueſtrium ferarum, canorarumque auium genus in eo admodum frequens eſt.

Brocard. itin. 2. Breid.ibid. & in deſcrip. mon. Iſrael.

Valles Libani olim mirum in modum feraces erant, ac optimo tritico, vineis, pomarijs, hortis, atque vberrimis paſcuis abundabant. vnde ob graminum perpetuò virētium copiam, animalia quæ à ſacerdotibus iuxta legis præſcriptum quotidie Hieroſolymis in templo offerenda erant, in compaſcuis eius paſcebantur. De eximijs huius mōtis donis & virtutibus clariſſimè Oſee propheta in perſona Dei ad pœnitentiam conuerſis in hec verba loquitur. Ero quaſi ros Iſraëli, germinabit ſicut lilium: & erumpet radix eius vt Libani, ibūt rami eius. & erit quaſi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani. Conuertentur ſedentes in vmbra eius: Viuent tritico, & germinabunt quaſi vinea. memoriale eius ſicut vinum Libani.

Oſee 14.

Ioſ.13. Tyr. 14. bell.ſa. 23. Brocard.in præfat. deſcript. loc. terr.S. & itin.2. Breid.ibid. Ioſeph.1. bell.13. Tyr.22.bel. ſacr.8.

In hoc monte, eiuſq; vallibus, nec non adiacēte ei regione, quæ ab eo Libanica, & aliâs Syria Libanica denominata eſt, multi & diuerſæ tum nationis, tum religionis habitant populi. Syri nempe, Armeni & Græci; item Chriſtiani, qui ſe à Gallis originem traxiſſe gloriantur, Iacobini, Georgiani, Maronitę, & Neſtoriani. Ex quibus vno tempore octingentos exercitui ſuo adiunxiſſe Herodes legitur. Ex Maronitis autem anno poſt Chriſtū natum milleſimo cēteſimo octuageſimo ſecundo, quadraginta bellicoſiſſimorum virorum millia, abiurato errore, orthodoxam Catholicamque fidem amplexi ſunt. Ex quibus omnibus & admirāda huius montis præſtantia, & accolarum frequentia facilè colligere fuerit.

64.

MAGDALEL, aliâs Magdiel, turrita & munita ciuitas in tribu Neptalim. Ioſ. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. M.

65.

MASALOTH vrbs, quæ eſt in regione Arbellis. quam Machabæorum tempore Bacchides expugnauit, eiuſque ciues trucidauit. 1. Mach. 9.

66.

MELCHA, ſiue Meltha, lacus monti & ciuitati Sephet vicinus. ſecus quem Balduinus tertius, Hieroſolymorum rex caſtrametatus, Turcarum ex inſidijs paſſus eſt eruptionem. ac quibuſdam ex ſuis cæſis, nobilibus autē plurimis captis, ipſe cum paucis vix euadens, in oppidum Sephet ſe recepit. Tyr. 18. bell. ſacr. 13. & 14.

67.

MERGIVM, locus qui inter mōtes Meſaphar & Eleutherum fluuium in planicie iuxta collem quēdam ſitus eſt. ad quem olim Chriſtiani caſtrametati fuerunt. Tyr. 21. bell. ſacr. 28.

68.

MESAPHAR vicus, qui inter caſtrum Toronum & vrbem Paneadem in ſummis montibus ſitus eſt. vnde in totam ſubiectam regionem vſq; ad radices Libani & Paneadem patebat proſpectus. Tyri. 21. belli ſacr. 28.

69.

Brocard. itin.3. Breid.ibid. Fretell. pag.8. Sal.tom.9. cap.8.

MONS CHRISTI, ſic dictus, quod Seruator noſter Ieſus Chriſtus in eo ſolitus ſit orare & prædicare. Qui à ciuitate Sephet verſus Orientem tribus, ab vrbe Capharnao contra Occidentem totidem miliaribus, non procul à Mari Galilææ abeſt.

Formam habet oblongā. nam in longitudine duos teli iactus, in latitudine autem lapidis iactum cōtinet. Altitudo eius tanta eſt, vt ex eo non ſolùm totum Mare Galilææ, & terra Zabulon & Neptalim, ſed & ciuitas Cedar, ac Traconitis & Ituræa regiones, deniq; & Seir, Hermon atque Libanus montes procul conſpici poſſint.

Luca 6. Marc.3. Matth.10. Marci 3. Luca 6. Act.1.

Natura totus herboſus, floridus & amœnus eſt, ac cæleſti philoſophiæ conuenientiſſimus. Vnde & Chriſtus frequenter hoc loco orauit & docuit. hîc Diuina oratione integras noctes traxit. hîc omnibus ſuis diſcipulis ad ſe vocatis, duodecim ex eis delegit, quos & Apoſtolos ordinauit ac nominauit. Simonē nempe, quem nominauit Petrum. & Andreā fratrem eius. Iacobum Zebedæi filium, & Ioannem Iacobi fratrem: quibus impoſuit nomina Boanarges, quod eſt filij tonitrui. Philippum, Bartholomæum, Matthæum publicanum, Thomam, Iacobum Alphæi filium, Simonem Cananæum, qui vocatus fuit Zelotes. Iudam Thaddæum, quem Græci Lebbæum vocant, Iacobi Alphæi fratrem. & Iudam Iſcarioten, qui & prodidit illum.

Mat.5.6.7

Breidenb. itin. 3. Sal. tom. 9.ca.8. Brocar. cui etiā fauere videtur Vitr.c.53. Hier.in ep. ad Marcel. & in epita. Paulæ.

Hîc vnà cum eiſdem ſedēs, prolixo & inſigni ſermone, quem D. Matthæus tribus capitibus deſcribit, de octo beatitudinibus ac Euangelicis perfectionibus diſſeruit. clarè diſerteque in Apoſtolis nos inſtituens, quibus in rebus vera ſita ſit beatitudo, veteriſque legis Chriſtiana perfectio. Modum item docens vtiliter eleemoſynas erogādi, Deum Patrem orandi, & ſincerè ieiunandi. Monens etiam non alibi quàm in cælo theſaurizādum, omnemque de victu & veſtitu ſolicitudinem in Deum proijciendam. Atqui ſedulò præcipiens non temerè iudicandum aut docendum, orationi verò vigilanter inſtandum. Vrgens porrò arctam virtutis viam ſine mora capeſſendam, & per anguſtam portam ad vitam intrandum. Denique à pſeudoprophetis diligenter cauendum. ſuæque huic doctrinæ firmiter inhærendum. Oſtenditur etiamnum ibi lapis in quo Ieſus Chriſtus prædicās ſedit; & loca in quibus Apoſtoli conſediſſe memorantur.

Sunt qui Chriſtum hoc quoque in monte quinque panibus & duobus piſcibus, quinque hominum millia ſatiaſſe cenſent, ideoq; locum

Fretell. Sal. vbi supra.

locum hunc Christi & Apostolorum mensam appellant. nonnulli verò iuxta Tiberiadem ciuitatem id contigisse autumant. quod tamen vltra mare Galilææ factū esse, ex Matthæi, Marci, & Ioannis Euangelio manifestè patet. qui scribunt Dominum vnà cum Apostolis Mare Galilææ traiecisse. atque peracto hoc miraculo, Apostolos idē rursum trāsnauigasse mare. Iesum verò super maris aquas peditem transiuisse, tandemq; vnà in terram Genesar venisse. Mihi verò alterū multiplicatorum panum miraculū hoc loco peractum fuisse videtur, quo nempe septem panibus & paucis pisciculis quatuor hominum milibus saturatis, septē sportæ impletæ sunt reliquiarum fragmentis, quæ saturis superfuerant: & quod Dominus scribitur dimissa turba nauigio profectus in terram Magedan siue Dalmanutha; intelligēdum esse de nauigatione, qua non quidem ad oppositum maris littus nauigarit; sed in eodem littoris latere maris oram circumlegerit. Quod Euāgelicæ historiæ satis conuenire videtur, cùm non dicatur hîc trāsfretasse, sed venisse in fines Magedan.

Vide in tribu Manass. 2.43.

Matth. 15. Marc. 8. Iansen. ca. 63. concor. Euang.

Ad pedem huius montis etiam Dominus Iesus languentium, & à spiritibus immundis obsessorum multitudinē curauit. ac ibidem prædictum de vita beata sermonem, stans in loco campestri summatim corā copiosa plebis multitudine replicasse videtur.

Luca 6.

70.

HOC loco ad radicem Mōtis Christi, Dominus leprosum supplicem suo tactu mundauit: & mūdatum ad sacerdotes, ab eis iudicandum remisit. Matth. 8. Marc. 1. Luc. 5.

71.

NAASON, seu Naasson, cuius in principio libri Tobiæ fit mentio, antiqua in tribu Neptalim ciuitas est. quæ à Mari magno versus Orientem nouem, infra vrbem Neptalim contra Occidentem tribus, à ciuitate autem Dothaim versus Aquilonem tribus miliaribus, in valle quadam sita est.

Tob. 1. Tyr. 21. bel. sacr. 28. Brocard. iti. 4. et 7. Breidenb. itin. 4.

72.

NECEB, Hieronymo Nezeb, tribus Neptalim ciuitas est, quæ tanquam domina ciuitati Adami imperabat. Ios. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. N.

73.

NEPTALIM, siue Nephthali, insignis in Galilæa superiori tribus Neptalim vrbs est, supra Naason, à qua tribus versus Orientem miliaribus abest, post Viam maris, quæ ducit ad Occidentem sita. In sinistro habens vrbem Sephet, paulò plus vno miliario versus Aquilonem ab ea distantem. A ciuitate autem Dothain contra Aquilonem tribus, à Bethsaida verò versus Occidentem totidem miliaribus separata est.

Tob. 1. Tyr. 21. bel. sacr. 26. Brocard. itin. 4. Breid. ibid.

Situ, locique natura firma ac munita sanè vrbs est. ab Occidente enim præalto ei adiacente monte munitur. qui non nisi ab Orientali sui parte per angustissimam viam ascendi potest.

Gloriosissimi regis Salomonis ætate huic vrbi ab ipso præfectus erat Achimaas, qui Basemath eiusdem regis filiam duxerat vxorē. vnde non obscurè colligi potest, inter præclarissimas Israëlis ciuitates hanc vrbem debere recēseri. Quæ insuper natiuitate & vita pij, iusti, & patientissimi Tobiæ multùm nobilitata fuit. qui anno Ezechiæ regis Iuda sexto à Salmanasar Assyriorum rege, vnà cum decem tribubus Israël hinc in Niniuen Assyriæ metropolim captiuus abductus; licet inter gentiles in captiuitate ageret, Diuinæ tamē legis præcepta, viamque veritatis, ac pietatis opera non deseruit. cæcitate denique à Deo tentatus, patientiam non perdidit.

3. Reg. 4. Tob. 1. 4. Reg. 17. 18.

Quidam longè à veritate aberrantes, vrbem Neptalim tēpore Hierosolymitani excidij Iotapatam, aut vitiosè Ionapam seu Iosapatam dictam fuisse putant. Nunc autem Arabis Suziz, Siziz, vel Syrin vocari, plurimorum authoritate constat. Sunt qui Christianorum tempore Episcopali sede Neptalim decoratam fuisse censeant.

74.

NIGRAGVARDA, castellum in monte extructum, ex quo Paneadensis ciuitas videri potest. Tyr. 18. bell. sacr. 15.

75.

PANEAS regio, à Paneade vrbe nomen habens, quam vnà cum Trachonitide, Batança & Gaulonitide regionibus, Herodes senior filio suo Philippo, tetrarchiæ nomine testamento assignauit. Ioseph. 17. antiq. 10. & 2. bell. 8.

76.

PANIVM antrum, specus siue spelunca est, licet vmbrosa, amœnissima tamen, in altissimi saxosique montis, qui Panius appellatur, radice sita. vnde Dan fons Iordanis fluuij profluit. ex qua parte specui subiecta est in immēsum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, tam imperscrutabilis profunditatis, vt demittentibus aliquid, donec terrā inueniant, longitudo nulla sufficiat.

Ioseph. 15. antiq. 13. & 1. bell. 16. & 3. bell. 18.

Naturalis Panij pulchritudo, regijs opibus & Agrippæ diuitijs magnificentius accurata est. Cui loco alioquin celeberrimo, non parum honoris contulit marmoreum illud templum, quod in loco ei vicino, Augusto Cæsari ab Herode seniore erectum fuit.

In prædictum aquæ receptaculum gentili patrioque quodam errore accolæ celebri ac festo die congregati, victimam dæmoni nescio cui proijcere ac immolare solebāt. Quæ mirificè dæmonis illius astu & opera subitò disparebat. Quo cum adstantibus persuaderetur, hostiam inuisibiliter in cælum esse sublatam, ea res pro ingenti miraculo vbiq; ce-

Euseb. 7. hist. Eccl. 13. Niceph. 6. Eccl. hist. 14.

celebrata

lebrata fuit. Accidit autem sub Galieno Imperat. dum hæc gererentur, adesse Romanæ vrbis senatorem, Regia prosapia, opibus, ac nomine clarissimum Asterium, illustrē postea Christi martyrem. Qui cùm spectatores omnes miraculi huius stupore animaduerteret constringi, humanos miseratus errores, cum gemitu & suspirio oculos simul & palmas ad cælum tendens, rerum omnium Deum tota fide profusis lacrymis inuocat, vt fallacis dæmonis, illis aquis innatantis præstigias dispelleret, ac fraude & errore tanto miseros illos mortales liberaret.

Hæc illo cum fletibus supplicante, confestim subnatans victima illa, quæ inuisibiliter credebatur asšūpta, superferri aquis videtur, & conspectibus omnium redditur.

Ita vnius Christiani prece diabolicus tantorum sæculorum dolus, ac longè lateque celebratum miraculum, hominumque de eo portentosa opinio, adeò sublata est, vt deinceps nihil eiusmodi in eo loco sit factum.

77.

PLANICIES maxima, quæ inter montes Mesaphar, & scabras rupes fluuio Eleuthero imminentes sita est. In qua Hierosolymorum rex Balduinus quartus inita cum Saladino pugna, multis Turcarum interfectis, cæteros in fugam vertit. At redintegrato ibidem prælio, victoribus victis, plurimisque Christianorum captis, reliqui in castrum Belfort se contulerunt. Tyr. 21. bel. sacr. 28. & 29.

78.

PONS, quà ex vrbe Capharnao per Iordanē in ciuitatem Corozaim trāsitus erat. Vbi certi ad hoc deputati receptores, Roman. nomine (quòd ipsi fortè pontem, vt cōmodè ꝑ eum è Iudæa in Syriam traiectus esset, extruxissent) vectigal, quod Gallico vocabulo Passagium nominant, à transeuntibus accipiebant. Hos quidam à Christo didrachmum, de quo in Matthæi Euangelio agitur, hîc exegisse putant. Attamen non desunt, qui hoc didrachmum (quod valebat septem stuferos nostrates, aut, quod idem est, septem solidos Gallicos Turonicos) Romanis alia ratione annuatim pendendum fuisse existiment. Interim Dominus cùm Regis esset filius, ideoque ab omni vectigali & tributo immunis, ne exactores offenderet, Petro iussit hamum in mare mittere, & statêrem in ore piscis inueniendum, pro se & illo exsoluere. *Matth. 17.*

79.

RAMA, vicus in tribu Neptalim, qui haud procul ab vrbe Sephet in excelso colle ædificatus est. *Hieron. de loc. Heb. lit. R. Brocard. itin 6. Breid. ibid.*

Admonet hoc loco Diuus Hieronymus varijs diuersarum tribuum ciuitatibus & vicis idcircò eadem nomina Rama assignari; quia cùm apud nos vnum nomen sonare videantur, apud Hebreos tamen quòd diuersis scribantur literis, diuersa esse nomina. Omnes interim istæ Ramæ in excelsis collibus sitæ sunt: nam Rama Hebræis excelsum & sublime interpretatur.

80.

REBLATHA, aliâs Rebla, Hebraicè Ribla, inclyta vrbs in terra Emath ac tribu Neptalim, iuxta fluuium Iordanem sita. quæ limpidissimis fontis Daphnis aquis irrigatur. *Num. 34.*

In hac vrbe (licet id quidam in Antiochia Syriæ factum putent) Pharao Nechao Aegypti rex accersitum ad se Ioachaz regem Iuda ligauit: ac ligatum inde in Aegyptum transtulit. *4. Reg. 23. Hieron. de loc. Hebr. lit. R.*

Huc & Sedechias rex Iuda, à Chaldæorum exercitu in campestribus Iericho comprehensus, ad Nabuchodonosor regem Babylonis perductus est. Qui cùm de rebellione & periurio Sedechiam acriter increpuisset, mox eius filios, omnesque principes & nobiles Iuda in conspectu eius hîc occidit. Deinde oculos ipsi Sedechiæ eruit, ac catenis compedibusque vinctum, in Babylonem secum abduxit, & perpetuis mancipauit carceribus. Atque ita Diuina vtriusque Prophetæ, tam Ieremiæ, quàm Ezechielis vaticinia, quamuis à Sedechia, quòd diuersa ac contraria esse videbantur, contempta, ipso euentu sunt impleta. Ieremiæ quidem, quod Hierosolymæ pręsens regi Sedechiæ semel, iterum, tertioque, ipsum à Chaldęis capiendum, & in Babylonem abducendum obnunciauerat. Ezechielis verò, quod eodem tempore apud Babylonem prophetans, etiam Hierosolymam transmiserat, Regem quidem capiendum, at Babyloniam non visurum. *4. Reg. 25. Ierem. 39. 52. Ierem. 32. 34. 38. Ezech. 12. 17. 32. Ioseph. 10. antiq. 9. & 10.*

81.

RECCATH, quæ & Rechath, Racath & Raccath, prævalida in tribu Neptalim ciuitas est. Ios. 19. Hieronym. de loc. Hebr. lit. R.

82.

SAANANIM, aliâs Sannanim, Sahannim, Sahananim, & Sahanannim, Hieronymo Sienaim, ciuitas & quercetum in tribu Neptalim. Ios. 19. Iud. 4. in Hebr. Hieron. in Hebr. loc. lit. S. Mercat.

83.

SABARIM, ciuitas aut villa, quæ inter terminum Damasci, & confinium Emath sita, ad Septentrionem terræ promissæ limes est. Ezech. 47. Hieronym. ibid. & in loc. Hebr. lit. S.

84.

SABVL, aliâs Cabul seu Chabul castrum etiamnum forte & munitum à Saracenis Zabul dictum, quod à valle Sennim, quam

 versus,

versus Vulturnum respicit, duobus: versus Septentrionē verò à ciuitate Sephet totidem miliaribus distat. Ab hoc castro etiam adiacens regio terra Sabul siue Zabul appellatur. Brocard.itin.3.Breidenb.eod.

85.

SALTVS LIBANI, hoc nomine in sacra Scriptura, tota silua, tam quæ Libanum montem tegit, quàm quæ vel ad Meridiem, vel ad Septentrionem iuxta eum protēditur, intelligenda venit. Tyr.18. bell.sac.11. Vitria. cap.35.

86.

SEDADA, Hieronymo Sadada. vrbs seu pagus, qui Septentrionalis terminus est terræ promissionis. Num.34. Ezech.47. Hieron. ibid.& in loc. Hebr.lit.S.

87.

SEPHAMA oppidum aut vicus, inter villam Enam & vrbem Reblata in ripa Iordanis situm. terminus Israëliticæ terræ ad Solis ortum. Num.34. Hieron.de loc.Heb.lit.S.

88.

SEPHET, siue Cephet, Zephet, & Saphet. vrbs in tribu Neptalim inter montana in altissimo monte ac loco pulcherrimo sita, cu-
Tob.1. ius liber Tobiæ meminit. Quæ à ciuitate Neptalim ad sinistrum, hoc est, ad Septentrio-
Tyr. bell. nem paulò plus vno miliario, & contra Au-
sacr. li.18. strum à castro Zabul tribus, versus Occiden-
c.14. li.21. tem à Monte Christi totidem, cōtra Africum
c.28. li.22. à Cedes Neptalim quatuor, versus Orientem
cap.16. autem à mari magno decem miliaribus di-
Vitr.c.49. stat.
& 95. Hæc vna fuit ex clarissimis regionis Deca-
Brocard. poleos ciuitatibus. ac Christianorum tem-
itin.3. pore elegantissima firmissimaque arce mu-
Breid.ibid. nita, quæ tutum ac inexpugnabile Christia-
Salig.to.9. norum fuit asylum, totiusque Galilææ mu-
cap.8. nitissimum: quod dominis militiæ templi ser-
Herold.3.
contin.bel. uandum defendēdumque commissum erat.
sacr.8. Rebus Christianorum in terra sancta deficientibus, arx & vrbs hæc per deditionem in Saladini Damascenorum & Aegyptiorum Soldani potestatem deuenit. Qui eo ceu altissimo tutissimoque nido vtens, totam inde Galilæam, sortes scilicet tribuum Zabulon, Isachar, Manassen, Neptalim, & Aser, omnemque terram Ptolemaidem, Tyrum & Sydônem vsq; multo tempore sibi parere coëgit. Nunc verò Turcis paret.

89.

SER, ciuitas est in tribu Neptalim, munitione præstans. Ios.19.

90.

SILVA PANEADIS, quæ olim nomine Saltus Libani etiam comprehēsa, postea ab vrbe Paneade, cui proxima adiacet, vulgò Paneas silua dicta fuit, locus pascendis gregibus maximè idoneus est.

In quo cùm Balduinus tertius, Hierosolymorum rex, innumerabilē Arabum & Turcarum multitudinem, pascuarum sequentes commoditatem, Arabum more in tentorijs habitare, ac magnam gregum armentorumque vim pabulandi gratia, vnde vitam sustentarēt, eò adducere pleno consensu permisisset: tandē ære grauatus alieno, cùm militibus non esset soluendo, impia quorundam suggestione, cōtra datam fidem ac pacta eos per milites suos partim occidit, partim fugauit, partim in seruitutem redegit; cunctaque eorum pecora diripuit. Ex quo tempore multæ eum calamitates secutæ sunt. Tyr. bell. sacr. lib.18.cap.11.lib.21.cap. 10. & 27.Vitriac.ca.35. Niger.geogr. As.com.4.

91.

TABERNACVLVM ABER CINAEI, quod olim haud longè à ciuitate Asor, in valle Sennim, versus Vulturnum quatuor à Castro regio, contra Africum autem à castro Zabul tribus miliaribus tetenderat. Ad quod cùm Sisara princeps exercitus Iabin regis Asor à Debora & Barac iuxta montem Tabor victus, profugisset, à Iahel vxore Aber Cinæi clauo tabernaculi per tempora mallei ictu transfixo, occisus est. Iudic.4.5. Brocard. itin.3.Breidenb.ibid.

92.

TELONIVM, domus erat mari Galilææ iuxta Capharnaum adiacens; in qua Publicani, hoc est, qui publica Senatus populiq; Romani tributa & vectigalia à subditis pendenda certo constituto precio redemerant; ea à præternauigantibus & applicantibus recipiebant. Quorum licet officium, vt est Reipublicæ necessarium, ita sine peccato consistere possit: quoniam tamen huiusmodi hominum genus plerunque nullam religionis habet rationē, & quæstui & auaritiæ penitùs addictum, vi & rapina peccare, & supra quā ipsis à Principibus præscriptum est, à populo extorquere, suique commodi ex publicis incommodis negotium agere solet; ob hęc Publicani, quasi publici peccatores apud Iudæos (vt apud Christianos publici fœneratores) vel maximè erant infames. His accedit, quòd olim Iudæi ab huiusmodi tributo liberi, contra Diuinæ legis libertatem, à Publicanis Romanorum ministris iniustè & tyrannicè hac extorsione se premi putauerint.

Hac cùm Iesus quondam præteriret, Mat- *Matt.9.*
thæo publicano, quem in telonio mensæ ve- *Marc.2.*
ctigalis adsidere videbat, ait; Sequere me. Cu- *Luca 5.*
ius vtique occultæ Diuinitatis maiestate atq;
fulgore, quæ etiam, vt habet D.Hieronymus, *Hieron. in*
in humana facie relucebat, Matthæus totus *Matth. 9.*
commotus est. & sicut Magnes ferrum aut annulos sibi copulat: ita & Christus etiam primo aspectu eius ad se cor attraxit, vt mox surgēs, cùm in domo sua Dominum vnà cum

multis

multis publicanis & peccatoribus magno, opulento, & honorifico conuiuio splendidè excepisset; negotijs, rebusq; ac possessionibus omnibus relictis, deinceps secutus est eum.

Iansen. commen. in concord. Euang. ca. 33. Referunt qui hanc terram diligentiùs perlustrauerunt, locum vnde Matthæus vocatus fuit, extra Capharnaum circa mare etiamnum demonstrari.

93.

TEMPLVM AVGVSTI elegantissimum, quod prope fontes Iordanis Herodes senior Cæsari Augusto etiamnum viuo è candido marmore exstruxit ac dedicauit. Ioseph. 15. antiq. 13. & 1. bell. 16.

94.

THELLA, aliâs Thalla, vicus Iordani proximus, qui versus Orientem Galilæam superiorem finit. Ioseph. 3. bel. 2.

95.

TICHON, aliâs Thicon & Ethicon, vrbs siue pagus, qui est iuxta terminum Auranitidis regionis. Ezech. 47.

96.

VADVM IACOB, locus est in pago Cades Neptalim, distans à Cæsarea Philippi miliaribus decem. vbi per pōtem transitus vltra Iordanem erat.

Vadum autem Iacob ideo appellatur, quòd Maiorum traditiones habeant, hunc eum esse locum, vbi Iacob patriarcha à facie fratris sui Esau in Mesopotamiam Syrię profugiens, Iordanem transiuit, nihil secum præter baculum conferens. vnde cùm multo grege ditatus reuerteretur, lætus dixit: In baculo meo transiui Iordanem istum: & nunc cum duabus turmis regredior. *Genes. 32.*

Eodem hoc loco anno Christi supra millesimum & centesimū septuagesimo octauo Hierosolymorum rex Balduinus quartus super ripas Iordanis in colle mediocriter eminenti sex mensium spacio, miræ fortitudinis castrum in quadrum exædificauit: quò Saracenorum ex Damasco in terram sanctam repelleret excursiones. Tyr. bell. sacr. lib. 18. cap. 13. & lib. 21. cap. 26. & lib. 22. cap. 22.

97.

VALLIS SENNIM, inter Castrum regium & castrum Sabul, non procul à ciuitatibus Asor & Cedes Neptalim sita. in qua Aber Cinæus tetenderat tabernaculum, in quo Sisara occisus est. Iud. 4. Brocar. itin. 3. Breidenbach. ibid.

98.

VCVCA, aliâs Vcoca, Hucuca, & Hucoca, Hieronymo Icoc. ciuitas fortis Neptalim, quæ in confinio tribuum Neptalim & Zabulō, haud procul à tribu Aser sita est. Iosue 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. I.

99.

VIA, quæ ducit in Galgala, quà Bacchides castra duxit. 1. Machab. 9.

100.

VIA maris, cuius in prophetia Isaiæ, libro Tobiæ, & Euangelio Matthæi fit mētio, indeque nomen habet, quòd è Syria in Occidentem ad Mare magnum seu mediterraneum ducat; publica quædam via est. Quæ initium in Syria sumens, per montana Traconitidis regionis & ciuitates Cedar & Corozaim, atque Iordanem fluuium, tandemq; vrbem Capharnaum transit, illincque per littus Maris Galilææ procedens, iuxta ciuitates Bethsaidam, Neptalim, Sephet, & Naason præterit; & per Galilæam gentium, ac Vallem Aser, quæ nunc S. Georgij appellatur, Ptolemaidem decurrens, merces suas in vniuersum Occidentem distrahendas, ad mare magnum exonerat. *Isai. 9. Tob. 1. Matt. 4. Lira. ibid. Brocard. itin. 3. Breidenb. ibid.*

101.

ZEPHRONA, siue Sephrona, aliâs Ebrona, Hebraicè Ziphrona, ciuitas aut vicus, qui ad Septentrionem terræ promissæ terminus est. Numer. 34. Hieronymus in Ezech. 47.

P.

Pharan desertum, & confinia eius, cum parte Ægypti.

I.

Genes. 21. Numer. 10. 13. 20. Deu. 1. 32. 1. Reg. 25. 3. Reg. 11. Ierem. 2. Iudith 5. Breidenb. die 10. Septembr.

PHARAN desertum amplissimum, vastissimum, inuium, & inaquosum, continens à monte Sinai vsque Cadesbarne iter vndecim dierum, cuius terra nec arari potest, nec seri, tota arida est, sterilis & squalida, inhabitabilis, hominibus, villis, domibus & casis carens; vbi nec homines videntur, nec bestia, nec aues; imò nec arbores, nec germen aliquod, sed non nisi rupes & montes saxosi, altissimi, asperrimi, vndiq; prærupti & præcipites, mixti coloris, rubei & nigri, solis ardoribus exusti; quo splendēte videntur saxa refulgentia, quasi essent oleo inuncta, quæ ipso visu horroris speciem & mortis imaginem præ se ferūt. Terra autem cæloque aquarum penuria est; iacent arenæ steriles, quas vbi vapor solis accendit, feruido sole exurente vestigia, intolerabilis æstus existit. Luctandum insuper est, nō tantùm cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltū & vestigio cedens, ægrè moliuntur pedes. In hoc deserto vagati sunt filij Israël annis triginta octo, quo toto tempore, nec manna, nec aqua eos defecit; non vestimenta, non calceamēta eorum detrita sunt; atque ex ipsis plus quàm sexcenta virorū millia, præter mulieres & paruulos, ibi mortui, eorumque cadauera consumpta sunt. Accipitur autem aliquando Pharan pro prima parte deserti Arabiæ, prope montem Sinai; aliquādo pro vltima parte versus terram promissionis; aliquādo vocatur desertum Sin צ, quæ litera apud Hebræos est.

Deut. 2. 8. 29. Num. 14. 26. Nume. 10. 12. 13. Deut. 1.

2.

ADORA, quæ & Abora, quæ & Doreon, vrbs Idumææ, quam cepit Hircanus. Ioseph. 13. antiq. 16. 21.

3.

AEGYPTVS regio, quæ & terra Cham sæpe in sacris literis dicitur, à filio Noë Cham, eius principe. A Prophetis appellatur lingua Hebraica Mesraim, siue Misraim, à Mesraim filio Cham ita nuncupata; quondā Aëria dicta est. Et quidem inter cæteras orbis partes munitissima: nam & terra difficilis accessu, marique importuosa est. Ab Occidente aridam Lybiam habet obiectā; à Meridie verò limitē, qui Syenem ab Aethiopia dirimit, nauibusque inuias Nili fluminis cataractas; itemq; ab Oriente Mare rubrum, ad Copton ciuitatem vsque diffusum; Septētrionale verò munimentum habet terram vsque ad Syriam, & quod dicitur Aegyptium pelagus, totum portubus carens. Atq; est regio ipsa latissima, in qua rarò pluit, sed Nilo statis anni vicibus inundante, fœcundatur & irrigatur; frumēti, cucumerum, peponum, pororum, ceparum, alliorum, holerum, cæterorumq; terræ fructuum fertilitate, carnium, piscium-que copia abundat; adeo quidem, vt Romanorum tempore maxima fuerit imperij pars, propter frumētariam functionem: vt Vespasianus putaret, cùm primùm ad imperium assurgeret, si Aegypto potitus esset, vi quoque; si perstaret, deijciēdum Vitellium; nec enim perpessurum esse populum Romanum fame opprimi. Vrbes insignes, Incolarum aliquando 750. myriades, præter plebem Alexandrinorum. Gens tota delicata est, libidini & ignauiæ dedita, quæ voluptatibus solùm & captandis vndecunq; lucris occupetur: & quia vinum ibi rarum est, cereuisia (potione ex frugibus aquaq; confecta) maximè vtūtur: mortalium pene omniū superstitiosissimi, vt qui beluas etiam & pecora Diuorū loco habeāt; Apim, Pan, taurum, simiā caudatam, canes, hircos, asinos, arietes, accipitres, noctuas, &c. Et de Api quidem multa memorant Plinius, Herodotus, Solinus, & alij. Erat autē bos corpore toto niger, cādida in frōte macula, quē cùm ad se adductum Cambyses, qui primus Persicorum regum Aegyptum subiugauit, in femore vulnerasset: dignus sanè, inquit, Aegyptiorum Deus. Enimuerò singulæ pene vrbes, singulas in Aegypto bestias venerabantur; vnde ab ipsis animalibus, ciuitatibus ibi nomen indebatur; vt Leonto, Cyno, Lyco, Busyris, Tmuis, à leone, cane, lupo, busyride, boue, hirco, vt videlicet constaret omnibus, quales ibi Deos colerent. Ingresso autem in eam terram Christo, simulacra & idôla omnia corruerunt; prædicante verò ibi sancto Marco Euangelista, præ cæteris nationibus Christianorum & eremitarum nobilitate & multitudine floruerunt. Atque in hac terra filij Israël, multis annis durissimis operibus luti & lateris oppressi, deseruierunt, atque inde maximo miraculo liberati, in terram promissam descenderunt.

Psalm. 77. 78. 104. 105. Gene. 10. Ioseph. 1. antiq. 12. Hieron. qu. in Gene. 1. Euseb. in chronicis. Ioseph. 5. bell. 11. Num. 11. Ioseph. 2. bell. 16. Hieron. in Isai. ca. 19. Hieronym. con. Iouin. lib. 2. & in Ezech. 29. Hieron. in Isai. 19. Exod. 1.

Cæterùm, quemadmodum apud Romanos Cæsares & Augusti reges eorum appellātur à primo C. Cæsare, & adoptiuo eius filio Octauiano, qui postea Augustus est appellatus; apud Syros, Antiochi; apud Persas, Arsacidæ; apud Philistæos, Abimelec: ita apud Aegyptios, Pharaonis, & post Alexandrum Ptolomæi vocabulo regia dignitas demonstrabatur. Patrum nostrorum memoria, euerso Sultani & Mamalucorum imperio, tota ea terra Selymi Turcarum Imperatoris potestati subiecta est; & ad hunc diem possidetur.

Hieron. in Ezech. 28. 29. Ioseph. 2. antiq. 9. & 8. ant. 6. Paulus Iou. in hist. tom 1.

4.

MARE AEGYPTIACVM. Isa. 11. totum caret portubus. Ioseph. 5. bel. Iud. 11.

5. AESI-

5.

AESIMON, locus deserti deniq; & ipsum vocabulum incultam terram desertamque significat. Hieron. in loc. Hebr.

6.

Ierem. 46. Ezech. 30. Naum 3. & ibi. Hie. ALEXANDRIA, hebraicè quondam No dicta. fuit vrbs potens, & totius Aegypti celeberrima, populosa, opulenta, munitissima. Habet enim pro muro aquas circũquaque. Hinc Nilo, inde lacu Mareotico seu Meotide, ab alia parte mari ipso cingitur. Hãc iuxta Prophetarum vaticinia, à Nabuchodonosor, & Chaldæis destructam, diu post, ante Christi aduentum anno 320. Alexander Magnus Macedonum rex, ad effigiem Macedonicæ clamidis, orbe gyrato, spacio septendecim dierum, vt Iustinus testatur, libro XI. extructis muris, qui se extenderent ad sex millia passuum, magnificè restituẽs, de suo nomine appellauit Alexandriam. *Ioseph. 2. bell. 16. & 5. bell. 11.* Vrbs omnium post Romam maxima, longa stadijs triginta, lata decem, ambitu ipso complectitur passuum millia quindecim. Est autẽ vel in primis admirandus vrbis illius portus; cùm sit ea loci natura, vt difficilimum videatur vel tranquillis *VVil. Tyr. 19. bel. sac. 27. & cat.* circumquaq; omnibus eò pertingere: nam & ostium perangustum habet, saxisq; latentibus à directo cursu deflectitur; & læua quidem pars manufactis brachijs cingitur; à dextera verò Pharus obiecta insula, turrim maximam sustinet, ad trecenta vsque stadia nauigantibus igne lucentem, vt quàm longissimè difficultatem applicandarum nauium præcaueant.

Circa hanc autem insulam opere instructo ingentes muri sunt, quibus afflictum pelagus, & obiectis obicibus fractum, asperiorem facit meatum, eoq; periculosum per angustiam aditum: intus tamen portus ipse tutissimus est, & triginta stadijs magnus, in quem tam quæ desunt illi terræ ad beatitudinem deuehũtur, quàm quæ superãt ex domesticis & indigenis in totum orbem diuisa exportantur. propter loci commoditatem metropolis fuit totius, & celeberrimum orbis emporium, populis & diuitijs abundans. quo tempore Romanis paruit, pendebat plus tributorum singulis mensibus, quã Ierosolyma toto anno; & præter pecuniam, quatuor mensium annonam Romanæ plebi ministrabat. Habuit scholam omniũ disciplinarum, & bibliotecam instructissimã, *Strab. Geogr. lib. 13.* quæ continebat 40. librorũ millia; quam primus dicitur instituisse Aristoteles, magnificè auxisse Ptolomæus. Sed hic tantus thesaurus, cum incomparabili totius orbis detrimento, in illa Iulij Cæsaris fuga, & mox victoria, totus igne perijt. *Hieron. in loc. Actor.* Annunciauit hîc Christum Euangelista primus D. Marcus; cumq; ibi Episcopus sedisset annis viginti, laqueo strangulatus est; cuius tumulũ ætate Hieronymi pijssimus quisque ibi venerabatur. at verò excelluit mox viris clarissimis, atque ob cultum diuinum isthic florentem, plebisq; sanctimoniam paradysum Domini veteres eam nuncupabant. Fuit enim illustris prælatione sanctorum Patrum Athanasij & Cirilli, eorumque tumulis decorata: habuit Origenem, Philonem, Dionysium, Didimum, vt infinitos alios taceamus; quem postremum vt docẽtem audiret, eò contendit Hieronymus. atque ibidem S. Catharina virgo decollata, vt multi autores sunt, lac pro sanguine fudit. Obtinuit secundum inter Patriarchas locum, Aegypti, Lybiæ, Pentapolis, & multarum prouinciarum reuerenda metropolis: iam à Turcis possidetur. *VVilh. 19. bel. 27. Hieron. de vir. illustr. Breidenb.*

7.

ALVA, quæ & Alia, ciuitas Idumæorum. Genes. 36. 1. Paral. 1.

8.

ALVS; vbi decima mansio filiorum Israël in deserto. Nume. 33.

9.

AMALEC ciuitas; vnde & Amalecitis regio, & populi Amalecitæ, orti ab Amalec filio Eliphaz primogeniti Esau ex Thãna concubina Eliphaz: hi impugnarunt in Raphidim Israelem ascendentem ex Aegypto, cuius iniuriẽ memor Dominus, voluit illos per Saul internecione deleri. *Num. 13. Genes. 14. 36. 1. Reg. 15. Brocar. & Breid. it. 6. Ioseph. 2. antiq. 1. Exod. 17.*

10.

AMORRHAEVS mons, qui & Melani montes à Græco dicuntur; & hîc habitabant quoque Amorrhæi. Fit etiam inscripturis mentio fluuij Amorrhæi. *Ptolom. 5. cap. 17. Deute. 1. Iud. 1. 4. Esdr. 1.*

11.

ĀQVAE contradictionis. Mansio 33. Petra hæc, Dei præcepto & iussu, virga Moysis bis percussa, effudit Israëlitis aquas largissimas: & quoniam Moyses & Aaron Deo nõ confiderant, idcirco neuter eorum potuit introire terram promissionis. etiamnum tempore Hieronymi rupes ea hîc ostendebatur. atque hinc missis ad Edom nuncijs à Moyse transitus petitur, sed non impetratur. *Nu. 20. 27. Deut. 32. 33. Psalm. 80. 104. 105. Sapien. 11. & alib. Hieron. in Gene & in loc. Hebr.*

12.

ARADA, mansio 21. Num. 33.

13.

ASERIM ciuitas, in qua Heuæi, siue Euæi gigantes habitarunt, orti primùm ab Euæo filio Chanaan. sita est in dorso montis Seir, inter Aegyptum & Chananæam, vt quibusdam videtur. Aseroth appellata sunt hæc loca, sed Hebræi Aserim nominant. *Deut. 2. Ios. 13. 4. Reg. 17. Hieron. in loc. Hebr.*

14.

ASEROTH, quæ & Eserimoth, mansio decima quarta; vbi Maria & Aarõ murmurauerunt cõtra Moysem propter Aethiopissam: quapropter Maria lepra perfusa, & *Nu. 11. 12. 13. 33. Deute. 1.*

septem diebus extra castra separata, oratione
Hieron. in loc. Hebr. Moysis recepit sanitatem. Hebræis appellatur Asedoth, vt quidam volunt, sed, quemadmodum inquit Hieronymus, Asedoth est alia ciuitas, quam expugnauit Iosue, Rege eius interfecto.

15.

ASIONGABER, mansio 32. eaque vltima solitudinis Pharan, ciuitas & portus Iudæorum fuit in littore maris rubri, in terra Edom; quo reges Iudæ ad Iudaicas nauigationes vsi sunt: vnde & rex Solomon ibi classem fecit, eamq; mittens in Ophir Indiæ, quæ post aurea terra nominata est, magnam vim auri inde asportauit. Rex Iudæ Iosaphat cùm hoc ipso loco classem instruxisset, nauigaturam in Ophir pro auro, tota vi tempestatis contrita est, eò quod societatem inijsset cum impio Rege Israël. Iosephi tempore Berenice vocabatur; Hieronymi autem Essia. Sed quod in Regum libris scribitur, classem iuisse in Tharsis, varia doctissimorum hominum sententia est: nam vel Indiæ regio est hoc nomine, vel certè omne pelagus Tharsis appellatur. Cosmographis creditur esse in Africa, & nunc Zaphalla vocari, vbi aurifodina inueniatur. Et Hieronymus alibi docet per Tharsim significari vel vrbem Ciliciæ, vel Carthaginem Africæ, vel Indiam.

(Margin: Num. 33. Deut. 2. 3. Reg. 9. 2. Par. 8. 20 3. Reg. 22. Iosep. 8. antiq. 6. Bened. in 3. Reg. 10. Hieron. super 10. ca. Iere. & in loc. Heb. & in Isai. 2. c.)

16.

AVRIFODINA, hebraicè Dizahab, græcè catachrysea dicta; vbi auri est plurimum. Sunt autem montes auri fertiles in deserto, itinere vndecim dierum de Oreb, iuxta quos Moyses Deuteronomium scripsisse perhibetur: sed & metalli æris, quod nostro tempore corruit, montesque venarum auri plenos olim fuisse vicinos existimant. Deuter. 1. Hieronym. in loc. Hebr. & epist. ad Fabiolam mans. 42.

17.

BEELSEPHON, alij Bahalsephon, locus seu ciuitas ad rubrum mare sita. Exo. 14. Num. 33. Ioseph. 2. antiq. 13.

18.

BENEIACHAN, quæ & Beroth filiorum Iachan, mansio 28. Nume. 33. Deuteronom. 10.

19.

BOSRA, aliâs Bozra, egregia in Idumæa vrbs est, non longè à ciuitate Theman dissita; habet à firmissima munitione nomen. Patria fuit Iobab. Gen. 36. Meminit huius Isai. 36. Ierem. 49. Amos 1. & iterum Isai. 63. sed sensu allegorico, vt tradunt Hieron. in eum locũ & Dionys. Areopag. cælest. hier. ca. 7.

20.

BVZ, ciuitas Idumææ, in terra Cedar; contra quam prophetauit Ieremias. Ierem. ca. 25. Hieron. ibid.

21.

CADES, vrbs in finibus Edom; vbi principes Amalec à Chodorlahomor cæsi sunt. per anticipationẽ dicta est fons Mesphat, siue Misphat, id est, fons iudicij, quod ibi Deus populum iudicauit, à qua & adiacens solitudo appellatur desertum Cades.

(Margin: Genes. 14. 16. 20. 30. Hieron. in quæst. & loc. Hebr. Num. 13. 20. 23. 27. Deut. 1. 32. Iudic. 11. Psal. 28.)

22.

DESERTVM Cades, vbi mansio 33. quę fortè rectius ponetur in ipsa Cades. In hac mansione anno quadragesimo egressionis de Aegypto, Maria soror Moysi mortua est, & sepulta; cuius sepulcrum monstrabatur ibi ætate Hieronymi. Sed & scriptura desertum Cades contra faciem Aegypti extẽdi memorat, ad quod primùm venerunt Hebræi, mari rubro transuadato.

(Margin: Hieron. in loc. Hebr. Num. 20.)

23.

PALMA Cades. Ecclesiast. 24.

24.

CADESBARNE ciuitas, quod probabilius est; alij volunt locum fuisse in deserto Pharan. Hinc Moyses exploratores duodecim misit, ad considerandam terram promissionis; qua diligenter explorata à deserto Zin vsq; Roob & Emath, & inde versus meridiem, vsq; Hebron, cùm redijssent de Nehescol deferentes palmitem cum vua sua in vecte duo viri, & pœne omnes terræ quam conspexerant, detraherent, suadentes populo redire in Aegyptum, à Deo iussi sunt reuerti per viam maris rubri in desertum, & circũire montem Seir annis triginta octo, atq; ita vagari per desertum annis quadraginta, donec morerentur illi omnes qui murmurauerant à viginti annis & supra, cadaueribus ipsorum ibi consumptis, filijs eorum in possessionem terræ sanctæ deducendis; & ab hoc loco quoniam redierunt in desertum, vocant desertum Cadesbarne. Brocard. & Breidenbachius.

(Margin: Num. 13. 14. 32. 34. Deuter. 1. 2. 9. Iosu. 10. 14. 15. VVilh. 19. bell. 12. Broc. iti. 6. Breid. eod.)

25.

CASIVS mons, & ciuitas, vt quidam volunt, in quo est Casij Iouis templum, & sepulcrum Pompeij Magni, qui haud procul inde nauigans occisus fuit. Hinc Casiotis & Cassiotis regio. Ioseph. 5. bel. 14. Hieron. in Isai. 19. Plin. lib. 5. & alij.

26.

CASTRA ad mare rubrum, vbi mansio 7. iuxta sinum quendam maris rubri, qui carecto, iuncis & scirpis plenus erat. Num. 33. Hieron. de 42. mans. ad Fabiolam.

27.

CEDAR, hebr. Chedar, à Cedar filio Ismaëlis ita cognominata, in qua habitabant Ismaëlitæ, sic dicti ab Ismaële filio Abrahæ, qui & Agareni ab Agar ancilla Abrahæ; nunc

(Margin: Genes. 21. 25. 37. Iud. 8. 1. Paral. 1. 5. 27.)

Psal.8. Thren.3. Isai.21.60. & ibi.Hie. Iere.2.49. Ezech.25.27. Hier.quæst. hebr.in Genes. & in loc. Hebr. & contra Iouinian. Genes.16.

hæ; nunc peruerso & falso nomine Saracenos se vocant, à Sara vxore Abrahæ, mendax sibi nomen assumentes. Prophetarunt contra hanc Isai. & Ieremias. Fuerunt Ismaëlitæ semper fortes & feroces sagittarij, gens semper vaga, & sine certis sedibus passim inerrantes, camelorum lacte & carnibus viuunt, & cùm ita totam illam solitudinem peruagētur, infesti sunt finitimis omnibus, vt compleretur verbum Domini de Ismaële: hic erit ferus homo, manus eius contra omnes, & manus omniū contra eum, & è regione vniuersorum fratrum suorum figet tabernacula. Atq; his artibus & prædandi licentia paulatim longè lateque dominati sunt. degunt mitrati & intonso crine, labra superiora non radunt, cætera tonsi; sagittas veneno inficiunt. ex his ortum & originem habent Arabes, qui quasi ex traditione videlicet suorum maiorum decimo tertio ætatis anno pueros suos circumcidunt, quod ea ætate Ismaël à Patre sit circumcisus. Ex hac Ismaëlis Arabumque gente ortus est Mahometus Arabs, qui cùm moriens sese in cælum dixisset abiturum, illis diu & nequicquam rei miraculum expectantibus, tandem tetro coacti odore, cadauer eius ferrea arca, quam sibi viuus pro monumento extrui iusserat, incluserunt, & seruant ad cultum & idolum posterorum.

Ioseph.1. anti.20.12. Lodoic.Ro. nauig.li.1.

28.

CEELATA, mansio 19. vbi quidam ligna colligens sabbato, ob hoc incarceratus, Dei voce condemnatus, & extra castra lapidatus est. Nume.15.33.

29.

CENEZ, Hieronymo Cene, ciuitas & regio principum Idumæorum; cuius incolæ appellantur Cenezæi. Genes. 36. 1. Paralip.1. Genes. 15. Num.32. Hieronym. in loc. Hebr.

30.

HIC Cananæus rex Arad pugnauit contra Israel, & victus est, qui loco nomen anathema indiderunt. Num.21.

31.

DAPHCA, alijs Daphchah, vbi mansio 9. Num.33.

32.

Hieron.in loc.Hebr. VVilh. Ty. 20.bel. 20. 21.22.&c.

DARON, meminit Ezechiel, quod Symmachus vertit in Africum. A Christianis autem castrum fuit exædificatum apud torrentem, qui dicitur AEgypti, & primùm quidem ab Amalrico, postea ab alijs auctum suburbijs.

33.

Isai.21. Ier.25.49. Ezech.25.

DEDAN, quæ & Dadan, & Dedanim, & Dodanim, vrbs Idumææ; contra quam prophetarunt Isaias & cæt. sita est in excelso loco. Meminit & saltus iuxta Dedanim Isaias cap.21. 27.38.& ibid.Hiero. & in loc. Hebr.

34.

DENABA, ciuitas Idumææ, in qua regnauit Bale rex Edom. Genes.36. 1. Paralippom.1.

35.

DVMA, quæ & Idume, & Idumæa, vna ex vndecim Iudææ toparchijs. Idumææ metropolis, vnde etiam per Antonomasiam pro Idumæa sumitur. est & regio Duma, sic dicta à Duma Ismaëlis filio.

Isai. 21. & ibi.Hieron. & in tradition. Hebr. in Genes. Ioseph.3. bell.2.

36.

ELA, vrbs Esau & Idumæorum, cuius dux nominatur. Genes. 36.1. Paral.1.

37.

ELATH, quæ & Ahilath, & Ailat, & Ailoth, & post Aila, siue Haila, vrbs regni Edom, in littore maris rubri sita; vnde ex AEgypto in Indiam, & inde ad Aegyptum nauigatur, quam transierunt filij Israel. ædificauit aliquando hanc Ozias rex Iuda, & redegit sub imperium suum; sed non ita multo post eripuit Rasin rex Syrię, eiectisque Iudęis restituit eam Syriæ. Tempore Hieronymi morabatur ibi, & erat in præsidio legio Romanorum, cognomento decima. Fuit & Elamitarum quōdam natio, cui imperauit Chodorlahomor, cuius & in actibus quoq; Apostolorum fit mētio; & in Regnorum libris vrbs quędam Palestinæ Elam scribitur. Hieronym. in loc. Hebraic.

Deut.2. 3.Reg.9. 4.Reg.14.16. 2.Paral.8.26. Hieron. in Ezec. 47. & in vita Hilarion.

38.

SPELVNCA Eliæ in monte Oreb, vbi vidit, quantum homini licet, transeuntem Dominum. 3.Reg.19.

39.

ELIM, mansio 6. Hîc filij Israel repererunt duodecim fontes aquarum & septuaginta palmas. Exod.15.16. Numer.33. Vocat hāc Helim VVilh.Tyr.11.bel.sacr.29. Est etiam Elim nomen ciuitatis Moabitarum. Exo.16. Num.35. & nomen putei. Isaiæ 15. aut etiam ciuitatis Moabitarum, & debet legi Beer-elim. Benedictus.

40.

ESMONA, Hieron. Asmona, vel Asemona, mansio 26. Num.33.

41.

ETHAM, desertum magnum & arenosum ad mare rubrum, quod transiuit populus Israeliticus ante ingressum maris. Exod.15.

42. ETHAM

42.

Exod.13. 33.34. Num.22. 33.& alib.

ETHAM, mansio 3. Hîc primùm visus est Dominus, & cœpit adesse Israëlitis in colũna nubis per diem, & ignis per noctem, quæ deinceps interdiu super eos extẽsa obumbrabat & protegebat eos ab æstu solis, & tota nocte lucens illuminabat eos, quotiescunq; autem migrandum erat aliò, ceu dux precedens ignotæ viæ iter ostendebat. Est & fluuius Ethan, quem sicco alueo ttansierunt Israëlitæ; secundum illud Psal. 73. Tu siccasti fluuios Ethan. fortè tamen dicendum erit, non tam proprium hoc esse nomen fluuiorum, sed à terra, vel deserto per quod fluunt ita describi.

43.

EVILA solitudo. hucusque extendebat se habitatio Ismaêl, & posterorum eius. Ab hac vsq; Sur percussit Saul Amalecitas. Gen. 25. 1. Reg. 15. Hieron. in loc. Heb.

44.

FACIDIA, vicus Rhinocoruræ. Hiero. in Vita Hilarion.

45.

GADGAD, mons, vbi mansio 29. Numer. 33. Deuter. 10. Nominatur & Gaggada ab Hieronymo (fortè Ietabata) locus in solitudine, vbi aquarum torrentes sunt. Hiero. in loc. Hebr.

46.

Genes. 45. 46. 47. 50. Exod. 8. Iudith 1. Hier. quæs. Heb. in Ge.

TERRA GESSEN, siue Iessen, Hebraicè Gosen, regio pastoralis, optima totius Aegypti, & pascendis gregibus aptissima; quã parenti suo Iacob, & fratribus à Pharaone impetrauit Ioseph, inq; ea habitarunt & multiplicati sunt nimis. Hanc nonnulli Iudæorum asserunt nunc Thebaidem vocari.

47.

HEBRONA, vbi mansio 31. Numer. 33.

48.

Isai. 19. Ioseph. 2. antiq. 7. Gene. 41. Ezech. 30. & ibi. Hie. Ioseph. 13. antiq. 4. & 7. bell. 30. & 14. anti. 16. & 1. bell. 7. Hieron. in Danie. c. 11. Matt. 2. Sal. tom. 10. cap. 6. Brocard. in descript. AEgypti.

HELIOPOLIS, id est, ciuitas solis, Hebraicè dicta On, quæ & Thebe aliâs vocatur, vrbs Aegypti heroica, ambitu centũ quadraginta stadiorum, insignis publicis priuatisque ædificijs. Huius sacerdos erat Phutiphar, cuius filiam duxit in vxorem Ioseph. In agro huic vrbi subiecto habitauit cum suis liberis patriarcha Iacob. Inibi Onias Iudæorum sacerdos sub Ptolomæo Philometore ædificauit templum Ierosolymitano simile, quod permansit vsque ad imperium Vespasiani, annis trecentis quinquaginta, à quo & vrbs Onion & Onij, terra circumiacens regio Oniæ nuncupata est. Eo ipso in loco puer Iesus, sexennio Iudæa exul, cum parentibus commoratus est: vbi etiamnum ostenditur fons Iesu, aut B. Mariæ, paruus quidem, vberrimè tamẽ fluens, & irrigans hortũ balsami; ex quo puer Iesus, B. Maria, & Ioseph sæpè bibisse ferũtur, qui ob id venerationi ab incolis habetur, nõ modò Christianis, sed & Saracenis. Existimat autem Breidenbachius propter nobilitatem aquarum fontis illius ibi balsamum oriri: cui argumentum ponit, quod nusquam alibi nisi de illius aquæ crescat fœcunditate; tum si ramusculi balsami de illo loco sumãtur, & alibi plantentur, statim exarescant; atque adeo deficiente hac ipsa aqua deficit balsamum. sed de hoc vt quisque volet, ita sentiat: quidam hanc volũt à Græcis dictam Thebe; mihi quidem verisimile non fit, hanc vel esse, vel fuisse, quam miraculo magno pensilem memorant historici; ideoq; eam post describemus; nisi quis duas ponat hui⁹ nominis vrbes: quarum altera Thebe, quæ & Heliopolis; hæc verò Thebæ in plurali dicantur.

Breid. die 6. Octobr. VVilh. Ty. 19. bel. 2. et 20. bel. 9.

49.

HEROVM ciuitas Aegypti. hucusq; occurrit obuiam venienti patri suo Iacobo Ioseph filius. Ioseph. 2. antiq. 7. Hieronym. in loc. Hebr.

50.

HOR, mons excelsus, vbi mansio 34. in huius montis vertice, anno quadragesimo egressionis Israël de AEgypto, Aaron mortuus est, & sepultus; & Eleazar filius eius loco Pontifex à Moyse consecratus.

Num. 20. 21. 33. Deute. 32.

51.

DESERTVM Idumææ. 4. Reg. 3. Psal. 62. fit & mentio Campestrium Idumææ apud VVilhe. Tyr. 20. belli sacri. 29.

52.

IETABATA, vbi mansio 30. in terra, vbi erant torrentes aquarum. Numer. 3. Deuteronom. 10.

53.

INCENSIO, siue Incendium, Græcè ἐμπυρισμὸς, mansio 13. In qua cùm populus, ob laborem & tædium itineris, murmuraret contra Dominum, ideoque castrorum partem cælestis ignis combussisset, orante Moyse ignis extinctus est, humum verò flamma vorax consumpsit.

Num. 11. Hieron. in loc. Hebr.

54.

LEBNA, vbi mansio 17. Num. 33.

55.

MACELOTH, vbi mansio 22. Num. 33.

56.

MADIAN, vrbs regia gentis Amalec, sita in littore maris rubri, sic vocata à Madian vno filiorum Abraham, ex Cethura progenito; atque hinc Madianæi, Madianitæ, & finitima regio terra Madian & Madianea vocatur; estque admodum fertilis camelorũ & ouium,

Gen. 25. 37. Abacuc 3. Ioseph. 2. bell. 11. Exod. 2. 3. 4. 18. Act. 7. Hieron. in loc. Hebr.

ouium. In regionem Madian fugit Moyses occiso Aegyptio, & susceptus à Raguel (qui & Iobab, & Ietro) sacerdote vrbis Madiã, duxit Sephoram filiam eius vxorem; habitauitq; ibi annis quadraginta, pascens greges soceri sui. sed tamẽ quæri potest, an non hæc ad eos pertineant, qui describuntur in Ruben.

57.

Ierem. 44. 46.

MAGDALVM, vrbs Aegypti, in quã habitarunt reliquiæ Iudæorũ, qui post necem Godoliæ, assumpto Ieremia, fugerant, in Aegyptũ metu Babyloniorũ: sed inuenit eos ibi manus Domini, atq; cũ eorum plurimi à Nabuchodonosor Assyriorum rege cæsi fuissent, cæteri capti & in Babylonem abducti, secundum vaticinium Ieremiæ. distat ipsa vrbs à Pelusio mille & ducentis passibus. Benedict. Ierem. 44.

58.

MAGDALVS, locus in monte situs, iuxta quẽ castrametati sunt filij Israel. Exo. 14. Num. 33. Bened. in Ierem. ca. 44.

59.

MARA, siue Marath, fons; vbi mansio 5. Hui9 aquas amaras & impotabiles Moyses, immisso in eas ligno, dulces fecit & potabiles. Exod. 15. Num. 33. Iudith 5.

60.

SEPVLCRVM Mariæ, sororis Moysis & Aaronis fratrum; de hoc & supra diximus in deserto Cades.

61.

Ioseph. 12 antiq. 12. et 13. anti. 16. 17. 21. & 14. ant. 3. & alibi.

MARISSA, Marisa, & Adissa, vrbs Idumææ potens & opulenta; quam expugnauit & euertit primùm Iudas Machabæus; post eandem Hircanus cepit, Pompeius instaurauit, Parthi rursum euerterunt.

62.

Ioseph. 8. antiq. 6.

MEMPHIS, hebraicè Noph, amplissima Aegypti vrbs, & populosissima, formam habet perspicilli, sita iuxta Heliopolim, co loco, quo Nilus scinditur, & Δ. formam facit, cõdita à Minæo Aegypti rege, vrbs post Alexandriam eius terræ longè maxima. alij fabulantur ante ingressum in Aegyptum Abrahæ, ab Ogdoo rege ædificatam, ambitu stadiorum centum quinquaginta; cuius filia Memphis ei nomen dederit, cum qua Nilus cõcubuerit sub imagine tauri. posita est in ripa Nili, transitq; per eam riuus aquarum, à Nilo defluens; cui infra vrbem iterum iungitur, regia antiquitus monarcharum Aegypti. Visebantur ibi opera Regum varia, & fastus Aegyptiaci, Pyramides, regum sepulturæ, &c. erantq; ibi Magicarum artium peritissimi, & quę tum nominis eius vera fuit significatio, primi Philosophiæ magistri; quæ caussa fuit, quod Pythagoras, & Plato philosophorum laudatissimi, ad audiendos Memphiticos vates in Aegyptum se contulerint, malentes aliena verecundè discere, quàm sua impudenter ingerere.

Breid. 14. die Octob.

Hieron. in vita S. Hilarionis.

neq; nõ superstitioni fuit addictissima, vt quæ metropolis totius superstitionis sit habita. Colebatur ibi etiamdum tempore Hieronymi æneum bouis simulacrum pro Deo; fuerat enim ibi quondam Apis, Apidis vel Serapidis templum, vbi consultus dæmon responsa reddebat. Prophetarunt contra hanc Isaias, Ieremias, Ezechiel & Osee. ait etiam B. Hieronymus Iudæos, qui profugi metu Babyloniorũ concesserant in Aegyptum, ibi habitasse. Cepit illam postea deditione Antipater Herodis pater: post dicta est Aegypti Babilonia, nunc Arabum lingua Cayrus, vulgo Alcair, sedes Sultani principis locorum illorum. de cuius magnitudine (esse scilicet quinquies Lutetia Parisiorum maiorem) & incredibili populorum frequentia, mira narrant nostri temporis historici. Sed, vt rectè ait Breidenbachius, cùm multa ad eum modum retulisset, & inter cætera, quod plures ibi homines sub dio viuant, proprijs sedibus carentes, quàm Venetijs habitatores; subiungit mox, se audita referre, neq; enim se numerasse. Ait Lodoicus Romanus esse fama longè inferiorem, neque maiorem ambitu vrbe Roma, licet sit multo frequentior; sed fefellit, inquit, cõplures suburbanus ager, q̃ vicis prope innumeris dispergitur; ob id rati sunt eam esse Babylonis partẽ quod non conuenit. Possent de hac infinita propemodum referri, sed consilium non est hîc historię describendę vacare; sed locorum duntaxat notitiam aperire, quantum ad Bibliorum intelligentiam confert. Est interim memorabile quod narrat Breidenbachius, esse lacum prope hanc vrbem, qui singulis annis rubescat instar sanguinis. Patrum nostrorum memoria à Selimo Turcarum imperatore capta est, occiso prius Cãpsone in acie, mox Tonumbeio ex fuga retracto, sublato Mamaluchorum imperio; qua de re in historijs suis disserit Paulus Iouius, & cõtinuat. VVil. Tyr.

Hieron. in Ezec. c. 30.

Isai. 19. Ierem. 2. 44. 46. Ezech. 30. Osee 9. & ibi. Hier. et in loc. Heb. Ioseph. 1. antiq. 16.

Nauig. li. 1. cap. 1.

63.

METHCA, vbi mansio 25. Num. 33.

64.

MOSEROTH, quæ & Mosera, mansio 27. Hiero. Masurit. Num. 33. Deut. 10.

65.

NAIM, vicus Idumææ, muro cinctus instar castelli. Iosep. 5. bel. 7.

66.

NITRIA oppidum Domini in AEgypto, in quo purissimo virtutum nitro sordes lauantur quotidie plurimorum. Hieron. in epita. Paulæ.

67.

Genes. 2. 1. Para. 13. Eccles. 24. Benedic. in inter. nom. Hebr. VVilh. Ty. 11. bel. sacr. cap. 13.

NILVS, qui & Geõ, heb. Sior dicitur, fluuius nobilissimus, maximus, & celeberrimus, in paradiso terrestri ortus (cuius tamen iã frustra speret se quisq̃ vestigia vlla cõsecuturum, propter cataclysmi, & aquarũ maximas inundatio-

Ezech.29. 30.& ibid. Hieron. dationes, quæ pristinam terræ formam prorsus immutarunt) atque inde vniuersam AEgyptum & Aethiopiam perfluit; à Syene autem (quæ vltima Aegypti vrbs est versus meridiem, in confinibus Aethiopiæ, sub tropico cancri directè locata, vnde medio solstitij die sol nullam prorsus vmbram in ea facit, vbi cataractæ Nili sunt; atque ad hunc vsq; locum, de nostro, hoc est, magno mari Nilus nauigabilis est) vsq; Memphim seu Babyloniam, per ducenta quadraginta miliaria in vno fluit alueo, ac deinde ita se diuidit, vt triquetram terræ figuram, ac Δ græcæ literæ similitudinem faciat; vnde apud historicos & alios cosmographos passim legimus, inferiorem illam Aegypti partem Delta appellari; atque ipsum Delta diuiditur in septem partes seu ostia, videlicet Pelusiacum, Taniticum, Mendesicum, Phœneticum, Sebenniticum, Bolbiticum, & Canopicum; per quæ in mare proximum seu Aegyptiacum Nilus exoneratur. Sed de hoc ipso variæ Autorum sententiæ sunt: quantum enim constat, veteres fere arbitrati sunt septem esse ostia, inde hoc: *Plin.lib.5. cap.9. Ioseph.1. bel.7.& 2. belli 21.*

—septemplicis ostia Nili, quam etiam nos, vt communiorem sententiam, in descriptione sequimur. Vuilhelmus verò Tyrius, diligenter & studiosè sibi inuestiganti, non nisi quatuor ostia reperta contestatur: quarum prima pars, inquit, quæ nostrã Syriam respicit, inter duas antiquissimas & maritimas vrbes Taphium & Pharaniam mare ingreditur; secunda apud Damiatam fretis adiungitur; tertia apud Sturionem; quarta apud Ressith, qui locus Alexandriæ conterminus est. vnde plurimum miramur antiquos Nilum septemfluũ dixisse: neq; aliud nobis de solutione occurrit, nisi aut serie sæculorum antiquissima faciem locorum alteratam, fluuiumq́;, sicut alijs amnibus crebrò solet accidere, alueum mutasse, aut pristinæ ætatis viros rei veritatẽ non assecutos, &c. Vbi autem oriatur Nilus, longè maior scriptorum discrepantia est, vt in tam repugnantibus omnium sententijs, Breidenbachij ratio longè sit omnium expeditissima: ait enim à multis sæpe Soldanis, missos fuisse cum nauibus viros, illarum rerum peritissimos, commeatu & alijs vitæ necessarijs, instructos, quæ toto biennio aut triennio sufficerent; sed illi cùm tanto tempore abfuissent, etiam vltra Indiam longè processissent, redeuntes dicebant sese finem vel terminum Nili vllum inuenire non potuisse, neq; aliud certi referre, quàm quod ab Oriente emanet. cùm etiam dicerent in India nullam esse hominum habitationem, sed terram prorsus inhabitabilem, tantum etiam solis ardorem, quod ferre nequaquam potuerint. hactenus ille. Aqua Nili turbida est, sed vbi ad modicum tempus steterit, fit clara, dulcis & suauissima. Alit animalia venenosa, & quæ plurimum hominibus noceant, crocodilos & enidros, alioqui piscium vsq; adeo abundans, vt appareat toto orbe parem huic fluuio nullum esse. Narrat etiam Breidenbachius, Nilum Dei dispositione totam Aegyptum semel in anno irrigare, cumulis arenarum claudentibus ostia eius, ne defluat in mare; post irrigationem autẽ solutis cumulis redire in alueum suum, & sic tandẽ in mare delabi. Quod miraculo simile incredibile cuiquam videatur, vt proinde verius sit accessione aliarum aquarum, aut alia naturali & abdita caussa, quemadmodum alia flumina, etiam Nilum crescere, & adaugeri, atque inde in proximos campos exundare, eosq́; irrigare; qua de re Plinius lib.5.cap.9. *Lib.19.bel. sac.ca.33. Ios.13. Die 7.Oct.*

68.

OBOTH, mãsio 37. in fine terræ Edõ. Nu.21.33.

69.

OREB, mons sanctus, qui & Horeb, & Choreb, iugum est montis Sinai, atq; inde vno nomine mons Dei appellatur, & scriptum est, Legem datam nũc in Sinai, nunc in Oreb. Quidam verò existimant Orientalem istius montis partem dici Sinai, Occidẽtalem Oreb; Hieronymo autem videtur, quod duplici nomine idem mons, nũc Sina, nunc Choreb vocetur. communior autem sententia est, montes illos inter se distinctos esse, sed radicibꝰ cohærere; esse etiam Oreb multo inferiorem altitudine monte Sinai: est autẽ ferax optimarũ herbarum, ideoq; pascuis valde commodus. In huius montis pede Deus in rubo apparuit Moysi, oues Ietro soceri pascenti, in rubo ardente, sed rubi fruticẽ, ramos, frondes, & flores non comburente; accedere iussus eò Moyses, venit, sed discalceatis pedibus. Huiꝰ petra, virga Moysis percussa, effudit sitienti populo flumen aquarũ. In Oreb montis cacumine orante Moyse eleuatis manibus, Ios. debellauit Amalecitas: inq́; huius spelunca, vt diximus, stans Elias vidit Deum in sibilo auræ tenuis. *Hieron. in loc.Hebr. Ioseph.2. antiq.12. Exod.3. Act.7. Psal.105. Exod.17. 3.Reg.19.*

70.

OSTRACINA, Ostracine, quæ & Asedech, hebraicè Heres & Cheres, vrbs aquæ inops; quamobrem aduectitia vtuntur indigenæ. Iosep.5.bel.Iu.cap.14. Hiero. in Isai. 19.& in loc.Heb.

71.

PELVSIVM, hebraicè dicta Sin vel Sain, vrbs magna, stadiorum viginti ambitu; q̃ ab Ezech.Prophe. robur Aegypti appellatur, eò quod portum habeat tutissimũ, & negationes maris ibi vel maximè exerceantur: est aũt vnum ex septem ostijs Nili Iudęę proximũ, vnde & ostium Pelusiacũ. Oppugnauit hanc vrbem aliquando Sennacherib, & cùm multũ temporis contriuisset in apparatu disponẽdo, iamq́; aggerem propemodum mœnibus adęquasset, & videretur assultũ propediem facturus, audito aduentare Regem Aethiopũ, properè inde cum suis abijt. Expugnauit eã multis post annis Antipater Herodis regis pater. Postea Damiata dicta est; etiam Belbeis, vt testis est VVil.Tyr. Hanc aliquando vi expugnatam Amalricus rex Palæstinæ euertit. Si quis tamen accuratius VVilhelmi dicta consideret, distinguit Pelusium à Damiata; quam ponit in *Ezech.30. et ibi. Hie. Ioseph.10. antiq.1. & 14.ant. 12.16. Item 1.bel. 6.7.et alib. 19.bel.sac. 13.& 20. bel.sa.5.6. 16.& alib.*

nit in secundo Nili ostio, eam scilicet, quam frustra obsedit Amalricus, post illam Pelusij euersionem. Hanc Damiatam, triplici muro, eoq; latericio cinctam, cùm Christiani cruce signati, qui ad bellum illud Innocentij Rom. Pontificis, & Concilij Lateranensis hortatu se contulerāt, diu obsedissent, magno miraculo capitur. Reperitur ingens thesaurus, auri, argē ti, gemmarum, preciosæ vestis, supellectilis exquisitissimæ, ad fastidium vsq; parta præda; quæ tandem magna omnium commiseratione, ingenti fortissimorum militum luctu, Meledino Soldano redditur. Hanc eandē expeditionem cùm Lodouicus decimus Galliarum rex ex voto suscepisset, Damiatam à præsidiarijs desertam, sed incendio magnoperè deformatam, mox occupat; sed inde digressus, & cōclusus, à Soldano cum fratribus captus Damiata cedit, ideoq; solutus liber reuertitur in Syriam. Dum captus tenetur Rex, quidam autores sunt, Margaritam reginam vxorem Lodouici, filium peperisse, quem Tristanum nominauerit. Iuxta Pelusium vorago est, quæ se extendit ad Casium montem vsq;, vt ea parte difficilem aditum Aegyptus habeat; vocatur Campus de Gallo.

Cont. Vvil. Tyr. 5. ca. 4. 5. 6. 7.

Conti. Tyr. 4. ca. 6. 7. 8. & alibi.

72.

INTRANTE Christo Aegypti simulacra corruerunt. Isai. 19.

73.

PHARAN, mons vmbrosus & condensus, vicinus & cōtiguus monti Sinai. Deut. 33. Abac. 3. Est etiam hoc nomine oppidum, de quo Genes. 14. Hieron. in loc. Hebr.

74.

PLANICIES, siue campestria Pharan. Genes. 14.

75.

PHAROS, est turris iuxta Alexandriam, in vsum nauigantium, de qua supra diximus in Alexandria. Huius imitatione idem nomen alijs etiam turribus inditur, vt Genuæ & cæt.

76.

PHATVRES, vrbs Aegypti, quæ & Phetros, hebræis Phatros, siue Patros; in cuius terra & regione profugi habitarunt Iudæi. est & vicus, vt notat Brocar. in descript. AEgypti.

Isai. 11. Ierem. 44. Ezech. 29. 30. Hieron. in loc. Hebr.

77.

PHIAIROTH, siue Phihahiroth, mansio 4. vbi filij Israel vtrinque conclusi fuerunt, hinc mari, inde Pharaone insequente; Dei gratia autem per siccum mare transierunt. Exod. 14. Num. 33.

78.

PHITON, quæ & Phitom AEgypti ciuitas, quam filij Israel sub iugo Aegyptiacæ seruitutis positi ædificarunt Pharaoni regi Aegyptiorum.

Exod. 1. 11.

79.

PHVNON, ciuitas quondam principum Edom, postea viculus; vbi æris metalla dānatorum supplicijs effodiuntur. Fuit hîc mansio 36. Quo loco cùm populus Israëliticus, propter itineris tædium, murmurasset contra Deum & Moysem, manna verò tanquam leuissimum panem fastidiuisset, immissis à Deo ignitis serpentibus, multi perierunt, aut vulnerati sunt; sed Moyses mox Dei iussu erexit ibi serpentem æneum in pertica, quem qui aspexissent, cōtinuò sanabantur. Quæ vtiq; figura erat cælestis illius sacrificij, à Christo Seruatore nostro in cruce persoluēdi: Sicut enim Moyses exaltauit serpentem in deserto; ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

Nu. 33. 21. Hieron. in loc. Hebr. Ioan. 3.

80.

PTOLOMAEVS, Aegypti fluuius. Brocard. & alij.

81.

RAMESSE, vrbs in extremis Aegypti finibus, quam, cùm Aegyptiacæ seruituti subessent, filij Israel ædificauerunt; olim (vt ait Hieronymus) pagus Arsenoites dicta fuit. Appellatur & Ramesse tota illa prouincia, quam cū liberis suis inhabitauit Iacob. Apud hanc vrbem conuenit populus Israëliticus, vrbem exiturus, sexcenta virorum millia absq; mulieribus & paruulis; ibiq; comederunt agnum Paschalem. Est autem mansio prima.

Genes. 47. Exod. 1. 12. Num. 33. Hieron. in quæst. & lo. Hebr.

82.

RAPHIDIM, mansio 11. in qua, ictu virgæ Moysi, è petra Oreb aquæ fluxerunt sitienti populo. ibidem Amalecitæ oppugnauerunt castra Israël, sed Moyse in monte Oreb eleuatis manibus orante, deuicti sunt.

Exo. 17. 19. Num. 33.

83.

REMMONPHARES, mansio 16. Numer. 33.

84.

RESSA, mansio 18. Num. 33.

85.

RETHMA, siue Rithma, mansio 15. Numer. 33.

86.

MARE rubrum, quod Hebræi Iamsuph, Græci Erythræum, alij sinum Arabicū seu Persicum vocant. Aqua erat coloris rubei (quod tamen negat Lodouicus Roman⁹) tempestuosum, & magnorum animalium, propter profunditatem capax. Huius maris aquis Dei virtute instar muri vtrinque diuisis, filij Israel, sexcenta scilicet virorum millia, absque mulieribus & paruulis, & vulgo promiscuo innumerabili, per medium sicco pede transierunt; quo loci latitudo maris extende-

Aloys. Cadamust. nauigat. cap. 53. & 56. Num. 33. Hieron. in loc. Actor. Nauig. lib. 1. ca. 31. Vitr. c. 84.

bat se ad sex miliaria; quos insequens eques Pharao cum suis principibus, equitibus, sexcentis curribus, & selectissimo totius Aegypti exercitu, aquis ictu virgæ Moysi rursum cōfluentibus, omnes ad vnum submersi sunt: quos mortuos & littori adnatantes, Israëlitæ armis & vestibus spoliarunt, lætique gratias Deo cum cantu, in tympanis & choris peregerunt. *Sapien. 10.*

87.

SALMONA, mansio 35. Num. 33.

88.

SEPHER, mons pulcer & aspectu decorus; vbi mansio 20. Num. 33.

89.

SEPVLCRA concupiscentiæ, Iosepho Cabrothaba; vbi mansio 13. Hîc populus cùm manna fastidisset, Aegyptias carnes desiderauit. Apparens autem Deus Moysi cōquerentis, spiritum & onus in septuaginta seniores diuisit, qui omnes cùm prophetassent, mox vis maxima coturnicum tota castra oppleuit; atq; inde saturatos vsq; ad nauseam & vomitum, ira Dei occidit: à quorum sepultura loco nomen inditum est. *Nu. 11. 33. Deut. 9. Iosep. 3. antiq. 12. Psalm. 77.*

90.

SIN desertum. Omnis ab Elim vsque ad montem Sinai eremus Sin vocatur; in qua sunt mansiones quinque: Castra ad mare, Sin, Daphca, Alus, & Raphidim; & ex tota prouincia etiam octaua mansio Sin nomen accepit; in quod Israëlitæ peruenerunt die egressionis ex AEgypto trigesimo primo. Atque ibi farina deficiente, quam Aegypto secum extulerant, murmuranti populo propter famē, apparens gloria Domini in nube, pluit vespere coturnices & postera luce manna, quod deinceps in deserto per annos quadraginta quotidie, præterquàm Sabbatis, manê simul cum rore decidit. *Hier. epist. ad Fab. de 40. Mansionib. Exo. 16. 17. Nume. 33.*

91.

SINA, vel Sinai, desertum: quo peruenerūt filij Israel die quadragesimo septimo egressionis de Aegypto, castraque fixerunt è regione montis Sinai; fuitque mansio 12. Exod. 19. & alibi.

92.

SINA, qui & Sinai, mons præclarus & sanctus, (cuius pars quædam est Oreb; vnde legem datā nunc in Sinai, nunc in Oreb scriptū est) estque rotundus, omnium in ea regione celsissimus, & ascensu difficillimus. Continet in altitudine graduum septem millia, demptis locis, in quibus rectis passibus ascenditur, & non per gradus: nomen accepit ab eo quod rubis abundet; quemadmodum & herbis optimis ad pascua, &c. Fuerat iam olim inaccessus pastoribus, quod vulgato rumore nomen illic habitare diceretur; ideoq; tanquam religiosum magna cum reuerentia habebant. In huius montis vertice die 50. egressionis Israel de Aegypto, Deus terribili igne & sonitu legem suam promulgauit Israelitis, eamque, suo digito duabus tabulis lapideis inscriptam, dedit Moysi, cùm ibi per quadraginta dies totidemq; noctes ieiunasset; qui ob vitulum aureum ab Aarone conflatum, & ab Israëlitis adoratum, tabulas ad radicem montis confregit & proiecit, vitulum contriuit, reos occidit, atq; rursum ascendens montem, vidit gloriam Dei traseuntem, & nouas tabulas decalogi scriptas diuinitus à Deo accepit, quibuscum descendens facie adeo resplenduit, vt filij Israel oculos in vultum eius intendere non valuerint, quamobrē necessum fuit, vt velamine tectus, ita tandem populo loqueretur. Hîc commoratus est, & sedit Israel toto anno & diebus quatuor: quo tēpore construxit Moyses & dedicauit tabernaculum, Pontificem, Sacerdotes, & Leuitas consecrauit; leges tulit, quæ ad statum religionis & politicū spectabant, populum numerauit, castra dispo suit. Media pars Exodi, totus Leuiticus liber, & principium Numerorū completi sunt in hac mansione. In huius montis summitate postea corpus S. Catharinæ ex Alexandria Aegypti ab Angelis delatum & sepultum est: ex cuius mēbris virgineis olei fluit vnda salubris. Ad radices huius montis à Iustiniano Imperatore fundatum est monasterium S. Catharinæ monachorum; estq; vnum monasterium de regula S. Basilij, vbi plus quàm nouem millia descriptorum quiescunt corpora monachorum. Habuit posterioribus temporibus, cùm Christiani ea loco possiderent, sedem Episcopalem, sed suffraganeam. *Iosf. 15. Exod. 19. Leuit. 7. Num. 1. 3. 9. 33. & alibi. Ioseph. 2. antiq. 12. & 3. an. 6. Exod. 19. 20. 31. 32. 33. 34. Hierony. mansf. 13. Breidenb. 24. Sept. die & 26. VVilh. Tyr. 14. bell. 12. Vitr. ca. 56.*

93.

SIRBONIS, palus vel lacus. Ptolom.

94.

SOCOTH, mansio 2. in finibus Aegypti est; vbi filij Israel primùm tabernacula tetenderunt; vnde & ex re locus nomē accepit: Socoth quippe interpretatur tabernacula siue tentoria. Græci regionem hanc τρωγλοδύτιν vocant, vt quidam annotarunt. *Exo. 12. 13. Num. 33. Hieron. de Mansionib.*

95.

SVR desertum; extenditur vsq; ad mare rubrum, & ad Aegypti confinia: eius multa in scripturis mentio est. Gene. 16. 19. & alibi. Hieron. in loc. Hebr.

96.

TANIS, quæ & Taphnis, Hebraicè Soan, siue Zoan dicitur, Aegypti vrbs insignis, maxima, & vetustissima, septem annis post Hebron condita à septendecim Titanibus filijs Noe, post diluuium genitis, teste Beroso; à qua ostium Tanicum Nili denominatur. Metropolis fuit Aegypti quōdam; in qua tempore Moysis & Ieremiæ erat regia domus Pharaonis. *Num. 13. Ioseph. 1. antiq. 9. Psalm. 77.*

Isai.19.30. & ibi.Hie. Ezech.29. & 30. & ibi Hieron. 20.bel.sac. 8.15.& cõtin. 3.cap. 7.8. Ierem.2. 43.44.46.

raonis. In huius cãpo illa per Moysem Deus operatus est, quorum historiam in Exodi libris descriptam legimus. Prophetauerunt contra hanc Isaias, Ieremias, & Ezech. VVilhelmus Tyrius nominat illam Tapium, docetque suo tempore parui ad instar oppidi fuisse. In hac etiam habitarunt Iudæi, qui metu Babyloniorum cum Ieremia fugerant, vbi eundem Ieremiam ipsos de idololatria corripientem lapidauerunt: quem honorantes Aegyptij, ob fugatos ipsius oratione ab eodẽ loco serpentes, honorificè sepelierunt, iuxta sepulcra Regum suorum, magnaq; cum ibi religione venerantur.

97.

HIC infans Moyses in fiscella scirpea proiectus & expositus in flumen, à Pharaonis filia sublatus & educatus est. Exod.2.

98.

THAATH, mansio 23. Numer. 33.

99.

THAMNA, ciuitas principum Idumæorum. Genes.36. Hieron. in loc. Hebr.

100.

Num. 33. 16.17.

THARE, mansio 24. His castris Core, Dathan & Abiron, aliiq; ducenti quinquaginta proceres Synagogæ consurrexerunt in Moysen & Aaron; quapropter terra dehiscente cum suis omnibus descenderunt viui in infernum, ignisque egressus à Domino combussit ducentos quinquaginta socios eorum; postridie, rebellante populo, quatuordecim millia & septingentos incendio Deus sustulit, stansque Aaron cum thuribulo inter mortuos & viuos, suis precibus grassantem Dei plagã restinxit. Postea accepit, iussu Dei, Moyses virgas duodecim, pro numero tribuum, inscriptis singularum nominibus, posuitq; eas in tabernaculo coram Domino, vt ostenderet ipse, quem delegisset in Pontificem, & postridie manè inuenta est virga Aaron flores & amygdalas germinasse.

101.

Hieronym. quæst. in Genes.

THEBAE, vrbs quondam potentissima & maxima; quæ dicitur habuisse portas centum, in quarum singulis memorantur ducenti custodes excelluisse equis & curribus. atque hinc subiecta regio Thebais vocatur; vnde legio Thebæorũ Martyrum, quorum Coloniæ celebris memoria est.

102.

DESERTVM THEBAIDOS, in quo S. Antonius, Paulus, & alij eremitæ vixerunt.

103.

THEMAN, aliâs Thema, Hebræis Teman & Tema, alia est vrbs ab ea, quam supra in tribu Manasse descripsimus, metropolis Idumææ, & regia Principum Edom: sita in montibus Seir, in Australi parte Idumææ; distat à Petra Arabiæ quinq; millibus passuum; ita dicta à Theman, primogenito Eliphaz, primogeniti Esau. Ab hac vrbe tota Idumæorum Australis regio nomen accepit. In hac olim viguit sapientiæ studium. Iere.25. & 49. mentio huius vrbis frequẽs est apud Prophetas. Hieronymi ætate villa erat. Hierony. de loc. Hebr.

104.

THOR, vel Thour, emporium & portus nominatissimus maris rubri; vbi applicant omnes naues onustæ mercibus aromaticis ex India: sunt autem non clauis ferreis, sed ligneis tenaculis coniunctæ, propter scopulos magnetis, quos transire debent, ne ab eis attrahantur, & collidantur. atque hinc Alexandriam, atque inde Venetias, aut aliò transferuntur.

Breidenb. die 25. Septembr. & 1. Octobr.

105.

TRAIANVS fluuius. VVilhel. 3. cont. 8.

106.

VIA AEGYPTI. Genes.37. Isaiæ 10.19. Ierem.2.

107.

HAC B. Maria cum puero Iesu, deducente sponso Ioseph, fugerũt in Aegyptum, propter metum Herodis. Matth.2.

108.

VIA montis Amorrhæi. Deuter.1.

109.

VIA terræ Philistijm, tota sabulosa. Exo.13.

110.

HAC Iacob, præcedente Iuda, descendit in Aegyptũ cum animabus 70. Gene.46.

111.

VIA Maris rubri. Numer.14.21. Deuter.1.2.

112.

VIA SVR. Genes. 16.

113.

ZIN desertum, quod aliâs Cades; vbi mãsio 33. Numer.13.20.&c.

R.

Tribus Ruben, & confinia eius.

I.

Gene.29. 35.49. 1. Paral.5. Hiero. qu. Hebraic.in Genesim.

RVBEN primogenitus Iacob ex Lia vxore, cùm quasi aqua, quæ vasculo non continetur, voluptatis effusus esset impetu, perdidit ordinem natiuitatis suę, regnū scilicet & sacerdotium, quod primogenitis iure debebatur, in fratrū tantùm manens numero: procedente verò tempore ita progeniem suam auxit, vt de tribu eius apud montem Sinai recensiti & inuēti sint, viri bello apti quadraginta sex millia; quibus omnibus in deserto mortuis, corū filij, quadraginta tria millia & septingēti triginta vltra Iordanem versus Austrum, pro sua possessione acceperunt in regione Moab terram, optimis herbis vberem, pascendisq; gregibus commodam.

Num.1.26. Num.32. Iosu.13.

2.

Nume. 21. 23.27.33. Deut.3. 4. 32.33. 34. Hieron. in loc.Hebr. 2.Mach.2. Breidenb.

ABARIM, mons (vt alij, montes) cuius altior & sublimior pars dicitur Nebo; vertex autem ipse Phasga; à quo & circa eum regio, ætate Hierony. appellabatur Phasga; fuitque ad montes Abarim Israëlitarum mā-sio 41. In montis huius spelunca, puteo, vel cisterna, Ieremias Propheta, vt multi autores tradunt, recondidit ignem perpetuum, cum altari incensi.

3.

Deut.34.

HIC in Abarim & Phasgæ montis vertice stans Moyses, Deo Domino ipsi ostendente, vidit & contemplatus est inde vniuersam terram promissionis, à Dan vsque ad Bersabee, & ad mare nouissimum; quam ingredi non potuit, sed ibi mortuus est, annorum centum viginti, & sepultus ab Angelis in valle terræ Moab, contra Bethphogor, & non cognouit homo sepulcrum eius: quod cùm diabolus reuelare & prodere vellet Iudæis, ad idololatriam pronis, impeditus est & prohibitus ab Archangelo Michaële.

Hieron. ad Fabiolam de mansio. Iudæ 1.

4.

ABELSATHAIM, quæ & Belsathim, hoc est, luctus aut vallis spinarum, non procul à Iordane; atque illic fuit mansio 42. locus autem ipse, vt iam diximus, à spinarum copia nomen accepit.

5.

ABILA, ciuitas in campestribus Moab, agrum habens palmetis consitum; vbi aduocata cōcione, Moyses populo explicuit Deuteronomium. Deut. 1. 2. 3. Ioseph. 4. ant. 6.

6.

AEMATH, vrbs; alia ab illa, de qua in tribu Neptalim, numero 45. Hieron. in loc. Hebr.

7.

APHEC, siue Apheca, terminus Amorrhæorum supra Iordanem. Iosue 13. sed & ætate Hieronymi castellum fuit Apheca nomine, iuxta oppidum Palestinæ. Hieron. in loc. Hebr.

8.

ASEDOTHPHASGA, ciuitas quondā Amorrhæorum. Ios.10.13. Est & alia ciuitas eiusdem nominis, non tamen in tribu Ruben, quam expugnauit Iosue, Rege eius interfecto. Ios.12. Hieron. in loc. Hebr.

9.

FANVM BAAL, locus excelsus. quò cùm, maledicturus populo Israëlitico, euocatus fuisset à rege Moabitarum Balaam, benedixit illis. Numer.22.

10.

BAALMEON, quæ & Beelmeon, ciuitas inclyta. Num.32. Ios.13.1. Paral.5. Ezech.25. & ibi Hieron. qui testatur suo tempore fuisse vicum maximum Moab.

11.

BAARAS vallis, vbi radix eodem nomine gignitur, noctc instar flāmæ fulgurans, quæ dæmonia ex obsessis abigit; de qua mira scribit Iosephus 7. bell. Iudaic.25.

12.

BAMOTH vallis, quam Israëlitæ transierunt. Numer.21.

13.

BAMOTHBAAL, hoc est, excelsa Baal, ciuitas & mons, in quo colebatur Baal, in quo & benedixit filijs Israël ariolus Balaam. Num.22. Ios.13. Ioseph.4. antiq.5.

14.

BEER puteus, quem foderunt principes & duces populi baculis suis, ac data eis diuinitus aqua, carmen gratulantes Deo cecinerunt. Numer.21.

15.

BEERELIM, vt alij, Beerelin, id est, puteus Elim, ciuitas postea iuxta prædictum puteum, vt videtur, ædificata; de qua Isaiæ 15. vbi Adam. Sasbout.

16.

BETHABARA, aliâs Bethania, sed mendosè. Hîc Ioannes baptizabat (propter aquarum copiam & desertum proximum) in Ioan.1.10.11.
poeni-

TRIBVS RVBEN
hoc est, ea Terræ Sanctæ regio, quę in diuidendo tribui Rubē assignata est.
Miliaria vnius horæ
1 2 3 4 5 6
PHILADELPHIÆ PARS.
Solitudo Cademoth 22
Gallim. 33
Desertum Deblatha 26
ZARETH VALLIS. 70
Desertum Moab. 54
Aemath. 6
Arnon torrens
Aroer
Arnonas
Mephat. 48
Remmon 62
BITIS RE.
Bamoth Vallis. 12
Cademoth quæ et Sethson. 21. et 40
Deblathaim 27
Helmondeblathaim 34
Dibongad 28
Madian, vrbs et Regio. 45
Vallis Saue
Saue 67
Memrim 57
Petra deserti 59
O. 50
Jeabarim 39
MO TRIBVS RV: BEN.
A:
Masepha. 49
Abarim montes
Nebo mons
Emath 6
Lasa n. Callirhoe 41
PERÆA REGIO.
Desertū Jasa.
Jasa. 36
Israel
VAL: LIS
Campestria Moab
Baaras vallis. 11
Desertum 28
Macherus 44
Dibon
Dabir
Aphec
Edom. 29
Sarthan
RE: GIA.
MARE MORTVVM, dictum et mare Salsum siue salis atq; solitudinis, et lacus Asphaltidis
Adama
Seboim
Sodoma
Gomorra
Engaddi
Segor
Samaraim
Vallis castis
Almon
Bethagla
Bethalla
Betharaba
Ono
Hadid
Lodadid
Lod
Naaratha
PARS TRIBVS EPHRAIM.
PARS TRIBVS BENIAMIN.
PARS TRIBVS IVDÆ.

pœnitentiam. Significat autem Bethabara domū transitus, fortè quod loco nomen hoc inditum sit, quoniam ibi traiecisset Israëlitæ, cùm siccato flumine Chananæā ingrederentur; aut quod ibi traiectus esset Iordanis; atq; ita cùm frequens esset locus & oportunus, eū Ioannes ad baptizandum elegit. vbi & testimonium perhibuit de Christo, eumque digito demonstrans populo, denunciauit esse Agnum Dei, qui tollit peccata mundi: vnde & temporibus Hieronymi, plurimi credentium ibi renasci cupientes, vitali gurgite baptizabantur.

Hieron. in loc. Hebr. Vitr. c. 58.

17.

Num. 33. Iof. 12. 13. Ezech. 25.

BETHIESIMOTH, aliâs Bethsimoth, & Bethsimon, vrbs inclyta, limes Septentrionalis campestrium Moab.

18.

Deut. 3. 4. 34. Iof. 13.

BETHPHOGOR, id est, domus hiatus seu aperturę, Latinè Phanum, seu Fanum Phogor, ciuitas in qua colebatur Beelphegor, qui à gentibus appellatur Priapus.

19.

Deut. 4. Iof. 20. 21. 1. Paral. 6. 1. Mach. 5.

BOSOR, vrbs munita, in terra campestri sita iuxta desertū, assignata homicidis pro asylo refugij, & attributa Leuitis.

20.

DESERTVM, siue solitudo Bosor. Deuter. 4. Iof. 20. 21.

21.

CADEMOTH, quæ & Cedimoth, & Iethson, ciuitas Leuitarum. Iof. 13. 21. 1. Paralip. 6.

22.

CADEMOTH solitudo, seu desertum; ex quo Moyses misit legatos ad Seon regem Amorrhæorum, pro pacifico transitu, quem ille negauit. Deuter. 2. Hieron. in loc. Hebr.

23.

Genes. 14. Deut. 2. Num. 31. Iof. 13. Ierem. 48. Ezech. 25. Hieron. in loc. Hebr.

CARIATHAIM, vrbs antiqua & valida, quam olim Emim gens robusta, horrida, terribilis, vt quæ de gigantum esset progenie, inhabitauit; cæsa & contrita pene est à Chodorlahomor, sed eorum posteros Moabitæ penitus exstirparunt. Reædificarunt vrbem & restaurarunt filij Ruben. Prophetarunt de illa Ieremias & Ezech. tempore Hieronymi Christianis omnibus florens, appellabatur Coraiatha, eratque in decimo miliario iuxta Medabam vrbem Arabiæ, contra Occidentalem plagam, vicina eius loci qui appellatur Bare.

24.

CARIOTH, vrbs in regione Moabitarū. Ierc. 48. Amos 2. est eiusdem nominis in Iuda, nisi eadem est.

25.

DAMNABA. Hieron. in loc. Hebr.

26.

DEBLATHA desertum, vt alij volunt, ciuitas. Ezech. 6.

27.

DEBLATHAIM ciuitas in terra Moab. Ierem. 48. Hieron. in loc. Hebr. alij negāt ciuitatem.

28.

DIBONGAD in solitudine; & ibi mansio 39. Num. 33.

29.

EDOM, aliâs Adom, vrbs. Iof. 3.

30.

ELEALE, vrbs validissima, sita in terra fertili vinearum: vsque Hieronymi ætatem villa ostendebatur grandis, in primo miliario ab Esbus.

Num. 32. Isai. 15. 16. et ibi Hier. Ierem. 48. & in loc. Hebr.

31.

ESEBON, vrbs gloriosa, & insignis & munita valde, sita in montibus, cincta muris coctilateris; cui tanquam dominæ maximus pagorum numerus seruiebat: quæ cùm fuisset ante Moabitarum, ab Amorrhęis belli iure possessa est; inque ea Seon habitabat rex Amorrhæorum. quo cum populo suo ab Israeliticis occiso, vrbs hæc à filijs Ruben est reedificata, & data Leuitis. contra quam prophetauerūt Isaias & Ieremias, in visione Moab. ętate Hieronym. vocabatur Esbus, distans à Iordane viginti miliaribus.

Nu. 21. 32. Iudic. 11. Deute. 1. 2. 3. 4. 29. Iof. 9. 12. 13. 21. 1. Paral. 6. Isai. 15. 16. et ibi Hier. & in loc. Hebr. Ierem. 48. 49.

32.

PISCINAE ESEBON, quarum pulcritudini comparātur oculi sponsæ Christi, ob claram Dei cognitionem. Cant. 7. Nominatur & terra Esebon. Brocard. itin. 6.

33.

GALLIM, Hebraicè Eglaim, ciuitas in finibus regionis Moab, sita in palustribus; vnde fuit Phalti, qui post fugam Dauid, Michol vxorem eius acceperat. meminit & huius loci Isaias in visione contra Moab. Hieronymi ætate vocabatur Agallim.

1. Reg. 25. Isai. 10. 15. Hieron. de loc. Hebr.

34.

HELMONDEBLATHAIM, mansio 40. Num. 33.

35.

HELON, ciuitas in terra Moab. Nume. 2. Isai. 48. Ierem. 48.

36. IASA,

36.

Num. 21. Deut. 2. Iof. 13. 21. Iud. 11. 1. Para. 6. Ifai. 15. Ierem. 48. Hieron. in loc. Hebr.

IASA, quæ & Iaſſa, & Ieſſa, ſiue Geſſa, & Iahaſah, vrbs in tribu Ruben; quam ſublatis Amorrhæis attribuerunt Leuitis. Prophetauerunt contra hanc Iſaias & Ieremias; & vſq; ætatem Hieronymi oſtendebatur.

37.

HIC filij Iſraël debellarunt Seon Regem Amorrhæorum. Numer. 21.

38.

DESERTVM IASA. Num. 21.

39.

IEABARIM in finibus Moab; vbi manſio 38. Numer. 21. 33.

40.

IETHSON, Hebraicè Cadimoth, ciuitas Leuitarum. Ioſ. 21. Hiero. vocat Cedſon, in loc. Hebr. vide ſupra in Cademoth.

41.

Geneſ. 10. Hieronym. qu. Heb. in Geneſim. Ioſeph. 17. antiq. 9. & 1. bel. 21. & 7. bell. 25.

LASA, ciuitas antiqua, quæ poſt Græcè Callirhoe dicta eſt, eò quòd pulcrè fluat: ibi enim diuerſi aquarum fontes, calidi & frigidi, dulces & amari profluentes, præter vim medicam potu quoque iucundæ ſunt. Oſtenditur autem hîc quædam rupes ſeu ſaxum, ſuper quod duo veluti vbera, paululũ inter ſe diſtantia, eminẽt; quorum vnum fundit fontem calidiſſimum & dulcem, alterum frigidiſſimum & amarum: quæ aquæ inter ſe mixtæ, lauacrum gratiſſimum præbent, multiſque morbis & vitijs ſalutare; maximè verò neruorum contractioni conueniens; atque inde profluẽs in Mare mortuum effunditur: habetq; idem locus metalla ſulfuris & aluminis. Huc ſub mortem ſuam de conſilio medicorum profectus Herodes ſenior, & immiſſus in ſolium oleo plenum, inibi fouendus, viſus eſt illis animam agere: quare exorta comploratione familiarium excitatus, & ad ſe reuerſus, nullamque amplius ſalutis ſpem ſupereſſe intelligens, ingenti liberalitate in amicos, duces, milites, vſus eſt; & paulò poſt delatus in Iericho mortuus eſt.

42.

LIVIAS, ſeu Libias, vrbs, quam Herodes in honorem Liuiæ matris Tiberij Cæſaris exſtruxit. Euſebius in chron. Hieron. in Ioel. & loc. Hebr.

43.

LVITH, oppidum Moab, in mõte ſitum; quod ætate Hierony. vocabatur Luitha. Iſaiæ 15. & ibi Hieron. & in loc. Hebr.

44.

Ioſeph. 13. ant. 22. & 14. ant. 10.

MACHERVS, oppidum & caſtrum munitiſſimum, in ſaxoſa rupe alta & vndiq; præcipiti ſitum, vallibus ex omni parte cinctum, loci natura & firmitate inacceſſum & inexpugnabile, magnitudine ſimul & pulcritudine admirandum. Propter commoditatem loci primùm ab Alexandro rege exædificatum, poſt inſtauratum ab Herode, & præcellenti in medio eius regia exornatum eſt. Ait autem Ioſephus Ioannem Baptiſtam, quod Herodes vereretur, ne aliquando populus ipſius doctrina commotus, defectionem aliquam pararet, vinctum miſiſſe in Machærum, & ibi occidi imperaſſe. Quod factum ſecuta eſt Iudæorum exiſtimatio, ab irato Deo perditum eſſe Herodis exercitũ; pugnauerat enim infœliciſſimè contra Aretam. Dicitur hoc eodem loco ſepultus à quibuſdam D. Ioannes inter Heliſæum & Abdiam prophetas. Cùm autem caſtellum ipſum eſſet munitiſſimum, vt diximus, & ciuitatem haberet colli ſubiectam, qua aſcenſus erat in arcem, atque inter cætera, quę ibi viſenda erant, natura vel hominum induſtria excogitata, Ruta erat mirabilis magnitudinis; à nulla enim ficu vel celſitudine vel magnitudine vincebatur. quę perſeuerauerat ibi abuſque Herodis temporibus; manſiſſetque vlterius niſi à Iudæis, qui locum tenebãt, exciſa eſſet. Sed cùm Lucilius Baſſus expugnationem tentaſſet, caſus caſtellum tradidit. Rufus enim miles Aegyptius, quòd cepiſſet ſingulari audacia Eleazarum fortiſſimum iuuenem, cui, tãquam mox ſuſpendendo, cùm crucem defixiſſet Lucilius in conſpectu Iudæorum, miſeratione ſimul & deſperatione ad deditionem coëgit.

11. 12. et 18. antiq. 9. & 7. bell. 25. — 18. ant. 10. — Fretell.

45.

MADIAN, regalis vrbs, eiuſdemq; nominis regio, habẽs camelorum, ouium, caprarumq; multitudinem; atq; his opibus ferè victitant. Huius filiæ pellexerunt filios Iſraël ad fornicationem & idololatriam; quamobrem Dei iuſſu Madianitæ omnes cũ ſuis quinque Regibus, præter virgines, internecione deleti, eorumq; vrbes, pagi & caſtella combuſta ſunt. Poſt verò cùm Madianitę ſibi ſubiugaſſent Iſraëlitas, eorum millia centum triginta quinque cum duobus aut quatuor Regibus, à Gedeone memorabili victoria cæſa ſunt. Aetate Hieronymi vrbis huius ruinæ tantummodo demonſtrabantur: atque hîc Moyſes apud Iethro ſocerum ſuum exulabat, vt idem autor eſt.

Ioſ. 12. 13. Nũ. 25. 31. — Iud. 6. 7. 8. — Hieron. in loc. Heb. & Actuũ.

46.

MATHANA ſolitudo, quam tranſierunt Iſraëlitę. Numer. 21. eſt & eiuſdem nominis ciuitas, ſita in Arnone; quæ Hieron. Methane dicitur; vnde Mathanites 1. Para. 11. Hieron. in loc. Hebr.

47.

MEDABA, quæ & Madaba, & Medeba, & interpretatur aquæ doloris vel manantes, primaria quondam Ammonitarum vrbs, ſita in planicie, cui & nomen dedit. poſtea Amorrhęorum, quia eam iure belli abſtulerant,

Num. 21. Ioſ. 13. 1. Par. 19. Iſai. 15. & ibi Hieron.

lerant, & muris cinxerant. Habet in circuitu
1.Mach.9. montes, paludes, & saltus. Huius ciues cùm Io
Ioseph. 13. annem Machabæum interfecissent, in eius
antiq.16. vltionem multi eorum à Ionatha occisi sunt.
Quam postea Hircanus non sine labore sexto
demum mense cepit. permansit vsq; ætatem
Hieron. in loc.Heb. Hieronymi antiquum nomen retinens.

48.

Ios. 13. 21. 1. Para. 6. Ierem. 48. Ioseph. 12. antiq. 12. MEPHAAT, quæ & Mephet, & Miphaat, & Maspha; Iosephus alibi Mellen, siue Mellam vocat, barbarorum vrbem; qua aliquando expugnata, mares omnes neci tradidit Iudas Machabæus, ædificijs omnibus incendio consumptis. Ciuitas Leuitarum fuit.

49.

MASSEPHA in Moab; ad quam profugus Dauid, cùm Saulis insidias declinaret, venit. Hier. in loc. Hebr.

50.

MISOR, Leuitarum ciuitas, sita in planicie, quondam Og regis Basan; est apud Ieremiam regio Moabitarum. Ios. 21. Hiero. in loc. Heb.

51.

Genes. 19. Ierem. 48. Isai. 16. MOAB, genitus ex incestu Lot cum filia maiore, ex quo orti Moabitæ, gens magna, potens, & superba valde; vnde & vrbs Moab, (quæ aliâs Aroer, nunc Areopolis, de qua supra egimus in tribu Gad) & Moabitis Gen. 14. & ibi Hiero. Deut. 2. regio nomen acceperunt: illam enim regionem, expulsis gigantibus Emim, hoc est, terribilibus & horrendis, possederunt. Est autem terra ipsa fertilis, & bonarum frugum abundantissima, atque aliquando tantum potentia & viribus potuerunt, vt dominati fuerint etiam Israëli. Erant autem idololatriæ dediti, & maledictionem seminis sui moribus & vita exprimebant; venerabantur autem potissimo cultu idolum Chamos, quem Deum eorum alibi legimus in scripturis. Et quidem cauit Deus, ne primo ingressu in terram promissionis, eorum regiones occuparent Israëlitæ: quod cognati essent & filij promissionis Lot; sed cùm sæpe obsisterent Deo, neque aliter quàm inimicum persequerentur, sæpe quidem contriti, cæsi sunt, & profligati, multæq; eorum vrbes occupatæ; tandè à Dauide pror- 2. Reg. 8. sus subiecti sunt, seruieruntque ei sub tributo: & quoniam in gentem vsq; adeo impiam Isai. 15. Ierem. 48. & refractariam maledicta congesserant prophetæ, habuit illud Dei iudicium hunc exitum, vt vastantibus Israëlem Assyriis, quod in libris Regum & Paralipomenon legimus, etiam ipsi grauissima sustinerent fortunarum suarum detrimenta. dicitur autem terra ipsa Moab propriè, vt Breidenbach. & Brocardus annotarunt.

52.

Nume. 22. 26. 27. 33. Deut. 1. 2. 3. & 31. CAMPESTRIA MOAB, vbi Israëlitarum fuit mansio 42. ibique Moyses secundò numerauit populum nouum, & Iosue sibi constituit successorem, & Deuteronomium Israëli explicauit, & benedicens filijs Israël extremum cantauit canticum. tempore Hieronymi Araba, vel Araboth Moab. Hieron. in loc. Heb.

53.

HIC Elias curru igneo raptus in paradisum terrestrem transuectus est, Oriētem versus in summo terræ cacumine situm, vt maximi autores docent. 4. Reg. 2.

54.

DESERTVM MOAB. Nume. 21. Deu. 2. nominat etiam Montana Moab Brocard. itin. 6.

55.

NABO, quę & Nebo, nobilis & præclara ciuitas, quam restaurarunt filij Ruben. fuit in ea quondam, vt Hieronymus arbitratur, idolum Chamos, quod alio nomine Beelphegor appellatur: est & mons Nebo, seu Nabo, de quo supra in Abarim diximus. Nu. 32. 33. 1. Paral. 5. Hieron. in Osee 8. & 9. & alibi.

56.

NAHALIEL, seu Naaliel, hoc est, torrens Dei, quem præterierunt filij Israël. Num. 21. Iuxta hunc, transierunt filij Israel siccis pedibus torrentem Arnon, Dei miraculo scopulis torrentis se inclinantibus, montibus & collibus exultantibus. Psal. 113. rectius tamen per figuram hæc interpretabimur; vt lætitiam quandam terræ intelligamus, quæ impijs possessorib. expulsis, pios recipere gaudeat, famula creatoris sui.

57.

NEMRIM oppidum terræ Moab, super mare mortuum, salsis, & amaris aquis, & ob hoc ipsum sterilibus. Nunc autem vicus est nomine Benamerium, ad Septentrionalem plagam Zoaræ. Isai. 15. ibi. Hierony. Ierem. 48. Hieron. in loc. Heb.

58.

ORONAIM, vrbs, aut potius duæ vrbes Moabitarum, videlicet superior & inferior. Isai. 15. Ier. 48. & ibi Hier. Nominatur etiam Orona, vel Oronas, vrbs Arabiæ à Iosep. in libris Antiq.

59.

PETRA deserti, ita à Græcis dicta, ait Iosephus, Hebraicè Sela, olim Arce, Arcem, aut Arecen, Archis, postea Recem, Receme, nunc Crac, Mons regalis, & Mozera nominata; sita circa medium Maris mortui, arx & vrbs vetustissima, primaria & metropolis in regno Moab, adeoq; vrbs & sedes regia Arabiæ, quæ ab hac Petræa dicitur; inque ea palatium erat Regis Arabum. Vveiss. aliam vult esse Petram deserti, quæ Moabitarum est; aliam Petram Arabiæ vrbem, cuius profani auctores sæpe, Biblia nunquam meminerint. Regnauerat in hac quondam Recem, quem inter cæteros Reges Madian interfecerunt Israelitæ, vnde & Rex Madian dicitur: fuit & patria Ruth Moabitis, vt autor est Hieronymus. Hanc cùm aliquando Scaurus cum Romano exercitu oppugnatum venisset, quia difficilis ad Isa. 16. 42. Ioseph. 4. antiq. 3. 5. & 14. ant. 2. & 9. Egesip. li. 1. cap. 14. Plin. lib. 6. cap. 28. Brocard. Breidenb. Ioseph. 1. bell. 5. Num. 31. Hieron. in loc. Heb.

eam esset aditus, circumuicinos agros populatus, suasu Antipatri remisit vastationem & bellum, redimente pecunijs Areta rege. Cepit illam aliquando Amasias rex Iuda, occisis
4.Reg.14. prius decem hominum millibus in valle Salinarum, vocauitq; eam vrbem Iezethel. Erant prope eam montes, neq; longè aberat mons Hor, vbi Aaron obijt. Et quidem Ierosolymo
Broc.iti.6. rum rex Balduinus, hanc aliquando amplian
Brei.iti.6. do isti regno ampliauit, sed nunc à Soldano
VVil.Tyr. tenetur, qui in ea reponit thesaurum totius
20.bell.3. Aegypti, & Arabiæ. Tempore Christianorum
28.29.& accepit Latinum Episcopum, cùm ante, quan
alibi. tum colligitur, Græcum habuisset; eratque huius ciuitatis princeps, dominus totius terræ trans Iordanem.

60.

Nu.21.23. Deut.3.4. 34. PHASGA mons, qui propter vehemens præruptum, vocatur excisus, seu potius vertex ipse montium Abarim; ex quo, vt supra diximus, Moyses contemplatus est Palæstinam; à quo & circa eum regio vsque nunc appellatur Phasga. Hier. in loc. Heb.

61.

Nu.23.25 Deut.3.4. Iosu.21. PHOGOR mons, propter vehementem celsitudinem ita dictus; Hieronymo, Agri specula nominatur. In huius verticem Balaam ariolus à Balac rege Moab ductus, vt malediceret filijs Israël, Dei instinctu eisdem benedixit. Et quoniam paululũ distat à Bamoth Baal, in cuius monte fanum erat Baal, qui & hîc colebatur, quidam quæ hîc gesta sunt, inibi facta esse contendunt. Est etiam Phogor idolum Moabitarum. Sed & hodie villa Fogor seu Phogor haud procul à Bethlehem cernitur, quæ nunc Phaora nuncupatur. Hieron. in loc. Heb.

62.

REMMON. huius meminit Isaias in visione contra Moab. Hier. in loc. Heb.

63.

Num. 32. Iosu.13. Isai.16. Ierem.48. Hieron. in Isai.16. SABAMA, quæ & Sabam, vrbs validissima, quam reędificauerunt filij Ruben; suburbana eius & territorium vineis abũdabant. distat ab Esebon quingentis passibus, vt autor est Hieronymus.

64.

SAOR in tribu Ruben, super Iordanem. Hier. in loc. Heb.

65.

SARATHASAR, in tribu Ruben, in monte conuallis Bethphogor. Iosu.13.

66.

SARTHAN, locus erat, iuxta quem siccis pedibus transierũt Iordanis alueum Israëlitæ. Iosu.3.

67

SAVE, aliâs Sabe, antiqua ciuitas est super regionem Sodomæ, in plano campo sita: quæ vsque hodie, inquit Hieron. sic vocatur. in qua olim habitarunt Emim seu Ommæi, vel Ominæi, gens statura & aspectu terribilis, quæ percussa est à Chodorlahomor rege Aelamitarum; reliquias verò eius excidisse legimus Moabitas: atque huic adiacens planicies Vallis Saue appellatur. Genes.14. Deut.2. Hierony. epist. ad Euagriũ & qu. Hebr. in Genes. & alibi. Bened. in interpret. Heb. nom.

68.

SETHIM, siue Setim, Hebraicè Sitim, Hieronymo Sattim. Hîc fornicatus est populus Israël cum filiabus Moab & Madian: ibiq; Phinees Israëlitem cum Madianitide fornicãtem pugione transfixit. Hinc & Iosue misit exploratores ad inuestigandam & noscendã terram Iericho: fortè ab hoc loco nomen acceperunt arbores Sethim, quarum ligna sunt omnium leuissima, nitidissima & pulcerrima, & quæ putredinem non sentiunt; vnde cunctæ tabulæ arcæ tabernaculi & templi factæ sunt. Fit & mentio Torrentis Setim, aut Sitim, id est, spinarum, Ioel.3. vbi legitur: Irrigabit torrentem spinarum. Hier. ibid. Num.25. Hieron. in loc. Heb. Iosu.2. Mich.6.

69.

THOPHEL, siue Tophel, Hieronymo Thaphol, locus est in deserto trãs Iordanem è regione Iericho; vbi Moyses scripsit Deuteronomium & edidit. Deute.1. Hieron. in loc. Hebr.

70.

ZARED, siue Zareth, torrens & vallis; quẽ siccis vestigijs transierunt Israëlitæ. Num.21. Deut.2. Hier. in loc. Hebr.

TRIBVS SIMEON
nempe ea Terræ Sanctæ portio, quam tribus Simeon in ingreßu nacta fuit.
PARS TRIBVS IVDÆ.
PARS
TRIBVS. DAN.
SEPHELA REGIO CAMPESTRIS.
DAROMA
TRIBVS SIMEON
Gerarितica Regio.
EXTERIOR. quere in tribu Iuda.
PHILISTINI quære in tribu Dan
CEDAR regionis Iſmaelitarum ſeu Agarenorum quos nunc Saracenos uocant pars.
Miliaria vnius horæ
1 2 3 4 5
PARS MARIS MAGNI
Iether
Taphua
Samir
Socho
Adar
Dauna
Cariathaa
Asemona
Amarkabob 9
Eremmon 43
Remmon 63
Etam 44
Harma 49
Saarim. 65
Aen. 5
Cesil. 40
Athar. 22
Bethul 37
Molathi. 60
Aenda. 6
Moda. 59
Asar. 14
Medemena 57
Eltholad 42
Asergadda 18
Gerara 47
Sarara
Selim 69
Bethberai 32
Assemon. 21
Putei Isaac. 28
Sarohen
Sicelag. 71
Bethphalet 36
Lebaoth 54
Thocen. 74
Nemus Abrahe 2
Ether. 45
Aserſual 20
Berſabee. 28
Eſthcol
Beth. 31
Sesenna 70
Asem. 16
Bola. 39
Thalca 73
Asan 13
Sabee. 66
Bethlebaoth 34
Fim. 51
Lacus
Baziothia
Bethmarchaboth 35
Mons Samſonis. 67
Bethelea. 33
Barach
Asenna. 17
Alba 8
Bezedel 38
Baala. 23
Menois. 58
Lebhem 55
Aserſua 19
Lacus 53
Azotus
Aſcalon 15
Adia 3
Gaſa 46
Angaris mons 10
Maioma 56
Anthedon p. Agrippas. 11
Tabatha 72
Raphia 62
Rhinocorura
64
Puteus viuentis et videntis 75
Torrens et vallis Geraræ. 48
Berramoth 27
Ismael. Fons Agar. 7
Agar
Besor
Torrens 30
Solitudo Berſabee 29
Barad. 25
Iuniperus 52
Elias
Balaath 24
Desertum Arenoſum 12
Palus
Cellula S. Hilarionis 50
Torrens et fluuius Ægypti. 4.

S.

Tribus Simeon, & confinia eius.

1.

Genes. 29. SIMEON secundus Iacob filius ex Lia vxore in tantum filios & nepotes suos propagauit, vt de tribu eius ad montem Sinai numerati & inuenti sint viri apti ad pugnam, quinquaginta nouem millia, trecenti; quibus omnibus in deserto mortuis, ipsorum filij, bellatores viginti duo millia ducenti in terra promissionis proprium funiculum non sunt consecuti: sed pro hæreditate ac possessione sua obtinuerunt de terra tribui Iuda prius assignata cis Iordanem, terram Australem, deserto & mari magno contiguam: quapropter mirandum non est, si in hac tribu ciuitates, &c. legantur, quæ ante tribui Iuda fuerint attributæ. Num. 1. & 26. Ios. 19. 1. Par. 4.

2.

NEMVS ABRAHAE, plantatum ab Abraha. Genes. 21.

3.

ADIA, villa iuxta Gazam. Hieron. in loc. Hebr.

4.

Genes. 15. Num. 34. Ios. 15. 3. Reg. 8. 4. Reg. 24. 2. Paral. 7. Isai. 27. Ezech. 47. &c. TORRENS, qui & fluuius Aegypti, in literis sacris appellatur; cuius frequens in scriptura mentio est, de eremo veniens iuxta vrbem Rhinocoruram, mari magno influit; vnde pro torrente AEgypti 70. interpretes Rhinocoruram transtulerunt. Hieronym. in Prophetas & epist. ad Dardanum.

5.

Ios. 15. 19. 21. 1. Par. 4. 5. AEN, quæ & Ain, Ahim, Aijm, hoc est, fons, vel oculus, ciuitas sic dicta, prius Iudæ, post Simeonis, separata sacerdotibus. Hieronymus videtur eam Bedhennim siue Benhennim appellasse.

6.

AENDA ciuitas, quam Asa rex Iuda expugnauit, & subuertit. 2. Paral. 14. Hiero. in loc. Hebr.

7.

Genes. 15. 17. 25. FONS AGAR, vbi Agar abiecit & deposuit puerum Ismaëlem sub arbore. Genes. 16. 21. quo ipso in loco Ismaël creuit & habitauit in deserto Pharan; atque ibi vxore accepta generauit filios duodecim, ac valde multiplicatus est in gentē magnam, à quo Ismaëlitæ dicti sunt, qui postea Agareni, nunc Saraceni.

8.

ALBA, speculum & castellum, non longè ab Ascalone contra incursiones Barbarorum extructum. VVilhelm. 15. bell. 25. & alibi.

9.

AMARKABOB. Hieronym. in loc. Hebr.

10.

ANGARIS, qui & Engaris, mons.

11.

ANTHEDON, vrbs Idumeæ maritima; quam cùm Alexander Iannæus ante expugnasset, postea rex Herodes renouās Agrippiadem nominauit, nimiaque beneuolentia nomen amici etiam portæ inscripsit, quam ipse in templo ædificauit. Ioseph. 13. ant. 19. 21. & 14. ant. 10. & alibi.

12.

DESERTVM arenosum; terra tota est latissima, infrugifera, aquarum egens, solis adusta ardoribus, & quæ aspectu sui horrorem visentibus incutiat: caret enim domibus, hominibus, bestijs, arboribus, graminibus; abundat autem collibus & monticulis, non quidem vsitatis & solitis, sed ex arena, quæ vi ventorum in vnum cumulum aggeritur. vt quod in Occidente fieri videmus niue eleuata, hoc ibi tenuissimo puluere in modum fumi agitato, longè fiat mirabilius. Neq; ibi vlla certa itineris ratio est; nam cùm arenæ (vt alibi testatur Hieronymus) sint mollissimæ, pergentium vestigia subtrahunt; vnde etiam mare sabulosum à posterioribus scriptoribus appellatur, quod scilicet ad instar maris arena ventorum flatu nunc huc, nunc illuc diffluat, & subitò in altissimos sæpe montes erigatur; & quoniam nullus hîc viarum callis appareat, quem hac iter facientes itineris sui ducem sequi possint, ea propter haud secus quàm si in vasto oceano nauigandum esset, ad cynosuram nauticam profectionis suæ scopum explorare debent. Sed neq; sic adhuc in tuto sunt; nam si qua sinistra fortuna contingeret, vt qui illac iter agunt, Austro ferrentur, vt Septentrione aguntur, sabulo obruti omnes occumberent. Nam etsi, inquit Ludouicus Rom. prosperis vehebamur flatibus, atro tamen turbine sabuli adeo inuoluebamur, vt adempto è conspectu interuallo 10. passuum alter alterum non conspiceret. Ob id incolæ camelis vehuntur caueis inclusi ligneis, inq; eis vitam trahunt, ducibus tamen pilotis, qui non aliter quàm in vndabundo mari pyxide & pagina ducuntur. & ibi siti exanimantur complures: quamobrem intelligimus apud Iosephum Herodis regis beneficium, cùm Augusti Cæsaris exercitui per loca arida facturo iter, de aquarum copia & reliquis ad vitam necessarijs abundè prospexit. Hieron. in epitaph. Paulæ. Prat. spiri. cap. 176. Ludoic. Roman. patr. Nauig. 1. cap. 14. Iosep. 1. bell. Iudai. cap. 15.

Narrat historiam Nicephorus, quam operæ pretium est hîc adiungere. M. Antonino, inquit, Niceph. 3. hist. Eccl. 37.

inquit, imperium administrante, Iudæus quidam in solis aridisque locis iter faciens, communiter cum viatoribus Christianis psalmos canebat. Cùm verò morbo repentino ita affligeretur, vt crederetur moriturus, atque ibi in locis ijs permansurus esset, magna contentione viatoribus suis obsecrando institit, ne eum ita præsidio omni destitutum relinquerent, sed vt diuini lauacri participem facerẽt, ac deinde abirent. Vt autem illi, neq; qui præstare hoc posset, (sacerdote enim opus erat) neque aquæ copiam adesse, quæ in baptismo perficiendo & consuetudine antiqua, & lege certa & inuiolata requirerentur, causati sunt, & propterea in tantarum rerum penuria petitioni eius non annuerunt. Iudæus porrò in sententia sua permansit: & iureiurando eos, vt sibi satisfacerent, adegit. Illi itaque detractis homini vestibus, arena, quæ ibi erat, pro aqua vsi, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S. tertiùm arena in eum coniecta, baptizarunt. Per hanc tam insolitam & admirandam sacrorum mysteriorum initiationem, imbecillitate omni, tanquam vinculo quodam is solutus, longè melius quàm illi, validus iam prorsus iter fecit. Postquam autem domum sunt reuersi, rem eam ad Dionysium Alexandriæ Episcopum retulerunt. Ille verò admiratione stupens, Ecclesiam de ea consuluit: cui visum est aqua insuper ad eum modum initiatum, iuxta Ecclesiæ traditionem abluendum esse; vt ita quod sacro ei deesset, sarciretur.

13.

ASAN, ciuitas Leuitarum. Iof. 15. 19. 1. Reg. 30.

14.

ASAR. Hieron. in loc. Heb.

15.

ASCALON, quæ & Ascalona, vrbs antiqua, nobilis, non tam magnitudine quã robore excellens; vna ex quinque primarijs & satrapijs Philistæorum; sita in littore maris, forma semicirculi portum ambiens, muro cincta validissimo: distat ab Hierosolymis septingentis viginti stadijs; à Ramula octo miliaribus, vt VVilhelmus Tyr. docet. Describitur à quibusdam in tribu Iuda. Expugnauit enim illam cum finitimis Iudas, vt legimus in libris Iudicum; atq; ab hac Philistinorum reguli Ascalonitæ nuncupantur. Hîc Samson occidit triginta viros de Philistæis, eorũque vestes abstulit, vt eas daret totidem viris, qui problema suum soluerant, quod erat: de comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Vrbs hæc iuxta Prophetarum oracula, sæpius destructa & restaurata iterum est. Ferunt in hac natum Herodem illum, qui se infantium Innocentum sanguine & cęde polluit, atque ab Augusto in regno Iudææ confirmatus est: à cuius morte Cæsar palatium in ea vrbe dedit Salome sorori Herodis; ædificauerat enim & Herodes in ea ipsa domum & aulam regiam. Atq; etiamnum hodie, antiquum robur retinens, Saracenorum gentis fortissimum propugnaculum est. Christianorum tempore cùm haberet Episcopum, Bethlehemiticæ tandem sedi parochiali iure subiectus est; habuit & Comitem, vt idem autor est. Eius muros cùm Saladinus diruisset, Richardus Anglorum rex instaurauit. Habebat subiectum sibi campum, aptum equitibus, & vallem, & lacum, de quo postea.

Iof. 13. 1. Reg. 6. Broc. iti. 7. Brei. ibid. Salig. tom. 10. cap. 4. Ioseph. 5. antiq. 7. & 3. bell. 1. Iud. cap. 1. & 3. Iud. 14. 2. Reg. 1. Ierem. 25. 47. Amos 1. Soph 2. Zachar. 9. 1. Mac. 10. Ioseph. antiq. 17.

VVil. Tyr. 11. bel. sac. 12. & 14. bell. 12. & 18. bel. 24. & alibi. & 2. cõtin. 14 Ioseph. 2. bell. 1. Ierem. 47.

16.

ASEM, quæ & Asom, & Esem, ciuitas. Iof. 15. 19. 1. Paral. 4.

17.

ASENNA. Hieronymus in loc. Hebr. est alia ab hac in tribu Iuda.

18.

ASERGADDA, ciuitas. Iof. 15.

19.

ASERSVA, quæ & Asarsusim, Asarsusa. Iof. 19. 1. Par. 4.

20.

ASERSVAL, aliâs Asarsual, ciuitas, prius in tribu Iuda. Iof. 15. 19. 1. Paralip. 4. Esdr. 11.

21.

ASSEMON, & Assemoth, ciuitas fuit antea tribus Iudæ. Iof. 15.

22.

ATHAR ciuitas. Iof. 19.

23.

BAALA, quæ & Bala, Balaa, & Abala, ciuitas. Iof. 15. 19. 1. Par. 4.

24.

BALAATH, quæ & Baal; Hieronymo Ballath, ciuitas. Iof. 19. 1. Par. 4. 5.

25.

BARAD, Hieronymo Barath; inter quam & Cades puteus Agar etiamnum ætate Hieronymi demonstrabatur. Hieron. in loc. Hebr.

26.

BAZIOTHIA ciuitas. Iof. 15.

27.

BERRAMOTH, aliâs Bercameth, ciuitas. Iof. 19.

28.

BERSABEE, id est, puteus iuramenti, vrbs tribus Iudæ; sita tamen intra limites Simeonis,

Gen. 13. 21. 22. 26. 28. 46.

Iosu. 15. 19. meonis, contigua deserto magno, viginti mi-
Iud. 20. liarib. ab Hebron, vergens ad Austrum in regione Geraritica, à Gaza quatuor miliaribus
1. Reg. 3. & alibi. distans. Nomen hoc accepit, quod ibi Abraham & Isaac, cum Abimelec rege Geraræ fœdus iuramento sanxerunt, siue quod septem agnas Abimelec de manu Abrahæ ibi acceperit. Hîc Abraham, Isaac, & Iacob habitarunt multis diebus; vnde & vocatur oppidum
1. Reg. 8. Isaac. In hac Ioel & Abia, filij Samuelis Prophetæ, iudicabant populum Israël iniustè, & iniquè; estque terminus terræ Israëlis ad Austrum. Hieronymi tempore fuit grandis vi-
Hier. quæst. in Gene. & in loc. Heb. et in Amos 5. & 8. cus, eratque in ea positum præsidium Romanorum militum, eaque ipsa prouincia paullò ante suam ætatem Salutaris dicta est; nunc autem Gibelina vocatur: cumque diruta fuis-
VVil. Tyr. 14. bel. 22. set, Christianorum tempore, qui loca sancta recuperarunt, ab ijs magno studio restituta
Broc. itin. 7. est; posito præsidio, & de communi consilio
Breid. eod. tradita fratribus domus Hospitalis, quæ est
Fretell. Hierosolymis. Ptolomæo Berzana dicta vide-
Vuri. c. 36. tur. VVeissenb.

29.

Genes. 21. DESERTVM Bersabee; in quod abijt cum filio Ismaële Agar ancilla Abrahæ, ibiq; abiecit eum sub arbore, vt ante diximus: fugit
3. Reg. 19. etiam huc Elias, ad minas & persecutiones reginæ Iezabel.

30.

BESOR torrens: vltra hunc Dauid Amalecitas prostrauit. 1. Reg. 30.

31.

BETH, in tribu Simeonis. Hierony. in loc. Hebr.

32.

BETHBERAI ciuitas. 1. Par. 4.

33.

BETHELEA vicus Gazensium, valdè populosus, habensq; templa antiqua, ædificiaq; pulcerrima, & maximè Pantheon in ciuitatis arce locatum, eminens super omnem vicum. Hist. Trip. 6. c. 28.

34.

BETHLEBAOTH ciuitas. Iosu. 19.

35.

BETHMARCHABOTH ciuitas. Iosu. 19. 1. Par. 4.

36.

BETHPHALET, aliâs Bethphelet, ciuitas. Iosu. 15. Esd. 11.

37.

BETVL, & Bethularma, Hiero. Bathul & Bathuel, ciuitas. Iosu. 19. 1. Par. 4.

38.

BEZEDEL vicus, iuxta quem erat castellũ inexpugnabile cum turri. Iose. 3. bel. 1.

39.

BOLA. Hieron. in loc. Heb.

40.

CESIL, aliâs Exul, ciuitas, quæ prius fuit tribus Iudæ. Iosu. 15.

41.

DABIR, quæ & Iabir, vrbs valida & regia, *Iosu. 11.*
prius Cariathseima, & Cariathsepher, *12. 13. 15. 21*
hoc est, ciuitas literarum dicta, seu Vniuersi- *Iudic. 1.*
tas & Academia Palesthinæ. Regem huius oc *1. Paral. 6.*
cidit Iosue, vrbem autem expugnauit Otho- *Hieron. in*
niel, frater, (vt alij dicunt) filius fratris Caleb *loc. Hebr.*
iunior, interfectis in ea filijs Enacim giganti- *Broc. iti. 6.*
bus; ideoq; data est ei Axa filia Caleb in vxo- *Breid. eod.*
rem, cum terra irrigua superius & inferius: Vrbs autem ipsa data est & attributa sacerdotibus. Hieronymi tempore videtur Daema dicta.

42.

ELTHOLAD ciuitas. Iosue 15. 19. quæ & Tholad. 1. Par. 4.

43.

EREMMON, vicus Iudæorum prægrandis, in decimo sexto ab Eleuteropoli miliario, contra meridiem in Daroma. Hieron. in loc. Hebr.

44.

ETAM, ciuitas, fortè villa. 1. Par. 4. Hieron. videtur Etha esse.

45.

ETHER, sortis Simeonis. Hierony. in loc. Hebr.

46.

GAZA, quæ & Gazara, interdum Gazera, *Genes. 10.*
Gazer, Gazaris, & hebraicè Aza dicitur, *Deut. 2.*
ad Christianismum conuersa Constantia *Iosu. 10. 11.*
dicta est, de nomine sororis Constantini Ma- *13. 15.*
gni: Euseb. in vit. Const. lib. 4. c. 38. Confer, quæ *1. Mac. 13.*
infra dicemus in Maioma. vrbs magna, potẽs *16.*
& celebris, vna ex quinque primarijs & satra- *Ioseph. 13.*
pijs Philistinorum; distans à mari stadijs septẽ; *antiq. 19.*
vt auctor est Breid. duo Italica miliaria; terminus olim terræ Chananæorum, in qua erant ciuium millia multa, quod ex eo cõijcere est, quoniam quo tempore Alexander Iudæorũ rex eam expugnauit, & senatus fortè eo die conuenisset, quingenti senatores in ede Apol
linis contrucidati sunt. Cepit vrbem hanc tri *Iud. 1. 6. 16.*
bus Iuda, duce Caleb viro fortissimo; quam *1. Reg. 6.*
tenere tamen non potuit, quod Enacim, hoc *3. Reg. 4.*
est, gigantes fortissimi restitissent. Huius am- *4. Reg. 18.*
bas portæ fores cum postibus, & sera Samson *Hieron. in*
media nocte abstulit, & humeris impositas *loc. Hebr.*
detulit in montem vicinum, qui respicit Hebron. Atque hic idem postea in hac vrbe captus; atq; in carcere coactus molere, cùm eru-

tis insuper oculis, coram principibus Philistinorum luderet, apprehensis duabus columnis, quas præmonstrante puero contigerat, quibus scilicet tota illa domus, quæ & maxima & publica videtur fuisse, innitebatur; cùm inuocasset Deum, vt restitutis viribus pateretur sese extremo hoc virtutis opere edito de inimicis suis vltionem sumere, concussis fortiter columnis sese ipsum, cum tribus hominum millibus eadem ruina inuoluit & oppressit. Volunt autem quidam domum illam templum fuisse Dagon, idoli Philistinorum; cuius adhuc hodie ibi cernantur vestigia & ruinæ. Sed quoniam iam olim Prophetæ huic vrbi extremum exitium minabantur, fuit hoc, cùm Alexander Magnus Dario Persarum regi bellum fecisset, ipsi verò Persicum præfectum in vrbem admisissent cum præsidio: statim enim atque Tyrum expugnauit, obsessam Gazam, & post bimestrem obsidionem occupans, in sempiternum vertit tumulum; vnde ob id & deserta appellatur. Sed antiquæ ciuitatis locum vix fundamentorum præbent vestigia; nam quæ nunc cernitur in alio loco, pro illa quæ corruit, ædificata est.

Broc.iti.7. Breidenb. 29. Augu. *Ioseph. 11. antiq.8.* *Act.8.*

Noua Gaza non longè à veteri ædificata, tempore Machabæorum, Iosephi, & Hieronymi magnopere floruit, vt ex ijs ciuium copijs exercitus, & quidem subitus educi potuerit. Et quidem Alexander Iannæus cùm totum annum eam vrbem obsedisset, Lysimachus, Apollodori strenuissimi ducis, qui ciuitatem tuebatur, frater, inuidia commotus, eo occiso, introitum hosti præbuit: atque Alexander primùm quidem pacificè ingressus, mox licentiam fecit militi in oppidanos sæuiendi. trucidabantur igitur Gazenses, non multi, vt qui plures etiam, quàm ipsi essent, Iudæorum interficerent: cùm & desolatas ædes incenderunt, ne præda potiri posset hostis: quidam etiam Saguntina rabie suismet manibus vxores & liberos interimerent, ne ad seruitium & iniuriam abstraherentur. Atque ita iugulatis omnibus, & vrbe diruta, Ierosolymam redijt Alexander. Post ætate Cæsaris Augusti, cùm eum sui Testamenti executorem nominasset Herodes, quod esset vrbs hæc græcanici instituti, à regni Iudaici terminis separata, & Syriæ est attributa. Est verò vrbs, vt posteriores autores scribunt, amplissima nunc, duplo maior Hierosolyma, communiter Gazera, Syris Azan dicitur; sita in via, quæ ducit in Aegyptum. Habuit turres, cisternas &c. estq; ab ea vsq; ad desertum arenosum planicies. iter hinc vsque ad montem Sinai, est duodecim, vel tredecim dierum. Cùm subesset Christianis episcopum habuit suffraganeum; cùm eam vrbem propter Ascalonitas vicinos magno studio restituissent, & tandem fratribus militiæ templi dedissent custodiendam. Excitauerat autem Balduinus castrum prius, post à confluentibus eo hominibus, qualiscunq; vrbs adiecta est, quam cùm Turcæ cepissent, ab ijs qui in superiore præsidio erant, magna vi pulsi & profligati sunt. Passus est hîc mortem propter Christianæ fidei professionem Siluanus episcopus cum socijs vnde quadraginta. Sed & etiamnum magna illius ciuitatis autoritas, & Syriæ vel prima, vel secunda est.

Hieron. in loc. Hebr. 1.Mach.7. 9.13.14. 15.16.& alibi. *Ioseph.13. antiq.19.* *Ioseph.17. antiq.17.* *Broc.iti.7. Breid.eod.* *VVil.Tyr. 14.bel.12. & 17.bell. 12. & 20. bell. 21.& alibi.* *Niceph. hist.Eccl. li.7.ca.16.*

47.

GERARA, quæ & Geraris, & Vrbaal hebr. vrbs regia, metropolis terræ Palestinæ, terminus olim Chananæorum, ad plagam australem; vbi & peregrinatus fuit Abraham, natus Isaac, ibidemque viginti quinque annis cum Patre habitauit, atque ex hoc ipso loco admodum adolescentulus iuit ad montem Moriam offerendus Deo, humilis & pia hostia. atque hoc iter trium dierum est autore Hieronymo. Ab hac Gerarítis, seu Geraritica regio, cuius crebra apud Hieronymum mentio est. Vbi Paula intrauit Saræ cellulas, videns incunabula Isaac, & vestigia quercus Abrahæ. Monstrabantur enim tum ibi ædiculæ propter miraculum partus, ea ætate parientis. Scriptura sacra commemorat fuisse eam Geraram, inter Cades & Sur, hoc est, duas solitudines; quarum vna Aegypto iungitur, ad quam populus trans fretum rubri maris aduenit; altera verò Cades vsque ad Saracenorum eremum extenditur. hæc Hierony. in loc. Hebraic.

1.Par.24. 2.Par.14. 26. Genes.10. 20.26. Genes.22. & ibi.Hie. Hieron. in epit.Paulæ & alibi.

48.

TORRENS, & vallis Geraræ, Iosephus Fauces vocat. Hoc loco habitauit Isaac, diuersosq; fodit puteos, quorum nomina scriptura sacra explicat; qui hodieq; in Geraritica regione demonstrantur.

Genes. 26. Hiero. ibi. & de loc. Hebr. Ioseph.1. antiq.26.

49.

HARMA, siue Arma, quæ & Harama & Herma, & Horma, hoc est, anathema, prius dicta Sephat, Hieronymo Sephet; ciuitas regia. Hic cæsa est pars populi Israëlitici ab Amalec & Cananæo, quem in Deuteronomio Amorrhæum scriptura vocat: cepitque vrbem hanc Iosue, Rege illius interfecto; & huc vsque persecutus est quinque Reges. Horma autem dicta est, quod eam, occisis Rege, populo, ad vnum omnibus anathemate condemnarunt. Fuit etiam Arma locus, ad quem spoliorum partem misit Dauid. Ponitur à quibusdam in Iuda.

Nu.14.21. Deut.1. Ios.10.12. 15.19. Iudic.1. 1.Reg.30. 1.Paral.4. Hieron. in loc. Hebr.

50.

CELLVLAS Hilarionis. In hac solitudine, licet vasta, terribili, & latrocinijs cruenta, inter mare & paludem S. Hilarion primùm in tuguriolo, quod iunco & carice texerat, deinde in cellula, quæ vix ipsum caperet, plus quàm quadraginta septem annis vixit, sacco tantùm membra coopertus, aut pelliceum habens ependytem, quem illi B. Antonius dederat, humi cubans, incredibili abstinentia, ieiunijs, orationibus, laboribus, pectoris tunsionibus exesus, vt vix ossibus hærerent membra, varias dæmonum tentationes superans, multisq; clarens miraculis. Hiero. in vita Hilar.

51. IIM,

51.

IIM, aliâs Im, ciuitas. Iof.15.

52.

3. Reg. 19. IVNIPERVS Eliæ, eft in deferto; diftat à Berfabee itinere vnius diei. Hîc Elias fugiẽs à facie Iezabel, dormiuit fub iunipero, petiuitque animæ fuæ vt moreretur, fed aftante mox Angelo, allatum ab eo panem & aquam fumpfit, & ambulauit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

53.

LACVS apud Afcalona. Iofephus 1. belli 16.

54.

LEBAOTH, Hieronymo fortè Labaoth, ciuitas. Iof.15.

55.

LEBHEM, villa, vbi eft puteus, de quo dicunt B. Mariam virginem cum puero Iefu, & Iofeph cùm in Aegyptum fugerent, aquam haufiffe, ibiq; pernoctaffe. Breidenbac. d.10. Septemb.

56.

Hieron. in epi. Paulæ, & in vita Hilarion. Hift. Trip. li.6. cap.4. Niceph.10 hift. cap.4. MAIOMA, & Maionia, emporium & portus Gazę, diftans ab ea viginti ftadijs. cùm Chriftianis effet plena, meruit à Conftãtino dignitatem & priuilegia ciuitatis, & de filij nomine Conftantia eft appellata: Iniuftũ enim arbitratus eft Conftantinus, vt quæ erat Chrifti cultrix, fubdita effet Gazæis idololatris. Poftea imperãte Iuliano Apoftata, litem Gazęi Conftantienfibus intulerunt; quo iudice Conftantia rurfum Gazæis fubiecta eft, & fublato priori nomine Gaza maritima nuncupata.

57.

MEDEMENA, quæ aliâs Berfabe dicitur, vt Benedictus annotat, ciuitas. Iofu. 15. meminit etiam huius Ifaias 10.

58.

MENOIS, oppidum iuxta ciuitatem Gazam. Hieron. in loc. Hebr.

59.

MOLADA ciuitas. Iofu. 15. 19. 1. Paralipomen. 4.

60.

MOLATHI, patria Hadrielis Molathitæ. 1. Reg. 18. 2. Reg. 21.

61.

PVTEVS Iudicij, vfq; in præfentem diem in regione Geraritica. Vocatur autem villa Berdan nomine, quod Latinè dicitur puteus Iudicij. Hieron. in loc. Hebr.

62.

RAPHIA, vel Raphace, vrbs magna & maritima; vbi Philopator Antiochum magnum debellauit, cæpitque, & poffedit hanc Alexander Iannæus. Iofeph. 13. ant. 19. 21. & 14. ant. 10. & alibi.

63.

REMMON ciuitas, prius Iudę, poft Simeonis; nunc vicus eft, contra Aquilonem iuxta Aeliam, in decimoquinto eius miliario. Hieron. in loc. Heb. Iof. 15. 19. 1. Paral. 4. 2. Efdr. 11.

64.

RHINOCORVRA, quæ & Rhinocolura, vrbs Aegypti olim, poftea Iudæorum. Sciendum eft vocabulum hoc apud Hebręos non haberi, fed feptuaginta interpretes pro torrente Aegypti propter notitiam loci, Rhinocoruram tranftulerunt. Eius vrbis fępe meminit Iofephus. cuius incolæ ætate Hieronymi lingua Chananitide, hoc eft, Syra loquebantur. diftat à Gaza fecundum Antonin. m.p. XXXVIII. non procul à mari, apud quam fluuius aliquis in mare delabitur; qui eft terminus regni Ifraëlitici. VVeiffenb. Iofeph. 13. antiq. 21. & alibi. Hieron. in loc. Heb et alibi.

65.

SAARIM, ciuitas in tribu Iuda; in qua habitarunt pofteri Simeonis. Iof.15. 1. Paral. 4.

66.

SABEE ciuitas. Iof.19.

67.

MONS Samfon. In hunc montem portauit Samfon portas Gazæ. Iud.16.

68.

SAROHEN ciuitas. Iof.19.

69.

SELIM ciuitas. Iof.15.

70.

SENSENNA, aliâs Senfema, ciuitas. Iofue 15.

71.

SICELEG, & Sicelech, vrbs affignata prius tribui Iudæ, poftea Simeonis, fed poffeffa à Philiftæis; quam rex Achis donauit Dauidi, qui in ea fedit & habitauit totum annum & menfes quatuor; atq; exinde permanfit tribus Iudæ: fed cùm aliquando Dauide abfente vrbem hanc Amalecitæ cæpiffent, diripuiffent, incendiffent, & prædam omnem abegiffent, perfecutus eft eos Dauid vltra torrentem Befor, & nihil minus metuentes de repente adortus, occidit omnes, prædamq; reduxit. Iof. 15. 19. 1. Reg. 17. 30. 2. Reg. 1. 4. 1. Par. 4. 12.

72. TABA-

72.

TABATHA, vicus, in quo natus est Hilarion eremita. Hieron. in vita Hilarion. distat à Gaza quinq; miliaribus.

73.

THALCA, in tribu Simeon. Hierony. in loc. Hebr.

74.

THOCEN ciuitas. 1. Paral. 4.

75.

PVTEVS Viuentis & Videntis; apud quem Isaac habitauit; & demonstrabatur adhuc tempore Hieronymi, quemadmodum & alij multi putei Abrahæ & Isaac, quorum mentionem facit Scriptura. Hier. in loc. Heb.

Z.

Tribus Zabulon.

I.

Genes. 30. ZABVLON, Hebraicè Zebulon, decimus filius Iacob ex Lia vxore eius prognatus, tantoperè semen Abrahę multiplicauit, vt de
Num. 1. eius familia iuxta mõtem Sinai recensiti & inuenti sint viri bello apti a vicesimo anno & supra, quinquaginta septem millia & quadringenti, absq; paruulis
Num. 26. & mulieribus. Quorum filij, viri bellatores sexaginta millia & quingenti, parentibus in deserto mortuis, terram à Deo promissam ingressi sunt. ac missa cum alijs tribubus sorte,
Iosu. 19. habitauerunt citra Iordanem in fertili Gali-
Ioseph. 5. læx regione. quæ longitudine tendit à lacu
antiq. 3. Genezareth, vsq; ad littus maris magni, quod
Brocard. itin. 7. iuxta montem Carmelum est. Latitudine ve-
Genes. 49. rò à monte Tabor versus Septentrionẽ quin-
Deut. 33. que occupat miliaria.

Loci tribus Zabulon.

2.

AFFAREA, Hieronymi ætate villa erat in sexto miliario vrbis Legionis contra Septentrionem. Hier. de loc. Heb. lit. A.

3.

AMTHAR, aliâs Amphar, Hieronymo Amathar, formosa ciuitas in Orientali plaga tribus Zabulon. quæ, vt & cæteræ infra scriptæ ciuitates, nonnullas sub se habebat villas. Ios. 19. Hier. de loc. Heb. lit. A.

4.

ANATHON, siue Hanathon, aliâs Nathon, ciuitas in Aquilonari parte tribus Zabulon. Ios. 19. Hier. in loc. Heb. lit. A.

5.

ANVA, Hieronymo vrbs aut pagus in tribu Zabulon. Hieronym. de loc. Hebr. lit. A.

6.

ARABA, villa in planicie sita, in finibus Diocæsareæ, quæ olim Saphorine, siue Sephoris, dicebatur. Hieronym. in loc. Hebr. lit. A.

7.

ARBEL, vicus in campo pregrandi, distans ab oppido Legionis millib. nouem. Hier. de loc. Heb. lit. A. Strabo lib. 16. Bened. in indice, dictione Arbel.

8.

ASAMON, siue Asachron, celsus & cauernosus Galilææ mons est, vndiq; medius, cõtra Sephorim situs. In quem cùm multi Iudæorum, qui seditionibus & latrocinijs operam dabant, recessissent, à Romanis acerrimè oppugnati, ducentis Romanorum cęsis, amplius quàm duo seditiosorum millia trucidati sunt. Iose. 2. bel. 23. Merca.

9.

ASOCHIS, aliâs Asochitos, Galilææ oppidum in magno campo situm, non longè à Sephori distans. Quod Aegypti Rex Pto- Ioseph. 13.
lomæus cognomento Lathyrus ex impro- antiq. 19.
uiso adortus, sabbato vi capiens, multos ho- & 1. bel. 3.
stium peremit, & præter magnam aliarum rerum prædam, circiter decem captiuorum millia abduxit.

Hîc Iosephus historicus, cùm Galilææ Præ- Ioseph. in
fectum ageret, ob aduersa quędam mœstus vita sua.
& turbatus, mirabili somnio noctu consolatus est.

10.

ATHALIM, ciuitas in terra Zabulon, de qua, vt Hieronymus testatur, fuit Aialon siue Elon, qui iudicauit populum Israël. Iud. 12. Hier. de loc. Heb. lit. A.

11.

AZANOTH, Hieronymi tempore vicus erat in campestribus, ad regionem Diocæsareæ pertinens. Hieronym. de loc. Hebr. lit. A.

12.

BACCADES, vulgò Buccahel, peramænus admodum locus est, in finibus Zabulon, in summis montium, aquis irriguus, & fructiferarum arborum frequentia consitus. Cuius habitatores cùm frequentes essent, & armis superbi, vicinorum agros rapinis, latrocinijs, & homicidiis infestabant, & suburbana finitima sibi faciebant tributaria. Quã insolẽtiam Hierosolymorum Rex Balduinus quartus non ferens, locum hunc subitò & vi occupauit;

TRIBVS ZABVLON, ISACHAR, ET, DI: MIDIA MANASSE altera, hoc est, illæ Terræ Sanctæ regiones, quas iste tribus in distri: buendo possidendas acceperunt.
PARS DIMIDIÆ TRIBUS MA: NASSE.
PARS TRIBVS GAD.
MARE GALILÆÆ, Cenereth, et Tiberiadis, quod et stagnum Genesareth. 50
Iordanis flu.
TRIBVS ZABVLON.
TRIBVS ISA: CHAR
DIMIDIA TRIBVS MANASSE.
SAMARIA. 53
PARS TRIBVS ASER.
PARS TRIBVS NEPTALIM.
PHOENI: CI.
GALI: LÆA IN FERIOR.
DECA: POLIS
Campus magnus Esdrelon et Mageddo et Planicies Galilææ. 18
Terra Naid 45
Pherezæi
PALÆSTI: NI
Miliaria vnius horæ
1 2 3 4 5
PARS MARIS MAGNI.
Ptolemais n. Acon
Cæsarea Palestinæ a. Turris Stratonis. 22
Castrum Peregrinorum 47
Carmelum promontorium 21
Antipatris o. Capharsalma p. Arsur. 8
Tiberias. o. Cene Oreth
Bethsaida. 18
Magdalum
Tabor mons. 95
Nazaret. 73
Iezraël. 40
Mageddo 43
Mons Ephraim 44
Montes Antip.
Taphuæ. 57
tena To: parchia. 4

pauit, & quotquot fugam non arripuerant, neci dedit. Tyr.21.bell.sacr.26.

13.

Broc.iti.5. Breid.ibid. Iudit.7. BELMA, aliâs Helma, postea Abelina dicta, villa quondam grandis, in alto & firmo loco sita. Hanc Holofernes contra Bethuliam ducens exercitum, transijt. Testātur etiamnum multę marmoreę columnę, & magnæ ruinæ eam fuisse olim gloriosam.

14.

BERSABE, aliâs Bersabee, & Bersobe, ciuitas, quę terminus est superioris Galilęę, & initium inferioris Galilęę. Quam Iosephus, quod locus oportunus esset, aduersus Romanos validiori muro muniuit, ac frumento armisque instruxit. Ioseph.2.bel.25. & 3. bel. 2. & in vita sua.

15.

BETHAGON, locus in quo duæ tribus, Zabulon & Isachar, habent confinia. Hieron. de loc. Hebr. lit. B.

16.

Ios.19. Hieron. de loc. Hebr. lit. B. et in Mich.5.& in Matt.2. Iud.12. Bened.in dict. Bethleem. BETHLEEM, Galilææ ciuitas in tribu Zabulō, ad cuius distinctionē altera eiusdem nominis ciuitas, quæ in tribu Iuda sita est, appellatur Bethleem Iudæ. Ex hac quidam fuisse putant Abessan Israelitici populi Iudicem: quem tamen Iosephus testatur ex Bethleem oppido tribus Iudæ natum fuisse.

17.

Ioseph.5. antiq.12. BETHMAVS, vicus dissitus quatuor stadijs à Tiberiade versus Sephoritarum vrbem. in quo Iosephus cum Tiberiēsium senatu ac primoribus ad se accersitis, colloquium habuit. Ioseph. in vita sua.

18.

Hieron. de loc. Hebr. lit. B. Brocard. iti. 4.& 5. Breid.ibid. Ioseph.18. antiq.3. Luca 9. Sal.tom.9. cap.9. BETHSAIDA, clara Galilææ ciuitas, quæ inter decem principales Decapolis regionis ciuitates recēsetur. Sita est iuxta viam quæ è Syria in Aegyptū ducit, in angulo maris Galilææ, vbi se mare ab Aquilone flectit contra Austrum. Habebat tamen sub ditione sua etiam vicum & desertum, quæ vltra idem mare iacent. Contra Orientē distat à ciuitate Neptalim, & versus Septentrionem à castro Magdalo tribus miliaribus. A Septentrione verò non procul Capharnaum fons est, è quo riuus quōdam profluebat, qui ciuitatem irrigabat.

Ioan.1.12. Ex hac ciuitate orti sunt SS. Apostoli Petrus, Andreas, & Philippus: vt & in Euangelio Ciuitas Andreæ & Petri appelletur.

Matt.8. Marc.1. Luca 4. Verisimile est in hac ciuitate fuisse domū Petri & Andreæ, quam Christus ingressus, socrū Petri in lecto decumbentem, grauiterq; frebricitantem manu apprehendisse, ac dicto sanasse Euangelistæ describunt. Vbi quoq; post Solis occasum oblatos sibi ante ianuam multos malè habentes, ac varijs morbis afflictos, atq; à dæmonijs vexatos curauerit. Narrat Nicephorus, Helenam Constantini Imperatoris matrem ex hac Petri domo, pulchrum D. Petro constituisse templum. at malè, mea quidē sententia, id in ciuitate Tiberiade fuisse opinatur, cùm nusquā in Euangelio legamus Christum vnquam Tiberiadi fuisse. Sed vt eò reuertamur, vnde digressi sumus, hîc etiā Christus cœco cuidam in oculos expuens, impositis manibus visum restituit, prius quidē imperfectum, postea autem perfectum. Deniq; quamplurima in hac ciuitate fecit miracula. Per quæ cùm Bethsaidēses, vt & Corozoaimitæ, ad agendam scelerum pœnitentiam non fuissent commoti, huiusmodi tandem verbis ipsorum pertinaciæ exprobrauit; Væ tibi Corozaim, vę tibi Bethsaida, ait: Quoniā si in Tyro & Sidône factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in sacco & cinere pœnitentiam egissent. Attamen dico vobis: Tyro & Sidôni tolerabilius erit in iudicio, quam vobis. Scienti enim bonum, & non facienti, grauior debetur pœna, quàm ignoranti. Ob hanc culpam etiam in præsēti sæculo Bethsaidenses, vti Corozoamitæ, Dei vltionē experti videntur. Nam cùm ciuitas hæc olim floruerit, & ædibus frequens fuerit, nunc ita deserta iacet, vt vix sex habeat domos.

Niceph. 8. hist.eccl.30. — Marc.8. — Marc. 6. Matth. 11. Luca 10.

19.

Iudit.6.7. 15. Brocard. iti.4.& 5. Breid.ibid. Fret. pa.9. Sal.tom.9. cap.9. Iudit.7.13. 14.&c. BETHVLIA, Galilææ inclyta vrbs est, sita inter montana in pulchro, munito, & alto monte, fontibus abundante, qui per totā fe rè cernitur Galilæam. Distat autem à Dothain versus Meridiē, miliario vno; à Belma seu Abelina contra Orientem, paulò plus miliario; ab vrbe Tiberiade versus Eurū, duobus; à castro verò Magdalo contra Africum, tribus miliaribus. Hanc vrbem quondā obsedit Holofernes dux Regis Assyriorum cum exercitu 120. millium peditum, & 22. milliū equitum. Quem ebrietate sopitum Iudith vidua capite obtrūcauit. quod mox vbi ex muro Bethuliæ suspensū fuit, Assyrij oēs à Bethuliensibus fusi sunt, atq; fugati. Extat etiamnū in monte hoc quoddam castellum, & multa pulchra ædificia, pluri mæq; vrbis ruinæ. sicuti etiam in cāpo versus Dothain, castrorum Holofernis ad huc vestigia quædam restare scribuntur.

Brocar. & Breid. vbi supra. Bened. in Iudit. 6.

20.

HIC Achior Ammonitarū dux, iussu Holofernis manibus & pedibus ad arborem ligatus fuit. Iudit.6.

21.

BVRIA, vrbs sub monte quodā iuxta montem Tabor & ciuitatem Naim in frugifero solo sita. quam Turci vnà cū turri, quæ suburbio præerat, expugnauerunt, multisq; incolarum, qui oēs Christiani erant, occisis, quingentos cum præda captiuos abduxerunt. Tyr. 22.bel.sacr.14.

22.

CADVMIM, siue Cadumin, Hebr. Cedumim, Hierony. Cadomi, torrens est, iuxta quem Barac & Debora contra Sisarā bellum gesserunt; in quo multi ex hostibus eorū submersi sunt. Iud.5. Hieron. de loc. Heb. lit. C.

23.

CANA, aliâs Chana, Galilææ ciuitas est, quæ ob id in Euangelica historia Cana Galilææ; ac teste Hieronymo, Cana minor vocitatur, ad distinctionem Canæ maioris, quæ est in tribu Aser. Sita est à Ptolemaide versus Eurum, quarto miliario, ab vrbe Sephori versus Corum, tertio; & à villa Rama versus Septentrionem, secundo. Ab Aquilone autem montem habet altum & rotundum, in cuius decliuo à latere ædificata est. Porrò cōtra Austrum, amplum, fertilem, & amœnū campum habet, qui vallis Carmelon appellatur.

Hieron. de loc. Heb. lit. C. Brocard. itin. 5. Breid. ibid. Fretel. p. 9.

Ex hac ciuitate fuerunt D. Simon Apostolus, & Nathanaël verus Israëlita Saluatoris testimonio comprobatus. Hîc Dominus noster in nuptijs Ioannis, vt vulgò censent, vt autem Nicephorus scribit, in nuptijs Simonis Cananæi, initium fecit miraculorum, aquam conuertēs in vinum. Quo loco postea Helena Imperatrix sacram ædem ædificauit. Hîc etiam Saluator noster à Regulo rogatus pro filio ipsius, qui Capharnai animam agebat, verbo filium eius à febri, & patrem ab incredulitate liberauit. Adhuc Hieronymi ętate Cana hęc, oppidum erat. Triclinium autem, in quo nuptiæ celebratæ, & locus vbi sex hydriæ steterunt, in nostra vsq; tempora ostēdi scribitur. Saligniacus verò ea se vidisse ait.

Matth. 10. Marc. 3. Ioan. 1. 21. Ioan. 2. Niceph. 8. hist. ecc. 30. Ioan. 4. Hieron. vbi supra. Brei. iti. 5. Sal. tom. 9. cap. 9.

24.

CANAN, locus inter duo flumina, qui à Tiberiade vix quatuor distat miliaribus. In quo Saladinus Syriæ Rex contra Christianos castrametatus fuit. Tyr. 22. bel. sac. 16.

25.

CAPHARATH, oppidum in Galilæa, nō procul, vt videtur, à Iotapata situm, quod Iosep. contra Rom. muniuit. Iose. in vita sua.

26.

CARMELON, siue Carmeleon vallis. Pulcherrima, fertilis, & peramœna conuallis est, à vicino monte Carmelo nomē habens. Hæc ab Austro monte includitur, qui à villa Rama vsque Nazaret pertingit. Contra Septentrionem autem, vsq; Canam Galilææ; versus Orientem verò vsque Sephorim protenditur.

Ioseph. 5. antiq. 3. Brocard. itin. 5. Breid. ibi.

27.

CARTHA, aliâs Carta, & Charta, ciuitas, quæ de Zabulonia tribu cum suburbanis suis, Leuitis data est. Ios. 21. cap. Hieron. de loc. Hebr. lit. C.

28.

CASTELLETVM, locus iuxta Tiberiadē secus mare Galilææ. vbi quondā Christianorum copiæ coactæ sunt. Ty. 22. bel. sa. 22.

29.

CASTRVM Roberti. cuius mentionem facit Vitriac. cap. 94.

30.

CATETH, aliâs Cathetheth, ciuitas in terminis tribus Zabulon. Ios. 19.

31.

CETHRON, quæ aliâs Cetron, Citron, & Tethron scribitur, munita vrbs in tribu Zabulon. cuius pristinos habitatores Zabulonitæ in principio expellere non potuerunt, sed ad tempus sub tributo secū habitare permiserunt. Iud. 1. Hiero. de loc. Heb. lit. C.

32.

CHESELETHTABOR, siue Ceseleth thabor, Hebræis Chisloth tabor, Hieronymo Chasselatabor & Chaselath iuxta Tabor; ciuitas est in tribu Zabulon, quæ eiusdē tribus terminus erat. sita in campestribus ad radicē montis Tabor, in octauo lapide siue miliario Diocæsareæ ad Orientem respiciens. Hieronymi autem æuo villula tantùm erat, ac Chasalus appellabatur.

Ios. 19. Hieron. de loc. Hebr. lit. A. dict. Achsap. & dict. Achaseluth. & lit. C. dict. Chasselatabor. et dict. Chaseleth.

33.

CIMANA, ætate Hieronymi vicus erat in campo latissimo sex milibus ab vrbe Legione ad Septentrionalem plagam pergentibus Ptolemaidem. Hiero. de loc. Heb. lit. C.

34.

CISON torrens, qui aliâs Cyson, Cisson, Hebraicè autem Chison dicitur, ex pede montis Tabor scaturit. moxq; tumore quodā separatus, in riuos duos diuiditur. quorū minor cursum ad Solis ortum agit. ac multis aquis pluuialibus, quæ de montibus Tabor & Hermon defluunt, in se receptis, iuxta castrū Bellifort, non longè à ciuitate Bethsan in mare Galilææ mergitur. Maior verò ad occasum Solis fluens, oppidum Naim alluit, & mediā planiciem campi latissimi perlabens, nōnullis alijs augetur riuis. quorum alij de mōte Ephraim, alij de locis Samariæ ꝓpinquis, alij de cāpo magno Mageddo & Esdrelon colliguntur. ac tandem iuxta Carmeli radices, à ciuitate Caipha contra Septentrionem, vno; à Ptolemaide autem versus Meridiem, tertio miliario, se in mare magnum exonerat.

Iud. 4. 5. Psal. 82. 3. Reg. 18. Hiero. to. 1. epist. 27. ad Eustoch. et de lo. Heb. lit. C. Broc. itin. 5. & 6. Breid. ibi. Nig. geog. As. com. 4. Bened. in Iud. 4.

35.

HIC iuxta torrentem Cison minorem, qui versus Oriētem fluit, Debora & Barac dimicauerunt contra Sisaram ducem exercitus Iabin Regis Asor. & ibid. innumerabiles eius copias prostrauerunt, fugientesq; vsq; Mageddo persecuti sunt. In qua quidē pugna multi Cananęorum in torrente submersi sunt. vnde in libro Iudicū Torrens Cison traxit cadauera eorum. Ceterū ipse Sisara fuga elapsus, dū se in tabernaculo Aber Cinæi saluare cupit, ab illius vxore callidè interfectus est.

Iud. 4. Psal. 82. Broc. iti. 5. Brei. iti. 6. Frete. p. 10. Iud. 5.

36.

CISTERNA vetus, aqua carens, quę non procul à Dothain, in campo iuxta viam quæ in Aegyptum ducit, etiamnū ab incolis ostenditur; in quam Patriarcha Ioseph à fratribus tuni-

Genes. 37. Broc. iti. 4. Breid. ibid.

tunica talari & polymita nudatus, cauto consilio fratris sui Rubē proiectus fuit, vt ipsū eriperet de manibus eorum, ne ab eis occideretur.

37.

DABIRA, villula Iudæorum in monte Tabor, regionis ad Diocæsaream pertinentis. Hieron. in loc. Hebr.

38.

DAMNA ciuitas Leuitarum. Iosu. 21.

39.

In lo. Heb. DEBBASETH, aliâs Dabbaseth, Hieronymo Dasbath, ciuitas. Iosu. 19.

40.

Brocard. itin. 4. Breidenb. ibid. DOTHAIN, aliâs Dothaim, Dotaim, Dotham, Dothan & Dotha, oppidum vinetis, oliuetis & ficetis valde amœnum: quod à Monte Bethuli milliario vno in terra campestri positum, vtrinque montibus non multum altis cingitur. Ager eius qui idem cum oppido nomen sortitur, fontibus irriguus est, Gene. 37. alendisq; pecoribus aptissimus; vbi Ioseph fratres suos pecora pascentes inuenit. In hac ci- 4. Reg. 6. uitate Elisæus à Syris obsessus, eos omnes ex- Fret. pa. 9. cœcauit, ac excœcatos in Samariam deduxit, Hieron. in quæ contra meridionalem plagam duodeci- loc. Hebr. mo miliario inde distat. lit. D.

41.

Ioseph. 18. antiq. 3. in vita sua. 2. bel. cap. 26. & 4. bel. cap. 1. EMMAVS, siue Ammaus, vicus non longè à ciuitate Tiberiade: vbi sunt aquæ calidæ, sanandis corporum vitijs idoneæ, quas Iosephus etiam aquas Tibərienses nominat. Hîc Vespasianus pro Tiberiade castra posuit.

42.

ENABRIS mansio, à Tiberiade triginta stadijs distans, vbi Vespasianus castrametatus fuit. Ioseph. 3. bell. 16.

43

Vvil. Hero. 1. bel. cont. 6. & 7. & 2. bel. contin. 2. ETHIM, vicus aquationi oportunus; vbi Salahadinus anno 1187. Christianorum exercitum contriuit. Vitriac. cap. 94.

44.

Iudit. 7. Nig. geog. Af. com. 4. FONS Bethuliæ, qui in valle ad austrum ciuitatis Bethuliæ ex montibus emanat, paulatimq; in fluuiolum crescens, ab australi latere castelli Magdali, in mare Galilææ influit. Ad hunc fontem Iudith noctibus exi- Iud. 12. 13. bat, ac se Iudæorum more ante orationem lauabat, orans ibidem Dominum Deum Israël, vt ad populi sui liberationem viam suam dirigeret.

45.

Vitri. c. 94. Tyr. 20. bel. 27. & 22. bel. 15. 16. 24. 25. 26. 27. FONS Sephoritanus, fons celeberrimus est, prope ciuitatem Sephorim, versus Nazareth situs, vbi propter herbarum ac aquarum copiam Hierosolymitani reges exercitum cogere solebant. Vvil. Hero. 1. bel. cōt. 2.

46.

FROBELETH vicus, cuius meminit VVil. Tyr. 22. bel. 16. & 26. cap.

47.

GABA, vna præcipuarum Galilææ vrbium, nō procul à Ptolomaide, atq; Besara Ioseph. 2. oppido, à quo vigesimo stadio abest, monti bell. 19. 3. Carmelo coniungitur. Húc equites ab Hero- bel. 2. in vide demissi, coloni deducebantur, vnde & ci- ta sua. uitas equitum appellatur: ciues verò à Iosepho modò Gabenses, modò Gabareni & Gabaritæ vocantur.

48.

GABARA, ciuitas in campo sita, quadraginta stadijs à Iotapa. Ioseph. in vita sua.

49.

GABATHA, villa in finibus Diocæsareæ, iuxta grandem campum Legionis. Hier. in loc. Hebr. lit. G.

50.

MARE Galilææ, sic dictum ab adiacente prouincia, aliàs mare Cenereth, Cene- Num. 34. roth, Chenereth, Chinereth, Chennereth & Deut. 3. Tiberiadis à ciuitate Tiberiade (quam ferunt Iosu. 11. 12. illis primùm nominibus fuisse appellatam) 13. 19. nec non à terra continente stagnum Genesa- Isai. 9. reth, atq; lacus & aqua Genesarac Genesari- Ioan. 6. 21. tes nuncupatur. Nunc Tabariæ ab accolis vo- Luca 5. cari notat Niger, cui assentitur Vitriacus. Io- Hieron. in sepho 3. bell. 18. cap. quadraginta stadijs in lati- loc. Hebr. tudine, centumq; in longitudine patet. Egesip- lit. C. po verò longius extenditur, & Plinio etiam Ortelius latius, alijq; aliam mensuram assignant. To- in Synon. to autem ambitu suo viginti millia passuum 1. Mach. 11. complecti scribit Niger. Aqua eius dulcis, fœ- Ioseph. 5. cunda atque potabilis est; siquidem nec palu- antiq. 1. stris vliginis crassum aliquid aut turbidum Nige. geog. recipit, quia ab arenoso vndiq; littore circū- Af. com. 4. uenitur, ac præter hoc fluuio & fonte lenior Vitr. c. 53. est, frigidior tamen paludis æquore, eò quod Egesip. de non in stagni morem sternitur, sed per diffu- excid. Hiesiora lacus spatia, frequentius auris spiranti- eron. s. lib. bus agitatur. Varia autem sunt in eo piscium 3. cap. 26. genera, ab alterius loci piscibus tam specie Plin. nat. quàm sapore discreta: mediusque Iordane hist. lib. 5. fluuio secatur, vt notauimus cùm de Iordane cap. 15. ageremus. Oppidis amœnis & celeberrimis Bened. in circunseptū est, Capharnao, Tiberiade, Beth- 13. cap. Iosaida, Bethsan, Gadara, Tarichee, Choroza- Ioseph. & im, & plerisq; alijs. Siluas etiam, nonnullis in Egesip. loc. locis, ad auroram præsertim, finitimas habet. cit. & 5. In nouo testamento cùm nauigatione Domi- bell. 4. ni, tùm vocatione & piscatione Apostolorū, alijsq; miraculis valde celebratur. Hîc dum Apostoli iubente Domino in dexteram nauigij rete miserunt, 153. magnos ceperunt pis- Ioan. 21. ces, quo numero (vt qui omnium piscium genera cōplectitur, sicut testantur qui de ani-

Vide Hier. in 47. cap. Ezech. mantium naturis ac proprietate scripserunt) significatum fuit; pro Apostolicam prædicationem nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, & omne hominum genus, de mari huius seculi extrahendum ad salutem.

51.

HIC Iesus cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent verbum Dei: ascendens in vnã nauim, quæ erat Simônis, rogauit eum à terra reducere pusillum; & sedens docuit de nauicula turbas. Ibidem etiam, aut non procul inde facta videtur illa ex nauicula concio, cuius meminit Matth. 13. Marc. 4. & Luc. 8.

52.

HIC Petrus in verbo Domini laxans rete, tam copiosam conclusit piscium multitudinem, vt rete rumperetur. Luc. 5.

53.

HIC Petrus ambulauit super mare; cumq; dubitans mergeretur, dextera Christi saluatus est. Matt. 14.

54.

GARISIMA, vbi Iosephus castra posuit, 20. stadiorum interuallo procul à Sepphori. Iosep. in vita sua paulo ante finem.

55.

Matth. 14. Marc. 6. Ioseph. 3. bel. 18. Egesi. li. 3. excid. Hie. cap. 26. Liran. in Matth. 8. TERRA Genesar, quæ & Græcè Genezareth. Regio est, natura, vbertate simul & & pulcritudine tam admirabilis, vt naturæ magnificentiam hanc esse quis dixerit. Eius tanta temperies, vt omnium quæ terra profert conueniat diuersitati. Illic & quæ frigore aluntur sese multipliciter effundunt, & quæ æstu fouentur, nullumq; pro vbertate sua negat arbustum.

56.

Iosu. 19. Hiero. in prœmio in Ionam. 4. Reg. 14. GETHEFER Getepher, Getacopher, aliâs Geth quæ est in Opher siue Ofer aut Epher, haud grandis est viculus in secundo Sephorim milliario euntibus Tiberiadem: vbi natus & sepultus est Ionas Propheta, cuius sepulcrum tempore Hieronymi adhuc ibi ostendebatur. Quod autem additur quæ est in Opher, ad distinctionem aliarum Geth vrbiũ pertinet, ait Hierony. quæ iuxta Etropolim & Diospolim hodie quoq; monstrantur. Est autẽ Opher ciuitas regia, cuius fit mentio Iosu. 12. (Hieron. in loc. Hebr. lit. G. vbi bis facit huius loci mẽtionem.)

57.

HOMONAEA locus iuxta Tiberiadem. Iosep. in vita sua.

58.

IAFIE, siue Iaphie, aliâs Iasie, ciuitas; Iosue 19. quam fortè Hieronymus intelligit cùm ait: Iaschie in tribu Zabulon: nunc vsq; Ioppe vocatur, ascensus Iapho. in locis Heb. lit. I.

59.

IAPHA Galilææ oppidum Iotapatæ finitimum, contra expugnationem munitissimum. Nam præter naturam qua tutum erat, etiam duplici muro cingebatur: expugnatũ tamen à Tito, interemptis in ciuitate, & quidem in primo congressu XV. millibus: captis autem 2130. (Ioseph. 2. bell. 25. & 3. bel. 11. ac in vita sua.)

60.

IANVA, villa in tertio miliario Legiônis, contra meridiem. Hieronym. in loc. Hebr. lit. I.

61.

IECONAM, aliâs Iacanam, Iachanam, Iechonnam, Iecnal, Iecnam, Iecona, Hieronymo Iethonam, Hebraicè Iochneham. potens Carmeli vrbs, quam Iosue rege illius interfecto cepit, ac Leuitis attribuit. (Iosu. 12. 19. 21. Hieron. in loc. Heb. lit. I.)

62.

IEDABA, quæ & Iedala, ciuitas. Iosu. 19. forsassis eadem cum Iadela Hieronymi in loc. Hebraic. lit. I.

63.

IEPTAEL, siue Iephtaël, torrens & vallis. Iosu. 19. Hieron. in loc. Heb. lit. I.

64.

IOTAPATA, aliâs Ionitera & Iacopata, quibusdam Ionapa ac Iosapata, ciuitas Decapoleos omnium Galilææ ciuitatum tutissima. Etenim paulominus tota rupes est, ex alijs quidem partibus vndiq; vallibus immensis præceps, vt earum altitudinem oculis deprehendere cupientiũ, aspectus ante deficiat. Ab vna verò tantùm Boreæ parte adiri potest, vbi per transuersum latus desinentis mõtis ędificata est: quod quidem ipsum Iosephus Historiographus, cùm ex decreto ciuitatis Hierosolymitanæ in Galilæam dux missus esset, ac vtrique Galilææ præfectus, muro ciuitatis fuit amplexus, quò inaccessa essent hostibus superiora cacumina. Alijs verò circum montibus tecta, priusquam in eam perueniretur à nullo poterat conspici. Post longam ac difficilem oppugnationem, ac multas vtrinq; acceptas clades, dolo tandem à Vespasiano expugnata est. Iotapatenorum quidem quadraginta millia connumerata sunt excidij tempore ex pugnis mortuorum: mille verò ducenti, ac ipse Iosephus capti. (Ioseph. 2. bell. 25. & 3. bel. 4. 7. 8. 9. 10. 13. 14. 5. bell. 12. 6. bel. 15. in vita sua. Egesip. 3. excid. Hierosol. 9. Brocard. iti. 4. & 5. Breid. ibid.)

65.

LEGIO vrbs Episcopalis, sita ad Orientalem plagam montis Tabor, Hieronymo valde celebris: ab ea enim tanquam à notiori plerasq; aliorum locorum sumit dimensiones. Hieronym. in loc. Hebraic. lit. A. B. G. I. N. T. (Vvilh. Tyr. 14. bel. 12.)

66. MAG-

66.

Brocard. itin. 4. Breidenb. itin. 4. Nicep. hist. eccl. li. 8. c. 30. Niger. l. 3. geogr. Asi. pag. 509. Iosep. in vita sua pag. 556. Hier. to. 1. epist. 16. ad Principiā. & to. 3. ad eandem in explanat. Psa. 44. et ad Hedib. quæst. 4.

MAGDALVM, Mariæ Magdalenæ castrum, vbi & nata ac sanata est. cuius domum etiamnum ibi videri ait Breidenb. Situm est in littore maris Galilææ, & ab Aquilone atque Occidente magnam habet planiciem. Vocatum autem Magdalum à turribus & munitionibus, quibus magnificè erat munitum: vnde Hieronymus ob Mariæ Magdalenæ sedulitatem ac fidei ardorem eam Magdalenen, hoc est turritam, rectè vocatam asserit. Meminit huius castri Iosephus scribens Agrippam regem copias misisse, quæ id caperent: cæterùm eas obsidere illud non fuisse ausas.

67.

MEDALAA, aliâs Merala, ciuitas. Ios. 19.

68.

MEROME nomen loci in excelso positi, in cuius regione contra Sisaram pugnatum fuit. Iudic. 5.

69.

MONTES in quibus sita est Nazareth. VVilhel. Tyr. 22. bell. 26. Vitriac. ca. 59.

70.

MONTES ZABVLON. VVilhelm. Tyr. 21. bel. 26. & 11. bell. 22.

71.

NAALOL, aliâs Naalon. Hieronymo Naaloth, vrbs potens data Leuitis. Ios. 19. 21. Iudic. 1.

72.

in loc. Heb.

NAZARA, vsque hodie in Galilæa viculus est, ait Hieronymus, contra Legionem, in quinto decimo eius miliario ad Orientalem plagam iuxta montem Tabor.

73.

Hieron. in 17. Matt. Breidenb. itin. 5. Isai. 11. Hiero. to. 1. epist. 17. ad Marcel. & in 21. cap. Matth. Cant. 2. Matt. 2. 4. 13. Luc. 1. 2. 4. Ioan. 1. 19. Act. 24. Hieron. in loc. Hebr. Theod. hist. eccl. lib. 3. c. 8. in noua edi. est c. 7.

NAZARETH, quod interpretatur flos, pulcra ac florens Galilææ ciuitas est, Capharnaū vrbi subiacens, ædificata super montem, quem coronæ instar ambit, duabus leucis à monte Tabor, trium autem dierum itinere ab Ierusalem distans. Hîc beata Maria, candens flos virginum, nata est. Hîc Christus Dominus noster & Saluator, gloria & corona nostra; vt flos campi (inquit Hieronymus) nasceretur in flore virtutum; conceptus & educatus est, ac viginti quatuor annis habitauit. Vnde & ciuitas hæc, ciuitas sua, & patria sua, ipse verò Nazarenus seu Nazaræus & Galilæus appellatus est. Sed & nos, qui nunc à Christo Christiani, apud veteres quasi opprobrio à Nazaræo Nazaræi, & à Galilæo Galilæi dicebamur.

Hîc idem Dominus ac Saluator noster ingressus synagogam (quam nostri sæculi peregrini etiamnum extare referunt) legit illud Isaiæ: Spiritus Domini super me, &c. Ob hęc igitur, quæ in hac vrbe peracta sunt mysteria, Apostoli post Christi in cælos ascēsionem B. Marię virginis domicilium, in quo ab angelo salutata, Christum Saluatorem concepit, sacris vsibus dedicauerunt, & sacris etiam ibidē nonnunquam operati sunt. Eodemque loco postmodum Dei genitrici peramœnum, & quod archiepiscopali cathedra præcelleret, excitatum fuit templum: in quo tria, ex rupe excisa, sunt altaria. sicut etiam in fine ciuitatis Archangelo Gabrieli templum ædificatū fuit, vbi fons scaturit, qui ab incolis venerationi idcirco habetur, quod puer Iesus matri suæ ministrans sæpe ex eo dicatur hausisse aquam.

Luca 4. Isaiæ 61. Brei. iti 5. Broc. ibid. Sal. tom. 9. cap. 7. Vide histo. de origine, migratione, & agnitione sacri sacelli, olim B. virginis Mariæ domicilij, quæ præfixa est responsioni apologeticæ Francisci Turriani ad libellum Petri Pauli Vergerij hæretici de idolo Lauretano. Niceph. 8. hist. Eccl. 30. Hieron. in locis Actuū Apostolor. Vitria. ca. 56. Tyr. 12. bell. 13. 13. bell. 2. 14. bell. 12. 16. bell. 11. 17. bel. 1. et 21. in indice libr. prohibitor. lit. A. Fretell. pag. 9.

Porrò quod ad sacrum angelicæ salutationis domicilium attinet: id cùm multo tempore hîc frequētatum & in honore habitum fuisset, Palestina Christianam religionem repudiante, ab Angelis, admirāda ratione Flumen, quod Illyrij oppidum fuit, delatum est. Verùm cùm incolæ nullam pretiosissimi thesauri rationem duxissent, tanquam indignis possessoribus ereptum est, ac eorundem angelorum opera, trans mare per aëra vectum, in nobilis cuiusdam fœminæ (à qua nomen Lauretanum hodieque retinet) sylua in agro Piceno, seu, vt Itali vocant, Recanatensi collocatū est; vbi cùm incredibili hominum piorum cōcursu, honoraretur, factum est, vt ad eos exspoliandos, & necandos, in sylua sese latrones abderent, ac plurimos illuc commeantes interficerent. Quod scelus diua virgo execrata domicilium suū aliò transferri voluit. Ob eam caussam, in duorum fratrū montem à sanctis angelis deportatum, & maxima hominum frequentia celebratum, donis ac muneribus pretiosis auctum & exornatum est: fratribus hac ratione magnum quidem quæstum facientibus, sed acerbè propter lucrum dissidentibus. Quapropter inde iam quartò in viam publicam Recanati translatum est, ac ibi sedem stabilem & quietam recepit. Quàm verò admiranda, quamque multa beneficia homines ibi consequantur, declarant locus ipse & templum, quo quatuor tantum muris sine fundamento admirabiliter consistētem ædiculam, cinxerunt; in quo præter innumerabilem tabellarum, cereorum, & aliorum munerum multitudinem, cernitur adhuc integra castissimæ virginis Mariæ a D. Luca depicta imago.

74.

HIC voluerunt Iudæi præcipitare Christum. Lucæ 4.

75.

NEELA ciuitas, de qua Zabulon alienigenas non valuit expellere. Hier. in loc. Hebr.

76.

NOA, ciuitas & terminus tribus Zabulon. Iosue 19.

77.

PALMAE, de quibus Ioseph. 5. bell. 4. circa medium capitis.

78.

RAMA, villa sub monte, qui à Nazareth protensus includit vallem Carmeleon, in colle excelso sita, iuxta viam quę Sephoro ducit Tyberiadem. Brocard. itin. 5. & 6. Breidenbach. itin. 5.

79.

RASILINE, quod interpretatur caput aquæ, locus haud procul Tiberiade, vbi Salahadinus diebus aliquot castra fixit. 22. bel. 16. Tyrius.

80.

REMMON, aliâs Remmono, id est, altitudo eius, vrbs sacerdotum aut Leuitarũ in tribu Zabulon. Iof. 19. 1. Paral. 6.

81.

RVMA, vicus Galilææ, patria duorũ fortissimorum ducum Netiræ & Philippi. Ioseph. 3. bell. 9.

82.

SAAB, patria Eleazari filij Samæi, viri prædicatione & memoria digni. Iosep. 3. bel. 9.

83.

SAFFA, vel Saffra, ciuitas in monte sita, à Nazareth tribus distans miliaribus, patria Zebedæi, Alphæi & Iacobi atq; Ioannis Apostolorum, in quorum natiuitatis loco pulcra visitur Ecclesia. Ioannes de Monteuilla ca. 4. & 20. Ioan. Pasch. in peregrinat. s. die 173.

84.

SALTVS DOMINI, mons altus; vnde videtur mons Tabor & Hermon, ciuitas Endor, Naim, & Iezraël, atq; tota ferè planicies campi magni Esdrelon. In montem hunc tradunt transisse Dominum, cùm eum Iudæi volebant præcipitare, & subitò ad tactum vestis ipsius saxum subterfugisse, & instar ceræ liquatum ac resolutum, quendam effecisse sinum, quo corpus Dominicum mu niretur & reciperetur, tantæ vtique capacitatis, quantę ipsum corpus Domini extitit quãtitatis. In quo hodieque vniuersa lineamenta & rugæ vestis, quæ à tergo Domini erant, pedumque eius vestigia veluti manu sculptoris expressa seruantur.

Brocard. itin. 5. Breidenb. ibid. Lucæ 4. Homil. fer. 2. post Domin. oculi inter homilias Patrũ. Ioann. de Monte villa. cap. 20. Salig. to. 9. cap. 7. Fretell. pag. 9.

85.

SARID, siue Sarith, ciuitas & terminus tribus Zabulon. Iof. 19.

86.

SARON, siue Saronas, regio inter montem Tabor & stagnum Tyberiadis. Hiero. in loc. Hebr. & Act.

87.

SEMERON, quæ & Semron, Sameron & Samaron, vrbs præpotẽs in tribu Zabulon, cuius Rex contra Iosue pugnans occisus est. Iof. 11. 12. 19. Hieron. in 1. Paralip. 7. & in loc. Hebr.

88.

SEPHORIS, quæ olim Saphorine, Iosepho iuxta nouam versionẽ Saphora, & secundum antiquam versionem, Autocratorida, Egesippo & Hieronymo Diocæsarea, Brocardo ac Breidenbachio Sephoron, Sephorum & Sephorus dicitur; vrbs est opulenta & totius Galilææ maxima, in meditullio regionis tutissimo loco sita, arce, portis, mœnibus, murisque firmissimis munita, & habens circa se vicos plurimos; Natalis, vt putatur, locus Beatorum Ioachim atque Annæ Deiparæ virginis parentum. Hanc Gabinius vnam ex Iudæorum curijs esse voluit: eandem Varus cepit, & venditis sub hasta incolis incendio absumpsit: Herodes autem totius gentis caput & defensaculum fecit. Videtur quondam Cathedralem habuisse Ecclesiam: Nam Tyrius in Catalogo Pontificum Suffraganeorũ Antiochenæ Ecclesiæ, inter Episcopatus Seleuciæ Diocœsaream secundo nominat loco.

Ioseph. 14. ant. 10. & 11. 17. ant. 16. 18. ant. 3. 2. bell. 3. & 25. 3. bel. 1. & in vita sua, ac alibi. Egesip. li. 1. cap. 30. Hieron. in loc. Hebr. lit. A. D. G Brocard. itin. 5. Breid. ibid. Fretel. p. 9. Pasch. itin. 174. Tyrius 14. bell. 12.

89.

SICAMINVM, aliâs Epha, oppidum super mare, iuxta montem Carmelum, Cęsarea Ptolemaidem pergentibus. Ioseph. 13. ant. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. I.

90.

SIMONIAS, vicus in Galilææ finibus, distans à campo magno sexaginta stadijs. Iosephus in vita sua.

91.

SOGANA, vicus Arabum, Gabaris 20. stadijs distans. Ioseph. in vita sua.

92.

SOPHA, in terra Zabulon patria Malachię Prophetæ.

93.

SPELVNCAE circa Genesar lacum, quas Iosephus muniuit. Ioseph. 2. bell. 25.

94.

TABOR, vrbs Leuitarum. Iof. 19. 1. Paralipom. 6

95.

TABOR, quem Septuaginta interpretes Itabyrium, alij Tabyrium, Polybius Mastoim

Hieron. in loc. Heb. et in 5. c. Ose.

Polyb. li. 5. Ioseph. 4. bell. 2. stoim vocat; mons est pulcerrimus in medio Galilææ campo mira rotunditate ex omni parte æqualiter finitus, cuius altitudo triginta stadijs consurgens, quæ in mari nauigantibus procul spectandam se exhibet, ascensu difficilis & Septētrionali tractu inaccessa est: in vertice autem viginti sex stadiorum campestris planicies patet. Distat contra Orientalem plagam à Diocœsarea decem milibus, estque cœli temperie saluberrimus: vineis, oliuis, varijsq; arbustis & fructiferis arboribus totus vndiq; consitus: rore perpetuò vuidus: *Brocard. itin. 5. Breidenb. ibid.* arborum frondibus versicoloribusque herbis semper viridis, atque suaui omnigenum florum odore fragrantissimus. Hinc magna ferarum, maximeque auium hîc est frequentia, quarum & grato concentu amœnissimus est, & venatu celebris. Vt paucis dicam, totus hic mons pascendis oculis, reficiendisq; animis dicatus est: ideoque eum Christus Dominus meritò delegit, tum orationi, tum transfigurationi suæ: quo sole lucidior & niue candidior refulgens coram Moyse & Helia cœlestis gloriæ æternæque beatitudinis aliquod specimen discipulis suis, Petro, Iacobo & Iōanni exhibuit. In cuius facti memoriam D. Helena his tribus Apostolis pulcherrimum hoc loco extruxit templum (quod ex VVilhelmo Tyrio apparet fuisse cathedrale) multamque reliquit pecuniam in subsidium eis, qui ibi manerent, locumque ipsum excolerent. Huic templo accesserūt postea duo monasteria, vt hîc essent quasi tria, ex D. Petri desiderio, tabernacula. Quorum vnum inuenio fuisse Græcorum, atque D. Eliæ consecratum: verisimile est alterum fuisse Moysi dedicatum: vtrunque autem videtur habuisse Abbatem. Nunc trium horum templorum, & per ambitum planiciei (quam Iosephus historicus quadraginta diebus muro circundedit) aliorum palatiorum, turrium, nobilissimorumq; ædificiorū grādes tantùm visuntur ruinæ, in quibus leones, aliæque feræ latent. Fuit enim mons hic non solùm fouendis mulcendisque sensibus idoneus, verùm etiam extruendis, quæ toti patriæ præsidio essent, munitionibus, aptissimus. Vnde in libro Iudicum legimus, descendisse ab hoc monte exercitum Barac, pugnaturum aduersus Sisaram. Porrò, in ipso Dominicæ transfigurationis loco, iam hortus est, arboribus consitus, & fontibus irriguus, qui muro ambitur. Quo, qui pedem montis accolunt, propter religionem atque obseruantiam loci neminem accedere permittunt. Ex hisce fontibus crediderim oriri torrentem Cison, de quo supra 34.

Psalm. 88. Matth. 17. Marc. 9. Lucæ 9. 2. Petr. 1. Niceph. 8. hist. eccles. 30. Vitr. c. 58. VVil. Tyr. 2. bell. 13. 14. bell. 12. 20. bell. 13. 22. bell. 26. Fretel. p. 9. Sal. tom. 2. cap. 8. Ioseph. 4. bell. 2. Tyr. 3. contin. 1. Iud. 4.

96.

SACELLVM, quod fuit ex parte Occidentali, contra Nazareth, ad pedem montis Tabor extructum, in loco, vbi Dominus discipulis suis dixit: Nemini dixeritis visionem hanc, &c. Matthæi 17. Breidenbach. itinere 5.

97.

HIC Christus curauit lunaticum. Marc. 9.

98.

TACASIN ciuitas. Ios. 19.

99.

TIBERIAS, ita appellata, ab Herode Tetrarcha in honorem Cæs. Tiberij, cùm olim Cenereth, Ceneroth, Græcè τιβεριάς, iuxta mare (quod & lacus Genezareth, qui ab ipsa ciuitate nomen accipit Tiberiadis,) in longum in triuio sita, sub monte, in optimo agro Galilææ. Vrbs insignis, metropolis & terminus Decapoleos, Galilæarum maxima, vnde & mare Galilææ, estque inferioris Galilææ terminus versus Orientem. distat à Tyro miliaribus triginta. Ibi Christus de telonio ad Apostolatum Matthæum euocat. In proximo locus est, vbi archisynagogi filiam à mortuis excitauit. Capta fuit à Benadad rege Syriæ; instaurata post ab Herode, & mœnibus circundata, magnificis exornata ædificijs, magnisque donata immunitatibus. Atque ita mare & terra circumiacens ab ea nomen acceperūt. Vespasiano se dedit, cùm ille ad Iudæam expugnandam cum Romanorum militum exercitu venisset. Erat in ea proseucha Iudæorum & arx. Terra fertilis, pinguis, abundans palmis, vineis & oliuetis; & in eius Australi parte sunt balnea, & aquæ calidæ ad morbos & medicinalia. *Hieron. in loc. Hebr. Ios. 11. Num. 34. Breidenb. itin. 5. Ioseph. in vita. Ioan. 6. Ioseph. 3. bell. 2. Vuilh. 11. bell. 5. Matth. 9. Lucæ 5. 3. Reg. 15. Ioseph. 18. antiq. 4. & 3. bell. 16. & in vita sua. Ioseph. 2. bell. 26. Breidenb. itin. 5. Sal. tom. 9. cap. 9.*

Helena mater Constantini Tiberiadi τὸ δωδεκάθρονον, hoc est, duodecim thonorum templum statuit, quo loco Christus quinq; hominum millia pauit, vt auctor est Nicephorus. Intra vrbem socrus Petri domo reperta D. Petro pulchrum constituit delubrum. Fuit hæc patria Iusto, qui etiam conatus est Iudaicarum rerum historiam perscribere, sed à Iosepho mendacij arguitur. *Nicep. hist. Eccles. 8. cap. 30. Hieron. de vir. illustr. Ioseph. in vita.*

Post, cùm à Christianis occuparetur, Episcopali sede, sed suffraganea insignita erat; nominatur à Tyrio Dominus Herbertus. Præfuit huic vrbi, primùm quidem Tancredus: post Hugo de S. Audemaro; tandem data fuit Ioscelino, qui strenuè eam rexit, & fines ampliauit præstantissimè: quoniam Balduinus Hierosolymorum Rex in eius viri industria multam spem reponebat. *VVil. Tyr. 14. bell. 12. et 18. bel. 6. VVilh. 11. bell. 5. & 22.*

100.

VIA, quæ è Syria ducit in Aegyptum. Hęc via de Galaad veniens, transit Bethsaidam, Dothaim, cisternam Ioseph, iuxta montes Bethulię, ad sinistram montis Tabor, procedens per campum Mageddo, siue Esdrelon, ascendit in montem Ephraim, & venit in Ramathaim Sophim, perque Gazam tandem ducit in Aegyptum. Per hanc viam venerunt Ismaëlitæ, qui emerunt Ioseph. *Brocar. & Breidenb. Genes. 37.*

101. VICVS

101.

VICVS MONTANVS, distans quatuor stadijs à Tyberiade. Iosephus in vita.

102.

VLAMA, villa in duodecimo Diocæsareæ lapide contra Solis ortum. Hieron. in loc. Hebr.

103.

ZABVLON, validissima Galilææ ciuitas, quæ appellatur virorum, vicina Ptolemaidi, terminus Galilææ inferior ad Occidentem. Ad eam cùm Cestias dux Romanorum contendisset, & vidisset ciues quidem in proximos montes abijsse, vrbem verò ipsam rerum omnium copia refertam, data in prædam militi, quamuis miraretur pulchritudinem & elegantiam ædificiorum, tamen incendit. Hinc oriundus fuit Elon Iudex, mortuus & sepultus in Zabulon.

Iosu. 19. Iud. 12. Ioseph. 2. bell. 22. & 3. bell. 2. Iud. 12.

VRBIS

VRBIS HIEROSOLYMAE, QVEMADMODVM EA CHRISTI D. N. TEMPORE FLORVIT, ET SVBVRBANORVM EIVS BREVIS DESCRIPTIO.

PRÆFATIO. CHRISTIANO LECTORI Christianus Adrichom. S.

CVM historiæ veritas fundamentum sit & fidei, & intelligentiæ spiritalis, Christiane lector, rerum autem gestarum historia absque locorum cognitione cæca sit, eorum verò cognitio multum lucis tum historiæ veritati, tum spirituali eius interpretationi præbeat: idcirco hoc in opere duo summa diligentia mihi obseruanda existimaui. Primò, vt Hierosolymæ, vrbium omnium clarissimæ, totoque Orbe celeberrimæ, cuius frequentissima in sacris & profanis historijs fit mentio, veram ac viuam imaginem, sicut Christi ætate floruit, perfectamque templi, fama super æthera noti, ac æterna memoria digni, formam, ex sacrosancta Scriptura, & classicis scriptoribus, atque vetusta fidelium traditione, in tabula Apelleo penicillo ad vnguem deliniarem: ac singulorum locorum nomina, origines, situs, formas, & insigniores quasque eorum historias Laconica breuitate describerem. Secundò vt passionis Christi loca, quæ religiosè à maioribus obseruata, etiam nunc à fidelibus magna pietate honorantur, suo quæque loco collocarem, & quid in vnoquoque perpessus sit, tanquam iam ante oculos gereretur, viuidè depingerem: depicta verò, dilucida breuitate explicarem. Hinc enim, quæ quantaque nostri causa passus sit, & clariùs intelligetur, & commodiùs memoria retinebitur.

Hieronym. to. 3. epist. 27. ad Dardan.

Operis huius ratio.

Cæterùm, erunt fortasse qui hoc nostrum studium minus probabunt, quòd pleraque ex maiorum traditione habeamus; quibus respondeo, etiam hîc locum habere posse insignem illam Sancti Hieronymi Ecclesiæ Doctoris sententiam, omnium Catholicorum ore probatam: Traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiant, ita oseruandas, vt à maioribus traditæ sunt. Vt taceam interim nimis temerarium, imò prorsus impium esse, id nunc tandem velle negare, quod piè, quod semper, quod ab omnibus est receptum. Quicunque ergo Christi sanguine abluti, Christianum ab eo nomen gerimus, atque si nomini fides respondeat, & vita à veritate non dissentiat, Christi meritis & gratia saluandi sumus, credamus quod incorrupta & veneranda credidit antiquitas, nullatenus recedamus ab his, quæ Maiores nostros sine superstitione celebrasse, totius Orbis consensu ad nos vsque deuolutum est. Grataque animi pietate sæpe ea recolamus loca, quæ passionis CHRISTI memoriam salubriter nobis ingerunt: &, ad quæ hæc tabula nos manu ducit, fidei mentisque nostræ oculis eundem Dei filium quasi antè nos præsentem inspiciamus, penitusque intueamur maximo ipsum salutis nostræ vrgente amore, Paschali cœna in Cœnaculo Sion peracta, in hortum Oliueti progressum, præ imminentium afflictionum angustia orare ac sanguinem sudare. Mox à scelerato Iuda tradi, à Iudæis, vt agnus à lupis, inter clamorum armorumque strepitus truculēter capi, vinciri, trudi, & ad domum Annæ duci. Ibi alapa cædi. Inde ad Caiphæ palatium trahi, inibi falsò accusari, damnari, conspui, velari, palmis pugnisque percuti, ac varijs modis tota nocte illudi & affligi. Manè per vrbis medium ad Pilati ædes rapi. Hinc ad Herodis palatium abduci. iterumque ac-

Hier. to. 1. epist. 28. ad Lucinum.

Paßionis Christi Epitome.

que accusari, ab eo sperni, illudi, ac morionis instar candida veste indutum, per aliam ciuitatis viam ad Pilatum reduci. Ibi denuò multorum criminum accusari, nudari, dirè flagellari, purpura indui, spinis coronari, variè derideri, conspui, vellicari, alapis & arundine percuti: sicque tractatum populo ostendi, ac morti adiudicari. Deinde graui cruce oneratum, acerbis & cruentis gressibus, populo omni spectante, per magnam ciuitatis partem, perque portam iudiciariam, & extra vrbem per arduam & petrosam viam, furenti militum violentia trahi, tundi, vrgeri, & ad Caluariæ montem perduci. Ibi rursus nudari, lassum felle potari, ipsoque meridie cruci adfigi, affixum in altum erigi. In cruce autem per tres horas suspensum conuicijs modisque varijs irrideri, sitientem aceto potari, denique eum, qui vna sanguinis gutta Mundum saluare poterat, per quinque vulnerum riuos suam toto cum sanguine vitam nobis effundere. In huius sanè rei figuram, olim serpentem æneum à Moyse in deserto erectum, aspicere debebant ij, qui sani & salui esse desiderabant. Ad hoc etiam spectaculum Pater cœlestis fideles quasq; animas euocans: Egredimini, inquit, filiæ Sion, & videte Regem Salomonem, imò plusquam Salomonem, in diademate, quo coronauit illum mater sua: natura quidem, illa mater, corde autē sæua eius nouerca, Synagôga. Similiter & Christus in cruce pendens clamat: O vos omnes qui transitis per viā, attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus. Nec solùm ad considerandum & meditandum hæc, sed & ad imitandū Deus in sacra Scriptura spirituali sensu interpretata nos hortatur, cùm ait: Inspice, & fac omnia secundum exemplar, quod tibi in monte monstratū est. Omnia siquidem vitę præcepta, quæ Saluator noster toto prædicationis suæ tempore, cùm verbo, tum exemplo nos docuit: ea vno passionis die in se ipso expressit. Quare si Christum non solum verbo, sed etiam opere imitari voluerimus, ex viua ipsius in monte Caluariæ crucifixi effigie, veluti ex aureo libro, qui nobili trium electissimarum linguarum titulo insignitus, & lanceæ, clauorum, spinarum, ac flagrorum calamis in purissima Agni immaculati membrana, purpureo eiusdem sanguine conscriptus est, docti pariter & illiterati facili compēdio perfectam Theologiam, saluberrima Medicinæ remedia, summam Iuris ac iustitiæ peritiam, Artium liberalium scientiam, Veræ humilitatis, obedientiæ, pietatis, charitatis, patientiæ, omnium denique virtutum perfectissima quæque addiscere, & ad Christi amorem atque imitationem inflammari possumus.

Num. 21. Ioan. 3. Cant. 3. Thren. 1. Exod. 25. Hebr. 8. Liber πανάρετος.

Sic B. Dei genitrix stans iuxta crucem, non solùm corpore, sed & corde per fidem (quæ in ea non vacillauit) filij sui vulnera pijs spectabat oculis: eaque conferens in corde suo, adeò confortata est, vt iam, quemadmodum Ambrosius ait, pro humani generis salute etiam mori esset parata. Sic Ioannes Crucifixi latus lancea aperiri, atque inde manare sanguinē & aquam fixis oculis & vidit, & testimonium eius perhibuit: qua quidem consideratione tantum profecit, vt hinc tandem absolutissimus Theologus, Sanctissimæque Trinitatis aquilinus Contemplator euaserit. Sic latro cùm crucifixum videret & audiret, mox ad Christum conuersus, ipsumque confitēs, & homicidij pœnam (inquit ille sacri nominis Heros) fecit martyriū, & crucē mutauit paradiso. Sic & Centurio ex hoc spectaculo tantum fidei accepit robur, vt sub cruce inclytus factus sit Christi Confessor, & postea etiam Martyrio, vt ait Chrysostomus, sit coronatus. Quin & Thomas crucifixi vulnera conspiciendo & contrectando ita fide illuminatus est, vt Christum & Dominum & Deum suum clarè profiteretur. Hæc cùm ita se habeant, & amor, vt magnes ferrum attrahit ita amorem alliciat, quis est, quæso, quē tam vehemēs Christi amor, imò ardor, ac flamma, non afficiat, inflammet, atque accendat? Quis ergò non miretur, cùm morienti Christo omnes compatiātur creaturæ; Sol obscuretur, velum templi scindatur, terra moueatur, petræ rumpantur, sepulcra aperiantur, mortui resurgant; Quis dico non admirabitur, quis non obstupescet, solos duros & induratos Adæ filios, quorum causa moriebatur, hoc tanto beneficio non moueri?

Contemplatio Crucifixi. Ioan. 19. Ambr. in Luc. c. 23. Ioan. 19. Luca 23. Hieron. to. 1. epist. 13. ad Paulin. Marc. 15. Chrysost. in Mat. c. 27. Ioan. 20.

Adamas durissimus ille lapis, hirci sanguine, ferrū ignis calore emollitur, & Christiana pectora plusquàm adamātina & ferrea, Christi nec sanguine nec igne emolliuntur: at Dei filium rursum sibimetipsis crucifigunt, ostentui habent, conculcant, & sanguinem testamenti pollutum ducunt.

Hebr. 6. 10.

Ecquid

Ecquid dignius obsecro, quid iustius, quid æquius ac salutarius esse nobis posset, quã vt sic amantem redamaremus, atque amatum imitaremur? Nam, si quid hac in re difficile, si quid graue videtur; illud amor, suaue iugum Domini, leue ac facile reddit: Leuis est enim labor omnis amanti: ac iuxta celebrem S. Gregorij sententiam, Nihil adeò graue est, quod non æquanimiter toleretur, si Christi passio ad memoriam reducatur. Parua enim toleramus, si recordemur quàm dura verba, duriora verbera, durissima supplicia pro nobis ille passus sit, qui in capite tulit coronã, in oculis velamen, in aurib⁹ cõuicia, in ore fel & acetum, in facie sputa & alapas, in genis vellicationem, in humeris crucem, in corde mœrorem, in visceribus concussionem, in corpore flagella, in membris extensionem, in manibus & pedibus perfossionẽ, denique à capite ad pedũ plantas vsque innumera sustinuit vulnera & dolores. Vnde sicut quondam amaræ aquæ Mara, iniecto à Moyse ligno in dulcedinem versæ sunt: ita omnis nostra tribulatio, si Christi crux adhibeatur, dulcescet, eiusque fel in mel conuertetur. Harum enim Saluatoris nostri afflictionum meditatione fides illuminatur, spes roboratur, charitas inflammatur, virtutesque omnes augentur.

Gregor. in quadam epist. Isaie 1. Exod. 15.

Quamobrem non minus verè, quàm piè ignitis verbis ad idipsum nos prouocans Ecclesiæ lumen D. Augustinus, Inspice, inquit, vulnera pendentis, sanguinem morientis, precium redimentis, cicatrices resurgentis: caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimendum. Hæc quanta sint cogitate, hæc in statera vestri cordis appendite, vt totus vobis figatur in corde, qui totus pro nobis fixus fuit in cruce. huc vsque Augustinus. Vnde non semel hæc meditatum esse sat sit, iuuet vsq; recolere: decies, imò milies repetita magis ac magis iuuabunt. In cuius salutari passionis cõtẽplatione etiamsi multum proficiamus, nunquam ad perfectam eius cognitionem perueniemus, sed semper nobis supererit, quod quæramus: cuius plena cognitio cælesti patriæ reseruatur. Interim in his die nocteque contemplari, in his ociari ac negociari, in his gloriari ac totos esse: his inuigilare, his indormire, his immori, Christianissimum ac maximè salutare est. Vale.

August. lib. de virginitate.

LOCI ALIQVOT SACRÆ SCRIPTURÆ in laudem Ierusalem.

Threnorum II.

Haccine est vrbs perfecti decôris, gaudium vniuersæ terræ?

Ezechielis V.

Hæc dicit Dominus Deus: Ista est IERVSALEM, in medio gentium posui eam, & in circuitu eius terras.

II. Paralippomen. VII.

Elegi locum istum mihi in domum sacrificij.

Psalmo LXXIII.

Deus autem Rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ.

Isaiæ II. Mich. IIII.

De Syon exibit lex, & verbum Domini de IERVSALEM.

Apocalyp. XXI.

Vidi sanctam ciuitatem IERVSALEM nouam, descendentem de cælo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo.

Tobiæ XIII.

IERVSALEM ciuitas Dei, luce splendida fulgebis, & omnes fines terræ adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificationem habebunt. Nomen enim magnum inuocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te: & condemnati erunt omnes qui blasphemauerint te. benedictiq; erunt, qui ædificauerint te. Tu autem lætaberis in filijs tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur ad Dominum. Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent super pace tua, & qui videbunt claritatem IERVSALEM. Portæ IERVSALEM ex sapphiro & smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido & mundo omnes plateæ eius sternentur: & per vicos eius ALLELVIA cantabitur. Benedictus Dominus, qui exaltauit eam, vt sit regnum eius in sæcula sæculorum super eam. Amen.

Apocal. 21.

IERVSALEM, SICVT CHRISTI TEMPORE FLORVIT, ET SVBVRBANORVM, INSIGNIORVMQVE HISTORIARVM EIVS BREVIS DESCRIPTIO: SIMVL ET LOCORVM, QVAE IESV

Christi & Sanctorum paßione gestisq́ decorata, ac religiosè à maioribus obseruata, & quasi per manus posteris tradita, adhuc pia à Christianis veneratione coluntur, succinctus Commentarius: per omnia cyfrarum numeris suæ nunc editæ & ad viuum expressæ topographicæ delineationi conformis ac respondens, Christiano Adrichomio Delpho auctore.

Loci origi nales vbi hæc plerū- que pleni' fusiusq; tra ctantur.

Psal. 47. & 86. Mat. 4.5. Psal. 73. Ezec. 5. 38. Hieron. ibi. Ioseph. li. 3. bell. Iudai. cap. 2.

I.

IERVSALEM, ciuitas Dei electa, sancta, & gloriosa, fundata in montibus sanctis, loci eminentia, cæli soliq; fœlicitate cunctas Mundi vrbes superans, in totius Orbis & Iudææ medio, ceu centrum & vmbilicus terræ, sita est: & tanquā Regia inter omnes accolas, velut caput in corpore, eminet, splendidisque ædificijs sicut Sol præ cæteris lucet. Tantaque gloria illustratur, vt singulari quodam priuilegio vnicus olim electus à Deo locus: ac non tantùm fidelis cuiusque animæ, verùm etiam militantis Christi in terris ecclesiæ, deniq; & beatæ illius in cęlo triumphantis exstiterit figura. Vrbs perfecti decôris, gaudium & exultatio vniuersæ terrę. Hæc circa annum à Mundo creato, 2023. tēpore Abrahami à Melchisedec rege condita, Hebraicè SALEM, Græcè verò SOLYMA vocata est: atq; ab eo quinquaginta annis possessa videtur. Quam deinde Iebusæi, à Iebusęo filio Chanaan prognati, occupauerunt: à quibus IEBVS, & IEBVSAEVM aliquandiu dicta est. quo tempore eius regem Iosue occîdit. Tenuerunt autem eam Iebusæi annos octingentos & viginti quatuor. tantumque vrbis fidebant firmitati, vt Dauide rege ipsam oppugnaturo, per contemptum cæcos, claudos, ac mutilos in mœnibus collocarint, dictitantes hos ad arcendum hostem sufficere.

Deu. 16. 17. Psal. 47. Thren. 2. Gen. 14. Iosep. li. 7. anti. Iudai. ca. 3. & li. 7. bel. Iuda. c. 18. Genes. 10. Iosu. 10. 15. 18. c. Iudic. 1. 19. 2. Reg. 5. 1. Par. 11. Iosep. lib. 7. anti. ca. 3.

At Dauid cùm, diuina ope adiutus, ciuitate potitus esset, expulsis Iebusæis, eam per circuitum reædificans, arce muniens, & inhabitans, totius eam Iudææ prouinciæ Metropolim, ac Regni caput fecit: atque deinceps IERVSALEM, quasi IEBVSSALEM, b. elemento euphoniæ gratia in r. mutato; Græcè autem inflexo vocabulo HIEROSOLYMA appellata est. Sunt tamen qui scribunt à templo, quod Solomon in ea magnificentissimum construxit, Hierosolyma, quasi Hierō Solomonis, nuncupatam. Nam Græci ἱερὸν tēplum vocant. Succedente tempore Salomon aliiq; reges Iuda magnam ei accessionem adiunxerunt, illamque validissimis portis, turribus, muris & fossis, item templo, palatijs, præclarissimisque ædificijs ita munierunt atq; exornauerunt, vt totius Orbis inter vrbes miraculum esset, ideoque silentio magis quàm infimo sermone honoranda sit. Hoc ornatu ac splendore annis quadringentis & septuaginta septem velut terrenus Paradisus floruit, habens circuitum quinquaginta stadiorum, & per gyrum vrbis fossam in lapide excissam, sexaginta pedum profunditate, latitudine verò ducentorum & quinquaginta. in qua commorabantur hominum circa centum & quinquaginta milia. Verùm cùm principum populique impietas non modò templum idolorum abominationibus profanasset, sed etiam sanguine innoxio crudeliter effuso vrbē ad os vsque impleuisset, Diuina vltione vnà cum Templo principibus & populo, per Nabuchodonosor Babyloniæ regem (Dei autē flagellum) ita funditus euersa, ac septuaginta annis desolata fuit, vt Sion quasi ager araretur, & Ierusalem quasi aceruus lapidum esset, & mons templi quasi excelsa siluarum: vtque interea, teste Hieronymo, nec auis volauerit, nec bestia pertrāsierit per eam. Post hæc, templo duntaxat ægrè extructo, portis, turribus & mœnibus carens, à Iudæis de Babylonica captiuitate reuersis, annos sexaginta tres inhabitata est. Cæterùm à Neemia intra dies quinquaginta duos, ambitu triginta trium stadiorum, portis, turribus, validoque muro cincta, & postea à Machabæis, Herode, & alijs, perquā magnificè publicis ac priuatis ædificijs ornata, pristino nomine ac statu annis 524. gloriosa & populosa claruit: vicos, propter domorum frequentiam ac densitatem, habens multos & angustos. Quo tempore ibi, ceu in theatro, Iesus Christus salutem nostram operatus est: atq; inde, velut à centro, Apostoli Euangelicam prædicationem, in vniuersum terrarum Orbem diuulgauerunt.

Hieron. to. 3. de loc. Hebr. lit. I. Eus. Euāg. præp. lib. 9. 3. Reg. 3. 6. 7. 9. 10. & cæt. Iosep. lib. 8. anti. ca. 2.

Iosep. cont. Apion. li. 1. Strabo Geograp. li. 16. 4. Reg. 16. 21. 24. 25. 2. Par. 28. 33. 36. Mich. 3. Ierem. 25. 26. 29. Hieron. to 3. tradit. Hebra. in 2. Para. 15. 1. Esd. 1. 2. 3. 5. 6. Neem. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 1. Mach. 12. 13. 14. Ioseph. 6. bell. 6. Iosep. 1. bel. 13. & c. Psal. 73. Isa. 2. Mich. 4. Actor. 1. Mar. 16. Psal. 18.

Sed Titus Cæsar Romanus in occisionis Christi vindictam, anno post Christum passum trigesimo octauo, eam muro triginta nouem stadiorum triduò circundedit, ac Iudęos ex omni tribu festum Paschæ ibi celebrantes, vrbe velut in carcere conclusit. Vnde vrbs illa toti mundo admirabilis, facta est & spelunca latronum & sepulcrum mortuorum. Nam intestinis cædibus, fame, peste, & gladio, vndecies centena Iudæorum milia in ea perierunt. ipsamq; vrbē totā Titus ita funditùs eruit, vt qui ad eam accessissent, habitatam aliquando esse vix crederent. Tres autem turres Herodianas, nempe Hippicum, Mariamme, & Phaselum, quæ tam magnitudine, quàm pulchritudine præter alias eminebant, ciuitatisque eam muri partem, quæ eas ab occidenti cingebat,

Iosep. 6. bel. 13. et 7. bel. 14. 17. et. 18

bat,inconcussa reliquit: tùm vt esset castrum Romanis militibus illic custodiæ causa relinquendis, tùm vt posteris indicarent, qualem vrbem,quamúe munitissimam, Romanorũ virtus obtinuisset. Sed post annos sexaginta quinque, Iudæis rursum rebellantibus, AElius Adrianus Imperator multa eorum milia deleuit,ac turres illas cum relicto muro penitùs destruxit,iussitque ciuitatem aspergi sale. quo facto,iuxta Saluatoris Oraculum, nõ est relictus vrbis lapis super lapidem. ciuitatemque,pomerijs eius plurimùm contractis, denuò extruens, vniuersum montem Sion, vnà cum Palatio Salomonis, Reginæ, & domo saltus Libani: item Portam anguli, & castrum Assyriorum,totumque cum borealem angulum,ad portam sterquilinij & Portam Ephraim vsque,vrbis ambitu exclusit; montem autem Caluariæ,& Sepulcrum Domini,quæ priùs extra mœnia fuerant,vrbis muro septẽtrionali inclusit.& in fronte eius portæ,quà Bethleem ibatur,suem in marmore sculpsit,Iudæis eidem subiectis,hoc modo significãs, eos Romanæ potestati subiacere:quibus & edicto interdixit, ne ampliùs vrbem illam introirent, aut ex loco quopiam excelsiore eminùs aspiceret.eamq; deinceps à suo prænomine AELIAM CAPITOLIAM nuncupari voluit. Post hæc verò à Christianis inhabitata, & Patriarchali sede insignita, successu temporis recepto nomine IERVSALEM, annis quingentis in Christiana Religione floruit.

Luca 19. Euseb. in Chroni. & hist. Eccle. li. 4. ca. 6. Hieron. in loc. Act. Apost. lit. H. Niceph. 3. hist. Eccle. 24. Brocard. in descrip. locorũ terræ sanctæ item. 6.

Vvilh. Tyr. hist. bel. sa. li 14. c. 12. Vitr. c. 55. Onuphr. in Chro. Eccl.

Porrò anno à Christo nato sexcentesimo trigesimo sexto, à Saracenis in Aegypto regnantibus capta, & annis quadringentis sexaginta tribus possessa fuit.

Deinde anno Christi millesimo nonagesimo nono, à Christianis, duce Godefrido de Bullion, qui & primus vrbis murũ transcẽdit, Idibus Iulij magna fortitudine ac summa vi expugnata est, feria sexta, hora 9. eadẽ scilicet die & hora, qua Christus mortuus est. tantaq; per ciuitatis plateas, vicos, & angiportus, ac ipso in templo, tùm ciuium, tùm eorum qui ex vicinis oppidis & suburbanis in eam confluxerãt, facta est strages; tantaq; sanguinis effusio, vt nemini nisi per interemptorũ funera transitus pateret, ac talos tenus in occisorum sanguine graderentur., vtq; ipsi victores à planta pedis vsq; ad verticem cruore maderent. Qui vrbe potiti, armis ac sordibus depositis, loca venerabilia, Christi præsentia, passione, resurrectione, & ascensione sanctificata, à fidelibus qui in Ierusalem habitabant, sibi ostensa, nudis vestigijs mira deuotione diebus septem circumierunt & deosculati sunt. Octaua autem die vnanimiter ducem Godefridum elegerunt, ac Regem Ierusalem creauerunt. At vir Deo plenus, humilitatis causa, corona aurea, Regum more, in sancta ciuitate noluit insigniri: ea contẽtus, & illi reuerentiã exhibens, quam humani generis Imperator, in eodem loco vsq; ad crucis patibulum pro nostra salute spineam deportauit.

Vvilh. Tyr. archi. hist. bel. sa. li. 8. ca. 5. 18. 19. 20. 21. et li. 9. cap. 1. 2. & 9. Iacobus Vitria. ca. 20. B. Salig. in epist. ad Io. à Lotharingia Cardinal.

Sic itaque IERVSALEM à Christianis recuperata, ab eisdem per octoginta octo annos retenta fuit. Posteà, anno nimirùm millesimo centesimo octogesimo septimo, secunda octobris, feria sexta, dissidẽtibus, proch dolor, inter se Christianorũ principibus, à Saladino Aegypti Soldano per deditionem recepta est, sub eo pacto, vt liceret Christianis tã tum efferre, quantum quisque suis humeris posset, qui eam tenuit annis trecentis & triginta. Anno autem Domini millesimo quingentesimo & decimo septimo, à Selimo Turcarũ Imperatore inuasa, eodem murorum ambitu à Turcis etiamnum possidetur: qui eam Cuzumobarech, siue Codsbarich, hoc est, vrbem sacram nominant. A prima itaque eius fundatione, in præsentem vsque Christi annum millesimum quingentesimum octogesimum quintum, fluxerunt anni ter mille, quingenti, & viginti duo.

Bas. Herol. bel. sa. cõt. li. 1. ca. 7. et li. 6. ca. 10. Matt. Palmerius in chroni. Massæus in Chroni. Onuph. in Chroni.

LOCI INTRA vrbem.

PRIMA PARS VRBIS.

2.

MONS SION, qui aliàs MONS DOMINI, item & MONS SANCTVS dicitur, cæteris montibus multò est excelsior, & in prolixitate directior: in modũ theatri forma semicirculi vrbem toto australi tractu ambiens. ac veluti specula in eminenti, solida, & prærupta vndique rupe Diuinitùs fundatus, planiciem habebat oppidi instar: amœnusque existens valdè, cæli excellentiam & delitias repræsentabat. Cuius verticem primò Iebusæi valida arce, ambitum verò eius firmis altisque muris, portis & turribus munierunt. Quos cùm Dauid rex expulisset, arcem & circumquaque muros, portas, ac turres multò munitiores reddidit, montisque planiciem intrinsecus in plateas & vicos distinxit, atque inibi sibi ac suis heroibus fortibus domos ædificauit, vocauitque CIVITATEM DAVID. Quæ etiam à Iosep. CIVITAS SVPERIOR, & PARS SACRA appellatur. Eundem montem Machabæi per circuitum reædificantes, solidis muris ac turribus altissimis munitissimum fecerunt: ita vt vi nunquam, sola verò fame capi poterat. vbi & multæ angustæ viæ, & frequentes ciuium ædes positæ erant. De monte hoc iuxta Prophetarum oracula lex ac lux Euangelicæ veritatis exiuit, & velut ab ipso capite in omnium gentium salutem per totum Mundi corpus effusa est. Quem cũ Romani Dei nutu (seditiosis subitaneo quodam timore hinc inde à muro diffugientibus, & in cloacis se occultantibus) præter spem & sine sanguine cepissent, in angustias viarum strictis gladijs fusi, vnumquemque obuium, nullo habito discrimine trucidabant, domosque totas, cum omnibus qui eò confugerant, igne admoto concremabãt, in multas etiam domos prædæ causa irruentes, integras mortuorum familias, & plena (quos fames consumpserat) mortuis tecta offendebant, tetrũ

Psal. 2. 23. Ioel. 2. 3. Iose. 6. bell. 6. & 15. antiq. 14. Niceph. 8. hist. eccl. 30. Brocard. itin. 6. Salig. to. 6. cap. 6. Isai. 14. Bas. Herol. bel. sa. cõt. lib. . ca. 8. 2. Reg. 5. 1. Paral. 11. 15. Psa. 47. 86. Iosep. 6. bel. 6. et 1. bel. 1 1. Mac. 4. Iosep. 7. bel. 15. & 16. Isai. 2. Mich. 4. Isai. 49. Luca 2. Act. 13. Ioseph. 7. bell. 16.

autem aspectum illum abhorrentes, vacuis manibus egrediebantur, ac rursum obuios quosque transfigendo, & angusta viarum cadaueribus obstruendo, totam ciuitatem sanguine diluebant, quæ (Iosepho teste) cruore adeò fluebat, vt pleraque incensorum, cædium largissimus sanguis extingueret. Porrò ingruens nox cędes quidem minuit, incendium verò auxit. Postero autem die Titus intro ingressus, & alia, & ciuitatis munitiones ac turrium cautes miratus est, quas tyranni per dementiam spontè deseruerant. Conspecta denique solida earum altitudine, itemq; magnitudine, subtilique singulorum lapidum compagine, quantumq; paterent, vel quantùm erigerentur, Deo, inquit, planè adiuuante pugnauimus, & Deus erat qui detraxit ab istis munimentis Iudæos. Nam quæ hominum manus, aut quę machinę aduersus istas valerent? multaque eiusmodi cum amicis collocutus est. Cęterùm postea mons iste vrbe licet exclusus, iterū ædificijs ornatus, & inhabitatus fuit. Nunc autem extra vrbem eorum ruinis plenus, pro maiori parte incultus iacet.

LOCI MONTIS Sion.

3.

ARX SION, antiqua & munita, in vertice montis Sion condita, & instar coronæ eum cingens, tutum erat PRAESIDIVM pro decôre & defensione ciuitatis & templi:
4.Reg.23. ac quasi tantæ vrbis Capitolium. In hac prius habitauerunt Iebusęi. Quos Dauid vi eijciens,
2.Reg.5.7. 11. arcem occupauit, & accipiens ab Hiram rege
3.Reg.7. Tyri lapides, ligna, & artifices, ædificauit ex ea
1.Para.11. 17. firmum sibi PALATIVM, & domū cedrinā, ac Solium Regium. In qua quidem arce deinceps ipse Dauid, alijque Reges Iuda habitauerunt, ac ea pro regni sede vsi sunt. Ideoque arcta militum custodia assiduè seruabatur, &
Iosephi.6. bel.6. passim vocata fuit Arx, Regia, & Domus Dauid: aliàs Sedes, Solium, & Thronus Dauid: i-
Ierem.17. Luca 1. tem Aula, & Domus Regis, & cæt. In hac arce
Aristæas li. de 72. interpr. crudelissimus tyrannorum Antiochus Syriæ rex, qui græco vocabulo ἐπιφανὴς, id est illustris dictus, potius ἐπιμανὴς, hoc est, insanus dici me-
1. Mach.1. ruit, posuit præsidium gentium: vnde tempo-
1.Mach.13. 14. re Machabæorum diu multumq; Iudæos afflixit. Quas cùm Simon Machabæus fame ad deditionem compulisset, arcemque ab idolorum sordibus mundasset, intrauerunt in eam cū ramis palmarū, cymbalis, nablis, hymnis & canticis: & collocauit in ea viros Iudæos ad tutamen ciuitatis & regionis. Nunc verò eius ruinæ tantùm visuntur.

4.

Neem.3. Ierem.32. 39.40. CARCER REGIVS, cum turri excelsa, quæ eminebat domo regis. In hoc carcere Ieremias, eò quòd vrbem capiēdam prophetaret, fuit clausus: & tandem ex eo capta vrbe, per Nabuchodonosor liberatus est.

5.

CAESAREVM, & AGRIPPIVM. Iosephi.15. antiq.11.
Regia domus, quam Herodes Ascalonita in superiori ciuitate sibi extruxit: ædificauit et 1.bel. 16. & 6.bel.6.
enim in regia sua duas ædes maximas ac pulcherrimas, marmore & auro fulgentes, quibus ne templum quidem vsquam conferri posset, easque Cæsaris Augusti, & Agrippæ generi eius, suorum amicorum vocabulis, vnam Cæsaream, Agrippam alteram nominauit.

6.

COENACVLVM SION, situm circa Matth. 26.
medium mõtis Sion, magnum, stratum, Marc.14.
& ornatū erat. in quo Christus in vltima Cœ- Luca 22.
na agnum Paschalem cum Apostolis comedit, Ioan.13.
eorū pedes lauit, & mensę accumbens sub panis viniique speciebus corporis & sanguinis sui sacramentum instituit. Inibi die resurrecti- Luca 24.
onis (ianuis clausis ingressus) stans in medio Ioan.20.
discipulorum, eis sui lateris, manuum & pedum vulnera conspicienda præbuit, & coram illis comedit: deinde inflando dedit eis Spiritum sanctum, simul & potestatem remittendi & retinendi quorumcunque peccata. Octauo pòst die hîc Thomę Apostolo lancea Ioan.20.
& clauorum vestigia videnda & palpanda exhibuit. Isthîc & post ascensionē Domini Mat- Act.1.2.
thias in Iudæ proditoris Apostolatum sorte Hieron. to.
subrogatus est. Ibidem die Pentecostes Spiri- 1.epist.27.
tus sanctus vehementi cum sonitu, ignearum ad Eustoc.
linguarum specie super centum viginti cre- virg. & to.
dentes descendit: ac prima Petri concione ter 3.epist.1.
mille Iudæi conuersi sunt & baptizati. Ibidem, ad Paulin.
Iacobus frater Domini, cognomento Iustus, Niceph. li.
primus Hierosolymorum episcopus ab Apo 2.hist.eccl.
stolis est creatus: atque Stephanus, & reliqui cap.3.
sex, diaconi sunt ordinati. Ibidem Apostoli Act.6.15.
primum celebrasse Concilium: & in sua diuisione, Apostolicum Catholicæ fidei Symbolum condidisse videntur.

Eodem hoc loco Helena Constantini Imperatoris mater amplissimum longè lateque Niceph. 8. hist.ecc.30.
extruxit templum, in cuius postico Cœnaculum circumclusit. Quo in templo ætate Hieronymi ostendebatur marmorea illa CO- Hieron.to.
LVMNA, cruore Domini infecta, ad quam 1.epist. 27.
in domo Pilati vinctus fuit, & flagellatus: cu- ad Eustoc.
ius pars nunc monstratur in mõte Caluariæ, Brocard.
pars altera olim Constantinopolim transla- itin.6.
ta, nunc Romæ in S. Petri basilica Vaticana Breidenb.
seruatur. Porrò in præfato Cœnaculi loco die.12.Iul.
postea ædificatum est monasterium Franci- Sal.tom.7.
scanorum siue minoritarum: qui ibi per a- cap.2.et 3.
liquot sæcula diurnis nocturnisque officijs Pasch.die.
Deo ministrauerunt. Cæterùm anno Christi 182.183.
184.227.
millesimo quingentesimo sexagesimo primo, Turcæ (Franciscanis in aliud Cœnobium intra vrbem translatis) ex eorum monasterio Palatium sibi fecerunt: locumque hunc in tanta habent veneratione, vt non nisi discalceati cum intrent.

7. CY-

7.

Eccle. 24. CYPRESSI montis Sion valdè excellentes: quarum liber Ecclesiasticus mentionem facit.

8.

DOMVS ANNAE Pontificis, soceri Caiphæ. in qua Christus ab Anna de discipulis & doctrina sua interrogatus, cùm se publicè coràm omnibus docuisse responderet, ob id à ministro alapa in maxillam percussus est. Vbi postea fabricatum est templum SS. Angelorum, in quo etiamnum Græci monachi Christiani habitant, & sacris officijs Deo seruiunt.

Ioan. 18. Thren. 3. Breid. 12. Iul. Pas. d. 198.

9.

Neem. 3. Liran. ibid. DOMVS FORTIVM. in qua olim fortes & heroes Dauidis habitabant. vbi etiam, ceu in Palæstra, athletæ & pugiles exercitij causa digladiationibus certabant.

10.

DOMVS B. MARIAE VIRGINIS. in qua post filij sui mortem cum Ioanne Apostolo habitauit: vbi & eam anno post Christi ascẽsionem decimo quarto mortis soluisse debitũ, atq; hinc in cælum migrasse, veterum traditiones & scripta habent. Quę quidem domus, deinde facta est Ecclesia B. Mariæ, totius Mundi prima. Qua per Romanos destructa, alia eodem in loco à Christianis extructa fuit. quam decòram fuisse, eius ruinæ hodie etiam probant. ipseque locus, ne vlla maculetur immundicie, stratis ordine lapidibus adhuc cingitur.

Niceph. 2. hist. Eccle. 3. & 21. Euseb. in Chroni. Vvilh. Tyr. bel. sacr. lib. 8. ca. 5. Breid. 12. Iul. Sal. tom. 7. cap. 2. Pas. d. 181.

11.

2. Reg. 11. 23. DOMVS VRIAE, vnius ex fortissimis militibus Dauidis. cuius vxor Bethsabee in fronte (qui etiamnum ibi ostenditur) sese lauans, sua pulchritudine Dauidem, è solario domus Regiæ ipsam conspicientem, pellexit ad adulterium.

12.

Ioseph. 6. bel. 6. FORVM SVPERIVS. à quo & superior ciuitas aliquoties forũ superius vocabatur.

13.

Act. 21. 22. GRADVS ARCIS seu castri. in quibus stans Paulus Apost. pro se causam dixit.

14.

Neẽ. 3. 12. Ioseph. 15. antiq. 14. GRADVS SION. per quos in ciuitatẽ Dauid ascendebatur.

15.

4. Reg. 21. Neem. 3. HORTVS REGIS, qui & Hortus Oza dicebatur. in quo Manasses & Amon reges Iuda sepulti sunt.

16.

Bas. Herol. 1. bel. sac. 8. MELLO VORAGO ac vallis profunda & lata valdè, quæ montem Sion à ciuitate inferiori discernebat: atque à porta aquarum, occidentem versus vsq; ad portam piscium extendebatur. Ab hac voragine Dauid montem Sion per gyrum ædificauit ac muniuit. Huius concauitatem Salomon, vt commoda esset platea, coæquauit (vnde etiã Platea portæ aquarum vocatur) eamq; ædificijs ornauit. quæ collapsa ab Ezechia restaurata sunt. Hîc Ioas rex Iuda à suis seruis in descẽsu Sela occisus est. Iosep. autẽ ætate hæc vallis Tyropœon appellabatur, in quam, vt scribit, domus creberrimæ desinebant: eratq; latissima, & habitationibus hominum frequentissima. Verùm nunc vorago ipsa tota repleta est, relictis tamen prioris concauitatis vestigijs.

Brocard. itin. 6. 2. Reg. 5. 1. Par. 11. 3. Reg. 9. 11. Neem. 8. 2. Par. 23. 4. Reg. 12. Ioseph. 6. bell. 6. Brocard. itin. 6.

17.

PALATIVM CAIPHAE, & summi cuiusque Pontificis, amplum & angulare. in quo habitauit olim Eliasib sacerdos magnus. In hoc palatio Iudæorum Principes congregati, inter sese consultabant, quomodo IESVM dolo caperent & occiderent: quibus ibidem à Iuda triginta argenteis est venditus. Postea etiam à Petro hîc ter est negatus, & coràm Caipha in sacerdotum & seniorum Concilio à falsis Iudęorum testibus accusatus. quibus cùm nihil responderet, à Pontifice adiuratus, vt diceret, an esset CHRISTVS DEI FILIVS; cùm id confiteretur, quasi blasphemię conuictus, Pontifice à Concilio sententiam exigente, sexaginta sex (vt scribunt) seniores condemnauerunt eum esse reum mortis: & respondentes dixerunt, REVS EST MORTIS. Quapropter mox à ministris in faciem est consputus, oculis velatus, palmis pugnisq; cæsus, & prophetizare iussus, ac tota nocte varijs modis illusus, multisq; blasphemijs vexatus. Nullus mortalium in hac vita cognoscet, quæ quantaq; hîc nocte illa ꝑpessus sit. Mane verò facto Iudæorũ principes rursum conuenerunt, vt eum morti traderẽt: vinctumq; abduxerũt, ac tradiderunt Pilato Pręsidi. Hoc loco postmodũ Helena Imperatrix Petro Apostolorum Principi pulchrum constituit templum. quod posteri S. Saluatoris nuncupauerunt. idq; nunc Armeni professione Christiani tenentes, sua in eo sacra Deo peragunt.

Neem. 3. Matth. 26. 27. Marc. 14. 15. Luc. 22. 23. Ioan. 18. Pas. d. 194. Thren. 3. Niceph. 8. hist. eccl. 30. Breid. 12. Iul. Salig. to. 7. cap. 2. Pas. d. 194. 195. 196.

18.

PISCINA SION. quæ grandi opere constructa est. Neem. 3.

19.

PONS SION. quà per vallẽ è ciuitate superiori ad templum transitus erat. Iosep. 15. anti. 14. & 7. be. 13. 15.

20.

PORTAE SION, quas diligit Dominus super omnia tabernacula Iacob. Psal. 86.

21.

PORTA SVPERIOR. per quam Ioas, cùm in templo Rex Iuda esset coronatus, Iudæ- 2. Par. 23.

Iudæorum Principibus ſtipatus, in Palatium regum Iuda ductus eſt.

22.

SEPVLCRVM DAVIDIS, vnà cum agro Regalium ſepulcrorum, quod in ciuitate Dauid magnificè in ſublimi collocatum erat. in quo ipſe Dauid, Salomon, aliįque Reges Iuda, item & Ioiada Pontifex, ſepulti ſunt. In hoc monumentum Salomon in ſepultura patris ſui Dauid maximas intulit diuitias. Quod poſteà Hyrcanus Pontifex & dux aperiens, tria milia talentorum argenti inde extulit. Poſtmodum verò Herodes Aſcalonita, Iudæorum rex, & ipſe auferens ex eo theſauri vim magnam, cùm flamma inde exiliens duos ſatellites eius extinxiſſet, ab incepto deſtitit: & ad expiandum ſe, ipſum monumentum candido marmore ornauit. quod longo tempore ibi permanſit. Vbi poſtea Saraceni eccleſiam ſibi conſtruxerunt, quæ etiamnum extat: locumq; hũc mirè colunt ac venerantur: nec Chriſtianorum quenquam illuc introire permittunt.

3.Reg.2.11. &c. 2.Par.24. & 26. Neem.3. Ioſeph.7. anti.16.& 13.ant.15. et 16.an.17. Act.1. Niceph.8. hiſ.eccl.30. Breide.12. Iul. Sal.tom.7. cap.2. Paſ.d.184.

23.

SEPVLCRVM S. STEPHANI protomartyris, Nicodemi, Gamalielis præceptoris Pauli Apoſtoli, & Abibonis filij eius. quorum corpora, cùm plùs minus trecentis ſexaginta annis prope Hieroſolymam, in valle (vt videtur) Ioſaphat, in obſcuro ac ſordido loco iacuiſſent, ſub Honorio Imperatore cæleſti reuelatione monſtrata, inuenta, effoſſa, & ſuaui odore fragrantia, non ſine miraculis ſumma celebritate hîc prope Cænaculum & vrbis mœnia honeſtiùs tumulata ſunt.

Act.8.5. 22. Beda in martyrol. Breui. Ro. VVil.8.bel. ſacr.5. Breide.12. Iul. Sal.tom.7. cap.2. Paſ.d.184.

24.

TABERNACVLVM SION, pellibus tectum, quod Dauid rex fecit, & in colle montis Sion, qui dicitur Gabaon, collocauit, ac in eo arcam Domini maxima veneratione repoſuit. conſtituitque ſacerdotes & leuitas, qui iugiter per ſingulos dies, & vices ſuas coram arca Deo miniſtrarẽt. quæ annis quadraginta quatuor ibi manſit: donec à Salomone in templum transferreretur. Inibi & Dauid pro adulterio & cæde Vriæ agens pœnitentiam, ſeptem Pſalmos, quos pœnitentiales appellamus, compoſuiſſe dicitur. Vbi modò Indiani clauſtrum ſibi fecerũt: in quo, ritu ſuo, Chriſto ſeruiunt.

2.Reg.6.7. 1.Par.16. Hiero. ibi. 3.Reg.8. 2.Paral.5. Ioſeph.7. antiq.4. Breid.12. Iul. Paſ.d.184.

25.

TORCVLARIA REGIS. in quibus Regium vinum exprimebatur.

Zach.14.

SECVNDA PARS vrbis.

26.

FILIA SION, ſic appellata, quòd è monte Siõ veluti naſci videbatur; quæ & CIVITAS INFERIOR vocabatur, altera vrbis pars eſt: cuius frequens in ſacra Scriptura & Ioſepho fit mentio.

Pſal.9.72. Zach.9. Ioſeph.6. bel.6.& alibi paßim.

LOCI FILIÆ SION.

27.

ACRA MONS, qui in inferiori ciuitate olim eminens & vndiq; decliuis erat. cuius altitudinem poſteà Simon Machabæus, non intermiſſo per triennium neque die neque nocte populi labore, humiliorem fecit ac complanauit, vt ſolum templum omnibus in vrbe locis celſius emineret.

Ioſeph. 13. antiq.9.& 6.bell.6 7. & 7.bell. 13.16.

28.

AMPHITHEATRVM, id eſt, Circus ſpeculatorius, totus vndique rotundus. (qualis aliquando octoginta hominum milia capere poterat) vbi populus gladiatorum & beſtiarum pugnas ſpectabat. quem Herodes ſenior, primus omnium Hieroſolymis in cãpo maximo, ſumptuoſo opere cõſpicuum exædificauit. in quo ad ſpectatorum delectationẽ luctatores, & gladiatores pugnabant: vel leones, pardi, tauri, vrſi, apri, lupi, aliæúe beſtię ferocitate eminentes, modò inter ſe, modò cũ damnatis hominibus committebantur. Vnde permulti capite damnati, aut in bellis capti, illic cum feris pugnando mortem oppetere cogebantur. Quo tempore Circus arena ſpargebatur, tum ne gladiatores diffluerent, tum, ne pugnantes occiſorum cruore fœdarẽtur, vel ne cruor ſparſus ſpectantibus eſſet horrori.

Ioſeph.15. antiq.10.

29.

ANTONIA ARX firma & munita valdè, à ſeptentrione templo adiacens. quæ olim ab Hyrcano Machabæo in rupe quinquaginta cubitis alta, & vndique abrupta, extructa, & Turris Baris vocata eſt. Hanc Pontifices à Machabæis orti vſque ad Herodem incoluêre: vbi in cella ad hoc ipſum ſtructa, ſacra Pontificis ſtola ſeruabatur, præfecto arcis accendente ibi lucernam quotidiè. Herodes maior regnum adeptus hanc arcem cùm oportuno loco cohibendis ciuibus, ne quid rerum nouarum per ſeditionem molirentur, ſitam eſſe deprehenderet, eam magno ſumptu inſtaurauit: & intus Regia magnifica inſtar Palatij & ciuitatis formata, & per quatuor angulos quatuor turribus excelſis (quarum tres quinquaginta, quarta verò ſeptuaginta cubitis eminebat) communiuit, vnde totum templum videri poterat: eamque in gratiam M. Antonij triumuiri amici ſui ANTONIAM denominauit. In qua Romani milites cum armis ſemper excubabant, obſeruantes ne quid noui populus feſtis diebus in templo committeret. Et ſic templum ciuitati, templo autem Antonia caſtrum erat.

Ioſeph. 15. antiq.14. & 18.an.8. Item 1.bell. 3.4.16.& 6 bel 6.& aliàs ſæpè.

30.

ARCHIVVM, hoc eſt, tabularium, vulgò Cancellaria. domus ſcilicet, in qua

Ioſe. 2.bel. 17.& 7. bel.13.

vrbis

vrbis & ciuium acta, item chartæ publicæ ac creditorum rationes custodiebantur. quã seditiosi, fugientibus inde custodibus, incenderunt, vt cuncta creditorum documenta disperderent, omnesque debitores sibi adiungerent.

31.

Ioseph. 12. antiq. 6. 1. Mach. 1.

ARX ANTIOCHI Epiphanis, alta & valida. quam post multorum ciuium cædem, vrbis & templi direptionem, pulcherrimorumq; ædificiorum incensionem, in inferiori vrbe super Actam montem ædificauit, ac firmis muris & turribus muniuit, eique Macedonicos milites præsidij loco imposuit, admixtis illis ex apostatis Iudæis scelestissimis quibusque: à quibus iuge sacrificium triẽnio est ablatum, ipsaque ciuitas annis viginti sex plurimum vexata fuit. Deinde verò Simon Machabæus arcẽ hanc expugnauit & diruit.

Dan. 8. 11. 12. Ioseph. 13. antiq. 9.

32.

Act. 4. 5. Iose. 6. bel. 6.

CARCER CIVITATIS publicus, in quo Apostoli à Iudæorum primoribus inclusi, noctu ab angelo educti sunt. hunc Iosephus Beriso vocare videtur.

33.

Neem. 3.

COENACVLVM ANGVLI, ædita domus angularis, vbi publicæ fiebant cœnæ.

34.

Ios. 15. ant. 14. Breid. 14. Iul.

CRYPTA subterranea, ab Antonia ducẽs in templum, quam fecit Herodes senior, imponens ei turrim: vt per eam occultè posset intrare templũ, si quid per tumultum contra Regem vellet nouare populus. atq; etiam num extat mirabilis & lata, sic quòd sexcenti equi in ea commodè locari possent.

35.

Io. 16. be. 6. & 7. bel. 13. Exod. 18. Hieron. to. 3. epist. 25. ad Fabiol. mans. 11. Num. 11. Deut. 17. Act. 4. 5. Act. 6. 7.

CVRIA, Hebraicè Gasith dicta, quæ in inferiori vrbe antiquo ciuitatis muro cõiũcta erat. in qua septuaginta Senatores & Iudices ordinarij, qui à Iudæis Sanhedrim, Græcè Synedrium, Latinè autem Concilium seniorum & Seniores populi vocantur, Reipublicæ negocia curabant, iura dabant, ambigua & grauiora, etiam aliarum ciuitatum, iudicia definiebant, lites & controuersias dirimebant, & capitalia iudicia ferebant, exceptis dũtaxat difficultatibus, quæstionibus, & caussis Diuinæ legis Iudaiceq; religionis, quas summus Pontifex & sacerdotes determinabant. In hoc Consistorio Apostoli examinati, flagris cæsi, & prędicare prohibiti, ibant gaudentes à conspectu concilij, quòd digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati. Ibidem S. Stephanus coram concilio stans, facieque Angelica fulgens; intentis in cælum oculis, vidit cælos apertos, ac gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei. vnde impetu eiectus extra ciuitatem, lapidatus est.

36.

Io. 2. bel. 17.

DOMVS ANANIAE Pontificis, quã tandem seditiosi inflammauerunt.

37.

Breide. 26. Iul. Sal. tom. 8. cap. 6. Iac. Vitri. cap. 58. VVilbe. 11. bel. sacr. 1. & 15. bel. sacr. 26. Pas. d. 197.

DOMVS S. ANNAE auiæ CHRISTI, in qua, vnà cum Ioachim coniuge suo, cùm festa Hierosolymis ageret, hospitabatur: vbi & vterq; obijt. Hic B. Maria virgo concepta est: atq; ibidem passionis Christi tẽpore mansit. Vbi posteà pulchrum in honorem S. Annæ ædificatum est templum. quo nunc Turcæ turpiter abutuntur.

38.

Luc. 16. Breid. 14. Iul. Sal. tom. 8. cap. 6.

DOMVS DIVITIS EPVLONIS, in inferno, iuxta Euangelicam historiam, sepulti: in qua ipsum habitasse fama à maioribus tradita ad nos peruenit. quæ alta muris, etiamnum Christianis peregrinis monstratur. Vnde constat Euangelium de diuite epulone & Lazaro hulceroso (cuius etiam nomẽ ibi exprimitur) non parabolam, sed rei gestæ esse historiam.

39.

4. Reg. 11.

DOMVS MESSA. cuius in quarto Regum volumine fit mentio.

40.

Neem. 3.

DOMVS NATHINAEORVM, qui ligna & aquas in templo ministrabant.

41.

Lucæ 14.

DOMVS PRINCIPIS Pharisæorum, in qua Christus hydropicum suo tactu sanauit: atq; in conuiuio tùm suo hospiti, tùm inuitatis salutis monita dedit.

42.

3. Reg. 7. 10. 2. Par. 9. Isai. 22. Ios. 18. ant. 5. 6. 7. Hieron. to. 3. epist. 33. ad Sunam & Fretelã Eccle. 2. Liran. in 3. Reg. 7.

DOMVS SALTVS LIBANI, longa centum, lata quinquaginta, alta triginta cubitis. quam Salomon splendidè, & opulentissimè de polito marmore, lignis cedrinis, auro atque argento decoratis, ac desuper tecto plano cum deambulatorijs (vt & cætera domorum tecta in Palæstina fabricari solẽt) extruxit, intus verò viuidis variarum arborum & plantarum picturis tam artificiosè ornauit, vt earum folia agitari quodãmodo viderentur. plantauitque iuxta eam nemus & viridaria cuncti generis arboribus consita, fontibusq; irrigua, nec non viuaria ac piscinas fodit, in quibus eum omnis generis feras, aues & pisces cõtinuisse probabile est. Erat autem domus hæc, domus epularum, & armamentarium, in quo arma bellica, item vnguenta, pigmenta, & aromata cõseruabantur. quin & ducenta scuta aurea equitum, & trecentæ peltæ aureæ peditum, quæ fecit Salomon, in domo hac ab ipso reposita sunt. cuius etiam reliqua omnia vasa erant aurea. quò se Rex & nobiles serijs Reipublicæ negotijs peractis conferebant, atque epulis, lusibus, & obambulationibus animum oblectabant.

43.

Lucæ 7.

DOMVS SIMONIS Pharisæi, quæ adhuc ostenditur. in qua Christus mensæ, ac-

Breid. 14. Iul. Sal.tom.8. cap.6. cumbens Magdalenæ peccatrici, iam pœnitẽti, ipsius pedes lacrymis riganti, capillis tergẽti, osculanti, vngenti, multumque amanti, multa peccata remisit.

44.

Breide.14. Iul. Sal.tom.8. cap.7. Pas.d.210. Bethl.in descript. loc. passion. Christi feria 5. DOMVS VERONICAE angularis. Hic Veronica lineum capitis sui peplum dedit Christo, quo faciem suam tergeret: cui Dominus faciei suæ imaginem perfectè impressit, eique, in amoris sui pignus reddidit. Quod in hodiernum vsque diem Christi facie insignitum, Romæ in S. Petri Basilica, in Vaticano monte per Constantinum Magnũ extructa, grandi honore asseruatur: ac statis diebus populo ostenditur.

45.

Ierem.39. DOMVS VVLGI. vbi iaculationibus se exercebant, & publica conuiuia celebrabant, ac epulis, lusibus, & ambulationibus animum reficiebant.

46.

Io.13. anti. 20. & 1. bell. 3. FORVM MAGNVM, quod in vrbis medio, Antoniæ arci adhærebat. in quo Alexander Iudæorum rex & Pontifex octingentos Iudæos (vxoribus in conspectu ipsorũ, & liberis in conspectu etiam matrum, necatis) crucifixit: idq; spectaculum ipse suis cum
Io.14.anti. 22. Item 1. bell.11. concubinis in Antonia arce epulans potansque prospectabat. propter quam crudelitatem Crucida cognominatus est. Eodem in foro Herodes maior cum Parthis, Antigonum in regnum reducere conantibus, magno prælio conflixit. Porrò cùm in obsessa per Ro-
Ios.6. bell. 14. & 7. bel.7. & 8. manos Ierusalem iam fames totis regnaret habenis, totasque domos ac familias depasceretur, & tecta plena essent mulieribus exanimatis, atque infantibus; viarum autem angusta senibus mortuis: (quippe coria scutis detracta, cinguli, calceamenta, & fœnum, matribus denique proprij filij assi, cibus erant) adolescentes ac iuuenes turgidi, velut vmbræ mortuorum, per hoc forum versabantur, & vbi quem casus occupauerat, decidebant. Cũque superstites ob multitudinem eos sepelire, insepultorum verò fœtorem ferre non possent, in vrbis valles eos ex muro præcipitabant. Quas circumiens Titus vbi plenas cadaueribus vidit, altamque saniem tabefactis corporibus defluentem, ingemuit: & extentis manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse. Contumaces enim Iudæi pacem sæpius oblatam respuerant.

47.

Act.12. Eus.2. hist. eccl.9. Niceph.2. hist. Eccle. 12. Breid.12. Iul. FORVM RERVM VENALIVM, quod in superiori inferioris ciuitatis parte situm erat: vbi pisces ac variæ merces vendebantur. Hoc in foro S. Iacobus maior, frater Ioannis, cum suo Spiculatore, qui eum ad martyrium ducebat, primus Apostolorum ab Herode Agrippa capite truncatus cũ sanguine vitam profudit. In cuius honorem sibi postea insigne erectum est templum; quod nunc Iacobitæ Armeni inhabitant, atq; in eo Christum suo more colunt. Idem hoc forum iubente Floro Præside milites Romani diripuerunt, ac passim obuios trucidauerunt: atque in vniuersas insilientes domos, cunctos in ijs habitatores interfecerunt. Sal.tom. 8. cap.4. Pas.d.181. Ios.11. ant. 2. & 2. bel. 14.15.16.

48.

FORVM SCRVTARIVM. vbi scruta, hoc est, attritæ vsu vestes, ac veteramenta omnifaria vendebantur. Neem.3.

49.

GYMNASIVM, id est, schola gentilitatis. quam Iudæorum pseudopontifex Iesus, qui gentilium more Iason vocari maluit, alijque apostatæ Iudæi, Antiochi Epiphanis permissu sub ipsius arce contra templum ædificauerunt, in qua populus leges & ritus gẽtium docebatur, & iuuentus, in Græcorum Philosophorum studijs ac disputationibus instituebatur: vbi & nudi atque oleo vncti in gymnicis luctationibus, in bellicis certaminibus, ludisque scenicis se exercebant. Eodem insuper loco dicti apostatæ EPHEBIAM, hoc est, prostibulum formosorum iuuenum constituerunt, & pulcherrimos quosq; epheborum in lupanaribus ponebant, vbi turpia fœdaque contra naturam peccata exercebantur. Quapropter multi à Dei lege ad gentiles ritus, mores viciaque defecerunt, venundati vt facerent malum: ita vt quidam sacerdotum relicto templo Deique cultu, palæstrica exercitia discerent. hinc etiam inter Iudęos diuersæ ortæ sunt sectæ, Pharisæi nempe, Sadducæi, Essæi, &c. 1.Mach.1. & 2. Mac. 4.

50.

HABITACVLA SACERDOTVM. quorũ domus ab exteriori parte muro claudebantur: à parte autem anteriori habebant aspectum versus templum. Liran. in Neem.3.

51.

HABITACVLVM SCVTARIORVM, antè occiduam templi porticum extructum. vbi primò Iudæi, posteà milites Romani in festiuitatibus stationes habebant ad templi custodiam. 4.Reg.11. Io.20. ant. 15.

52.

HIPPODROMVS, hoc est, Circus oblongus muris septus, qui contra meridionalem regionem templi situs erat, in quo equi cursu, agilitate, & velocitate exercebantur: & athletæ spectante populo cursu pedestri, equorum, bigarum, trigarum, quadrigarum, hastiludio, aliave dimicatione certabant. vbi Herodes rex in Augusti Cæsaris honorem quinquennale certamen instituit, propositis victoribus magnis præmijs. Idem moriturus è tota ditione sua cuiusque vici nobiliores Iudæorum, minaci edicto pœnam capitis intentante non parentibus, conuocatos, in Ios.15. ant. 10. & 17. an. 9.10.13.14. Item.1. bel. 21. & 2. bell. 2.

tos, in hoc circo fecit concludi, vt post mortem suam omnibus illis ibi occisis, etiam inuita omnis Iudæa, omnisque domus illi illacrymaret.

53.

Genes. 22. Mich 3. 1. Mach. 13. 16. Isai 10. 16. Iosf. 15. ant. 14. & 6. bell. 6. Hieron. in Gen. 22. & in 2. Par. 3. citatur à concil. Nican. 2. act. 4. 1. Par. 21. Iosf. 7. anti. 13. 2 Para. 3. 36.

MONS MORIA, qui alibi terra visionis, & mons templi, atque mons filiæ Sion dicitur, orientali ciuitatis muro prope adiacens, excelsus, saxosus, & vndique præceps atque decliuis erat. In hoc monte Abraham immolans filium suum Isaac, loco eius arietem cornibus inter vepres hærentem obtulit. Cuius rei imago (vt hoc obiter contra nostri temporis imaginum osores annotem) etiam tempore Gregorij Nysseni in vsu fuit. De hac enim imagine in oratione pathetica de pictura sic ait: Vidi sæpius inscriptionis imaginem, & sine lacrymis transire non potui, cùm tam efficaciter ob oculos poneret historiam. Hunc ipsum montem Dauid ab Orna Iebusæo sexcentis siclis auri emit: & extructo in area eius altari, holocaustum Deo obtulit, quod ignis è cælo consumpsit.

Broc. iti. 6. Salig. to. 8. cap. 8.

Eodem in monte posteà Salomon templum Domino, magnitudine & pulchritudine excellentissimum ædificauit. Quod post annos quadringentos quadraginta & vnum à Nabuchodonosor destructum, & septuaginta annis desolatum, Zorobabel restaurauit. Idque post annos quingentos octoginta sex à Tito demolitum, ac plusquam trecentis annis desolatum, eodem in monte, multùm tamen per Romanos complanato, tandem Christiani reædificauerunt. Quod posteà à Saracenis, & iterum à Christianis, rursumque à Saracenis occupatum, modò à Turcis possidetur.

54.

Iosf. 6. bel. 6. 7. & c.

MVRVS PRIMVS, qui & antiquus dicitur, tum propter valles imminentemque his desuper collem, in quo firmissimè Dauidis & Salomonis, aliorumque regum largissimis impensis operi insumptis, structus erat, tum etiam propter sexaginta turres, in quas diuidebatur, validus & robustus erat valdè.

55.

2. Par. 27. 33. Neem. 3. 11 Liran. in Neem. 3. Io. 2. bel. 18 & 6. bel. 6. 7. & 7. bel. 13.

OPHEL, quam Iosephus Ophlam nominat, erat turris enormi altitudine quasi nubi caput inserens, atque ARX munita, firmo muro cincta, templo propinqua extra murum tamen, qui habitationem sacerdotum claudebat. In huius muro Ioatham rex multa construxit. Atque Manasses eousque vrbis muros reparauit. In hac habitabãt Nathinæi. In hanc fugiens Manahemus tyrãnus, captus est & occisus. Hanc tandem Titi milites combusserunt.

56.

1. Mac. 13. Iosf. 17. ant. 14. & 20. ant. 15. Itẽ 2. bell. 2. 16. 17. & 7. bell. 15.

PALATIVM MACHABAEORVM, in præcelso loco ad occidentem tẽpli ab eis ædificatum. ex quo vrbem, & quæ in ea fiebant contemplari volentibus, pulcherrimus & delectabilis patebat prospectus. Quod posteà Agrippa rex insigni amplitudine in Aulam sibi extruxit: vnde è suo triclinio quicquid in templo ageretur, spectabat. Quamobrem Iudæorum primates excelsum parietem ædificauerunt supra exedram templi interioris, ad Solem occiduum sitam, qui Regis prospectum impediebat. Id indignè tulit tam Rex Agrippa, quàm Festus prouinciæ Præses: qui etiam præcepit eis parietem diruere.

At illi rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem Imperatorem mittere, dicentes se non posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. Quo impetrato, miserunt Ismaelem summum Pontificem, & Helchiam gazophylacem, simul & decem de suis primatibus. Nero autem, vxore sua Poppea pia femina pro Iudæis deprecante, & veniam gesti operis condonauit, & parietem sic manere permisit.

57.

Psal. 37. & 72. Isai. 1. 50. 53. 63. Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioã. 18. 19. Breid. 21. Iul. Sal. tom. 8. cap. 7. Pasd. d. 180. Beth. fer. 4

PALATIVM PILATI, & Præsidum Romanorum, quod ab aquilone Xysto & Antoniæ adhærens, omnibus ciuitatis ędibus multò amplius, pulchrius, & eminentius erat: & ad minus viginti octo marmoreis gradibus ascendebatur. Hic cùm Christus à Principibus populoque Iudaico, quòd populum peruerteret, tributa dari Cæsari prohiberet, se Christum Regem diceret, quodque seditiosus esset, falsò accusaretur, ac crucifigendus postularetur; huiusmodi sententiæ forma, vt ex vetustis annalibus prolatum inuenimus, à Pilato ad virgas condemnatus est: *Iesum Nazarenum virum seditiosum, & Mosaicæ legis contemptorem, per pontifices & principes suæ gentis accusatum, expoliate, ligate, & virgis cedite. I lictor, expedi virgas.* Quapropter à militibus Pilati in atrium Prætorij ductus, coram vniuersa cohorte est nudatus, ad columnam ligatus, & crudelissimè flagris verberatus, totoque corpore vulneratus ac laceratus. Deinde chlamyde purpurea circundatus, spinis dirè coronatus, arundine in dextra data, irrisoriè vt Rex salutatus, & genu ante eum flexo adoratus, varijs modis illusus, consputus, genis vellicatus, alapis cæsus, ac super coronatum sauciumque caput arundine percussus. Quo loco in tantarum pœnarum Christi venerationem, speciosum posteà à Christianis extructum fuit templum. Nunc autem habitat ibi Præses, qui Turcæ nomine Hierosolymis dominatur.

PRAEDICTI domus Pilati gradus Romam postmodum translati, etiam nunc sunt pro foribus templi S. Ioannis Lateranensis, in in Cælio monte à Constantino Magno ædificati, atq; à Romanis Scalę sanctę appellantur, locusq; in eis olim Christi sanguine conspersus, cancellis est opertus. & quia Christus tempore passionis per eas bis ascendit, magna animi pietate viri ac mulieres flexis genibus easdem assiduè ascendunt.

58.

3.Reg.7.9. PALATIVM REGINAE. quod Sa-
2.Para.8. lomon propè palatium suum ex pretiosis
Io.8.ant.5. ac politis lapidibus pro vxoris suæ Pharaonis
filiæ habitatione, heroicè ædificauit.

59.

3.Reg.7. PALATIVM SALOMONIS, mag-
10. num & pulchrum nimis. quod in parte au
2.Par.8.9. strali montis Moriæ pro habitatione sua è cã-
Iosẽ.an.5. dido marmore & lignis cedrinis, multis co-
Broc.iti.6. lumnis suffultum, magnificè sumptuosissime-
que tredecim annis ædificauit: ac præterquã
quod vndique admirabili auri atque argenti
splendore exornauit, eius quoque vniuersa
VVilbe.12. vasa fecit aurea. Eodẽ in loco postea Christia-
bel.sacr.7. ni reges Ierusalem palatium suum habue-
Vitriac. runt, atque ibidem ordo militiæ templi initi-
cap.65. um sumpsit.

60.

Sal.tom.7. PISANVM CASTRVM, validis fos-
cap.1. sis & turribus cinctum. quod in occidua
ciuitatis parte à Christianis Pisarum Italiæ
oppidi incolis, tempore quo terræ sanctæ te-
nebant dominium, constructum est. vbi pri-
mò Pisani, deinde Saraceni, nunc verò Tur-
cæ à terræ sanctæ peregrinis sacrilegum acci-
piunt tributum.

61.

2.Reg.20. PISCINA INTERIOR, gran-
2.Par.32. dis, quam Ezechias rex fecit in medio ci-
Eccle.48. uitatis ad aquilonem templi. Fontis enim
Brocard. huius aquas è superiori fonte Gion per sub-
itin.6. terraneos canales introduxit in vrbem, & fe-
cit eas scaturire in piscina hac: ædificauitque
ad eam puteum, vt totam irrigaret ciuita-
tem. ne populus in obsidione positus aquæ la-
boraret penuria.

62.

Ioan.5. PISCINA, quæ vocatur Græcè PROBA-
TICA, hoc est, ouina seu pecualis, eò
quòd oues, aliæque pecudes litandæ, in ea la-
uabantur: Hebraicè autem Bethesda, (corrup
tè Bethsaida) id est, domus effusionis, quòd a-
Brocard. quæ pluuiales ad eam confluebant. sita inter
itin.6. portam vallis & templum, ampla & præci-
pua erat piscina totius vrbis, quinque por-
Sal.tom.8. ticus habens. quam Rex Salomon fecit pro
cap.5.et 6. ministerio templi, atque hinc à Iosepho stag-
Io.6.bel.6. num Salomonis nominatur: in hac enim pis-
cina Nathinæi lauabant hostias, quas trade-
bant sacerdotibus in templo offerendas. Hu-
Ioan.5. ius aqua certis temporibus ab Angelo Do-
mini mouebatur, & qui post eius motum pri-
mus descendebat in eam; à quacunque deti-
nebatur infirmitate, sanus fiebat. ideoque in
Pas.d.192. porticibus eius iacebat multitudo magna lan
guentium, cæcorum, claudorum, aridorum,
expectantium aquæ motum. ex quibus Chri-
stus sanauit hominem qui triginta octo an-
nos languerat. Tempore Hieronymi osten-
debantur gemini lacus, quorum vnus hiber- Hiero.to.3.
nis pluuijs solebat impleri: alter mirum in de lo. Heb.
modum rubens, quasi cruentis aquis, antiqui lit.B.
in se operis signa testabatur.

63.

PISCINA VETVS. vnà cum amne, qui Isai.22.
ex eo per totam ciuitatem decurrens in Ios.7.bell.
torrentem Cedron defluit. 24.

64.

PONS & Porticus cum portis, per quem Io.14.ant.
è Xysto & ab Antonia trans vallem Ce- 8.& 15.an.
dron patebat accessus in templum; quem pri- 14.et 1.bel.
mò fautores Aristoboli contra Pompeium: 5.
posteà seditiosi contra Florum, ne per An- Itẽ 2. bell.
toniam templum occuparetur interciderũt. 15.16.& 7.
bel.6.13.

65.

PORTA CVSTODIAE. sic dicta, quòd Neem.12.
aliqui Regis stipatores, Rege templum in-
gresso, custodiam ibi agerent.

66.

PORTA EQVORVM, sic nominata, Neem.3.
quod homines ad illum vsque locum e- Lira.ibid.
quitare poterant: sed inde dimissis equis, in & in Ie-
templum pedites procedebant. à quo loco in- rem.31.
cipiebant Habitacula sacerdotum.

67.

PORTA ESSENORVM. Quæ ab Io.6.bel.6.
Essenis nomen habens, in antiquo ciuitatis
muro sita erat.

68.

PORTA PRIOR. cuius Zacharias men- Zach.14.
tionem facit.

69.

PORTICVS COLVMNARVM. an- 3.Reg.7.
tè Palatium Salomonis sita, quæ quinqua- Lira.ibid.
ginta cubitis longa, triginta verò cubitis lata
erat, & validis suffulta columnis: in qua Salo-
mon iudicia communia tenebat.

70.

PROBATICA, hoc est, FORVM PE- Ioan.5.
CVARIVM, vbi oues, boues, aliæque Aug.ibid.
pecudes sacrificandæ, sub dio aut in macello
venales erant.

71.

REGIA BERNICES REGINAE,
sororis Regis Agrippæ. quæ cum fratre Act.25.26.
D. Paulum Cęsareę coram Festo perorantem Ios.2.bell.
audiuit. & posteà Hierosolymis vota Deo sol- 15.16.17.
uens, nudipes ante tribunal coram Floro in
ciues sæuiente, frustrà pro eis deprecata est.

72.

REGIA GRAPTE cognatæ Izatæ regis Ios.5.bel.9.
Adiabenorum, quã ipsa sibi ædificauit.
In qua

In qua postea Ioannes dux seditiosorum degens, suas ibi pecunias & tyrannidis spolia deposuit.

73.

Iof.20. ant. 2.& 6.bel. 7.& 7.bel. 13. Euf.2.hift. eccl.12. Orofius lib. 7.cap.6. Act.11.

REGIA HELENAE, quæ in Acræ medio eminebat. Hæc Adiabenorum, gentis vltra Euphratem habitantis, existens Regina, à gentilismo ad Iudæorum religionem conuersa, Hierosolymam habitatum commigrauit. vbi Christiana facta, cùm magna illa fames (quam Agabus futurā prædixerat) sub Claudio Cæsare in vniuerso terrarū Orbe, maximè verò in Iudæa vigeret, suis impensis magnam frumenti vim ex Aegypto delatam, Hierosolymæ egenis distribuit.

74.

Iof.6.bel.7.

REGIA MONOBAZI regis Adiabenorum, filij Helenæ, quæ in orientali ciuitatis parte sita erat.

75.

3.Reg.5. 6.7.8.9. 2.Paral.2. 3.4.5.7. Iofeph.8. antiq.3.

TEMPLVM DOMINI, aliâs Domus Domini, & Sanctuarium dictum. quod Salomon rex pacificus ex præparata à patre suo Dauide materia, & ex electis, sectis, ac politis saxis & lignis de Libano monte succisis, plusquàm centum quinquaginta trium milium hominum opera in monte Moria, sine vllo securis aut mallei sonitu, septennio exædificauit, vsque adeò intùs & extrà fulgenti auro sumptuosum ac magnificum, vt totius Mundi miraculum haberetur. De cuius admirabili excellentia nihil dici potest, quod non sit infra eius dignitatem. Hoc templum, cùm id Salomon dedicaret, nubes & gloria Domini impleuit: & ignis è cælo missus sacrificia in eo oblata deuorauit. Quin & Deus oraculo tum respondit: Sanctificaui domum hanc, & elegi locum istum mihi in domum sacrificij. Quod ad introitum templi huius attinet, is contra ac nunc moris est, ad Solis ortum, posteriora verò eius ad occasum respiciebant, vnde & hic sacerdotes vnà cum reliquis Iudæis ad Occidentem versi orabāt, & Dei cultum summa cum reuerentia peragebant, donec Regum populique Iudaici impietate idolorum spurcitijs aliquoties profanaretur, quod aliquoties factum esse, sacræ historiæ commemorant: vbi etiam celebris memoria est, quod post annos à prima eius fundatione quadringētos quadraginta & vnum, Dei vltione per Nabuchodonosor Babyloniæ regem penitùs est combustum, destructum, ac septuaginta annis desolatū. Deinde verò, vt ibidem narratur, illustris Iudæorum dux Zorobabel de quadratis & dolatis lapidibus, lignisque imputribilibus eodem in monte annis quadraginta sex templum magnificè instaurauit. Et hoc etiam tantæ erat ęstimationis, vt per vniuersum Mundum honoraretur, ac vndiq; maximis Regū & Principum muneribus honorarijsque illustraretur. Quod post annos trecentos quinquaginta quatuor ab Antiocho Epiphane Rege Syriæ spoliatum, ac idôlis pollutum, tertio contaminationis anno fortissimus Iudæorū dux Iudas Machabæus purgauit: eique vasa aurea & Dei cultum restituit. ac ne iterum à gentibus contaminaretur; in modum Castri altis fossis, firmis & excelsis muris, ac fortissimis pulcherrimisq; portis & turribus per circuitum muniuit. in quo à centum & viginti millibus gentium diu obsessus expugnari non potuit. Cētesimo autem ferè pòst anno, cùm id inclytus Romanorum dux Pompeius Magnus oppugnans, magna vi expugnasset, in ipsa irruptione duodecim Iudæorum millia in eo interfecta sunt: ipse verò Pompeius vnà cum suis comitibus vsque ad sancta sanctorum ingressus, mensam, candelabrum, aliaque cuncta ex auro ibi fulgentia, & in sacræ pecuniæ thesauris duo talentorum millia inspiciens, nihil eorum ethnicus ille princeps præ pietate attigit: sed sequēti post excidium die æditituis templum purgare, & legitima ac solennia sacrificia celebrare mandauit. Hoc ipsum templū postea relapsum Herodes Ascalonita Iudæorum Rex annis nouem cum dimidio, sumptuosis ædificijs reparauit & exornauit. Et iuxta Aggæi quidem prophetæ vaticinium (vt & Ecclesia præfertur Synagogæ, & auro legis, sanguis Euāgelij pretiosior est) maior fuit gloria templi huius secundi, quā fuerat primi: eò quòd Christus sua præsentia, doctrina, & miraculis hoc glorificauit. In eo namque puer à parentibus oblatus est. Inibi in medio doctorū sedit. In eius pinnaculo à Diabolo est tentatus. in eo sæpè concionatus, atq; à Iudæis est vexatus. Quę quidē omnia, vt multum ad templi gloriā faciunt, ita nihil ei contulerunt, quin idipsum templum, anno à fundatione sua sub Zorobabel, quingentesimo octuagesimo sexto, per Titi Cæsaris milites post dubium cruentumque conflictum maxima fortitudine ac violentia est expugnatum, ac circum altare holocausti tanta Iudęorum cædes facta est, vt per gradus templi, torrentis instar, interfectorū sanguis proflueret. ipsumq; templum in primo prælij furore per militem quēdam, Diuino quodam motum impetu, non expectato cuiusquam edicto, sed inuito Cæsare face est incensum: illoq; incendio, opus omnium quę visa aut audita sunt maximè admirabile, totiusq; Orbis ornamentum decimo mensis Augusti die concrematum est: eodem videlicet mense & die, quo primùm à Babylonijs templum fuerat combustum. Cumque vorax flamma vndiq; strideret, Cæsar cum suis ducibus intro ingressus, & sanctum templi, & quæcunque illic erant aspexit: ea quidem fama quæ apud alienigenas erat meliora, iactatione verò & opinione domestica non minora. quod eodem iubēte posteà est dirutum, & omninò solo æquatum. Verùm enimuerò post annos sexaginta quinque Iudæis denuò rebellantibus, & eodem hoc loco templum restituere volētibus, Aelius Adrianus Imperator quinquaginta & octo eorum myriades, hoc est, quin-

Ariftæas l. de 72. interpret.

4.Reg.25. 2. Par.36.

1.Ef.3.5.6. Ioan.2. 2. Mac.3. Iof.2. bell. 17.& 7. bell.10. 1. Mach.1. 4.6.13.

Iof.14. ant.8. & 7.bell.4.9. Strab.geograp.l.16. 1. Mach.6. Iof.14. ant.8. & 1.bell.5.

Iofeph.15. ant.14.

Aggæi 2. Hier.to.3. epift.26.ad Fabiolam.

Luca 2.

Matth.4. Ioann.7.8. 10.&c.

Iof.7.bell. 9.10.18.

Eufeb. in chr. & 4. hift. ecc.6. Nicep.3. hift. eccl. 24. Diō. Orof. lib.7.c.13.

quinquies cētena & octoginta milia vno die interfecit, & residua Hierosolymorum ædificia prorsus destruxit, atque mōtem Moria, in quo templum ædificatum fuerat, multùm complanauit, & in planiciem redegit, eiusq; rudera & terras in vallem Iosaphat ac torrētem Cedron proiecit, ne vrbs montis & templi præsidio confisa, Romanis ampliùs rebellis esset. quin & in Iudæa arces quinquaginta diruit, & vicos nongentos octoginta ferro & igni vastauit. Sed Imperator Iulianus Apostata post annos ducentos viginti septē vt Christi oraculum, quo de templo prædixerat non mansurum lapidem super lapidem, falsum esse ostenderet, data Iudæis ex publico ærario pecunia, mandauit eis templum de integro restaurare, ibique iuxta Moysi legem sacrificare. Læti ob hoc Iudæi ex omnibus Mūdi prouincijs Hierosolymam confluxerunt, ac Christianis atrocia comminantes, peritos architectos, lapides, ligna, calcem, gypsum, cementum, omnemque materiam, & instrumenta ad ædificium necessaria compararūt, argenteos quoque fieri curarunt ligones, palas & sportas: locumque ipsum splēdidè purgarunt, tanta alacritate, vt eorum mulieres etiam monilia sua omnia in structuram eam impenderint, ac rudera è loco gremijs suis exportarint. Cumque apertis & purgatis iam fundamentis, postero die ædificationem inchoaturi essent, nocte ea vehemens procellosæ tempestatis ventus calcem, gypsum, ac materiam totam longè lateque dispersit. Insuper terræ motus ingens vniuersa veterum templi fundamentorum saxa excussit ac dissipauit, ædes omnes templo vicinas disturbauit, permultosque Iudæos oppressit. Cùm autem qui supererant manè iterum ædificare aggrederentur, ignis cælo demissus, itemque flamma è templi fundamentis erumpēs, plures quàm anteà Iudæos vel operi instantes, vel qui spectatum eò venerant, consumpsit: atque malleos, secures, serras, ligones, deniq; omnia opificum instrumenta per totū illum diem incendio in cineres redegit. Iudæis adhuc pertinacibus, proxima nocte fulgēs Crucis signum in cælo apparuit, omniumque Iudæorum vestes cęlitus Crucis figuris signatæ, & (tanquam cælum stellis) impletæ sunt: quas cùm illucescente die eluere delereque conarentur, id nullo modo poterant. Sicque deterriti & confusi inaniter cœpta simul & locum reliquerunt. Eorumque impio conatu Diuinum oraculum non modò factum irritum, sed vel maximè impletum atque confirmatum fuit.

Mar. 13. Ruffin. in Euseb. hist. ecc. l. 10. c. 37. 38. 39. Soc. 3. hist. eccl. 17. Theodo. 3. hist. eccl. 17. Sozom. 5. hist. eccl. 21. Nicep. 10. hist. eccl. 32. 33.

Et Iudæis quidem hac ratione ab incepto opere repulsis, Christiani nihilominus eodē in loco ædificare non timuerūt. Opere enim rotundo & Gręco labore ex magnis, sectis, & politis lapidibus, præcellēti forma amplum & præaltum, plumboq; tectum ibi templum erexerunt, quod per aliquot sæcula Patriarchali cathedra decoratum, ac vero puroque Dei cultu celebre: tandem à Saracenis inuasum, ac spurco Mahumeti cultu annis quadringentis sexaginta tribus contaminatum fuit. Porrò anno Christi millesimo nonagesimo nono idem hoc templum, muro licet, & turribus, & portis validioribus apprimè communitum, à Christianis, duce Godefrido de Bullion, forti animo violenter expugnatum est: factaq; intra templi ambitum decem milium Saracenorum strage, cuncta eius superficies occisorum cruore redundauit. Quo in loco Godefridus egregium mox Canonicorum Collegium instituit, eisque ampla sacerdotia, quę Præbendas vocant: simulque & honesta circa templū domicilia assignauit, qui diurnis & nocturnis officijs ac sacrificijs Ecclesiastico more annis octoginta octo ibi Deo ministrauerūt. Quibus transactis, ob perniciosam Christianorum Principum, proh dolor, discordiam, à Saracenis id rursum occupatum est. qui in eius summitate, pro suo more, dimidiæ lunæ formam posuerunt, atque in atriorum loco ficus & oliuas plantauerunt. Idem à Turcis nunc possessum, detestabili Mahumetici cultu polluitur. à cuius ingressu Christiani capitali Turcarum decreto arcētur. Nam si Christianorum quispiam id intrasse fuerit deprehēsus, statim aut Christi fidem solenniter cogitur abnegare, aut publicè securi caput submittere.

VVil. Tyr. lib. 8. hist. bel. sacr. c. 20. & l. 9. cap. 9. Brocard. itin. 6. Breid. 14. Iulij. Sal. tom. 8. cap. 4. 8. Pasch. d. 192.

PRIMA PARS Templi.

76.

SANCTVM SANCTORVM, quod ob insignem loci sanctitatem, etiam Sancta sanctorum, item & ORACVLVM, & Domus interior vocatur. intimum erat templi penetrale & Adytum; longum cubitos viginti, latum totidem, altum verò cubitos centum & viginti. Cuius pauimentum primò marmore stratū, ac desuper tabulis abiegnis vestitum erat, quæ laminis aureis tegebātur. Parietes autē de politis facti lapidibus, & intrinsecùs cedrinis vestiti tabulis, laminis quoque desuper operti aureis, (quæ clauis aureis erant affixæ) Diuino prorsus opere splendebāt. in quibus sculpti Cherubim, gemmæ, palmæ, flores, ac cælaturæ picturæque variæ, cæli pulchritudinem repræsentabant. Quin & tectum laminis aureis coopertum, in summo, ne ab insidentibus auibus pollueretur, aureis verubus horrebat acutissimis. Sacrosanctum hoc Sanctum sanctorum, propter Diuinam loci Maiestatem, semel in anno solus introibat summus Pontifex, idq; in festo expiationis. quo die Iudæi omnes ieiunare, seque affligere debebant. Tum autem maximus ille Dei sacerdos, Christi personam singulari ritu præfigurans, pro suis totiusque populi pccatis sanguinem vituli extra castra combusti offerebat. Qui si vel somnio pollutus esset, introibat substitutus ab eo vicarius.

Exod. 26. Leuit. 16. 23. Num. 19. 29. 3. Reg. 6. 2. Paral. 3. 4. 5. Heb. 9. 13. Ioseph. 6. bel. 6. Hier. to. 3. epist. 26. ad Fabiolā de vest sacer. Liran. in 3. Reg. 6. et in Hebr. 9. Ioseph. 17. antiq. 8.

PARTES

PARTES SANCTI Sanctorum.

77.

ARCA FOEDERIS, quæ Dei mandato de lignis sethim imputribilib⁹ in deserto à Moyse facta, & puri auri laminis intus & foris contecta, in sancti sanctorum medio sicut Sol, auri splendore corusca, fulgebat. Cuius supereminens pulchritudo est admiranda potiùs, quàm verbis explicãda. In hac arca summa cum Religione seruabãtur duæ tabulæ lapideæ, continentes decem præcepta Dei digito inscripta; item vrna aurea habens manna; & virga Aaron quæ floruerat, & liber Deuteronomij. Mansit arca in hoc loco annis circiter quadringentis triginta: Tempore autem captiuitatis Babylonicæ Ieremias propheta eam Dei iussu vnà cum Altari incensi & Igne perpetuo, in Nebo montis spelunca omnibus ignota abscondisse in Machabæorum libris scribitur. Hebræi verò per Nabuchodonosor in Babylonem translatam esse censent. Quam quidam nunquam reuersam, sed post reditũ à captiuitate aliam in eius locum à Iudæis factam esse: quidam verò cum alijs quinq; milibus & quadringentis illis aureis & argenteis templi Hierosolymitani vasis à Nabuchodonosor in templo Bel Dei sui positam, ac Diuinitus (vt olim in Philistæa) preseruatam, post septuaginta captiuitatis annos vnà cum eisdem à Cyro Iudæis reuersuris restitutam esse existimant. Porrò post excidium Ierusalem, Titus & Vespasianus Arcã fœderis, & duas tabulas legis, cum virga Moysi, & virga Aaron; item Mensam auream, & panes aliquot propositionis, Candelabrum quoq; aureum, ac quatuor columnas, è Hierosolymorum templo Romam traducta, in celeberrimo, quem insigni pompa de Iudæis egerunt, triumpho, tota vrbe spectante, inter alia spolia à Iudæis portari fecerunt: Simone Gioræ seditiosorum duce, ac septingẽtis Iudæis (qui ex omni captiuorum numero selecti, iuuenili corporis ꝓceritate ac decôre præstabant) captiuis, seminudis, manibusque vinctis triumphatorem & spolia præcedentibus. Cuius triumphi vsque hodie perenne Romæ via sacra, iuxta Pacis templum, extat monumentum in triumphali arcu, qui est supra Ecclesiam S. Mariæ nouæ. cuius frõti hæc inscripta sunt verba: SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS DIVO TITO DIVI VESPASIANI F. VESPASIANO AVGVSTO. & ob victoriam & perpetuum........reliqua ob vetustatem nõ possunt legi. In quo etiam arcu ex vno quidẽ latere ipsum Titum triumphantem, in curru qui duobus equis, totidemque monocerotibus siue vnicornibus ducitur cõspicere licet. Ex altero verò latere Arcam fœderis videre est, & Candelabrum illud ditissimum septem ramorum, & vasa templi, tanquam ante currum Titi portarentur, insculpta. Triumpho hoc peracto, Vespasianus vniuersa tẽpli Hierosolymitani vasa donaria, Romæ in Pacis templo, magnificè splendideque à se ædificato, reposuit: legem verò Iudæorum, & penetralium vela purpurea, in Palatio cõdita seruari præcepit. Quæ quidem omnia, Arca videlicet, auro tamen nudata, tabulæ legis, virgæ Moysi & Aaronis, panes quoque propositionis, ac quatuor columnæ, Romę in Ecclesia S. Ioannis Lateranensis adhuc seruantur.

Exod. 25. 37. 40. Num. 17. Deut. 31. Hebr. 9. Ioseph. 3. antiq. 8. Liran. in Exod. 25. & 26. — 2. Mach. 5. & 2. — 2. Par. 36. Dan. 1. 1. Esd. 1. 3. Esdr. 1. Hieron. in Ioel. ca. 3. Ioseph. 10. ant. 13. — Iof. 7. bell. 24. Sueton. in vita Vespa. Hieron. in Ioel. ca. 3. Rodolphus Langius de vrbis Hierosolymæ templiq; origine & excidio l. 2. cap. 15.

78.

DVO CHERVBIM gloriæ, qui, vt ex Hebraico Paralippomenõ textu liquet, instar impuberum puerorum de lignis oliuarum facti, decem cubitos alti, tectique laminis aureis, Angelico relucentes splendore stabant ab vtraque parte arcæ. atque expansis alis, vnis tegebant propitiatorium, alijs verò vtrinque tangebãt parietem. quorum facies ad domum exteriorem directæ erant; & versis vultibus se mutuo, ipsumque propiciatorium respiciebant.

Exod. 25. 37. 2. Reg. 6. 2. Par. 3. Hebr. 9. Ioseph. 8. antiq. 3.

79.

PROPICIATORIVM aureum, aliâs etiam Oraculum dictum. quod super arcam intra alas duorum Cherubim supra Solis fulgorem auro mundissimo splẽdens, Diuinamque repræsentans Maiestatem, quasi Sedes Dei loquentis erat. vnde oracula & responsa dabat.

Exod. 25. 37. Ioseph. 3. ant. 8.

SECVNDA PARS Templi.

80.

SANCTVM, quod ob loci dignitatem etiam Sancta & Sãctuarium; item Domus exterior, & Atrium sacerdotum nominatur, altera templi pars est, longa cubitis quadraginta, lata viginti, alta verò cubitis cẽtum & viginti, quæ quidem altitudo duodecim gradibus ascendebatur. Huius fores aureæ erant. Pauimẽtum tabulis abiegnis stratum, aureis laminis tegebatur. Parietes eius de lapidibus politis facti, intusque tabulis cedrinis vestiti, aureis desuper laminis coopericbantur: in quibus sculpti Cherubim, gemmæ, palmæ, flores, ac cælaturæ picturæque diuersæ, mira delectatione spectatores afficiebant. Supernè verò pulchro opertum tecto, igneo splendore micabat. Ab huius introitu, profani lege arcebantur: solique Sacerdotes à rege Dauide ad triginta octo milia recẽsiti, & in viginti quatuor ordines sorte distincti, illud quotidie intrabant. Qui omni carentes vitio iuxta Dauidis statutum hebdomadatim per vices à sabbato vsq; ad sabbatum, ab vxoribus, vino, siceraq; sese abstinẽtes, ac sobrij, feminalibusque lineis pudenda operti; atque extrinsecus linea tunica, quæ baltheo ꝓcingebatur, amicti, & byssinã in capite mitram gestantes, miro or-

Exod. 26. 29. Leuit. 10. 3. Reg. 6. 1. Par. 23. 24. 2. Par. 3. Ezec. 44. Lucæ 1. Hebr. 9. Ioseph 8. antiq. 3. & 15. ant. 14. & 6. bel. 6. & 7. bell. 10. & lib. 1. & 2. cõt. Apion.

ro ordine, ac maxima cum reuerẽtia Dei cultum, sacrificia, & preces, peragebant.

81.

Exod. 30. 37. Leuit. 2. 1. Mac. 4. Luca 5.

ALTARE THYMIAMATIS siue incensi AVREVM, quod Dei iussu cõtra Velum ante Sanctum sanctorum pendẽs, collocatum erat. In quo Sacerdotes quotidie manè & vesperi thymiama, thus, aromata, & similia in odorem suauissimum Deo adolebant. Ad huius altaris dexteram stans quondam Gabriel angelus, Zachariæ sacerdoti thymiama adolenti Ioannis Baptistæ conceptionem annunciauit.

82.

Exod 25. 26. 27. 37. Leuit. 24. Ioseph. 3. ant. 10.

CANDELABRVM AVREVM, quod cum septem ramis, totidemque lucernis in meridiano templi latere positum erat: quę ex oleo purissimo interdiu noctuque iugiter ardebant, lucebant, ac totum Sanctum illuminabant.

83.

Ezech. 47. Ioel. 3. Aristeas l. de 72. interpret. Corn. Tacit. libr. 21. Pasch. d. 192.

FONS aquæ perennis, qui in dextro templi latere scaturiebat. Cuius aquam Salomon in Mare æneum & in Concham æream deriuauit: quæ deinde per subterraneos educta canales, quarto ab vrbe stadio ad orientem erumpens, in torrentem Cedron fluebat.

84.

Exod. 25. 26. 37. Leuit. 24. 1. Reg. 21. Marc. 2. Ioseph. 3. antiq. 9.

MENSA AVREA, quæ in aquilonari latere templi stabat. In qua erant duodecim panes propositionis ex simila tritici purissima cocti. Qui, veteribus in sacerdotũ cedẽtibus vsum, per singula sabbata noui imponebantur. super quos ponebantur duæ phialæ aureæ, thure plenæ.

85.

Exod. 28. & 39. Leuit. 8. 16. Ios. 3. ant. 11. & 6. bell. 6. Hiero. to. 3. epist. 26. ad Fabiolã de vest. sacer. Liran. in Exod. 28.

PONTIFEX, eiusque imago ac sacer vestitus, quem Diuinã ac prorsus cælestem præ se tulisse magnificentiã, singulæ eius partes nobis demonstrant. Nam sacrificaturus, aut Sancta sanctorum ingressurus, femoralibus, quibus verenda tegebantur, lineis, & subucula, hoc est, interiori quadam linea tunica, quæ ad pedes vsq; demissa erat, induebatur. Extrinsecùs verò Tunicam habebat Hyacinthinam cum manicis, eamque talarem: à cuius inferiori fimbria septuaginta duo tinnabula aurea, & alterna serie totidem mala punica, quæ vulgò granata vocantur, pendebant. Stringebatur autem tunica Baltheo, siue Zona, vel cingulo, lato digitos quatuor, texto ex auro: cui ex quatuor coloribus, hyacintho scilicet, purpura, vermiculo, byssoque, diuersi flores ac gemmæ intextæ erãt. Supra hæc habebat Ephod, id est, Superhumerale, pallium scilicet pulcherrimum, ex auro, hyacintho, purpura, cocco, & bysso, polymita arte contextum, mira colorum & florum varietate ac fulgore præstringẽs oculos. In cuius vtroque humero erant singuli Lapides Onychini auro inclusi, quos Iosephus sardoniches vocat: quorum singulis insculpta erant sena nomina filiorum Israël.

His accedebat Rationale iudicij, quod super pectus suum portabat, in quo erat doctrina & veritas. Erat verò illud quadratũ quiddam, magnitudinis palmi, ex auro, hyacintho, purpura, cocco, byssoque textum. cui intexti duodecim lapides pretiosi & diuersi ordine natiuitatis insculpta habebant nomina duodecim filiorum Israël. Quin etiã ad hoc genus pertinet Tiara siue Cidaris, quã super caput Pontifex gestabat: quæ ex bysso facta, & hyacinthis coronata, mitræ formam exprimebat. Cuius fronti Lamina aurea, forma semiorbis præfixa, nomen ineffabile Dei tetragrammaton his quatuor Hebraicis literis יהוה insculptum cum ingenti fulgore exhibens Diuinæ Maiestatis celsitudinem figurabat. Ad hunc sacrum Pontificis ornatum etiam referendum puto, quòd dextra manu Thuribulum tenens aureum, fragrantissimo thuris odore Deum colebat. Quæ vt omnia mysterijs erant plena, ita quædam diuina insuper virtute excellebant. Lapis enim ille quem Pontifex in dextro humero ferebat, quoties Deum sacrificijs placasset, tantum emittebat splendorem, vt eam procul intuentibus conspiceretur. Et quod non minori admiratione dignum videtur, duodecim lapides, qui Rationali intexti erant, pugnaturis victoriam prænunciare solebant. Nam priusquam exercitus se moueret, tantus ex eis emicabat fulgor, vt toti populo adesse Deum, opemque & auxilium suum inuocantibus esse allaturum innotesceret. Cæterùm tam Rationale, quàm onyx, Deo propter Regũ suorum prçuaricationem irato, annis centum & quinque antè Christi natiuitatem, fulgorem emittere desierunt.

86.

Exod. 26. 36. 2. Par. 3. Ios. 3. ant. 7. & 6. bel. 6. Matth. 37. Marc. 15. Luca 23.

VELVM, de hyacintho, purpura, cocco, & bysso, pulchra varietate contextum, ac intextis ei Cherubim, & omnis generis floribus ornatum, quod ad parietem ante Sanctum sanctorum pendebat. atque in Christi morte à summo vsque ad imum scissum est medium.

TERTIA PARS Templi.

87.

3. Reg. 6. 2. Par. 4. 6. Ezec. 40. &c. Hebr. 9. Ios. 8. ant. 3. et 15. an. 14. & 6. bel. 6. et 7. bel. 4. 16. et lib. 2. cont. Apionem.

ATRIVM IVDAEORVM, quod & Atrium seu Vestibulum interius; item Basilica, & Sanctum seculare, atque Porticus Salomonis vocatur, tertia tẽpli pars est: quæ quatuordecim gradibus ascendebatur. Cuius pauimentum, vario marmore tessellatum, in medio sub dio patebat. & per circuitum muro ex tribus ordinibus lapidum diuersorum colorum facto, cingebatur. Cui annexæ erãt Porticus magnæ, latæ, & supra septuaginta cubitos altæ, quas marmoreę de singulis saxis vigin-

viginti quinque cubitorum altitudinis colũnæ sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Eiusque parietes intrinsecùs auro obducti clarissimè vndique splendebant. Habebatque tres portas excelsas, quarum prima respiciebat orientem, altera meridiem, tertia verò aquilonem; quæ singulæ binis foribus argẽteis, altis triginta, & latis quindecim cubitos, claudebantur, occidua verò pars nullam portam habebat, sed perpetuo muro cingebatur. Iudæorum autem atrium ex eo locus iste dictus est, quòd huc intrabant soli Iudæi puri existentes ac casti, & mulieres mundæ (quibus proprius locus destinatus, ac muro discretus, quindecim gradibus ascẽdebatur. quos B. Maria, cùm à parentibus trima præsentaretur in templo, sola ascẽdisse creditur) ibique orabant, & verba legis audiebãt. Quo in loco Christus sæpe populum docuit: & Iudæi ipsum lapidare voluerũt: & Petrus, sana to claudo, ad populum verba fecit: ac quinq; milia virorum conuertit. Ante hoc atrium cancello septũ, posita erat tabula, literis Græcis & Latinis hanc legem incisam continens: Omnis alienigena transiens in locum sanctum, moriatur. Eos verò qui transissent, quãuis Romanus quis esset, Iudæis etiam Romani necare permiserant.

Luca 1. Ioan. 10. Act. 3. 4. 5. Ioseph. 15. ant. 14. & 2. bell. 16. & 6. bel. 6. & 7. bel. 4.

PARTES ATRII Iudæorum.

88.

ALTARE HOLOCAVSTI AENEVM, quod in atrij medio sub dio erat. In quo Ignis ille perpetuus, olim à Domino, cùm Aaron in deserto prima vice sacrificaret, cælitùs in altare demissus, per sacerdotes quotidie lignorum appositione nutriebatur. In quo etiã indies manè ac vespere sacerdotes varia animalia mascula, munda, & immaculata, oues scilicet, boues, capros, turtures, columbas, & similia, hoc sacro ac perpetuo igne, addita ei lignorũ strue, in holocaustum & odorẽ suauitatis Domino tota comburebant. Sub tempus verò captiuitatis Babylonicæ Ignis iste perpetuus à sacerdotibus in puteum siccum abscõditus, & post septuaginta captiuitatis annos à Neemia sacerdote quæsitus, non ignis inuẽtus est, sed aqua crassa: quæ orante Neemia rursum Diuinitùs est accensa.

Exod. 27. 38. 2. Para. 4. Leuit. 9. 6. Leuit. 1. 2. Mac. 1.

89.

BOOZ & IACHIN, duæ columnæ æreæ miræ pulchritudinis, altæ triginta quinq; cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. quas Salomon artificiosè fudit, & statuit in porticu tẽpli, vnam quidem à dextris, quam nominauit Iachin; alteram verò à sinistris, quam vocauit Booz. earumque capitellis, in retis modum factis, ducenta mala granata insculpsit, & super earum capita opus in modum lilij posuit.

3. Reg. 7. 2. Paral. 3. Ioseph. 8. ant. 3.

90.

CONCHA AEREA, aliâs, Luter dicta, vas erat magnæ capacitatis, aqua plenũ, ad sinistrum latus templi, idque septentrionale à Salomone collocatũ: cui Cherubim, leones, boues, palmæ, insculpta erant. In quo sacerdotes lauabant animalia in holocausto cremanda, quæ tamen prius per Nathinæos in Piscina probatica lota erant.

3. Reg. 7. 2. Paral. 4. Ioseph. 8. ant. 3.

91.

DOMVS CONCILII, ad meridiem templi sita: vbi erat cõcilium seniorũ.

1. Par. 26.

92.

EXEDRAE, quæ aliâs Gazophylacia & Pastophoria vocantur, domus erãt laterales, instar turrium longæ, latæ, & celsæ. In quibus sacerdotes sanctuarium ingressuri, profana sua vestimenta lanea exuebant, & sanctificatas lineas vestes induebant: easdemque sacris peractis reponebant. In quibus etiam hostiarum pacificarum partes comedebantur.

1. Par. 9. 23. Ierem. 35. Ezec. 42. 44. 1. Mach. 4. Ioseph. 5. bel. 9. & 6. bell. 6.

93.

MARE AENEVM, anteà Labium seu Labrum dictum, continens aquæ vim maximam. quod Salomon fecit, atque ad dextrum templi latus, idemque australe, contra orientem, super duodecim boues æreos posuit. In quo sacerdotes ad altaris ministerium templum ingredientes, manus & pedes lauabant.

Exod. 30. 38. 3. Reg. 7. 2. Par. 4. Ioseph. 3. ant. 7. & 8. ant. 3.

94.

PORTA NOVA, quæ in atrio templi versus meridiem erat. vbi Ieremias prædicans templum vrbemque destructum iri, captus est. & Baruch coram populo prophetias Ieremiæ legit.

Ierem. 26. 36.

95.

PORTA SACRA, aliâs & Porta ærea dicta, quę in interiori parte templi posita, ad Solis exortum respiciebat. Ante quam Esdras populo legem Dei legit, & multo pòst tempore Primates Iudæorum seditiosos ad pacem hortati sunt.

3. Esd. 9. Ioseph. 2. bel. 7.

96.

PORTICVS TEMPLI, à Salomone ante Sanctuarium constituta, quæ longa erat cubitos viginti, lata verò decem.

3. Reg. 6. 2. Par. 3.

97

SEDES REGIS excelsa, quam Salomon præparauit Regibus in Basilica.

Hieron. in 2. Pa. 23.

98.

SVGGESTA CANTORVM. vbi Diuinæ laudes voce, instrumentisque varijs canebantur.

Ezec. 40.

99.

2.Par.24. Matt.23. HIC est locus inter templum & altare, in quo lapidatus est Zacharias.

100.

Ioan.10. HIC Iudæi voluerunt lapidare Christum.

QVARTA PARS Templi.

101.

ATRIVM GENTIVM, quod & Atrium siue Vestibulum exterius appellatur, quarta templi pars est, quæ multis etiam gradibus ascēdebatur. Cuius interius sub dio patēs spacium, omnium generum lapidibus stratum, versus quatuor Mundi partes, quatuor portas habebat magnificas: quæ foribus æreis claudebantur. Circumquaque autem continua Porticus erat, triginta cubitos lata, quæ intrinsecùs excelsis vndique marmoreis suffulciebatur columnis, ac desuper laquearibus cedrinis tegebatur. Cuius omnis gyrus quatuor continebat stadia: cum Antonia verò, mensura sex stadiorum concludebatur. Hoc atrium ingredi poterant omnes Iudæi, etiam immundi, insuper & alienigenæ gentes: vnde & gentium atrium vocatū est. Hinc Christus vendentes & ementes flagello bis eiecit: nec sinebat vt quispiam illac vel vas transferret. Hic adulteram absoluit. Hic sæpe docuit. Hic etiam Iudæi eum lapidare voluerunt. Hic denique coram Gentilibus cælesti voce clarificatus est.

Ezech.40. Ioseph.15. ant.14. & 6. bell.6. et 7.bel.10. & libr.2. contra Apionem. 3.Reg.8. Marc.11. Ioan.2.8. 12. Act.8. Io. lib.2. contra Apionem.

PARTES ATRII Gentium.

102.

AQVILA AVREA magni ponderis, ab Herode maiori supra maximam templi portam posita; & tandem à Iudæis detracta, securibusque concisa: vnde magna & cædes, & seditio orta est.

Ioseph. 17. ant.8. & 12. Item 1.bel. 21. & 2. bel.1.

103.

GAZOPHYLACIVM, Hebraicè Corban siue Corbana dictum, Arca & Aerarium erat, in quo ad sacrificiorū necessaria, ad pauperum alimoniam, & ad templi fabricā offerebatur, & oblata seruabatur pecunia. ex qua etiam Ioas Rex, sicut in Regū lib. legimus, sartatecta tēpli instaurari curauit. Hoc ærarium cùm Heliodorus à Syriȩ rege missus spoliare tentaret, cælitùs ab Angelis flagellatus est. Atque Pilatus cùm sacrum hunc thesaurum, simili penè temeritate, ad aquarum inductionem expendere vellet, populari tumultu impeditus fuit: quem tamen Romani tandem in vrbis expugnatione diripuerunt. Iuxta hunc locum Lysimachum occisum legimus. Hic etiam Christus se lucem Mūdi, & principium; seque à Iudæis in cruce exaltandum esse docuit. Hic sedens viduam pauperculam duo æra minuta offerentem, plus omnibus diuitibus dedisse pronunciauit. Supra hoc porrò Gazophylacium Agrippa rex in monumentum aduersæ fortunæ in prosperā mutatæ, Catenam illam auream suspendit, quam à Caio Imperatore dono acceperat, pondere illi ferreæ parem, quæ Tiberij Imperatoris iussu Regias manus vinxerat.

Marc.7. Matth.27. 4. Reg.12. 2.Par.24. 2.Mach.3. Ios.18. ant. 5. & 2.bel. 5. Ioseph.17. bell.11. 2. Mac. 4. Ioan.8. Marc.12. Luca 21. Ioseph. 18. ant. 13. & 19. ant. 5.

104.

HOROLOGIVM ACHAZ Regis, quod fecit ex altari holocausti æneo. In quo, Ezechia rege ægrotante, in signum recipiendæ sanitatis, Solis vmbra Diuino miraculo per decem lineas retrorsum reuersa est. 4.Reg.16. 20. Isaia 38.

105.

PORTA AQVILONARIS. cuius in Paralippomenō libris, & alibi in Scriptura & Iosepho aliquoties fit mentio. 1. Par.26.

106.

PORTA AVSTRALIS. de qua etiam Scriptura & Iosephus passim mentionem faciunt. 1. Par.26.

107.

PORTA OCCIDENTALIS. quæ & Porta fundamenti in Paralippomenon volumine appellatur. 1. Par. 26. 2.Par.23.

108.

PORTA ORIENTALIS, quæ & Porta Sur, aliâs Seir; item Porta Regis, & Porta speciosa dicebatur, quod omnium portarum esset maxima, altissima, & pulcherrima: per quam etiam principalis in templum erat introitus. Hanc collapsam Ioatham rex instaurauit, & iuxta hanc D. Petrus quadragenarium ab vtero matris suæ claudum, stipem mendicantem, dicto sanauit. 1. Paral.9. 26. Neem.3. 4. Reg. 11. 15. 2.Par. 27. Act.3.

109.

TVRRES BVCCINATORVM, quæ in occiduis templi angulis in sublime erectæ erant. In quarum verticibus sacerdotes populum, quòd campanarum vsu carerent, duabus argenteis tubis ad templum conuocabant: dies festos, sabbatha, calendas, ieiunia, atque epulas; denique vel ferias, vel vt opus faceret, populo denunciabant. Num.10. Ioseph.5. bell.9.

110.

HIC CHRISTVS terræ digito inscribēs, adulteræ accusatores pudefecit, accusatam vero adulteram absoluit. Ioan. 8.

111. HIC

III.

Ioan. 2. Matth. 21. Hiero.ibid. HIC Christus, Diuinitatis suæ (vt ait Hieronymus noster) fulgore ex eius oculis & facie radiante, facto de funiculis flagello, ementes & vendentes vnà cum ipsorum mercibus semel iterumque templo eiecit. Huc vsq; de Templo & partibus eius, nunc autem reliqua Filiæ Sion loca prosequemur.

112.

Ioseph. 15. ant. 19. & 20. ant. 15. THEATRVM, quod in hemicycli speciem ab Herode Ascalonita Iudæorum rege iuxta Palatium Machabæorum magno sumptu extructum erat: insculptis ei per circuitum titulis, trophæis, & victorijs Augusti Cæsaris, auro argentoque collucentibus. vbi digniores quidem in gradibus, per circuitum factis, sedentes: reliqui verò in ea stantes; histriones, mimos, musicos, & thymelicos in scena comœdias, tragœdias, aliosque ludos agentes, spectabant.

113.

3. Reg. 10. 2. Paral. 9. Ioseph. 8. ant. 5. THRONVS SALOMONIS. Solium erat prægrande, eburneum, fuluo vestitum auro, quod tribunalis instar in summitate celatum & rotundum, sex gradibus, in quorum extremitatibus duodecim leones impositi erant, ascendebatur. In quo sedebat Rex Salomon cùm populi lites ac controuersias decernebat, capitalia iudicia & sententias proferebat, ac leges iuraque dabat: tum etiam quando magnificentissimè suam gloriam, delitias, & diuitias ostendebat, ac fidelibus ministris suis præmia reddebat. Liran. in 3. Reg. 7.

114.

2. Paral. 9. Liran. in 3. Reg. 10. TRANSITVS, quem fecit Salomon de lignis thynis, ad ascendendum è Palatio suo in templum.

115.

Ioan. 19. TRIBVNAL. Locus erat ante domum Pilati editus, & iudicio accommodatus, vbi Romani Præsides sententiam ferre solebant, qui Græcè LITHOSTROTOS, id est, lapdibus stratus; Hebraicè autem GABATHA dicebatur, eò quòd eminens esset & excelsus. Sedens in hoc tribunali Pilatus, & astantem IESVM absoluere cupiens, accepta aqua, manus coram populo lauit, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius. At verò vniuerso populo clamante: Tolle, tolle, crucifige eum; sãguis eius super nos, & super filios nostros; & præterea quòd se Regem faciendo, Cæsaris læsa obijceretur Maiestas, hac verborum forma, prout ex antiquis annalibus fideliter exscriptum inuenimus, CHRISTVM ad crucis supplicium condemnauit: Matt. 27. Marc. 15. Luca 23. Ioan. 19. Pasch. d. 206. Sal. tom. 8. cap. 7.

Iesum Nazarenum subuersorem gentis, contemptorem Cæsaris, & falsum Messiam, vt maiorum suæ gentis testimonio probatum est, ducite ad communis supplicij locum: & cum ludibrio Regiæ Maiestatis in medio duorum latronum cruci affigite. I lictor, expedi cruces.

Qua prolata sententia, eum militibus suis crucifigendum tradidit. Qui Iesum ob inflictas pœnas omni specie ac decôre priuatum, & leproso magis quã sibi similem, vt à populo ex noto habitu suo agnosceretur, proprijs eum vestibus rursum induerunt, ac crucis suę baiulantem patibulum, duobus cum latronibus per Portam Iudiciariam in monte Caluariæ crucifigendum eduxerunt. In hoc etiam tribunali consistens Pilatus in suborta seditione, ob impendendos aquæductui sacros templi thesauros, qui Corban dicebantur, militibus suis clam sub populari habitu armatis, signum dedit, vt gladijs quidem non vterentur, sed fustibus in acclamantes quosque Iudæos sæuirent: quorum plagis multi occisi, & plures sunt sauciati, plurimi verò etiam à suis inter tumultum conculcati & protriti interierunt. Isaiæ 53. Ioseph. 18. ant. 5. & 2. bell. 8. Euseb. 2. hist. eccl. 6. Niceph. 2. hist. ec. 10.

Eodem pro tribunali postea Florus præses ex Iudæis multos nobilium, & equestris ordinis viros flagellis verberibusque fecit laniari, ac in cruces suffigi: qui & alias multas per vrbem cædes fecit, nulli parcens, nec paruulis, nec mulieribus, vel lactantibus. Quæ vindictæ sanguinis Christi quædam initia fuerunt. Ios. 2. bel. 14. 15.

116.

TVRRIS STRATONIS, Græcè Pyrgus Stratonis dicta, inter Antoniam arcem & templum subterraneus & obscurus trãsitus erat. vbi Antigonus à satellitibus fratris sui occisus est. Ioseph. 13. ant. 18. & 1. bell. 3.

117.

VALLIS CEDRON, lata, profunda, & tenebrosa, quæ in modum fossæ templum circumibat. ac quòd in mortarij similitudinem disposita esset, Hebraicè Machtes, Latinè autem Pila vocabatur. hæc tantæ erat profunditatis, vt de templi tecto ad imũ eius despicientium oculi, non absque vertigine capitis caligarent. in hac mercatores & omnis generis negotiatores habitabant. In hanc vallem cùm Iacobus frater Domini, Primus Hierosolymorum episcopus in pinna templi coram omni populo Iesum Dei filiũ ipso festo Paschæ profiteretur; Anani Sadducæi Pontificis iussu pręcipitatus est, & confractis cruribus, desuper quoque à scribis & Pharisæis lapidatus, tandem fullonis fuste in cerebrum percussus, interijt: ibique iuxta templum sepultus est. vbi monumentum eius multis sæculis mansit. Ob cuius cædem Iosephus Diuina vltione Hierosolymam euersam esse æstimat. Sophon. 1. Hier. ibid. Ioseph. 14. ant. 8. & 15. ant. 14. Item 1. bel. 5. & 6. bel. 6. 7. & 7. bell. 6. Ioseph. 20. ant. 16. Euseb. 2. hist ecc. 1. & 23. Hier. to. 1. epist. 53. in Catal. scriptor. Eccl. Niceph. 2. hist. Eccl. 38.

118.

VIA CRVCIS, quà Christus in tribunali cruci adiudicatus, acerrimis ac cruentis gressibus ad montem Caluariæ iuit. Incipiēs enim à Palatio Pilati per viginti 6. gressus, qui faciunt sexaginta quinq; pedes, ad locum processit, vbi Crux ei imposita est. Vnde tota spectante vrbe super saucios humeros suam baiulans crucem, versus Caurum seu Corum per 80. gressus, hoc est, ducentos pedes ad locum vbi primò cum cruce cecidisse traditur, progressus est. Inde statim per sexaginta gressus & tres pedes, id est, centum quinquaginta tres pedes, ad locum vbi B. Maria cum Ioanne, filio suo occurrit. Hinc autem per septuaginta vnum gressus & sesquipedem, siue centum septuaginta nouem pedes, ad quoddam triuium, vbi Simon Cirenæus crucem post Iesum portare coactus est. Isthinc porrò per centum nonaginta vnum gressus & semipedem, vel quadringentos septuaginta pedes, ad locum vbi ipsi Veronica occurrit. Atque illinc per trecentos triginta sex gressus & duos pedes, aliàs octingentos quadraginta duos pedes, ad Portam iudiciariam, vbi rursum cū cruce lapsus est. Deinde verò, ardua, saxosa, atque paulatim ascendente via versus septentrionem processit per trecentos quadraginta octo gressus & duos pedes, seu, octingētos septuaginta duos pedes, ad biuium quoddam, vbi mulieres plorantes allocutus est. Ac isthinc continuò per centum sexaginta vnum gressus & sesquipedem, hoc est, quadringentos & quatuor pedes, ad pedem, seu radicem, montis Caluariæ, vbi vltimò cecidit. Deinde vlteriùs per octodecim gressus, aut quadraginta quinque pedes, ad locum vbi carnifices ipsi vestes extraxerunt: vbi & vino mirrhato felle mixto potat⁹ est. Dehinc per duodecim gressus, siue, triginta pedes, ad locum vbi clauis cruci affixus est. Inde postremò per quatuordecim gressus, id est, triginta quinque pedes, ad locum vbi de cruce pendens in foramine rupis Caluariæ fixus est. A Palatio itaque Pilati, vsque ad locum vbi crux rupi infixa fuit, sunt gressus mille trecenti viginti & vnus, siue alia supputatione pedes ter mille trecenti & tres.

Hāc viam D. Petrus, Potens, & M. Matth. Steenberc. Licētiatus Theologiæ, et pastor in Lōdersele, olim Hierosol. dimensi sunt: & iuxta eādem formam ac mensuram disposuerūt Caluariæ viam Louanij, Mechliniæ, Viluordiæ, & in alijs Brabātiæ locis. Quæ etiam diligentissimè describitur in li. cui titulus est Via crucis, per Petrū Calentinū edit. Et præterea à D. Io. Pasch. S. Theologiæ Doctore in peregr. s. die 207. 208. 209. 210. 211. 222. 213. & 214. Item à D. Bethleem presbyter. in descript. locorū passionis Christi.

Hæc linea quarta pedis pars est, cuius men-

———————————

tionem fecimus. Ac huius quidem pedis, & Viæ crucis, atque infra (sub numero 207.) Vię captiuitatis mensuram (quam post multam sedulamque indaginem tandem inueni) idcircò hîc tam exactè posuimus, vt quilibet Christianus quouis in loco, etiam inter domesticos parietes in ambitu domus aut horti sæpius circumeundo, vel iter replicādo, possit similem sibi viam ordinare, aut in templo seu cubiculo mentis imaginatione similem concipere; & pio cordis affectu Christi passionem meditari. quod ipsi gratum, nobisq; salutare esse, dubium non est: cùm ad hoc tàm sacra Scriptura, quàm Sanctorum scripta nos crebrò exhortentur.

119.

VIA INTROITVS EQVORVM, quæ inter Salomonis & Reginæ Palatia erat. per quam Athalia regina extra Portam aquarum siue equorum educta, in valle torrentis Cedron occisa est.

4. Reg. 11. 2. Par. 23. Ioseph. 9. antiq. 7.

120.

XYSTVS porticus, in modum pontis lapidei frequentibus arcubus supra plateam publicam ampla latitudine extructa, ac subdialibus inambulationibus ornata: per q̄ à Palatio Pilati in Antoniam arcem, & inde templum transitus erat. Ex hoc loco, tuto nimirum, Præsides Romani populum alloqui solebant. In quo stans Pilatus IESVM dirè flagellatum, consputum, spineamque in capite gestantem coronam, ac purpureo indutum pallio, Principibus populoque Iudaico videndum exhibuit, dicens; ECCE HOMO; vt ita afflicto cōmisererentur. At illi inconditis vocibus clamabant: Crucifige, crucifige eum. Vbi adhuc visitur, ac peregrinis ostenditur Arcus quidam lapideus, cum hac inscriptione; Tolle, tolle, crucifig......, propter antiquitatem cætera legi nequeunt. Ex eodem Xysto Agrippa rex perelegantem habuit orationem ad populum seditiosum, hortans eos ad obediendum Romanis. Frequentem huius Xysti Iosephus mentionem facit.

Ioan. 19. Breid. 14. Iul. Sal. tom. 8. cap. 7. Pas. d. 204. Ioseph. 2. bell. 1. 6. itē 5. bell. 9. & 7. bell. 6. & 13.

121.

HIC Christo Crucem, lōgitudinis pedum quindecim, latitudinis verò octo, impositam esse, maiorum traditione accepimus.

Pas. d. 207.

122.

HIC Christus primò cum cruce cecidisse traditur.

Pas. d. 207.

123

HIC, vt ex veteri maiorum traditione habetur, B. Maria cum Ioāne & pijs mulieribus stetit, Christo cum crūce prætereūte. In cuius rei memoriam Helena Imperatrix eodem in loco splendidam B. Mariæ Ecclesiam ædificauit: quę nunc desolata cernitur. Porrò B. Virgo cum suis, cruenta filij sui vestigia ad crucem vsque secuta, post eius sepulturam hâc rediēs, prima viam Crucis ex deuotione calcasse, piè creditur. Vnde & Christianorum processiones ac Crucis gressiones originem habere videntur.

Breid. 14. Iul. Sal. tom. 8. cap. 6. Pas. d. 207. & 308.

124.

PROGRESSVS ad hoc biuium Christus, nimium cruce grauatus cecidisse traditur. quamobrē milites ac Iudæi metuentes ne ante crucifixionis executionem deficeret, apprehenderunt è rure veniētem Simonem quendā Cyrenæum, eumque ad portandam crucem post Iesum coegerunt.

Matth. 27. Marc. 15. Lucæ 23. Breid. 14. Iulij. Sal. tom. 8. cap. 7. Pas. d. 208. & 209.

TERTIA

TERTIA PARS vrbis.

125.

4.Reg.22. 2.Par.34. Sophon.1. Hier. in 2. Par.34. Io.6.bel.10. SECVNDA CIVITAS. Hæc tertia vrbis pars est, quæ etiam multas vias habebat angustas, cuius aliquoties in sacra Scriptura fit mentio: in qua inter alios nonnulli habitabant prophetæ & nobiles. Hanc cùm Romani occupassent, à seditiosis rursum vrbe pulsi sunt.

LOCI SECVNDÆ Ciuitatis.

126.

Ios.6.bell. 12. AMYGDALON stagnum. iuxta quod Titus aggerem erexit.

127.

Act.12. DOMVS MARIAE, matris Ioannis Marci vnius ex septuaginta duobus discipulis Christi, in qua primitiuæ Ecclesiæ fideles conuenire & orare solebant. vbi etiam post Iacobi Apostoli cædem Petro ab Herode Agrippa incarcerato, sine intermissione pro ipsius liberatione orabant. qui tandem noctu ab Angelo è carcere eductus, huiusq; domus fores pulsans, ab ancillula in eam introductus est. Quo in loco insignis posteà constructa est Ecclesia, quæ Græcorum Christianorum fuit prima, estque sedes Episcopalis, quã vsque hodie Syri tenent. Sal.tom.8. cap.4.

128.

4.Reg.22. 2.Par.34. Hiero.ibid. Io.10. an.5 DOMVS OLDAE prophetissæ, habitantis in Secunda, vxoris Sellum viri præclari ac nobilis, proauunculi Ieremiæ prophetæ: quę consulta à Iosia rege, ei destructionem Ierusalem prædixit.

129.

Ios.2.bell. 18. & 6. bell.6. EVRIPI. canales erant aquarum in sublime salientium, quibus aqua intra & circũ Regiam Herodis domum ducebatur: atque cisternas vbique replebat.

130.

Ios.2.bell. 24. FORVM MATERIARVM, id est, lignorum, quod Cestius incendit.

131.

Ierem.35. HABITACVLVM Rechabitarum, qui ex patris sui præcepto religiosè viuẽtes, agros aut vineas non possidebant, & tanquam Mundi huius peregrini, non in domibus, sed tabernaculis habitabant, à vino quoque mordicus abstinebãt. Quamobrem cùm belli necessitate in vrbem coacti, propinatum ipsis à Ieremia Dei iussu vinum bibere nollent; ipsorum obediẽtię exemplo idem Propheta pertinacem Iudęorum, Dei pręceptum negligentium, inobediẽtiam increpauit: ideoque & his supplicium, illis autem præmium prænunciauit.

132.

LACVS, qui inter duos ciuitatis muros situs erat: de quo in Isaiæ Prophetia mentio fit. Isai.22.

133.

MEDIA TVRRIS, quæ in muro secundo erat. Ios.6 bel.9.

134.

MONVMENTVM Alexandri Iannęi Pontificis atque Regis: in quo per cautum quoddam ipsius consilium, ex Pharisæorum autoritate magnificè sepultus est. Ios.13. ant. 21. & 6. bell.8.

135.

MONVMENTVM Ioannis Hyrcani pontificis ac ducis: cuius crebra in Iosepho mentio habetur. Io.6.bell.7. 8.11. 12. & 7.bel.5.

136.

MVRVS SECVNDVS, qui & medius, splendidissimis portis conspicuus, & in quatuordecim turres diuisus erat. quem Ezechias rex reparauit, & firmiorem altioremque fecit. 2.Par.32. Neẽ.3. 12. Iose.6.bel. 6.8.9.10.

137.

PALATIVM HERODIS. quod ab Herode Ascalonita Iudæorum rege, qui innocentes occidit, ex vario & polito marmore, iuxta occidua vrbis mœnia, à muro antiquo ad medium vsque murum ædificatum, auro atque argento exornatissimum, porta quoque ferrea, ac tribus excellentissimis turribus, Hippico, Mariamme, & Phaselo, munitissimum erat: quæ magnitudine, firmitate, ac pulchritudine vniuersis, quæ toto Orbe visebantur, præstabant. Intrinsecùs verò AVLA REGIA erat, quæ inenarrabili magnificentia eminẽs, tota ornatissimis turribus, cœnaculis, cubiculis, porticibus, deambulationibus, columnisq; (quibus inclusum sub dio medium patebat spacium) vndique cingebatur. In hac Regia Christus Herodi Antipæ tetrarchæ Galilææ, interfectori Ioãnis Baptistæ, præsentatus est, ab eodem multis sermonibus interrogatus, à Iudæis autem constanter accusatus. Qui cùm nihil responderet, idem Herodes, totusque eius exercitus, eum spreuit & illusit: atq; alba indutum veste, quasi dementem ac morionem, ad Pilatum remisit. Nunc verò Palatium hoc schola est puerorum infidelium. Io.6.bel.6. Act.12. Io.2.bel.17 Luca 23. Breid.14. Iul.

138.

PORTA MEDIA secundi muri. in qua, fractis muris exterioribus, Regis Babyloniæ principes sederunt. Ierem.39. & 52.

139.

Io.2.be.17. STRATOPEDON. area erat Regiam Herodis vndequaq; ambiens, vbi Regij milites excubias agebant. In qua & CARCER Regis extabat, cui nocentes includebantur. in quo D. Petrus ab Herode Agrippa rege, qui Iacobum maiorem occiderat, catenis duabus Act.12. vinctus, & à quatuor quaternionibus militũ diligentiſſimè per dies azymorum fuit aſſeruatus: atque nocte, quæ diem occidendi præcedebat, ab Angelo Domini à vinculis ſolutus, ab eodem per primam & ſecundam cuſtodiam, perque portam ferream, quæ ducebat in ciuitatem, eductus eſt.

140.

Ioſ.6.bel.12. STRVTHIVM ſtagnum medium. & hic Titus aggerem extruxit.

141.

Ioſ.6.bell.5.6.7. TVRRIS HIPPICVS, quæ quadrangularis in muro ſecundo ſuper eminentem collem fabricata erat, & octoginta quinque cubitos alta, duplicique tecto conſpicua, inſigni robore ac ſoliditate excellebat. quam Herodes ſenior ædificauit, & amici ſui Hippici in bello amiſſi nomine Hippicum appellauit.

142.

Ioſ.15.ant.9.& 1.bell.16.& 6.bell.6. TVRRIS Mariamme, quæ quinquaginta quinq; cubitis alta, ſuper excelſum antiqui muri collem mira pulchritudine eminebat. quam Herodes in memoriam Mariamme dilectiſſimæ vxoris ſuæ à ſe occiſæ extruxit, ac eius nomine Mariamme nominauit. & quia Reginæ feminæ nomine appellata erat, cæteris pulchrior, ornatiora diuerſoria ſuſtinebat, ſicut Hippicus & Phaſelus, quæ virorum nominibus vocitatæ ſunt, hac munitiores fuerunt.

143.

Ioſ.14.an.22.& 16.antiq.5.& 17.ant.14.et 1.bel.11.& 6.bel.6.& 7.bell.18. TVRRIS Phaſelus, quæ nonaginta cubitos alta, in ædito muri antiqui loco, ſupernè in pilæ modum facta, ſtupendæ magnitudinis & firmitatis munitiſſima erat. quam Herodes ad ſimilitudinem Phari turris Alexandrinæ ædificauit, atque in honorem Phaſeli fratris ſui (qui à Parthis captus, cùm nec ferri copiam, nec manus liberas haberet, colliſo ad ſaxum capite ſe ipſum occiderat) Phaſelum vocauit. Cùm Titus Cæſar expugnatam Hieroſolymam totam funditus ſubuertiſſet, prædictas tres turres, Hippicum, Mariamme, Sub nũ.1. & Phaſelum, ob ipſarum excellentiam, (ſicut & ſuprà memini) in monumentum integras reliquit, vt poſteris indicarent, quàm munitam, quamque glorioſam vrbem Romanorum fortitudo expugnaſſet. quas poſteà ob iteratam Iudæorum rebellionem Adrianus Imperator diruit.

144.

VIVARIVM. Herodis hortus erat, viridarijs ſiluiſque amœniſſimus, ac altis euripis, ciſternis & aquis irriguus. vbi varias feras, piſces, & aues continebat, & prolixas habebat ambulationes, ac circum latices multas turres manſuetarum columbarum. Io.6.bel.6.

145.

XENODOCHIVM. Hoſpitale publicum erat, quod Hyrcanus Pontifex ex pecunia, quam è Dauidis ſepulchro protulerat, fundauit ac dotauit: vbi peregrini pauperes & infirmi recipiebantur, & alebantur. Io.13.anti.15. Egeſi.1.hi. Iudaic.1.

146.

XYSTVM, ampla in Herodis Palatio porticus erat, in qua athletæ per hiberna tempora ludis ac dimicationibus ſe exercebant. Io.6.bell.6.

QVARTA PARS Vrbis.

147.

BEZETHA, id eſt, NOVA CIVITAS, Gręcè Cœnopolis dicta, quarta vrbis pars eſt: quæ ſicut præcedentes vrbis partes, etiam murorum ambitu cincta, multis per tranſuerſum anguſtis vijs, vtrinque ad ciuitatis muros tendẽtibus, diſcernebatur. quam incolebant lanæ venditores, fabri, ærarij, alijque artifices & operarij; eratque ibi veſtium mercatus. Io.19.anti.7.& 2.bel.15.et 6.bel.6.7.9.13.

LOCI BEZETHÆ.

148.

BEZETHA mons, qui frequentibus plebeculæ ædificulis inhabitabatur. Io.6.bel.6.

149.

CASTRVM Aſſyriorum, arx iuxta quam Titus cùm primum vrbis murum occupaſſet, caſtra poſuit, vltrà ſagittæ iactum à ſecundo muro ſeparatus. Io.6.bel.8.& 13.

150.

MVRVS tertius, qui & exterior, quem Agrippa rex publico ſumptu permunijt, latioremque & altiorem, quàm antè fuerat, reddidit. Hic totus ſolidus erat, & viginti quinque cubitis altus: habebatq; nonaginta quadrangulares, validas, & celſas turres, ducentis inter ſe cubitis diſtantes, quarum ſtructura ac pulchritudo ſaxorum, nihil erat templo deterior. Ioſ.19.ant.7. Item 2.bel.10.& 6.bell.6.

151.

PLATEA Lata, quæ & Platea portæ Ephraim dicebatur. Neem.3.8.

152. SPE-

152.

Io.6.bel.6.

SPELVNCAE Regię, super quas tertius ciuitatis murus in longum ductus erat.

PORTÆ ET TVRRES circum vrbem.

153.

1.Mac.12.

CAPHETETA, orientalis ciuitatis murus super torrentem Cedron, quem Ionathas Machabæus reparauit.

154.

Isai.28. Psa.117. Neem.3. Act.4. Rom.9. 1.Petr.2.

LAPIS ANGVLARIS durissimus, solidum montis Sion fundamentum; spiritualiter Christum, qui firmum & stabile Ecclesiæ fundamentum est, præfigurans.

155.

4.Reg.14. 2.Par.25. 26. Ierem.31. 37.38. Zach.14. Broc.iti.6. Sal.tom.8. cap.5.

PORTA ANGVLI. sic dicta, quia in aquilonari orientalique ciuitatis angulo iuxta torrentem Cedron sita erat. quæ etiam Porta Beniamin vocabatur, quòd per eam in tribum Beniamin via esset. Per hanc portam ex deserto in vrbem ligna inuehebantur. In hac etiam Ieremias comprehensus est. cuius ruinæ nunc longè extra vrbem visuntur.

156.

Ezec.43. 44. Broc.iti.6. Sal.tom.9. cap.4.

PORTA AVREA, inter Portam vallis, & Portam fontis constituta, sic vocata est, quòd deaurata esset: quæ Orientalis quoq; dicta fuit, quod ad orientem templi sita esset. atq; quia per compendium è templo ad montem Oliueti ducebat, templi potius, quàm ciuitatis porta erat: ideoque eius Neemias non facit mentionem: in hac S. Anna & Ioachim, de habenda prole læti, sibi mutuo occurrisse scribuntur. Et per hanc Christus in die Palmarum super asinum equitans, humili sed tamē solemni pompa Hierosolymam intrauit: quę clausa, vltro, vt fertur, ei est aperta. Porrò anno à Christi natiuitate sexcentesimo vigesimo secundo, Heraclius Imperator parta Diuinitus de Cosdroa Persarum rege victoria, cū partem ligni Crucis Dominicæ (quam olim ab Helena Imperatrice in montis Caluariæ templo collocatam, Persæ capta Hierosolyma, multisque ibi cæsis Christianorum millibus, asportarant, ac quatuordecim annis detinuerant) superbo equo vectitans Hierosolymam reducens, hanc portam triumphali pōpa ac Cæsareo apparatu auro gemmisque ornatus ingredi vellet; illustri miraculo, omnibus quidem perfidis admirando, nullis autem fidelibus dubio, cælitus impeditus fuit, quò enim magis progredi conabatur, eò magis videbatur retineri: Cumque ea re & ipse Heraclius, & reliqui omnes obstupescerent; Zacharias Hierosolymorum antistes, Vide, inquit, Imperator, ne isto triumphali ornatu, in cruce ferenda parum Iesu Christi paupertatem, & humilitatem imitere. Tum pius Princeps mox equo descendit, Imperialem coronam deposuit, auream chlamydem & Regium cultum exuit, calceosque detraxit, ac plebeio indutus amictu: plantis & capite nudis, sacrosanctum Crucis lignum suis ipse humeris per eandem, quà id Saluator tulerat, portans viam, ad Caluariæ montem retulit; atque in eodem loco, vnde fuerat à Persis asportatum, reposuit. Quamobrem perpetuo sancitum est edicto, vt quotānis decimo quarto Septembris die, Exaltationis S. Crucis memoria in ecclesia celebraretur.

Breide.14. Iul. Pasch.d. 184. Ex histor. Exaltationis S. Crucis. Breuiar. Roman. Sal.tom.8. cap.4.

157.

4.Reg.14. 2.Par.25. 26. Neē.8.12. Ios.9. anti. 10.11. Broc.iti.6. Sal.tom.8. cap.5.

PORTA Ephraim, quæ nunc à quibusdam S. Stephani appellatur, contra Septētrionem sita, viam respiciebat, quæ in tribum Ephraim ducit, vnde sibi nomen Ephraim sortita est. Ab hac Porta vsque ad portam anguli Ioas Israelitarum rex murum Ierusalem quadringentorum cubitorum spacio diruit: & triumphabundus per id interstitium curru in ciuitatem inuectus, vrbis factus est Dominus. quem murum vnà cum turribus Oziam Iudæ Regem posteà restituisse legimus.

158.

Neem.2. 3.8.12. 2.Para.27. Iere.19.31. Broc.iti.6. Sal.tom.8. cap.5.

PORTA Fontis, quæ & Aquarum dicitur, porta fictilis erat inter montem Sion & montem Moria in voragine Mello contra orientem posita. & fontis, aquarumq; porta ex eo dicta, quòd ad fontem & aquas Silôe transitum aperiret. Hęc alio nomine, quod equi per illam pro adaquatione in torrentem Cedron educerentur, Equorum porta orientalis est vocata, ducebatque in vallem Gehennom.

159.

Io.6.bel.6. 7.8.

PORTA Genath, id est, horti, nempe Herodis, quæ non longè à secundo ciuitatis muro sita erat, qua in Hippicum turrim aqua inducebatur. Per hanc portam seditiosi latenter prosilientes, in Romanos sæpe fecerunt excursus.

160.

4.Reg.25. Ier.39.52.

PORTA HORTI REGIS, quæ in monte Sion inter duos arcis muros collocata erat. per quam Sedechias rex nocte fugit.

161.

Neem.3.

PORTA Palatij Pontificis, siue Sacerdotis magni, austrum respiciens.

162.

2.Par.33. Sophon.1. Hier.ibid. Neē.3.12. Broc.iti.6. Sal.tom.8. cap.5.

PORTA PISCIVM, quæ iuxta turrim Dauid inter motnem Sion & ciuitatem inferiorem in valle Mello contra occidentem sita erat: & per adiunctam ei testudinem (quæ vltra Voraginem extēdebatur) commodum cuiuis exitum exhibebat ac introitum. Atque piscium quidem porta ex eo dicebatur, quod per

per eam à Ioppe & alijs maritimis locis quotidie in vrbem pisces inferebantur. Hęc alijs nominibus etiam Porta Dauid, & Porta negotiatorum inscribitur: Dauid quidem, quòd turri Dauidis proxima esset; Negotiatorum verò, quòd per eam varię negotiatorum merces à Bethleem, Hebron, Gaza, AEgypto, & Aethiopia inueherētur. Per hanc portam peregrini occidentales vrbem ingredi solent.

163.

Neem. 2. 3. 12. Liran. in Neem. 3. Broc. iti. 6. Sal. tom. 8. cap. 5.

PORTA STERQVILINII seu stercoris, quæ contra austrum portæ anguli sita, Solem orientem respiciens, omnes ciuitatis sordes, quas pluuia congregare poterat, in torrentem Cedron euomebat: vnde non immeritò sterquilinij siue stercoris nomen accepit.

164.

Ios. 6. bell. 2. & 5.

PORTA TVRRIVM MVLIEBRIVM, septentrionem respiciens. per quam seditiosi in Romanos vrbem obsidentes, excursus fecerunt.

165.

2. Par. 26. Neem. 2. 3. 12. Broc. iti. 6. Breid. 14. Iul. Sal. tom. 8. cap. 5.

PORTA VALLIS, nomen inde trahens, quòd in vallem Iosaphat viam faceret, inter portam sterquilinij & portam auream media fuit, nec longè à foro pecuario & Piscina probatica distans. Quæ & ob hoc etiam Porta Gregis appellari meruit, quòd per hanc immolandi in templo greges in forum pecuarium venales adducerentur. Nunc verò à Protomartyre, qui per eam extra ciuitatem eductus est, & non longè ab eadem lapidatus S. Stephani porta nominatur.

166.

Neē. 3. 12. Liran. in Neem. 3. Deut. 22. Ruth. 4. Ioan. 19. Hebr. 13. Broc. iti. 6. Sal. tom. 8. cap. 7.

PORTA vetus siue antiqua, quæ ab aquilone portæ piscium sita, Solem occidentem respiciebat. à Iebusæis quoque PORTA Iebus, & à iudicijs IVDICIARIA seu Iudicialis vocata fuit, quia ad iudicādum, olim ibi seniores sedebant: in portis enim iudicia tum exercebantur: extra hanc portam fiebat etiam iudiciorum executio. Vnde & Christus per hanc eductus, extra eandem quoque est crucifixus. Cuius portæ vetusta adhuc vestigia extant.

167.

Broc. iti. 6.

RVPES eminens valdè, tendens à Psephina turri ad montem vsque Sion: super quam totus occidentalis ciuitatis murus extructus erat.

168.

Ierem. 31. Zach. 14. Neē. 3. 12.

TVRRIS Ananeel, quæ non longè à Porta anguli sita, fortis erat, & insignis: cuius sacra scriptura aliquoties mentionem facit.

169.

2. Par. 26. Ios. 9. anti. 11. & 6. bell. 6.

TVRRIS ANGVLARIS, super portam anguli posita, quam Ozias rex firmiter reædificauit, & centum quinquaginta cubitorum sublimem fecit.

170.

VVil. Tyr. 9. bel. sa. 3. Broc. iti. 6.

TVRRIS DAVID, munita & excelsa valdè, quæ in duarum voraginum angulo, in præruptæ rupis colle ex quadris lapidibus, ferro & plumbo indissolubiliter compaginatis, à Dauide rege ædificata erat. Cuius singularis fortitudo & egregia pulchritudo ad commendationem sponsæ Christi, quæ est Ecclesia, à Salomone producitur, cùm ait: Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. *Cant. 4.*

171.

2. Par. 26. Io. 9. antiq. 11.

TVRRIS EXCELSA, quæ super portam vallis extructa fuit, quam etiam Ozias rex reparauit, &, vt vltra montem Oliueti specula esset, centum quinquaginta cubitos altam fecit.

172.

Neē. 3. 12.

TVRRIS FVRNORVM, versus boream sita. quam sic dictam putant, quòd in ea, ceu in furno, perpetuus aleretur ignis, qui noctu terra mariue iter facientibus, tanquam scopus propositus erat, secundum quē, ne quà à via declinarent, iter suum dirigere possent.

173.

Neem. 3.

TVRRIS Magna, quæ iuxta murum templi cæteris altior eminebat.

174.

Neē. 3. 12.

TVRRIS MEAH, aliâs Emath, id est, centum cubitorum: quæ non longè à templo distabat.

175.

Ios. 6 bel. 2. 5. 6. Broc. iti. 6.

TVRRIS PSEPHINA, quæ aliâs Neblosa vocatur, turris octangularis erat, septuaginta cubitos alta, in ciuitatis angulo inter septentrionalem & occidentalem vrbis murum super rupem admodum excelsam firmata, atque tota instar propugnaculi admirabilis sua altitudine horrenda. ex qua fere no cœlo Arabia, & mare, atque Hebræorum finium vltima prospici poterant. cuius ruinæ adhuc visuntur.

176.

Luca 13.

TVRRIS SILOE. quæ tempore Christi cadens, octodecim viros oppressit & occidit.

177.

Broc. iti. 6.

VORAGO, seu Vallis profunda, quę montem Sion ab austro cingebat, & versus aquilonem per totum occidentale vrbis latus vsq; ad portam Ephraim procedens, commodam ciuitati fossam faciebat.

LOCI EXTRA Vrbem.

LOCI AD ORIENtem Vrbis

178.

Aristæas li. de 72. inter pretib. AQVA ex templo, quæ subterraneis educta canalibus, hic magno erumpebat stridore, defluebatq; in torrentem Cedron.

179.

Mat. 21. 26 Mar. 11. 14 Luc. 10. 19. 24. Ioan. 11. 12. Hiero. tom. 1. epist. 27. ad Eustoch. & to. 3. ep. 29. ad Rufinum, et in loc. Heb. lit. B. Niceph. 8. hist. ec. 30. Broc. iti. 6. Breid. ibid. & 16. Iul. Sal. tom. 9. cap. 4. BETHANIA, nobile castellum Mariæ & Marthæ sororum Lazari, & ędibus frequens, quod vltrà montem Oliueti situm, quindecim à Ierusalem stadijs distat, hoc est, duobus miliaribus Italicis. ex quo quidem loco, licet perexiguo interuallo, ob interpositum Olíueti montem, ciuitas Ierusalem videri non potest, sed conscenso quodam monticulo, videtur inde pars montis Sion. Hîc Christus in domo Marthæ sæpè fuit hospitatus. vbi Mariæ ad pedes suos sedenti prædicauit verbum Dei. Hîc Lazarum quatriduo sepultum, iamque fœtentem flens in vitam reuocauit. Hîc in domo Simonis (qui quod antea fuisset leprosus, & à lepra per Christum mundatus, Simon leprosus, vt ait Hieronymus, vocabatur) mensæ vnà cum Lazaro accumbens, & Martha ministrante, à Maria pretioso perfusus est vnguento. Hîc, & ascensurus in cælum, valedixisse eisdem videtur. Aetate Hieronymi domus Marthæ & Mariæ, & domus Simonis leprosi magna pietate à fidelibus inuisebantur. Atq; marmoreum Lazari monumentum, in quo à Saluatore fuit suscitatus, ob hoc tam celebre miraculum ab Helena Imperatrice insigni ecclesia circūdatum est: quod etiam hodie non à Christianis solū, sed & à Saracenis ac Turcis ingenti deuotione honoratur. *Vvi. 15. bel. sa. 26. et 18. bel 27. & 21. bel. 2. Vitriac. cap. 58.* Posterioribus temporibus fuit hîc à domina Melisende Regina, abbatia erecta. Quæ omnia nunc pęnè deserta peregrinis adhuc ostenduntur.

180.

Matth. 21. Marc. 11. Luc. 19. Ioan. 12. Hierony. in Mat. c. 21. & in loc. Heb. lit. B. Brei. iti. 6. Sal. tom. 9. cap. 3. BETHPHAGE sacerdotum viculus ad pedem orientalem montis Oliueti situs, vnde Christus in oppositum Castellū duos pro adducendis asinis misit discipulos. Quibus adductis, & Apostolorum vestibus stratis, hic ab eisdem super asinam collocatus est. Ac turba plurima vestimenta sua, atque palmarum ramos in via sternente, ac O sanna illi acclamāte, isthinc porrò Hierosolymam equitauit. Qui cùm iam ad descensum montis Oliueti appropinquaret, videns ciuitatem, fleuit super illam, & funditus prædixit euertendam, eò quod non cognouisset tempus visitationis suæ.

181.

CASTELLVM contra vos, vt ita loqui liceat, vicus erat è regione Bethphage situs. vnde iussit Dominus stantes foris in biuio asinam eiusq; pullum ad se adduci. *Matth. 21. Marc. 11. Luc. 19.*

182.

CISTERNA iuxta Bethaniam, vbi ad resuscitandum Lazarum venienti Domino, primò occurrit Martha, & posteà ab ea vocata Maria. *Ioan. 11. Sal. tom. 6. cap. 4. Brei. iti. 6.*

183.

COLLIS Oliueti, qui proximus Petræ columbarum, super vallem Silôe imminebat. *Ioseph. 6. bel. 13.*

184.

FICVS arida, secus viam Bethaniæ plantata, quæ cùm fructibus careret, solisque folijs ornaretur, à Christo maledicta, exaruit. *Matth. 21. Marc. 11. Pas. d. 228.*

185.

FONS Draconis, inter portam vallis & portam sterquilinij etiamnum scaturiens. quē Neemias, vt murum Ierusalem dissipatum, & portas igni consumptas consideraret, equo insidens præteruectus est. *Neem. 2. Broc. iti. 6. Sa. t. 8. c. 5. & tom. 9. cap. 1.*

186.

GEHENNOM, quæ & Benhennom, id est, Vallis filiorum Ennom. Locus erat in suburbanis Ierusalem (contra orientem, sub monte Offensionis, iuxta piscinam fullonis) vt Tempe, amœnissimus, fontibus Silôe, ac fluxu torrentis Cedron irriguus, viridarijs & hortis consitus, totusque nemorosus ac delitijs plenus. *Ios. 15. 18. Hierony. in Iere. ca. 7. 19. & 32. Broc. iti. 6.*

In hac valle erat tabernaculum & idôlum MOLOCH, quod sicut inter omnia idôla principatum tenuit, ita Deus illud maximè abominans, eius cultum non rarò prohibuit. Erat autem idôlum æneum, figura Regis fabrefactū, intus concauum, cuius caput vitulum, pars verò reliqua hominem exprimens, brachia ad immolandos pueros habebat extensa, qui vehementi idôli calore inter hosce nefarios amplexus comburebantur. *Leu. 18. 20. 3. Reg. 11. Act. 7.* Cùm enim ex igne in idôli concauitate subiecto, id totum factum esset ignitum, tùm impijssimi parentes crudelitate incredibili charissima pignora, suos nempe filios & filias, detestandis hisce complexibus cremanda tradebant, eaque, Diabolica quadam deuotione, in holocaustum fœtidissimi odoris dæmonio Moloch offerebant. Ne verò in horrendis illis tormentis miserabilis puerorum clamor exauditus parentum viscera posset commouere: tum etiam vt gratius idôlo fieret holocaustum, sacerdotes Moloch, quamdiu sacrificium durabat, rauco tubarū clangore, ac ingenti tympanorum strepitu vndiq; æthera & aëra replebant. Vnde & locus ille nomen sibi TOPHET, quod tympanū sonat acquisiuit.

4.Reg.16. 21. 2.Para.28. 33. 4.Reg.23. Hoc sacrilego ritu Achaz quoque & Manasses reges Iuda, cum vulgo desipientes, filios suos dæmonio Moloch consecrauerunt. Cui tam detestandæ insaniæ pijssimus rex Iuda Iosias tandem occurrere cupiens, statuam Moloch contriuit, lucum eius succidit, loci amænitatem cadauerum, ossium, aliorumq́; immundorum spurcitie fœdauit, atq; in perpetuum huiusmodi sordium atque immunditiarum receptaculum destinauit.

Ierem.7. 19.32. Isai.30. In hac valle Dei iussu Ieremias coram Iudæorum senioribus humo vas fictile allidens atq; confringens, Deum sic vrbem populumque contriturum prædixit. Iuxta cuius etiam Prophetæ vaticinium, eò quòd repleuissent locum istum innocentium puerorum sanguine, tanta ibidem populi cæsa est multitudo, vt non vocaretur amplius locus iste, Vallis Tophet, sed Polyandrion, hoc est, tumulus multorum mortuorum quorum cadauera ibi insepulta, auibus cœli, & bestijs terræ facta sunt esca. *Hiero.in 2. aral. 33. & in loc. Heb.lit.G. & T. & in Mat.ca.10. Hierony.in Iona ca. 2.* Ab his tam execrandis pœnis, quas in valle Gehennom sustinebant paruuli, Saluator noster analogiam sumens, Infernum, teste Hieronymo, appellat Gehennam quæ in media abysso ac terræ centro, vbique à Cælo, quod est vndiq; & vndiq; sursum, remotissima esse creditur. in qua impij summis tormẽtis perpetuò cruciantur. duplicem autem esse Gehennam, nimij ignis & frigoris, in Iob plenissimè legimus. *Iob.24.*

187.

Matt.26. Marc.14. Hieron.in loc.Hebr. lit.G. GETHSEMANI, villa ad radices montis Oliueti, olearum fœcũda. in quam Dominus à cœna nouissima mœstus, pauens, & anima ad mortem vsq; tristis, in horto Oliueti Patrem oraturus, venit.

188.

Matth.26. Marc.14. Luca 22. Ioan. 18. Hieron.in loc.Hebr. lit.G. Broc. iti.6. Breid.14. Iul. Sal.tom.9. cap.2. HORTVS Oliueti. Hortus erat in monte Oliueti non longè à Gethsemani rupi cuidam concauæ adhærens: in quo Christus supplex, semel, iterum, & tertiò Patrem orauit vt à se calix passionis transiret. & cùm factus in agonia, prolixiùs orans sanguinem guttatim in terram decurrentem sudaret, cælitùs ab Angelo confortatus est. Vbi ætate Hieronymi desuper Ecclesia erat ædificata, quæ adhuc ostenditur.

189.

Ios.15.18. 2. Reg.17. 3. Reg.1. Cant.4. 4.Reg.25. Ier.39.52. Ioseph.7. ant. 15. & 9.antiq.11. Broc.iti. 6. Breidenb. 15.Iul. Sal.tom.8. ca.5.& to. 10.cap.1. HORTVS REGIVS, qui Hortus conclusus dicitur. Hortus erat in suburbanis Ierusalem, muris vndique septus, & obfirmatus; atque, sicut Paradisus, arborum, fruticum, herbarum, aromatum, florum, fructuumque vbertate amœnus, mulcendisque ac fouendis sensibus conueniens, & ad secessus voluptuarios idoneus. In quo erat inclytus ille fons Rogel, & Lapis Zoeleth, quorum frequens in Scriptura mentio fit. vbi Adonias, cùm regnare instituisset, immolauit victimas, & vnà cum suis asseclis conuiuium fecit.

190.

LVCVS Moloch, idôlo Moloch consecratus. vbi cultores eius, postquam sacrificassent, aut thure litassent, sub arborum opacitate scortabantur. *4.Reg. 23. Hieron. in Ierem.19. & 32. & in Matth. 10.*

191.

MONS OFFENSIONIS, mons excelsus erat ad austrum fontis Rogel & lapidis Zoeleth situs. In quo sapientissimus ille per alienigenas vxores suas iam senex seductus & infatuatus, Melchom idôlo Ammonitarum Fanum ædificauit, & illum etiam coluit. Iuxta quosdam fuit Pantheon, omnibusque idolis consecratum. Quod annis trecentis sexaginta tribus integrum permansit, & tãdem à rege Iosia demolitum est. *3.Reg.11. 4.Reg.23. Broc.iti.6. Sal.tom.6. cap.5.*

192.

MONS Olineti siue Oliuarum, ab vbertate frequentium in eo crescentium oliuarum Græcè quoque Elæôn dictus, qui aliàs etiam Mons inclytus, & Mons sanctus vocatur; situs est è regione Ierusalem ad orientem: atque à ciuitate alta interiacente valle Cedrõ discretus, ab ea, secũdum sacram scripturam, iter sabbati; iuxta Iosephum verò stadijs quinque distat, qui etiam addit summum montis sex ab vrbe stadijs abesse. tantæ enim altitudinis erat, vt ex eo non solum omnes pænè plateæ Ierusalem, sed etiam mare mortuum facilè videri possent. Prçter oliuas autem, palmis, pinis, myrtis, alijsque fructiferis arboribus abundabat. *Dan.11. Zach.14. Io.20. anti. 12. & 6.be. 3.5.13.&1. Vvil.17.be. sacr.20. Broc. iti 6. Breidenb. 14.Iul. Sal.tom.6. cap.5. & 8. 9.cap.2. Psa. d. 191. Neem.8.*

In huius montis vertice sanctissimus Rex Dauid, à facie filij sui Absalom fugiens, flens & nudis pedibus Deum adorauit. In eodem quoque monte eius filius Salomon omnis pietatis oblitus, Astaroth idôlo Sidoniorum è regione Hierosolymitani templi (ex quo omnis q̃ ibi peragebatur idololatria prospici poterat) Fanũ erexit. quod ipsum etiam cum cæteris idolorum delubris Iosias destruxit. Hunc montem Christus orationis & quietis gratia sæpè frequentauit, ibique pernoctauit. Atque ex huius summitate coram astantibus & intuentibus discipulis, data eis benedictione, in cælum ascendit, facie (vt etiam ex vltimis pedum eius vestigijs ad tantæ rei memoriam petroso monti, instar ceræ, impressis, etiamnum euidẽter colligitur) ad occidentem, versus Catholicam ex gentibus Romanam spectans Ecclesiam, ad quam ipse eius caput, tanquam geminos & illustres oculos D. Petrum suum in terris vicarium Pastorem ac Apostolorum coripheum, & D. Paulum gentium doctorem, missurus erat. *2. Reg. 15. Psal.3. 3.Reg.11. 4.Reg. 23. Lira. ibid. Luc.21.22. 24. Ioan.8.18. Ezech.11. Act. 1.*

Cùm hoc loco à B. Helena Imperatoris Cõstantini matre rotundo schemate & pulcherrimo opere cõderetur ecclesia, quæ in sui medio lapidi impressa Dominica includeret vestigia, locus ille de quo ascendit, nunquam, vt Paulinus Nolanus Episcopus testatur, tegi marmore aut pauiri recepit, semper excussis, solo respuente, quæ manus adornandi studio tenta- *P. Mõtan in Passione Domini. Hier. to.3. in loc. Heb. Act. Apost. lit. M.*

Paulin. Nolā epist. 11. ad Seuerū. Euſ. in vita Cōſtantini li. 3. ca. 42. Socr. 1. hiſt. eccle. 13. Sozom. 2. hiſt. eccl. 1. Niceph. 8. hiſt. ecc. 30. Vitr. c. 58. Broc. iti. 6. Breid. 14. Iul. Sal. tom. 9. cap. 3. Paſ. d. 191. Hieron. in Dan. ca. 11. Iſai. 11. Zach. 14. Liran. ibi. 2. Theſſ. 2. Acto. 1.

tentauit apponere: & ſummum eius cacumen, vt ſcribit D. Hieronymus, propter Dominici corporis meatum, nullo modo contegi aut concamerari potuit: ſed tranſitus eius à terra ad cælum vſq; patet apertum. Quæ eccleſia multis ibi ſeculis permanſit: Chriſti autem veſtigia adhuc cernuntur.

Sunt non infimi ordinis viri, qui aſſerunt Antichriſtum huius aſcenſionis Chriſti fore æmulatorem, cumq; (vt mendacia mendaci ſigno probet) in cælum hoc loco dæmonum ope eſſe eleuandum: cæterùm à Domino Ieſu ſpiritu oris ſui occiſum iri. Supra hunc mōtem Chriſtum eodem modo ac forma, qua aſcendit, ad iudicandum viuos & mortuos in nubibus venturum eſſe ex Actis Apoſtolorū liquet. vbi legitur, quod cùm Apoſtoli defixis in cœlum oculis aſcendentem Chriſtum intuerentur, duo viri adſtiterunt illis, amicti veſtibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cælum? hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quēadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.

193.

3. Reg. 12. 4. Reg. 23. Broc. iti. 6. Sal. tom. 6. cap. 5.

MONS Scandali. mons altus erat vltra torrentem Cedron in aquilonari latere montis Olineti, quatuor ſtadijs à Ieruſalem diſtans. In quo Salomon vxorum gentilium inſtinctu Chamos idôlo Moabitarum fanum conſtruxit. quod etiam Ioſias confregit. Tempore Machabęorum hîc caſtrum ædificatum fuit: cuius indicia adhuc extant.

194.

Io. 6. bell. 6.

MONVMENTVM Fullonis. quod non longè à porta anguli ſitum erat.

195.

Neem. 8. Ioan. 12.

PALMAE. de quibus in Neemia, & Ioannis Euangelio legitur.

196.

Io. 6. be. 13.

PETRA COLVMBARVM. quæ ad meridiem montis Olineti conſpiciebatur, Græcè Periſtereon vocata; ſaxea, rotunda, ſublimis & concamerata turris erat, extrinſecus dealbata, atque anguſto vno oſtiolo in ſummitate patens: in qua domeſticæ ſeruabantur columbæ: Huiuſmodi turris ſæpè vel quinq; columbarum millia continebat.

197.

Breid. 14. Iul. Sal. tom. 8. ca. 6. & to. 9. cap. 1. Paſ. d. 184. & 191.

PONS Cedron lapideus, vno arcu ſupra torrentem Cedron erectus: quem Helena Imperatrix eo in loco conſtrui fecit, vbi in hunc vſum anteà lignum illud, ex quo pila Dominicæ Crucis facta eſt, iacuiſſe dicitur.

198.

Ioā. Damaſcenus de dormitione Deiparæ. Nicep. l. 2. hiſt. eccle. 22. & 23.

SEPVLCRVM B. Mariæ virginis, quod in valle Ioſaphat iuxta villam Gethſemani ad pedem montis Oliueti olim extra terram eminebat: in quo intemeratum glorioſiſſimæ virginis corpus honeſtè ab Apoſtolis ſepultum eſt. Quod poſt tertium à ſepultura diē vacuum inuentum, & ſuauiſſimo odore fragrans, argumento pijs omnibus fuit, ipſam ſimul cum corpore ab Angelis in cælum eſſe aſſumptam, & ſuper Angelorum choros exaltatam.

Nicep. hiſ. eccleſi. 8. cap. 30. Broc. iti. 6. Breidenb. 14. Iul.

Hoc loco in honorem Deiparæ virginis à pia Imperatrice Helena grandis, teſtudinata, atque mirifica (in quam nunc quadraginta octo gradibus deſcenditur) extructa eſt eccleſia. in cuius medio ſanctiſſimum hoc ſepulcrum, quod albo marmore veſtierat, eſt incluſum: idque adhuc nedum Chriſtiani peregrini, verùm & Saraceni atque Turcæ ſummè venerantur.

Sal. tom. 9. cap. 1. Paſ. d. 184. & 197.

Eodem pænè loco etiam S. Annam, virumque eius Ioachim, beatiſſimæ Dei genitricis parentes; nec non Ioſephum eiuſdem immaculatæ Virginis ſponſum, CHRISTI verò nutritium, ſepultos eſſe veterum habet traditio.

199.

4. Reg. 23. Ierem. 26.

SEPVLCRA Vulgi. quæ erant in valle Ioſaphat: vbi ignobiles ſepeliebantur.

200.

Iſai. 8. 22. Neem. 3. Io. 6. bel. 6. Vitri. c. 84.

SILOE fons, cui Piſcina ſiue Natatoria Silôe, quæ & Piſcina inferior nuncupatur, cōiuncta eſt, in occidentali latere vallis Ioſaphat, è radice montis Sion ſcaturit. Aqua eius clara, dulcis, & vberrima, cum ſilentio placideq; fluit in torrentem Cedron.

Ioan. 9. Broc. iti. 6. Breidenb. 14. Iul. Paſ. d. 197. Io. 6. bel. 11. Sal. to. 10. cap. 1. Niceph. 8. hiſ. eccl. 30.

Hunc fontem inclytus Rex Ezechias reſtaurauit. Atque in eius piſcina cæcus ille à natiuitate oculos ſuos Chriſti ſputo & luto inunctos lauans viſum recepit. Teſtatur Ioſephus Silôe & alios omnes quotquot erant extra ciuitatem fontes, ante Titi Cæſaris aduentum adeò defeciſſe, vt iuxta eos aqua venderetur: poſt acceſſum autem eius tanta vbertate hoſtibus fluxiſſe, vt non modò ipſis & iumentis eorum, ſed etiam hortis ſufficerent. De huius aquæ virtute diligentiſſimus loci huius perſecutator Salignia cus ita ferè ſcribit: Fontis huius aqua hodie adhuc ipſis etiam Saracenis in pretio eſt. Nam cùm corpore naturaliter inſtar hyrcorum fœteant, in hoc fonte ſe & pueros ſuos lauant, eaq; lotione fœtorem ſuum mitigant. Quin & eam Turcæ magni faciunt, quòd eius vſum oculorum viſui conferre experiantur: habet Nicephorus Helenam Imperatricem ad fontem hunc mirificą conſtruxiſſe opera.

201.

Acto. 7. Breuiar. Roman. Breidenb. 14. Iul. Paſ. d. 184.

STEPHANVS. Hoc loco S. Stephanus diaconus, (cui Diuino amore flagranti lapides torrentis dulces fuerunt) in ipſo iuuentutis flore, iactis in ſe lapidibus tanquam gemmis coronatus, proprioq; ſanguine purpuratus, pro lapidantibus (quorum veſtes adoleſcens

lescens Paulus custodiebat) orans, primus cum martyrij palma triumphator in cœlum migrauit.

202.

Hieron. in loc. Heb. lit. C. 3. Reg. 3. Ierem. 31. Io. 8. anti. 1. & 6. bel. 13. &c. Ezec. 47. Broc. iti. 6. Sal. tom. 9. cap. 1. 2. Reg. 15. Ioan. 18.

TORRENS Cedron. riuus est ad orientem Ierusalem, inter ipsam & montem Oliueti, qui pluuialibus aquis vndiq; de montibus, nec non ex fontibus ac piscinis auctus, dulci quodam strepitu per mediam vallem Iosaphat atq; Gehennom, perque plana deserti in mare mortuum fluens absorbetur. In cuius vtraq; ripa multæ, densæ, ac fructiferæ crescebant arbores: quarum amœna facies, vnà cum vicinis hortis, quæ limpidissimis aquis Cedron irrigabantur, obambulantium oculos animumq; amœnabat. Hũc torrentẽ Rex Dauid totus lacrymis madidus, vnà cum amicorum intimis à facie filij sui Absolom fugiens, operto capite & nudis pedibus transiuit: Eundem & Christus cum suis discipulis vadens in hortum Oliueti, transiuit.

203.

Niceph. 2. hist. Eccl. li. 17. ca. 5. In vitis Patrum. Breid. 14. Iul. Sal. tom. 9. cap. Pas. d. 191.

TVGVRIVM S. PELAGIAE. Hic S. Pelagia famosa illa peccatrix, & formosa meretrix, quæ cunctas Antiochiæ feminas forma, diuitijs, delitijs & luxuria superauerat, in tuguriolo sexum veste nomineq; occultãs, dicta atq; credita Pelagius monachus, pœnitẽtiam egit, ac de pelago vitiorum facta pelagus virtutum, ibidem mortua & sepulta est. vbi posteà extructa fuit ecclesia.

204.

Io. 6. bel. 3. 6 &c. Hieron. in loc. Hebr. lit. C. Zach. 14. Liran. ibi. Broc. iti. 6. Sal to. 8. c. 8. & to. 9. cap. 1. 3. Reg. 15. 4. Reg. 23. 2. Par. 15. 29. 30.

VALLIS Iosaphat, quæ & Vallis Cedrõ, & Vallis montium vocatur; vallis est lata & profunda inter Ierusalem & montem Oliueti interiecta, totam ab oriente cingens vrbem: quam torrens Cedron transiens suis aquis egregiè fœcundat. Cuius quidem excellens profunditas, licet à Romanis Imperatoribus Tito & Adriano, iniecta terra ac templi vrbisque ruinis multùm sit impleta, non tamen prorsus est oppleta. In hac valle pij ac religiosi reges Iuda Asa, Ezechias, & Iosias tẽpli combusserunt idôla, eorumque cineres in torrentem Cedron proiecerunt. Hæc vallis commune totius ciuitatis Cemiterium erat, vbi vulgus & ignobiles omnes sepeliebantur extra vrbem enim Iudæis sepeliri mos erat. ibiq; nunc Turcæ sepeliuntur. In hac quoque valle die illa cunctis mortalibus tremenda omnes vndique homines ad extremum & generale iudiciũ sunt congregandi, vt à Christo iudice recipiat debita pro meritis præmia quisq; suis. Vnde & Vallis concisionis appellatur, quòd ibi mali à bonis separabuntur: & hi quidem assumentur in cœlum æterna beatitudine fruituri: illi autem detrudẽtur in infernum, perpetuis supplicijs cruciandi. Tempore cùm Christiani Palestina potirentur, erat hic abbatia quædam, in qua Domina Melisendis Regina Hierusalem sepulta est.

Ioel. 3. Liran. ibi. Sa. t. 9. c. 2. Zach. 14. Liran. ibi. Matth. 25. Vvi. 12. bel. sa. 13. & li. 18. ca. 32. Vitriac. cap. 58.

205.

VALLIS SILOE, à fonte Silôe nomen habens: in qua Iudæi, qui hoc tempore Hierosolymis habitant, sepeliuntur. Io. 6. be. 13. et 7. bel. 16. &c. Sal. tom. 8. cap. 2.

206.

VIA agri Fullonis, sita ad extremum aquæductus piscinæ superioris. Hic Isaias Regi Achaz Christum ex virgine nasciturum prædixit. 4. Reg. 18. Isai. 7. 36.

207.

VIA captiuitatis. Hæ notulæ successiuè protractæ viam demonstrant, qua Christus redimendi generis humani causa captiuus per totam pænè ciuitatem ostentationis ergò deductus fuit. Primò enim cùm à Cœnaculo Sion in hortum montis Oliueti oratum progressus, sanctum orationis sacrificiũ Deo Patri obtulisset, inde reuertens appropinquãtibus ad capiendum eum hostibus vltrò se obuiam dedit. qui necdum quadragesimum ab orationis loco gressum absoluerat, cùm missi à Principibus sacerdotum & senioribus populi in eum manus iniecerunt, eum cæperũt, durissimisque vinculis constrinxerunt. Vnde ilicò à lupis illis rapacibus tanquam mitissimus agnus cum magno clamore & vario armorum strepitu trans torrentem Cedron (in quem aliqui ipsum præcipitatum esse opinantur, sic intelligentes quod à Psalmista scriptũ est; de torrente in via bibet) ad domum Annæ deductus est: quæ à loco in quo captus est, bis mille trecentis sexaginta gressibus distabat. Atq; hinc per trecentos triginta gressus ad Palatium Caiphæ abductus. inde vlteriùs, quod mille gressibus aberat ad Palatium Pilati. Isthinc porrò via trecentorum quinquaginta gressuum ad Palatium Herodis. Illinc denique per sexcentarum vlnarum interuallum, alia via quàm venerat, ad Palatium Pilati reductus est: Gressus autẽ de quo hîc loquimur, duos pedes & semissem continet.

Io. Pasc. S. Theol. Doctor in peres. sdie 190. 193. 194. 197. 200. et 207. Isaiæ 53. Ierem. 11. Psal. 109. D. Bethleẽ presbyt. in descrip. locorum passion. Domini.

208.

VIA in Anathot, Bethel, & desertum. de qua Brocard. itin. 6.

209.

VIA in Iericho, & Engaddi, cuius mentio fit Lucæ 10. & Marci 11. VVilhelm. 17. bel. sacr. 20.

210.

HIC Christo orante, sederunt tres electi Apostoli, Petrus, Iacobus & Ioannes, ab horto Oliueti ad iactũ lapidis, à sepulcro verò B. Mariæ quinquaginta gressibus separati.

Marc. 14. Lucæ 22. Breid. 14. Iul. Sa. t. 9. c. 2. Pas. d. 185. Bet. fer. 2.

211.

HIC octo reliqui Apostoli manserunt, triginta quatuor vlnis à prædictis tribus disiuncti. Matt. 26. Bet. fer. 2.

212. HIC

212.

Matth.26. Marc.14. Luca 22. Ioan. 18. Sal.tom.9. cap.2.

HIC Christus, vt nos libertate donaret, à Iuda proditore osculo traditus; à Iudæis, quos verbo retrorsum in terram strauerat captus; & facinorosorum in morem arctissimis vinculis ligatus est. Ibidem Simō Petrus subito calore percitus, percussit seruum Pontificis, cui nomen erat Malchus, & abscidit auriculam eius dexteram: quam Christus mox restituit. Cæteri verò Apostoli sibi quoque timentes, deserto Domino, hic fugam arripuerunt.

213.

Matth.23. & 25. Marc.13. Luca 21. Sal.tom.9. cap.3. Pas.d. 191.

IN hoc montis Oliuarum loco ex aduerso templi iuxta cisternam quandam sedens Christus, longo sermone destructionem Ierusalem, futuras piorum afflictiones, pseudoprophetarū aduentum, consummandi Mundi signa, extremi denique iudicij modum discipulis suis prædixit, ac clarissimè enarrauit. quo in loco pulchrum ædificatum fuit templum, quod nunc desolatum est.

214.

Matt.21. Marc.11. Luca 19. Ioan. 12. VVilh.Tyr. 11.bel.sacr. 31.& libr. 12.cap.2.

HAC Christus asinæ pullo insidēs, magna hominum comitatus caterua Hierosolymam perrexit, alijs præcedentibus, alijs eum sequentibus, cui insuper ingēs hominum turba ex vrbe obuiam profusa, tāto eum omnes cum fauore exceperūt, vt multi vestibus suis viam consternerent, plures ramis & frondibus ex palmis, oliuis, alijsque arboribus resectis, viam honoris gratia sternerent. Vndiq; gratulantium atque acclamātium voces huiusmodi resonabant: O sanna in excelsis, Benedictus qui venit in nomine Domini. Tali pompa ac triumpho verus ille Rex ac humilis triumphator per portam aureā (quæ cùm rarissimè aperiretur, vltrò, vt tradunt, aperta est ei) regiam ingressus vrbem, circùm templum & magnam ciuitatis partē videtur obequitasse. Quo nouo spectaculo commota est vniuersa ciuitas, dicens; Quis est hic? turbæ verò quæ illum comitabantur respondebant: Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galileæ. Iātum gaudentium & adgratulantium clamor magis ac magis inualescebat, concurrebant vndiq; vtriusque sexus senes ac iuuenes, omniumque, etiā puerorum, & quod mirabile, infantium quoque atq; lactentium vna vox erat: O sanna filio Dauid, benedictus qui venit rex in nomine Domini, Rex Israel: benedictum quod venit regnum patris nostri Dauid, pax in cælo, & gloria in excelsis, O sanna in altissimis. Qua læta faustaque acclamatione verum suum Messiam inaugurantes, eum vsq; in templū comitati, ac prosequuti sunt. Vbi nouus ille Rex mox regnum suum feliciter incipiēs, cæcos ac claudos sanauit. Discruciantur interim & indignantur impij atq; inuidi Pharisæi, principes sacerdotum, & scribæ. qui vidētes mirabilia quæ faciebat, & pueros in templo clamātes, O sanna filio Dauid, dixerunt inter se: Videtis quòd nihil proficimus, Ecce Mundus totus post eum abijt. Quāobrem ipsum Iesum adorti, Magister, inquiunt, audis quid isti dicunt? increpa discipulos tuos. Quibus ipse hoc olim per Psalmographum prophetatum indicans, respōdit: Quid ni? Nunquam legistis? Ex ore infantium & lactētium perfecisti laudem? Dico vobis? quod si hi tacuerint, mox lapides clamabunt. Adeò enim Deus nolebat hanc laudem suam sileri, vt si homines conticuissent, ipsi lapides clamaturi fuissent. Psalm.8.

LOCI AD MERIdiem Vrbis.

215.

ABACVC. Hic Angelus Domini prophetam Abacuc prandium messoribus ferentem capillis apprehendit, ac vnà cum cibo in Babylonem ad pascēdum Danielem in lacu septem leonum inclusum, transtulit. Quo cibato, eundem huc reduxit. Dan. 14. Breid.14. Iulij. Sal.to.10. cap.2.

216.

Zach. 11. Matth.27. Act.1. Hieron. in loc. Hebr. lit. A. & in loc. Act. Apost. lit. A. Niceph.8. hist.ec. 30. Broc.iti.6. Breide.14. Iul. Sal.tom.6. ca.5. & to. 10.cap.1. Pasch.d. 197.

ACELDEMA, siue Haceldemach, hoc est, ager sanguinis. Ager erat figuli ad australem plagam montis Sion situs, à tergo habens montem eiusdem nominis mediocriter altum, iactu lapidis à Piscina superiore distans. qui Iudæorum consilio, triginta argenteis, quibus Iudas Christum vēdidit, in sepulturam peregrinorum emptus est. Cuius medium Imperatrix Helena quatuor muris, lōgitudine septuaginta duorū, latitudine verò quinquaginta pedum, fecit includi, ac superiùs testudine (quæ septem foraminibus, per quæ defuncta Christianorum corpora dimittuntur, patet) concamerari.

Est verò huius terræ virtus mirabilis & fidem pænè superans, quòd defunctorum corpora viginti quatuor horarum spacio in puluerem redigat. quam virtutem etiam in alias regiones deuecta minimè perdit. Nam cùm iussu Imperatricis Helenæ de hoc agro, quantum terræ ducentæ & septuaginta (vt aiunt) naues capere poterant, Romam auectum, ac iuxta montē Vaticanum in eum locum exoneratum sit, quem incolæ CAMPVM SANCTVM vocitant, licet cœlum mutarit, eandem tamen retinere vim quotidiana experientia docet. Romanos enim respuens, sola peregrinorū corpora ad sepulturam admittit: quorum etiam hic omnem carnis substantiam intra viginti quatuor horas prorsus cōsumit, ossibus tantùm residuis.

217.

AGER Fullonis, ad vrbis meridiem ab Aceldema tendens vsque montem Gion. vbi fullones suos pannos in vicino torrente Gion lotos, extendere & siccare solent. 4.Reg. 18. Isaia 7.36. Broc.iti.6.

218.

ANTRVM Iacobi minoris. in quo, cùm se iuramento constrinxisset non comesturum panem ab hora, qua calicem Domini biberat, donec Christum à mortuis resurrexisse videret, triduo Dominicæ passionis latuit. Ideoque Dominus etiam ei post resurrectionem suam seorsum hic apparuit. In cuius honorem Christiani isto loco postmodum Ecclesiam erexerunt.

Hier. to. 1. in catal. scrip. eccl. 1. Cor. 15. Breid. 14. Iulij. Sal. tom. 9. cap. 1. Pas. d. 192. & 230.

219.

ANTRVM Petri Apostoli. in quo post trinam Domini negationem, culpam suam amara pœnitētia & lacrymis expiauit. Cui fortè ibidem se Dominus post resurrectionem suam conspiciendum exhibuit. hîc etiam postea sacellum extructum fuit: quòd nunc funditus euersum est.

Matth. 26. Luca 24. 1. Cor. 15. Breid. 12. Iulij. Sal. tom. 9. cap. 1. Pas. d. 192.

220.

CASTRA ASSYRIORVM, quæ posita erant iuxta Piscinam superiorem. quorum robustissimos quosque ad centum & octoginta quinq; millia in vindictam blasphemiæ prima obsidionis nocte Angelus Domini occidit. Eorumque corpora, ne aërem fœtore inficerent, in puluerem, ait August. redegit: vestibus tamen & armis, quò populus Ierusalem spolia habere posset, manentibus integris & illæsis. Huius cædis, olim D. Ioannes Chrysost. in tabula pictam imaginem habuit, vt refert Concil. Nicænum secundum, probans iam tum apud fideles imaginum vsum celebrem fuisse.

4. Reg. 18. 19. 2. Par. 32. Isaiæ 9. & 30. Ioseph. 10. ant. 2. et 6. bell. 11. Aug. to. 10. ad fratres in erem. serm. 25. Liran. in 4. Reg. 19. Act. 4.

221.

DOMVS Eliæ. in qua Elias propheta aliquando habitasse perhibetur. vbi etiam postea constructa est Ecclesia.

Breid. 14. Iulij.

222.

EROGE MONS, aliâs mons Meridionalis dictus, altus & celsus est ad vrbis meridiem, parum versus Occidentem vergens. de quo hoc notatu dignū legitur: Quòd cùm Ozias rex Iuda sūpto sacerdotali habitu sanctuarium templi ingressus super aureum altare thymiamatis, Deo thuris incensum adolere, quod solis sacerdotibus fas erat, præsumeret, factus sit illicò terræmotus maximus, cuius etiam Amos & Zacharias Prophetæ faciunt mentionem, quo & ipsum templum superiùs fissum fuit, & mons iste scissus medius: tanta quidem vi atque virtute, vt altera eius pars sua volubilitate per quatuor stadia procedens, obiectu demùm orientalis mōtis (qui mons Offensionis vocatur) constiterit; obstructa via publica, & oppressis ruina hortis Regijs. Ipse interim Rex Ozias fulmine ictus, lepra in fronte percussus est. quapropter statim templo atque vrbe eiectus, tabe per omnem vitam ipsi adhærente, in domo separata vsq; ad diem mortis suæ seclusus fuit.

Iosue 15. & 18. 4. Reg. 15. 2. Par. 26. Amos 1. Zach. 14. Ioseph. 9. ant. 11. Adā Reisnerus. & Ioan. Heydenus, in descr. vrb. Ierosol. lib. 7. cap. 2.

223.

FONS. Ad hunc fontem stella, quæ tribus Magis Ierusalē ingressis disparuerat, ipsis rursum apparuit: duxitque eos in Bethleem.

Matth. 2. Breid. 14. Iulij. Sal. to. 10. cap. 2. Pas. d. 233.

224.

FOVEA IEREMIAE Prophetæ. In qua amaro animo sedens, quadruplici Alphabeto metrico dolens & flens, lamentatus est, ac descripsit destructionem Ierusalem per Chaldæos iam iam factam. vbi Helena Imperatrix, teste Nicephoro, mirifica cōstruxit opera.

Thren. 1. 2. 3. 4. 5. Nice. 8. histo. ecc. 30.

225.

ISAIAS. Hîc Isaias nobilis ille Propheta, cùm plus minus septuaginta annis in Ierusalē prophetasset, iussu Manasse regis, (cui, vt scribit Hieronymus, auus fuisse traditur) serra in duas partes sectus, occubuit. Sepultusq; est sub quercu Rogel, iuxta transitum aquarum, quas olim Ezechias Rex iacto obstruxerat puluere, vbi iuxta arborem quandam sepulcrum eius adhuc visitur. Nunc autem est ibi hortus holerum.

Argumēt. in Isaiam. Hierō. tradit. Heb. in 2. Par. 33. Broc. itin. 6. Breid. 14. Iul. Sal. to. 10. cap. 1. Pasc. d. 197.

226.

LATIBVLA APOSTOLORVM. multæ sunt cauernæ, in quibus ex Apostolis octo tempore passionis Domini latuisse, veterum traditio est.

Breid. 14. Iul. Sal. to. 10. cap. Pas. d. 197.

227.

MONVMENTVM siue manus ABSALOM. Columna erat & statua marmorea cum inscriptione, duobus à Hierosolyma stadijs distans: quam Absalom viuus sibi in monumentum in Valle regia erexerat. Vbi etiamnum turris & magnus lapidum extat aceruus: qui quotidie magis ac magis augetur. Nam pagani & peregrini illac transeuntes, pro more habent, vt quisque lapidem in eum proijciat, & quasi iuxta legem vindicantes ipsius aduersus Dauid patrem suum rebellionē, huiusmodi maledictione illum execrentur: Maledictus sit parricida Absalom: & quicunque iniustè parentes suos persequuntur, maledicti sint in æternum.

2. Reg. 18. Io. 7. ant. 10. Breid. 14. Iulij. Deut. 21. Pas. d. 191.

228.

PISCINA SVPERIOR, sita in australi pede mōtis Sion. quam magnificus Rex Ezechias cum suo aquæductu (qui Piscina fullonis à Hieronymo vocatur) instaurauit, cuius quoq; aquas in obsidione Assyriorum iniecto puluere obstruxit.

4. Reg. 18. 2. Par. 32. Isaiæ 7. 36. Hieron. in loc. Hebr. lit. T. Bro. itin. 6.

229.

SEPVLCRVM ZACHARIAE, filij Barachiæ, aliâs filij Ioiadæ, quem Iudæi occiderunt inter templum & altare.

2. Par. 24. Matt. 23. Breid. 14. Iulij. Sal. tom. 9. cap. 1.

LOCI

LOCI AD OCCIDENTEM VRBIS.

230.

2. Reg. 5. 1. Par. 14. BAALPHARASIM. campus est in valle Raphaim, in quo Dauid rex primò Philistæos prostrauit, sculptiliaq; eorum in castris reperta, combussit.

231.

Ioseph. 14. ant. 24. & 1. bel. 12. CASTRA HERODIS. quæ, teste Iosepho, posuit ad occidentalem vrbis tractum.

232.

2. Par. 33. Broc. iti. 6. FONS Gion inferior, qui oriebatur in fine agri fullonis. cuius aquas duxit Ezechias rex in Piscinam superiorem.

233.

4. Reg. 20. 2. Par. 32. Eccl. 48. Broc. iti. 6. FONS Gion Superior, emanans è monte Gion. Quem postea Ezechias rex obturauit, & ferro rupem fodiens, direxit aquas eius subter ad occidentem ciuitatis Dauid, ac subterraneis canalibus eas per medium ciuitatis introduxit in Piscinam interiorem, ne in obsidione aqua populo deesset.

234.

Matth. 27. Act. 1. Broc. iti. 6. So. tom. 8. cap. 5. IVDAS. Hîc Iudas, ex Apostolo factus proditor, ex funesta sycomoro quadam, quæ adhuc visitur, laqueo se suspendit; atque suspensus crepuit medius, & effusa sunt omnia viscera eius.

235.

Ierem. 31. Matth. 27. Marc. 15. Lucæ 23. Ioan. 19. Hieron. in loc. Hebr. lit. G. MONS Caluariæ. mons petrosus & mediocriter altus erat, Hebraicè Golgotha, aliâs Goatha dictus: qui ciuitati inter occidentem & septentrionem proximus erat. in quo noxij, publico iudicio damnati, extremo supplicio plectebantur. vbi quouis tempore, sicuti circa patibula videre est, passim iacebant caluariæ, ossa, viscera, & sanies hominum suspēsorum, decollatorum, vel alio mortis genere occisorum. Hic IESVS CHRISTVS Saluator noster, qui non nouerat peccatum, pro nobis, inquit Paulus, peccatum, hoc est, hostia pro peccato suo factus, 2. Cor. 5. nudus inter duos latrones, quasi noxius pro salute omnium crucifixus est. Itaque Caluariæ mōs, cùm anteà locus esset infamis, Christi passione, eiusque sanguine vsque adeò est nobilitatus & sanctificatus, vt nunc Angelis Deut. 21. Galat. 3. pariterque hominibus sit colendus. Sicut etiam crux, quæ priùs erat ignominiosa, pari ratione nunc facta est gloriosa.

236.

Broc. iti. 6. Sal. tom. 6. cap. 5. MONS Gion. Mons saxosus, altus & oblongus est, qui ab occidēte vrbem ambiens, versus Portam iudiciariam lensim decrescit, & profunda valle ab vrbe discernitur. In hoc monte iussu Dauidis Salomon à Sadoc Pontifice & Nathan Propheta sacro oleo in regem vnctus fuit. Cui mox ab omni populo acclamatum est, VIVAT REX SALOMON. qui læti tibijs ac tubis ita cecinerunt, vt præ hominum clamore ac instrumentorum concentu terra simul ac aër resonaret. 3. Reg. 1. Ioseph. 7. antiq. 15.

237.

MONVMENTVM Anani Pontificis, de quo Iosephus belli Iudaici libro 6. cap. 13.

238.

PYRI vallis Raphaim, quas Iosephus Siluam fletus vocat, iuxta quā cælitùs Dauid adiutus, secundò Philistæos prostrauit, ac lōgè lateque persecutus est. 2. Reg. 5. Liran ibi. 1. Par. 14. Ioseph. 7. ant. 4.

239.

SEPVLCRVM DOMINI gloriosum. Monumentum erat nouum, octo pedes longum, quod à monte Caluariæ centum & octo pedibus, à monte autem Sion passibus mille distans Iosephus ab Arimathæa nobilis senator in Horto Caluariæ monti propinquo in petra sibi exciderat. In quo ipse vnà cum Nicodemo, B. Maria, & pijs mulieribus corpus Iesu de consensu Pilati à cruce depositum, myrrha & aloë conditū, sindone munda inuolutum, honorificè capite occidētem versus sepeliuit. (vnde etiam mos nobis Christianis inoleuit simili corporis dispositione in locis sacris mortuos sepeliendi) & aduoluto saxo ingenti ad ostium monumenti, abijt. Interim verò Principes sacerdotum & Pharisæi, Christi resurrectionem conantes impedire, adhibita militum custodia munierunt sepulcrum, lapidem quoque, qui claudebat os sepulcri, sigillo obsignauerunt, ne quid fraudis possit esse vel in custodibus. Sed hæc Iudæorum diligentia, qua conabantur resurrecturo exitū concludere, auxit miraculum, & resurrectionis fidem confirmauit. Nam Christus tertio die rediuiuus, clauso & obsignato sepulcro resurrexit. atque ibidem Mariæ Magdalenæ ad monumentum ploranti specie hortulani primò apparuit. Isaiæ 11. Matth. 27. Marc. 15. Lucæ 23. Ioan. 19. Niceph. 3. hist. ec. 30. Beda in Marc. c. 16. Broc. iti. 6. Breid. 12. Iulij. Sal. tom. 7. cap. 3. & 6. Pas. d. 225. & 227. Beth. sabb. Marc. 16. Ioan. 20.

240.

SILVA, ciuitati proxima, vt colligitur ex Iosephi libro sexto Iudaici belli cap. 14.

241.

TORRENS GION, siue riuus. quem Achaz rex è fonte Giō inferiore, per medium terræ in Piscinam superiorē ducere inceperat. quod tandem Ezechias rex perfecit. 2. Par. 32. et 33. iuxta textū Heb. Hiero. ibid. Neem. 2. Bro. itin. 9.

242.

VALLIS CADAVERVM, quæ inter montem Caluariæ & mœnia Ierusalem Ierem. 31. Liran. ibid.

lem sita est, nomen inde habens, quòd ibi cadauera, ossa, & cineres eorum, qui in monte Caluariæ morte puniti aut combusti erant, proijciebantur. Quamobrem & milites Christi crucifixores, postquam latronum, qui cum Christo crucifixi erant, fregissent crura, ob imminentem vesperam & diem festum, eorum cadauera & cruces, simul & Christi iã sepulti Crucem ac titulum in hanc vallẽ præcipitãuerunt. Super quæ deinde egestis ac exoneratis ciuitatis sordibus, vallis tandem tota oppleta fuit. atque hac ratione triumphale illud crucis lignum sub magno sordium aceruo trecentis ferè annis altè sepultum iacuit. Simili modo eiusdem ciuitatis incolæ, haud secus quàm si ad delendam omnem Christi memoriam conspirassent, sepulcrum Domini vehementi iniecto aggere prorsus obruerũt. Et Gentiles quoq; nequaquam Iudæis in hoc studio inferiores, in crucifixionis loco marmoream impuræ Veneris statuam ac fanum, in resurrectionis autem loco, Iouis idôlum, in Bethleem verò ad præsepe Saluatoris, simulacrum & lucum Adonidis impudici Veneris amasij collocauerũt; vt Christiani Christum prædictis in locis adoraturi, ea simulacra adorare viderentur. Cæterùm non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum; qui huiusmodi tam Iudęorum quàm Gentilium impietate passionis suæ trophæa, quæ Christiani propter varias persecutiones ægrè custodire potuissent, ab impiorum manibus seruauit illęsa: tanto gloriosiori honore à Christianis exaltanda, quãto maiori ignominia ab inimicis suis fuerant contempta.

Ioan. 19. Euseb. in vita Constant. lib. 3. cap. 24. Hier. to. 1. epist 13. ad Paulinũ & to. 3. in loc. Act. Apost. lit. H. Ambr. to. 3. in Orat. funebri Theodosij Imperat. Paulin. Nolan. epist. 11. ad Seuerum Sulp. Ruffin. in Euseb. hist. Eccl. li. 10. cap. 7. & 8. Soc. 1. hist. Eccl. 13. Theodor. 1. hist. ecc. 18. Sozom. 2. hist. eccl. 1. Niceph. 8. hist. eccl. 28. 29. 30. & 50. Breui. Roman. Petr. de Natal. in Catal. Sanctorum lib. 4. cap. 117. Bro. itin. 6. Breid. 12. Iul. & 13. Iulij. Sal. tom. 7. cap. 3. 4. 5. 6. 7. & tom. 8. c. 3. Pas. d. 214. 225. 226. & 227.

Anno enim post Christum natum trecentesimo vigesimo sexto pace iam Ecclesiæ reddita, & celebrata contra Arium à trecentis octodecim Episcopis Synodo Nicena, B. Helena Augusta, pij Constãtini Imperatoris pia mater fermè octogenaria, Diuina admonitione conquirendæ Dominicæ Crucis studio Hierosolymam cum exercitu profecta, eadẽ simulacra, fana & lucos, post annos circiter centum octoginta euertenda curauit. Ac nullum non mouens lapidem vt absconditæ Dominicæ Crucis locum cognosceret, viros de Iudæis peritissimos vt propriæ impietatis iudices exquisiuit, & accitos in Hierosolymã congregauit. Cùm ergò illi coram Imperatrice comparuissent, & de loco Dominicæ passionis rogati, eum nequaquam voluissent indicare, quæsito prætextu quòd nullã eius rei haberent notitiam, præcepit Imperatrix eos omnes igne cremari. Qui sibi timentes, tradiderunt ei Iudam quẽdam, virum in gente sua ætate præstantem, qui puer à parentibus suis de his quæ Imperatrix scire ab illis cupiebat, fuerat instructus. Tum illa cęteris dimissis Iudam compellans, Mors, ait, & vita apposita sunt tibi, si nõ ostenderis mihi Crucem Christi: quodcunque volueris elige. Ille verò tergiuersans, varijs sermonibus moras nectebat. timebat enim (id quod reuera factum est) per crucis prædicationem leges & traditiones Iudaicas fore abolendas. Instat Imperatrix, vrget vt secretum prodat, varijsque mortis minis hominẽ premit. At cùm nihil verbis proficeret, ad rem ventum est. Nam in puteum aqua vacuum demittitur, & inedia periturus excruciatur. Cùm autem omni cibo sex diebus fuisset destitutus, die septimo extrahi petijt, & se Crucem Dominicam indicaturum promisit. Extractus igitur ad locum concitus vbi iacebat sancta Crux perrexit: & fusis ad Deum precibus, sanctæ Crucis lignũ supplex ostendi sibi postulauit. Præstitit Deus precibus auditum, & locum vbi Diuina recondita iacebant passionis suæ insignia, euidenti miraculo demõstrauit. Nam subitò terra commota est, & aromatum miri odoris vaporem exhalauit. Quo miraculo venerabilis Imperatrix de loci testificatione confirmata, iussit illicò in ipsum locum operã fossionis accingi. Parataque mox ciuium pariter & militari manu, breui laborem istius molitionis hausit. Nam exportatis sordibus in altum defossas tres cruces inuenit, & seorsim ab alijs ligneam illam tabulam, quæ olim Cruci Dominicæ imposita, titulum Hebraicè, Græcè, & Latinè à Pilato scriptum continebat. At verò cùm ex tribus crucibus, cuinam Christus affixus fuisset, non appareret, sapientissimus ille Macarius Hierosolymorum Episcopus tali via id inuestigare aggressus est. Nobilis quædã mulier Hierosolymis morbo quodam grauissimo, eoque planè insanabili diu afflicta fuerat: ad quam in lecto decumbentem, iamque morti proximam Hierosolymorum antistes sibi Imperatoris matre ac alijs qui aderant assumptis, venit. atque vt prius Deum precatus esset, dedissetque inspectantibus illud signum, nimirum, eam esse Domini crucem, quæ mulieri adhibita, morbo illam liberaret. adhibuit primò vnam ex tribus, & nihil profecit. adhibuit secundam, & ne sic quidem aliquid actum est. vt verò tertiã admouit, repentè lecto exiliens mulier sanitati restituta est. Quo admirando spectaculo Iudas totus cõmotus, ex Iudæo factus est Christi confessor, & sacramento Baptismatis initiatus, à quærẽda cruce Quiriacus fuit nominatus. qui postmodum Hierosolymorum Episcopus, Crucigerorum ordinẽ dicitur instituisse, & sub Iuliano apostata, glorioso Christi martyrio coronatus esse. Interim Imperatrix inuenta Dominica Cruce, aggerem quoque, qui sacrum Domini occultabat sepulcrum, quod diu sub illo abstrusum iacuerat, asportauit. Quo facto, mox illud emersit, & in eo clauos, quibus saluator noster cruci suffixus fuerat, repperit; ibidem quoq; coronam spineam inuenisse videtur. Ex quo tempore cautum est, ne crux ad supplicium cuiquam adhiberetur. & decretum, vt singulis annis tertia Maij huius inuentionis festum celebraretur.

De Cons. dist. 3. cap. Crucis.

Imperatrix voti sui facta compos cupiens excolere locos, in quibus salutaria nobis mysteria, incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis, atque ascensionis sacramentis Domi-

Dominus redemptor noſter impleuerat, artifices materiæ cuiuſque generis vndique cogere, templaque in ſanctis illis locis ſupra triginta, ob magnitudinem ampliſſima, & ob ſplendorem illuſtriſſima extruere cæpit. Inter quæ illa quæ in hoc loco condita eſt Baſilica reliquos totius Orbis amplitudine, atque pulchritudine longè excellit. nam auratis co ruſca laquearibus, & aureis diues altaribus, marmoreis ſeptuaginta tribus columnis fulcitur. & tam reſurrectionis, quàm crucifixionis locum ſub vno eodemque tecto comprehendit; quod in ſui medio, rotundo patet foramine apertum, ſub quo, in inferiori Eccleſiæ parte Dominicum conſiſtit ſub dio ſepulcrum, cui paſſionis Chriſti theatrum mons Caluariæ, nunc vigintiocto pedes altus, chori loco adhæret; qui octodecim gradibus, quorum ſinguli pedem & ſemiſſem in altitudine continent, ſui acceſſum præbet. Ex quo rurſus in locum vbi Crux inuenta fuit, quadraginta octo gradibus fit deſcenſus. His ita geſtis, Imperatrix Dominicam Crucem diuiſit, & partem quidem thecis argenteis incluſam pro monumento in dicta Eccleſia reliquit: partem verò cum ſalutiferæ Crucis titulo, corona, lancea, ac clauis filio ſuo Conſtantino attulit. quæ Romæ in Eccleſia ſanctæ Crucis in Ieruſalem, ædificata in ædibus Seſſorianis, fuerunt repoſita; vbi etiam pars Crucis Dominicæ, & titulus Hebraicis, Græcis, & Latinis literis conſcriptus (quem ſe pluries & vidiſſe, & legiſſe teſtatur Xantes Pagninus, concionator Apoſtolicus, & bibliorum fidus interpres) item ſpongia, duæ ſpinæ è corona, & vnus ex clauis hodie etiamnum ſeruantur.

Pag. in lib. interpret. Hebraicor. Græcorũq; nominum, quæ in ſac. Script. inueniuntur, biblijs à ſe tranſlatu adduo, in dictione Nazaren.

Præter ſalutaris ligni partem, de qua iam dictum eſt, ſeruatur adhuc in eadem Dominici ſepulcri Eccleſia, lapis quidam columnæ figuram exprimens, cui Chriſtus in domo Pilati, cùm ſpinis coronaretur, inſedit. Porrò inter cætera quæ in hac Eccleſia notatu reperiuntur digna, illud minimè omittẽdum eſt, quòd hîc omnes ex Chriſtianis Hieroſolymorum Reges ſibi ſepulturam elegerunt. In primis verò primus Hieroſolymitanæ vrbis Chriſtianus rex Godefridus de Bullion, cùm viuus hanc eccleſiam opimis ſacerdotijs atq; Canonicis doctrina & ſanctitate eximijs exornaſſet, qui horis diurnis ac nocturnis Diuina ibi peragerent myſteria, illiſque ſplendidiſſimas circum templum ædes extruxiſſet, tum etiam mortuus magnifica & digna tanti Principis corpore ſepultura magnoperè nobilitauit. Cui Principi, vt apud vetuſtum ſcriptorem reperi, quidã huiuſmodi epicedium cecinit:

M. Attil. Serran. de 7. vrbis eccleſ.

VVil. Tyr. bel. ſacr. l. 9. cap. 9. & 23. & libr. 11. c. 31. & lib. 12. ca. 3.

Francorum gentis, Sion loca Sancta petentis,
Mirificum ſidus, Dux hic recubat Godefridus,
Aegypti terror, Arabum fuga, Perſidis error.
Rex licet electus, Rex noluit intitulari,
Nec diademari, ſed ſub Chriſto famulari.
Huius erat cura ſua Sion reddere iura,
Catholiceq́; ſequi pia dogmata iuris & æqui,
Totum ſciſma teri, circa ſe iuſque foueri,
Et ſic cum ſuperis potuit diadema mereri.
Militiæ ſpeculum, populi vigor, anchora cleri.
Huic virtute pari frater datur aſſociari,
Baldvvin inſignis, gentilibus & ſerus ignis.

Hic Balduinus, cuius duo poſtremi verſus meminerunt, germano fratri ſuo Godefrido in regno Hieroſolymitano ſucceſſor, atque inclytus Chriſtianæ religionis propagator fuit. qui inter alia præclarè à ſe geſta Aconem vrbem lõgè munitiſſimam terra marique oppugnans expugnauit, Saracenos fudit, Aegyptios ſuperauit, & Calipham eorum regem interemit, ac mortuus non alibi quàm hîc ſepeliri voluit. Cuius monumentum perinde vt & fratris ſui Regio prorſus ſumptu extructum, atque æterna heroum de Bullion memoria non indignum etiamnum cum fratris ſepulcro extat. in quo ſic legitur:

Sa. in epiſt. ad Ioan. Lotharingiæ Cardin.

Rex Balduinus, Iudas alter Machabæus,
Spes patriæ, vigor Eccleſiæ, virtus vtriuſque.
Quem formidabant, cui dona tributa ferebant
Cedar, Aegyptus, Dan, ac homicida Damaſcus,
Proh dolor in modico clauditur hoc tumulo.

Pari religione ſex reliqui Reges, qui poſt Balduinum Hieroſolymis regnauerunt (inter quos numeratur Theodoricus ſextus, Illuſtriſſimus Hollandiæ Comes) ſuam in eodem loco eligentes ſepulturam, non minori cultu, quàm priores illi, ſuæ ibidẽ magnificentiæ ſigna reliquerunt. Siue ergo inuentionis Dominici ſepulcri primordia ſpectes, quando ſub Auguſta Helena auguſto templo eſt incluſum, ſiue poſteriora eius tempora cùm Chriſtianorum Regum ſumptibus ditiſſimè eſt dotatum, eorumque monumentis nobilitatum, ſemper illud Iſaiæ vaticinium locum habuit: In die illa radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorum, ipſum gentes deprecabuntur, Et erit ſepulcrum eius glorioſum. Quod nec nunc quidem veritate caret, cùm inter barbaras illas gentes Franciſcini Ordinis patres, alijque Chriſtiani nominis monachi, non Latini ſolùm, ſed Græci quoque, Armeni, Indi, aliarumque diuerſiſſimarum nationum homines, diuerſis licet cæremonijs, vna tamen fide vnum Chriſtum in diſtinctis huius Eccleſiæ locis venerentur, ac quotidianis ſacrificijs adorent. Et quo nihil potuit accidere ſepulcro glorioſius, huc ex ſingulis Orbis partibus omnis ſexus, ætatis, atque fortunæ homines confluunt, alij vt beneficia Chriſti experiantur, pœnitudinem pro peccatis agentes, alij verò vt pro expertis beneficijs vota ſoluant, & munerũ largitori gratias agant: Omnes autem, vt Chriſtum magnificent, eiuſq; Diuinam virtutem etiam in medio inimicorum eius prædicent. Tali pietate ante annos circiter mille octoginta, inſignis illa peccatrix Maria Aegyptiaca præ occidentalibus huius Eccleſiæ foribus cum lacrymis orans, (vbi ſacellum in eius honorem erectum adhuc viſitur) Diuinam experta clemẽtiam, à vita

Vuilh. bell. ſac. lib. 13. c. 28. & li. 15. c. 27. et li. 18. c. 34. & li. 20. c. 33. Et bell. ſacr. continuat. lib. 1. cap. 3.

Iſaia 11.

Sal. tom. 8. ca. 1. & 2.

Hieron. to. 1. epiſt. 7. ad Marcellam.

Vide Petri Caniſ. li. 5. c. 20. operis de B. Virg. qui citatur à D. Tilm. Bred. li. 2. collat. ſacr. cap. 4.

à vita sua, quam perditè egerat, ad pœnitentiam conuersa: vltra Iordanem in desertum secessit, & corpus suum varijs exercitijs sibi in seruitutem redigens, omnibus sanctissimę vitæ exemplo fuit.

Postremò, quod vel maximè ad Dominici sepulcri gloriam facit, gloriosum id sit oportet, cùm hinc gloriam suam quærãt qui nobiles haberi volunt. Antiqua enim cõsuetudine à maioribus nostris receptum est, vt ex Christianis (qui sacra illa loca inuisunt) legitimi thori, orthodoxæque fidei, & boni nominis nobiliores quiq; iuxta hoc sepulcrum solemni quodam ritu magis nobilitentur, & in equestris ordinis milites, quos auratos vocare solent, inaugurentur.

Cùm ergo præclara hæc Dominicæ passionis insignia tot fuerint operta annis, & ne gentibus quidem in ædificatione fani ad ipsam fabricam terram egerentibus, reuelata, nonne Diuino consilio latuerunt, vt tunc inuenirentur, cùm religiosè quærerentur?

243.

2. Par. 33. Ioseph. 6. bell. 13. Ioseph. 15. & 18.

VALLIS Fontis Gion. de qua in libr. Paralipomenon, & in Iosepho legitur.

244.

2. Re. 5. 23. 1. Par. 11. 14. Isaia 17. Hier. ibid. & de loc. Hebr. lit. E. & R. Ioseph. 7. antiq. 4. Broc. iti. 7. Breid. ibid.

VALLIS Raphaim, id est, gigantum. Vallis est ad vrbis occidentem amplissima & potentissima, quę à septentrione incipiens, & versus austrum longè lateque se extendens, optimi tritici, vini, olei, ac frugum omnium olim fuit feracissima. In qua Dauid Philisteos ingenti exercitu ipsum bis inuadentes, Deo adiuuante bis fudit ac fugauit.

245.

Act. 8. Broc. iti. 6. Sal. tom. 8. cap. 5. Ioseph. 8. antiq. 7.

VIAE in Bethleem, Emauntem, Gazam, & Ioppen. quas Salomon, sicut & cęteras vias regias, quæ Hierosolymam ducebant, silice strauit: tùm vt vltrò citroque commeantibus essent faciles; tùm ad ostentandam hac quoq; parte Principatus sui magnificentiam.

246.

VIA in Silo, & Gabaon, de qua Brocard. itiner. 6.

247.

Pas. d. 210.

HIC Christus, secundum maiorum traditionem, rursus sub cruce corruit.

248.

Lucæ 23. Breid. 14. Iulij. Sal. tom. 8. cap. 7. Pas. d. 211.

HIC Iesus ad mulieres lamentantes conuersus, Filiæ, inquit, Ierusalem, nolite flere super me, sed super vosipsas flete, & super filios vestros, quoniam ecce venient dies, & cætera. Vbi postea extructa fuit ecclesia: cuius nunc ne quidem vestigia apparent.

249.

HIC CHRISTVM vltimò sub cruce cecidisse antiquorum traditio est. qui locus etiamnum lapide crucis figura insignito signatus, à peregrinis mira deuotione exosculatur.

Breid. 13. Iulij. Pas. d. 181. & 212.

250.

HIC Christo vestimenta, quæ iam saucio eius corpori & concreto sanguini inhærebant, nõ sine vulnerum renouatione (quæ maiorem, quàm prima vulneratio solet inferre dolorem) extracta sunt. Atque ibidem, donec quæ ad erigendam crucem erant necessaria pararentur, nudus crudis vulneribus vento & frigori expositus, super lapidem (vt tradunt) sedens, vino myrrhato felle mixto potatus est.

Psalm. 38. & 68. Isaia 63. Matth. 27. Marc. 15. Breid. 12. Iulij. Pas. d. 213.

251.

HIC CHRISTVS supinus in crucem stratus & expansus est, eiusque manus & pedes ferreis clauis perforati, ac cruci adfixi: teneraque ipsius membra ea vi in cruce extensa, vt luxarentur artus eius, & dinumerarentur omnia ossa eius.

Psalm. 21. Zach. 13. Ioan. 20. Sal. tom. 7. cap. 4. Pas. d. 214.

252.

HIC locus ille est totius Orbis terrarum sacratissimus, atque æterna memoria dignus, vbi cunctis spectantibus Crux affixum sustinens Christum, cum ingenti omnium membrorum viscerumque eius concussione ac dolore, ipso meridie festi Paschæ in foramen rupis Caluariæ posita est. In cuius suprema parte lignea alba tabula affixa fuit, quę titulum, mortis eius causam exprimẽtem manu Pilati exaratum, huiusmodi Hebraicis, Græcis, & Latinis verbis & literis continebat.

Matth. 27. Marc. 15. Lucæ 23. Ioan. 19.

ישוע נוצרי מלך היהודים.

Ἰησοῦς ὁ Ναζαραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

IESVS NAZARENVS REX IVDAEORVM.

Ea autem positione Crux Iudæorum studio fuit erecta, vt Christus dorsum suum cõtra Ierusalem haberet, faciem autem versus Occidentem. Indignum enim eum reputabant quem sanctæ vrbis aspectu dignarentur. Neque verò hoc fortuitò factum esse, aut mysterio vacare putandum est. quin potiùs singulari Dei dispensatione suæ ipsius miseriæ, ac nostræ fælicitatis hac ratione non falsi videntur fuisse prophetæ. eoque facto prænunciasse, quod fore Ieremias prædixerat: Sicut ventus vrens dispergam eos coram inimico: dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Nam cùm in toto Orbe coram inimico Diabolo sint dispersi, ait Hieronymus, & diebus ac noctibus in Synagôgis Satanæ inuocent nomen Dei, dorsum & non faciem suam ostendit eis Deus, vt in-

Hieron. in Mar. c. 15. Sedul. l. 4. Ioann. Damasc. li. 4. Orthodox. fidei ca. 13. Beda in Luc. 23. Breid. 12. Iulij. Sal. tom. 7. cap. 5. Pas. d. 222. P. Montan. in Passion. Domini. Io. Molan. de pictur. Ierem. 18. Hieron. in Iere. c. 18.

vt intelligant eum ſemper recedentẽ, & nun-
Pſalm.58. quam ad ſe venientem. idque in die perditio-
Iſaia 10. nis eorum, hoc eſt, omni tempore poſt paſſio
nem Saluatoris vſq; ad finem ſæculi: vt poſt-
Rom.9.11. quam ſubintrauerit plenitudo gentium, tum
reliqui populi Iſraël conuertantur, & ſalui fi-
ant. Noſtræ verò fælicitatis ſua immanitate exiſtimo fuiſſe prænuncios. quòd pijſſima Chriſti ad occaſum exporrecta facies non aliud mihi denotaſſe videatur, quàm quod multo antè tempore regius Propheta fuerat vaticinatus, cùm diceret: Oculi eius ſuper gẽ-
Pſalm.65. tes reſpiciunt. Super nos enim miſericordiæ ſuę oculos à paſſionis ſuæ tempore apertos & fixos habens, vſque in Mundi finem benigna nos facie adſpicere non deſiñet. Quapropter etiam meritò nos Chriſtiani, vt huius rei nõ immemores nos eſſe oſtendamus, ferè ad orientem verſi oramus, & cum beatiſſima virgine Maria, & SS. Apoſtolis facie ad orientem conuerſi, Chriſtum mori, aſcendere, & iudicatum deſcendere, ac deniq; paradiſum reddere contemplamur.

Hoc igitur ſitu Dei filius in crucem ſuffi-
xus, tribus horis nudus, ſaucius, cruentus, &
Greg. Nazianz. in Tragœd. Chriſtus Patiens. ſpinis tempora redimitus, in grauiſſimis tormentis medius inter duos latrones pependit, velut ſocius criminis, qui ſocius erat ſupplicij. quod futurum prædixerat Iſaias, cùm ait:
Thren 1. Iſai. 53. Et cum ſceleratis reputatus eſt. Quem interim in tantis malis prætereuntes Iudæi, Prin-
Marc.15. Luca 22. cipes ſacerdotum vnà cum ſcribis & ſenioribus populi, nec non milites, atque ipſi etiam vtrinque ſuſpenſi latrones, pro conſolatione, quæ omni afflicto debetur, indignis modis deriſerunt, ac velut exprobrantes iam victo, ludibrij cauſa motis capitibus dicebant: Vah, qui deſtruis templum Dei, & in tribus diebus illud reædificas: ſalua temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce. Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere. Si Chriſtus Rex Iſraël eſt deſcẽdat nunc de cruce, & credimus ei. Confidit in Deo: liberet nunc eum ſi vult; dixit enim, Quia filius Dei ſum. & multa alia. Ieſus autẽ hæc omnia longè ipſa cruce acerbiora ferens patientiſſimè, adeò ea vltus non eſt, vt pro ipſis etiam inſul-
1. tantibus deprecatus ſit, dicens: Pater, dimitte
illis: non enim ſciunt quid faciunt. & alteri è
latronibus miſericordiam poſcenti paradi-
2. ſum promittens, dixerit: Amen dico tibi, Hodie mecum eris in Paradiſo. Tum verò dilectam matrem ſuam, dilectumq; diſcipulum intuens, virginemque virgini commendans,
3. dixit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde diſcipulo: Ecce mater tua. qui ex illa hora accepit eam in ſua. Dum hæc ita gerũtur, Sol, quæ fabricator Mundi in cruce patiebatur ſupplicia non ſuſtinens, quaſi lugens faciem ſuam obduxit, & ab hora ſexta, cùm maximè feruere ſolet, vniuerſam terram vſque ad horam nonam caligine obtexit.

Tunc Ieſus à Patre ſe derelictum conque-
4. rens, magna voce clamauit, dicens: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? Hoc peracto, quo omnia quæ per Prophetas de ipſo ſcripta erant, implerentur, dixit, Sitio. 5.
Continuò accurrẽs quidam, vt ipſi videretur deferre obſequium, cùm acceptam ſpõgiam aceto impleuiſſet, impoſuit arundini, dabat- Pſalm.68.
que ei vt biberet. vehementer ſitiebat Ieſus hominum ſalutem, ſed Iudæi præter fel & acetum nihil offerunt. Simulatque verò acetum Ieſus guſtaſſet, dixit: Conſummatum eſt. 6.
ſignificans iuxta patris ſui volũtatem ritè ſa- Hebr.5.
crificium peractum eſſe. Ac mox iterum voce magna clamans profuſis lacrymis, Pater, ait, in manus tuas commendo ſpiritum me- 7.
um. & inclinato capite vir florenti ætate expirauit, hora nona diei vigeſimi quinti menſis Martij, annos à natiuitate emenſus triginta tres, menſes tres, incarnationis autem ſuæ anno trigeſimo quarto iam præciſè cõpleto.

Tali ſacrificio ſummus atque æternus ille
Pontifex charitate, qua maior nulla eſſe po- Roman.5.
terat, ardẽs, pro humani generis redemptio- Heb.5.9.
ne ſemetipſum in holocauſtum & hoſtiam 1.Pet.1.3.
pacificam Deo Patri obtulit; ſuaque morte 1.Ioan.1.
mortem deſtruxit, Satanam vicit, infernum Apocal.1.
confregit, vitam reparauit, ac credentibus cęlum regnumque æternum aperuit. Quapro- Io. Mandeuil.
pter & à maioribus noſtris in circumferentia
foraminis, cui Crux Chriſti infixa fuit, hæc Paſ.d.222.
Pſalmographi verba Græcis literis olim quidem argento, nunc autem cupro inſculpta ſunt.

ὧδε ὁ θεός βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰῶνος εἰργάσατο σωτηρίαν Pſalm. 73.
ἐν μέσῳ τῆς γῆς, hoc eſt. Hic Deus Rex noſter ante ſæcula, operatus eſt ſalutem in medio terræ.

Qua quidem vnica tam cruenta oblatione legitimè facta, noluit ſtatim à morte à cru-
ce deponi, ſed vti viuus, ſic quoque vita de- Paſ.d.223.
functus tribus ex cruce horis omnibus ſpecta & 224.
culo ſuſpenſus, ſicut vniuerſa membra cruciatibus expoſuerat, ita nobis omnem ſanguinem ad nouiſſimam cordis vſque guttam effundere, & fontẽ in ablutionem peccatorũ,
de quo in gaudio haurire poſſemus, aperire Zach. 13.
voluit. Vnus ergo militũ lancea latus & cor Iſai.12.
eius perfodiens atque aperiens, protinus ex Zach.12.
vulnere ſanguis & aqua tanquam vberrimus fons profluxit. ex quo ſicuti ex cæteris quatuor vulnerum riuis, omnibus Sacramentis ſua ſacrificandi virtus, & Eccleſia ſua ſalus emanat. Interea verò omnia teſtata ſunt Domini ſui mortem. Velum templi in duas partes ſciſſum eſt, terra concuſſa eſt, monumenta aperta ſunt, mortui ſurrexerunt, & petræ, Iudæis cordis exprobrantes duritiem, ruptæ diſſilierunt. Cuius rei etiam hoc præclarum in petroſo Caluariæ monte adhuc extat argumentum; ibi enim conſpici etiamnum poteſt illa, quæ ſub manu Chriſti læua, & à ſiniſtris pendẽtis latronis in cruce, in morte Domini facta eſt ſciſſura, in qua Dominici ſanguinis colorem adhuc deprehendere licet. Scribit Euſebius, quod Lucianus Antioche-
nus preſbyter, vir moribus, continentia, & e- Euſeb. hiſt.
ruditione præcipuus, ad tribunal iudicis ad- eccl. lib. 9.
ductus, coram Præſide & populo inſigni ora- cap.6.
tione Chriſtianæ religionis rationẽ reddens, Bro. itin.6.
inter alia fidei, quæ adducebat teſtimonia, et- Breid.12.
iam Iuuig.

Sal.tom.7. cap. 4. Pas.d.214. & 222. iam hanc scissuram testem adhibuerit, dicẽs: Adstipulatur his ipse in Hierosolymis locus, & Golgothana rupes sub patibuli onere disrupta. Hæc Lucianus. Cuius quidẽ scissuræ ea est latitudo, quòd humani corporis crassitiẽ facilè capere possit. Profunditas verò tanta, quòd ab huius rei curiosis dimissa bolide nequaquam potuerit inuestigari, vt verisimile sit, in infernum vsque patere. & quemadmodum latroni dextero via per Christi mortem (Luca 23.) in cælum reserata est: ita per petræ huius scissuram latroni sinistro (vt olim rebelli Core) (Num.16.) viam in infernum apertam esse. Ex quo patet quàm verum sit, quod de ipsis ait Hieronym. (Hieron. in Marc. 15.) Christus, inquiens, vnum reliquit sinistrum, alterum assumit dexterum, sicut in die iudicij faciet. ex simili crimine, dissimiles sortiuntur fines. alter antecedit Petrum in paradisum: alter Iudam in infernum. Confessio breuis, vitam acquisiuit longam: & blasphemia finita, pœna plectitur æterna. huc vsque Hieronymus.

253.

Ioan. 19. Luca 2. Breid. 12. Iulij. Sal.tom.7. cap. 5. Pas.d.225. Beth.fer.6 HIC B. Maria, cum Ioanne, Magdalena, & alijs mulieribus, firma mentis fideique constantia stetit, quindecim vlnis, quæ nunc octodecim gradibus metiuntur, à Cruce Domini separata. vbi iuxta Simeônis vaticinium animam eius doloris gladius transiuit; & corporis dolores, quorum in partu & morte fuit expers, animi doloribus duplicauit. Ibidem verbis Christi Ioanni est commendata: & Ioannes in Mariæ filium adoptatus. qui locus (vt cæteri) pia adhuc veneratione à fidelibus decoratur.

254.

Ioan. 19. Breid. 12. Iul. Sal.tom.7. cap. 3. Pas.d.214. Psalm. 21. HIC milites Christi crucifixores partiti sunt inter se vestimenta Christi: & pro tunica eius, quæ sic erat contexta vt dissui nõ posset (quæ Augustæ Treuirorum etiamnum religiosè seruatur) fortiti sunt: vt perficeretur, quod dixerat Propheta. Diuiserunt sibi vestimenta mea, &c.

255.

Breid. 12. Iulij. Pas.d.225. Beth.sabb. HOC loco, tredecim à Cruce Domini gressibus distante, exanime Christi corpus à cruce depositum, moxque sepulturæ tradendum, in sinum B. Mariæ collocatum esse, maiorum traditione accepimus.

256.

Matth. 28. Breid. 12. Iulij. Pas.d.181. Breu.Rom. in hym. Tristes erant Apostoli. HIC CHRISTVS mulieribus ab eius sepulcro Hierosolymam regredietibus occurrit, easque salutauit: quæ amplexæ & osculatæ pedes eius, adorauerunt eum.

257.

Marc. 16. Luca 24. HAC CHRISTVS, peregrini forma cum duobus discipulis Emauntem iuit: eisque inter eundum Moysi & omnium Prophetarum scripturas in se impletas, interpretatus est.

LOCI AD SEPtentrionem Vrbis.

258.

CASTRA CHALDAEORVM. ab hac aquilonari vrbis parte Nabuchodonosor rex Babylonis & Chaldæi Hierosolymam oppugnauerunt & expugnauerunt. (4. Reg. 25. Ierem. 1. 39. 52.)

259.

CASTRA ROMANORVM, quæ posita erãt inter turres muliebres, & Psephinam turrim. Ab hac parte, eaque trino muro circundata, (qua sola vrbs expugnari poterat, cùm aliàs per circuitum vnius licet validi muri habens ambitum, in petrosis ac præruptis rupibus posita, vallibusque inuijs cincta, inexpugnabilis esset) Titus & Romani Hierosolymam oppugnarunt. ac primò quidem expugnarũt murum primum, qui & exterior ac tertius vrbis murus erat. deinde murum secundum. Post murum tertium, qui & antiquus dicebatur. Tum Antoniam arcem: Postea templum, quod instar castri munitũ erat. Postremò autem montẽ Sion, omnium munitissimum. Ab eodem quoq; latere cùm Christiani vrbem oppugnarent, Godefridus de Bullion iuxta Portam Ephraim primus murum transcendit, & suis cum fratribus ac socijs mox portam aperiens, vrbem cepit. Quam etiam Saraceni eadem parte obsidentes, à Christianis extorserunt. (Ioseph. 6. bell. 2. 3. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 7. bel. 1. 2. 4. 9. 10. 15. 16. VVil. Tyr. bell. sacr. lib. 8. ca. 5. & 18. Cõtinuatio bell. sacr. lib. 1. ca. 7.)

260.

COLLIS GAREB. qui iuxta Ierusalem ad boream situs est. (Ierem. 31. Hieron. in loc. Hebr. lit. G.)

261.

EREBINTHONICVS vicus septentrionalis. (Ioseph. 6. bell. 13.)

262.

HORTI & prædia, macerijs ac sepibus munita. vbi Titus vrbem exploraturus, periclitabatur. (Ioseph. 6. bell. 2. 4. 7.)

263.

MAVSOLEVM Helenæ Adiabenorum reginæ (quæ Hierosolymitanis fame laborantibus frumento succurrit) ab ipsa versus boream tertio ab vrbe stadio, tribus pyramidibus magnificè extructum. in quo sepulta est cum Izate filio suo. quod tempore Eusebij atque Hieronymi etiamnum extabat. (Ioseph. 20. ant. 2. 3. & 6. bell. 2. 5. 6. Eus. 2. hist. eccl. 12. Hier. to. 1. epist. 23. ad Eustoch.)

264. MONS

264.

Io. 6. bell. 13. MONS SEPTENTRIONALIS. vbi Pompeius castra posuit.

265.

Act. 12. Ioseph. 19. ant. 8. & 6. bel. 4. 13. MONVMENTVM HERODIS Agrippæ, qui ob animi elationem ab Angelo Domini percussus, à vermibus consumptus expirauit.

266.

Ioseph. 11. ant. 8. & 2. bel. 24. & 6. bel. 3. 4. SAPHA, Græcè Scopos, id est, specula. Locus est versus septentrionem septem à ciuitate stadijs distans; sic nominatus, quòd ibi vrbs templumque conspici poterant. Hic Iaddus pontifex pontificali, & sacerdotes sacerdotali cultu, atque omnis populus albis vestibus induti, Alexandro Macedonum Regi (qui ob magnitudinem rerum gestarum Magnus appellatur) occurrerunt, cùm ad destruendam Ierusalem cum exercitu veniret. Quem sic ornatum videns Alexander, mox deposito furore supplex Dei nomen, quod in rationali pontificis aureis literis fulgebat, adorauit; pontificemque veneratus est. Deinde vrbem ac templum ingressus, victimas Deo immolauit, & magna Iudæis priuilegia concessit. Ibidem etiam Cestius & Titus prima sua fixerunt castra.

267.

Ios. 6. bel. 4. & 7. SILVA frugifera, quam Titus excidit.

268.

STAGNVM serpentum, quod olim Bethara vocabatur. Io. 6. bel. 4.

269.

VIA, per quam in Samariam & Galilæam iter erat. Broc. iti. 6.

270.

VICVS IERVSALEM. cuius in Neemia fit mentio. Neem. 3.

OPERIS CONCLVSIO.

HAEC sunt, Christiane Lector, præcipua & insigniora Hierosolymę vrbium quōdam clarissimæ templique augustissimi loca: ex quorum collocatione reliquorum situm facilè cognoscere poteris. Itaque si quid rectè delineatum aut descriptum à nobis est, Deo Opt. Maxi. à quo bona cuncta fluunt, tribuatur gloria: si quid verò perperam, meæ hoc imputetur imperitiæ, non malitiæ, qui cùm aurum, argentum, gemmasve ad templi ornatum dare non potui, sincero corde ad Ecclesiæ illustrationem parum olei offero, confidens gratum id fore, tùm Christo, qui viduam pauperem duo minuta dantem probauit: tùm veris Christianis, quos à Christo capite non decet esse degeneres.

Vale.

MISCELLANEA VARIORVM LOCORVM.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

FVERAT autori nostro animus adiungere vicinorum locorum descriptionem extremis quibusq; tribubus, sed quoniam, vt alia, etiam hæc morte præuentus imperfecta reliquit, ea vt in Aduersarijs inuenimus, nullo certo ordine in hunc locum congessimus: nã si quæ fuerunt, quæ confinij aut viciniæ rationem habebant, quorumq; descriptio in tabula exhiberi saltem pro parte poterat, ea libenter adiecimus. Poterant absque magno incommodo omitti hæc, quoniam multa & varia ad harum rerum perfectam tractationem requiruntur; sed mihi quidem iustissima excusationis caussa est, vt quæque inueni, vt debui, cum fide expressisse. quibus sunt animi ingenui etiam gratias agent, quod vel hac ratione præclarioribus ingenijs sit occasio, illa accuratius, vberius, cum summa studiorum vtilitate persequendi, & quod hîc non tantùm vrbes, regiones, sed etiam montes, fontes, cellulæ describantur, generale omnium locorum nomen præscripsimus, sub quod omnia caderent; vt hîc, si vsquã alibi, Indicis vsus appareat, vbi omnia suo ordine disposita inuenire est. Inuenimus autem nihil ab autore nostro relictum quod huc spectet, nisi in Arabia, Syria, & Ægypto, sed huius postremi nulla hîc mentio, tantùm in deserto Pharan.

LOCA

LOCA EXTERA.

I.

Hiero. epiſ. ad Damaſ. & præfat. in Abdiam.

CELLVLA D. Hieronymi, quæ erat in remotiſſima vaſtiſſimaq; Syriæ ſolitudine, inter Chalcidē & barbaros Agarenos, ſiue Sarracenos; in qua præter feras & ſerpentes, & ſparſim inhabitantes monachos, nullus incolebat. vbi inclytus ille Eccleſiæ Doct. ac verè magnus Theologus, quatuor annos rigidiſſimam agens pœnitentiam, aſſidua corporis afflictione, abſtinentia, cilicijs, ieiunijs, vigilijs, ſtudiorum laboribus, vi lacrymarum, pectoris tunſionibus, incredibili deniq; totius vitæ auſteritate, velut nitri acrimonia adoleſcentiæ maculas diluebat; atq; cum Apoſtolo rebellantem carnem caſtigans, & coërcens, corpus ſpiritui ſeruire docebat. Neq; enim cum alijs monachis aut fiſcellam iunco texebat, & palmarū folia complicabat, vt in ſudore vultus ſui comederet panem, neq; ventris opus ſollicita mente pertractabat; ſed iuxta ſententiam Saluatoris operabatur cibum, qui non perit, & commercium ſolum cum Deo ac libris habebat. Atq; alijs quidem relinquens veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoque deſcriptos, vel vncialibus (vt vulgo aiunt) literis onera magis exarata, quàm codices, pauperes ipſe habebat ſcedulas, & non tam pulcros codices quàm emendatos. Temporis ante omnia maximam ſemper rationem habuit: magnam ſi quidem eius partem tum diuinis contemplationibus, meditationibus; tum ſacrorum librorum ſtudijs partiebatur. Minima portio dabatur ſomno, minor cibo, nulla ocio. Studij laſſitudinem recreabat hymnus aut meditatio; mox veluti integer ad intermiſſam lectionem redibat. Solum illud tempus ſtudijs aut orationibus eximebatur, quod dabat amicis inuiſentibus. Viſebant autem eum in ea ſolitudine nonnunquam Euagrius, & Paulinus Antiochenæ vrbis Epiſcopus, & alij amici; vicinos etiam monachos etiam ipſe aliquando inuiſebat. Cùm ita hîc ageret, iuuenili quodam calore, & puerilium amore ſtudiorum incitatus, plus ſatis aliquando indulſit exprimendis Tullianis, Plautiniſq; dialogis, & hos magis niſus eſt effingere, quàm ſermonem Apoſtolicum: ob quam culpam ſomnio diuinitus immiſſo, raptus fuit ad tribunal Dei, accuſatus quod Ciceronianus eſſet, non Chriſtianus, denique plagis emendatus, ſibi redditus eſt. Quod ipſe quadam epiſtola teſtatur ad Euſtochium.

Præfat. in lib. Iob & tom. 3. epi. 12.

Referam tibi, inquit, meæ infælicitatis hiſtoriam: Cùm ante annos plurimos domo, parentibus, cognatis, & quod his difficilius eſt, conſuetudine lautioris cibi propter Cælorum me regna caſtraſſem, & Hieroſolyma militaturus pergerem, biblioteca, quam mihi Romæ ſummo ſtudio ac labore parauerā, carere non poteram. Itaq; miſer ego lecturus Tullium, ieiunabā: poſt noctium crebras vigilias; poſt lacrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorū ex imis viſceribus eruebat, Plautus ſumebatur in manus. Si quādo in memet reuerſus, Prophetas legere cępiſſē, ſermo horrebat incultus. Et qa lumen cęcis oculis nō videbam, non oculorum putabam culpā eſſe, ſed ſolis. Dum ita me antiquus ſerpens illuderet, in media fermè quadrageſima, medullis infuſa febris corpus inuaſit exhauſtum, & ſine vlla requie (quod dictu quoq; incredibile ſit) ſic infælicia membra depaſta eſt, vt oſſibus vix hærerem. Interim parantur exequiæ, & vitalis animæ calor toto frigeſcente iam corpore, in ſolo tantum tepente pectuſculo palpitabat, cùm ſubitò raptus in ſpiritu ad tribunal iudicis pertrahor; vbi tantum luminis, & tantum erat ex circumſtantium claritate fulgoris, vt proiectus in terram ſurſum aſpicere non auderem. Interrogatus de conditione, Chriſtianum me eſſe reſpondi. & ille qui præſidebat: mentiris ait, Ciceronianus es, non Chriſtianus. Vbi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuum. Ilicò obmutui, & inter verbera (nam cædi me iuſſerat) conſcientiæ magis igne torquebar, illum mecum verſiculum reputans: In infernò autem quis confitebitur tibi? Clamare autem cœpi, & eiulās dicere: Miſerere mei Domine, miſerere mei. hæc vox inter flagella reſonabat. Tandem ad Præſidentis genua prouoluti qui aſtabant, precabantur vt veniam tribueret adoleſcentiæ, vt errori locum pœnitentiæ commodaret, exacturus deinde cruciatum, ſi gentilium literarum libros aliquando legiſſem. Ego qui in tanto conſtrictus articulo vellem etiam maiora promittere, deierare cepi, & nomen eius obteſtans, dicere: Domine, ſi vnquam habuero codices ſeculares, ſi legero, te negaui. In hæc ſacramenti verba dimiſſus, reuertor ad ſuperos: & mirantibus cunctis, oculos aperio, tanto lacrymarum imbre perfuſos, vt etiam incredulis fidem facerem ex dolore. Nec verò ſopor ille fuerat, aut vana ſomnia, quibus ſæpe deludimur. Teſtis eſt tribunal illud, ante quod iacui; teſtis iudicium triſte, quod timui; ita mihi nunquam contingat in talem incidere quæſtionem; liuentes habuiſſe ſcapulas, plagas ſenſiſſe poſt ſomnum, & tanto dehinc ſtudio diuina legiſſe, quanto non ante mortalia legeram. hæc Hieronymus. qui ſicut propter curioſam culti ſermonis voluptatem à Deo Opti. Max. ſeuerè fuit correptus; ita quoq; inter acerrimas & grauiſſimas tentationes immobilis in virtute perſiſtens, mirificis conſolationibus refectus fuit. id quod eadem epiſtola teſtatur, in hunc modum:

O quoties ego ipſe in eremo conſtitutus, & in illa vaſta ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardoribus, horridum monachis præſtat habitaculum, putabam me Romanis intereſſe delitijs. Sedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram: horrebant ſacco membra deformia, & ſqualida cutis ſitum Aethiopicæ carnis abduxerat. quotidie lacrymę, quotidie gemitus, & ſi quando repugnantem ſomnus imminēs oppreſſiſſet, nuda humo vix oſſa hęrentia collidebam;

lidebam; de cibis verò & potu taceo; cùm etiam languentes aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob Gehennæ metum, tali me carcere ipse damnaueram, scorpionum tantum socius & ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiunijs, & mens desiderijs æstuabat in frigido corpore, & ante hominem suum iam carne præmortua, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Iesu iacebam pedes; rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnãtem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. Non depudesco infidelitatis meæ, quin potius plango, me nõ esse quod fuerim. Memini me clamantem diem crebrò iunxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus quàm rediret, Domino increpante, tranquillitas. Ipsam quoq; cellulam meam quasi cogitationum mearum consciam pertimescebam: & mihimet iratus, & rigidus, solus deserta penetrabam.

Sicubi concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus, ibi illud miserrimæ carnis ergastulum, & vt ipse mihi testis est Dominus, post multas lacrymas, post cælo inhærentes oculos, nonnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum, & lætus gaudensq; cantabam: Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus. &c.

2.

Plin. lib. 5. cap. 18. Ptolom. Nig. cõ. 4. Ortelius.

CHRYSORRHOAS, Plinio, Ptolomæo alijsq; cosmographis Syriæ fluuius est; qui ex monte Libano scaturit, & Damascenorum vrbem præterfluit, totusque in deriuationes & paludes consumitur. Nomen ab effectu sortitus est: græcis enim sonat aureus, seu aurum fluens; nam quæcunque loca mundat, opimat.

3.

Ioseph. 15. antiq. 5. & 13. ant. 21. & 14. ant. 8. Nig. cõ. 4.

DION, Ptolomæo Dium, Iosepho Diospolis, oppidum Syrorum iuxta Pellam, quod Iudæorum rex Alexander Iannæus vi subegit, atq; in Iudæorum ditionem redegit. Pompeius verò Magnus Romani exercitus dux, id suis habitatoribus restituit. Iuxta hanc Herodes post acerrimum cum Arabibus conflictum haud incruentam victoriam reportauit.

4.

ESSA, aliâs Essemon, oppidum, in quo Zenonis Philadelphensium tyranni, res preciosissimæ seruabantur. quod Alexander Iudæorum Rex expugnauit, & triplici muro circumdedit. Ioseph. 13. antiq. 21.

5.

BVBASTVS, vrbs AEgypti; à qua & circumiacens regio, & adiacens fluuius nomen habet. Ezech. 30. Hieronym. in loc. Hebraic.

6.

BVSIRIS, metropolis AEgypti, quæ adiacenti regioni & flumini nomen dedit. Ptolom.

7.

Gene. 10. Hieron. in Ezec. c. 27. Tyr. 7. bel. sac. 15. & 10. ca. 5. 13. & 14. cap. 12. 14. & li. 22. ca. 3. Vitriac. cap. 44. Broc. iti. 1. Breid. ibi.

ANTARADVS, quæ & Anteradus dicitur, nunc autem Tortosa appellatur, antiqua & egregia Phœniciæ vrbs est, in littore maris sita; dicta Antaradus, quod Arado insulæ (à qua versus Orientẽ duabus miliaribus distat) è regione opposita sit. Condita dicitur ab Aradio nono filio Chanaan filij Cham, filij Noe. In hac enim prouincia aliquos filiorũ Chanaan habitasse ipsa ciuitatum nomina indicant, qui stupendæ magnitudinis sepulcrum longitudinis viginti cubitorum, atque insignes pyramides ex maximis lapidibus cõpactas, quorum multi hominis excedunt staturam, post se ibidem reliquerunt: quæ etiamnum vno miliario ab Antarado cernuntur. Scribit Clemens D. Petrum Apostolum, cùm ab Hierosolymis Antiochiam petens, Phœnicem circumiret, Antaradi aliquamdiu Euangelium prædicasse; vbi eundem in B. Mariæ Virginis honorem paruam fundasse Ecclesiam, & in eadem diuina mysteria celebrasse Vvilhelmus Tyrensis Archiepiscopus, & Iacobus de Vitriaco Episcopus Ptolemaidensis referunt. Hæc præterquam quod Episcopali sede sit decorata, in hoc etiã alijs multis Ecclesijs præcellit, quod ob quamplurima omnis generis miracula ibi edita, frequenti Christianorum, Saracenorumq; accessu honoretur. Christiani hanc vrbem à Saracenis primum occupatam, circa annum Domini millesimum centesimum secundum in suam receperunt potestatem.

8.

Gene. 10. Hier. ibid. Iosep. 1. an. 12. & 14. antiq. 20. Ezech. 27. & ibid. Hieronym. Tyr. lib. 7. bel. sac. 15. & 13. cap. 2. & 14. 6. 12. 14. & 22. cap. 3. Vitriac. cap. 44. Broc. iti. 1.

ARADIVS, quæ & Arados nuncupatur, perantiqua & munitissima ciuitas est, in Arado insula, augusto duorum miliariorũ freto à Phœnices littore, & ab Antarado vrbe separata. Cuius Ezechiel prophet. ad principem Tyri sermonem dirigens, his verbis meminit: Habitatores Sidonis & Aradij fuerunt remiges tui. Idem paullo infra: Filij Aradij cum exercitu fuerant super muros tuos in circumitu: Condidit, atq; à suo nomine post diluuium appellauit hanc ciuitatem Aradius nonus filius Chanaan, nepos Noe, & cum suis totam insulam possedit. In itinerario Clemẽtis legimus S. Petrum Apostolum matrem B. Clementis in hac ciuitate mendicantem reperisse, & ad fidem cõuersam filio restituisse; vbi etiam fit mẽtio de duabus columnis vitreis, mirabili artificio in prædicta insula in altũ erectis, quæ spectatores omnes in sui admirationem rapiunt. Postquam hęc ciuitas multis sæculis Episcopali cathedra in pace floruisset, tandem ita merentibus hominum peccatis, à Saracenis occupata est, atque vnà cum cæteris circa annum salutis millesimum centesimum

tesimum in potestatem Occidentalium Christianorum redijt.

9.

Gen. 10. & ibi Hieron. 3. Reg. 4. Ioseph. 1. antiq. 12. et 5. ant. 3. & 8. ant. 2. & 9. ant. 15. & 7. bell. 24. Tyr. lib. 7. bell. sac. 13. 14. & 10. c. 5. 26. & 11. c. 9. & 14. c. 12. 14. Vitria. ca. 44. Broc. iti. 1. Breid. eod.

ARCAS, quæ & Arce, & Actipus, item Arca, Archas, & Arachis nuncupatur (sicut Syriæ ciuitates pene omnes habent duo vel tria nomina) antiqua & munita Phœnices vrbs est: vltra Tripolim ad radices Libani & Antilibani in munitissimo colle sita. Et à spelunca montis Leopardorum ferè contra Aquilonem miliaribus tribus; & à mari magno versus Orientem ferè totidem; à ciuitate autē Sin contra Austrum dimidio miliario distat: estq; optimi soli & glebæ vberis; habet planiciem, nec desunt lætissima pascua, & viuentium aquarum cōmoditates. Hanc vrbem olim Aracæus septimus filius Chanaan condidit, & immutato parum vocabulo à suo nomine vocauit Arachis, quod postea diuersimodè corruptum est. Huius maritimæ regioni rex Solomon Baana principem præfecit. Cùm à Christianis possidebatur, Episcopali sede erat insignita. Quam à Saracenis occupatam, circa annum Christi millesimum centesimum, Occidentales Christiani recuperarūt, atque diu in sua potestate tenuerunt.

10.

Gene. 10. Ioseph. 16. ant. 13. & 19. ant. 7. & 20. ant. 16. Item 1. bel. 16. & 5 bel. 12 et 7. bel. 20. Hiero. epis. ad Eustoc. Pli. 5. c. 20. Ty. l. 7. ca. 22. & li. 11. c. 13. & 13. cap. 20. & 17. ca 1. & 22. c. 17. 18 Herol. con. 1. ca. 7. & 2. c. 17. & 5. ca. 4. 19. Vitriac. c. 26. 44. 95. Bro. itin. 1. Breid. eod. D. Athanasius libello de Passione imagin. Christi.

BERYTVS, quæ à Gergesæo quinto filio Chanaan, eius conditore, olim Geris dicta creditur, & postea Felix Iulia appellata fuit, antiqua, insignis, & robusta Phœniciæ vrbs est, quinque contra Aquilonem à Sidone, versus Austrū verò à Cane fluuio tribus miliaribus alto munitoq; in loco sita. Ab Occidente mari magno alluitur; ab Oriente autem campestris illi adiacet regio multis fructiferis arboribus, satis, siluis & vineis fertilis & amœna: quam fluuius quidam irrigans iuxta vrbem in mare labitur. Vrbs hæc quondam Romanorum colonia & domicilium fuit, atq; Augusti Cæs. beneficio, singulari priuilegio Romanum ius ciuibus cōcessum erat. Quā prius Herodes senior, & postea Agrippa rex templis, foris, porticibus, theatro, amphitheatro, balneis, alijsq; magnificis ædificijs exornauerunt. Cùm Christiana religione vigeret, episcopali cathedra decorata Tyrensi Archiepiscopo parebat. In hac ciuitate stupendū illud accidit miraculum, quod circa Christi imaginem contigisse grauissimi scriptores referūt: Cùm enim perfidi Iudæi ligneam illam Domini nostri Iesu Christi casu ibi repertam iconem, quam Nicodemus olim proprijs suis cō posuerat manibus, illuderēt; & post sputa, colaphos, flagra, omne deniq; iniuriarum & ignominiæ genus, quod ipsi Christo Saluatori nostro ipsorum patres intulerant, ferreis clauis imaginis manus pedesque ac latus lancea foderent, cōtinuò copiosi sanguinis & aquæ ex ea riuuli emanauerūt; cuius vnctione cùm varij paralitici, cæci, claudi, surdi, muti, leprosi, alijq; infirmi mox sanitati restituerentur, signis tam admirandis visis, omnes qui in ciuitate erant Iudæi, fidem Christi amplectentes ab eiusdem vrbis Episcopo baptismi gratiam susceperunt. Idem autem sanguis tū propter rei tam mirandæ celebrandam æternitatem, tum propter diuinam eius virtutem, in omni humana infirmitate curanda sæpius expertā, multis seculis diuersis in eius prouincię Ecclesijs venerationi habitus & conseruatus fuit. Extat adhuc de hoc miraculo sermo S. Athanasij Epis. Alexandrini, qui in septimo generali Concilio Niceno secundo, actione quarta ad confirmandam & stabiliendam sacrarū imaginum venerationem, coram trecentis quinquaginta Episcopis totus lectus est. Porrò Berytum in Saracenorum potestatem delapsam, anno Christi millesimo cētesimo vndecimo, mense Aprili Balduinus primus Hierosolymorum rex terra & mari per duos continuos menses diu noctuq; impugnans assultibus, armorum vi recuperauit. sed an. salutis millesimo cētesimo octuagesimo septimo à Saladino capta, rursum decimo post anno à Christianis recepta, sæpiusq; tū à Barbaris vicissim destructa & instaurata est. Nunc verò Barutus dicta, maximum & celeberrimū est emporium & Syriæ portus. Hinc Berytia habetur vna, hodie quoq; nominatissima. incolitur à Mahometanis.

11.

BIBLVS, siue Byblos, & Biblium; olim Eue seu Euæa, nūc Gibel, Giblec, & Bibleth dicta, inclita Phœnices ciuitas est, quę hebraicè Gebal & Gobel; incolæ verò eius Biblij seu Giblij in sacris literis vocantur. Hęc versus Aquilonem à Cane fluuio tribus, cōtra Austrū verò à ciuitate Botro quatuor miliaribus, super mare sita, ab Euæo sexto filio Chanaā fūdata scribitur, de qua in tertio Regum libro hoc modo legimus: porrò Biblij præparauerunt (Solomoni) ligna & lapides ad ædificandam domū Domini. Similiter apud Ezech. Proph. in cōmendatione Tyri: Senes Giblij, & prudētes eius (ô Tyre) præbuerūt nautas ad ministeriū variæ supellectilis tuæ. Post Christi tēpora ciuitas hæc Episcopali sede illustris fuit. Anno Domini 1109. Christiani ciuitatē hanc à Saracenis multo tempore possessam, vnà cum classe Genuēsium septuaginta galearum terra mariq; circumuallātes, per deditionem ceperūt: quę rursus anno salutis millesimo centesimo octogesimo septimo vnà cū pluribus alijs à Saladino capta, & octauo post anno à Christianis recepta, instaurata & communita, tandem cum cæteris omnibus amissa est.

Psal. 82. Hieron. de loc. Hebr. Genes. 10. 3. Reg. 5. Ezec. 27. Tyr. 11. bell. sa 9. & 14. cap. 14. Vitriac. c. 44. & 95. Herol. con. lib. 1. c. 7. & 2. c. 16.

12.

BOTRVS, seu Botrys, Botrum, & Botriū, opulenta quōdam Phœniciæ ciuitas, Heliæ Prophetæ tempore ab Ithobalo Tyriorū rege ad Aquilonem à ciuitate Biblo quarto, ad Austrum autem à Naphim castro tertio miliario in littore maris condita est, & nobilissimo vino vicina loca excellit: Christianorum verò tempore etiam Episcopali sede claruit.

Ioseph. 8. antiq. 13. Ty. 14. bel. sac. 12. & 14. Vitriac. c. 44. Broc. iti. 1. Breid. eod.

13.

CASTRVM album, quod post omnes ferè ciuitates & munitiones per Saracenos expugnatas, Christiani diutissimè tenuerunt. Vitriac.cap.92.

14.

CRACH, aliâs Craccum, castrum quondam hospitalis S.Ioan. Breid.itin.1. Vitri. cap.92.

15.

LA Boccha, aliâs La Loquea, locus est in Tripolitanis partibus, in quo Balduinus tertius Hierosolymorum rex cum vniuersa regni sui potestate, & Theodorico Flandrêsium Comite, aduersus Saracenos expeditionem facturi, conuenerunt. Vbi & postea Noradini Damascenorũ Regis exercitus à Christianis deletus est, ipseque fuga nostrorum manus vix euasit. Tyr.18.bel.sac.17.& 19.bel. sac.8.

16.

MARACLEA, maritima Phœnicis ciuitas, à Septentrione vrbi Antarado cõtermina; post Christi tempora Episcopalis sedes fuit. Tyr.14.bel.sac.12.&c.

17.

MARGATH, seu Margad, munitũ Phœniciæ castrum est, iuxta Valaniam fluuium altissimo in monte sitũ: ab Antarado septem, à Valania autẽ vrbe atq; à mari vno miliario distans. Hoc Fratres de Hospitali S.Ioan. inhabitare solent; atq; huc propter Saracenorũ insultus, episcopatus, qui in Valania fuit, translatus est. Tyr.li.9.ca.14.&13.ca.2. Vitriac. cap.33.44.92.96. Brocard.itin.1.

18.

MAVS, locus super ripam fluminis; vbi Christiani olim castrametati sunt. Tyr. 7.bel. sac.21.

19.

MONS Ferrãdus, munitissimum Christianorũ castrum, & oppidum in finibus Tripolitanis, supra ciuitatẽ Raphanea, haud procul ab Vrbe Archis in mõte situm: ad sui Occidentem loca plana; ad Meridiem autem arduos, inuios & angustos habens montes; in quo Sanguinus Turca sceleratissimus, & Christiani nominis persecutor immanissimus, Fulconem Hierosolymorũ Regem, multosq; eius nobiles arctissimè obsedit, & cõtinuis assultibus obsessos, acerrimè impugnauit, quod tamen vi expugnare non potuit. Tyr.14.bel. sac.25.26.28.29.

20.

Broc.iti.1. Breid.eod. MONS Leopardorum, rotundus & altus est, qui cõtra Aquilonem à Tripoli duabus; versus Austrum à ciuitate Arcas tribus; à Libano autem vno miliario distat. In Aquilonari montis huius pede spelunca est, in qua monimentum visitur viginti sex pedes in longitudine continens, quod à Saracenis, qui illud ducis Iosue sepulchrum æstimant, deuotè frequentatur. Sed cùm sacræ scripturæ autoritas eum in tribu Ephraim, iuxta Thamnathsare sepultum esse testetur, verisimilior illorũ opinio est, qui istud Chanaan filij Chã, filij Noe, vel alicuius ex filijs eius sepulchrum esse sibi persuadent; Illos enim circa locum hunc habitasse certum est.

21.

MONS peregrinus, castrum & oppidũ naturali situ & artificum industria egregiè munitum; quod Raimundus Comes Tolosanus in monte quodam ante vrbem Tripolitanam, vix ab ea duobus miliaribus distante, cõdidit: eiq;, quoniã peregrinorum opera construebatur, peregrini nomen indidit. Atq; hîc vir ille magnific⁹ anno Domini 1105. prid. Calend. Martij diem extremum obijt. Non procul ab hoc Castro postea Pontius Comes Tripolitanus proditoriè est occisus. Tyr. bel. sac. lib.10. cap.27.& alibi.

22.

NELESINVM, Christianorũ castrũ, Tripoli ad primũ lapidẽ adiacẽs: quod cùm anno partus virginei post millesimum ducẽtesimum, octuagesimo nono Saraceni capta ac destructa iam Tripoli nulla possent vi expugnare; post longam obsidionem tãdem fame ad deditionẽ compulerunt. ea lege vt præsidiarijs salua & libera daretur abeundi potestas. Obtento autẽ iam castro fortissimo militi id seruandum atq; tuendum tradiderunt, qui suis excursibus ne Tripolitana ciuitas à Christianis iterum ædificaretur, cauerent. Herold.cont.bel.sac.lib.5.cap.4.

23.

NEPHIM, aliâs Neuphrus, castrum principis Antiocheni, triginta fortib⁹ turribus munitum, & contra Austrũ à Tripoli duobus miliaribus distãs, pene totum mari ambitur. Huius loci vinũ quocunq; alio eius regionis vino præfertur. Broc.iti.1. Breid.ib. Vit.ca.44.

24.

PROMONTORIVM, montes sunt inter Berytum & Sidônẽ in mare prominentes, inter quos & mare angusta & difficilis via est. Super hos montes Saladinus Syriæ & Aegypti rex, cùm Berytum obsideret, exploratores constituit, qui de aduentu galearum, quas ex Aegypto expectabat, ipsũ redderent certiorem: viæ autem angustiam, ne Christiani, qui ab Austro aduentabãt, transire possent, tum milite, tum materie conclusit. Ty.22.ca.17.18.

25.

RAPHANAEA, seu Raphaneæ, regni Chalcidis ciuitas est, Arcæ vrbi cõtermina; q̃ post Christi tempora Episcopatus titulo illustris, Apamiensi Archiepiscopo parebat. Anno Domini millesimo cẽtesimo vigesimo sexto Pontius comes Tripolitanus, vnà cum Baldui- Ioseph.7. bell.19. Tyr.14. bel.sac.12. & 13. bell. 19.

Balduino secūdo Hierosolymorum rege, vrbem hanc expugnaturus, castrū in mōte quodam ciuitati huic vicino, ad cogēdam vrbem ædificauit, eamq́; obsidione cingens, cùm diebus octodecim vehementius impugnasset, ciues ad deditionem compulit.

26.

Genes.10. Hiero.ibi. Ptolom. Bro.itin.1. Breid.eod.

SIN, Hieronymo Sim, Ptolomæo Simyra, Brocardo Sycon, nunc Synochis dicta, vetus oppidum est, dimidio miliario versus Septentrionem, vltra vrbem Arcas situm, quod olim Sinæus octauus filius Chanaan post diluuium condidit.

27.

Tyr.20. bel.sacr.31. & 32. Broc.iti.1. Breid.eod.

TERRA Assysinorum, ad orientem Antaradi, & ad Aquilonem Arcas & Sin sita, magna, amœna, & fertilis, longitudinis vndecim, latitudinis verò miliariorum sex planicies est; pulcris oliuarum ac ficuum & arborum diuersi generis nemoribus, nec non fluminibus, & pinguibus pascuis abundās: quam ab Oriente montana quædam non multum alta circundant, quæ iuxta Arcas initium sumentes, versus Septentrionem ad castrum vsque Crach extenduntur. Hanc regionem Assysini (qui ad sexaginta millia censebantur) quondam inhabitabant: habentes in ea castella decem cum suburbanis. Qui post quadringentos annos, quibus sub stricta obediētia superioris sui (quem è grege suo cōmunibus electum suffragijs Senem vocabant) iuxta Saracenorum legē & traditiones vixerant, cùm in Euangelistarum & Apostolorum scripta incidissent, anno Domini millesimo centesimo septuagesimo secundo, misso ad Almaricum Hierosolymorum regem legato, Christi fidē ac baptismi suscipere gratiam petierunt. Legatus autem voti compos ad suos reuertens, in itinere à fratribus militiæ tēpli occisus est. In hac planicie nunc Turcomarini, Madianitæ & Boduini habitant, vnà cū vxoribus, filijs, camelis & pecoribus suis in tabernaculis degentes. In prædictis verò montanis Saraceni quidam habitāt, qui Vannigeri dicuntur, homines efferi, maliciosi, & Christianis infesti.

28.

MESSABARA, locus est vltra mōtem Libanum, gleba vber, fontibus irriguus omnibusq́; rebus & fontibus abundans.

29.

ORTHOSIA, & Ortosias, hodie Tortosia vocata, maritima Phœniciæ vrbs est, inter Tripolim & Archim sita: quę post Christi tēpora Episcopali sede inclyta fuit. In hanc vrbem Tryphon è Dora (in qua ab Antiocho Syriæ rege obsidebatur) elapsus, naui aufugit. 1.Mach.15. Tyr.13.bell.sacr.2. & 14.bell.sacr.12. Ptolom.

30.

TRIPOLIS, opulenta iuxta ac nobilis Phœniciæ vrbs, natura, arte, virisq́; fortibus munita; quæ, vt Tyrus, peninsulæ forma, tota fere salsis maris magni vndis circundata, dulcissimis fontibus abundat. Versus Aquilonem à castro Nephim duobus; contra Austrū à monte Leopardorum totidem; versus Occidentem autem à Libano mōte tribus miliaribus distat. Incredibili omniū pene nationum frequentia semper habitata fuit: Habet enim opifices etiamnū hac nostra ætate super quatuor millia, qui ex bombicum lanificio subtili arte sericum, holosericum & subsericum texunt; vnde pannus heteromallus, quasi Tripolitanus vernacula nostra lingua Tryp vocari videtur. Ager vrbi adiacens, qui in latitudine mille, in longitudine verò duū millium passuum est, paradysi instar incomparabili fęcunditate & grata oblectandis animis amœnitate præditus est: Nam fons hortorum procul ab vrbe ad radices Libani scaturiens, breui spacio auctus, totum hunc agrū rigat & fœcundat; vnde vinetis, oliuetis, ficetis, cāna mellis, varijsq́; frugiferis arboribus, hortis, fructibus & pascuis diues est. In celebrem huius vrbis portum Machabæorum tempore Demetrius Seleuci cum multitudine valida & nauibus appulit. Post Christi ascēsionem vrbs hęc Episcopatus titulo insignis, aliquot sæculis in Christiana religione floruit: quo tempore S. Marina in habitu virili clam inter monachos ibi vixisse scribitur.

Broc. iti.1. Breid eod. Vitria. ca. 33.& 44. Sal.tom.9. cap.10. Bened.annot.in 2. Mach.4. 2.Mac.14. Ty.14.bel. 12.14.& 21.cap.26. Brei.iti.1.5.

Anno verò partus virginei sexcētesimo trigesimo sexto Tripolis in Saracenorum potestatē lapsa, à proprio rege gubernabatur: quā Balduinus primus Hierosolymitanus rex anno salutis humanæ millesimo centesimo nono, post septem obsidionis annos Genuensiū classe adiutus, Iunij mēsis die decimo ciuibus tradentibus cepit, atq; Bertrandum, Raijmundi Tolosani comitis filium, ibidem comitem constituit, qui se suosq́; successores Hierosolymitano regi iuramento obstrinxit; cuius comitatus à Valanio flumine initium sumens, ad fluuium Canem terminatur.

Tyr.7.bell. 14.& 10.c. 5.& 11.be. 10.& 16. cap.29. Vitriac. cap.33.

Scribit VVilh. Tyr. Archiepiscopus Tripolim anno natiuitatis dominicæ supra millesimum centesimum septuagesimo tanto terræ motus impetu subitò esse quassatam, vt tota ciuitas quasi agger lapidum, oppressorum ciuium tumulus, & sepulcrum publicum facta sit. Cùm anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo nono Saraceni innumeris copijs vrbē hanc obsiderent, atq; nec diu, nec noctu intermissis assultibus, oppidanis, qui pro aris & focis decertabant, vrbem strenuè defendentibus, eam frustra aperto Marte oppugnarent, tandem insidijs vsi, diuturno atq; laboriosissimo opere clam cuniculos egerūt, ac subterraneo itinere antelucano tēpore in medium vrbis forum erumpentes, post maximam ciuium stragem, vrbem direptam igniq́ue absumptam, ad fundamenta vsq; diruerunt, ac complanauerunt: quæ postea à Saracenis restaurata, nūc sub Turcæ imperio agit.

Lib.20. cap.19. Herol.con. bel.sac.lib. 5.cap.4. Lodou.Ro. Pat.Nauigat.lib.1. cap.3.

31.

VALANIA fluuius seu riuus, qui Cœlesyriā diuidit à Phœnicia, atq; olim prin-

cipatum Antiochenum à comitatu Tripolitano dirimebat, ex mõtibus à Phœnicia & Libano non longinquis oritur, Margath præter fluens, inter maritimas & Episcopales vrbes Maracleam & Valaniam in mare magnum seu mediterraneum se exonerat. Tyr.bel.sac. lib.11.cap.17.& lib.13.cap.2.& 16.ca.29. Vitriac. cap.32.33.& 96.Brocard.& Breidenb.in pręfat. loc.ter.sanctæ.

32.

VALANIA, aliâs Balania, Ptolomæo Balanee dicta, maritima & Episcopali titulo illustris est vrbs, sita ad Valaniam fluuium, atq; à castro Margath miliario vno, à Ptolemaide itinere dierum octo, ab Antiochia verò quatuordecim dierum itinere distat. Huius vrbis Episcopatus propter Saracenorum excursiones in castrum Margath postea trãslatus est. Tyr.bel.sacr.lib.9.cap.14. & 10.cap.5. & 14.cap.12. Vitriac.ca.32. & 44. Brocard.præfat.ter.sanctæ.

33.

VIMA, locus est, vbi Occidentales Christiani Saracenorum à se prostratorum prędam, captaq; mancipia militaris fori more inter se diuiserunt. Tyr.10. bel.sac.6.

34.

MANOTHERA, castrum inter Biblum & Heliopolim, in valle Bacar situm. Tyr.21.bel.sac.11.

35.

PARADISVS Syriæ vrbs, ob hortorum amænitatem nomen habens, quæ ad Septentrionem mõtis Libani supra Antaradum in Libanica regione sita est. Ptol.4. Asię tab.

36.

APAMIA, siue Apamea, aliâs Appamena, nunc Amanum dicta, potens & celebris ad Orontem fluuium vrbs est, totius Cœlesyriæ metropolis; à qua & ampla, lateq; diffusa, multisq; oppidis & pagis diues, eam cingens regio, etiam Apamia, & Apamena vocitatur. Condidit hãc vrbem Seleucus, vel iuxta quosdam Antiochus Seleuci F. Rex Syrię, eiq; à matre sua Apamia, Apamię nomen indidit. Ab Aquilone vicinæ ei erant duę insignes Syriæ vrbes, Seleucia & Laodicea, quarũ, ob singularẽ ciuium inter se concordiã, soror hæc dicta fuit. Tempore, quo Iulius Cęsar, facta in eũ coniuratione, à Cassio, Brutoq;, alijsq; sexaginta vel amplius senatoribus, equitibusque Romanis Romæ in senatu viginti tribus vulneribus confossus interijt, vrbs hęc à maximo Romanorum exercitu obsidebatur. Quẽ Cassius, ad parandum sibi exercitũ in Syriam profectus, in suas partes pertraxit, vrbemq; obsidione liberauit. Cùm autem vrbs hæc Christi amplexa fidem, Christiana religione exculta esset, Archiepiscopali sede, cui septem Episcopatus parebãt, multis sæculis claruit: atq; tandem vnà cum cæteris vrbibus in Saracenorũ potestatẽ delapsa, anno humanæ salutis millesimo centesimo & tertio, ab illustri Christianorum principe Tancredo, cùm Antiocheni principatus gubernationem suscepisset, post longam obsidionem recuperata est. Quam cùm postea AEgyptiorum Sultanus extorsisset, anno Christi supra sesquimillesimum decimo quinto à Selimo Turcarum Imperatore per deditionem occupata est.

Iudit.3. Plin.lib.5. cap.23.

Ioseph.14. anti.19.20. & 1.bel.8. 9.13.

VVil.Tyr. 14.bel.sac. 12.& 15. bell.16. Tyr.10.bel. sacr. 23. Vitriac. cap.44.

Herol.sex. conti.bell. sac.9.10.

37.

EMESA, aliâs Emisa, & Emissa, postea Camela vocata, quam Abrahamus Ortelius nostræ ætatis cosmographus, ex Bellonio scribit hodie Turcis Haman, & Arabibus Hamsa dici: inclyta Apamenę regionis vrbs est. Hanc olim Samaræos, qui à Samaræo decimo filio Chanaan prognati sunt, incoluisse referunt. Tempore, quo Romani totius mũdi monarchiam tenebant, vrbs hæc proprium habuit regem, firmaq; arce, quæ in edito colle sita erat, muniebatur. Postquam autem Christi fide imbuta fuit, Archiepiscopatus sede insignita est, ac quatuor Episcopatibus imperabat.

Ptolom. Hieron. de loc.Hebr.

Genes.10. Ioseph.7. bell.27. Ty.14. bel. 12 & 21. cap 6.8. Vitriac. cap.45.

CHRO-

CHRONICON DVPLEX AVCT. R. D. CHRISTIANO ADRICHOMIO DELPHO.

PRAEFATIO IN SVBSEQVENS CHRONICON.

CVM viderem hoc tempore, nihil æquè necessarium, quàm si historicus, & literalis vtriusq; Testamenti textus, quàm apertissima methodo explicaretur, videbam hoc non alio pacto rectius quàm locorum & temporum explicatione fieri. Neq; tamen hoc mihi conandum arbitrabar, vt perplexis & nescio, an vnquam explicandis quæstionibus lectorem retinerem; sed vt hanc quasi viam sternerem, ad succū & synceriores fructus ex ipsis bibliorum fontibus hauriēdos. Itaq; subiecta oculis Palestina, vt maximè rudiorum animos oblectare & instruere potuit, & ipsa Euangelij sede, & quasi matrice Hierosolyma, hoc sequenti opere exhibeo Chronicon duplex. Primum, breuissimum, quod summatim præclarissima quæq; ab orbe condito ad hunc vsq; diem complectitur. Alterum, cum ipsis Biblijs orditur & finit, quod iure voces totius Testamenti compendium. quicquid enim obscurè ibi, confusè, sæpe etiam interrumpitur; hîc quanta maxima potuit industria, luculenter exponitur. Adiecimus & breuissimis annotationibus, illam temporum rationem, quam Genebrardus, & aliquando Benedictus Arias sequuntur; ne quicquam sit, quod properantem latere possit. & eam ipsam non omnibus, sed præcipuis tantùm locis apposuimus, atq; ita sequi quemuis cuiq; licitum sit. nam præstare omnia tam contrarijs omnium sententijs, difficillimum est: vt non dicam, quod hoc à nemine præstari possit. Doctissimi quiq; magno stomacho Annij Philonem & Berosum proscindunt, qui tamen ipsi, quando commodum est, lubenter eum sequuntur. Quidam Latina Græcis, plures Hebræa vtrisq; præferunt. alij vnum, aut ex vno, locum aliquem vnum, ex quo reliquos deducunt; alij omnes sequuntur: vt tandem qui verè prudens & doctus sit, audire vtramq; partem debeat. Cùm igitur nihil sit iucundius, vtilius, magisq; necessarium ac salutare, quàm cōtemplare Dei Opt. Max. Maiestatem: Mundi quoq; creationem, hominis formationem, eiusdemq; propagationem: regnorum originem ac mutationem. Legis etiam Mosaicæ initium, progressum, ac finem: Item Christi ortum, vitam, miracula, ac passionem; nec non Christianam Ecclesiam nascentem, grandescentem, florentem, ac iam senescentem: deniq; virtutum, vitiorumq; exempla sequenda fugiendaue quasi ob oculos intueri: operæ precium mihi visum fuit ex Diuina scriptura & Ecclesiasticis scriptoribus harum rerum omnium epitomen quandam concinnare. Quo in opere duo summa diligentia obseruaui: Primò, vt res sacras, (sacra namq; ex professo tracto) easq; non quaslibet, sed maximè notabiles ac memorabiles, iuxta γνήσιον, genuinum, verumq; ordinem collocarem, seruata vbique exactissima temporis, loci, & personæ ratione. Ordo namque rei, ac consideratio circumstantiarum, quando, vbi, à quo, qua occasione, quo modo, quo fine, quid factum dictumue sit, multum lucis intellectui adfert, mira gratia affectum delectat;

ctat, memoriamq́ plurimum iuuat. Secundò, vt præcipua quæq; rerum capita ac summã, quoad licuit paucissimis, maximeq́ proprijs et efficacibus verbis, præsenti plerũq; vtens tempore, explicarẽ, earumq́ veram & viuam imaginem quasi in tabula compẽdiario penicillo deliniatam, ac viuidis coloribus graphicè depictam, tanquam iam ante oculos gererentur, viuidè contemplandam, mentiqúe imprimendam subijcerem: cauens tamen, ne dum breuis esse laboro, obscurus fiam. Dilucida autem breuitas gemino beneficio iuuat lectorẽ, in primis vt minori cum labore, ac maiori cum voluptate legat: deinde vt lecta facilius memoriæ infigat, ac tenacius retineat. nam memoriæ amicum est, quod breue est. Styli elegantiam in tanta breuitate obseruare non potui, vbi sic cuiusque sæculi illustria dicenda sunt, vt digito ea indicasse sufficiat: sacram quoque in hoc imitatus scripturam, cùm veritatis oratio, quò simplicior, hoc sit efficacior. non ignorans etiam Manilij illud monostichon, Ornari res ipsa negat, contenta doceri. Vt itaq; scias huius libelli ordinem, principio ex pentateucho Moysi, libro Iosue, Iudicum, Regum, Paralipomenon, Esdræ, & Machabæorum, iusto ordine breuiter concinnaui continuam sacræ historiæ seriem à cõdito Mundo, vsque natiuitatem Christi: vbi autem scriptura deficit, ea ex Philone atque Iosepho suppleui. hisqúe suo loco inserui historiam Iob, Ruth, Tobiæ, Iudith, & Ester. Item librum Psalmorum, Prouerbiorum, Ecclesiastis, Canticorum, Sapientiæ, & Ecclesiastici; nec non 4. maiorum, & 12. minorum Prophetarum, obseruato etiã diligenter quo tempore ac loco prophetauerint: quod non parum facit ad ipsorum prophetarum intelligentiam sola enim temporum cognitio declarat prophetias esse prophetias. Christi verò Saluatoris nostri vitam omnibus & singulis Christianis semper ob oculos habendam atque imitandam, ex 4. Euangel. maxima industria iuxta verum germanumq́ ordinẽ luculenter in vnũ contexui: vbi interdum singuli, interdum bini, aliquando terni, nonnunquam verò quaterni Euangelistæ mirabili harmonia à Christo acta aut passa explicant. Eodem ordine per compendium conscripsi actus & passiones Apostolorum; item, quo tempore & loco epistolæ Apostolicæ & Apocalypsis B. Ioannis, sint scriptæ, propterea quod, teste Chrysostomo, nõ modicum faciat ad tractandas quæstiones cognitum epistolarum tempus. Loca autem originalia scripturarum, vbi hæc planius fusiusqúe describũtur, in margine apposui. Simili industria in breuiore Chronico ex Ecclesiasticis scriptoribus ac historicis tam antiquioribus, quàm recentioribus fide optima prosecutus sum Ecclesiæ Christi primordia ac progressum, Romanorum Pontificum & Imperatorum tempora, & cæt. Postremò quædam adieci de Antichristo & nouissimis temporibus. Titulos summam rei quasi digito indicantes passim in margine adiunxi. Hæc itaque quæ instar apiculæ è sacrosanctæ Scripturæ medulla, probatorumqúe auctorum floribus in proprium mihi vsum collegi, ac syncerè in verum, genuinumqúe ordinem dilucida breuitate concinnaui, nunc & tibi exhibeo candide lector; vt quibus omnes illos libros comparare aut perlegere commodum nõ est, ad manum habeant sacrarum quarumcunque rerum compendium. Quamobrem hoc meum qualecunque opusculum, quod beneuolo animo offero, benignè suscipe, piè vtere, & in Christo bene beatéque viue & vale.

ADMO-

ADMONITIO ad Lectorem.

Temporis exacta ratio. ANTEQVAM hoc opus aggrediar, expedit, vt de exacta tẽporis diuisione quædã præmittam. Aeternitas, in se immutabilis est: nulla enim vicissitudine obumbratur. Tempus est mobilis quædã mutatio ac mensura motus, fluens ex primo mobili. *De 6. ætatibus Mundi.* Totius autem temporis fluxus in 6. ætates distinguitur. Prima à creatione Mundi vsque ad diluuium, continet annos 1656. Secunda, à diluuio vsque ad natiuitatem Abrahæ, quæ à poëtis aurea vocatur, constat annis 292. Tertia, exinde vsque ad initium regni Dauid, habet annos 942. Quarta, à principio regni Dauid vsque ad subuersionẽ Ierusalem per Chaldæos durat ann. 484. Quinta, deinde vsque ad natiuitatẽ Christi complectitur annos 586. Sexta, incipit à natiuitate Christi, & durat vsque ad consummationẽ Mũdi, cuius terminũ solus Deus nouit. *Matt. 24. Marc. 13.* Septima, quasi sabbatum, est status piarum animarum in cælo, & corporum in sepulchro quiescentium. Octaua, erit resurgentium, in qua pij cum Domino regnabunt in æternum.

Anni Solaris diuisio. Gene. 7. & 8. Cæterùm Annus, quali Genesis & reliqui sacræ Scripturæ libri vtuntur, est spacium decursus Solis, quem ab vno discessus zodiaci puncto, donec illò præcisè reuertatur, peragit. Hunc autem circuitum perficit Sol in septimanis 52. die 1. & quarta fermè diei: aut in diebus 365. & horis ferè 6. nam deficiunt 12. minuta, quæ faciunt quintam partem horæ. Sex autem istæ horę quarto quoq; anno conficiunt diem integrum, qui intercalatur sexto Kalendis Martij, à quo bissextus is annus dicitur. Minuta verò illa 12. faciũt retrocedere Solstitia & æquinoctia: & ita in quinq; annis erramus per vnam horam; & in 120. annis per vnum diem. & nisi error iste corrigatur, festa hyemalia tandem forent æstiualia: & econuerso.

Exod. 12. Annum verò Iudæi diuidebant in menses 12. cumque ex Dei mandato incipiebant à 1. mense Nisan, cuius 14. luna vel cadebat in diem Verni æquinoctij, vel propius ipsum sequebatur. vnde ferè cum nostro concurrit Martio. Romani etiam annum diuidunt in menses 12. eumque primitus incipiebant à mense Martio: at postea, authore Iulio Cęsare, eum inceperunt à Ianuario, sic & nunc cõmuniter nos Christiani annum inchoamus, & innouamus Kalendis Ianuarijs. *Lunæ cursus.* Luna diebus 29. & horis ferè 12. ad initium sui, vnde cæperat, reuertitur.

Septimanæ diuisio. Septimana, (à Iudæis Sabbatum dicta,) est spacium 7. dierum. cuius dies Iudæi primam, secundam, tertiam, quartam, quintam, sextã. *Lucæ 18.* sabbati (q̃ & parasceue dicebatur) & sabbatũ *Hier. epist. ad Hedib. quæst. 4.* appellabant. Ethnici verò, à 7. planetis, diem Solis, Lunæ, Martis, Mercurij, Iouis, Veneris, & Saturni nominabãt. Apostolorum autem autoritate prima sabbati, ob resurrectionem *Apocal. 1.* Domini, Dominicus dies est dictus. Siluester verò Põtifex reliquos septimanæ dies, feriam secundam, tertiam, quartam, quintam, sextã, & Sabbatum nuncupauit. Itaque qui Iudæis prima sabbati, is gentibus dies Solis, & Christianis dies Dominicus est: & sic deinceps. Septimanam autem Iudæi à prima Sabbati, Ethnici à die Solis, Christiani à Dominico incipiunt.

Dies naturalis. Dies naturalis, complectitur horas 24. id enim est diei ac noctis completæ spacium. *Leuit. 23.* hunc computabant Iudæi à vespera in vesperam: Ethnici ab ortu Solis; Christiani à media nocte vsque ad medium sequentis noctis. quę etiam in 24. horas partimur. *Dies artificialis.* Dies artificialis est spacium temporis ab ortu solis vsque ad eius occasum. Hunc diuidebãt Iudæi, patresq; priores in 12. horas æquales, de quibus Christus: *Ioan. 11.* Nonne duodecim sunt horæ diei? Prima itaque hora siue mane, erat exortus Solis. Tertia, erat spacium medium inter ortum Solis & meridiem. Sexta, ipsa erat meridies. Nona, Sole iam ad occasum vergente. Duodecima siue vespera, occasus erat Solis. Hoc liquet ex parabola de conductis à patrefamilias operarijs, qui exijt mane, tertia, sexta, nona, & vndecima horis: *Matt. 20.* vbi etiam quosdam legimus in vineam vndecima demum hora missos, ac vnam duntaxat horam in opere fuisse, vtpotè qui paulò ante solis occubitum venerint. Harum tamen 12. horarum, prima, tertia, sexta, & nona, nominatiores erant, ac veluti capita quædam cęterarũ, vtpote in quibus & cæterę horę comprehendebantur, de quibus sæpe in Sacris literis fit mentio: nominatim nihilominus & de alijs horis in Scriptura *Ioan. 1. & 4.* legimus. *Noctis diuisio.* Noctem verò ab occasu Solis vsque ad eius ortum partiebantur Iudæi simul ac Romani in vigilias 4. prima in occubitu incipiebat Solis, tertia in media nocte, &c. Sic legimus Christũ ambulasse super mare quarta vigilia noctis. *Matt. 14.* Hora, est duodecima pars diei artificialis. Punctus siue quadrans, est quarta pars horæ. Minutum, est sexagesima pars horæ. Momentum, est decima pars puncti. Vncia, est duodecima pars momenti. Atomos est quadragesima quarta pars vnciæ.

CHRO-

CHRONICON, CONTINENS VERAM ANNORVM SERIEM, AVTORE CHRISTIANO ADRICHOMIO DELPHO.

I. ÆTAS MVNDI.

Anni Mundi.	
1.	DEVS æternus creauit Adam. *Genes.1.*
130.	Adam cùm esset 130. annorum, genuit Seth.
235.	Seth cùm esset 105. annorum, genuit Enos.
325.	Enos natus annos 90. genuit Cainam.
395.	Cainam existens 70. annorum, genuit Malaleel.
406.	Malaleel cùm esset 65. annorũ, genuit Iared. *Genes.5.*
622.	Iared ætatis suæ anno 162. genuit Enoch.
687.	Enoch existens 65. annorum, genuit Mathusalam.
874.	Mathusala natus annos 187. genuit Lamech.
1056.	Lamech cùm esset 182. annorũ, genuit Noë.
1656.	Noë existente 600. annorum, inundauit Diluuium. *Genes.7.*

Summa ab Orbe C. ad diluuium, anni 1656.

Dies sex addit Genebrardus.

II. Ætas.

Anni Mundi.	
1658.	SEM genuit Arphaxad biennio post diluuium.
1693.	Arphaxad cùm esset 35. annorũ, genuit Sale.
1723.	Sale existẽs 30. annorum, genuit Heber.
1757.	Heber natus annos 34. genuit Phalegh.
1787.	Phalegh ætatis suæ anno 30. genuit Reu. *Gene.11.*
1819.	Reu cùm esset 32. annorum genuit Saruch.
1849.	Saruch natus annos 30. genuit Nachor.
1878.	Nachor existẽs 29. annorum genuit Thare.
1948.	Thare cùm esset 70. annorum, genuit Abram.

Summa annorum 292.

Diluuium durauit anno; ita secundo post Diluuium, hoc est 1659. natus est Arphaxad Genebrardo: adijciendus igitur in his genealogijs vnus annus; vt summa huius ætatis sit 293. annorum: B. Arias tamen numerat 292.

III. ÆTAS.

Adijciendus & in hac ætate annus ille Diluuij, ita conuenient omnia cum supputatione Genebrardi.

Anni Mundi.	
2023.	ABRAM cùm esset 75. annorũ, accepit à Deo primam promissionem. *Genes.12.*
2048.	Abraham existens centum annorum, genuit Isaac. *Gene.21.*
2108.	Isaac natus annos 60. genuit Iacob. *Gene.25.*
2199.	Iacob cùm esset annorum 91. genuit Ioseph. *Genes.30.41.45.& 47.*
	Iacob descendit in Aegyptum annos 130. natus. Gen. 47. *Fuit is annus Mundi 2239. Iacobæi manserunt in Aegypto annis 430.* Exod. 12. Gal. 3. *ita annus Mundi 2669. Genebrard.*
	A Iacob in Aegyptum descensu quot anni fluxerint vsque ad Moysis administrationem in deserto, maxima contentio est: docet Genebrard. fuisse annos 430. Exod. 12. Act. 7. Gal. 3. Ioseph 2. Ant. cap. 5. & significatur. Genes. *15. Quorum omnium initium statuendum est non ab Abraham vel Isaac, sed ab ipso descensu Iacob; qui cadit in annum Mundi 1709.* Genebrard. *B. Arias numerat ab Isaac: sed ea disputatio controuersiarum plena est. lector iudicet.*
2309.	Ioseph existens annorum 110. obijt. *Genes.50.*
	Quo mortuo seruiuit Israel in Aegypto vsque ad exitum annis 144. *Eusebius in Chronic.*
2453.	Moyses existens 80. annorum, eduxit Isräelem ex Aegypto. *Exod.7.*
	Et accepit legem in Sinái anno 430. à prima promissione ad Abraham facta. *Galat.3.*
	Deinde præfuit Isräeli in deserto annis 40. *Deut.1.& 34.*
2493.	Iosue præfuit annis 7.
2500.	Isräel fuit sine iudice annis 11.
2511.	Othoniel iudicauit annis 40. *Iud.3.*
	Moyses, vt Genebrardus, præfuit annis 40. Iosue annis 18. vndecim autem annos, quibus sine iudice dicitur fuisse, adijcit Othonielis, vt cum istius imperio simul faciant annos 40.
2551.	Aiod annis 80. *Iud.3.*
2631.	Debora annis 40. *Iud.5.*
2671.	Gedeon annis 40. *Iud.8.*
2711.	Abimelec annis 3. *Iud.9.*
2714.	Thola annis 23. *Iud.10.*
2737.	Iair annis 22. *Iud.10.*
2759.	Iepte annis 6. *Iud.12.*
2765.	Abessam annis 7. *Iud.12.*
2772.	Ahialon, siue Elon annis 10. *Iud.12.*
2782.	Abdon annis 8. *Iud.12.*
2784.	Troia capitur. *Euseb. in Chron.*

Sam.

2790. Samson annis 20. *Iud. 15.*
2810. Heli sacerdos annis 40. 1. *Reg. 4*
2850. Samuel, & Saul ann. 40. *Act. 13. Euseb. in Chron.*

Summa annorum 942.

Genebrardus ætatem hanc numerat ab exitu de Aegypto, vsq; ad templi ædificationẽ anno 4. Solomonis. Summa anni 480. anno Mundi 3149. ita Genebrardus numerat à nato Abraham ad ædificationem templi annos 1200. Christianus verò 986.

IV. ÆTAS.

2890. DAVID regnauit ann. 40. & mens. 6. 2. *Reg. 5.*
2930. Salomon an. 40. 3. *Reg. 11.*
2933. Anno regni sui 4. fundauit Templum Domini, an. 480. ab exitu Israel de Aegypto. 3. *Reg. 6*
2970. Roboam regnauit an. 17. 3. *Reg. 14*
2987. Abia ann. 3. 3. *Reg. 15.*
2990. Asa an. 41. 3. *Reg. 15*
3031. Iosaphat an. 25. 3. *Reg. 22*
3056. Ioram ann. 8. 4. *Reg. 8*
3064. Ochozias an. 1. 4. *Reg. 8*
3065. Athalia an. 6. *Geneb. 7. 4. Reg. 11. 2. Par. 22.*
3071. Ioas an. 40. 4. *Reg. 12*
3111. Amasias an. 29. 4. *Reg. 14*
3140. Ozias, qui & Azarias, an. 52. 4 *Reg 15*
3189. Olympias prima. *Euseb. in chron.*
3192. Ioathan an. 16. 4. *Reg. 15*
3209. Achaz an. 16. 4. *Reg. 16*
3209. Roma conditur. *Euseb. in chron.*
3224. Ezechias an. 29. 4. *Reg. 18*
3229. Translatio Israel in Assyriam.
3253. Manasses an. 55. 4. *Reg. 21.*
3308. Amon, post mortem Manasse patris sui an. 2. 4. *Reg. 21.* quibus connumerãtur 10, anni, quibus regnauit Amon captiuo patre: prout Philo dicit, & manifestat Eusebius, & 70. interpret.
3320. Iosias an. 31. 4. *Reg. 22*
3351. Ioachaz men. 3. 4. *Reg. 23*
3351. Ioakim, *Ioachim Eliachim Genebrar.* an. 11. 4. *Reg. 23.*
3362. Ioachim, qui & Iechonias m. 3. 4. *Reg. 24.*
Transmigratio Babylonis.

Summa ab ædificatione Templi, quæ incidit in quartum Solomonis, vsq; ad captiuitatem Babylonis anni 419. mens. 6. Genebr.

3363. Sedechias an. 11. quo anno Hierusalem deuastata est. 4. *Reg. 24. 25.*

Summa annorum 484.

V. ÆTAS.

3374. DESOLATIO Ierusalem, ac templi, & captiuitas Babylonica durauit an. 70. 2. *Par. 36. Hierem. 25. 29.*
3444. Zorobabel dux præfuit Iudæis Hierosolymam reuersis an. 58. *Luc. 3. Philo in breuiar. temporum.*
3445. Anno 2. cœpit ædificare templum Domini, sed mox opus prohibitum est.
3480. Anno eius 37. missus Holofernes à Iudith truncatus est.
3488. Anno eius 45. Darius Artaxerxes Longimanus cœpit regnare Persis.
3489. Cuius anno 2. ædificatio templi resumpta est, hortantibus Aggęo, & Zacharia prophetis.
3493. Et anno eius 6. completa est: ex quo primùm fundari cœpit an. 46. *Ioan. 2.*
3494. Anno proximo, id est, 7. Artaxerxis, die 1. men. 1. Esdras scriba cœpit ascendere de Babylone Ierosolymã: quò peruenit die 1. mens. 5. cum socijs 1775. & m. 9. constituit Iudices, qui separarẽt à Iudæis alienigenas cũ natis earum.
3502. Resa Mosolla, siue Misciola, dux Iudęorum an. 66. *Luc. 3. Philo in Breuiar.*
3507. Anno Artaxarxis 20. Neemias pincerna impetrauit à rege licentiam reædificandi Hierusalem, à quo tempore inchoantur 70. hebdomadæ Danie. ca. 9. quæ faciunt ann. 490. & terminantur quadriennio post mortem Christi, quando Caius fecit poni abominationem desolationis, hoc est, imaginem suam in templo sub nomine Iouis maximi. *Matth. 24.*
3544. Assuerus Magnus cœpit regnare ab India, vsq; Aethiopiam super 127. prouincias.
3546. Anno eius tertio, Hester regina electa est.
3550. Anno 7. nupta est & coronata.
3555. Anno 12. suspensus Aman, & Mardocheus exaltatus
3568. Ioanna Ben Resa dux Iudæorũ annis 53.
3621. Iudas Hircanus I. an. 14
3635. Ioseph priscus, an. 7
3635. Alexander Mag. fit Monarcha
3642. Semei Abner, an. 11
3653. Matathias Heli, an. 12
3665. Maat Asar, an. 9
3674. Nagge Artaxat, an. 10
3684. Hesli Agai, an. 8
3692. Nau Maslot, an. 7
3699. Amos Sirach, an. 14
3713. Matathias Siloa, an. 10
3723. Ioseph iunior Arses, an. 60
3783. Ianne Hircanus secũdus an. 16.

Lucæ 3. Philo in Breuiar.

Summam huius temporis ita demonstrat Genebr. à captiuitate ad Iosue fil. Iosedec an. 70. à Iosue ad Machabæos anni 283.

3799. *Genebrar.* 3922. Propter persecutionem Antiochi Epiphanis ducatu Iudæorum vacante, Mathatias Machabęus sacerdos correptis armis Dei legem vindicauit.
3800. Iudas Machabæus dux simul, & Pontifex, præfuit an. 5. *Genebr 4.*
3805. Ionathas Machabæus, an. 19. *Genebr. 18.*

3824. Simon Machabæus annis 19. *Genebr. 8.*
3832. Ioannes Hircanus Priscus, annis 26. *Genebrardo 31.*
3858. Aristobulus rex an. 1.
3859. Alexander Iannæus, an. 27.
3886. Alexandra Alexandri vidua, an. 9
3895. Hircanus vltimus, an. 34. quo cum fratre Aristobulo de regno dimicante, Iudæa subacta est à Romanis.
3914. *Iulius Cæsar I. Romanus imperat à Calen. Ianuar. an. 4. mens. 2. d. 15.*
3918. *Iulius Cæsar Idib. Mart. occiditur.*
3920. *Octauius Augustus Romanus Cæsar II. imperat an. 55. m. 8. d. 24.* Onuph.
Hircano à Parthis capto,
3929. Herodes maior Ascalonita, I. ex alienigenis rex Iudæorum ab Augusto, & senatu Romæ creatus, inuitis Iudæis tyrannico principatu regnat ann. 31. deinde legitimo an. 6. simul an. 37.
3945. Templum Hierosolymæ ab Herode magnificentissimè restitutum. *Ioseph. 15. antiq. 14.*
3945. Die 8. Decẽb. B. Maria virgo cõcipitur.
3945. Die 8. Sept. B. Maria virgo ex tribu Iuda, patre Ioachimo, matre Anna in Nazareth Galilææ nascitur. *Onuph.*
3949. B. Maria ablactata triennis Ierosolymę in templo præsentatur Domino.
3959. Die 24. Sept. Ioan. Baptista concipitur.
3960. Anno 1. regni Herodis legitimi, quo Iudæi ipsum in regem suscipientes, iurauerũt in fide ipsius, & posterorum eius sese permansuros, iuxta prophetiam Iacob, *Genes. 49.* ablato sceptro de Iuda, die 25. Mart. feria 6. Christus in Nazareth in vtero B. Mariæ virginis de Spiritu sancto concipitur.
Die 24. Iunij feria sexta Ioann. Baptista nascitur.
Die 26. Iul. feria 3. B. Anna obijt anno ætatis suæ 50.
Die 25. Decemb. die Dominico Christus in Bethleem nascitur.

Summa annorum V. ætatis 586.

SVMMMA ANNORVM, A creato mundo vsq; natum Christum 3960. *Genebrard. numerum facit 4089. annorum.*

VI. MVNDI ÆTAS.

Anni Christi

1. IESVS Christus, Deus & homo, Pontifex in æternum vixit in terris, ann. 33. m. 3. d. 1.
Pontacus & Genebrardus aiunt Iesum Christum D. N. vixisse an. 32. men. 3. diebus 10. alij aliter.
15. *3. Tiberius I. imperat à 18. Septemb. ann. 22. m. 6. d. 26.*
34. 1. Sanctus Petrus Christi vicarius, sedet

Anni Christi

à morte Christi in Iudæa annos 5. Antiochiæ an. 7
38. *4. Caius Caligula imperat à 16. Mart. ann. 3. m. 10. d. 9.*
42. *5. Claudius I. imperat à 24. Ianuar. an. 13. men. 8. dies 20*
44. 1. S. Petrus sedet Romæ à 18. Ianuar. an. 24. m. 5. d. 12. *hoc est in vniuersum an. 36. m. 5. dies 12.*
Concilium Apostolorũ Hierosolymæ. *Actor. 15.*
55. *6. Nero imperat à 13. Octob. an. 13. m. 7. d. 28.*
57. 2. S. Linus sedet à 12. Iun. viuo & absente vt plurimum Petro, an. 11. m. 3. d. 12.
65. Prima persecutio Christianorum.
68. 3. S. Clemens I. sedet à 29. Iun. an. 9. men. 4. dies 26
Clemens Cleto subijciendus est. Genebrard.
69. *7. Galba imperat à 10. Iun. m. 7. d. 7.*
70. *8. Otho imperat à 16. Ianuar. m. 3. d. 5.*
9. Vitellius imperat à 20. April. m. 8. d. 5.
70. *10. Vespasianus imperat à 24. Decemb. ann. 9. men. 6.*
77. 4. S. Cletus sedet à 23. Nouemb. an. 6. m. 5. d. 3. *Genebr. an. 12. m. 1. d. 11.*
80. *11. Titus imperat à 24. Iun. an. 2. m. 2. d. 20.*
82. *12. Domitianus imperat à 13. Septemb. an. 15. dies 6.*
84. 5. S. Anacletus sedet à 4. Maij an. 12. m. 2. d. 10. *Genebr. an. 9.*
Genebrard. facit 100.
90. 2. Persecutio Christianorum.
96. 6. S. Euaristus sedet à 27. Iul. an. 13. m. 3. *Genebr. an. 9.*
97. *13. Nerua imperat à 18. Septem. an. 1. mens. 4. dies 9.*
99. *14. Traianus imperat à 27. Ianuar. an. 19. m. 6. dies 15.*
103. 3. Persecutio Christianorum.
109. 7. S. Alexander I. sedet à 15. Nouemb. an. 7. m. 5. d. 19
8. S. Xystus I. sedet à 29. Maij an. 9. m. 10. d. 9. *Genebr. an. 10. m. 3. d. 21.*
118. *15. Aelius Adrianus imperat à 9. August. an. 20. m. 10. d. 29.*
127. 9. S. Telesphorus sedet à 9. April. an. 10. m. 8. d. 28. *Genebr. an. 11. m. 3. d. 21.*
138. 10. S. Hyginus sedet à 13. Ianuar. an. 4. m. 3. d. 4.
139. *16. Antoninus Pius imperat à 10. Iul. an. 22. m. 7. d. 26.*
142. 11. S. Pius I. sedet à 15. Ianuar. an. 11. m. 5. d. 27. *Genebr. an. 9. m. 4. d. 3.*
153. 12. S. Anicetus sedet à 25. Iul. an. 9. m. 8. d. 24. *Genebr. m. 4. d. 13.*
162. *17. Marcus Antoninus Verus cum Lucio Aurelio fratre imperat à 7. Mart. an. 19. d. 11.*
163. 13. S. Soter sedet à 5. Maij ann. 7. m. 11. d. 18. *Genebr. an. 9. m. 3. d. 21.*
168. 4. Persecutio Christianorum.
171. 14. S. Eleutherus sedet à 14. Maij an. 15. d. 13. *Genebr. m. 3. d. 2.*
181. *18. Commodus imperat à 17. Mart. an. 12. m. 8. dies 15.*

15. S. Vi-

Genebrard. 206. 15.S. Victor I. sedet à primo Iunij an. 12. m.1.d.28. *Genebr.an.10.m.3.d.10.*

193 *19. Aelius Pertinax imperat à 31. Decembr. m.2.d.28.*

194 *20. Didius Iulianus imperat à 28. Mart.m. 2.dies 5.*

194 *21. Seuerus Pertinax imperat à 1.Iun.an. 17. m.8.d.3.*

198 16.S. Zephyrinus sedet à 10. Aug.an. 20. d.17. *Genebr. an.7.m.7.d.10.*

200 5. Persecutio Christianorum.

212 *22. Antoninus Caracalla imperat à 4.Feb.an. 6.m.11.d.5.*

218 *23. Macrinus imperat à 12. April.an.1.mens. 1.dies 28.*

218 17.S. Calistus I. sedet à 2. Sept. an.5.m.1. d.13. *Genebr.an.6.m.1.d.10.*

219 *24. M. Aurelius Antoninus Heliogabalus imperat à 7. Iunij an.3.men.9.d.4.*

223 *25. Alexander Mameæ filius imperat à 10. Mart.an.13.d.9.*

223 18.S. Vrbanus I. sedet à 16.Oct.an.7.m.7. d.5. *Genebr.an.4.m.10.d.12.*

231 19.S. Pontianus sedet à 18.Iun.an.5.m.5. dies 2. *Genebr.an.9.m.5.d.12.*

236 *26. Maximinus imperat à 18.Mart. annos 2. m...d....*

236 20.S. Anterus sedet à 21.Nouemb.an.5. m.1.d.14.

237 6. Persecutio Christianorum.

237 21.S. Fabianus sedet à 10.Ian. an.14. d.11. *Genebr.an.13.*

238 *27. Balbinus & Pupienus imperant an.vnum.*

239 *28. Gordianus imperat à ...Iun.circiter 6.*

245 *29. Philippus cum Philippo filio imperat à.... Mart.an.5.m....d....*

250 *30. Decius cum Decio filio imperat annos 2.*

251 7. Persecutio Christianorum.

251 22.S. Cornelius sedet à 12.Iul.an.2.m.2.d.3

252 *31. Gallus Volusianus.*

253 23.S. Lucius I. sedet à 20. Nouemb. an.1. m.3.d.13. *Genebr.an.3.m.3.d.3.*

254 *32. Valerianus cũ Galieno filio imperat an.7.*
8. Persecutio Christianorum.

255 24.S. Stephanus I. sedet à 9. April. an. 2. m.3.d.25. *Genebr.an.7.m.5.d.2.*

257 25.S. Xystus II. sedet à 15. Decem.an.1.m. 10.d.23. *Genebr.an.2.m.10.*

260 26. S. Dionysius sedet à 22. Iul. an.10.m. 5.d.5. *Genebr.an.6.m.2.d.4.*

261 *33. Gallienus capto patre solus imperat an.8.*

269 *34. Claudius imperat à 21. Mart. ann. 1. m. 10.d.15.*

271 27.S. Felix I. sedet à 1.Ian.an.4.m.3.d.15.

271 *35. Quintillus imperat à 14.Febr. dies 17.*

271 *36. Aurelianus imperat à 20.Febr.an.4.m.11. dies 7.*

9. Persecutio Christianorum.

275 28.S. Eutychianus sedet à 5.Iun.an.8.m. 6.d.4. *Genebrard.an.1.m.1.d.1.*

276 *37. Tacitus imperat à 25.Sept.m.6.d.20.*

277 *38. Florianus imperat à 13.April.m.2.d.20.*

277 *39. Probus imperat à 3.Iul.an.5.m.4.*

282. *40. Carus cum Carino & Numeriano filijs, imperat à 2. Nouemb. an. 2.m.....*

283. 29.S. Caius I. sedet à 17. Decemb. an.12. m.4.d.6. *Genebr.an.11.m.4.d.12*

284 *41. Diocletianus & Maximianus Herculeus imperant à 21.April.an.20*

10. Persecutio Christianorum; eaq; maxima.

296. Genebrard. 302. 30.S. Marcellinus sedet à 21. Iul. an.7.m. 9.d.26. *Genebr.an.6.m.2.d.16*

304. 31.S. Marcellus I. sedet à 27. Iun. an.5.m. 6.d.21. Martyr. *Genebr.an.6.m.5.d.21.*

304. *42. Constantius* I. *& Galerius Maximianus, imperant à 21.April.an.1.m.10.d.8*

306. *43. Constantinus Primus Magnus imperat à 25.Iul.ann.30.m.9.d.27*

306 *Maxentius imperat an.6*

306 *Galerius Maximinus imperat an.7*

310 32.S. Eusebius sedet à 6. Feb.an.1.m.7.d. 27. *Geneb.an.4.m.1.d.3*

310 *Licinius imperat an.14*

311 33.S. Melciades, qui & Miltiades, sedet à 10.Oct.an.3.m.2. *Geneb.an.4.m.7.d.9*

314 34.S. Siluester I. sedet à 28. Oct. an. 21. d. 4. *Genebr.an.23.m.10.d.11*

325 Primum Concilium generale Nicenũ, 318. Episcoporum contra Arrium.

331 Sedes Imperij transfertur Constantinopolim.

336 35.S. Marcus sedet à 26.Ianuar.m.8.d.22. *Geneb.an.2.m.8.d.20*

336 36.S. Iulius I. sedet à 18.Oct.an.16.m.5.d. 16. *Geneb.an.15.m.2.d.6*

337 *Constantinus II. imperat in Occidente à 22. Maij an.3*

Constantius II. imperat in Oriẽte an.25.m.5.d.5

Constans imperat in Occidente an.13.

353 37.S. Liberius I. sedet ab 8. Maij an.13. m. 4.d.17. *Genebr.an.12.m.3.d.4*

355 Felix II. Antipapa, sedet in schismate à 12. Aug.an.10. m.3. d. 11. *alij rectius legitimum fuisse, & martyrem mortuũ. Genebrar. sedit an. 1.m.4.d.2*

362 *Iulianus Apostata imperat à 3.Nouem. an. 1. m.7.d.27*

Iouianus imperat à 26. Iun.m.7.d.22

Imperium Bipartitum.

364 *Valentinianus I. senior, in Occidente imperat à 25.Febr.an.11.m.8.d.22*

364 *Valens P. frater eius, imperat in Oriente à 1. April. an.14.m.4.d.13.*

366 38.S. Damasus I. sedet à 1. Oct. an.18.m.2 d.11. *Geneb.an.19.m.3.d.11*

375 *Gratianus imperat in Occidente à 17. Nouẽ. an.7.m.9.d.9*

379 *Theodosius I. senior imperat in Oriente à 16. Ianuar.an.16.d.2*

381 2. Concilium generale Constantinopolitanum 1. 150. Episcoporum contra Macedonium.

373 *Valentinianus.II.Iunior, imperat in Occidente, an.8.mens.8.d.20*

Maximus imperiũ occidẽtis occupat, an.5.d.2

384 39 S.Siricius sedet à 29. Decembr. an. 13. m.1.d 25.*Genebr.an.15.men.11*

Genebrar. 403.

392 *Eugenius imperat in Occidente à 15. Maij, ann 2.m.4.d.13*

394 *Honorius Theodosij 1.filius. imperat in Occidente à 15.Sept.an. 28 m.11.d.10.*

395 *Arcadius Theodosij 1 filius imperat in Oriente à 17.Ian.an.13.m.3.d.15*

398 40.S.Anastasius I. sedet à 7. April. an. 3. d.21

401 41 S.Innocentius I. sedet ab 8.Maij, an. 15. mens.2.d.21

408 *Theodosius II.iunior, Arcadij F.imperat in Oriente post mortẽ patris à 1.Maij an.42.m.3*

416 42.S.Zosimus. sedet à 20. August. ann.3. m.4.d 7.*Geneb. an.1 m.d.12*

419 43.S.Bonifacius I.sedet à 28. Decem. an. 3.m.9.d.28

423 44.S.Cęlestinus I.sedet à 4.Nouem.an. 8.m.5.d.3

425 *Valentinianus 3.imperat in Occidente à 15. Oct.an.29.m.5.d.23*

430 3. Concilium generale Ephesinũ 200. Episcoporum contra Nestoriũ & Pelagianos.

432 45.S.Xystus III. sedet à 28. April. an. 7. m.11.*Genebr.an.8. d.18*

440 46.S.Leo I. Magnus sedet à 12. Maij an. 20.m.11.*Genebr.an.21.m.1.d.13.*

450 *Marcianus imperat in Oriente à 28.Iul. an. 6.m.6*

451 4. Concilium generale Chalcedonense, 630. Episcoporũ contra Eutychen.

455 *Maximus imperat in Occidente à 17 Mart. m.2.d.27*

455 *Auitus imperat in Occidente mens.10.d.8.*

457 *Maiorianus imperat in Occidente ann. 4. mens.4.d.2.*

457 *Leo I.senior imperat in Oriente à 25 Ianuar. annos 7*

461 47 S.Hilarius sedet à 19 April.an. 6. m. 3.d. 10.*Geneb.an 7*

461 *Seuerus imperat in Occidente an. 3.m.8.d.28*

467 *Anthemius imperat in Occidente à 12.April. an.5.m.3*

467 48 S.Simplicius sedet ab 8 August. an. 15.m.6.d.23

472 *Olybrius imperat in Occidente m.3.d.23*

473 *Glycerius imperat in Occidente à 5 Mart.an. 1.m.3.d.21*

474 *Leo 2.iunior & Zeno Isauricus imperant in Oriente an.1*

474 *Nepos imperat in Occidente an.1.m.2.d.4*

475 *Augustulus imperat in Occidente m.9.d.24*

Post quem defecit imperium Occidentis an.325. vsque ad Carolum Magn.

475 *Basiliscus pulso Zenone imperat in Oriente an.1.m.6*

476 *Zeno victo Basilisco iterum imperat in Oriente an.15*

483 49 S.Felix II.dictus 3.sedet à 9 Mart.an. 8.m.11.d.17.*Genebr.an.6.m.11.d.17*

491 *Anastasius I.imperat à 6.April.an 27.mens.3. dies 3*

492 50 S.Gelasius 1.sedet à 3.Mart.an. 4.m.8. d.19.*Genebr.an.5.m.8.d.17*

496 51 Anastasius II.sedet à 29 Nouemb.an. 1.m.11 d.24

Geneb. 500.

498 52 S.Symmachus, sedet à 22 Nouemb. an.15.m.7.d.28

514 53 S.Hormisda sedet à 20 Iul.an.9.d.18

518 *Iustinus I.senior imperat an.19.d.28*

523 54 S.Ioannes 1.sedet à 12 Aug. an. 2. m. 9.d.16

526 55 S.Felix 3.dictus 4.sedet à 25.Iul.ann 4 m 2 d 18

527 *Iustinianus I. Magnus imperat à 1.Augu. an 38.m.3.d.13*

530 56 Bonifacius II.sedet à 16.Oct an.1. d.2. *Genebr.an.2*

532 57 Ioãnes 2.sedet à 22 Ian. an.2.m.4.d. 6

534 58 S.Agapetus 1. sedet à 3.Iun.m.11.d.19

535 59 S.Siluerius, sedet à 20. Iul. an 1.m.10. dies 7

537 60 Vigilius sedet à 27 Maij. an. 18.m.7. dies 15

553 5. Concilium generale Constantinopolitanum 2. 165. Episcoporum

556 61 S.Pelagius I.sedet à 16. April. an. 4. m.10.d.18.*Genebr.an.6*

561 62.Ioannes 3.sedet à 29 Maij ann.13.d.16. *Genebr.an.12.m.11.d.26*

566 *Iustinus II.imperat à 13 August.an.10.m.10. d.20.*

575 63 S.Benedictus I.sedet à 17.Maij ann.4. m.2 d.15

576 *Tiberius II.Constantinus, imperat 2 Octobr. an 6.m.10.d.8*

579 64 S.Pelagius 2.sedet ab 11 Nouemb.an. 10.m.2.d.29

583 *Mauritius, imperat à 10.August. an. 19.m. 3. dies 11*

590 65 S.Gregorius I.Magnus.sedet à 3 Sept. an.13.m.6.dies 10

Gennebrar. 604.

602 *Phocas imperat à 18.Nouemb.an.8.m.4.d.9*

604 66 Sabinianus sedet à 1 Sept.ann.1.m.5. dies 19

605 67 Bonifacius 3. sedet à 21....m.8.d.23

606 68 Bonifacius IV.sedet à 28 August. an. 6.m.8.d.12

611 *Heraclitus imperat à 27 Mart.an.30.m.2*

613 69 S.Deusdedit, sedet à 21 Octo.an.33. d. 19.*Geneb.an.3.m.3.d.20*

616 70 Bonifacius V.sedet à 25 Decemb.an. 5.m.10

621 Mahumet pseudopropheta sectam suã incipit, à quo tempore computãtur anni Saracenorum.

622 71 Honorius I.sedet à 17 Nouem.an.12. m.11.d.7

637 72 Seuerinus ſedet à 1. Iun. an. 1. m. 2. d. 4
638 73 Ioannes IV. ſedet à 25. Decemb. an. 1. m. 9. d. 18
640 74 Theodorus I. ſedet à 26 Nouemb. an. 6. m. 5. dies 19
641 *Conſtantinus 3. imperat à ... Maij m. 4. d. ...*
641 *Heracleonas imperat m. 2. d. ...*
641 *Conſtans 2. imperat à ... Oct. an. 26. m. 8. d. ...*
647 75 S. Martinus I. ſedet à 6 Iul. an. 6. m. 4. d. 7.
654 76 Eugenius I. ſedet à 10 Auguſt. an. 2. m. 9. d. 29
657 77 Vitalianus ſedet à 30 Iul. an. 14. m. 5. d. 29
669 *Conſtantinus 4. imperat à 15 Iul. an. 16. men. 7. d. ......*
672 78 Adeodatus, ſedet ab 11 April. ann. 4. m. 2. d. 16
676 79 Domnus I. ſedet ab 2 Nouemb. an. 2. m. 5. d. 10. *Geneb. an. 5*
679 80 Agatho, ſedet à 10 Iul. an. 2. m. 6
681 6. Concilium generale Conſtantinopolitanum 3. 290. Epiſcoporum contra Monothelitas.
682 81 S. Leo II. ſedet à 10 Aug. m. 10. d. 19
684 82 S. Benedictus II. ſedet à 19 Iun. m. 10. d. 27
685 83 Ioannes V. ſedet à 25 Iul. an. 1. d. 9
686 *Iuſtinianus II. imperat à ... Ian. an. 10. m. 5. d. ...*
686 84. Cono ſedet à 21 Octob. m. 11. d. 3
687 85 Sergius I. ſedet à 17 Decemb. an. 13. m. 8 d. 23
Geneb. 702. 696 *Leo 2. qui & Leontinus, expulſo Iuſtiniano 2. imperat à ... Iul. an. 3. m. ... d. ...*
699 *Tiberius 3. expulſo Leone 2. ſeu Leontio, imperat à ... Iul. an. 7*
701 86 Ioannes VI. ſedet à 29 Octob. ann. 3. m. 2. d 3
705 87 Ioannes 7. ſedet à 1 Mart. an. 2. m. 7. dies 17
705 *Iuſtinianus 2. Leontium & Tiberium 3. occidit circa 1. Aug. iterumq́; imperat ann. 6. d. ...*
707 88 Siſinnius, ſedet à 18 Octob. d. 20
707 89 Conſtantinus, ſedet à 23. Decem. an. 8. m. 1. d. 20. *Genebr. an. 8*
712 *Philippicus occiſo Iuſtiniano 2. imperat à 13. Auguſt. ann 2. m. 9. d. 7*
715 *Anaſtaſius 2. imperat à 20. Iun. an. 1. m. 3*
716 90 Gregorius 2. ſedet à 21 Mart. ann 14. m 10. d. 22. *Geneb. an. 16*
716 *Theodoſius 3. imperat à 19 Aug. m. 7. d. 6*
717 *Leo 3. Iconomachus imperat 25 Mart. an. 24. m. 2. d. 25*
731 91 Gregorius 3. ſedet à 5. Mart. an. 10. m. 8. d. 24
741 *Conſtantinus V. Copronymus, P. F. imperat à 19. Iun. an. 35. m. 2. d. 27*
741 92 Zacharias ſedet à 1 Decemb. an. 10. m. 3. dies 6
752 93 Stephanus 2. ſedet à 24. Mart. d 4
752 94 Stephanus 3. dictus 2. ſedet à ... Martij an. 5. d 29
757 95 Paulus I. ſedet à 29 Maij, an. 10. m. 1

767 Conſtantinus 2. laicus à laicis vi creatus antipapa ſedet an. 1. m. 1. d. 9
768 96 Stephanus 4. dictus 3. ſedet à 5. Auguſti ann 3. menſ. 5. dies 27. *Genebr. annos 4.*
772 97 Adrianus I. ſedet à 9 Februar. an. 23. m. 10. d. 17
775 *Leo 4. P. F. imperat à 14 Sept. an. 4. menſ. 11. dies 26*
780 *Conſtantinus 6. P. F. imperat à 7. Septemb. cum Irene matre an. 10. deinde pulſa matre an. 7*
789 7 Concilium generale Nicenum 2. 350. Epiſcoporum contra Iconomachos.
795 Genebrar. 796 98 Leo 3. ſedet à 26. Decemb. an. 20. m. 5. dies 18
797 *Irene Conſtantinum 6. filium ſuum capit, oculis & imperio priuat, & ſola imperat à 16. Aug. an. 5. m. 1. d. 16*
800 *Carolus* I. *Magnus à Pont. clero S. P. Q. R. creatus imperator Romanus Occidentis, die 15 Decemb. imperat in occidẽte an. 13. m. 1. d. 4*
814 *Ludouicus* I. *Pius imperat à 28. Ianua. an. 26. m. 4. d. 24*
816 99 Stephanus V. dictus 4. ſedet à 3 Iul. m. 6. d. 23
817 100 Paſchalis I. ſedet à 28 Ian. an. 7. m. 6. d 17
824 101 Eugenius II. ſedet à 19 Maij an. 3. m. 6. d. 24. *Genebr. an. 4*
827 102 Valentinus I. ſedet à 14. Decembr. m. 1. d. 10.
828 103 Gregorius IV. ſedet à 26 Ian. an. 16
840 *Lotarius* I. *F. P. imperat à 20 Iun. an. 15. men. 3. d. 10*
844 104 Sergius 2. ſedet à 10 Febr. an. 3. men. 2. d. 3
847 105 Leo 4. ſedet à 12. April. an. 8. menſ. 3. dies 6
Ioannes fœmina hoc loco à quibuſdam inſeritur, ſed Romę in nullo vetuſto indice Romanorum Pontificum vſquam eius mentio eſt.
855 106 Benedictus 3. ſedet à 24 Iulij an. 2. m. 5. d. 16
855 *Ludouicus 2. P. F. imperat à 29. Sept. an. 19 m. 10. d. ...*
858 107 Nicolaus I. Magnus ſedet à 24. April. an 9. m. 6. d. 20.
867 108. Adrianus 2. ſedet à 21. Nouẽb. an. 4. m 11. d. 12 *Genebr. an. 5*
869 8. Concilium generale Conſtantinopolitanum 4. 300. Epiſcoporum, contra Photium Patriarcham Conſtantinopolitanum.
872 109 Ioannes 8. ſedet à 14. Decem. an. 10. dies 2
875 *Carolus 2. Caluus P. F. imperat à 1. Auguſt. an. 2. m. 2. d. ...*
877 *Ludouicus 3. Balbus F. P. imperat à 6. Octobr. an. an. 1 m. 6. d. 5.*
879 *Carolus 3. Craſſus, vel Groſſus, P. F. imperat ab 11. April. an. 8. m. 7*

882 110 Marinus, dictus Martinus II. ſedet à 19 Decemb. an. 1. m. 1

884 111 Adrianus III. ſedet à 21 Ianuar. an. 1. m. 3. d. 19

885 112 Stephanus VI. dictus 5 ſedet à 13 Maij an. 6. dies 9

887 *Arnolfus P. F. imperat à 10. Nouem. an. 12. m. 1. d. 19*

891 113 Formoſus, ſedet à 27 Maij, an. 4. m. 6. d... *Genebr. an. 5*

895 114 Bonifacius VI. ſedet à 17 Decembr. dies 15.

895 115 Stephanus VII dictus 6. ſedet à 6 Ian. an. 1. m. 2. dies 19

897 116 Romanus, ſedet à 28 Mart. menſ. 4. dies 23

897 117 Theodorus II. ſedet à 20 Aug. d. 20

897 Genebr. 901. 118 Ioannes IX. ſedet à 9 Sept. an. 9. d. 15. *Genebr. an. 2*

899 119 Benedictus IV. ſedet à 24 Sept. an. *3* m. 6. dies 15.

899 *Ludouicus 4. P. F. imperat à 29. Nouemb. annos* 12

903 120 Leo V. ſedet à 15 April. d. 40

903 121 Chriſtophorus ſedet à 25 Maij m. 7

903 122 Sergius *3*. ſedet à 25 Decemb. an. 7. m. *3*. dies 16

911 123 Anaſtaſius *3*. ſedet à 15 April. ann. 2. m. 1. d. 22

912 *Conradus* I. *imperat à... Decemb. an. 7. m. 6*

913 124 Laudo, ſedet à 7 Iun. m. 6. dies 22

914 125 Ioannes X. ſedet à 24 Ian. an. 14. m. 2. d. 15. *Genebr. an. 13*

919 *Henricus I. Auceps, imperat à 1. Iul. an. 17*

928 126 Leo VI. ſedet à 9 April. m. 6. d. 15

928 127 Stephanus 8. dictus 7. ſedet à 24 Oct. an. 2. m. 1. d. 15.

930 128 Ioannes XI. ſedet ab 11 Decemb. an. 4. m. 10. d. 15

935 129. Leo VII. ſedet à 27 Octob. an. 3. m. 6. dies 10

936 *Otho* 1. *Magnus, P. F. imperat à 2. Iul. an. 36. m. 10. d. 6*

939 130 Stephanus 9. dictus 8. ſedet à 7. Iun. an. *3*. m. 4. dies 15.

942 131 Marianus II. dictus Martinus *3*. ſedet à 1. Nouemb. an. 3. m. 6. d. 14

946 132 Agapetus II. ſedet à 18 Maij ann. 9. m. 7 dies 10 *Genebr. an. 7*

956 133 Ioannes XII. ſedet à 9. Ian. an. 8. m. 4. dies 6 *Geneb. an. 8*

963 134 Leo 8. ſedet à 6 Decembr. an. 1. m. *3*. dies 12

964 Benedictus V. Antipſeudopapa, ſedet à 14 Maij m. *1*. d. 10

Hæc ratio Pontificum et ordo ipſe valde confuſus, neque ſatis liquet, quid tenendum ſit.

965 135 Ioannes 1*3*. ſedet à 2 Octob. an. 6. m. 11. d 5

972 136 Donus II. ſedet à 20 Sept. m. 3

972 137. Benedictus V. dictus 6. ſedet à 20 Decemb. an. 1 m. 3

973 *Otho II. F. P. imperat à 7. Maij an. 10. menſ. 7. dies 2.*

974 138 Bonifacius VII. ſedet à 30 Mart. an. 1. m. 1. dies 12

975 139 Benedictus VI. dictus 7. ſedet à 1. Iun. an. 9. m. 1. d. 10 *Geneb. an. 8. m. 6*

983 *Otho 3. P. F. imperat à 7. Decemb. an. 17. m. 1. dies 14*

984 140. Ioannes 14 ſedet à 16. Iul. m. 8

985 Bonifacius 7. iterum ſedet à 16 Mart. m. 4. d. 6

985 141 Ioannes XV. ſedet à 1 Auguſt. an. 9. m. 6. d. 10. *non habet annos Genebr.*

995 142. Ioannes 16. ſedet ab 11. Febr. men. 4. *Genebr. an. 10. m. 8. d. 10*

995 143 Gregorius V. ſedet à 16 Iun. an. 2. m. 8. dies 3.

995 Ioannes 17. pſeudopontifex ſedet m. 10. *Genebrardus annumerat hunc Pontificibus, quemadmodum & ſupra Felicem II. eoq́ ſuperat numerus Geneb. binario.*

998. Genebrar. 1002. 144 Silueſter 2. ſedet à 1. Nouemb. an. 4. m. 6. dies 12

1001. *S. Henricus 2. Claudus F. P. imperat à 21 Ian. an. 23. m. 5. d. 21*

1003 145 Ioannes 17. dictus 18. ſedet à 7 Iun. m. 4. d. 25

1003 146 Ioannes 18. dictus 19. ſedet à 20. Nouemb. an. 5. m. 7. d. 29. *Geneb. an. 4*

1009 147 Sergius 4. ſedet à 18 Auguſt. an. 2. m. 9. d. 2

1012 148 Benedictus 7. dictus 8. ſedet à 7. Iunij an. 11. m. 8. d. 21

1024 149 Ioannes 19. dictus 20 ſedet à 28. Feb. an. 8. m. 9. d. 9. *Genebr. an. 11. m. 1.*

1024 *Conradus 2. P. F. imperat à 13. Iul. an. 14. m. 10. dies 22*

1032 150 Benedictus 8. dictus 9. ſedet ab 11. Nouemb. an. 12. m 4. d. 20. *Geneb. an.* 13

1039 *Henricus 3. Niger P. F. imperat à 4. Iun. ann. 17. m. 4. d. 22*

1045 Silueſter 3. antipapa, & pſeudopapa, ſedet à 22. Ian. m. 1. d.... *ponitur in catalogo à Genebr.*

1045 Benedictus 8. dictus 9. iterum ſedet ab 11. Mart. m. 1. d. 21

1045 151 Gregorius 6. ſedet à 1. Maij an. 1. m. 7. d. 20. *Geneb. an.* 2

1046 152 Clemens 2. ſedet à 21. Decemb. men. 9. dies...

1047 Benedictus 8 dictus 9. iterum papatum tenet, pōtificatum adminiſtrat, ſedet ab 8. Nouemb. m. 8. d. 9. vſq; 7. Iul.

1048 153. Damaſus 2. ſedet à 17. Iul d. 23.

1048 Benedictus 8. dictus 9. quartò pontificatum adminiſtrat ab 8. Aug. m. 6

1049 154 Leo 9. ſedet à 12 Febr. an. 5. m. 2. d. 8

1055 155 Victor 2. ſedet à 13 April. an. 2. menſ. 3. dies 16.

1056 *Henricus 4. ſenior P. F. imperat à 5. Octobr. an. 49. m. 10. d. 3*

1057 156 Stephanus X. dictus 9. ſedet à 2. Aug. m. 7. d. 28

1058 Benedictus 9. dictus 10 pſeudopapa, ſedet à 5. April. m. 9. d. 20

1059 157 Nicolaus 2. ſedet à 3. Ian. an. 2. m. 6. d. 1

158. Alexan-

1061. 158. Alexander II. sedet à 30. Septem. an. 11. m. 6. d. 22.

1073. 159. Gregorius VII. sedet à 22. April. an. 12. m. 1. d. 3

1086. 160. Victor III. sedet à 24. Maij an. 1. m. 3. dies 24

1088. 161. Vrbanus II. sedet à 12. Mart. an. 11. m. 4. d. 18. *Genebr. an. 12.*

Genebrard. 1100. 1099. Hierusalem capitur à Christianis.

1099. 162. Paschalis II. sedet à 13. August. an. 18. m. 5. dies 9

1106. *Henricus V. iunior P. F. imperat à ..... an. 18. m. 9. d. 15.*

1118. 163. Gelasius II. sedet à 25. Ianua. an. 1. d 5.

1119. 164 Calistus II. sedet à 1. Februa. an. 5. m. 10. d. 13

1124. 165. Honorius II. sedet à 14. Decemb. an. 5. m. 2. d. 3

1125. *Lotharius II. P. F. imperat. à 13. Sept. an. 13. m. 2. d. 21.*

1130. 166. Innocentius II. sedet à 17. Febr. ann. 13. m. 7. d. 8. *Genebr. an. 14.*

1139. *Conradus III. Sueuus, imperat à 1. April. an. 12. m. 10. d. 15.*

1143. 167. Cælestinus II. sedet à 25. Sept. mens. 5. d. 13.

1144. 168. Lucius II. sedet à 12. Mart. m. 11. d. 14

1145. 169. Eugenius III. sedet à 27. Febr. an. 8. m 4. d. 12

1152. *Fredericus I. Barbarossa imperat à 5. Mart. ann. 37. m. 3. d. 7*

1153. 170. Anastasius IV. sedet à 10. Iulij an. 1. 4. mens. 4. d. 24

1154. 171. Adrianus IV. sedet à 5. Decemb. an. 4. m. 8. d. 28

1159 172. Alexander III. sedet à 5. Sept. an. 21. m. 11. d. 23

1181. 173. Lucius III. sedet à 29. August. an. 4. m. 2. d. 28

1185. 174. Vrbanus III. sedet à 25. Nouemb. an. 1. m. 10. d. 25

1187. Hierusalem Christianis eripitur.

1187. 175. Gregorius VII sedet à 20. Octobr. m. 1. d. 27

1188. 176. Clemens III. sedet à 6. Ianuar. an. 3. m. 2. d. 20.

1190. *Henricus VI. P. F. imperat à 1. Iun. an. 8. m. 2. dies 22.*

1191. 177. Celestinus III. sedet à 29. Mart. an. 6. m. 9. d. 11

1198. 178. Innocentius III. sedet ab 8. Ian. an. 18. men. 6. d. 9

1199. *Otho IV. P. F. imperat à ..... Mart. ann. 20. m. 2. d. ....*

1199. *Philippus imperat eodẽ tempore ab 8. Mart. an. 9. m 3. d. 15.*

1210. *Fredericus II. Rogerius Frederici I. fil. imperat à 13. Decemb. an.* { 33. 34. 35. 40.

1216. 179. Honori⁹ III. sedet à 18. Iul. an. 10. m. 8

1227. 180. Gregorius IX. sedet à 20. Mart. ann. 14. m. 5. d. 3.

1241. 181. Cælestinus IV. sedet à 22. Sept. d. 17

1243. 128. Innocentius IV. sedet à 24. Iun. an. 11. m. 5. d. 14

Frederico in Concilio generali Lugdunensi deposito, & rebellante,

1245. *Henricus VII. S. Elizabet filius, imperat à 21. Iun. an. 1.*

1246. *VVilhelmus Comes Hollandiæ imperat an. 9.*

1250. *Conradus IV. Frederici 2. fil. imperat à 13. Decemb. an. 3. m. 5. d. 10.*

1254. 183. Alexander IV. sedet à 21. Decemb. an. 6. m. 5. d. 5.

1258. *Ricardus imperat à 6. Ianuar. an. 6*

1258. *Alfonsus titulotenens imperat à 31. Mart. an. 15. m. 6. d. 12*

1261. 184. Vrbanus IV. sedet à 29. Augu. an. 3. m. 1. d. 4. *Genebr. an. 5*

1265. 185 Clemens IV. sedet à 5. Febr. an. 3. m. 9. dies 25

1271. 186. Gregorius X. sedet à 1. Septemb. an. 4. m. 4. dies 10

1273. *Rudolfus I. imperat à 12. Octob. an. 17. men. 11. dies 19*

1276. 187. Innocentius V. sedet à 21. Ianua. m. 5. dies 2

1276. 188. Adrianus 5. sedet à 12. Iul. m. 1. dies 7

1276. 189. Ioannes XX. dictus 21. sedet à 13. Sep. m. 8. dies 8

1277. 190. Nicolaus III. sedet à 25. Nouem. an. 2. m. 8. d. 29. *Genebr. an. 3.*

1281. 191. Martinus II. dictus 4. sedet à 22. Feb. an. 4. m. 1. dies 7

1285. 192. Honorius IV. sedet à 2. April. an. 2. dies 2

1288. 193. Nicolaus IV. sedet à 22. Febr. ann. 4. m. 1. dies 14

1292. *Adolfus imperat à 6. Ian. an. 7. m. 6. d....*

1294. 194. S. Cælestinus V. sedet à 7. Iul. m. 5. d. 7

1294. 195. Bonifacius VIII. sedet à 24. Decem. an. 4. m. 9. d. 18. *Genebr. an. 8*

1299. *Albertus I. imperat à 27. Iul. an. 8. m. 9. d. 5*

1303. 196. Benedictus IX. dictus 11. sedet à 22. Octob. m. 8. d. 9

1305. 197. Clemens V. sedet à 5. Iun. an. 8. mens. 10. d. 16

1308. *Henricus VIII. P. F. imperat à 24. Nouemb. an. 4. m. 9*

1311. Concilium generale Viennense 400. Episcoporum. *Genebr. dicit numero 15.*

1314. *Ludouicus IV. Bauarus P. F. imperat ab 18. Octob. an. 32. m. 10. d. 24*

1314. *Fredericus III. Austriacus imperat cõtra Ludouicum 4. à 18. Octob. an. 13. m. 2. d. 27*

1316. 198. Ioannes XXI. dictus 22. sedet à 7. August. an. 18. m. 3. dies 28

1334. 199 Benedictus X. dictus 12. sedet à 20. Decemb. an. 7. m. 4. dies 6

1342. 200. Clemẽs VI. sedet à 7. Maij an. 10. m. 7

1346. *Carolus IIII. P. F. imperat ab 11. Iul. an. 32. m. 7. d. 14.*

1352. 201. Innocentius VI. sedet ab 18. Decem. an. 9. m. 8. dies 26

1362. 202. Vrbanus V. sedet à 27. Septemb. an. 8. m. 2. dies 23

1370. 203. Gregorius XI. sedet à 30. Decembr. an. 7. m. 2. d. 29

Anni Christi	
1378.	204. Vrbanus VI. sedet à 9. April. ann. 11. m. 6. d. 7.
1379.	*VVenceslaus P. F. imperat à 24 Feb. ann. 21. m. 5. d. 28.*
1389.	205. Bonifacius IX. sedet à 2. Nouem. an. 14. m. 11.
1400.	*Fredericus IV. Imperator designatus, paulo post obijt.*
1400.	*Robertus Bauarus, imperat à 10. Septemb. an. 9 m. 8. d. 22.*
1404.	206. Innocentius VII. sedet à 17. Octobr. an. 2. d. 21.
1406.	207. Gregorius XII. sedet à 30. Nouem. an. 8. m. 7. d. 7. *Genebr. an. 2*
1409.	208. Alexander V. sedet à 26. Iun. mens. 10. d. 8
1410.	209. Ioannes XXII. dictus 23. sedet à 17. Maij an. 5. d. 15
1410.	*Iodocus à 20. Septemb. imperat m 6*
1411.	*Sigismundus P. F. imperat à...... Mart. ann. 26. m. 8. d....*
1414.	Concilium generale Constantiense cõtra Hussitas. *Episcoporum numero XV. Genebrard.*
1417.	210. Martinus III. dictus 5. sedet ab 11. Nouemb. an. 13. m. 3. d. 10. *Genebr. an. 14*
1431.	211. Eugenius IV. sedet à 3. Mart. an. 15. m. 11. d. 21
1438.	*Albertus II. Austriacus P. Gener, imperat à 1. Ian. an. 1. m. 9. d. 27*
1438.	Concilium generale Florentinum, in quo Græci cũ Romanis conueniunt.
1439.	Felix IV. dictus 5. antipapa, sedet à 5. Nouemb. an. 9. m. 5. d....
1440.	*Fredericus III. Austriacus, imperat à 1. Ian. an. 53. m. 7. d. 19*
1447.	212. Nicolaus V. sedet à 6. Mar. an. 8. d. 19
1452.	Cõstãtinopolis à Turcis capitur.
1455.	213. Callistus III. sedet ab 8. April. annos 3. mens. 4
1458.	214. Pius II. sedet à 19. August. an. 5. m. 11. dies 27
1464.	215. Paulus II. sedet à 30. August. an. 6. m. 10. d. 26
1471.	216. Xystus IV. sedet à 9. August. ann. 13. dies 4
1484.	217. Innocentius VIII. sedet à 29. Augu. an. 7. m. 10. d. 27 *Genebr. an. 8.*
1492.	218. Alexander VI. sedet ab *11.* August. an. *11.* d. 8
1493.	*Maximilianus I. P. F. imperat à 19. August. an. 25. m. 4. d. 25*
1503.	219. Pius III. sedet à 22. Septemb. d. 26
1503.	220. Iulius II. sedet à 1. Nouemb. an. 9. m. 3. d. 21
1513.	221. Leo X. sedet ab 11. Mart. an. 8. mens. 8. dies 20
1519.	*Carolus V. P. Gener, imperat à 28. Iun. an. 38 m. 8. d. 14*
1522.	222. Adrianus VI. sedet à 9. Ian. an. 1. m. 8. dies 6
1523.	223. Clemens VII. sedet à 19. Nouembr. ann. 10. m. 10. d. 7
1534.	224. Paulus III. sedet à 13. Octobr. an. 15. dies 28
1550.	225. Iulius III. sedet à 7. Febr. an. 5. mens. 1. dies 16
1555.	226. Marcellus II. sedet à 9. April. d. 21.
1555.	227. Paulus IV. sedet à 23. Maij ann. 4. m. 2. d. 27
1558.	*Ferdinandus P. Frater, imperat. à 13. Mart. an. 6. m. 4. d. 13*
1559	228. Pius IV. sedet à 26. Decemb. an. 5. m. 11. dies 15
1563.	Concilium generale Tridentinum, anno 27. ab eius indictione absoluitur.
1564.	*Maximilianus II. P. F. imperat à 25. Iul. an. 12. m. 2. minus diebus 15*
1566.	229. Pius V. sedet à 7. Ianuar. an. 6. men. 3. dies 23
1572.	230. Gregorius XIII. sedet à 13. Maij an. 13 dies 10.
1576.	*Rodolfus II. P. F. imperat à 10. Octob. an....*
1585.	231. Sixtus V. Minorita electus sedet à 23. April. in hunc diem.

DEVS

DEVS eſt ſpiritus lucidiſſimus, æternus, & vbiq; præſens. vnus in eſſentia, trinus in perſonis; Pater, qui ſolus à nullo eſt; Filius, de Patre ab æterno genitus; & Spiritus ſanctus, ex Patre Filioq; æternaliter procedẽs: qui tamen tres perſonarum proprietatibus diſtincti, ſunt vnus eiuſdem ſubſtantiæ Deus. ſolus omnipotens, ſummè ſapiẽs, & infinitè bonus: itẽ eximie iuſtus, verax, & fidelis. Quo nihil maius, pulchrius, & iucundius eſſe, aut excogitari poteſt: ſed prædictis cõditionibus eſt in ſeipſo ter ſanctiſſimus, glorioſiſſim⁹, & beatiſſimus; ac ſufficientiſſimus ſibi, atq; diuerſis creaturis in infinitum ad æternaliter beatè feliciſſimeq; viuendum. *[Deus.]*

Mundi creatio.

[Geneſ.1. Hebr.12. Angelorũ creatio.] IN principio creauit Deus ex nihilo cælum empyreum, & in ipſo innumerabiles ſpiritus Angelicos, intellectu, libera voluntate, & memoria præditos, claritate lucidos, decore, admirabili poteſtate & gratiarum donis ornatos; *[Ezech.28.]* qui in nouem choros diſtincti, ipſius throno & Maieſtati iugiter adſtarent, glorioſam ipſius claritatem contemplarẽtur & laudarent, *[Dan.7. Apoca.5.]* ipſiusq; beatitudine perpetuò fruerẽtur: ex quibus mox Lucifer cum tertia, vt Doctores cenſent, parte Angelorum ipſi adhærentium, *[Iſai.14. Apoc.12. Ruina Angelorum. Iob.4. Luc.10. 2.Pet 2. Iudæ 1.]* propria excellẽtia malè conſpecta, mente elatus Deo ſimilis eſſe ambiens, ſubitò amiſſa gratia omniq; decore, ſimul vt fulgur cælo deiecti, inq; ſua malitia obdurati, & æternis ignibus addicti ſunt: cæteri verò Angeli recto amore Deo adhærentes, ob id in gratia & æterna beatitudine ſunt confirmati. Simul etiam tum terrã creauit, materiam ſcilicet quatuor elementorum adhuc confuſam & informem, pariterq; commixtam. *[Eccli.18. Χάος.]*

Diſtinctio.

[Gene.1. Lux.] HINC cuncta ſimul & ſemel creata diſtinguens formansq;, primo die verbo producit de præfata materia Lucem. hæc vicem locumq; Solis tenens noctem & diem triduo diſtinguit.

[Geneſ.1. Firmamentum.] Secundo die extendit firmamentum, quod de aquis factũ creditur, figens illud mediũ inter aquas ſuperiores, quas cryſtallinas vocãt, & aquas inferiores, nempe elementares.

[Gene.1. Terra.] Tertio die reliquas ſub firmamento aquas contrahit in ſuũ quaſq; locũ, facitq; terra apparere. quę ſtatim ad ipſius vocem germinãs, profert diuerſas herbas, frutices, flores, arboreſq; fructiferas cum ſeminibus ſuis.

Ornatus.

[Geneſ.1. Luminaria.] DEHINC diſtincta ornans, quarto die, ipſo æquinoctio vernali, illuſtrat firmamẽtum Sole, Luna, & ſtellis varijs, condens ea de luce prius producta: ac tribuit eis vim, vt ſuo motu & meatu die nocteq; Mundum illuminent, ac annos, dies, & tempora diſtinguant.

[Geneſ.1. Aues. Piſces.] Quinto die exornat aërem auibus, & aquã piſcibus, vtroſq; ex aqua gignens: datque eis vim generandi.

Anno mundi I.

[Geneſ.1. Pecora.] SEXTO die decorat terram iumentis, reptilibus, & cæteris beſtijs, de humo formatis.

[Geneſ.1. 2. Plaſmatio hominis.] Tandem eodem hoc die, eoque 25. Martij, plaſmat hominem maſculum, cuius corpus format de luto terræ rectum & perfectum in ætate virili: & inſpirat ei ſpiraculum vitæ, animam videlicet rationalem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creatam, intellectu, libera voluntate, memoria, ac varijs gratijs donatam; atq; ornatam natiua rectitudine, quam Iuſtitiam originalem vocant, qua naturaliter mens rationalis obediret Deo: ipſaq; dominaretur ſuis ſenſibus, corporeis membris, ac cunctis animantibus. *[Eccle.7. Lex naturæ.]*

[Geneſ.2. Ioſep. lib.1. antiq. Iudaic. Paradiſus. Vitriac. cap.84.] Sic plaſmatum hominem in agro Damaſceno apud Hebron, transfert Dominus in paradiſum voluptatis; hortum ſcilicet amæniſſimum, orientem verſus in ſummo terræ cacumine ſitũ; in cuius medio eſt arbor vitæ, & arbor ſciẽtiæ boni & mali, aliæq; variæ arbores fructiferæ, herbæ, & flores odori: ibidẽq; fons ſcatens, quatuor efficit fluuios; Phiſon, qui & Ganges; Geon, qui & Nilus; Tigrin; & Euphrâten; qui omnes & ipſum irrigant Paradiſum, ac poſt egreſſum de Paradiſo abſorbentur in terram, & alibi emergentes, vniuerſum irrigant terrarum Orbem.

[Geneſ.2. Formatio fœminæ.] Hoc loco delitiarum poſitus Adam, cunctis animalibus ad ipſum adductis propria nomina Hebraicè indit. Deinde, ne Adam ſolus eſſet, immittit Deus ſoporem in eum, eximẽſque coſtam de latere dormiẽtis, format eam in mulierem; quam Adæ in adiutorium, inq; ſociam & vxorẽ coniungit, benedicens eis vt in ſobolem creſcant, & multiplicentur, ac repleant terram; atq; præſint omnibus animantibus, ac cunctis fructibus terræ ad libitũ veſcantur: vnũ hoc pręcipiens, vt arbore ſcientię boni & mali abſtineant, alioqui ſtatim morituri: aliâs hîc in paradiſo, tũ vigore originalis rectitudinis, tũ comeſtione fructus arboris vitæ, in perpetuo mentis gaudio & corporis ſanitate bene beateq; victuri: atq; tandem nullius mortis interuentu, viui hinc transferendi vniuerſa cum poſteritate in cęlũ, vbi cũ Angelis ipſo Deo beatiſſimè fruerentur ſine fine. *[Geneſ.1. Inſtitutio matrimonij. Geneſ.2. Hominis fœlicitas.]*

[Pſal. 48. Geneſ.3.] Sed homo cùm in honore eſſet, nõ intellexit. Nã paulò pòſt eodẽ hoc die ſexto, Diaboli

Sapie. 2. 2. Cor. 11. 1. Tim. 2. Lapsus hominis. *Rom. 5.*

per serpentem loquentis inuidia falsaq; persuasione, primò mulier seducta, ac per eā vir, simul Dei similitudinem affectantes, interdictæ arboris fructū comedunt. ac ea præuaricatione (eheu) se, suosq; posteros omnes faciunt obnoxios peccato, (quod animæ mors est) varijs calamitatibus, morbis, ac morti corporali, atq; damnationi æternæ. ideoq; peccatū originale dicitur. Vnde mox naturali rectitudine vitiata, propriam carnem spiritui rebellē sentientes, iamq; se nudos erubescentes, folijs fici pudenda contegūt: cumq; audirent vocē Domini deambulantis in paradiso ad auram, verecundi timent, fugitant, latitantq;.

Genes. 3. Inflictio pœnæ. *1. Cor. 14. 1. Tim. 2. Ita etiam Genebrar.* Promissio Christi.

At Dominus inquisitione facta, singulis peccati pœnam indicit: serpenti maledictionem reptandi super ventrē, terramq; edendi: Mulieri dolores partus, vtq; e viro subsit; ex qua tamen promittit semen benedictum, nempe Christum, qui serpentis caput contereret: Viro terræ maledictæ culturam, vtq; in labore se, vxorem, familiamq; alat donec moreretur. Ac tandem Adam & Eua induti à Deo tunicis pelliceis, sexto hoc die post meridiē circa horam decimam expelluntur de paradiso, ac referuntur in Iudæam iuxta Hebron: illisque paradisus obseratur, collocato ante ostium eius Cherubim cum flammeo gladio versatili.

Genes. 3. Eiectio è paradiso.

Genes. 2. Sabbatum. *Sap. 11. Io. 5.*

Septimo die, completo iam Mundi opificio, Deus quiescit ab opere creationis. creata tamen iugiter conseruare ac gubernare, atq; alia ex alijs propagare vsq; modò non cessat. septimumq; diem sua benedictione sanctificat, ac vocat sabbatum, id est, requiem.

Genes. 4. Oblatio Cain & Abel. *Hebr. 11. Matt. 23. Hier. quæst. in Gene. 1. Io. 3.*

Adam verò statim cognita Eua vxore sua, gignit Cain: deinde Abel. Cain adultus, agricola erat: Abel autem pastor ouium. Edocti à patre, vterq; sacrificium offert Deo: Cain quidem de fructibus terræ vilioribus; Abel verò agnum primogenitum de grege suo electum, eumq; pinguissimum. At Deus ad pium Abel & munera eius respiciēs, flamma è cælo missa, ipsius hostiam consumit: impium autem Cain muneraq; illius despiciens, ea intacta relinquit. Ob quod Cain indignatus, inuidia extimulante Abel fratrem suum in agro occîdit. Quapropter à Deo correptus & proiectus, ac signo tremoris, ne à quoquam interficeretur, notatus, desperans, gemens & tremens, profugus ac vagus habitat circa Libanū montem. ibiq; gignit varios liberos omnium artium mechanicarum inuentores ac opifices: primamq; ædificat ciuitatem. tandem & ipse à Lamech primo bigamo ignorāter pro fera sagitta occisus est.

Abel occiditur à Cain. *Sapi. 10.* Punitio Cain.

Anno mundi 130.

Gene. 4. 5. Sapi. 10. Propagatio Adæ. *Iosue 14.*

ADAM autem cùm esset 130. annorum, generat Seth. & quia suæ præuaricationis pœnitētiam egit, eductus est à delicto suo, ac vitæ suæ anno 930. moritur, atq; sepelitur in Hebron.

Anno mundi 235.

Genes. 5. SETH cùm esset 105. annorum gignit Enos.

Anno mundi 325.

ENOS cœpit inuocare nomen Domini. cūque esset nonagenarius gignit Cainan. *Gene. 4. 5.* Cultus Dei.

Anno mundi 395.

CAINAN cùm esset septuagenarius gignit Malaleel.

Anno mundi 460.

MALALEEL natus annos 65. genuit Iared. Genes. 5.

Anno mundi 622.

IARED cū esset annorum 162. gignit Enoch.

Anno mundi 687.

ENOCH cùm esset 65. annorum, gignit Mathusalam. ambulat cū Deo, ac prophetat de futuro Domini iudicio cōtra impios; cūq; annis 365. piè vixisset inter peccatores, ne malitia corrumperetur, placēs Deo, viuus ab eo rapitur in nube, ac transfertur in paradisum terrestrem.

Genes. 5. Iudæ 1. Translatio Enoch. *Genes. 5. Sap. 4. Eccli. 44. 49. Hebr. 11.*

Anno mundi 874.

MATHVSALA natus annos 187. gignit Lamech. *Genes. 5.*

Anno mundi 1056.

LAMECH cū esset 182. annorū, gignit Noë, prophetans quòd iste consolaretur populū. Noe nascitur.

Sub hæc multiplicatis hominibus, filij Dei, id est, posteri Seth capti pulchritudine filiarū de genere Cain, acceperunt eas contra præceptū ac morem patrū, sibi vxores, ac cōgressi gignunt gigantes flagitiosos. ob quod, aliaq; carnalia peccata indies passim accrescentia (nā, autore Beroso, inuentis armis opprimebant oēs, manducabant humanā carnē, & abortus, cōmiscebantur matribus, filiabus, sororibus, masculis, & brutis, nihilq; erat sceleris quod omitterent, contemptores religionis & Dei) offensus Deus, pœnitens se fecisse hominē, vniuersum genus humanū diluuio perdere statuit.

Genes. 6. Causa diluuij. *Beros. li. 1. de temporibus ante diluuium.* Peccata horrenda ante diluuium.

Anno mundi 1536.

NOE autem vir iustus & perfectus, ac cum Deo ambulans, inuenit gratiam corā eo. huic itaq; anno vitæ ipsius 480. oraculo indicat Deus, Mundum post annos 120. inundatione deletum iri: tantū spacij dās hominibus ad conuersionem. Ex hoc ergò tēpore Noë iustitiæ præco, peccantibus prædicat pœnitentiā.

Genes. 6. Prædictio diluuij. *Hier. quæst. in Genes. 2. Pet. 2.*

Anno mundi 1556.

PORRO Noë cùm quingentorum esset annorum, gignit Sem, Cham, & Iaphet. *Genes. 5.*

Anno 78. ante inundationem, teste Beroso, Noë iussus à Deo incipit fabricare arcā de lignis incorruptibilibus, longam 300. latam 50. altā 30. cubitis, coopertam, pice linitam, diuisam in 4. māsiunculas; in qua ipse cum suis ac cunctorū animantiū genere saluetur: iam nō solum verbo, sed & opere prædicans. nam secundum August. arcę fabricatio, quędam prędicatio fuit. Sed illi permanent increduli, derident omnia, & expectant Dei patientiam.

Genes. 6. Fabricatio arcæ. *Aug. ad Euod. ep. 99. Isai. 28. 1. Pet. 3.*

Nota

Not. Hebræi rectè numerant annos 1656. ab orbe condito ad diluuium, quos doctißimi quique sequuntur. Græci multum variant, vt etiam in secunda ætate, quemadmodum suo loco annotabimus.

Anno mundi 1656.

ANNO vitæ Noë sexcentesimo, dicit Dominus ad Noë, post dies 7. futurum diluuium. intra quam septimanam Noë disponit arcam, & inferũt in eam commeatum, escas, pabula, supellectilem, & reliqua. At cæteri deridens eum velut insanum, atq; nihilominus edunt & bibunt, ducunt vxores, & nuptum dant, vsque dum venit diluuium, & perdidit omnes.

Gene. 7. Dispositio arcæ. *Matt. 24. Luc. 17.*

Transactis 7. diebus, ingreditur Noë cum vxore, & 3. filijs ac eorum vxoribus in arcam, die 17. mensis secundi, id est, Aprilis. Et ecce nutu Dei subitò confluunt ad arcam vniuersi generis animantia atque volucria, nec plura veniunt, quàm immundorum duo, mas & fœmina: mundorum 7. mares 4. fœminæ 3: quorum mas vnus sacrificio post diluuium præparatus est, reliqua generationi reseruata sunt.

Genes. 7. 1. Pet. 3. Ingressio in arcam.

Anno mundi 1656.

INGRESSIS omnibus, claudit à foris ostium Dominus, statimque ruptis fontibus abyssi, ac cataractis cæli apertis, pluit 40. dies noctesq;, donec aqua 15. cubitis altior esset cũctis mõtibus: omniaq; submerguntur, exceptis piscibus. Porrò arca ferebatur super aquas. obtinent autem aquæ terram 150. diebus.

Gene. 7. Diluuium.

Post quos adducit Dominus ventum, quõ flãte aquę diminuuntur in tantum, vt die 27. Septembris arca requiesceret super montes Armeniæ. Porrò die 1. Decembris apparent cacumina montium. Deinde peractis 40. diebus, nona scilicet Ianuarij, Noë aperiens fenestram emittit coruum, qui non reuertitur. Post 7. dies emittit & columbam, quæ cùm requiescendi locum non inueniret, reuertitur. Post 7. dies alios iterum emittit columbã, quæ redit vesperi portans in ore ramum oliuæ virentibus folijs: intelligit ergò Noë nudata cacumina arborum. Rursum post 7. dies emittit colũbam, quę non reuertitur vltra ad eum.

Genes. 8. Recessus diluuij. *Gene. 8.* Emissio columbæ.

Anno mundi 1657.

ANNO sexcentesimo primo vitæ Noë, die 1. Martij, aperiens Noë tectum arcæ, videt planiciem terræ siccatam, sed nondum induratam. deinde die 17. Aprilis iussu Domini Noë cum suis, cunctaq; animantia & volatilia de arca exeunt. cùm iam præcisè anno integro Solari in arca mansissent.

Gen. 8. Egressio ex arca.

Egressus Noë super terram, mox altari extructo, offert de cunctis pecoribus & auibus mundis holocausta Domino: cuius odoris suauitate reconciliatus Deus, promittit nequaquam vltrà carnem omnem inundatione submergendã. Tum benedicit Noë & filijs eius vt crescant, terramq; repleant; ac dominentur cunctis animantibus: concedens insuper licentiam edendi carnes & pisces, prohibito tamen sanguine, ac homicidio; legemque statuens, homicidas morte puniendos. Postremò faciens apparere iridem in nubibus, eam Noë ostendit, posterisque eius tempore pluuio conspiciendam iurat, in signum sempiterni fœderis Dei cũ hominibus, quod vltra Mundum diluuio nõ deleret. His gestis Noë adorato Domino, animantia dimittit vnumquodq; in viam suam.

Genes. 8. Sacrificiũ Noë. *Eccli. 44.* *Genes. 9.* Confirmatio coniugij. Ius gladij. *Genes. 9.* Iris. *Isai. 54.* Arcus pluuialis.

Posthæc cæpit Noë colere terram, primusque plantat vineam, cuius inebriatus vino, impudicè nudatus iacet in tabernaculo. id cõspicatus Cham, patrem irridet, (illius virilia, inquit Berosus, comprehendẽs, carmine magico sterilia efficit.) ac foras Sem & Iaphet nũciat. at illi pallio humeris imposito, auersa facie introeuntes verenda patris operiũt. Vnde pòst re'cognita Noë, Cham in Chanaan filio maledicit: Sem verò & Iaphet benedicit. vixit autem Noë post diluuium annis 350. deinde ætatis suæ anno 950. moritur.

Genes. 9. Noë nudus deridetur à Cham. *Beros. li. 3. de an. Iani.*

Anno mundi 1658.

SEM verò cùm centum esset annorum, gignit Arphaxat, biennio post diluuium.

Gene. 11. Posteritas Noë. *Genebrar. his seqq. ad ijcit ferè vnũ annũ.*

Anno mundi 1693.

ARPHAXAT, cùm esset 35. annorum, generat Sale.

Anno mundi 1723.

SALE natus annos 30. gignit Heber.

Anno mundi 1757.

HEBER cùm esset 34. annorum gignit Phaleg, spiritu prophetiæ sic eum nominans, eo quòd in diebus eius diuidenda esset terra. Ab hoc Heber Hebręi nomẽ, linguam, & genus habent.

Gen. 11. & 10. Hiero. ibi. Hebræi. *Sigon. de Repu. Heb. lib. 10.*

Anno mundi 1787.

ANNO 131. post diluuium, Beroso teste, aucto iam in immensum humano genere, multi duce Nemrod nepote Cham proficiscentes de oriente in campum Sennaar, ad Euphrâten fluuium, vnanimiter ædificant ibi ciuitatem, & vrbem, & in ea turrim, quam volunt vsque in cælum extollere; cùm vt celebrent sibi nomen, tum vt contra diluuium sit eis refugium: subuexerunt autem turrim ad altitudinem 4. milium passuum. Tunc Deus ipsorum præsumptionem impediens, cùm vna eadẽq; lingua hebræa omnes vterentur, eam in 70. idiomata linguarum diuidit, ita vt alij alio sermone loquentes, se mutuò non intelligerent. vnde cessatum est ædificari, atque ob istam confusionem, turris Babel, ac ciuitas Babylon vocata. in qua Nemrod primus Saturnus & monarcha deinceps regnauit cum Ioue Belo filio suo. Cæteri autem cateruatim iuxta numerum linguarum conglobati, inde longè lateque in vniuersam terrã dispergun-

Genebrar. in Chrono. Genes. 10. & 11. AEdificatio turris Babel. *Sap. 10. Iose. 1. ant. Iud 9. Hieron. in loc. Hebr.* Diuisio linguarum. *Genes. 10.* 1. Monarchia Babylonica. *Deut. 32.* Dispersio nationum.

Ps.77.104.
perguntur: quorum Sem cum suis occupat Syriam reliquamque Asiam, Cham verò Aegyptum ac reliquam Africam, Iaphet autem Europam.

Anno mundi 1787.

Genes. 11.
PHALEG cùm esset 30. annorum, gignit Reu.

Anno mundi 1819.

REV natus 32. annos, gignit Saruc.

Anno mundi 1849.

SARVC cùm esset 30. annorum gignit Nachor.

Anno mundi 1878.

NACHOR cùm 29. annorum esset gignit Thare.

Anno mundi 1906.

Hier. Eze. 23. & ali.
Bel idólũ.
Idololatria oritur.
Sap.14.
Serpit & augescit.
HOC tempore Ninus Rex Babylonis dolẽs de morte patris sui Iouis Beli, (qui ab Hebræis Bel, Beel, siue Baal, à gentibus Iuppiter appellatur) facit sibi exsculpi imaginem ad viuum eius, eamq; in ipsius memoriam in medio ciuitatis erigit, ac quibuscunq; reis ad ipsam, tanquã ad asylum, confugientibus impunitatem concedit. Propter quod vulgus cœpit illi imagini diuinum exhibere honorem. Huius exemplo multi passim heroibus statuas dedicant, defunctosq; pro dijs colunt. Videntes autem dæmones superstitionem populi, in idôlis latitant, atque oracula & responsa dant obscura & ambigua, sibique Diuinos fieri honores decernunt. Sic introductus hic error, paulatim artificum diligentia, poëtarum figmentis, dæmonumque fallacia crescit ac inualescit vbiq; gentium, (solis Hebreis exceptis) in tantum vt inolita consuetudo tanquam lex custodiretur, atque capitali pœna plecteretur, qui ei se nõ conformaret.

Anno mundi 1948.

Genes. 11.
Abram nascitur.
THARE cùm esset 70. annorum gignit Abram in Hur oppido Chaldæorum.

Anno mundi 2000.

Iudit.5.
Genes.15.
Neem.9.
Act.7.
Migratio Abræ è Chaldæa.
Genes.11.
ABRAM in Hur habitans, nolebat adorare Deos Chaldæorum, sed vnum Deum cęli colebat. quamobrem cùm à Chaldæis multum affligeretur, Deus gloriæ illi 52. annorum (iuxta Hebræos) existenti apparẽs, pręcipit vt exiret inde. Cui obediens Abram, relicto natali solo, commigrat cum Thare patre, Sarai vxore, & Lot nepote in Charan Mesopotamiæ ciuitatem; ibique commorantur 23. annos. vbi postmodum Thare anno vitæ suæ 205. obijt.

Anno mundi 2023.

Genes. 12.
Hebr.11.
Gala.3.
Promissio Dei ad Abram.
Iosu.24.
Ingressio Abrę in terram Chanaan.
Hebr.11.
ABRAM deinde cũ esset 75. annorum, iterum mandatur à Deo migrare aliò, promissaq; accipit ipsum Diuinitus benedicendum, & amplo semine magnificandum; atq; in ipsius semine, ꝙ est Christus, benedicendas omnes nationes terræ. Itaq; Thare patrem & Nachor fratrem ibi in seruitute Deorum alienorum relinquens, pergit cum Sarai, Lot, ac tota familia sua in terram Chanaan, venitq; iuxta Sichem, vbi apparens ei Dominus, ait: Semini tuo dabo terram hanc. ideoq; Abram ibi Deo altare ædificat. Inde progressus, tendit tabernaculum inter Bethel & Hai: vbi rursus altari extructo, inuocat nomen Domini. hinc progreditur ad meridiem. habitabat autem in terra promissionis veluti peregrina in tentorijs; expectans habentem fundamenta ciuitatem: cuius artifex & conditor, Deus.

Anno mundi 2023.

Genes. 12.
Peregrinatio Abræ in Aegypto.
EODEM hoc anno fame terram Chanaan premente, descendit Abram cum Sarai & Lot in Aegyptum vt aleretur ibi. ac timens occidi ab AEgyptijs propter pulchritudinem vxoris suæ, dicit eam suam esse sororẽ. quam in domum Pharaonis ablatam, ob plagas Pharaoni ac familiæ eius à Deo immissas, intactam, multis ditatus, recipit.

Genes. 13.
Separatio Abræ & Lot.
Abram & Lot regressi cum suis in terram Chanaan, præ nimia vtriusq; opulentia pecorumq; copia coguntur separari alter ab altero; Lot eligens florentem regionem circa Iordanem, commoratur in Sodoma: Abram verò habitat iuxta cõuallem Mãbre in Hebron. ac iterum audit à Deo terram istam ab ipso & semine eius possidendam, idque multiplicandum sicut puluerem terræ. vbi & altare Deo erigit.

Genes. 14.
Lot captus liberatur ab Abram.
Hebr.7.
Sacrificiũ Melchisedec.
Post hæc 5. reges Sodomitæ, cum 4. regibus Assyriorum congressi in valle syluestri prælio vincuntur, ac Sodoma spoliata Lot cum alijs captiuus abducitur: quos Abrã cum 318. seruis suis persequens vsq; Dan, reges hostesque cædit, captiuos spoliaque victor reducit. Cui victori reuertenti occurrens in valle regis Melchisedec (quem Hebræi tradunt esse Sem primogenitum Noë) rex Salem ac sacerdos Dei, panem & vinum offert, Deo ac Abræ benedicit: cui & decimas dat Abram ex omnibus, ac spolia regi Sodomæ reddit.

Genes. 15.
Promissio Isaac.
Oblatio Abræ.
Act.7.
Dehinc Abræ conquerenti quòd hæredem non haberet, Deus per visionem promittit filium qui & hæres esset, & multiplicaretur sicut stellæ cæli: cui credẽs Abram iustificatur. ac in signum promissæ terræ, præscriptum à Domino sacrificium offert, aues aduolitantes abigens, igne cælitus hostiam absumente. atq; nocte sopitus, oraculo docetur semen suum affligendum & seruiturum in AEgypto 400. annis, deinde Diuinitus liberandum, ac possessurum terram Chanaan.

Anno mundi 2033.

Genes. 16.
Anno mundi 204
Fuga Agar.
ABRAM post annos 10. quàm habitare cæpit in terra Chanaan, ad petitionẽ Sarai congreditur cum Agar Aegyptia ancilla sua. quę vbi concepisset, atq; ob id Sarai domi nam suam contemneret, ab illa afflicta fugit

in deser-

Gala.4. Ismaël nascitur.

in desertum versus AEgyptum: sed iussu Angeli reuersa, ac dominæ subdita, mox parit Abræ 86. annorum existenti Ismaëlem.

Anno mundi 2047.

Genes.17. Institutio Circuncisionis. Rom.4.

ABRAE 99. annos nato apparens Deus, promissiones de multiplicando semine, terraq; possidenda iterat. ac mutato nomine vocat eum ex Abram, Abraham, id est, patrē multarum gentium: & Sarai, Saram, hoc est, principem, ex qua promittit ei anno proximo nasciturum Isaac, vnà cum Ismaëlis successu. Præcipit insuper statim omnes masculos, ac deinceps omnes pueros octauo natiuitatis die, in carne præputij circūcidi, in signū æterni fæderis Dei cum Abraham & semine eius, ac in signaculum fidei, quo ab infidelibus distinguerētur. Itaq; Abraham mox ipsa die seipsum, Ismaëlem annum 13. agentem, & omnes seruos domus suæ circuncidit.

Genes. 18. Abraham tres videt, Vnum adorat. Rom.4.

Eodem anno Abraham in valle Mambre sedens ad ostium tabernaculi sui in ipso feruore diei, tres Angelos in specie virorum excipit hospitio, pedes lauat, conuiuio reficit, & stans sub ilice ministrat ad mensam, vnum tamen adorans: qui ipsi seni & effœto filium ex Sara sterili, anu itē effœta in annum proximū promittunt; eamq; ob id ridentem corripiūt.

Gene.18. Pietas Abrahæ.

Inde pergentes Sodomam comitante eos Abrahamo, eidem obnunciant peccata & futuram subuersionem Sodomorum: pro quibus Abraham sæpius deprecatur; auditque, si vel decem in ciuitate essent iusti, propter eos parcendum omni loco.

Genes.19. Abomināda libido Sodomitarum. Ezech.16. 2.Pet.2.

Vespere duo Angeli intrantes Sodomam, à Lot suscipiuntur hospitio ac cœna; priusquam irent cubitum omnes viri ciuitatis vallantes domum Lot, nouos hospites flagitant ad stuprum. egressus Lot anxius pro hospitibus, offert duas filias suas viro incognitas. cumque à furente populo vim pateretur, Angeli introducto Lot, nefarios cæcitate percutiunt, locumque istum euertendum Lot edocent.

Genes. 19. Liberatio Lot. Vxor Lot. Sapie.10. Luc.17.

Manè Angeli iustum Lot cum vxore & 2. filiabus manu educunt extra ciuitatē, dantque mandatum ne retrospiciant, sed properè in monte sese saluent: id cùm Lot longius videretur, precibus impetrat vt in Segor ciuitate proxima saluentur. at vxor eius respiciens post se, vertitur in statuam salis: vbi incredibilis animæ memoria etiamnum stat figmentum salis.

Genes. 19. Osee 11. Luc.17. Subuersio Sodomæ & Gomorræ. Sap.10. 4.Esd.2. 2.Pet.2.

Ingresso Lot Segor exorto iam Sole, subitò Dominus pluit de cœlo ignem, sulphur, & picem super Sodomam, Gomorram, Adamam, & Seboim; easque ciuitates cum omnibus incolis & circumiacente regione comburit, & in cinerem redigit, totumque locum facit lacum horridum, qui hodie etiamnum in testimonium nequitiæ simul & exemplum aliorum perpetuis exæstuat vaporibus, quorum halitu terra vtrinque ad 8. milia passuum vsque sterilis squalet.

Genes. 19.

Lot verò timens manere in Segor, ascendit cum vtraque filia in montem, ibiq; habitant in spelunca. at filiæ eius existimantes nullum virorū remansisse in terra præter Lot patrem senem, vt seruent ex ipso semen, cū patre inebriato alternatim congrediuntur, concipiūt, paritq; maior Moab patrē Moabitarum, minor autem Ammō patrem Ammonitarum.

Incestus Lot cum filiabus.

Anno mundi 2047.

Genes. 20. Habitatio Abrahæ in Gerara.

PORRO Abraham demigrans ab Hebrō, deinceps habitat in Gerara, vbi & vxorem suam dicit esse sororem, quæ ab Abimelec rege rapta, ac Dei protectione seruata, ad ipsius iussum statim de nocte cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante fœcunditas domui regis restituitur.

Anno mundi 2048.

Gene.21. Gala.4. Natiuitas Isaac.

POST HAEC Abraham centenario in Gerara nascitur ex Sara nonagenaria filius promissionis Isaac: quem pater octauo die circuncidit, mater lactat.

Anno mundi 2053.

Genes. 21. Gala.4. Hier. super Genes. Pugna Ismaëlis cū Isaac. Eiectio Ismaëlis. Genes.21. 17.25. Propagatio Ismael.

ANNO 5. ætatis Isaac, celebrat Abraham conuiuium in die ablactationis eius. vbi Ismaël ludit, pugnat, & persequitur Isaac; aduersus eum, vt maioris ætatis, primigenita sibi vendicans. quod videns, indignata Sara ait ad Abraham; Eijce ancillam hanc & filium eius: non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac. Quamobrem præcipiente Deo Agar cum Ismaële domo expellitur in desertum. Ismaël autem habitat in deserto Pharan, fitq; iuuenis sagittarius. vbi accepta vxore AEgyptia, generat 12. duces, ac valdè augetur & multiplicatur in gētem magnam: à quo Ismaëlitæ, qui postea Agareni, ac postremò Saraceni dicti.

Anno mundi 2053.

Genes.21. Bersabee.

EODEM tempore Abimelec cum Abraham fœdus pro puteo aquæ medio iuramento init: qui idcirco vocari cœpit Bersabee. vbi & nemus plantat Abraham, ibique Deum inuocat.

Anno mundi 2073.

Genes. 22. Tentatio Abrahæ. Ioseph. 1. Antiq. 22. Hebr.11. Immolatio Isaac.

POSTHAEC Deus fidem Abrahæ probans iubet Isaac sibi in monte offerri in holocaustum, cùm esset, iuxta Iosephum, 25. annorum. Itaq; Abraham de nocte consurgens, assumpto Isaac cum 2. seruis, pergit ad locum designatum, quo die tertio, nempe 25. Martij perueniens, relictis seruis, ipse ignem & gladium ferens, cum Isaac ligna holocausti portante ascendit montem Moria. vbi cùm Isaac ligatum altari lignisque imposuisset, extendit manu gladium vt ipsum mactaret, inque holocaustum combureret.

Sed ecce cælitùs ab Angelo audit, filio vt parceret. itaque arietem à tergo cornibus inter vepres hærentem assumēs, offert holocaustum loco filij. Quamobrem Deus Abrahæ promis-

Heb.6. promissa iureiurando confirmat, ipsius semen multiplicandum vt stellas cæli & arenas maris, idq; possessurum portas inimicorum, atque in eo benedicendas omnes gentes. Inde rediens Abraham cum suis Bersabee, habitat ibi. Confirmatio promissionũ. *Rom.4.*

Anno mundi 2085.

Genes.23. Obitus Saræ. HINC Sara vitæ suæ anno 127. moritur, ac ab Abraham officio funeris lugetur, atq; iuxta Hebron in spelunca duplici, quã Abraham cum agro & arboribus, ab Ephron Hethæo, licet gratis oblatam, 400. siclis argenti publicè emit, sepelitur.

Anno mundi 2088.

Genes.24.25. CVM Isaac 40. esset annorum, mittit Abraham Eliezer seruum suum à se adiuratum in Mesopotamiam, vt inde accipiat vxorem Isaaco. qui profectus eò, signo à Deo petito, ad fontem iuxta Haran Rebeccam virginem pulchram inuenit, suosque camelos adaquantem agnoscit, in eius receptus hospitium, eam in coniugem Isaaci requirit, ac habito parentum, ac fratris, ipsiusque puellæ consensu, adducit eam ad Isaac. quam ille accipit in vxorem, eiusque amore super morte matris consolatur. Isaac ducit Rebeccã.

Genes.25. Sub hęc Abraham ducit vxorem Ceturam, ex qua gignit 6. filios: quibus dat munera, Isaaco possessionem reseruans, & hæreditatem.

Anno mundi 2108.

Genes.25. Rom.9. Natiuitas Esau & Iacob. ISAAC sexagenarius orat Dominum vt sterilis Rebecca fœcunda fieret. quæ ex vno concubitu concipiens, geminos in vtero collidentes parit. prior Esau rufus erat & totus pilosus; qui adultus fit venator & agricola, patri dilectus, à Deo odio habitus: alter Iacob vir simplex & perfectus, habitans in tabernaculis, matri charus, Deo dilectus. *Malach.1. & ibi. Hie.*

Genes.25. Esau vendit Iacobo primogenita. Esau lassus & famelicus ex agro veniens, offendit Iacobum sibi ipsi coquentem rufum pulmentum lentis, rogatq; id sibi dari: at ille expostulat pro eo sibi vendi ius primogenituræ, cui benedixerat Deus, cui & sacerdotium vsq; ad tempora Aaron fuisse annexum Hebræi tradunt. *Hier.quæst. Heb.in Ge. Hebr.12.* Esau impatiens inediæ, paruipendens primogenita, ea interposito iuramẽto fratri vendit, pultemque edit. atq; à pultis rubore cognominatus est Edõ: dictus & Seir, quod pilosum Hebræis sonat: à quo Edom regio, (quam Græci Idumæam vocant) & Seir mons, nomen habent.

Anno mundi 2123.

Genes.25. Mors Abrahæ. IACOB habente annos 15. moritur Abraham auus eius annorum 175. & ab Isaac & Ismaële sepelitur in spelunca duplici.

Genes.26. Isaac, ob annonæ inopiam volens ire in Aegyptum, iussu Dei remanet in Gerara: vbi & audit à Deo semen ipsius amplificandum, ac possessurum Chanaan, inq; eo omnes gentes benedicendas. Dicens autem Rebeccam suam esse sororem, obiurgatur ab Abimelec rege. Ibique multum ditatus, ob inuidiam Palæstinorum puteos ab ipso fossos obturantium, recedit in Bersabee: vbi iterum promissionem benedictionis & multiplicationis seminis à Deo accipit: quem altari extructo inuocat. Ibidemque Abimelec cum Isaac fœdus iuramento init: vnde & vrbi nomen Bersabee inditum. Esau verò quadragenarius ducit duas vxores Chananitidas, quæ ambæ offenderant animum Isaac & Rebeccæ. Fontes Iacob obstruunt Philistæi. Bigamia Esau.

Anno mundi 2185.

IACOB annum 77. ætatis agente, Isaac senex & cæcutiens vocat Esau vt ipsi, tanquã primogenito, benedicat. eo autem à patre venatum misso, Iacob per Rebeccæ consilium indutus veste Esau sacerdotali pulchra & fragrante ac pelle hedina, cibos vinumque patri offert, ipsum osculatur, itaq; ab eo accipit benedictionem primogeniti cum dominio in fratres, & abundantia frumenti, vini, & olei. *Genes.27.* Iacob loco Esau benedicitur. Postea veniens Esau cum cibis venationis, dolens, orans ac plorans ægrè minorem benedictionem obtinet: & cõcepto ob id odio in fratrem, mortem ei minatur. *Abd.1.* Vnde Iacob monetur à matre vt concedat in Haran Mesopotamiæ ad Laban auunculum suum: pater autem præcipit, vt inde vxorem sibi accipiat. *Genes.28.* At Esau videns displicere parentibus vxores suas Chananæas, it ad Ismaëlem, & ducit filiam eius in tertiam vxorem. Trigamia Esau.

Anno mundi 2185.

Genes.28. IACOB igitur iter faciens in Mesopotamiam Syriæ, venit Luzam, vbi post Solis occubitum lapide capiti supposito sub dio dormiens, videt in somno scalam à terra in cælum vsque pertingentem, & Angelos quoq; Dei ascendentes & descendẽtes per eã, ipsumque Deum scalæ innixum audit & sibi sancientem promissiones de terra Chanaan à semine eius possidenda, idque multiplicãdum ac dilatandum, atq; in eo benedicendas cunctas tribus terræ. Visio Iacob. Quamobrem experrectus locum istum sacratum habet, ac lapidem ipsum erigens in titulum, oleo perfundit, vocat nomen loci Bethel; ibique votum vouet se Deo fidelem futurum, ac decimas oblaturum ex omnibus.

Genes.29. Hinc pergens Iacob, solus cum baculo suo, transit Iordanem, perueniens ad puteum iuxta Haran, Rachelis oues adaquat, eam osculatur, ac flens ei se manifestat: ideoque à Laban auunculo suo benignè susceptus, seruit ei pro Rachele filia eius minore annis 7. Quibus expletis, in nuptijs vespere Lia lippa clam supponitur ignoranti; dictumque, non esse consuetudinem, vt minores ante nubant; expectet dies 7. & alteram quoque accipiat, modò velit post eius copulam adhuc 7. annis seruire. Coniugia Iacob. acquiescit: octauo die pulchræ, ac dilectæ Racheli coniungitur: & deinde seruit pro eadem 7. annis alijs.

Anno

Anno mundi 2193.

Genes. 29. Ioseph. 11. antiq. 5. Generatio Iacob. *Genes. 30.*

ANNO vitæ Iacob 85. Lia parit Ruben. anno sequenti Simeon. anno 87. Leui. anno proximo Iudã: à quo Iudæi appellati, quæ appellatio tum primum illis & regioni est indita, quãdo à Babylonia sunt reuersi. Videns autem infœcundam se Rachel, dat Iacobo Balam ancillam suam, ex qua nascitur Dan. deinde Neptalim. Sentiens & Lia quòd cessaret parere, Zelpham ancillã suam marito tradit, quæ gignit Gad, & Aser. Anno 90. Lia, cõducto à Rachele pro mandragoris Ruben cõcubitu mariti, parit Isachar. deinde Zabulon. Inde Dinam filiam.

Anno mundi 2199.

Genes. 30. Ioseph nascitur.

ANNO ætatis Iacob 91. Rachel exaudita à Domino, concipit & parit Ioseph. quo nato, proponit Iacob redire cum suis in patriam. sed precibus Laban detentus, rursum seruit ei pro mercede ouiũ varij coloris ex vnicoloribus nascentium annis 6. itaq; prudenti cautela plurimo grege ditatur.

Anno mundi 2205.

Genes. 31. Reditus Iacob in patriam.

CVM ergò 20. annis ibi seruisset Iacob, anno ætatis suæ 97. iubente Deo, cum vxoribus, liberis, & gregibus tacitus reuertitur in terram Chanaan. quem Laban cum suis insequens, die septimo comprehensum in monte Galaad arguit quòd se inscio fugerit. Rachel idôla patris sui clam furata, ea sub se abscondens, quærentem patrem astu deludit. tandẽ Iacob & Laban ibi fœdus ineunt neutrum alteri nociturum, inq; eius testimonium tumulum lapidum erigunt, vnde monti Galaad nomẽ factum. ac immolatis victimis, conuiuioque celebrato, Laban ad sua redit.

Genes. 32. Iacob autem iter cœptum prosequens, obuios habet Angelos Dei, in loco cui ob id Mahanaim, id est, Castra nomen indit. At timens fratrem suum Esau, mittit ad eum in Seir nuncios & munera, quibus ipsum placaret. hinc in ripa torrentis Iaboc cum Angelo luctatur strenue vsq; mane, ex tactu Angeli neruus femoris eius emarcescit, luctaq; præualens Angelo, videt Deum facie ad faciem, benedicitur, confortatur, atq; ex Iacob appellatur Israël. à quo Israëlitę, qui nunc Iudęi vocantur. vnde imponit loco nomen Phanuël.

Lucta Iacob cum Angelo. *Osee 12.* Israël.

Anno mundi 2250.

Genes. 33. Reconciliatio Esau & Iacob.

HIC Esau cum 400. viris Iacobo occurrit, flens ipsum amplexu & osculo excipit, fratreq; compellente munera accipit. hinc digredientes, Esau Seir repetit, Iacob verò in Socoth figit tentoria. inde trãsit in Salem. deinde habitat iuxta Sichem, vbi in agro centũ agnis empto figit tabernacula, erectoq; altari, Deum inuocat.

Genes. 34. Violatio Dinæ.

Egressa autem Dina vt videret filias regionis illius, à Sichem filio Principis terræ istius rapitur ac stupratur. Quo audito Simeõ & Leui, in vltionem stupri omnes viros Sichẽ prius fœderatos ac circuncisos dolosè occidunt, Dinaq; recepta, cæteri filij Iacob vrbem eorũ prædantur. ideoq; Simeon & Leui à patre increpantur. Postquam Iacob idôla suorum apud Sichẽ subter quercũ infodisset, iussu Dei ascẽdit in Bethel, ibiq; altare Deo ædificat. vbi Debora nutrix Rebeccæ mortua sepelitur. vbi & Deus rursum Iacobo apparens, benedictiones seminis & possessionis repetit. cui Iacob iterum lapidem vnctum statuit. *Genes. 35.*

Progresso Iacob prope Bethleem verno tẽpore, Rachel in via pariens Beniamin expirat, ibiq; in monumento sepelitur. hinc tendit tabernaculum trãs turrem gregis. vbi Ruben concumbit cum Bala concubina patris sui. tandem peruenit in Hebron ad Isaac patrem suum. *Genes. 35.* Mors Rachel.

Anno mundi 2215.

IOSEPH cùm esset sedecim annorum, à patre dilectus, apud eum fratres de crimine pessimo accusans, ac visa somnia futurum se principem demonstrantia narrans, fratrũ inuidiam in se cõcitat. Missus autem à patre de Hebron ad reuisendos fratres in Sichem pecora pascentes, eos in Dothaim inuenit. qui primùm volentes ipsum occidere, obsistente Ruben expoliatum tunica polymita proijciunt in cisternam siccam. Deinde consilio Iudæ extractum 20. argenteis vendunt mercatoribus Ismaêlitis transeuntibus: à quibus abductus in Aegyptum, vẽditur Putiphari principi exercitus Pharaonis. At fratres tunicam eius in sanguine hædi tinctam mittunt ad patrem, qui eum à bestia deuoratum ratus, inconsolabiliter luget. *Genes. 37.* Venditio Ioseph.

Eodem tempore Iudas ducit vxorem Chananæam, ex qua tres suscipit filios, Her, Onã, & Sela. primum & deinde secundum matrimonio iungit Thamar. quibus (quia nequam erant) à Deo occisis, tertium ei tradere retardans, ipsam in via quæ ducit Thamnam mutato habitu sedentem inscius pro meretrice cognoscit. Quæ ad vnum coitum concipit geminos. Vnde postea vt fornicatrix comburẽda, arrabonis indicio se liberat, paritq; Phares & Zaram. *Genes. 38.* Incestus Iudæ cum Thamar.

Anno mundi 2215.

IOSEPH autem Putiphari prosperè fideliterq; seruiens, ab eo toti domui eius præponitur, ac eam rectè gubernat. At cùm postea dominam suam ipsum quotidiè ad concubitum solicitantem, nec non apprehenso vestimento attrahentem constanter repelleret, ac relicto in manu eius pallio fugeret: ab ipsa apud dominum stupri intentati falsò accusatus, carceri regio includitur. vbi custodis carceris gratiam nactus, omnium concaptiuorum curam habet. *Genes. 39.* Castitas Ioseph. Incarceratio Ioseph.

Anno mundi 2226.

POST HAEC pincerna & pistor Pharaonis in eundem carcerem cõiecti, inibi per annũ detinentur. quorũ somnia Ioseph in carcere exponens, prædicit pincernam officio restituendũ, pistorẽ verò in cruce suspendendũ. *Genes. 40.* Interpretatio somniorum.

quæ

quæ omnia die tertio in Pharaonis natali eueniunt.

Anno mundi 2228.

Genes. 35. & 49. Mors Isaac. Genes. 36.

ANNO ætatis Ioseph 29. Isaac nat⁹ annos 180. moritur; & sepeliunt eum Iacob & Esau in spelũca duplici. ac paternis bonis inter se partitis, Iacob remanet in terra Chanaan in Hebron. Esau autẽ remigrat in montem Seir ac terram Edom, quam Græci Idumæam vocant. ex quo multi duces & reges, ipsique Idumæi orti.

Anno mundi 2229.

Genes. 41.

BIENNIO à restitutione pincernæ in officium, videt Pharao somnium de 7. bobus pinguibus à 7. macilentis deuoratis: item alterum de 7. spicis plenis à 7. tenuibus consumptis. Quæ cùm sapientes Aegypti interpretari non possent, suggerente pincerna iussu Pharaonis Ioseph de carcere eductus, tonsus ac ornatus sistitur Pharaoni, annos natus triginta. cui interpretans somnia, prænunciat 7. annis proximis maximam frugum copiam, & 7. consequentibus inopiam futuram: consulitque frumentũ in tempora famis recondendum. Quapropter à Pharaone solemni pompa constituitur princeps totius Aegypti, cui præest annis 80. daturque ei vxor Aseneth filia sacerdotis Heliopoleos: ex qua gignit Manassen & Ephraim. Circumiensque vniuersam Aegyptum, per 7. annos vbertatis cõgregat magnam vim frumenti in horrea singulis in vrbibus.

Ioseph fit Princeps Aegypti.

Anno mundi 2236.

Genes. 42. 1. Profectio fratrũ Ioseph in Aegyptũ.

SEPTENNIO fertilitatis exacto, cœperunt 7. anni steriles, cumque fames totum mundum premeret, decem filij Iacob, Beniamin domi relicto, iussu patris ad emendum frumenta cum alijs profecti in Aegyptum, Ioseph incognitum adorant. à quo agniti, durè quasi exploratores per interpretem alloquitur, & in carcere tribus diebus recluduntur. Inde Simeone pro obside in vinculis retento, cæteri Beniamin adducturi reuertuntur in Chanaan, pecuniam in saccis vnà cum frumẽto inscij referentes. narrantq; patri quicquid ipsis acciderat.

Anno mundi 2237.

Genes. 43. 2. Profectio in Aegyptum.

ANNO 2. famis, consumpto alimẽto fratres Ioseph assumẽtes secum Beniamin (quem Iudas patre ægrè consentiẽte in suam tutelam suscipit) cũ muneribus dupliciq; pecunia, pro emẽdis cibis redeunt in Aegyptũ. vbi benignè excepti, Simeone de carcere educto, simul suo quisque ordine prandent cum Ioseph, Beniamin maiori parte honoratur, lætique epulantur & inebriantur.

Gene. 44. Beniamin.

Postridie Ioseph absconso & deprehenso scypho suo argenteo in sacco Beniamin, reuocatos ab itinere fratres furti arguit. quos Iudas excusans, se in seruitutem pro Beniamin offert.

Genes. 45. Ioseph agnitus.

Tum Ioseph flens se fratribus agnoscendum præbet, territosque consolatur & osculatur. vnde Pharao cum suis gauisus, imperat vt aduocetur pater cũ omni cognatione ac possessione sua in Aegyptum. quin & Ioseph admonens fratres adhuc quinq; annos famis restare, eos ad patrem adducendum cum viatico, donis, & plaustris in Chanaan remittit.

Anno mundi 2238.

Genebrar. 2239.

Genes. 46.

HIS auditis Iacob spiritu reuiuiscẽs, proficiscitur cum suis in Bersabee. vbi oblatis Deo victimis, Diuino oraculo monetur, vt sine timore descendat in Aegyptum, Deum ei adfuturum, ipsumq; multiplicaturum, ac tandem reducturum. Itaque Iacob cum vniuersis filijs & nepotibus, hominibus scilicet septuaginta, suisque omnibus commigrat in Aegyptum. cui Ioseph in terra Gessen occurrẽs, patrem pio amplexu & fletu suscipit; suadetque vt Pharaoni se pastores ouium dicãt.

Descensus Israel in Aegyptũ.

Genes. 47. Coram Pharaone comparet.

Inde Iacob cum filijs introductus ad Pharaonem, interrogatur ab eo quot annos habeat; respõdet, 130. paucos & malos. à quo terra Gessen optima totius Aegypti datur Israëli in possessionem: vbi Israël in Ramesse habitans, valdè crescit & augescit.

Genes. 47. Fames in AEgypto.

At fames vsqueadeò premit Aegyptum, vt Aegyptij deficiente pecunia, venditisque pro frumẽto pecoribus, terram quoque vendere sint coacti. vnde factũ est vt quinta pars frugum Regibus Aegypti perpetuò cedat: excepta terra sacerdotum, quibus à Pharaone, p̄bebantur statuta cibaria ex horreis publicis.

Not. Genebrard. multis argumentis contendit, ab hoc ingressu Iacob in Aegyptum, numerandum tempus 430. cuius Exod. 12. Galat. 3. Actor. 13. fit mentio. Atq; hinc tanta chronologorum omnium discrepantia, quod eum calculum constituere non possint.

Anno mundi 2255.

Genes. 47. Adoptio filiorum Ioseph. Genes. 48. 1. Paral. 5. Ioan. 4.

CVM habitasset Iacob in Aegypto annos 17. ægrotans accitum Iosephum adiurat, vt se in Chanaan cum patribus sepeliat. Inde filios eius Manassen & Ephraim amplexatur, osculatur, atque adoptat sibi in filios, iisque benedicit, iuniorem, contradicente Ioseph, seniori præponens. datque Iosepho supra fratres partem vnam, (prædium scilicet iuxta Sichem) quam iure belli acquisierat.

Genes. 49. Benedictio filiorum Iacob.

Deinde singulis filijs suis, propria cuique benedictione, benedicet, ac multa futura prophetat, inter alia, non auferendum sceptrum de Iuda, & ducem de femore eius, donec nasceretur Messias, qui esset salus gentium. Iterumque mandãs vt se cum patribus sepeliant, expletis vitæ annis 147. obijt.

Genes. 50. Sepultura Iacob.

Ioseph autem corpus patris aromatibus conditum, cum fratribus ac senioribus Aegypti magnoque comitatu & planctu transfert in terram Chanaan. celebratisque per 7. dies exequijs ad aream Adad trãs Iordanem, lugens id sepelit in spelunca duplici. Inde reuersus cum suis in Aegyptum, fratres, ob irrogatam

rogatam olim ipsi iniuriam, sibi timētes, piè consolatur. Ibique anno mundi 2309. principatus sui 80. vitæ 110. fratres suos adiurans vt in exitu de Aegypto deferrent secum ossa ipsius in terram promissionis, moritur, conditusque aromatibus reponitur in loculo.

Ioseph moritur.

Iob. 1. Iob diues & sanctus.

Circa hæc tempora, Iob vir gentilis simplex & rectus ac timens DEVM, iustus & diues, habitans in terra Hus, pro filijs suis vicissim conuiuantibus quotidie Deo sacrificat. At Satan, permissa à Deo facultate, per Sabæos & Chaldæos, igneque de cælo perdit omnes oues, boues, asinas, camelos & seruos Iob, ac impetu vēti 7. filios & 3. filias eius ruina domus opprimit; ipsumque pessimis percutit vlceribus à vertice ad plantam vsque, ita vt testa saniem raderet sedens in sterquilinio; cui etiā propria vxor insultat: qui omnia patienter ferens, Deum laudat. Tres autē reges ipsius amici, Eliphaz Themanites, Baldad Suites, & Sophar Naamatites consolandi gratia afflictum visitantes, ob vehemētem eius dolorem 7. diebus humi cum eo taciti sedent. Inde cùm Iob deploraret pristinam illam fælicitatem, sibi versam in summam calamitatem: amici arguunt eum grauiter peccasse, quòd tam acerbè à Deo puniri se dicat: qui cùm sit æquus iudex, innocenti aduersa non infligat, sed bonis bona, & malis mala tantùm rependat. Ideoque hortantur vt ad Deum melioremque vitam se conuertat, & ita cuncta fore illi fæliciora. Quos Iob redarguens, declarat Deum pro sua prouidētia in hac vita iustum pariter & iniustum simili lance pensitare: quinimò subinde pijs aduersa, & impijs prospera immittere. seque non tantò grauius cæteris mortalibus peccasse, quantò acerbius puniatur. quod vt probet, vitæ suæ anteactæ innocentiam & pia gesta recenset, cuius testem esse Deum asserit, ideoque in redemptore suo, Christo scilicet, confidens, in futura corporum resurrectione veram iustitiæ retributionem expectat.

Iob. 2. Iob afflict' & patiens. Tob. 2. Iob. 3. 4. 5. 6. & cat. vsque 37. Disputatio Iob cum amicis.

Tandem multis verbis vltrò citroque habitis, Deus ipse è turbine cælesti oraculo disputationem soluēs; illos iniquè, Iob verò rectè locutum pronunciat. quo pro amicis sacrificante & orante, Deus placatur. ac reddit ipsi Iob sanitatem, liberos, & cūcta quæ amiserat duplicia. qui posthæc 140. annos viuēs, cùm ipsemet suam historiam metro conscripsisset, obijt in pace.

Iob. 38. 39. Dei sententia. Iob. 42. Iob fælicitati restitutus.

Anno mundi 2309.

MORTVO Ioseph filij Israel mirum in modum crescunt & multiplicantur in Aegypto per annos 144. donec exirent. Interea exortus nouus rex Pharao, qui non nouerat Ioseph, volens impedire multiplicationem Israelitarum, opprimit eos durissimis operibus luti & lateris in ædificatione vrbium Phiton & Ramesses. Cumq; tantò magis multiplicarentur, præcipit omnes masculos eorum in partu interfici: sed obstetrices timentes Deum, non interficiunt; ideoque à Deo benedicuntur.

Exod. 1. Euseb. in Chronic. aliter Genebrard. Seruitus Israël in Aegypto. Iudit. 5.

Tandem Pharao edicto mandat omnes Israelitarum masculos natos, statim proijci in flumen & submergi. *Hebr. 11.*

Anno mundi 2373.

ANNO à morte Ioseph 64. nascitur de tribu Leui Moyses, & à parentibus, eò quòd elegans esset, tribus mensibus domi absconditur. Deinde in fiscella scirpea expositus in flumen, à filia Pharaonis reperitur. quę sublatum Mariæ sororis pueri suasu, matri eius pro mercede nutriendum tradit. adultumque adoptat sibi in filium, & facit erudiri omni sapientia Aegyptiorum. & erat potens in verbis & factis.

Exod. 2. Act. 7. Moyses aquis expositus.

Not. iam diximus, si anni seruitutis 430. expediri debent, aliter calculi rationem ineundam. ideoq; Moyses nascetur anno mundi 2589. educet populum ex Ægypto anno 2669. aut 2670.

Anno mundi 2413.

MOYSES factus annorum 40. negat se esse filiū filiæ Pharaonis, malens affligi cùm populo Dei, quàm cū Aegyptijs temporariam habere peccati iucunditatem: aspiciebat enim in mercedis retributionem. Itaque inuisens fratres suos Israelitas afflictos, conspicatus ibi Hebræum percuti ab Aegyptio, fratrem ab iniuria vindicās, Aegyptiū occidit, & abscondit in sabulo. Quamobrem cùm Pharao quæreret occidere Moysen, timens fugit in terram Madian, vbi iuxta puteum 7. filias Raguel, qui & Ietro, sacerdotis vrbis Madian ab iniuria pastorum defendēs, oues earum adaquat. ideoque à Ietro susceptus, ducit Sephoram filiam eius vxorem, ex qua generat 2. filios Gersan & Eliezer. manensq; ibi annis 40. pascit gregem. Mortuo interim Pharaone, filij Israël propter onera laborum ingemiscentes, clamant ad Deum, & exaudiuntur.

Act. 7. Heb. 11. Exod. 2. Moyses profugus in Madiā. Clamor Israël.

Anno mundi 2453.

Genebrar. 2669.

MOYSI octogenario oues Ietro pascenti ad montem Oreb, qui & Sinai, Deus in rubo ardente & non comburente apparens, admirantemque vocans, ait locum istum sanctū, & mittit eum in Aegyptum, vt liberet filios Israël à seruitute Aegypti, & deducat eos in terram promissionis fluentem lacte & melle. varijs autem modis se excusantem Deus instruens ac confortans, promittit se ipsi adfuturum, datque ei potestatem conuertendi virgam eius in serpentem, manum in lepram, & aquam fluminis in sanguinem; vt per signa vocationem suam probet, fidemque astruat verbis.

Exod. 3. Act. 7. Moyses cōstituitur dux Israelitarum. Exod. 4.

Moyses itaque consentiente Ietro, vnà cum vxore, & filijs repetit Aegyptum, cui in itinere in diuersorio occurrēs Dominus, vult eum occidere, quòd nō circuncidisset filium suum; *Exod. 4.*

Reditus Moysis in Aegyptũ. suum: quem ilicò Sephora petra circuncidit, at viso eius sanguine indignata, relicto viro, cum pueris recedit domum. Tunc Aarõ iussu Dei lætabundus it obuiam & osculatur fratrem suum Moysen in monte Oreb, oratoris loco illi futurus: simulq; progressi in AEgyptũ, congregant seniores Israël, Dei verba nunciant, populumq; signis confirmant.

Exod.5. Accessus ad Pharaonem. Aggrauatio Israel. Hinc aggressi Pharaonem, aiunt Deum Israël ipsi mãdare vt dimittat populum suum, vt eat iter tridui in desertum, ibiq; sacrificet Deo suo. quod Pharao abnuens, grauioribus operibus opprimit Israëlitas, negatis paleis ad conficiendos lateres, auctis & flagris verberibusque. Quapropter cùm Moyses, & Aaron à populo Israël incusarentur quòd fætere fecissent eos coram Pharaone; eademque Exod.6. Moyses Deo cõquereretur: consolatur Deus per Moysen Israëlitas futura liberatione, ac promissione terræ Chanaan.

Genebrar. 2669.

Anno mundi 2453.

Exod.7. 2. Accessus ad Pharaonem. MOYSES octogenarius & Aaron annorum 83. Dei mandato iterum ingressi ad Pharaonem, requirunt Israël dimitti; & in testimonium quòd à Deo essent missi, Aaron coram Pharaone virgam proijcit, eamq; conuertit in serpentem. quod cũ Iannes & Mam- 2.Tim.3. bres magi Pharaonis Diaboli virtute & arte suis incantationibus etiam facerẽt, virga Aaron deuorat virgas eorum, induratusq; Pharao renuit dimittere populum. Quo obstinato per manente, Deus per Moysen, & Aaron Psal 77. Plagæ AEgypti. in vrbe campoque Taneos mense Februario percutit vniuersam Aegyptum (terra Gessen & Israëlitis semper exemptis) hisce plagis.

Exod.7. Sanguis. Primò, aquam fluminis virga percussam, cæterasque Aegypti vertit in sanguinem per dies septem, vnde pisces moriuntur: cumque magi Aegypti similiter facerent, obduratus Pharao nondum exire permittit.

Exod.8. Ranæ. Secundò, ranas ex aqua producit, ijsque totam AEgyptum, domum lectumq; Pharaonis opplet ac infestat: idem faciunt magi Pharaonis. pro quarum tamẽ ablatione Pharao accersito Moyse & Aaron promittit Israël dimittere; sed ranis, ad preces Moysi ablatis, non stat promissis.

Exod.8. Culices. Tertiò, è puluere terræ cyniphes & pediculi emergunt, ac homines iumentaq; affligũt. quod cùm magi suis præstigijs efficere non possent, confitentur Dei digito & virtute ista fieri. at Pharao contumax, necdum dimittit populum.

Exod.8. Muscæ. Quartò, omne genus muscarum & bestiarum noxiarum AEgyptum replet, mordet, vexatq;. quapropter Pharao proponit Moysi vt in AEgypto sacrificet, iterumq; pollicetur se Israël dimissurum. at oratione Moysi remota plaga, necdum facit.

Exod.9. Pestis. Quintò, peste cuncta pecora AEgypti in campis existentia posternit. eoq; adhuc pertinaci,

Exod.9. Vlcera. Sextò, è cinere camini per Moysen in cælum sparso, vlcera vrentia & turgentia hominibus, ac iumentis immittit: & non poterant magi stare coram Moyse propter vlcera sua. Pharaone adhuc obstinato,

Exod.9. Grando. Septimò, grandine, tonitruo, fulgureque horribili, homines, pecora, arbores, herbasque, in agris existentia, percutit ac destruit. ob quæ Pharao peccatum suum agnoscens, confitetur Deum esse iustum, se autem & populum suum, impios; rursumque promittit se dimissurum Israëlitas. precibus verò Moysi cessante plaga, idem denegat.

Exod.10. Locustæ. Octauò, per ventum orientalem innumerabiles adducit locustas, quæ residuos arborum fructus ac herbas terræ deuorant, & absumunt penitus, hominesq; cruciant. Vnde Pharao concedit vt soli viri eãt, seq; peccasse fatetur. sed locustis per Moysen vento occidentali in mare rubrum ablatis, denuò induratur.

Exod.10. Sap.18. Tenebræ. Exod.11. Nonò, triduanas tenebras densas ac palpabiles vniuersæ Aegypto infert, Israëlitis luce gaudẽtibus. ob quas Pharao necdum vult Israëlem dimittere, nisi pecudibus eorum retẽtis, Moysiq; mortẽ minatur: cui vicissim Moyses denũciat decimam plagam infligendam, cædem primogenitorum Aegypti.

Anno mundi 2453.

Exod.12. Institutio Paschæ. DIE primo mensis primi, nempe Martij, Deus mandat edocetq; Moysen & Aarõ ritum celebrandi agnum Paschalem; quem Moyses mox senioribus Israël diuulgat.

Exod.12. Electio agni. Exod.3.11.12. Sap.10. Spoliatio Aegypti. Itaq; die decimo Martij prouidet sibi vnaquæq; familia agnum masculum, anniculũ, immaculatum & perfectum; cumq; seruant vsq; ad 14. diem mensis huius. ac Dei iussu postulant commodato ab Aegyptijs vasa aurea & argentea, vestesq; plurimas; mercedem laborum suorum. & conuenientes simul ad vrbem Ramessen, parati expectant tempus celebrandi pascha.

Mansio I.

Exod.12. 1.Corin.5. Esus agni paschalis. Die decimaquarta Martij ad vesperam, in sua quisq; domo agnum paschalẽ totum assum igni immolant, comeduntq; cum panibus azymis & lactucis agrestibus, stantes, præcincti lumbis, calceati, festinanter, tenẽtes baculos in manibus; os eius nullum confringũt, reliquias igne comburunt; ipsiusq; sanguine Ioan.19. postes & superliminare domorum fasciculo hysopi aspergunt.

Exod.12. Sap.18. Cædes primogenitorum. Media nocte transiens Angelus Domini, occidit omne primogenitum Aegyptiorum tam hominum quàm pecorum, domos autẽ Israëlitarum sanguine agni signatas, illæsas præterit, cunctosq; deos Aegypti cõterit. Vnde cùm ingens clamor exoriretur, Pharao vocatis Moyse & Aaron nocte, orat vt velociter exeant cũ suis omnibus, ipsiq; benedicant.

Exo.12.13. Num.33. Psal.104. Exitus Israel de Aegypto. Die decimaquinta Martij summo diluculo, eunt de Ramesse sexcenta milia virorum, armati & sani oẽs, vnà cum mulieribus & paruulis, vulgoq; promiscuo aliarum nationum innumerabili, & pecoribus multis nimis, deferentes secum spolia AEgypti, & ossa Ioseph, atq; farinam conspersam: simulq; egrediuntur AEgypto per viam deserti, videntibus Aegyptijs, & sepeliẽtibus primogenitos suos.

post-

Exod.12. postquam habitassent in AEgypto annos 430.
Galat.3. qui anni computandi sunt ab anno 75. Abra-
Ioseph.2. hæ, quando propter famem cæpit peregrina-
antiq.13. ri in AEgypto; post migrationem verò Iacob
Euseb. in Chron. in Aegyptum anno 215.

Not. Supra ex Genebrardo retulimus ab ingressu Iacob computandos esse. alij computant ab Isaac, alij aliter.

2. Egressi, tendunt tabernacula in Socoth, vbi
Exo.12.13. Domin⁹ præcipit in memoriã liberationis ab
Sanctio Paschæ. Aegypto quotannis eodẽ die celebrari festũ Paschæ, & 7. dies azymorum: omneq; primogenitum filiorum Israël tam hominum quã pecorum ipsi sanctificari.

3. Progressi, castrametantur in Etham. hîc cæ-
Exod. 13. pit adesse eis columna nubis per diem, & ignis
Ps.77.104. per noctem: quæ deinceps interdiu super eos
Sap. 10. 18. 19. expansa, obumbrat & protegit eos ab æstu So-
1. Cor. 10. lis: ac tota nocte lucẽs, illuminat eos. quotiescunq; autem migrandum est aliò, ceu dux e-
Columna nubis & ignis. os præcedens, ignotæ viæ iter ostendit.

Anno mundi 2453.

Genebrar. 2669. aut 2670. INDE castra ponunt iuxta Phihahiroth ad mare rubrum. Tunc Pharao cum suis prin
4. cipibus, equitibus, sexcentis curribus, delectis-
Exod.14. simoq; totius Aegypti exercitu insequitur Israëlitas. qui conspecto à tergo hoste, seq; ab vtroq; latere præaltis rupibus, & à fronte mari cõclusos, trepidant murmurãtq; forsitan nõ fuisse sepulcra in Aegypto, vt in deserto occiderẽtur. at Moyses promittit eis salutẽ à Deo. ipsoq; clamante ad Deum, tollens se Angelus Dñi cũ columna nubis, collocat se mediũ inter castra Aegyptiorũ & Israël, Israëlitis noctẽ illuminans, Aegyptijs verò tenebras conden-
Transitus maris rubri. sans. Tum Moyse virga sua aquas percutiẽte, eæ sese diuidẽtes, & vtrinq; instar muri coagulantes, viam aperiunt Israëlitis: qui primo diluculo transeunt per medium sicci maris, die
Aug. ser. de temp. 153. & 251. 19. Martij, eoq; Dominico. Pharaone aũt cum suis eos subsequente, mox ictu virgæ Moysi a-
Sap. 10. quæ confluentes, Aegyptios omnes ad vnum
Exod.15. inuoluũt, submerguntq;. quos mortuos ad littus adnatantes Israëlitæ armis ac vestibus spoliant: lætiq;, Maria præcinente, gratias Deo cũ cantu, tympanis & choris peragunt.

Exod. 15. Hinc procedentes per desertum Sur, tribus
Iudit. 5. diebus non inueniunt aquam: veniuntque ad
5. fontem Mara. cuius aquas amaras, ideoque
Aquæ amaræ dulcescunt. impotabiles, populo ob sitim murmurante, Moyses, iniecto in eas ligno, dulces ac potabiles facit. populumque ad obedientiam Dei hortatur.

6. Progressi in Elim, reperiunt 12. fontes a-
Exod. 15. 12. fontes. quarum, & 70. palmas: ibique castrametantur.

7. Exin figunt tentoria iuxta mare rubrum.
Num. 33. Inde veniunt in desertum Sin die 15. Aprilis,
8. vbi conspersa farina deficiente, murmuran-
Exod.16. tes contra Moysen & Aaron pro cibo, optant
Coturnices. sibi mortem, AEgyptique seruitium cum saturitate ventris. Quibus apparet gloria Domini in nube; & vesperi pluit coturnices, ijsq; castra cooperit.

Anno mundi 2453.

SEQVENTI die, eoq; Dominico, mane Genebrar. 2670.
pluit eis Dominus de cælo aëreo mãna cir- Exod. 16.
cum castra in modum pruinæ; quod deinceps Aug. ser. de temp. 251.
in deserto per annos 40. quotidie (præterquã Psal. 77.
sabbatis) mane simul cum rore recens decidit: edoctiq; colligũt ex eo indies singuli mẽ- Ioan. 6.
suram gomor, quæ vnicuiq; sufficit ad vescen- Manna pluit.
dum, die autem sexto, duplum; septimo sabbatizant: qui multum colligit, huic nihil superest; qui paulum, is nihil minus habet. Sole ve- 2. Cor. 8.
rò incalescente, liquefit; ad ignem, indurescit; Manna qualc.
reseruatum vsq; mane, putrescit, sabbatis exceptis. Species eius, vt semẽ coriandri album: sapor eius, vt similæ cũ melle generaliter om- Exod. 16.
nibus: at malis, vt panis oleati, porrò pijs om- Num. 11.
ne delectamentum exhibet, eisq; pro voto sa- Sap. 16.
pit, quod quisq; appetit, Dei autem præcepto, Manna seruatur.
Aaron gomor impletum manna, reponit in vrna aurea in arca & tabernaculo coram Do- Hebr. 9.
mino conseruandum posteris in memoriam.

Transeuntes desertum Sin, veniunt in Da- Num. 33.
phca, inde in Alus, deinde in Raphidim, vbi 9. 10.
sitiens populus, præ aquæ penuria murmurat vsq; ad lapides. tum Moyse sua virga petram 11.
Oreb percutiente, erumpit & fluit eis fons & Aqua è petra.
flumen aquarum.

Hîc occurrens Amalec, oppugnat castra Is- Exod. 17.
raël: cũ quo Iosue confligens, Moyse in mõte 1. Cor. 10.
eleuatis manibus orante, vincit Israel: demis- Psal. 77.
sis orantis manibus, vincitur. vnde cum Aa- Exod. 17.
ron & Hur vir Mariæ sororis Moysi, lassas Deut. 25.
Moysi manus sustentarent, Israël Amaleci- Debellatio Amalec.
tas prosternit ac fugat. Itaque iussu Dei Moyses scribit Amalecitas in posterum delendos, ibique altare Domino ædificat.

Sub hæc Ietro socer Moysi adducens secum Sephoram vxorem Moysi & duos filios Exod. 18.
eius, venit ad Moysen iuxta montem Oreb: Deut. 1.
& audita ab eo mirabili liberatione Israël, Institutio magistratus.
lætus Deo benedicit atque sacrificat. Postridie videns Moysen litium multitudine à populo obrui, dat ei consilium vt substituat iudices ordinarios; qui minora iudicent, grauiora ad Moysen referant: cui parens Moyses constituit millenarios tribunos, centuriones, quinquagenarios, & decanos. Ietro autem relicto ibi Obab filio suo, reuertitur in terram suam.

Progressi parum Israëlitæ, die primo Maij 12.
castra figunt ad montem Sinai: Moyses autem ascendit montem tũ, m Deus Israëlem in Exod 19.
in populum peculiarẽ sibi deligit & adoptat. Sanctificatio populi Israël.
cui populus obedientiam pollicetur. quem
Deus iubet sanctificari & paratum esse in diẽ Fœdus Israël cum Deo.
tertium, se enim descensurum in montem Sinai, ideoq; montem non tangant, ne pereant. Itaq; populus lauat vestimenta sua, ab vxorum coitu abstinet, terminosq; ponit per circuitum montis, ne quis transcendat.

Anno mundi 2453.

DIE tertio Maij illucescente, qui erat quin- Genebrar. 2670.
quagesimus ab exitu de Aegypto, an. 430. Exod. 19.
post primam promissionẽ Abrahæ factã, ecce Galat. 3.

manè ceperunt magis ac magis sonarè tonitrua, micare fulgura, clangere buccinæ, lampades ardere, descenditq; Deus terribili cum sonitu, in igne ac nube super verticem montis Sinai, & vocato Moyse in montis cacumē, populo ad radices eius stante, loquens è medio ignis, hæc decem præcipit:

Exod.20. Deut.5. Promulgatio decalogi.

1. Se Deum vnum colant, idôlis reiectis.
2. Suum nomen in vanum ne assumant.
3. Sabbata sanctificent.
4. Parentes honorent.
5. Non occidant.
6. Non mœchentur.
7. Non furentur.
8. Falsè ne testentur.
9. Non concupiscant proximi vxorem.
10. Nec rem eius quamcunque.

Populus autem Dei vocem ignemq; non ferens, maximo timore perterritus, ait Moysi: Non loquatur vltrà nobis Dominus, ne moriamur; tu magis accede, & audi omnia quæ Deus dicet tibi; & loquere tu nobis, & audiemus & faciemus ea. Quod approbans Dominus, ait Moysi: Bene omnia sunt locuti, Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius, & loquetur eis, qui eum audire noluerit, ego vltor existam. hoc dicto, reuertuntur in tentoria sua.

Deut.18. Christus promittitur.

Tunc Moysen ad caliginem, in qua erat Deus, ingressum, edocet Dominus altare sibi erigendum, & holocausta offerenda. Item præcepta quædā iudicialia, quo ad emptitios seruos, homicidia, parentum maledicta, pœnam talionis, damnum illatum, furtum, stuprum, idololatriam, vsuram, decimas. Item de sabbato, & tribus solennitatibus anni, deq; Angelo in ducem itineris præmittendo, ac præmijs seruantium præcepta. &c.

Exod. 20. 21. 22. 23. Præcepta iudicialia.

Descendens Moyses, ea omnia populo refert; qui voce vna obseruantiam eorum promittit: eodemq; die scribit Moyses eadem in libro.

Exod. 24. Fœdus Israël cum Deo.

Postero die mane, Moyses ædificato altari ad radices montis Sinai, 12. vitulos offert holocausta Deo. inde sumens librum, legit omnia præcepta legis audiente populo. populus omnia se facturum profitetur. in cuius confirmationem Moyses sanguine vitulorum aspergit ipsum librum, & populum vniuersum, dicēs: hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum.

Exod. 24. Vetus testamentum sanguine dedicatur. Hebr.9.

Tum Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, & 70. seniores Israël ascendunt aliquantulum in montem, ibi vident Deum Israël, adorant, comedunt & bibunt.

Exod. 24. Visio Dei.

Sequenti die, cæteris ad populum remissis, Moyses cum solo Iosue conscendit ad altiora montis, tunc apparens gloria Domini in nube, quæ suprà vt ignis ardebat, operit montē. hoc in loco Iosue per 40. dies dulciter quieuisse creditur. atq; hoc die, quinto Maij, cœpit Moyses ieiunare absque cibo & potu 40. diebus & 40. noctibus.

Exod. 24. Ieiunium Moysisque quadragenarium. Deut.9.

Anno mundi 2453.

SEPTIMO autem die solus Moyses euocatus in montis cacumen, ingreditur medium nubis, manensq; inibi cum Deo, instruitur de donis offerendis in structuram tabernaculi. ipsiq; demonstratur exemplar construēdi tabernaculi, arcæ, altarium, mensæ, candelabri, & cunctorum ad ipsa pertinentium. Itē modus consecrandi & ornandi sacerdotes, ritusq; sacrificandi. ad quorum omnium constructionem Diuinitùs deputātur Beseleel & Ooliab artifices. tandemq; in fine 40. dierum ibidem accipit Moyses à Domino duas tabulas lapideas, factas à Deo, continentes decem præcepta, inscripta digito Dei.

Exod. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. Forma tabernaculi, Moysi ostenditur. Deut. 9. Tabulæ legis.

Die 14. Iunij, videns populus quòd tardaret Moyses descendere de monte, postulant ab Aaron Deos sibi fieri: qui accipiens inaures ipsorum aureas, conflat ex eis vitulum. quem mox Israëlitæ pro Deo liberatore suo adorāt, & erecto altari, die sequenti solēniter ei hostias immolant, lætiq; sedentes edunt & bibunt, ac surgentes ludunt, choreas ducunt, & cantant.

Exod. 32. Adoratio Vituli aurei. Act.7.

Tunc ait Dominus Moysi, descende citò, quia peccauit populus tuus, adorantes vitulū conflatilem. Rursumq;, Cerno, inquit, quod populus iste duræ ceruicis sit, dimitte me vt deleam eos, & constituam te super gentem maiorem hac: at Moyses Dominum pro Israël orat, iratumque placans, eius vindictam auertit.

Exod.32. Deut.9. Moyses Deum pacat.

Hinc descendens cum 2. tabulis in manu sua, venit ad Iosue; qui ait, vox belli auditur in castris: respondet Moyses, non est clamor belligerantium, sed vocem cantantium audio. Inde veniens Moyses ad castra, videt vitulum & choros, iratusq; proijcit tabulas & confringit eas ad radicem montis; arripiensq; vitulū comburit igni & cōminuit in puluerem, quē spargit in torrētem, & potat ex eo populum. mox Aaronem obiurgat, Leuitas ad se congregat, ac per eos occidit die illo ex idololatris tria milia virorum.

Exod. 32. Deut.9. Contritio Vituli aurei.

Postridie dicit residuis, peccastis peccatum maximum: ascendam ad Dominum, si quo modo quiuero eum deprecari pro scelere vestro. Itaq; decima sexta Iunij rursum ascendit in montem, prociditq; ante Dominum, sicut prius 40. dies noctesq; ieiunans, & orans ne deleret populum suum, sed remittat eis hanc noxam; si non, deleat se de libro vitæ. Placatus tandem Deus, respondet; qui peccat, delebi-

Exod. 32. Moyses Dei iram sedat. Deut.9.

delebitur: tu autem vade, & duc populum istum in terram promissam, Angelus meus præcedet te.

Anno mundi 2453.

Exod. 33.

DESCENDIT autem Moyses die 26. Iulij, & ait: Hęc dicit Dominus, populus duræ ceruicis es, semel descēdam in medio tui, & delebo te. Iam nunc depone ornatum tuū. Quæ audiens populus, lugent, deponunt ornamenta sua, simul & tapetia quæ suspenderant circa montem. tollens quoque Moyses paruum tabernaculum, tendit procul à castris, ibique lites populi iudicat. vbi columna nubis tabernaculo astare à cunctis visitur. Loquebatur autē Deus Moysi facie ad faciem, vt homo cum amico suo.

Luctus Israel.

Exod. 33. Deus benignè loquitur Moysi.

Die vltima Iulij dicit Moyses ad Dominum: Si inueni gratiam, ostende mihi faciem tuam. Respōdet: facies mea præcedet te. Ait: Nisi tu ipse præcedas, ne educas nos hinc. Respondet: quod locutus es, faciam: inuenisti enim gratiam coram me, & noui te ex nomine. Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam. Respondet: Non videbit me homo, & viuet: tu autem stabis in petra, cumq; transibit gloria mea, videbis posteriora mea. Præcide tibi duas tabulas lapideas instar priorum, & esto paratus manè vt ascendas in verticem montis: nullus ascendat tecum.

Exod. 34. Restauratio tabularum.

Exod. 34. Deut. 10. Moyses cū Deo 40. dies & noctes.

Igitur die prima Augusti Moyses iam tertia vice ascendit in montem Sinai, portans secum nouas tabulas, & manet ibi in nube cū Domino 40. diebus & 40. noctibus ieiunans & orans, videt gloriā Dei transeuntem, eumque pronus adorans, ait: Dominator Domine, obsecro vt gradiaris nobiscum, vt auferas peccata nostra, nosque possideas. Dominus promittit se ducturum eos in terram Chanaan; ideoque relicta gentium societate & idololatria, sibi Deo soli seruiant, suamq; legem & festa seruent.

Exod. 34. Deut. 10.

Die decima Septembris ieiunium Moysi completum est, pleneq; reconciliatus Deus, denuò scribit in tabulis decem præcepta, & dat Moysi. Et descendit Moyses de monte ferens tabulas, ex Dei consortio facie adeò radians, vt filij Israël non possent oculos intendere in vultum eius. vnde Moyses velamine obtegit faciem suam, & ita loquens, quæ Dominus in monte præceperat, populo annunciat.

2. Cor. 3. Moyses facie splendet.

Anno mundi 2453.

Exod. 35.

VNDECIMA Septembris ait Moyses, quòd Dominus pręcepisset, vt omnis voluntarius offerret in opus tabernaculi; aurū, argentum, æs, hyacinthum, purpuram, coccum bis tinctum, byssum, pilos caprarum, pelles arietum rubricatas & hyacinthinas, ligna sethim, oleum pro luminaribus, aromata, thymiamata, lapides onychinos, & gemmas. Statimq; omnis populus, tam viri, quàm mulieres deuota promptitudine offerūt auri 29. talenta & 730. siclos, argēti centum talenta & 1775. siclos, æris 72. millia talenta & 400. siclos, cæterorumq; donorum tantam vim, vt Moyses pręconis voce proclamari fecerit, cessarent offerre, non esse opus pluribus.

Oblatio populi Israel.

Exod. 38.

Exod. 36.

Exod. 36. 37. 38. 39.

Mox Beseleel & Ooliab, aliique artifices cæperunt construere tabernaculum, instar templi portatilis, ex basibus, columnis, tabulis & cortinis, cōtectum pilis caprarum. Item arcam de lignis sethim imputribilibus, intus & foris deauratam laminis aureis, & desuper eam propiciatorium aureum, & duos Cherubim aureos. Item altare thymiamatis, aureis similiter laminis vndique coopertum: & mēsam propositionis inauratam; cādelabrumque aureum cum septem lucernis. Insuper altare holocausti æreum, cum labro, id est, lauacro æneo, vasisq; diuersis, atq; ornamentis pontificalibus & sacerdotalibus. Cunctaque iuxta exemplar quod Moysi in monte demonstratum est, intra menses sex ritè perfecta, Moysi benedicenda offerunt.

Constructio tabernaculi.

Anno mundi 2454.

Genebrar. 2671.

Exod. 40. Deut. 10.

ANNO secundo exitus de Aegypto die prima Martij, Dei hortatu Moyses erigit tabernaculum, infert arcam, inque ea ponit tabulas decalogi, altaria, mensam, candelabrum, & reliqua suo quæq; loco collocat: ipsumque tabernaculū cum altaribus & vasis oleo vngit, cōsecrat, & sanctificat. Et ecce nubes desuper operit tabernaculum, idq; gloria Dñi implet. Nec deinceps nubes interdiu, & ignis noctu à tabernaculo recedit, nisi cùm proficiscendum est: tunc nube procedente, subsequuntur Israëlitæ; rursum consistente, manent & illi in eodem loco.

Dedicatio tabernaculi. Num. 9.

Eodem die Moyses Aaronem aqua lauat, induit ornamentis pontificalibus, atque in primum, iuxta legem, Pontificem oleo vngit. Filios quoque eius vestit tunicis lineis, & in sacerdotes vngit & consecrat. ac omnes varijs oblationibus expiat & sanctificat: iubetq; simul permanere in tabernaculo dies noctesque septem.

Leuit. 8. Consecratio Aaron. Num. 3.

Eodem die cæperunt & Principes 12. tribuum Israël, singuli successiuè per 12. dies offerre dona in vsum tabernaculi.

Num. 7. Oblatio Principū.

Posthæc loquens Deus Moysi in tabernaculo de propiciatorio, quod erat super arcā inter duos Cherubin, varios eum edocet ritus offerendi armenta, pecora, aues, similam, thus, panes; addito in omnibus sale, nusquā autem fermento, nec melle: Modum item offerendi hostias pacificas pro sacerdotibus, principibus, populo; pro impetratione beneficiorum, pro expiatione peccatorum: leges etiam holocausti, ignis perpetui, singulorum sacrificiorum, &c. adipem & sanguinē comedi prohibet.

Num. 7. Leuit. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Legislatio de oblationibus.

Anno mundi. 2454.

OCTAVA die Martij Aaron primitias sacrificiorum suorum pro se & populo Deo offert, populoq; benedicit: & ecce gloria Domini apparet omni populo, & egressus ignis à Domino, deuorat holocaustum. Ignē autem

Leuit. 9. Prima oblatio Aaron.

Leuit. 6. autē hunc cælitus demiſſum in altare nutriebant quotidie ſacerdotes lignorum appoſitione, vſq; ad captiuitatem Babylonicā: tunc per ſacerdotes recōditus in puteum ſiccum, & poſt 70. ann. à Neemia ſacerdote quæſitus, non ignis inuentus eſt, ſed aqua craſſa, quæ orante Neemia rurſum Diuinitus eſt accēſa. *Ignis perpetuus. 2. Mach. 1.*

Eodem die Nadab & Abiu filij Aaron, offerunt ignem alienum: egreſſuſq; ignis à Domino, comburit eos, ſed veſtes eorū nō ſunt aduſtæ, cum quibus extra caſtra ſepeliuntur. atq; vinum deinceps ſacerdotibus tabernaculum ingreſſuris, interdicitur. *Leuit. 10.* Cōbuſtio Nadab & Abiu.

Perdocet inde Deus Moyſen & Aaron, vt ſancti ſint filij Iſrael, quia ſanctus eſt ipſe Dominus Deus eorum. Itaque vt vitent omnem corporis & mentis immunditiem, inque vnius Dei cultu & ſanctitate confirmetur, tradit quæ ſint animalia munda & ad eſum licita, & quæ immunda & illicita. Legem etiam purgandi puerperam, lepram, virum ſeminifluum, mulierem ſanguifluam, & expiandi ſanctuarium. Item non offerendum dœmonibus nec idôlis, magos & hariolos non conſulendos, blaſphemiam, periuria, parentum maledicta, homicidia, adulteria, coniugia illegittima, varios coitus turpes, furta, iniuſtitiam, vſuram, mēdacia, ac alia gentium opera fugienda: neminique nocendum. Verùm ſibi ſoli Deo, vno in loco, præfixis tēporibus, præſcriptis victimis & cæremonijs ſacrificandum. Iuge ſacrificium, nempe agnum anniculum immaculatum quotidie mane, & alterum veſpere immolandum, in memoriam æternæ beatitudinis Diuinæ. Sabbatum qualibet hebdomada obſeruandum, in memoriam creationis rerum. Neomeniam ſiue calendas prima die cuiuslibet menſis, in memoriam gubernationis rerum. *Leuit. 11. 12. 13. 14. 15. 16.* Præcepta ad vitandā immunditiam. *Leuit. 17. 18. 19. 20. 21. 22.* *Leuit. 23. Num. 28.* Præcepta ad firmandam iuſtitiam.

Celebranda etiam quotannis feſta hęc ſolennia: Paſchæ, die 15. Martij, & azymos dies 7. in memoriam redemptionis ab Aegyptia ſeruitute. & altero die Paſchæ, offerendum Deo manipulum ſpicarū in primitias meſſis. *Leuit. 23. Nume. 28. & 29.* Feſta veteris legis. Paſcha.

Pentecoſtes, quinquageſimo à Paſcha die, in memoriam promulgatæ legis in monte Sinai. cuius craſtino die offerendum DEO duos panes, primitias nouarum frugum. Pētecoſte.

Tubarum, die prima Septembris, in memoriam liberationis Iſaac ab immolatione; & ideo die illa clangendum cornibus pecorum, quia aries immolatus pro eo cornibus inter vepres hærebat. Expiationis ſiue propiciationis, decima Septembris, tota die iſta ieiunandum & ſeſe affligendum, in memoriam reconciliati Dei propter adoratum vitulum aureum; tum etiam, vt propicietur eis Deus. Tubarum. Expiationis.

Scenopegiæ, hoc eſt, tabernaculorum, decima quinta Septembris, continuandum diebus ſeptem, iiſq; habitādum in tabernaculis, in memoriam quòd in tentorijs habitaſſent in deſerto. Septima autem die gerendum in manibus ramos palmarum, in ſignum quòd introducti eſſent in terram florentiſſimam. Octaua verò die, quæ eſt 22. Sept. obſeruandum feſtum cœtus & collectæ, inque illo colligēdum à ſingulis tam pauperibus quàm diuitibus dimidium ſicli, pro templi fabrica & ſacrificijs. Præter hæc ſeptimo quoque anno celebrādum ſabbatum terræ, annumque remiſſionis, eoq; anno non colendum terram, non ſerendum, aut metēdum, nec vindemiandum, ſed omnia ſuapte ſponte naſcentia fore communia quibuſlibet. debita à nullo fratre eo anno exigenda, mutuum pauperibus ſuæ gentis commodatum remittendum, Hebræos ſeruos ancillaſque manumittēdos. Scenopegia. Palmarū. Collecta. *Exod. 30.* *Leuit. 25. Deut. 15.* Sabbatum terræ.

Quinquageſimo quoque anno celebrandum annū iubilæum, & remiſſionis. terram non colendum, ſeminandum, metendum, aut videmiandum, debita cuncta fratribus ſuis remittenda, vnicuique priſtinam poſſeſſionem reſtituēdam, ſeruos & ancillas libertate donandos, permittendum exules redire in terram ſuam. Hæc, aliaque diuerſa, quæ paſſim intermiſcet, præcepta moralia, iudicialia, ac ceremonialia ſeruantibus bona omnia pollicetur, non ſeruantibus mala multa minatur. Iubilæus. *Leuit. 24. 25. 26. 27.*

Inter hæc quidam in iurgio blaſphemans nomē Dei, & maledicens ei, capitur & incarceratur, ac per Dei ſententiam eductus extra caſtra, à populo lapidatur. *Leuit. 24.* Blaſphemus.

Anno mundi 2454.

ANNO ſecundò exitus de Aegypto, die 14. Martij ad veſperam celebrant filij Iſraël Paſcha iuxta legem. qui autem immūdi erant, celebrant illud conſenſu Domini die 14. Aprilis ad veſperam. *Num. 9.* Paſcha.

Eodem anno 1. Aprilis, Dei iuſſu Moyſes & Aaron numerant populum per ſingulas tribus, inueniuntque viros à viceſimo anno & ſupra aptos ad pugnam, ſexcenta & tria millia, quingentos, & quinquaginta. Leuitas autem à menſe vno & ſupra, viginti duo millia. Primogenitos verò ab vno mēſe & ſupra, viginti duo millia, & 273. inque primogenitorum locum Deus Leuitas ſibi in miniſtros aſſumit. reliqui 273. primogeniti numerum Leuitarum excedentes precio redimuntur. *Num. 1.* Numerus filiorum Iſrael. *Num. 3.*

Ordinatur & Caſtrorum ſtatio per gyrum tabernaculi. nempe vt Moyſes & Aaron cum filijs ſuis figant tentoria ante tabernaculum ad Orientem: ex Leuitis autem, Caatitæ ad Meridiem, Gerſonitæ ad Occidentem, Meraritæ ad Septentrionem: Tribus verò duodecim ipſos circumcingant; ad Oriētem Iudas, Iſachar, Zabulon, ad Meridiem Ruben, Simeon, Gad: ad Occidētem Ephraim, Manaſſe, Beniamin: ad Aquilonem Dan, Aſer, & Neptalim. Hanc caſtrorum diſpoſitionem ſingulis deinceps manſionibus obſeruarunt. In proficiſcendo autem, priores ſex tribus præcedebant, hinc Leuitæ portabant tabernaculum in partes diſſolutum, deinde poſteriores ſex tribus ſubſequebantur. *Numer. 2. & 3.* Statio caſtrorum Iſrael.

Recenſentur & Leuitæ à triceſimo anno vſque ad quinquageſimum, qui miniſtrarēt in tabernaculo. quorum numerus fuit octo millia *Num. 4.*

Num.8. Conſecratio Leuitarum.

millia quingenti octoginta. Quos Aaron varijs ceremonijs & ſacrificijs purificat, Deo offert, ac in miniſterium ſacerdotum cōſecrat. tunc ait Dominus: A viceſimoquinto anno, & ſuprà, miniſtrabunt: cumque quinquageſimum ætatis annum impleuerint, ſeruire ceſſabunt.

Num.5. Immundi ſeparātur. *Num.6. 8.10.*

Poſthæc Dei præcepto omnes leproſi, ſeminiflui, & polluti ſuper mortuo, eijciuntur extra caſtra. Docetque Deus expiationem tranſgreſſionis per negligentiam, Legem primitiarum, Zelotypiæ, & Nazaræorum. Modum benedicendi populum, diſpoſitionem candelabri & 7. lucernarum, atq; vſum duarum tubarum argentearum.

Genebrar. 2671.

Anno mundi 2454.

Num.10. Migratio à Sinai.

EODEM anno, viceſima Aprilis, eleuatur nubes de tabernaculo. itaq; filij Iſraël mouent caſtra de monte Sinai, & comitāte ipſos Obab, (à quo orti Cinæi) ordine per turmas ſuas proficiſcuntur in deſertum Pharan viā
13. trium dierum, ibique caſtrametantur ad ſe
Num.11. pulchra concupiſcentiæ. vbi populus ob laborem itineris murmurat cōtra Dominum,
Incenſio. ideoque extrema caſtrorum pars ab igne cæleſti comburitur. orante autem Moyſe, ignis extinguitur.

Num.11. Concupiſcentia carnium.

Hinc populus faſtidiens manna, murmurans & flens AEgyptias carnes, piſces, cucumeres, pepones, porros & cæpas concupiſcit ac flagitat. ob quæ Moyſes tædio affectus, conqueritur apud Deum de intolerando populi onere ſibi ſoli impoſito, optatq; ſe à Deo occidi. Tum Deus in nube deſcendens ad oſtiū tabernaculi, Moyſi ſpiritum & onus in ſeptuaginta ſeniores partitur, qui omnes pro-
Pſal.77. phetant. tantumque repente coturnicum ex AEgypto aduolare facit, vt caſtra opplerent, & vndique circundarent itinere vnius diei: quas colligunt toto die illo, & nocte, ac die ſequenti, ſinguli ad minus decem coros, quantum ad edendum in menſem integrum ſufficeret, ſaturatoq; populo vſq; ad nauſeam ac
Carniuoræ puniuntur. vomitum, dum carnes adhuc eſſent inter dētes ipſorum, ira Dei occīdit pingues & electos eorum, & ex populo plurimos, à quorum ſepultura nomen loco inditum.

Num.12. 14.

Inde caſtrametantur in Aſeroth, vbi Maria & Aaron contra mitiſſimū Moyſen murmurant propter vxorem eius AEthiopiſſam. quos Deus in tabernaculo increpans, Moyſen commendat à fidelitate erga Dominum,
Maria lepra percutitur. cui ore ad os loquebatur. Maria lepra perfunditur, Aaron veniam precatur, Moyſes pro ſorore orat. quæ ſeptem diebus extra caſtra ſeparata, recipit ſanitatem.

Genebrar. 2671.

Anno mundi 2454.

Num.13. & 33. Deut.1.9. 15. Miſſio 12. exploratorum.

TRANSEVNTES deinceps vaſtum deſertum Pharan, (quod continet iter vndecim dierum) caſtra figunt in Rethma & Cadeſbarne. vbi cùm Deus & Moyſes hortarentur Iſraëlitas vt aſcendant & poſſideāt terram promiſſam, petente populo, Dei conſenſu mittit Moyſes duodecim principes ad explorandam terram Chanaan. qui circumita luſtrataq; per quadraginta dies omni regione, in Neheleſcol, id eſt, torrente botri, palmitē *Botrus.*
cum vua iā matura abſcindunt, quem portātes in vecte duo viri, vnà cum malogranatis & ficis, in vbertatis ſignum, ad Iſraël afferunt *Eccli. 46. Hier. ſuper Zac. ca. 8.*
& oſtendunt, menſe Auguſto. quorum Ioſue & Caleb renunciant reuera eſſe terram lacte & melle fluentem, ac hortantur populum vt aſcendant in Chanaan: reliqui verò decem terræ detrahentes, eamque ob habitatorum gigantum, vrbiūq; munitarum potentiam, inexpugnabilem aſſerentes, cor populi deterrent. *Reuerſio exploratorum.*

Igitur omnis populus deſperans, vociferatur & flet tota nocte, blaſphemant Deum, murmurant contra Moyſen & Aaron, optāt ſe in AEgypto mortuos, volunt ducem ſibi conſtituere, & reuerti in Aegyptū. quin & Caleb ac Ioſue murmur ſedare, ipſoſque anima re conantes, lapidare volunt. Quare iratus Deus, palam apparens ſuper tectum tabernaculi, vult omnes ſimul peſtilentia perdere, & Moyſen conſtituere principem ſuper gentē fortiorem. At Moyſe ardenter, vt populo parcat, deprecante, placatus ex parte Deus, culpam quidem remittit: attamen in peccati pœnam iurat neminem eorum qui numerati fuerant, ingreſſurum terram promiſſionis, præter Ioſue & Caleb: ſed cæteros omnes in deſerto vagaturos per annos quadraginta, inq; eo morituros: cadaueribus autem ipſorum ibi conſumptis, filios eorum poſſeſſuros terram promiſſam. cras, inquit, mouete caſtra, & reuertimini in deſertum per viam maris rubri. Mox decem exploratores percuſſi à Deo, moriuntur, populuſque luget valdè.

Num. 14. Deut.1. Deſperatio populi Iſraël. Condemnatio populi Iſrael. *Heb.3.*

Poſtridie Iſraëlitę volentes inhibente Deo ac Moyſe armis inuadere terram Chanaan: ab Amalecitis & Chananæis cædūtūr ac perſecutione in turpem fugam acti in tabernaculum confugerunt.

Num. 14. Deut.1. Præſumptio Iſraël.

Anno mundi 2454.

RETROVERSI ergò Iſraëlitæ, deinceps vagantur in deſerto annis triginta octo. quibus ſi addas annum primum & vltimum, fiunt anni quadraginta. quo tempore nec manna defecit, nec veſtimenta aut calceamenta eorum detrita ſunt. primumq; caſtra metātur in Remmonphares. inde in Lebna. deinde in Reſſa. hinc in Ceelata. dehinc in monte Sepher. Poſthæc in Arada. inde in Maceloth. dein in Thaath. hinc in Thare. dehinc in Methca. Poſtea in Eſmona. deinde in Moſeroth. inde in Beneiacan. hinc in mōte Gadgad dehinc in Ietebata. dein in Hebrona. deinde in Aſiongaber. Interea temporis & loci hæc infra ſcripta geſta ſunt.

Deut.2. Num.32. Iſraël vagatur in deſerto 40. annis. *Deu.8.29. Nehe.9. Num. 33.* 16.17.18. 19.20.21 22.23. 24.25. 26.27.28 29.30. 31.32.

Docentur quæ ſacrificia terram promiſſionis ingreſſi offerre debeant. Fimbrias etiam hyacinthinas per quatuor angulos palliorum portare iubentur, vt ijs conſpectis, præceptorum Dei recordentur.

Num. 15. Habitus Iudæorum. *Deut.22. Matt. 23.*

Qui-

Num.15. *Transgressor sabbati.* Quidam in deserto ligna colligens sabbato, ob hoc incarceratur: ac Dei voce condemnatus, extra castra lapidatur.

Num.16. *Rebellio Core.* Core, Dathan, & Abiron, alijq; 250. primates Israël consurgentes in Moysen & Aaron, eorumq; principatum ambientes, ac sibi vendicare quærentes, obijciunt eos iniquè dominium vsurpare in populum Dei. Quos Moyses increpans, manè, inquit, notum faciet Dominus quem elegerit. Cùm itaq; manè vtraq; pars separatim suffitum adoleret Deo ad ostium tabernaculi, apparet cunctis gloria Domini, & in signum vt sciant quòd ipse Deus misisset Moysen ad gubernandum populum suum, confestim terra aperiente os suum, Core, Dathan & Abiron cum tabernaculis ac suis omnibus deglutiuntur, descenduntq; viui in infernũ. sed & ignis egressus à Domino, comburit 250. eorum socios, quorum thuribula ærea iussu Dei in facti memoriam altari affiguntur. *Punitio rebellionis.*

Num.16. *Rebellio totius populi.* Postero die omnis multitudo Israël clamitat contra Moysen & Aaron, quòd ipsi interfecissent populum Dei, mouentq; contra eos seditionem ac tumultum. quapropter Moyses & Aaron cõfugiunt in tabernaculum, ibique orant. quod nubes operit, moxque plaga Dei desæuiens in populum, incendio consumit ex eis 14. millia & septingentos. hortatu autem Moysi currẽs Aaron in medium multitudinis, stansq; cum thuribulo inter mortuos & viuentes, suis precibus grassantem Dei plagam restringit. *Vltio rebellionis.* *Sap.18.*

Num.17. *Virga Aaron floret.* Hinc Dei monitu accipiens Moyses à principibus tribuum 12. virgas tribuum nominibus inscriptas, ponit eas in tabernaculo coram Domino, vt per signum germinationis ostenderet Deus, quem elegerit in sacerdotem. Postridie inuenitur virga Aaron germinasse, ac protulisse flores & amygdalas. quæ Dei iussu in perpetuam rei memoriam custodienda, in tabernaculo in arca reponitur. *Hebr.9.*

Num.18. *Merces ministrorum templi.* Tradit inde Deus officia sacerdotum & Leuitarum: ac pro ministerio sacerdotibus primitias & oblationes, Leuitis autem decimas in hæreditatem iure perpetuo assignat; qui earum decimam rursum dent Aaroni summo sacerdoti.

Num. 19. *Heb.13.& 9.* *Aqua lustralis.* Vaccam deinde rufam immaculatam extra castra in holocaustum comburi iubet, & ex cinere eius fieri aquam expiationis, cuius aspersione immundi mundentur.

Anno mundi 2492.

Genebrar. 2709. *Num.20.* *Mariæ mors.* *33.* ANNO quadragesimo ab exitu de AEgypto mense Martio, venit Israël in desertum Zin in Cades, vbi Maria moritur & sepelitur die 10. Martij, secundum Iosephum.

Num.20. *Aquæ contradictionis.* *Sap.11.* *Psal. 104.* *1.Cor. 10.* Hîc rursus ob aquæ defectum exorto populi contra Moysen & Aaron clamore ac rebellione, hi proni orant in tabernaculo, ac Dei præcepto Moyses bis virga percutit petram altissimam, quæ ad secundum ictum effundit aquas largissimas, bibitque populus & iumenta eorum. & quia Moyses & Aaron non crediderant Deo, idcirco audiunt ab eo non introducturos se populum Israël in terram promissionis.

Inde mittens Moyses legatos ad Regem Edom, petit Israëli trãsitum per terram eius: quem Rex denegat. *Num. 20.* *Transitus Edom negatur.*

Anno mundi 2492.

AT Israël Dei mãdato à consanguineorũ suorũ bello abstinẽs, digressus castrametatur ad montem Hor. Moyses & Aaron iussu Dei ascendunt montem, vbi Moyses exuit Aaron vestibus pontificalibus, ac eis induit Eleazarum filium eius, moriturq; ibi Aaron anno 40. exitus de Aegypto, die prima Iulij, cùm esset 123. annorum, & flet eum populus 30. diebus. *Deut.2.* *Num. 20. 34.* *Aaroni succedit Eleazar.* *Num.33.*

Posthæc Chananæus rex Arad pugnat contra Israël, prædamque abducit. at Israël voto Deo facto, Chananæum interficit, vrbesque eius subuertit. *Num.21.* *Rex Arad vincitur.*

Hinc circumeuntes terram Edom montemq; Seir diebus multis, castrametantur in Salmona, deinde in Phunon. vbi populus denuò murmurat contra Deum & Moysen ob itineris tædium, ac manna fastidit. quamobrem immittit eis Dominus serpentes ignitos, quorum afflatu & morsibus multi moriũtur, multique vulnerati peccatum confitentur. pro quibus Moyses orans, Dei iussu serpentẽ æneum in pertica suspendit, quem cùm vulnerati aspicerent, sanantur. *Num.21. & 33.* *Deut.2.8.* *35. 36.* *Serpens æneus erigitur.* *Sap.16.* *Ioan.3.*

Progressi figunt tentoria in Oboth. hinc in Ieabarim. inde transeuntes torrentem Zareth, castrametãtur in Dibon gad. deinde in Helmõ deblathaim. dehinc miraculosè trãsgressi torrentem Arnon, castra ponunt ad montes Abarim. *Num.21. & 33.* *37. 38. 39. 40.* *Psal. 113.* *41.*

Anno mundi 2492.

INTER hæc missis Israël nuncijs ad Seon regem Amorræorum, qui habitabat in Esebon, poscit vt transire liceat per terram eius in terram sibi promissam. quod ille non permittens, cum omni populo suo occurrit in Iasa, & pugnat contra eos. at Israêl Seon cum suis occidit, Esebõ, Iazer, & reliquas eius ciuitates capit, habitatores interficit, iumenta ac spolia diripit, vniuersamq; terram eius possidet à mari mortuo vsq; ad torrentem Iaboc: & à deserto vsq; Iordanem. *Num.21.* *Deut.2.* *Iudic.11.* *Seon rex Amorrçorum debellatur.*

Hinc Og rex Basan gigas, qui habitabat in Astaroth, cum omni populo suo egreditur obuiam Israêli ad bellandum in Edrai. quem Israêl cum filijs totoq; exercitu prosternit, vrbes eius 60. munitas expugnat, habitatores occidit, pecora & spolia prædatur, omnemque terram eius possidet à torrente Iaboc vsq; ad montem Hermon & Selcha ciuitatem. *Num.21.* *Deut.3.* *Og rex Basan vincitur.*

Anno mundi 2492.

POST hæc castra figunt in campestribus Moab iuxta Iordanem contra Iericho. At Balac rex Moab timens armis cõfligere cum *Num.22, 42.*

Israële

Israele, mittit principes Moab & Madian ad Balaam Magum, ariolum famosissimum, qui habitabat in Aran Mesopotamiæ, eumq; vocat ac mercede cōducit vt malediceret Israeli. cùm autem veniret Balaam equitans super asinam, Angelus Domini stans in via euaginato gladio obsistit ei. quo viso asina semel iterumq; declinat è via, ac tertiò procumbit ante Angelum. quapropter ter à Balaamo percussa, humana voce loquens, ipsum de iniusta percussione corripit. mox Angelus Balaamo conspiciendum se præbēs, iniungit ne aliud quàm præciperet ei Deus, loquatur.

Asina Balaam loquitur. 2.Pet.2.

Pergens Balaam in vrbem Moab, magnificè à Balac excipitur. ac manè ductus ab eo primò in montem vbi colebatur Baal, deinde in montem Phasga, tertiò in montem Phogor ad maledicendum Israëli, singulis in locis Dei instinctu coactus eidem benedicit: ac spiritu Dei multa prophetat de futuro regno Israël; de ortu stellæ Christi, ac ipsius dominio; deq; Amalecitis, Cinæis, atq; Romanis. qui tamen reuersurus domum, dat consilium Balaco malignū, vt mittat formosas puellas, ac per eas pelliceat Israëlem ad fornicationē ac idololatriam.

Num.23. Balaam Israeli benedicit. Num. 24. Prophetia Balaam. Matt.2. Num. 24. & 31. Apoca. 2. Consiliū Balaam.

Deceptus itaq; populus Israël, fornicantur cum filiabus Moab, adorant & sacrificant earum idôlo Beelphegor, ac comedunt simulachro immolata. quapropter iratus Deus iubet culpabiles suspendi. Phinees filius Eleazari Zambri Israêlitem cum Cozbi Madianitide palam fornicātem, zelo Dei ambos simul pugione perfodit, & sic per eum Deo placato, cessat plaga ab Israël, occisis iam 24. milibus hominum: Ideoq; Deus dat Phinei & semini eius sacerdotium perpetuum, Madianitasque delendos pronunciat.

Num. 25. Fornicatio Israel. Zelus Phinees.

Genebrar. 2709.

Anno mundi 2492.

NVMERANTVR rursum Dei mandato à Moyse & Eleazaro filij Israël à 20. annis & suprà bello apti terram Chanaā ingressuri: quorum numerus inuenitur 601. millia 730. Leuitarum verò à mense & suprà, 23. millia: inter quos nullus fuit eorū qui antea iuxta Sinai numerati fuerant, mortui quippe erant omnes in deserto exceptis Caleb & Iosue.

Num. 26. Numerus Israelitarū

Posthæc Dei iudicio decernitur, vt 5. filiæ Salphaad patri mortuo succedant in hæreditate ac possessione: atque lex datur, ad quosnam mortui cuiusque debeat transire hæreditas.

Num. 27. Lex hæreditatis.

Hinc Moyses iubetur à Deo ascendere mōtem Abarim, ac inde videre terram promissam, non ingressurus eam, sed ibi moriturus, eò quòd cum Aarone offendisset Dominum ad aquas contradictionis: vnde cùm oraret pro fideli successore, Dei iussu Iosue per manus impositionem successorem sibi substituit, qui ex hoc spiritu sapientiæ repletur. Docet inde Deus quid in singulis festis offerendū sit. Item quæ vota sint rata, quæ irrita.

Num.27. Deut. 32. Moysi Iosue substituitur. Deut. 34. Num. 28, 29.30. Vota.

Deinde Phinees & Israel pugnāt contra Madianitas, eorum 5. principes & Balaam magum, omnesq; masculos, etiam paruulos, & mulieres à viro cognitas occidunt, virgines reseruant, vrbes & pagos comburunt, prædā ex æquo diuidunt, primitias sacerdoti & Leuitis dant, omne aurum Deo offerunt.

Num.31. Deletio Madian.

Tribus Rubē, Gad, & dimidia tribus Manasse, cùm haberent pecora multa, videntes terram trans Iordanem ad orientem, acquisitā à Seon & Og regibus, esse pascuis vberrimam, petunt à Moyse eam pro sorte sua sibi dari in possessionem: quæ ipsis datur hac conditione, vt armati præcedant fratres suos ad subigendam terram Chanaan. itaq; mox vrbes restaurant, ac terram possident.

Num. 32. Diuisio terræ trans Iordanē.

Sub hęc pręcipit Deus vt Israelitæ terrā Chanaan ingressi, cunctos habitatores occidant, excelsa & idola destruant. Terræq; promissæ limites describit, quæ in medio Orbis constituta, à meridie deserto Zin cingitur, ab occidente mari magno alluitur, à septentrione monte Libano clauditur, ad orientem Iordane fluuio perfunditur.

Num. 33. Num. 34. Situs terræ promissionis.

Designat & principes qui terram eam sorte diuiderēt. Iubet etiam assignari Leuitis 42. vrbes cum suburbanis earum, & 6. alias refugij pro homicidis nō voluntarijs. Cōstituit quoq; legem homicidij voluntarij & non voluntarij, qui fugitiuorum suscipi, qui interfici debeant, qui vsq; ad mortem summi Pontificis reseruari, & tunc reuerti in terram suam. & vnius testimonio neminem condemnandum. Postremò legem statuit, vt in sua quiq; tribu ducant & nubant: ne per connubia possessiones tribuum commisceantur.

Num. 35. Deut. 19. Lex homicidij. Num. 36. Lex connubij.

Genebrar. 2709.

Anno mundi 2492.

ANNO eodem quadragesimo, die prima februarij, cœpit Moyses in campestribus Moab omni populo replicare & explanare Legem: vbi primò commemorat varia beneficia, nec non supplicia, terribiliaq; signa Diuinitus Israeli exhibita, vt per ea inducat ipsos ad Dei ac legis reuerentiā. Deinde præcepta decalogi repetit & explicat, ac efficacibus verbis exhortatur, vt Deū tota mente diligāt & timeant, eiusq; legem ac mandata in corde & ob oculos semper habeant, solicitè seruēt, filijs ac nepotibus inculcent. Nullā cum gentibus idololatris societatem contrahant, sed illas illarumq; aras, lucos, & statuas ita deleant, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. futuras victorias non sibi, sed soli Deo adscribant. Parta autem terra promissionis, singuli masculi ter in anno, nempe in festis Pasche, Pentecostes, & Tabernaculorum comapareant coram Deo in loco quem elegerit Dominus, & ibi vno in templo & altari vni Deo optimas quasq; hostias offerant. Primogenita quoq;, primitias ac decimas sacerdotibus & leuitis exoluāt. Septimo quoq; anno remissionem debitorum ac seruorum faciāt. Pseudoprophetam à Deo abducentem interficiāt, quantumuis propinquus sit vel amicus: vrbē ei adhærentem subuertāt funditus. Prophetā autem verum sui similem, Christum scilicet,

Deut.1.2. 3.4. Iteratio Legis. Deut.5. 6. 7.8.9.10.11 Replicatio decalogi. Idolatria. Deut.12. 13.14.15. 16.17.18. 19. Theolatria. Promissio Christi.

à Deo promissum, de gente eorum suscitandũ, ipsum audiant. In causis difficilibus & ambiguis ad summũ sacerdotẽ recurrant, eiusq; sententiæ omnino pareãt. quæ in Rege & magistratu constituendo obseruare debeant.

Deut. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. Miscellanea.

Docet etiã iura belli, cautionem super homicidio occulto, pœnam filij inobedientis, pietatem exercendam in rem proximi, in debitores, in pauperes, in viduas, pupillos, & aduenas: mercedem operarij non detinendam, adulteros puniendos, nõ committendam in pondere & mensura iniustitiam, res diuersi generis non miscendas, vestem alterius sexus non induendam. libellum repudij permittit, semen fratri suscitandum, Amalecitas delendos præcipit. Hæc aliaque Dei mandata obseruantibus, multiplices benedictiones conferendas; transgredientibus, maledictiones infligendas pronunciat: easq; benedictiones Iordane transmisso in monte Garizim; maledictiones verò in monte Hebal publicari mãdat. Postremò populum omnem cum posteris ea cuncta obseruaturum, renouato cum Deo fœdere, iureiurando adstringit: testesq; ibi inuocat cælum & terram, quòd hodie proposuerit eis bonum & malum: vt bonum eligant & viuant; ne malo adhærentes, pereant.

Deute. 27. 28. Excitatio ad legis obseruantiã. Deut. 29. 30. Iuramentum Israel cum Deo.

Sub hæc Moyses coram omni Israël Iosue loco sui ducem populi constituit: ipsumq; ac populum confortat. Deinde scribit librum Deuteronomij, & tradit eum sacerdotibus, iubetq; reponi in latere arcæ, describi & legi semper à Regibus, & septimo quoque anno remissionis in festo tabernaculorum recitari corã omni populo, vt discant timere Deum, & seruent legem eius.

Deut. 31. Iosue Israeli præficitur. Deut. 17. Deuteronomium.

Hinc vocatis in tabernaculũ Moyse & Iosue, apparens in nube Deus, protestatur Israêlem à Deo descissurum ad idôla: in cuius testimonium præcipit componi & diuulgari canticum de futura Israëlis præuaricatione, eiusq; punitione ac deiectione seu reprobatione. Quod mox Moyses conscribit, ac coram omni Israël recitat, idq; à filijs & posteris eorum in cantilenam iugiter decantari mandat.

Deut. 31. & 32. Canticum Moysi.

Anno mundi 2492.

Genebrar. 2709. Deut. 33. Benedictio Israel. Deut. 34. Moyses terrã promissam conspicit. Moysis mors. Iudæ 1.

POST hæc Moyses singulis tribubus Israël (prçterquã Simeoni) benedictionibus proprijs benedicit. Deinde ascendit montem Abarim & Nebo in verticem Phasga, vbi Deo ipsi ostẽdente contemplatur vniuersam terrã promissionis. ibidemque moritur annorum 120. ducatus sui anno 40. præcisè expleto, cũ necdum caligassent oculi eius, nec dentes illius essent moti, & sepelitur ab Angelis in valle terræ Moab, & non cognouit homo sepulchrũ eius: quod cùm Diabolus prodere vellet Iudæis ad idololatriam pronis, prohibitus est à Michaële archangelo. plangitq; eum Israël 30. diebus.

Anno mundi 2493.

Genebrar. 2709. Iosu. 1.

IOSVE, qui & Iesus Naue, & Osee, de tribu Ephraim, statim initio Martij confortatus à Deo ad cõtinuam Deuteronomij lectionem, & ad inuadẽdam terram promissionis: hortatur populum vt parent sibi cibaria, ac sese præparent in diem tertium ad transeundum Iordanem; Rubenitas autem, Gaditas, & Manassitas, vt armati fratres præcedant.

Præparatio ad transitũ Iordanis.

Mittitq; duos exploratores ad considerandam terram. qui clam ingressi Iericho, à Raab meretrice excipiuntur hospitio. vbi cùm à rege expostularentur ad necem, abscondũtur ab ea sub stipula lini. ac præstito iuramento quòd ipsius domum cognationemq; saluarent, noctu è fenestra per murum vrbis fune coccineo demissi, fune in signum ad fenestram appenso, tribus diebus in monte latitant, inde reuersi ad Iosue, narrant habitatores terræ territos.

Iosu. 2. Raab exploratores saluat.

Diluculo venit Iosue cum omni Israel ad Iordanem, vbi triduo commorati, iubet populum sanctificari in crastinum miraculosè transituri fluuium. Itaq; decima die Martij sacerdotes arcam pręferentes, intrant Iordanẽ, & ecce mox aquę superiores instar montis cõsistunt, inferiores verò in mare mortuum defluunt. tum sacerdotibus cum arca in Iordanis medio stantibus, populus Israel per siccũ alueum transiens, terram promissionis ingreditur.

Ios. 3. Transitus Iordanis.

Omnibus transgressis, Dei præcepto Iosue & 12. tribuum electi, 12. lapides è Iordanis fundo sublatos, in Galgala statuunt, in monumẽtum siccati Iordanis: aliosq; 12. in Iordanis alueo erigunt mox aquis inibi inuoluendos. deinde castrametantur in Galgala, in campestribus Iericho.

Ios. 4. 12. Lapides

Tũc Iosue Dei iussu omnes masculos in deserto per annos 40. natos & incircuncisos, ibi cultris lapideis circuncidit.

Ios. 5. Circũcisio

Die 14. Martij ad vesperam, ibidem celebrãt Pascha. Postridie Paschæ comedunt de frugibus præsentis anni terræ Chanaan, panes azymos & polentam: ideoq; manna deinceps cessat.

Ios. 5. Pascha. Ios. 5. Manna deficit.

Eodẽ die Angelus Domini Michaël princeps exercitus Israêl, euaginato gladio duci Iosue apparens, docet eum, quo modo capiat Iericho.

Ios. 5. 6. Apparitio Angeli. Dan. 10.

Itaq; per sex reliquos dies azymorum sacerdotes arcam portãtes, ac 7. tubis ante eam clangentes, cunctiq; bellatores armati arcam præcedentes, vulgo reliquo eam subsequente, quotidie semel circumeunt Iericho clausam, & ob murorum firmitatem inexpugnabilem.

Ios. 6. Circuitus Iericho.

Septimo autẽ die, septies circumeunt. cumque septimo circuitu sacerdotes longiori sonitu tubis clangerent, omnisq; populus intensa voce clamaret, ecce muri Iericho funditus corruunt; tum Israëlitæ qua quisque steterat ingressi, regem suspendunt, omnia ense igneque perdunt. cuius aurum, argentum, ęs & ferrum per anathema Domino consecrata sunt. Raab autem cũ suis seruatam, postea Salmõ princeps de tribu Iuda duxit vxorẽ, & genuit ex ea Booz. Reædificatori verò Iericho Iosue maledicit, vt in primogenito suo fundet eã: & in nouissimo liberorum ponat portas eius.

Ios. 6. Euersio Iericho. Matt. 1. 3. Reg. 16.

Anno mundi 2493.

Iof.7. POST hæc Iſraël impugnans vrbẽ Hai, percutitur. quapropter cùm Ioſue ſenesq; Iſraël orarent proni coram arca vſq; ad veſperam: audiunt à Deo quẽdam furatum de anathemate, ideoq; è medio tollendum. Itaq; manè ſorte deprehenſus Achan, & ſacrilegium *Lapidatio Achan.* confeſſus, lapidatur in valle Achor, & cõburitur cum omnibus quæ illius erãt. Tum Ioſue *Iof.8. Destructio Hai.* Dei iuſſu poſitis à tergo Hai inſidijs, ſimulata fuga, vrbem capit, ſuccendit, deſtruit, Regem ſuſpendit, populum occidit, pecora ſpoliaq; prædatur.

Iof.8. Publicatio legis. Deu.5.27.28. Deinde pergit ad Garizim & Hebal montes, vbi ædificato altari lapideo, holocauſta Deo offert. atque ex Deuteronomio decalogum lapidibus inſcribit, ac coram arca & omni populo, mulieribus & paruulis benedictiones & maledictiones replicat.

Iof.9. Fœderatio Gabaon. Porrò Gabaonitæ callidè induti veteribus veſtibus & calceis, ac ſumptis panibus mucidis, ſupplices veniunt ad Ioſue in Galgala, & ſimulantes venire ſe de terra longinqua, fœdus pacis cum Iſraële medio iuramento ineunt. ſed poſt triduum fraude deprehenſa, cædendis lignis, & portandis aquis templi perpetuò mancipantur.

Anno mundi 2493.

Iof.10. POST hæc Adoniſedech rex Ieruſalem, rex Hebrõ, rex Ierimoth, rex Lachis, & rex Eglon, oppugnant Gabaon, quòd iũxiſſet ſe Iſraëli. at vocatus à Gabaonitis in auxilium Ioſue, repentè irruens in hoſtes, multos interfi- *Pluit lapides.* cit; Dominus autem lapides è cælo pluẽs, plures conterit; reliquos perſequuntur vſq; Azecha & Maceda. cumq; ad petitionẽ & iuſſum *Sol ſiſtitur* Ioſue Sol & Luna in medio cæli immota ſtarent, nec feſtinarent occumbere ſpacio inte- *Eccli. 46.* gri diei, extremos quoſq; fugientiũ occidunt. *Suſpenſio 5. regum.* Reuerſi iuxta Maceda, 5. reges ibi in ſpelunca latentes educunt, pedibus colla eorum calcant, eoſq; ſuſpendunt.

Iof.10. Expugnatio ciuitatum. Mox Ioſue expugnat & capit vrbem Maceda, inde Lebna, deinde Lachis, Gazer, Eglon, Hebron, Dabir, & cunctas alias ciuitates, vniuerſamq; terram Meridianam Chanaan vſq; Cadeſbarne & Gazam: reges earum & habitatores omnes occidit, ac cum ſuis redit ad caſtra in Galgala.

Anno mundi 2494.

Iof.11. Debellatio 24. regum. HINC Iabin rex Aſor, alijq; 24. reges innumerabili cum exercitu ſimul conueniunt ad aquas Meron, vt pugnarent contra Iſraël. vbi Ioſue cum eis congreſſus, ipſos fundit, fugat, & perſequitur vſq; Sidônem, equos eorum ſubneruat, currus comburit.

Iof.11. Expugnatio ciuitatum. Reuerſus capit Aſor vrbem munitiſſimam, & eam ferro flammaq; conſumit. ac deinde multo tempore bellans, cæteras etiam per circuitum ciuitates capit, reges, gigantes, & homines omnes interficit, animalia & ſpolia prædatur, totamq; terram ſeptentrionalem Chanaan poſſidet vſq; ad mõtem Libanum.

Anno mundi 2498.

ANNO ducatus Ioſue ſexto, qui eſt 45. ex *Iof.14.* quo cum Caleb miſſus fuit ad exploran- *Acto.13.* dam terram, & 450. à natiuitate Iſaac; occiſis *Aliter Genebrard.* iam 31. regibus, ac 7. gentibus terræ Chanaan, Hæthæo, Amorræo, Gergeſæo, Chananæo, *Iof.12.13.14.* Pherezæo, Euæo, & Iebuſæo, pro maiori parte deletis, Deus iubet Ioſue vt terram Chanaan *Diuiſio terræ Chanaan.* reliquis nouem & ſemis tribubus ſorte diuidat. qui vnà cum Eleazaro & principibus tribuum in Galgala poſtulanti Caleb, tradit terram Hebron in hæreditatem ipſi promiſſam. Quin & tribui Iudæ, tribui Ephraim, ac dimi- *Iof.15.16.17.* diæ tribui Manaſſe, ſuas cuiq; ſortes ac poſſeſſiones aſſignat & dat.

Deinde transferens cum omni Iſraël ta- *Iof.18.* bernaculum & arcam Domini de Galgala, fi- *Arca in Silo.* git illud in Silo vrbe: vbi manſit vſq; ad mor- *1.Reg.4.* tem Heli.

Miſſis etiam Ioſue viris qui terram re- *Iof.18.19.* liquam in libro deſcribant, ac in ſeptem partes diuidant; in Silo in atrio ad oſtium tabernaculi coram Domino miſſa ſor- *Diuiſio terræ promiſſæ.* te, eam reſiduis 7. tribubus Beniamin, Simeon, Zabulon, Iſachar, Aſer, Neptalim, & Dã, poſſidendam diſtribuit. ipſique Ioſue vrbs *Poſſeſſio Ioſue.* Thamnathſare in mõte Ephraim pro poſſeſſione & hæreditate datur. qui ea inſtaurata, habitat ibi.

Quòd autem Dominus noluerit omnes *Exod.23.* hoſtes delere ante ſortium diſtributionem, *Iudic.2.&3.* ſed paulatim eos expellere, tres reddit cauſas: Prima, ne terra ſit deſolata, & increſcerent *Hoſtes quare Iudæis relicti.* noxiæ beſtiæ; Secunda, vt populus iugiter exerceretur in bello, ne per ocium in vicia dif- *Liran. Iof.* flueret; Tertia, vt per eos tentaretur ac pro- *13.&21.* baretur Iſraël vtrum amaret Deum, & ſeruaret præcepta eius, an non.

Anno mundi 2498.

POST hæc iuſſus à Deo Ioſue conſtituit ſex *Iof.20.* ciuitates refugij, tres citra Iordanem Ce- *Ciuitates refugij.* des, Sichem, & Hebron; & tres vltra Iordanẽ, Boſor, Ramoth, & Gaulon: ad quas, ceu ad a- *Deut.4.* ſyla, fugiant, qui neſcij per imprudentiam homicidium perpetrarent, ne ab occiſi propinquo ſanguinis occidantur.

Aſſignat etiam Ioſue in Silo Leuitis in me- *Iof.21.* dio poſſeſſionis filiorum Iſraël vrbes 48. ad *Vrbes Leuitarum.* habitãdum, & ſuburbana earum vſq; ad mille paſſus per circuitum ad alenda pecora eo- rum. aliam poſſeſſionem non habuerunt Le- *Iof.13.* uitæ, ſuſtentabantur enim de ſacrificijs, primitijs, & decimis: eratque Deus ipſe poſſeſſio & *Pars Leuitarũ Deus.* hæreditas eorum. Et completa in omnibus *Requies Iſrael.* Dei promiſſione, poſſident filij Iſraël terram Chanaan in pace.

Eodem tempore Ioſue Rubenitas, Gaditas, *Iof.22.* & Manaſſitas multis diuitijs prædaq; locuple- *Transiordanini.* tatos, de Silo remittit ad poſſeſſiones ſuas trãs Iordanem, benedicens eis, & præcipiẽs ſeruare legem Dei. qui regredientes, altare præaltũ *Altare teſtimonij.* ædificant iuxta Iordanem in terra Chanaan. Quamobrẽ ceteræ tribus ſuſpicantes eos erexiſſe altare ſacrilegũ, cõueniũt in Silo vt illos

expugnarent, missis tamẽ legatis, audita eorũ ratione, quod, non vt super illud sacrificarent, sed in testimonium patriæ religionis extructum sit, placantur.

Genebrar. 2727.

Anno mundi 2499.

Iof.23.

POST multum temporis Iosue senex iamque moriturus, cõuocat omnes primates ac populum Israël, eosq; disertis verbis hortatur ad legem Dei sedulò obseruandam: cõmercium & commixtionem cum gentibus pertinaciter cauendam. Iterumque conuocatos in Sichem, vbi commemorasset Dei erga ipsos beneficia, instantissimè monet vt Deo toto corde fideliter adhæreant seruiantque, idôla relinquant. populus sese Deo seruiturum semel, iterum, tertioq; promittit. in cuius testimonium Iosue lapidem prægrandem ibi subter quercum statuit. deinde hæc cæteraq; sub se gesta in libro legis scribit. atq; moritur calendis (vt aiunt) Septembris, annorũ 110. cùm præfuisset annis 7. sepelitur in Thamnathsare. Ossa quoq; Ioseph sepeliunt in Sichem in agro quem emerat Iacob, ac dederat ipsi Ioseph. mortuo etiam Eleazaro succedit Phinees.

Iof.24. — Renouatio fœderis Israel cum Deo. — Mors Iosuê. — Ossa Ioseph. — Genes. 33. 48. — Ioan. 4.

Anno mundi 2500.

Iudic.1. Iudas dux belli.

POST mortem Iosue, Iudas dux belli à Deo constitutus, assumpto Simeone, percutiũt in Bezec decem milia Chananæorum, Adonibezec regem comprehendunt, cuius abscindunt manuũ & pedum summitates, sicut ipse 70. regibus fecerat. Deinde capiunt & cõburunt Ierusalem: fortalitium tamen eius tenuerunt Iebusæi vsq; ad tempora Dauid. plurimasq; Israelitæ expugnant ciuitates, ac Chananæos faciunt tributarios. Proinde Angelus Domini populo apparens, exprobrat quòd contra Dei præceptum Chananæos sub tributo seruauerint, in suum tamen ipsorum malum ac ruinam: quo audito, flet populus, Deoq; sacrificat. At Israel sæpe deinceps peccans, sæpe in manus traditur hostium: ac frequenter per iudices liberatus, semper in peiora recidit.

Iud.2. Angelus Israëlem corripit.

Hisce diebus non erat rex nec iudex in Israel; sed quisq;, quod sibi rectum videbatur, faciebat. Itaq; Michas Ephraimita argenteũ conflat & facit sibi idôlum, cui leuitã Bethleemiten præficit sacerdotem. At cũ filij Dã, ampliorem quærentes sibi habitationem, ascenderent ad expugnãdum Lais vrbem, è domo Michæ idôlum & sacerdotẽ vi auferunt; progressi, vrbẽ Lais, quæ & Lesen, ad radicẽ Libani montis sitam, capiũt, percutiunt, incendũt. quam rursum ædificantes, vocant eam Dan, ac habitant in ea: vbi & idôlum Michæ sibi erigunt, idq; deinceps colunt, vsq; ad diem captiuitatis suæ.

Iud.17. 18. — Idôlum Michæ. — Iof.19.

Eodẽ ferè tempore Leuita quidã cum vxore sua diuertẽs in Gabaa Beniamin, à sene quodã recipitur hospitio: ipsis aũt cænantibus, viri ciuitatis pulsantes ad ostium senis, Leuitam expostulant ad concubitum. egressus senex pro viro filiam suã virginem offert. at illi sumpta Leuitæ vxore, tota nocte tanta libidine ipsa abusi sũt, vt mane dimissa, ad ostiũ senis corruẽs, expiraret. quã maritus domum vectam, in 12. partes concîdit, & ad singulas tribus singulas portiones mittit. quapropter reliquę 11. tribus Israël conueniẽtes in Maspha, cõcordi sententia scelus illud vindicare statuũt, iurantque se non daturos filias suas Beniamitis in vxores. ac missis nuncijs, sceleris auctores sibi tradi flagitant. quibus negatis, consulto in Silo per Phinees Domino, Iuda duce cũ 400. millibus contra contumaces Beniamitas pugnantes, Deo iuuãte ex eis 25. millia occidunt, Gabaa, cæterasque vrbes, pagos, homines, pecora, ac vniuersam tribum Beniamin gladio flammaque delent: præter 600. viros, qui fuga elapsi in desertum, in petra Remmõ 4. mensibus latitant. deinde ab Israëlitis reuocati, ex traditis sibi 400. virginibus in cæde habitatorum Iabis Galaad, eò quòd non venerant ad auxilium Israël, reseruatis, alijsque 200. è choreis in solennitate Silo raptis, sibi in vxores, eam tribum restaurant.

Iud.19.20. 21. — Flagitium Gabaitarũ. — Exterminium tribus Beniamin.

Anno mundi 2511.

Iud.3.

PORrò filij Israël obliti Dei sui, cum Chananæis matrimonia contrahunt, ac vltro citroque connubia miscent, seruiuntq; dijs eorum Baal & Astaroth. quamobrem iratus Dominus, tradit eos in manu Chusanrasathaim regis Mesopotamiæ & Syriæ, seruiuntq; ei 8. annis. qui inclusi sunt primis tẽporibus Othonielis: sicut & cæteros deinceps annos seruitutis oportet intra subsequẽtium Iudicum tẽpora includi, (secundũ Hebręos & omnes Catholicos) propter Scripturam, quæ dicit annũ 4. regni Salomonis, fuisse 480. ab exitu de Aegypto. Israëlitis autem clamantibus ad Dominum, Dei spiritu suscitatus Othoniel frater Caleb iunior de tribu Iuda, prædicto rege Syriæ pugna deuicto, Israelem liberat, ac iudicat 40. annis.

Israel peccans, subiugatur. — Euseb. in chron. — 3.Reg.6. — Aug. de ciuit. Dei li. 18. — Pœnitens, liberatur.

Not. Iam annotauimus ex Genebrar. à morte Iosue ad Othonielis non intercessisse nisi annos 40. propter causam eandem, quam recenset hîc Christianus.

Anno mundi 2551.

Iud.3.

POsthæc Israel reuersus ad idola, ab Eglon rege Moab debellatur ac subiugatur: cui in Iericho residenti seruiunt annos 18. Afflicti clamãt ad Dominum, à quo suscitatur Aiod ambidexter de tribu Beniamin. qui cùm munera, id est, tributum Israelitarũ detulisset Eglon regi, & vidisset in Galgalis idola Moabitarum, incitatus spiritu, ait regi: verbum Dei habeo ad te. itaque ingressus cum rege solo cænaculum æstiuum vt secretò colloquerentur, infigit pugionem siue sicam in ventrem eius, & clam per posticum aufugit; statimque collecto in monte Ephraim tumultuario exercitu, Moabitas omnes vsque ad 10. millia interficit, atque Israelem seruitute liberatum iudicat 80. annis.

Afflictio Israel. — Liberatio Israel.

Post hunc Samgar Israelem defendens, occîdit 600. Philistæos vomere.

Iud.3. Samgar.

Anno

Genebrar. 2847.

Anno mundi 2631.

Iud.4. ISraelitas denuò cum idolis fornicantes, trã dit Dominus in manu Iabin regis Chanaã, qui regnabat in Asor: cuius princeps exercitus Sisara nongentos habens currus ferreos, vehemẽter opprimit eos per 20. annos. Cùm autem clamarent ad Dominum, Debora prophetissa, quæ tunc iudicabat Israelem sub palma in monte Ephraim, accersito Barac de Cedes Neptalim, ait Deum præcepisse, vt colligat exercitũ, & expugnet Sisarã; Ille recusat, nisi ipsamet comitetur. pergũt ergo simul in Cedes, ac collectis ibi decem millibus bellatorum, castra ponunt in monte Tabor. quò venit & Sisara cũ suis curribus ac numeroso exercitu. ibique ad torrentem Cison inito prælio, Dominus cælitus tonitruo, fulgure, & grandine exercitum Sisaræ conterit, reliquos omnes Israel occidit, Sisara procul fugit in tabernaculum Iahel vxoris Aber Cinæi, quæ sitientem lacte potat, pallio operit, dormientis caput clauo ferreo tabernaculi sui per tempora cum malleo transfigit, Barac superuenienti solo affixum mortuumq; ostendit, mox Iabin cum suis deleto, Debora cum Barac canticum gratiarum actionis Domino canit, iudicatque Israelem 40. annis.

Debora prophetis. *Deus pro Israele pugnat.* *Iaêl Virago.* Iud.5.

Genebrar. 2887.

Anno mundi 2671.

Iud.6. SVb hæc Israel rursum adorans idola, à Madianitis subiugatur, ipsorum sata deuastantur, pecora prædantur, valdeque opprimuntur annos 7. Clamantibus autem eis ad Dominũ, missus à Deo Propheta, arguit eos impietatis. deinde Angelus Domini sub quercu in Ephra apparens Gedeoni de tribu Manasse frumenta excutienti, iubet ei liberare Israelem è manu Madian, promittens Deum victoriam daturum. cui Gedeon hædinas carnes azymosque panes ibi super petram in sacrificium offert, eaque iure carnium perfundit: quæ vbi Angelus virga, quam gestabat, tangeret, in signum quod à Deo missus sit, ignis è petra erumpens, oblata consumit, simul que Angelus disparet.

Israel seruit Madianitis. *Angel' apparet Gedeoni.*

Iud.6. Nocte illa iussu Dei Gedeon assumptis decem seruis suis aram Baal destruit, lucum, qui erat iuxta illam, succidit: altare super petram Deo ædificat, taurum immolat, ideoq; Ierobaal cognominatur.

Destructio idolatriæ.

Iud.6. Congregatis autem Madianitis in valle Iezrael, spiritu Dei indutus Gedeon, conuocat exercitum Israel, petit accipitque à Deo signa victoriæ in vellere, quod primò quidẽ solum rore maduit, siccitate in omni terra existente; expressoque vellere, concham siue phialam rore impleuit: postridie autem siccitas erat in solo vellere tãtùm, & ros in omni terra.

Vellus Gedeonis.

Iud.7. Gedeon ergò cum suis castra metatur ad fontem Arad, exercitus eius erat 32. millium, quorum 22. millia timidos Dei iussu domum remittit, reliquos probat ad aquas bibendi modo, nam trecentos tantùm, qui stantes aquam manu ad os lambuerãt, admittit: quos diuidit in tres turmas in gyro castrorum hostiliũ, dat vnicuique in dextera tubã, & in sinistra hydriã siue lagenam vacuã, & in ea facẽ ardentem. Cumque media nocte prior Gedeon, deinde & reliqui simul tubis clãgerẽt, ac cõclamarẽt: gladius Domino & Gedeoni, cõfringentes: hydrias seu lagenas, faces splenderẽt, mittit Dominus gladium inter hostes, qui mutuò sese confodiunt, & ceciderunt ibi 120. millia cũ principibus suis Oreb & Zeb. Porrò Zebee & Salmana cum reliquis 15. millibus fugiẽtes Gedeon trans Iordanem persequitur, petit à ciuibus Socoth & Phanuel suis militibus lassis panes, quibus derisoriè negatis, pergẽs percusso exercitu, Zebee, & Salmana reges comprehendit & occidit, rediens 77. seniores Socoth spinis conterit, turrimq; Phanuel cũ incolis subuertit, accipiens, de p̃da inaures aureas, ex eis facit Ephod, quod post eũ domui suę & Israeli fuit in ruinã. cum que rogatus à populo, præfuisset Israeli annis 40. moritur, relictis 70. filijs, & vno notho Abimelech Sichimita.

Delectus militum. *Madianitæ se mutuo trucidant.* Iud.8.

Anno mundi 2711.

Genebr. 2927.

Iud.8. MORTVO Gedeone derelinquit Israel Dominum, extruit sibi Phanum Baal iuxta Sichem, ibique percutit fędus cum Baal, vt esset ipsorum Deus. Tũc Abimelech occidit in Ephra 70. fratres suos super lapidẽ vnum, & à ciuibus Sichem & Mello, constitutus rex super Israel, regnat annis tribus. cuius frater Ioatham minimus natu, qui latenter euaserat, stans in monte Garizim, pulchro paradigmate Sichimitas ingratitudinis arguit, quòd occisis 70. filijs Gedeonis, Abimelech constituissent sibi regem: ideoque vtrisque interitum imprecatur. quo dicto fugit. Mittit autem Dominus spiritum odij inter Abimelech & Sichimitas, quibus rebellantibus, Abimelech vrbem Sichem expugnat, & occisis habitatoribus, eam destruit, & seminat in ea salem. mox phanum Baal cum mille hominibus comburit. inde Thebes ciuitate capta, dum turrim eius mediam accendere nititur, fragmine molæ per mulierem desuper in caput eius proiecto, ab armigero suo occiditur.

Israel idolatra. *Pactum Israel cũ Baal.* Iud.9. *Abimelec rex.* *Destructio Sichẽ.*

Anno mundi 2714.

Genebr. 2930. Iud.10.

POsthæc Thola de tribu Isachar, habitãs in Samir monte Ephraim, iudicat Israelem 23. annis.

Thola.

Anno mundi 2737.

Genebr. 2953. Iud.10.

IAir Galaadites de tribu Manasse, iudicat Israel 22. annis. habens 30. filios equites egregios, & principes 30. ciuitatum.

Iair.

Ruth.1. 2. 3.4. Hoc tempore Elimelech Bethleemita famem fugiens, cum Noemi vxore sua & 2. filijs peregrinatur in regione Moabitide. quo mortuo vnà cũ filijs, post annos decem Noemi adherente sibi Ruth Moabitide nuru sua ad

Ruth migrat in Iudæam.

Hieron. sup. Isai. 16 ad Dei cultum conuersa, de Petra deserti reuertitur in Bethleem Iuda. vbi Ruth spicas in agro Booz Bethleemitæ colligens, gratiam coram eo inuenit. Peracta autem frumenti tritura, Ruth socrus suæ consilio in area ad pedes Booz senis & grandæui dormientis nocte recumbit, & agnoscitur esse propinqua eius. Itaque mane Booz in porta coram senioribus ciuitatis, cedente alio propinquiore iuri propinquitatis, accipit Ruth in vxorem, ex qua gignit Obed auum Dauid regis.

Ruth nubit Booz. Matth. 1.

Ruth quo tempore fuerit, non satis constat. Genebrar. sub Abesan ponit: Iosephus sub Heli, alij aliter.

Israelitæ autē relicto Deo seruientes idolis Baalim & Astaroth, & dijs Syriæ, Sidônis, Moab, Ammon, & Philistijm traditi sunt à Domino in manu Philistijm, & Ammon. afflictique nimis & oppressi per annos 18. pœnitentes clamant ad Dominum. qui respondet: inuocate Deos, quos elegistis, ipsi liberent vos. at illi: fac tu nobis quicquid placet: tantum nūc libera nos. his dictis idola omnia è medio tollunt: & seruiunt Domino. qui dolet super miserijs eorum, & per Iepte liberare disponit.

Israël peccat, pœnitetque.

Anno mundi 2759.

Genebrar. 2975. Iud. 11.

ITAQVE Ammonitis in terra Galaad castrametatis, primates Galaad conuenientes in Maspha, Iepte Galaad iten de tribu Manasse filium meretricis, ideoque olim à fratribus suis, ne cum ipsis hæreditatem acciperet, eiectum in terram Thob, reuocant, rogantque suscipere principatum, & pugnare contra Ammonitas. acquiescit. mittensque nuncios ad regem Ammon, quærit cur vastet terram Israël. respōdente illo, repetere se terram suam, quam tulit Israël cùm ascenderet ex Aegypto; ait Israēlē per 300. fermè annos terram illam iusto titulo possedisse. Nolente autem rege acquiescere, Iepte spiritu Dei accensus, congregat exercitum, votum vouet Domino, si victoriam daret, vt quicunque è domo sua primus sibi reuertenti occurreret, eum in holocaustum immolaret Domino. Statimq; Ammonitas aggreditur, vincit, sternit, 20. ciuitates eorum obtinet. Reuertenti autem in Maspha domum suam, occurrit ei vnigenita filia sua cū tympanis & choris. qua visa, scindit vestimenta sua, indicat ei votum suum. at illa patri se offerens, hoc solum precatur vt 2. mensibus circumeat montes, & defleat & plangat virginitatem suam cum sodalibus suis. Expleto tempore, reuersa est ad patrem: quam iuxta votum immolat. Exinde mos increuit, vt quotannis conueniant filiæ Israël, & plangant filiam Iepte diebus 4.

Iepte fit dux belli. Votum Iepte. Iepte filiā suam Deo sacrificat.

Hinc tribus Ephraim prælio insurgit aduersus Iepte, quòd sine ipsis exisset ad pugnam. at ille repugnans fortiter, ad vada Iordanis, prosternit ex eis 42. millia virorum. iudicatque Israelem 6. annis.

Iud. 12. Seditio Ephraim.

Anno mundi 2765.

Genebrar. 1981. & sic inseq. Iud. 12. Abessan.

ABessan Bethleemita de tribu Iuda iudicat Israël annis 7. erant ei 30. filij & 30. filiæ, quos omnes matrimonio elocauit.

Anno mundi 2772.

Iud. 12. Elon.

ELon, qui & Ahialon, Zabulonites iudicat Israel 10. annis.

Anno mundi 2782.

Iud. 12. Abdon.

ABdon Pharatonites de tribu Ephraim iudicat Israel annis 8. habuit 40. filios, & ex eis 30. nepotes, equitantes super 70. pullos asinarum.

Iud. 13. Samson nunciatur.

Porro filij Israel relapsi in idololatriā, traduntur Philistæis, eisque seruiunt 40. annis. Angelus Dei primò vxori, deinde & Manue viro de tribu Dan iuxta Saraa in agro apparens, annunciat ipsam, licet sterilem, parituram filiū, qui ab vtero matris Nazaræus Dei, Israelis seruator, Philistinorumque domator foret: ideoque tam ipsa tempore gestationis vteri, quàm puer à vino, sicera, omnique immundo se abstineant, nec puero capillos tondeat. Quapropter cùm Manue hædum & libamen super petram in holocaustum offerret Deo, Angelus in flamma holocausti ascendit in cælum. Parit itaque mulier filium, vocatq; eum Samson: cui benedicit Deus, spiritu suo roborans eum.

Sāson nascitur.

Nascitur Samson anno 3006. Genebrar.

Anno mundi 2790.

Iud. 14. Sāson Philistæam amat.

ADultus Samson, descēdit in Thamnata, vbi videt & amat Philisteam. reuersus ad parētes suos, petit eam sibi accipi in vxorem: qui contristantur quòd alienigenam peteret, nescientes id Dei dispensatione fieri, illumque quærere occasionem in Philistæos.

Iud. 14. Samson leonem discerpit.

Præcedentibus parentibus ad petendam eam, subsequentem Samsonem iuxta Thamnata inuadit leo rugiens: quem inermis spiritu Dei incitatus dilacerat, & proijcit è via. deinde virgo ei desponsatur.

Iud. 14. Mel in ore leonis.

Post dies aliquot rediens vt acciperet eam, videt examen apum mellificare in ore leonis: & sumptum inde mel comedit in via, parentibusque comedendum tradit.

Iud. 14. Sāson Philisteam ducit vxorē.

In nuptijs dant ei Philistæi 30. sodales, quibus proponit ænigma de leone quem occiderat, promittit soluētibus illud intra 7. dies conuiuij 30. sindones & 30. tunicas: si verò non soluerent, totidem darent illi. Respondent: propone. De comedente (inquit) exiuit cibus: & de forti egressa est dulcedo. Quod cùm per se exponere nō possent, precibus & minis per sponsā eius ab ipso Samsone discunt, atq; soluunt. Itaque spiritu Dei motus descendit in Ascalonē, occidit 30. Philisteos, vestes eorū dat illis. iratusque reuertitur in domum patris sui.

Iud. 15.

Interea pater vxoris eius, putans filiam suā repudiatam, tradit illam sodali eius. quod vt Samson resciuit, minatur se id vindicaturum de Philistæis. Pergens ergò capit 300. vulpes, ligat binas cauda ad caudam, & in medio facem accensam, & emittit eas in segetes Philistinorum iam maturas, & succendunt eas, sed & vineas & oleas comburunt. Audientes Philistæi quod fecerat ista Samson in vltionē ablatæ

Samson segetes Philistijm exurit.

ablatæ coniugis, comburunt eam & patrem eius: quibus ait Samson, se adhuc grauius vindicaturum. Itaque percutit eos sura siue coxa super femur ingenti plaga valdè: & discedens habitat in summitate ac spelũca petræ Ethã.

Iud. 15. Irati Philistæi, ascendentes cum exercitu in terram Iuda, vindicare volunt in omnes Iudæos, nisi traderetur eis Samson vinctus. Itaque tria milia virorum de Iuda accedentes Samsonem, arguunt eum quòd prouocasset dominos suos: volentemque ligant, & opponunt castris Philistijm. accurrentibus autem illis vt eum abducerent, ipse Dei spiritu correptus ac motus, rumpit vincula sua, repertaque & arrepta ibi maxilla asini, interficit ea mille Philistæos, cæteros fugat, maxillam proijcit.

Sãson maxilla mille viros occîdit.

Iud. 15. His gestis sitiens valdè, clamat ad Deum: Tu dedisti victoriam hanc: & en siti morior. aperit itaque illi Deus molarem dentem in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ, quibus haustis vires recipit. Iudicatque Israel 20. annis.

Fõs è dẽte.

Iud. 16. Hinc abit Gazam, ibique ad meretricem ingreditur. gauisi Philistæi, ponunt in porta vrbis tota nocte custodias, vt mane exeuntem occiderent. dormiuit autem vsque ad mediũ noctis. Inde surgens, apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis & sera, impositasque humeris suis asportat in verticem montis iuxta Hebron.

Sãson portas Gazæ in mõtem defert.

Iud. 16. Posthæc amat Dalilam habitantem in valle Soreth. cui principes Philistijm multã promittunt pecuniam, vt blanditijs eliciat ab eo, in quo sit fortitudo eius: & qua re posset minui. quę sæpe delusa, tam diu illi molesta fuit, donec audiret Nazaræum esse, nec radi posse sine damno fortitudinis. Tunc illa dormientis in sinu suo capillos detõdet. quem statim fortitudine destitutum Philistæi apprehendunt, oculos eius eruunt, vinctum catenis ducunt Gazam, & clausum in carcere molere faciunt.

Samson à Dalila decipitur. à Philistæis excæcatur.

Iud. 16. Post paululum cùm iam crines & vires eius crescerent, principes populusque Philistijm conuenientes, magnificas immolant hostias Dagon deo suo, quòd tradidisset ipsis hostem suum. Inter epulas autem pro spectaculo adductus Samson, coram eis & ludit & illuditur. tunc ille, inuocato Domino, apprehendit ac concutit duas columnas, quibus innitebatur domus, quæ cadens, Samsonem & omnes qui aderant, circiter tria milia hominum opprimit. & ita plures interfecit moriens, quàm ante viuus occiderat.

Samson se cum Philistæis occidit.

Genebrar. 3026.

Anno mundi 2810.

1. Reg. 4. Heli.

POST mortem Samsonis, Heli summus sacerdos de tribu Leui, stirpis Ithamar, iudicat Israelem 40. annis.

Anno mundi 2820.

1. Reg. 1.

ANNO Heli 10. Anna vxor Helcanæ leuitæ, habitans in Ramatha vrbe, diu sterilis, ob exprobratã sibi ab æmula sua fæcunda sterilitatẽ tristis, ascendit more suo cum viro in Silo, vbi in tabernaculo coram Heli flẽs & orans Dominum, ipsi votum vouet, si daret sibi filium, se illum ipsi daturum, vt Nazaræus omni vita ministret ei in tabernaculo. Reuersa domum, mox concipit & parit Samuelem. quem ablactatum ducit in Silo ad Heli, eumque solẽniter cum victimis iuxta votum Domino offert, ac læta pro collato sibi filio ipsi Deo gratias canit. Deinde benedictione ab Heli accepta, regressa domum, rursum peperit 3. filios & 2. filias.

Samuel Deo vouetur, & offertur.

1. Reg. 2.

1. Reg. 2. Samuel crescit. Puer aũt Samuel ministrabat Domino in tabernaculo coram Heli, accinctus Ephod lineo: & crescebat ac proficiebat, placebatque tam Deo quàm hominibus.

1. Reg. 2. Impietas filiorum Heli. Porrò Ophni & Phinees filij Heli, in Silo neglecto Dei cultu, ab immolantibus carnes vi auferentes, nec non dormientes cum mulieribus excubantibus ad ostium tabernaculi, populũ vniuersum scandalizabãt. quos cùm Heli senex nimis leniter corriperet, non priuãs eos sacerdotio, missus ad eum vir Dei, denunciat ob peccata filiorum, suamque erga illos indulgentiam, ipsum & domum eius à summo sacerdotio repellendum, ac filios ipsius ambos die vno perituros, posterosque eius omnes ante virilem ætatem morituros: sacerdotem autem fidelem & electum à Deo suscitandum.

Indulgentia Heli erga liberos.

1. Reg. 3. Samuel fit Propheta Dei. Hinc Samuelem puerum (teste Iosepho) annorum 12. nocte in templo vbi erat arca dormientem quater vocans Dominus, indicat ei se puniturum Heli & domum eius: quod Samuel mane ipsi Heli id requirẽti refert. Crescit autem Samuel, estque Deus cum eo: & cognoscit vniuersus Israel quòd fidelis & veridicus propheta esset Domini.

1. Reg. 4. Anno Heli 40. Israelitæ cum Philistæis iuxta Aphec prælio cõgressi, cæduntur vsque ad 4. millia. reliqui territi, arcam Domini è Silo per Ophni & Phinees filios Heli in castra adferunt. ac rursum inito certamine, cæduntur 30. milia Israelitarũ, & etiam duo filij Heli occiduntur, & arca Dei capitur, residui fugiunt. Quæ cùm nunciarentur in Silo ipsi Heli, cadit de sella retrorsum, & fracto occipite moritur annorum 98. quin & nurus eius vxor Phinees prægnans, ex subito partu obijt.

Arca Dei capta.

Anno mundi 2850.

Genebrar. 3066. Aug. de ciuit. Dei li. 17. cap. 4. Samuel. 1. Reg. 13. Act. 13.

MORTVO Heli, Samuel annos natus 30. summus sacerdos & iudex preest Israeli annis 38. deinde Saul Rex annis 2. quorum tempus Actuum 13. simul ponitur 40. annorum, vt etiam illa ipsa diuisio non satis definita sit.

1. Reg. 5. Philistæi autem asportantes arcam Domini in Azotum, collocant eam in templo Dagõ dei sui iuxta statuam eius. At mane Dagon iacebat pronus in terra ante arcam. ac mox ab ipsis loco restitutus, postridie abscissis capite & manibus truncus eius ibidem iacere reperitur. Insuper primò Azotij, deinde, cùm arcam oppidatim circumducerent, & cæteri

quo-

quoque Philistæi graui dysenteria à Domino percutiuntur, terraque eorum à muribus deuastatur.

1. Reg. 6. Septimo itaq; mense satrapæ Philistijm conuenientes in Accaron, sacerdotum suorum consilio ad placandum Deum Israël, arcam plaustro nouo impositam cum quinque anis totidemque muribus aureis per duas vaccas lactantes remittunt vsq; Bethsames. Qua visa Bethsamitæ, læti per Leuitas arcam deponũt, ibique in agro Iosue super lapidem magnum plaustrum simul ac vaccas offerunt holocaustum Domino. Deinde cùm arcam aperirent ac curiosè inspicerent, percutit Dominus de clarioribus viris, 70: & de vulgo, 50. millia.

Philistæi arcam remittunt.

1. Reg. 7. Tunc rogatu Bethsamitarum viri Cariathiarim reducunt ad se arcam, & inferunt eã in domum Abinadab: vbi sub custodia Elezari filij eius manet 20. annis.

Arca in Cariathiarim.

Anno mundi 2870.

1. Reg. 7. Hier. ibid. POST quos Samuel congregat vniuersum Israëlem, transfert arcam in Masphat, ibique fœdus Domini renouat populo, vt abiectis idôlis, toto corde seruirent Deo soli: populus coram Domino peccata confitetur, flet atq; ieiunat.

Tunc Philistæi veniunt contra eos in prælium, sed Samuële agnum offerente holocaustum Deo, & pro Israele orante, intonans de cælo fragore magno Dominus, Philistæos exterret ac conterit, reliquos Israel cædit ac persequitur vsq; Bethchar. vbi Samuël lapidem adiutorij erigit, vrbes olim per Philistæos Israeli ablatas recipit, ac deinceps habitãs in Ramatha, & quotannis circumiens oppidatim, iudicat Israelem in pace.

Philistæi Deo tonãte conteruntur.

1. Reg. 8. Cùm autem senuisset Samuel, ponit 2. filios suos iudices super Israel in Bersabee. qui per auaritiam acceptis muneribus peruertũt iudicium. Itaque anno 38. Samuelis omnes seniores Israel conuenientes ad Samuelem in Ramatha, postulant ab eo constitui sibi Regem exemplo gentium. perplexus Samuel, orans Dominum ea de re consulit. quo ægrè illorum petitioni annuente, quòd Deum regem habentes, regem sibi ex hominibus flagitarent, Dei iussu Samuel populo ius regis prædicit.

Israel petit Regem.

Anno mundi 2888.

1. Reg. 9. SVB hæc Saul filius Cis de tribu Beniamin vir electus & bonus, ab humero sursum altior omni populo, corde tamen humilis, quærens asinas patris sui cum famulo ingressus vrbem Ramatha ad consulendum Prophetam, peruenit ad Samuelem. qui Deo reuelante indicat Sauli asinas esse inuentas, & ipsum salutat regem, & in prandio primo loco & cibo honorat. ac manè secretò vngit eũ in Regem super Israel, & osculatur. varia ei dans signa, quibus credat se certò à Deo vnctum. discedens itaque Saul Dei spiritu mutatur in alium virum, & obuium habens cætum Prophetarum prophetantium, afflatus & ipse Diuino spiritu, vnà cum eis prophetat, cunctis ob hoc admirantibus.

1. Reg. 10. Saul rex vngitur.

Hinc Samuel conuocat populum in Masphat, arguit quod abiecto Deo, petierint regem. Saul sorte repertus, publicè eligitur in regem, populo acclamãte, viuat rex. Samuêl legem regni populo recitat, in libro scribit, & coram Domino, id est, in arca reponit. Saul repetit domum in Gabaa, multis pijs ipsum comitantibus, impijs autem calumniantibus. 1. Reg. 10.

Saul rex proclamatur.

Post mensem Naas rex Ammonitarum obsidens Iabes Galaad, fœdus non admittit, nisi vt ipsis Iabenitis omnibus oculos dextros eruat & effodiat. quo audito Saul veniẽs post boues ex agro, Dei spiritu accensus conuocat in Israël exercitum 330. millium. quibuscum Ammonitas percutit ac disperdit. vnde Samuelis hortatu populus pergens in Galgala, ibi coram Domino innouant regnum Sauli, lætiq; sacrificantes in regem confirmant. 1. Reg. 11.

Saul rex confirmatur.

Tunc Samuel jam canus ibidem coram Deo, Rege, & vniuerso Israële, quàm integrè inter ipsos conuersatus sit, etiam populo attestante, declarat: ipsorumque erga Deum ingratitudinem reprehendit, quòd pro Deo rege, qui tam diu Israelem seruauerat, totiesq; ab hostibus liberauerat, hominem regẽ protectorem sibi postulauerint. vt autem in hoc se peccasse sciant, inuocat Deum, & ecce iam messis tempore subitò cælitus dat tonitrua & pluuiam. vnde populus territus, fatetur peccatum. quos Samuël hortatur, vt relictis idôlis, Deo constanter adhæreant, promittens se incessanter pro ipsis oraturum. 1. Reg. 12.

Samuele orante, tonat & pluit.

Sub hæc Ionathas filius Saul percutit stationem Philistinorum quæ erat in Gabaa. quo audito Philistæi, innumero exercitu castrametãtur in Machmas. vnde Israelitæ pauidi, abscondunt se in speluncis & munitionibus, alij fugiunt trans Iordanem. Saul autem iussus in Galgala expectare Samuelem diebus 7. vt sacrificium offerret ibi, septimo die tardante illo, cùm populus dilaberetur ab eo, Rex ipse illicita præsumptione sacerdotis vsurpans officium, offert holocaustum Deo. Mox veniens Samuel, ait illi: Stultè egisti, nequaquam regnum tuum stabit vltra: quæsiuit Dominus sibi virum secundum cor suum in ducem Israel. nempe Dauid. his dictis recedit. Saul verò cum Ionatha & 600. tantùm viris, ijsq; inermibus ascendit in Gabaa. 1. Reg. 13.

Saul sacrificans, à Deo abijcitur.

Porrò Ionathas in Deo fidens, cum armigero suo patre inscio castra Philistijm ingressus, multos hostium occidit, cæteri Dei miraculo territi turbatique se inuicem interficiũt. mox Saul, consulto ibi coram arca Domino, cum suis reliquos profligat ac persequitur vsque Hailon, populũmque adiurat, ne quis, intermissa cæde, comedat ante vesperam. cuius ignarus Ionathas, lassus & esuriens in sylua paululum mellis gustat, & illuminantur oculi eius. ob quòd à patre occidendus, populo suffragante liberatur. 1. Reg. 14.

Philistæi mutuo se occidunt.

Anno

Anno mundi 2888.

1. Reg. 15. ANNO suo primo Saul verbis Dei iubetur à Samuele, vt Amalecitas, eò qđ impugnassent Israëlem ascendentem ex Aegypto, penitùs internecione deleat, nec parcat cuiquam. Itaq; pergens eò cum exercitu 210. milium, percutit Amalec ab Euila vsq; Sur, populum pecoraq; occidit, ac vilia quæq; disperdit: Agag autem regem, & pulchra queq;, optimasque greges reseruat, vt immolaret eas Deo, ac in Galgala adducit. vbi Dei iussu Samuel, licet tota nocte pro rege orasset, arguit Saulem quòd non paruerit verbo Dei, asserēs Deum malle obedientiam, quàm victimas: ideoq; Diuinitus regnum ipsi ablatum, & meliori datum pronunciat, idq; scissura pallij sui significat. mox ibidem coram Domino Agag regem in frusta concîdit, reuersusq; in Ramatha, Saulem domum in Gabaa regressum vltrà non vidit, quem tamen reprobatum à Deo luget.

Deletio Amalec.

Saul Deo inobediēs, regno deijcitur.

Anno mundi 2888.

1. Reg. 16. SVB hæc Samuel iussu Dei pergit Bethleem ad domum Isai, qui & Iesse, de tribu Iuda, & Dauidē filium eius nouissimum, adolescentē rufum, pulchrum, fortem & prudentem è pascuis accersitum, inibi inter 7. fratres eius vngit in regem Israel. & directus est spiritus Domini à die illa in Dauid, & deinceps. qui reuersus ad gregem patris, leonem & vrsum rapta oue fugientes apprehendit & occidit.

Dauid vngitur in regem.

1. Reg. 17. Spiritus autem Domini recessit à Saule, & agitabat vexabatq; eum spiritus malus, ad quē refocillandum accitus à grege psaltes egregius Dauid, ei9 gratiam inuenit, & statim factus est eius armiger. Igitur quandocunq; spiritus malus arripiebat Saul, Dauid citharam manu pulsans, psalmos Deo canebat, & spiritus malus recedebat à Saule.

Dauid psallens dæmonem expellit.

1. Reg. 17. Paulò pòst Philistæis congregatis ad prælium in monte inter Sochot Iudæ & Azecha, Israelitis autem castrametatis in monte opposito, Goliath Philisteus gigas prodigiosæ staturæ stans in valle terebinthi inter vtramq; aciem, suis viribus & armis confisus superbè prouocat Israelitas ad duellū, id est, singulare certamen. cumq; ita per dies 40. mane & vespere exprobraret Israeli, Saul pollicetur ei, qui percuteret Goliath, filiam suam, & diuitias magnas, immunitatemq; à tributo. Nemine autē audente congredi, adolescēs Dauid pugnæ se offert, ac Deo fretus inermis cum suo baculo, funda, & 5. lapidibus de torrente electis Goliath maledicentem aggreditur, & fundæ ictu lapide fronti eius inflicto, ipsum prosternit, ac suopte gladio caput ei9 abscindit: quo viso Philistæi, territi fugiunt: quos Israelitæ insequentes occidunt vsque ad portas Geth & Accaron.

Dauid Goliath gigantē occidit.

Psal. 143.

1. Reg. 18. Porrò Dauid caput Goliath defert ad Saulem in tentorium, vbi gratiam Ionathæ nactus, init cum eo fœdus amicitiæ. Inde caput Goliath gerens, cū Saul reuertitur in Ierusalē, quibus in occursum egressæ mulieres cū tympanis & choris, lætæ ludunt & cantāt; Percussit Saul mille: & Dauid decem millia. Indignè autem ferens Saul plus laudis tribui Dauidi quàm sibi, iratus ait: Quid ei superest, nisi solū regnum? atq; ex hoc cœpit eum odisse ac persequi. Dauid verò posuit arma Goliath in tabernaculo Domini. Postridie Saul inuaditur à spiritu malo, domi suæ more arreptitiorum prophetat, ac Dauidem ante se (sicut quotidie faciebat) suo more psallentem, bis lancea transfigere tentat. Deinde facit eum tribunū super mille viros, vt sæpe periculis expositus, semel à Philistæis occidatur. Dauid tamen auxiliante Deo prudenter se gerēs, populi fauorem consequitur. Porrò Saul Merob filiā suā maiorem denuò Dauidi promissam, dat alteri. Michol verò iuniorem magis dilectam insidiosè ei despondet, si pro dote seu sponsalibus centum preputia Philistinorum adferret. at Dauid occisis ducentis Philistæis, eorum præputia regi annumerat, ac dilectā Michol accipit in vxorem. Hinc Saul iubet Dauidem occidi. voce autē Ionathæ placatus, iurat non occidendum. quem tamen reuocatum, & percussis rursum ab eo Philistæis, domi coram se psallentem, malo agitatus spiritu, iterum lancea nititur perfodere. Deinde per satellites nocte domum eius custodit, vt mane occideret eum. at Michol noctu clam virum per fenestram dimittit: ac simulachro in lecto eius posito, quærentem patrem decipit. Dauid aūt fugit ad Samuelem in Naioth quæ est in Ramatha, ibiq; simul morantur in cuneo prophetarum prophetantium. Missi verò & huc à Saul semel, iterum, tertioq; lictores, qui Dauidē raperēt, rapti & ipsi spiritu Dei, ibidem prophetant. tandem etiam ipse Saul eò veniens, correptus Dei spiritu, deposito regali habitu, simul cum illis tota die & nocte canit ac prophetat. Inde digressus Dauid, apud Ionatham conqueritur quòd Saul iniquè quærat ipsum occidere. ac denuò fœdus inter sese & vtriusque posteritatem iureiurando paciscūtur. Ionathas promittit Dauidi se indicaturum quis sit Sauli erga ipsum animus. Biduo pòst, celebratis Calendis, Saul in mensa Dauidis absentiam requirens, palam pronunciat mortem ipsi definitam. & Ionatham ei patrocinātem lancea transfigere conatur. quod Ionathas manè Dauidi in agro latenti, trium sagittarū signo, indicat: osculatumq; flens flentem dimittit.

Gloria Dauid. Inuidia Saul.

1. Reg. 18.

Saul Dauidi necem molitur.

Dauid ducit Michol

1. Reg. 19. Dauid varijs modis quæritur occidi.

Psal. 58.

Saul inter prophetas.

1. Reg. 20.

Saul nititur Ionatham transfigere.

Dauid autem fugit in Nobe ad Achimelech sacerdotem. vbi esuriens fame vrgente, mundus à muliere, panes propositionis (quibus solis sacerdotibus vesci licebat) in tabernaculo Domini cū suis coram Doeg Idumæo comedit. & gladio Goliath ab Abimelech è tabernaculo accepto, fugit ad Achis regem Geth, ibiq; à Philisteis agnitus, detētus, ac regi oblatus; sibi timens ne occidatur, cadens inter manus eorum, ac spumans saliuam in barbā suā, insaniā simulat; ideoq; ab Achis expellitur.

1. Reg. 21. Dauid sacros panes edit. Matt. 12.

Psal. 55. Psal. 33.

Fugit ergò in speluncam Odollam. vbi suum patrem, matrē, fratres, cognatos, omnesque an-

1. Reg. 22. Psal. 56.

Dauid fit princeps 400. virorum.

que anguſtia & ære alieno grauatos ad ipſum confugientes ſuſcipiens, fit princeps 400. virorum. Inde abit cum eis in Maſphat, ad regem Moab, manetq; ibi in præſidio ſeu arce. Deinde monitu Gad Prophetę redit cum ſuis in terram Iuda, in ſaltum Areth. *Pſal.26.*

1. Reg.22. Interea cũ Saul ſeruos ſuos accuſaret coniurationis, quòd nemo vicem ſuam dolens, Dauidem ipſi proderet, Doeg indicat Achimelech pro Dauide conſuluiſſe Deum, ipſiq; dediſſe panes & gladium Goliath. Quapropter Saul Achimelech, cęterosq; 85. ſacerdotes Domini è Nobe accerſitos, indutos ephod lineo, coram ſe, alijs ſeruis recuſantibus, per Doeg trucidat. & Nobe ciuitatem eorum, viros, mulieres, paruulos & lactantes, boues, aſinos, & oues occidit. ſolus Abiathar filius Achimelech euaſit, qui fugiens cum ephod ad Dauidem, comes fit totius exilij eius.

Saul 85. ſacerdotes trucidat. *Pſal.51.*

1.Reg.23. Per idẽ tempus Dauid conſulto Domino, cum ſuis Philiſtęos Ceilam obſidentes expugnat, vrbemq; ſeruat. Inde, ne à viris Ceilæ traderetur in manu Saul, Dei oraculo monitus, cum 600. viris fugit in deſertum Ziph. ac perſequente eũ Saul, continens ſe in locis tutioribus, nũc in monte opaco, nũc in colle Achillæ, nunc in ſylua moratur. vbi à Ionatha eum viſitante confortatur in Deo: ſimulq; fœdus iam tertiò coram Domino ſanciunt. Ziphæi autem profecti in Gabaa, Sauli indicant Dauidem apud ſe latitare. quem Saul in deſerto Maon verſantem perſequens, ipſum viroſq; eius in petra ſe ſeruantes, exercitu ſuo in modum coronæ cingit. at Philiſtæis ſubitò in terram irruentibus, relicto Dauide, coactus it in occurſum eorum.

Saul cum ſuis Dauidem perſequitur. *Pſal.53.*

1.Reg.24. Pſal.141. Sic liberatus Dauid, fugit in deſertum Engaddi, vbi in ſpelunca interiore cum ſuis latitans, Saulis, cum tribus millibus electis ſe perſequentis, & in eadem ſpelunca ventrem purgantis oram chlamydis clam abſcindit, & ne occideretur, ſuos cohibet. deinde poſt eum egreſſus, tuto eminus loco ipſum inclamans, & oram pallij oſtẽdens, alta voce ſuam innocentiam teſtatur. quare Saul flens Dauidem iuſtiorem ſe confitetur, & teſtificans ipſum certò regnaturum, ſuſcepto ab eo iuramento ne deleat ſemen ſuum, domum repetit.

Dauid oram pallij Saul abſcindit.

Anno mundi 2889.

1. Reg.25. Mors Samuelis.

ANNO 2. regni Saul moritur Samuël, & ab omni Iſraël plangitur & ſepelitur in Ramatha. Porrò Dauid abit in deſertum Pharan, vnde mittens 10. ſeruos ad Nabal in Carmelo greges tondentem, humiliter petit ab eo cibum, quòd pecudes eius diu à prædonibus & feris intactas ſeruaſſet in deſerto. quem cùm Nabal contumelioſè denegaret, iratus Dauid cum exercitu pergit eò, vt impium Nabal omnemque cognationem eius euertat. ſed Abigail vxoris Nabal, inſcio ac ebrio marito, cum cibarijs ſibi obuiam venientis eleganti oratione placatus, decima poſt die, occiſo à Deo Nabal, aſſumit eam ſibi in vxorem, ſimul & Achinoam de Iezrael. Saul autem filiam ſuam Michol nuptum dat Phalti de Gallim.

Abigail Dauidem iratum pacat.

Poſt hæc Dauid continẽs ſe in deſerto Ziph in colle Achillæ, rurſum à Ziphæis proditus, Sauli cum tribus millibus illic ſe perſequentis caſtra & tentorium nocte ingreditur, ne à ſodali ſuo perfoderetur prohibet, eiuſq; haſtam & ſcyphum aquæ aufert, cunctis altum dormientibus. Inde digreſſus procul in verticem montis, ſopitos clamore excitat, Abner principi exercitus cæteriſque ſomnolentiam exprobrat, Saulo probat quòd iniuſtè ipſum perſequatur, haſtamq; exhibet. vnde Saul Dauidis innocentiam, ſuamq; iniquitatem iterũ fatetur, reuocatoq; Dauidi ſecuritatem pollicitus, domum reuertitur. *1. Reg. 26.*

Dauid haſtam & ſcyphum Saul tollit.

Cæterum Dauid veritus ne quando incideret in manus Saul, tranſit cũ 600. ſuis in regionem Philiſtijm ad Achis regem Geth, atq; ab eo petit & accipit vrbem Siceleg. vbi habitãs menſibus 4. multas quotidie exercet cædes & agit prædas ab Amalecitis alijſq; infidelibus, perſuadens regi Achis, quòd Iudæos occideret & ſpoliaret. *1.Reg. 27.*

Siceleg datur Dauidi

Poſt hæc Philiſtæi aſſumpto Dauide cũ ſuis, pugnaturi contra Iſraël caſtrametantur in Sunam. Saul autem cum Iſraëlitis exiſtens in Gelboë monte, viſis caſtris Philiſtijm, territus conſulit Dominum. quo nihil reſpondente, ipſe qui antea pythones, magos & ariolos è medio abſtulerat, nunc mutato habitu abit nocte in Endor ad conſulendã Pythoniſſam, iubet ſibi ſuſcitari Samuelem: à quo audit ſuã filiorumq; craſtinam mortem, ac Iſraëlis internecionem. vnde conſternatus, cadit in terram; ſed ſumpto ibi cibo confortatus, eadem nocte caſtra repetit. *1.Reg. 28.*

Samuel à pythonica ſuſcitatur. *Eccli. 46.*

Principes autem Philiſtijm, timentes ne Dauid in prę lio fieret ipſis aduerſarius, conſenſu Achis eum remittunt. qui mane cum ſuis reuertitur ad terram Philiſtijm. *1.Reg. 29.*

Die tertio veniens in Siceleg, inuenit eam ab Amalecitis combuſtam & prædatam, ac ſuas ſuorumq; vxores, filios & filias, pecora & ſpolia eſſe abducta. Itaq; conſulto Domino, cum 600. viris ſuis Amalecitas perſequens, vltra torrentem Beſor humi epulantes & tripudiantes occidit, captiuos prædamq; reducit, quam ſingulis ſocijs ex ęquo diuidit, reuerſuſque in Siceleg, ex prę da gratificatur omnibus amicis ſuis. *1.Reg. 30.* Spoliatio Siceleg.

Interea inita cum Philiſtæis pugna, Iſraëlitæ cæduntur & fugiunt, tres filij Saul occiduntur: Saul autem in mõte Gelboe arctatus & à ſagittarijs vulneratus, iubet armigerum ſuum vt ſe perfodiat, ne ab incircunciſis occidatur: quo nolente, vterq; ipſorum irruens ſuper gladium ſuum, ſeipſum occidit. Poſtridie Philiſtæi, dum cæſos expoliant, inueniunt Saulem, caput eius abſcindunt, idq; in terra Philiſtijm circumferunt, & affigunt in templo Dagon, arma autem eius in templo Aſtaroth, corpus verò eius ſuſpendunt in muro Bethſan: quod viri Iabes Galaad nocte tollunt, & ſepeliunt in Iabes, ieiunantque 7. diebus. *1. Reg. 31. 1. Par. 10.*

Saul ſeipſũ occidit.

Tertio

2.Reg.1. Tertio die Amalecites quidam è castris veniens ad Dauid in Siceleg, nunciat ei cædem Israël, Saulis & Ionathę mortem, seq; Saulem occidisse aiens, diadema & armillam eius Dauidi adfert. quamobrem Dauid eũ, quod Regem occidisset, occidi iubet; scissisq; vestimẽtis cum suis plangit, flet, & ieiunat vsq; ad vesperam super Saul, & Ionathan, ac cæteros occisos: eosq; carmine lugubri lamentatur.

Dauid Saulem deflet.

Genebrar. 3106.

Anno mundi 2890.

2.Reg.2. Psal. 26. POST hæc Dauid consulto Domino, cõmigrat cum suis in Hebron, ibiq; à viris Iuda vngitur in regem super tribũ Iuda, annos natus 30. regnauit ibi in Hebrõ annis 7. & mensibus 6. Deinde in Ierusalem annis 33. atq; ita simul annis 40. mensib. 6. mittens nũcios ad viros Iabes Galaad, collaudat eos quòd sepelissent Saulem. Abner autem princeps exercitus Saul, Isboseth filium Saul quadragenariũ constituit regem super reliquas tribus Israël, qui regnauit biennio. Cùm 12. pueri ex parte Dauid, & 12. ex parte Isboseth pugnarent iuxta piscinam Gabaon, mutuis gladijs ad vnũ se conficiunt. mox inito ab vtraq; parte conflictu, cæsi sunt è seruis Dauid, 20. è seruis autem Isboseth, 360. ortoq; inter eos bello, regnũ Dauidis quotidie crescit, Isboseth verò decrescit.

Dauid vngitur Rex Iuda.

2.Reg.3. Abner autem cùm argueretur ab Isboseth quòd cum Respha concubina Saulis concubuisset, iratus fœdus init cum Dauid, remittit ei Michol, inducit Israëlitas vt Dauidem suscipiant in regem, abit in Hebron, à Dauide conuiuio excipitur, verùm à Ioab dolo occiditur. vnde Dauid dolens, occisori maledicit, occisum aũt in Hebron cum ingenti pompa exequiarum sepelit, ac sequẽs ipse feretrum, cum omni populo plangit & flet ad sepulcrũ eius, ieiunatq; vsq; ad vesperam.

Abner à Ioab occiditur.

Anno mundi 2891.

2.Reg. 4. ANNO 2. Baana & Rechab latrones clam ingressi domum Isboseth, meridie dormientem in lecto occidunt, & caput eius adferunt ad Dauidem in Hebron: propter quod & ipsi iussu Dauidis occiduntur, ac præcisis manibus & pedibus suspenduntur. caput autem Isboseth sepelitur in sepulcro Abner.

Isboseth occiditur.

2.Reg.5. 1.Par.11. Deinde veniunt omnes tribus Israël ad Dauid in Hebron numero 340822. & data acceptaq; fide coram Domino, vngunt eum in regem super vniuersum Israël, simulq; læti triduo epulantur.

Dauid vngitur Rex Israel.

Anno mundi 2897.

2.Reg.5. 1.Par. 11. 14. Psal.29. ANNO 8. regni sui Dauid abit in Ierusalem, aufert cæcos & claudos, expellit Iebusæos, capit arcem Sion, & accipiens ab Hiram rege Tyri ligna & artifices, vrbem per circuitum reparat, in ea domum sibi ædificat. & habitans deinceps in arce Siõ, vxoresq; & concubinas multiplicans, Dei gratia crescit in potestate ac prole. erant ei electi strenuiq; milites, quorum quidã soli totum exercitũ debellasse, q dã 800. quidam 300. vna vice occidisse, alij gigantes, alij leones interfecisse scribuntur. Cumq; Dauid existens in arce desideraret aquam de cisterna Bethleem, quę erat in porta, mox tres fortes eius per castra Philistęorũ, Bethleem obsidentium, irrumpentes, aquam è cisterna hauriunt, haustam Dauidi adferũt, quam tamen Dauid bibere noluit, eò quòd cum fortium suorum vitæ periculo allata esset, sed libauit eam Domino.

Dauid regnat in Ierusalem.

2. Reg.23. 1.Para. 11. & 12.

Fortes Dauid.

2.Reg.5. 1.Par.14. Sub hæc Dauid Philistæos bis ipsum bello inuadentes, bis consulto Domino, bis in valle Raphaim Deo iuuante prosternit, & sculptilia eorum comburit.

Debellatio Philistijm.

2. Reg.6. 1.Par.13. Hinc Dauid conuocat oẽs electos ex Israel 30. millia, & arcam Dei plaustro nouo impositam per boues reducit è domo Abinadab Ierosolymam. Dauid autem & vniuersus populus Israël omni virtute ludebant coram Domino in omnibus canticis, psalterijs, citharis, nablis, sistris, lyris, cymbalis, tympanis & tubis. at cùm in via boue calcitrãte arca casum minitaret, Oza sustentandi causa manu eã attingens, in vestigio ibi à Deo occiditur. quare Dauid timens introducere arcam ad se, deponit eam in domo Obededom, vbi manet tribus mensibus, cui propter arcam Dominus benedicit.

Translatiò arcæ.

2.Reg.6. 1.Para.15. Quo audito Dauid iterum cõuocat vniuersum Israël, & arcam per sacerdotes in humeris portari ac ingenti lætitia perferri facit Ierosolymam ad domum suam, comitãte omni populo Israel, sacerdotibus verò & Leuitis cantantibus, ac cum omnibus instrumentis musicis ac tubis resonãtibus. porrò Dauid rex ipse deposito habitu regio, & accinctus ephod lineo, totis viribus coram arca cithara ludit & saltat. cumq; hac pompa ac melodia intraret vrbem arcemq; Sion, Michol videns per fenestram Regem saltantem coram arca, eum despicit & deridet: ob quod nunquam illa deinceps peperit. Deinde collocant arcã in tabernaculo, quod parauerat ei Dauid, & offerunt sacrificia. Dauid benedicit populo, eosq; cibat. ac constituit sacerdotes & Leuitas qui iugiter coram arca Deo ministrarent, sacrificarent, ac Diuinas laudes decantarent, & omnibus musicorum organis personarẽt.

Dauid saltat ante arcam.

2. Reg.6. 1.Par. 16. Psal.28. Cultus Dei. Psal. 104. Psal.95.

2.Reg.7. 1. Par. 17. Post hæc Dauid indignum iudicans, cùm ipse habitaret in domo cedrina, qđ arca Dei maneret sub pellibus, indicat Nathã Prophetæ, se velle ædificare domum Domino. quod Nathan primùm collaudat, sed nocte illa Dei oraculo admonitus, idipsum Dauidi prohibet, eò quòd sit bellator & in bellis multum sanguinis effuderit: verùm eidem promittit iuratq; de fructu ventris eius nasciturum filium, qui Salomon, id est, pacificus nominandus, ipsi in regno succederet, & ędificaret templum Deo, ac ipse ipsiusq; semen in pace regnaret in æternum. quòd figuratè quidem in Salomone, spiritualiter autem in Christo cõpletum est. Quapropter Dauid ingressus tabernaculum, coram arca Dei erga se misericordiam ac benignitatem laudat: oratque vt promissiones suas impleat.

1.Par. 22. Psal.131. Christus è Dauid promittitur. Luc.1. Matt. 22. Ioan.12. Act.2. Heb.1. Psal. 88.

Anno mundi 2899.

2.Reg.8. 1.Para.18. Psal.59. Dauid vicinas gentes subijcit.

ANNO 9. regni sui Dauid expugnat & subiugat Philistijm, Moab, Adadezer regē Soba, Syriam Damasci, Idumæam, Ammō & & Amalec, quos omnes sub tributo sibi serui re facit; arma & vasa aurea, argentea, & ænea ex præda templo Dei dedicat ac cōsecrat: regnatq; in pace & iustitia, idoneos habens officiarios. Hinc Dauid inquirit, num quis superesset de domo Saul, cui benefaceret: inuento itaq; Miphiboseth filio Ionathæ claudo omnes agros Saulis restituit, ipsumq; ad mensam suam semper comedere facit.

2.Reg.9. Miphiboset.

Anno mundi 2900.

2.Reg.10. 1.Par.19.

ANNO 10. Dauid pio animo mittit legatos ad Anon regem Ammon, vt consolarentur eū super morte patris eius: quos Anō, barbis dimidia parte rasis, & vestibus vsq; ad nates præscissis, remittit. quam contumeliam Dauid vlciscens, trans Iordanem iuxta Medaba Ammonitas inuadit, & in vrbem compellit: & Syros eis auxiliantes semel ac iterum debellat, sibiq; seruire facit.

Dauid Syros subigit

Anno mundi 2901.

2.Reg.11.

ANNO 11. vere ineunte, Ioab missus à Dauide cum exercitu, terrā Ammō vastat, Rabbath metropolim obsidet. Dauid autem manēs in Ierusalem, videt à solario suo Bethsabee se lauantem, captus eius pulchritudine, eā accersit, dormit cum ea, statimq; impraegnat. vtq; factum cælaretur, Vriam virum eius ab exercitu reuocat, cibat, & inebriat, vt cū vxore sua dormiat. cumq; pius nollet, remittens eum cum literis ad Ioab, in primo pugnę loco poni, & ita cum alijs occidi curat. deinde accipit Bethsabee sibi in vxorem, quæ peperit ei filium.

Dauidis adulterium & homicidium.

2.Reg. 12. Nathan Dauidem arguit.

Tunc Nathan missus à Deo ad Dauidē, proposita parabola de ouicula pauperi ablata, ipsum ita adulterij homicidijq; arguit, vt proprio ore se condemnaret. Eidem autem peccatum confitenti, culpam quidem à Deo condonatam esse denunciat, verumtamen in peccati pœnam multa illi mala à suis euentura. gladium de domo eius nunquā recessurū, vxores eius à proximo suo corā Sole & omni Israel constuprandas, filium ex adulterio natū, moriturum. Percussit ergò Dominus puerū ex Bethsabee natum, pro quo ægrotante Dauid ad terram prostratus Deum orat, flet, ieiunat: septimo autem die puero mortuo, surgit, sese lauat, vngit, mutat vestes, in tabernaculo Deū adorat, comedit, ipsamq; Bethsabee consolatur. ac tertio dehinc anno gignit ex ea Salomonem, quem Dominus dilexit, traditurque Nathan Prophetæ erudiendus.

Psal.50. 2.Reg.12. Salomon nascitur.

2.Reg.12. 1.Par.20. Destructio Ammon.

Dauid verò profectus & ipse contra Ammonitas, expugnat Rabbath, coronam regis preciosissimam imponit capiti suo, ipsamq; vrbem regiam & cunctas ciuitates Ammonitarū destruit, populumq; crudeliter trucidat.

2.Reg.13.

Post hęc Amnō primogenitus Dauidis amore Thamar sororis suę tabescens, simulata in lecto ęgritudine, ipsam virginem vi opprimit & constuprat: mox exosam dolētemq; vi domo expellit. quæ cinere aspersa caput, scissa veste, clamās, in domum Absalom fratris sui concedit. Post biennium Absalom in tonsione ouium suarum omnes filios regis fratres suos vocat ad conuiuium, in quo Amnonē fratrem suum ebrium occidit, fugiensq; ad regem Gessur, triennio ibi latet.

Violatio Thamar. 2.Reg.13. Cædes Amnon.

Inde Ioab oratione mulieris Thecuitæ Dauidem placans, eius consensu reducit Absalom de Gessur in Ierusalem: vbi Absalom biennio manens in domo sua, faciem Regis videre nō potuit. deinde cùm segetem Ioabi succenderet, ipsius intercessione ad Regis conspectum plenamq; gratiam osculo recipitur.

2.Reg.14. Reconciliatio Absalom.

Post 4. annos Absalō sua forma, blandis verbis, amplexibus & osculis cōciliato sibi populi fauore, persuadens Dauidi se ob votum ire in Hebron, ibi cū Achitophel consiliario Dauid, alijsq; multis coniurat in patrem, regno ipsum expulsurus. quo audito Dauid, relictis decem concubinis suis ad custodiendam domū, festinanter fugiens è Ierusalem cū Ethai proselyto & 600. fidis viris seruis suis, ac multis è populo transit torrentem Cedron, vbi Sadoc & Abiather aliosq; sacerdotes ac Leuitas ipsum comitantes cum arca remittens in vrbem, vt acta secreta Absalom ipsi in cāpestribus deserti latitaturo renunciarent, simul & Chusai amicum suum, vt consilium Achitophel dissiparet, rex ipse flens operto capite nudisq; pedibus ascendit montem Oliuarum, vt ibi Deum adoraret. Interim Absalom cum suis Ierosolymam ingreditur.

2.Reg.15. Dauid fugit à facie Absalom. Psal.3.

Dauid autem transgressus montem, Sibæ seruo Miphiboseth cibaria & vinum ipsi adferenti, herum tamen suum falsò accusanti, confert bona Miphiboseth.

2. Reg.16. Siba.

Progressus vsq; Bahurim, Semei cognatum Saul se suosq; maledicentem & lapidantem, occidi vetat. pergensq; in campestribus deserti cum suis lassus requiescit.

2. Reg.16. Psal.7. Semei.

Interea Absalom Ierosolymæ consilio Achitophel publicè congreditur & concumbit cum cōcubinis patris sui, inspectante id Sole & omni populo Israel.

2.Reg.16. Incestus Absalom.

Sub hęc Achitophel consulit, vt confestim cū 12. millibus insequatur Dauidē, lassumq; ea nocte obruat & occidat. quod cōsilium Chusai dissipans, Dei nutu persuadet Absalom, vt congreget vniuersum Israel à Dan vsq; Bersabee ad persequendum patrem. quare indignat⁹ Achitophel, abiens domū laqueo se suspēdit. Porrò Dauid audito per nūcios, à Chusai & sacerdotibus missos, consilio Achitophel, simulq; vt fugiat hortatus, mox transit cum suis Iordanem, & venit in Mahanaim, id est, Castra. vbi Sobi rex Ammon, & Machir de Lodabar & Berzellai primates Galaad, cibaria & necessaria quæq; ei ac populo eius adferūt. Cæterùm Absalom cum vniuerso Israel patrē insequens, trāsgressus Iordanem castrametatur in terra Galaad. Tum Dauid amicorum consilio manens in vrbe, stans in porta, Ioabo alijsque suis militibus egredientibus ad

2.Reg.17. Suspendiū Achitophel. 2.Reg.17. Psal.142. Absalom patrem persequitur. 2.Reg.18.

bus ad pugnam, obnixè præcipit, ne occidatur Absalom. Inito autem prælio in saltu Ephraim, cæduntur ex Israel 20. millia. Absalom dum mulo insidens fugit, capillis (quos egregios prolixosq; habebat) hærens in quercu, & mulo impetu transeunte ille ab arbore pendens, à Ioab lancea transfigitur, ac proiectus ibi in foueam, aceruo lapidum obruitur. cuius nece audita, Dauid amarè eum deflet.

Absalō de quercu pendens, perfoditur.

2. Reg. 19. Deinde Ioabi hortatu sedens in porta, exercitum redeuntem excipit, & ab omni Israel in regnum reuocatus, reuertitur ad Iordanē iuxta Galgala, vbi à tribu Iuda & Israelitis honorificè suscipitur. Semei sibi occurrēti veniā precanti, iurat se nō occisurum. Miphiboseth falsò à Siba accusatum, iubet vt agros cum Siba diuidat. Berzellaum octogenariū se comitantem vult in Ierusalem ducere & honorare, at propter senectam recusantem cum osculo dimittens, Chamaam eius filium secum retinet. Inde traiecto Iordane, intrat Galgalā, vbi Israel cum Iuda contendens, vterque Dauidem sibi vendicat in regem.

Dauid reuertitur.

2. Reg. 20. Tunc ibi Seba clangens buccina, Israelem omnem à Dauide ad se conuocat, sola tribu Iuda Dauidi adherente. à qua Dauid reductus in Ierusalem, decem concubinas suas, ab Absalom fœdatas, includit, easq; in viduitate seruat & pascit vsque ad diem mortis suæ. Inde Ioab cum exercitu persequens Sebam, in via obuium sibi Amasam salutans osculansque dolosè interficit, eò quòd à Dauide secū exercitui præfectus esset. Deinde pergens, Sebam in Abela vrbe obsidet, industria autem mulieris capite Sebæ per murum proiecto, reuertitur Ierosolymam.

Seditio Seba in Dauid. *Psal. 96.*

2. Reg. 21. Posthæc fame tribus annis terram prementе, Dauid Deum consulens, audit immissam, eò quòd Saul cōtra iuramentum olim ab Israelitis præstitum, Gabaonitas occidisset ac voluisset delere. quare Dauid accitis Gabaonitis, ad illorum petitionem 7. filios Saulis crucifigit in monte iuxta Gabaa. ossaq; Saulis & Ionathæ vnà cum crucifixis sepelit. itaque placato Deo, pluit, cessatque fames.

7. Filij Saul suspenduntur.

2. Reg. 21. *1. Par. 20.* Dauide autem præliāte contra Philistæos, Abisai occidit Iesbibenob gigantem. Sobochai autem interfecit Saph fratrē eius. Adeodatus verò necauit Goliath fratrē alterius Goliath, quē occiderat Dauid. Ionathan interemit gigantem senos in manibus pedibusque habentem digitos, id est, simul 24.

4. fratres gigantes.

2. Reg. 22. *Psal. 17.* *Iosе. 7. at. 12.* *2. Reg. 23.* *Marc. 12.* Tandem Dauid liberatus ab omnibus inimicis suis, canticum gratiarum actionis Deo loquitur. & deinceps in altissima pace degēs, à Spiritu sancto illustratus varios metro componit Psalmos: in quibus per modum Diuinæ laudis plurima commemorat Dei mirabilia, multaque prophetat de Christo & eius Ecclesia, deque Iudæorum abiectione ac gentium electione.

Psalmi Dauid.

2. Reg. 24. *1. Par. 21.* Post hæc Dauid spiritu superbiæ incitatus, numerat vniuersum populum suum. quo facto, conscientia remordente, peccasse se corā Deo fatetur, veniamque precatur. tum Dei iussu à Gad propheta ipsi ex tribus pœnis, nēpe fame trienni, bello trimestri, & peste triduana, optio datur. ex quibus pestem eligit. qua in populum sæuiente à mane vsque ad sacrificium vespertinum, mortui sunt 70. milia virorum. tunc Dauid videns Angelum Domini in aëre extento gladio vt cæderet Ierusalē, mox cum senioribus indutus saccum, supplex se peccasse ac flagris dignum clamitat, populo itaque parcat: hortatuq; Gad in area Areuna ædificato altari, offert holocaustum Deo, atq; orat. & ecce ignis è cælo absumit hostiam, placatoque Deo cessat plaga.

Tres plagæ Dauidi oblatæ.

1. Par. 22. Tum Dauid intelligens eo in loco templū Deo ædificandum, præparat ad eius ædificationem auri talenta centum milia, argenti mille milia talenta, æs verò & ferrum absque pondere, ligna & lapides ac cætera quæque necessaria, variosque artifices. deinde præcipit Salomoni, vt illud ędificet, Deumque sedulò colat: hortaturque principes vt illi sint auxilio.

Præparatio materię templi.

3. Reg. 1. Cùm autem Dauid senio confectus operiretur vestibus, & non calefieret, datur ei Abisag puella pulcherrima, quæ in sinu eius dormiens, ipsum calefacit, virgo manens. Adonias verò senior filius Dauid auxilio Ioab & Abiathar inuitans fratres suos iuxta lapidem Zoeleth fontemq; Rogel ad conuiuium, immolatis victimis inter epulas se regem salutari facit, regnumq; occupat inscio patre. quod Bethsabee de consilio Nathā prophetæ Dauidi indicās, petit ab eo, prout sibi iurauerat, Salomonem constitui regem. qui mox præcepto Dauidis super mulā regis impositus & eductus in Gion, ibi à Sadoc sacerdote & Nathan vngitur in regem super Iudam & Israel, resonantibus tubis ac tibijs, populoque cum plausu acclamante, viuat rex Salomon. inde reductus in Ierusalem, collocatur super solium regis. quo audito Adonias, timens fugit in tabernaculum, tenetque cornu altaris: vnde iussu Salomonis auulsus, remittitur in domū suā.

Abisag Dauidem calefacit. *Adonias regnum occupat.* *Salomōrex vngitur.* *Psal. 71.*

Anno mundi 2929.

1. Par. 23. 24. 25. 26. 27. ANNO 40. regni sui, Dauid conuocans omnes sacerdotes & leuitas 38. millia, eos in 24. ordines sorte diuidit, vt per vices hebdomadatim à sabbato in sabbatum die nocteque manentes in templo in suo quique officio in sacrificijs alijsq; ministerijs Deo inseruirent. Ordinatque cantores, psaltes & citharœdos, qui Diuinos psalmos vocibus varijsque instrumentis musicis canerent. Designat & ianitores, qui templi portas obseruent; ac sacristas, qui thesauros & sacra vasa custodiant. Quin & exercitū suum in 12. turmas. i. cohortes distinguit, quarum quælibet 24. milia militum continebat, cuique suum ducem præficiens, vt suo quiq; mense regi ministrēt. Cuique etiam tribui principem attribuit, idoneosque passim officiarios constituit.

Cultus Dei ampliatio.

1. Par. 28. 29. Hinc Dauid vniuersos primates Israel conuocatos alloquēs, ait Salomonem Diuinitus ad regnum atque ædificationem templi esse electum. ipsumque & populum exhortatur,

vt Deo corde perfecto seruiant. dat Salomoni descriptionē templi sicut de manu Domini scriptum acceperat, ipsumque ad id perficiendum animat. in cuius ædificium principes spōtè offerunt auri talenta 5. milia, argenti talenta 10. milia, multumq; æris, ferri, & lapidum: quin & populus ingenti gaudio donaria offert. vnde Dauid lætus benedicit Domino, & orat pro Salomone ac populo.

Forma tēpli à Deo data.

1. Par. 29. Sequenti die sacrificijs Deo oblatis, Salomon secundò vngitur in regem, & Sadoc in pontificem, seditque Salomon in solio regni; cui principes dant fidem ad manum, lætique diem festum agunt, ac edunt & bibunt in lætitia.

2. Vnctio Salomonis.

3. Reg. 2. Paulò post Dauid moribundus, Salomoni iniungit vt Dei legem custodiat, Ioab ob cædem Abner & Amasę, & Semei ob maledicentiam puniat, Berzellai autem filios ad mēsam regiam retineat. & sic moritur annos natus 70. & sepelitur in monte Sion.

Mors Dauid.

Genebrar. 3146.

Anno mundi 2930.

SALOMON autem initio regni Adoniā intercessione Bethsabee petentem Abisag in vxorem, occidit. Abiathar summo sacerdotio priuat, & in eius locum Sadoc pontificem constituit. Ioab verò fugientem in tabernaculū, ad altare interficit, ac pro eo Banaiam principem exercitus ponit. Semei quoq;, quia contra præscriptum egressus est Ierusalem, occidit.

3. Reg. 2. Salomon regnat.

3. Reg. 2. 2. Par. 1. Hinc Salomon filiam Pharaonis regis Aegypti accipit in vxorē. Inde cum primatibus Israel profectus in Gabaon, ibi in tabernaculo Moysi super altare æneum mille hostias offert. vbi Deus nocte ipsa in somnis ei apparens, ait: Postula quod vis, & dabo tibi. tū rex petit sibi dari sapientiam, vt discretè iudicet populum suum. quam vnà cum diuitijs & gloria abundè supra omnes reges accipit. Reuersus in Ierusalem, oblatis & ibi coram arca victimis, conuiuium suis exhibet.

Salomō sapientiam impetrat. Sap. 9.

3. Reg. 3. Tunc duæ meretrices, quarū altera infantem suum in somno oppresserat, de infante viuo coram rege contendunt: quem cùm rex gladio vtrique diuidere vellet, matrem ex affectu pietatis dijudicans, dat ei puerum suum. vnde omnis Israel regis sapientiam miratur.

Iudicium Salomonis

3. Reg. 4. Salomon itaque cum suis principibus & præfectis regnum prudentissimè gubernat, ac longè latequè dominatur ab Aegypto vsque Euphraten, perfruēs secura perpetuaq; pace, ac magnifico apparatu ciborum & equorū. atque sapientia superans omnes suos coæuos & præcessores, locutus est tria milia parabolarum, & quinque milia carminum. quorū pars magna extat in tribus eius libris, quos sapientiales vocant. in quibus sapientiam præ omnibus alijs quęrendā & amplectendā; stultitiā verò detestandam vitandamque multis modis hortatur. singulis ferè sententijs quantum illa prosit, hæc verò obsit, explicans. aptoque id agit ordine. Nam in Prouerbijs, incipientes erudiens, inculcat eis Dei timorem, amorem, obedientiam, ac pios mores; fugienda autem consortia malorum, blanditias meretricum, & illecebras peccatorum. doctrinæ falsæ resistendum, suæ verò, vt sanæ, insistendum. In Ecclesiaste, vniuersa quæ sub Sole sunt, esse vana & trāsitoria curiosè expertus, proficientes docet fluxis his rebus hilariter, ceu in transitu, vtendum: ad vera autem & æterna bona contemplanda & adipiscenda fortiter enitendum instigat. In Cantico canticorum dulce canens epithalamium, per modum dialogi incomprehensibilem exprimit amorem Christi erga sponsam suam Ecclesiam; ac vicissim Ecclesiæ erga Christum sponsum: perfectam quamque animam mira gratia incitans ad suauissimos Christi amplexus.

Salomonis gloria. *Sapientia.* *Prouerbia.* *Ecclesiastes.* *Cantica.*

Ceterùm liber Sapientiæ à Philone Iudæo sacerdote Alexandrino ex sentētijs Salomonis compilatus ac concinnatus esse censetur. in quo theolatriam & sapientiam summopere commendans, idolatriam autē reprobans, Christi à Iudæis, & piorum quorumcunq; ab impijs passiones: atque rursum illorum subsecuturas in cælo fœlicitates, horum verò seras in inferno lamentationes euidenter describit.

Liber sapientiæ.

Edisserebat etiam Salomon naturas arborum, plantarum, & herbarum. Item animalium, pecorum, auium, & piscium. Nec non cursus stellarū, mutationes & vicissitudines temporum, vim ventorum, virtutes elementorum, & dispositionem orbis terrarum. quin & potestatem in dæmones ipsum exercuisse testatur Iosephus. veniebantque de cunctis regibus & populis ad audiendam sapientiam eius.

3. Reg. 4. Sap. 7. Philosophia Salomonis. *Iose. 8. ant. 2.*

Hinc Salomon mittens plus quàm 153. milia operariorum, ac impetrans multos artifices ab Hiram rege Tyri, plura ligna & lapides pro templi fabrica in Libano monte cędi, atque ratibus per mare in Ioppen, ac inde porrò terra Ierosolymam aduehi facit.

3. Reg. 5. 2. Par. 2. Ampliatio materiæ templi.

Genebrar. 3150.

Anno mundi 2933.

ANNO quarto regni sui mēse Aprili, cæpit Salomon ædificare Ierosolymæ in monte Moria ac area Ornæ templum Domini excellentissimum, intrinsecus circumquaque laminis aureis vestitum, varijs picturis ornatum, & stratum marmore preciosissimo, cum porticu, & ante eam 2. columnas æreas. Item altare holocausti æneum, mare æneum quod stabat super 12. boues fusiles. ac 10. conchas æneas. Item candelabrum aureum, & mensam propositionis, altare thymiamatis siue incensi aureum, duos Cherubim aureos, phialas centum aureas, atque innumerabilia vasa aurea ad templi ornatum & vsum pertinentia. quæ omnia septennio perficiens, consummauit ea regni sui anno vndecimo, mense Octobri.

3. Reg. 6. 7. 2. Par. 3. 4. Aedificatio templi.

Anno duodecimo, die octaua Septembris, conuocato vniuerso Israel, cepit ingenti solenni-

3. Reg. 8. 2. Par. 5.

Dedicatio templi.

lennitate celebrare dedicationem templi per dies 7. Decima autem Septembris, in festo expiationis, sacerdotes tollentes de Sion arcam (continentem 2. tabulas Moysi) & omnia vasa quæ dicauerat Dauid, inferũt in templum, & ponunt in sancto sanctorum sub alas Cherubim. Cumque rex & populus immolaret boum 22. milia, & ouium 120. milia, sacerdotes verò ac leuitæ voce varijsque instrumentis iubilarent Deo, ecce nubes & gloria Domini impleuit templum.

3. Reg. 8. 2. Par. 6. Oratio Salomonis.

Tunc Salomon coram multitudine ante altare flexis genibus, & expansis in cælũ manibus, benedicit Deo, quod promissionẽ Dauidi factam compleuerit: ipsumque orat, vt sanctificet domum istam, ac tam Iudæorum quàm gentilium pro quacunque re in ea, vel eò versus orantium, vota exaudiat, petitaque largiatur.

2. Par. 7.

Oratione regis finita, cunctis inspectantibus ignis descendit è cælo, & deuorat sacrificium, & Maiestas seu gloria Domini replet templum. quo viso omnes corruentes proni in terram, adorant, & laudant Dominum.

3. Reg. 8. 2. Par. 7. Scenopegia. Leuit. 23.

Decima quinta Septembris cæpit festum tabernaculorum, quod & ipsum celebrant diebus 7. Die autem octaua, quæ est 22. Septembris, faciũt collectam pro necessarijs templi, sicut lex præceperat. Dieq; sequenti dimissus populus, lætantes suã quisque domũ repetit.

3. Reg. 7. Regia Salomonis.

Hinc Salomon ædificat sibi palatium. Item aliud palatium filiæ Pharaonis vxori suæ. Sed & domum saltus, pro conseruandis armis, & aromatibus, ac recreandis animis. quę omnia perfecit 13. annis.

3. Reg. 9. 2. Par. 7. Locus sacrificij.

Sub hæc Dominus Salomoni secundò nocte apparens, ait: exaudiui orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificij, ibique orantium preces exaudiam. tu quoque si seruaueris præcepta mea, firmabo te semenq; tuum super regnum Israel in sempiternum: sin autem me derelicto colueritis deos alienos, proijciam templum hoc à facie mea, & euellam vos de terra hac, eritque Israel in exemplum & derisum cunctis populis. Exinde cessauit licentia sacrificandi Deo alibi quàm in templo Ierusalem, nisi Dei speciali dispensatione.

3. Reg. 9. 2. Par. 8.

Expletis autem, in annis 20. ædificijs, Salomon dat Hiram regi in remunerationem 20. oppida in Galilæa: & plures ædificat ciuitates, & reliquos gentiũ facit sibi tributarios. mittẽsque de Asiongaber classem in Ophir, plurimum auri inde recipit.

3. Reg. 10. 2. Par. 9. Regina Saba.

Regina autem Saba, audita fama Salomonis, venit à finibus terræ multo cum comitatu Ierosolymam vt audiret sapientiam eius, & tentaret eum in ænigmatibus. itaque audit, videt, admiratur ipsius sapiẽtiam, structuram templi & aulæ, holocausta, cibos mensæ eius, ordinem & vestes ministrantium. multa dat ei munera, aurum, aromata, gemmas; sed multò plura ab eo accipit. reuertiturque in terrã suam.

3. Reg. 10. 2. Par. 9.

Salomon autem accipiens multum tributum, variaque dona regum & gentium, ac quotannis ex Ophir & Tharsis, id est, per mare Tharsicum, ingentẽ vim auri & argenti, nec non gemmas preciosas, ebur, simias & pauos, facit 200. scuta aurea equitum, & 300. peltas aureas peditum: sed & magnificum solium eburneum auro vestitum, vbi sedebat ad iudicandum, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum extremitatibus impositi erant 12. leones. omniaque vasa eius erant aurea, argentũ enim ipsius tempore nihili reputabatur, cuius tanta erat abũdantia in Ierusalem, quantà & lapidum. magnificatusque est Salomon super omnes reges terræ, & desiderabat vniuersa terra videre vultum eius, & audire sapiẽtiam eius, preciosissima ei deferentes munera.

Thronus Salomonis

3. Reg. 11. 4. Reg. 23.

Post hæc Salomon adamat accipitque mulieres alienigenas multas, erantque ei vxores, quasi reginæ, septingentæ, & concubinæ, trecentæ, per quas in senectute sua seductus, adorat ipsarum idola, ijsque phanum ædificat in monte Offensionis. quapropter iratus Dominus, ait illi; Scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo: tribum vnam dabo filio tuo propter Dauid seruum meum, & Ierusalem quam elegi. suscitatq; ei Dominus 3. aduersarios, Adad Idumæum, Razon Syrum, & Ieroboam Ephratæum seruum eius. cui egresso de Ierusalem occurrens Ahias Silonites propheta, scindit palliũ suum nouũ in 12. partes, quarum 10. dans Ieroboamo, denunciat Salomonis regnum diuidendum; ipsumque regnaturum super 10. tribus Israel: itaque si Dei mandatis obediat, fore vt in regno stabiliatur. moritur deinde Salomon, cùm regnasset annis 40.

Salomonis idolatria.

Mors Salomonis.

Anno mundi 2970.

Genebr. 3186. 3. Reg. 12. 2. Par. 10. Scissio regni.

ROBOAM autem filius Salomonis abit in Sichem, vbi omnis Israel conuenerat vt constituerent eum regem. quibus petentibus vt graue iugum tributi ipsis à Salomone impositum, leuet paululum, sic se ei seruituros; Roboam super hoc audito, sed spreto sano consilio senum, & iuuenum consilium secutus, respondet, se grauius ipsos pressurum. propter quod decem tribus Israel relinquũt eum, & constituunt Ieroboam sibi in regem, regnauit annis 22.

3. Reg. 14.

Atque hinc iam scinduntur tribus duodecim, quarum vna pars, quã obtinuit Roboã, appellatur Iudæ, vel Ierusalem, vel duarum tribuum, vel Dauid: Altera Ephraim, vel Samariæ, vel communi nomine Israel appellabatur, quòd plures tribus, decem videlicet, cõtineret. quæ omnes sequebantur Ieroboã.

3. Reg. 12. 2. Par. 11.

Porrò Roboam fugit Ierosolymam, vbi sola tribu Iuda ipsi adhærente, ac tribu Beniamin, quoties opus erat, fideliter Iudam adiuuante, regnat annis 17. mox congregans 180. milia bellatorum, dum reliquas tribus ad obediendum sibi compellere parat, à Domino per Semeiam prophetam præliari vetatur, eò quòd Dei voluntate ab eo discesserint.

Roboam præliari vetatur.

3. Reg. 12.

Ieroboam verò rex Israel habitãs in Sichem, veritus ne si populus suus pro solenni more festa celebrandi ac sacrificãdi gratia frequentaret

taret Ierosolymam, reuertatur ad domum Dauid, facit duos vitulos aureos, quorum vnum in Bethel, alterum in Dan ponit, ac tanquam deos, ab Israelitis adorari præcipit, constituitque vtrobique phanum, altare, & sacerdotes quoslibet è populo, festumque dedicationis celebrandum die 15. Octobris.

Cultus vitulorũ aureorum.

3. Reg. 13. Quo die cùm Ieroboam ipse in Bethel stãs ante altare thus adoleret vitulo, eò ex Ierosolyma missus à Deo Addo propheta de Iuda, exclamat ad altare: Ecce filiꝰ nascetur domui Dauid, nomine Iosias, & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succẽdunt, & ossa hominum super te comburet. in cuius signum mox altare scinditur, & regis, prophetam apprehendere iubentis, extensa manus arescit: quæ statim orante propheta sanitati restituitur. Reuertens autẽ propheta, eò quòd à pseudopropheta deceptus contra Dei interdictum ibi comedisset, Dei nutu in via à leone occiditur, occisum tamen leo custodit, donec à pseudopropheta sepeliretur. Ieroboam verò suam augens impietatẽ, eijcit sacerdotes & leuitas Domini, aras in collibus excelsis extruit, lucos facit, & pecunijs acceptis omnes qui vellent è plebe constituit sacerdotes excelsorum & dæmoniorũ in vitulis & idolis responsa dantium.

Natiuitas Iosiæ prædicitur.

Peccatum Ieroboam.

2. Par. 11. Roboam autem sacerdotes & leuitas à Ieroboam eiectos, cæterosque Dei cultores ex cunctis tribubus Israel ad ipsum cõfugientes, suscipit; ac piè bene beateque viuit annis tribus. Quarto autem multiplicat sibi vxores, quas habuit 18. cõcubinas 60. filios 28. & filias 60. relinquit Dominum, ædificat & ipse cum populo in excelsis aras, & statuas, ac lucos, in quibus scortantur, faciuntq; abominationes gẽtium. Ob quæ anno quinto venit Sesac rex Aegypti cum exercitu numerosissimo, & captis ciuitatibus Iuda, obsidet Ierusalem. tunc Dominus per Semeiam prophetam ait regi & principibus obsessis; vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Sesac. respondent; Iustus est Dominus. tũ Dominus Semeiæ: quia humiliati sunt, nõ disperdam eos penitus per Sesac, verumtamen seruient ei, vt sciant distãtiam seruitutis meæ, & seruitutis regni terrarum. ingressus ergo Sesac diripit thesauros tẽpli, domusque regiæ, & recedit. scuta quoque aurea, quæ fecerat Salomon, secũ tulit in Aegyptum. pro quibus Roboam fecit ænea.

3. Reg. 14. 2. Par. 12. Idolatria Iuda.

Spoliatio Ierusalem.

3. Reg. 14. Post hæc Ieroboam, filio suo ægrotante, mittit vxorem suam in Silo ad Ahiam prophetam iam præ senio cæcutientem, vt eum cõsulat quid euenturũ sit puero: cui Ahias prędicit propter peccata Ieroboam, filium eius moriturum, & domum Ieroboam penitus delendam, ac Israelem euellendum de terra ista, atque dispergendum trans flumen Euphraten. reuertente itaque illa domum in Thersa, puer moritur.

Prophetia Ahiæ.

Genebrar. 3203. & sic in seq.

Anno mundi 2987.

3. Reg. 15. 2. Par. 13. ABIA filius Roboã, paternę impietatis æmulus, regnat super Iudã annos 3. hic cũ 40. milibus armatorum pugnaturus contra Ieroboam habentem 80. millia, dehortatur exercitũ Ieroboam à bello contra se, eò quòd Deum haberet ducem, quem illi abiecerant. at dum hæc loqueretur, Ieroboã missis à tergo insidijs, ignorantes circumquaque cingit. tum Iuda clamante ad Dominum, & sacerdotibus tubis clangentibus, perterret Dominus Israelitas, fugiuntque, quorum percutit Abia 50. millia, ac diuersas capit ciuitates, paternæque impietatis æmulus, accipiens vxores 14. procreat 22. filios & 16. filias.

Deus terret Israelitas.

Genebrar. 3206.

Anno mundi 2990.

3. Reg. 15. 2. Par. 14. 15. ASA Abiæ filius, 3. rex Iuda, regnat annis 41. fecit rectum, sicut Dauid. vniuersas idolorũ statuas, aras, phana & excelsa destruit ac confringit, lucos succindit, scorta mascula, effæminatosq; aufert, amouet matrem suam à cultu Priapi, cui illa simulachrum lucumque consecrauerat, eique princeps præerat, Priapi specum ac lucum subuertit, eiusq; simulachrum turpissimum confringit, conterit, & comburit in torrente Cedron: præcipit Iudæ, vt seruirent Domino, ideoque in pace regnans, vrbes Iuda ædificat ac munit, habens exercitum paratum in tempus opportunum, de Iuda, 300. milia bellatorum: de Beniamin verò 280. millia.

Asa idola aufert.

Anno mundi 2991.

3. Reg. 15. ANNO eius 2. Nadab filius Ieroboæ impiè regnat super Israel biennio. quẽ Baasa occidit, omnemque domum Ieroboæ delet, regnatque impius post impium in Thersa super Israel annis 24. ambulans in peccatis Ieroboam.

Deletio domus Ieroboæ.

Anno mundi 3004.

2. Par. 14. ANNO 15. venit contra Iudam Zara Aethiops cum exercitu decies centum millium, curribusque trecentis. cui Asa progressus obuiam iuxta Maresa, acie ad bellum instructa, inuocat Dominum. tũ Domino Aethiopes cædente, atque Asa cum suis fugientes persequente, Aethiopes omnes contriti sunt.

Aethiopes Diuinitus debellantur.

2. Par. 15. Reuertentibus cum præda Ierosolymam, egressus in occursum Azarias propheta, ait victoriam à Deo datam, eò quòd legitima eius seruassent. itaque mactè procedant. prophetatque Israelem futurum multo tẽpore absque Deo vero, & absque sacerdote, doctore, & absque lege, in multa angustia. tandemque reuersurũ ad Dominum. cuius verbis confortatus Asa, reliquias idolorum de omni Iuda & Beniamin affert, conuocatoque vniuerso populo Ierosolymam mense Maio, immolat Domino de præda boues septingentos, & oues 7. millia, fædus populi cum Deo renouat, iurantque omnes voce magna & in iubilo se Deo toto corde seruituros. vnde Deus præstat eis requiem per circuitum.

Prophetia Azariæ.

Renouatio fœderis.

Anno mundi 3015.

3. Reg. 15. 2. Par. 16. ANNO 26. ascendit Baasa rex Israel in Iudam, & ædificat Rama, vt inde Iudæos infestaret. sed Asa missis thesauris templi & regiæ, vo-

giæ, vocat Benadad regem Syriç in auxilium. quo ciuitates Israël vastante, Baasa, relicta Rama, reuertitur in Thersa. Tunc Anani propheta Asam increpat, quòd relicta in Deum fiducia, cuius auxilium expertus erat in debellatione AEthiopum, quæsisset adiutorium gentium. dicens ob id bella deinceps aduersus ipsum consurrectura. iratus Asa, prophetam conijcit in neruum; & propterea pedes ipse postea doluit.

Incarceratio Anani.

Tunc & Iehu propheta filius Anani, missus à Deo ad Baasa regem Israël, nunciat ei propter ipsius idololatriam & scelera totam progeniem eius euertendam. ideoq; propheta à rege occiditur.

3. Reg. 16. Occisio Iehu.

3. Reg. 16. Eodem anno 26. mortuo Baasa, regnat impius Hela filius eius. quem post biennium in Thersa epulantem & ebrium occidit Zamri seruus eius, & regnans diebus 7. interficit omnem domum cognationemq; Baasa: deinde ab Amri obsessus in Thersa, seipsum cum domo regia comburit. Cui succedens Amri, regnat annos 12. sex in Thersa, & 6. in Samaria, quam extruxit in sedem regni Israel, præcessoribus suis sceleratior fuit. Anno 30. cœperunt contra Asam bella consurgere.

Deletio domus Baasa. 2. Par. 15.

Anno mundi 3028.

3. Reg. 16. ANNO 38. cœpit regnare Achab filius Amri, cum quo regnat biēnio, deinde adhuc annis 22. omnium regum præcessorum scelestissimus. ducit vxorem Iezabel filiam regis Sidônis & Tyri, à qua incitatus præter vitulos aureos etiā Baal Deo Tyriorum in Samaria templum & aram ædificat, lucum plantat, sacerdotes ac falsos prophetas constituit, eūq; colit & adorat. altaria aūt Domini in excelsis destruit, prophetas ac sacerdotes eius occidit.

Achab regum pessimus.

3. Reg. 18. quo tempore Abdias dispensator domus Achab, ab infantia timens Deum, centum prophetas Domini abscondit in duabus speluncis, & pauit eos pane & aqua. ideoque postea consecutus à Deo donum prophetiæ, prophetauit de vastatione Edom, & saluatione Iuda futura in monte Sion.

Prophetia Abdiæ. Abd. 1.

3. Reg. 16. Tempore Achab, Ahiel reædificat Iericho, in cuius fundatione obijt primogenitus eius, & deinceps alij filij eius, vltimus autem in appensione portarum, iuxta maledictionem Iosue.

AEdificatio Iericho.

Anno mundi 3029.

3. Reg. 15. 2. Par. 16. ANNO 39. cœpit Asa senex egrotare dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum: sed magis in medicorum arte confisus est. biennio pòst defunctum, combusserunt ambitione nimia. cui succedit Iosaphat filius eius.

Mors Asa.

3. Reg. 17. Luc. 4. Iacob. 5. Elias autem Thesbites propheta zelo iustitiæ propter idololatriam Achab orat Deum vt non plueret super terram, suaq; oratione claudens cælum, dicit regi Achab, nec rorem nec pluuiam annis his descensuram, nisi iuxta verbum suum-quo dicto, iussu Dei secedēs ad torrentem Carith, Diuina prouidentia ibi pascitur à coruis, mane & vespere ei panem & carnes adferentibus, bibitq; de torrente. quo ob inopiam pluuiæ exiccato, præcepto Dei abit in Sareptam Sidônis, vbi à vidua paupercula recipitur & pascitur: cuius hydria farinæ non deficit, & lecythus olei nō minuitur. eiusdemque viduæ filium paulò pòst mortuum, Elias oratione sua resuscitat. qui Ionas postea propheta fuisse affirmatur.

Elias pascitur à coruis.

Anno siccitatis tertio & semis exacto, famè vehementi omnem terram premente, Elias Dei iussu occurrens primò Abdiæ dispensatori, deinde regi Achab herbam iumentis quærēti, exprobrat ob ipsius idololatriam Israelem affligi; iubet congregari ad se in monte Carmeli vniuersum Israel, & prophetas Baal 450. prophetasque luci 400. commensales Iezabel. vbi cùm acciti à rege conuenissent, Elias arguit populum Israel, quod in vtramq; partem claudicantes, Deo & Baal seruirēt. ac pponit, vt ipse & prophetæ Baal, vterq; bouē suo Deo sacrificaret, igne non supposito, & cuius hostia igne cælesti absumeretur, illius Deus coleretur. placuit propositio. prophetę Baal primi offerentes, à mane vsque ad meridiem Baal frustra inclamant, circum altare saltant, cultrisq; se incidunt, ita vt perfunderentur sanguine. à meridie Elias cæsum bouē altari à se, ex 12. lapidibus, ædificato, lignisque imponit, ac ter aqua perfundit, inde orat Deum, vt ostendat populo se verum esse Deum. tum ignis de cælo decidens, holocaustum penitùs consumit. quo viso populus, procidens, confitetur Dominum esse Deum. moxque Elia iubente omnes 850. prophetas Baal apprehendunt, deductosque ad torrentem Cison occidunt. deinde Elias iubet regem abire ad cibum sumendum, ipse verò conscenso Carmeli vertice, pronus orans, pluuiam à Deo impetrat, velociq; cursu regem prosecutus, cum eo ingreditur Iezrael.

3. Reg. 18. Luc. 4. Iacob. 5.

Elias suū Deum signo cælesti probat.

Hinc fugiens Iezabelem, volentem ipsum occidere ob occisos prophetas Baal, abit in Bersabee Iuda, inde pergit in desertum iter diei, vbi cùm lassus famelicusq; sedens oraret Deum vt moreretur, obdormit sub iunipero. excitatus autem ab Angelo, eius hortatu panem & aquam diuinitus missa, comedit & bibit, & in fortitudine cibi illi⁹ ambulat 40. diebus & 40. noctibus vsque ad montem Dei Oreb. ibique in spelunca percontanti Deo conquerens Israëlem dereliquisse pactum Domini, altaria Dei esse destructa, & prophetas occisos, se solum relictum quæri ad necem: audit à Deo, adhuc septem milia virorum esse relicta in Israel, qui non curuauerunt genua coram Baal; iubeturque reuerti, & in vltionem ac punitionem idololatriæ vngere Azaëlem in regem Syriæ, & Iehu in regē Israel, & Elisæum in prophetam pro se. Reuertens ergo, reperit Elisæum in Abelmeula arātem, & imponit pallium suum super eum: qui statim valedictis parentibus, deinceps sequitur Eliam, eique ministrat.

3. Reg. 19. Fuga Eliæ.

Ieiunium Eliæ.

Vocatio Elisæi.

Genebrar. 3247.

Anno mundi 3031.

3. Reg. 22. 2. Par. 17. 20. Iosaphat.

IOSAPHAT autem 7. rex Iuda, regnat annis 25. fecit rectum vt Asa, & Dauid, aufert excelsa consecrata dæmonijs: sed non etiam illa, in quibus populus thus adolebat, & sacrificabat Deo, quæ auferri debuerant post dedicationem templi. aufert & lucos, & reliquias effœminatorum, ideoq; in pace regnat, diuitijs potens & armis.

2. Par. 17. Iuda docetur legem Dei.

Anno tertio, mittit principes, Leuitas, & sacerdotes cum libro legis, vt in vniuersis ciuitatibus Iuda docerent populum timere Deũ. vnde factum est vt omnia regna terrarum in gyro eum timerent & honorarent.

3. Reg. 20.

Anno 16. Benadad rex Syriæ cum 32. regibus & innumerabili exercitu obsidet Samariam. desperatis rebus propheta quidam Achab cõsolans, promittit Deum daturum victoriam per pedissequos principum Israel. quorũ mox 232. egressi, mirabiliter hostes cædunt fugantque. Parta victoria, Propheta præmonet regẽ Achab Syros sequenti anno redituros. *Syri à pueris cæsi.*

3. Reg. 20.

Anno itaq; proximo Syri redeunt, Achab, rursus per Prophetam de victoria assecuratus, occidit ex eis in campestribus Aphec centum millia, residui, ad 27. millia, fugientes in Aphec, & ipsi ruina muri conteruntur, Benadad ab Achab misericordiam petens, viuus dimittitur. propter quod Michæas propheta, Dei iussu à socio suo vulneratus, reuertenti Achab occurrens, ait: quia dimisisti virũ dignum morte, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius. ideoq; Michæam ab Achab incarceratũ testatur Iosephus. *Syri rursus cæsi.* *8. Anti. 14.*

3. Reg. 22. 3. Reg. 21.

Eodem anno constituit Achab vnum è 72. filijs regnare secum Ochoziam regẽ impijssimum. Post hæc Achab postulat vineam Naboth, quæ in Iezraêl palatio suo erat cõtigua. quam cùm ille denegaret, eò quòd patrũ suorum esset hæreditas, rege ob id contristato, iussu Iezabel, Naboth coram iudicibus Iezrael à 2. falsis testibus accusatus blasphemiæ, extra ciuitatem lapidatur. Ob quod ipsi Achab ad possidendam vineam properanti Dei iussu occurrens Elias, ait illi: in loco in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lingent etiam sanguinem tuum, ibidemq; canes comedent Iezabelem: addens vniuersam progeniẽ ipsorum excidendam. quo audito Achab scissis vestibus sacco se operit, ieiunat, corã Deo se humiliat: vnde Deus indicat Eliæ differendum supplicium vsque post mortem eius. *Lapidatio Naboth.* *Prophetia Eliæ.*

4. Reg. 3.

Anno 18. cœpit regnare super Israel & Ioram frater Ochoziæ.

3. Reg. 22. 2. Par. 18.

Anno 20. Iosaphat inuisens Samariæ regem Achab, requiritur vt cum ipso ascendat ad recipiendum à Syris Ramothgalaad. Iosaphat verò censet consulendum super hoc verbum Domini. acciti ergo ab Achab 400. pseudoprophetæ, vno ore respondent eundum in bellum, fore vt Ramoth capiatur. Michæas autem vnicus Dei propheta, quem odiebat Achab, eò quòd infausta illi prophetaret, ad petitionem Iosaphat adductus, vtq; vera loquatur ab Achab adiuratus, ait: Achab in prælio occidendum, & populum dispergendum. asserens pseudoprophetas spiritu mendaci decipere regem Achab. quam ob causam à Sedechia pseudopropheta percutitur in maxillam, iussuq; Achab reducitur in carcerem, arido pane & aqua sustentandus, donec rex reuertatur in pace. Ascendũt itaq; in Ramothgalaad, vbi Iosaphat circũdatus à Syris, clamans ad Dominũ, liberatur. Achab ictu sagittæ vulneratus, moritur, ac relatus in Samariam, sepelitur: cumque currus eius cruore fœdatus ablueretur in piscina iuxta Iezrael, lingunt canes sanguinem eius. cui succedens Ochozias filius eius, impiè regnat annis 2. patri suo Achab & Ieroboam in impietate simillimus. cultor & ipse Baal ac vitulorum. *Prophetia Michææ.* *Mors Achab.*

Iosaphat autem reuertens Ierosolymam, increpatur à Iehu propheta quòd impio Achab præstiterit auxilium: ideoq; ipsum Dei iram promeruisse, sed ob bona ipsius opera liberatum. Rursumq; circumiens ditionem suam, reuocat populum ad cultum Dei: constituitq; oppidatim iudices, præcipiens eis vt discretè iusteq; iudicent, tanquam rationem Deo reddituri. *2. Par. 19.* *Iuda reuocatur ad Deum.*

Post hæc Moabitis, Ammonitis, ac Idumæis, congregatis in Engaddi contra Iosaphat, ipse perterritus prædicato iejunio cum vniuerso populo suo in templo supplex implorat auxilium Dei. tum Iaziel propheta spiritu Domini incitatus, in medio cœtus exclamat: O Iuda & Ierusalem, nolite timere, cras egredimini cõtra eos, & Dominus erit vobiscum: confidenter state, & videbitis auxilium Domini. Ita factum est: nam Iudæis in valle benedictionis laudem Deo canentibus, hostes in semetipsos versi, mutuis se vulneribus conficiunt. quorum spolijs Iudæi per triduũ direptis, cum gaudio & iubilo reuersi Ierosolymam, in templo Deo gratias agunt. *2. Para. 20.* *Moab, Ammõ & Seir, se mutuo occidunt.*

Anno 21. Iosaphat & Ochozias faciunt naues in Asiongaber, quæ nauigarent in Ophir pro auro. at Eliezer propheta nunciat regi Iosaphat naues Diuinitus tempestate confractas esse, eò quòd cum impio Ochozia societatem inijsset. vnde noluit ei secundò associari. *3. Reg. 22.* *2. Par. 20.* *Fractio nauium.*

Anno 22. Ochozias lapsus Samariæ per cancellos cœnaculi sui, ægrotans mittit nuncios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, vtrum viuere queat de infirmitate sua. quibus iussu Angeli occurens Elias pilosus, zonaque pellicea accinctus, per eos regem increpat, ideoque moriturum prædicit. ad quem capiẽdum rex mittit vicissim tres principes quinquagenarios, quorum duo cũ suis militibus ad verbum Eliæ igne cœlesti consumuntur, tertius autem sua modestia seruatur. cum quo hortatu Angeli Elias descendens ad Ochoziam, ipsum, ob missos nuncios, moriturum nunciat. quo mortuo, regnat Ioram frater eius annis 12. impius. *4. Reg. 1.* *Zelus Eliæ.* *Elias centũ viros perdit.*

Elias autem cum Elisæo indiuiduo suo comite it de Galgalis in Bethel, inde in Iericho, deinde *4. Reg. 2.*

deinde Iordanis aquas ictu pallij sui diuidens, per siccum transit. Elisæus petit sibi dari spiritum Eliæ duplicem. cumq; simul pergerent colloquentes, ecce Elisæo vidente Elias à Deo curru igneo & equis igneis rapitur in cælum aëreum, ac vehitur in paradisum terrestrem.

Raptus Eliæ.

Elisæus verò accepto Eliæ pallio & duplici eius spiritu, reuertens rursum pallio eius Iordanis aquas diuidit ac transit. habitans in Iericho, ad petitionem ciuium, aquas Iericho mortiferas, immisso in eas sale, salubres reddit. Inde ascendens in Bethel, à pueris propter caluitiem irridetur: quorum 42. ab eo maledicti, ab vrsis lacerantur. hinc abit in montem Carmeli. inde reuertitur in Samariam.

Miracula Elisæi.

4. Reg. 3. Porrò Ioram rex Israël, amouet statuam Baal: sed permanet in cultu vitulorum. assumpto Iosaphat, & rege Edom, simul pergunt tres reges per desertum Idumææ contra regem Moab solita tributa Israëli soluere recusantem. cumq; in deserto deesset exercitibus aqua, Iosaphat requirit prophetam Domini. in cuius gratiam Elisæus psalte canente prophetans, promittit eis aquam sine pluuia: insuper & de Moabitis victoriam. Itaque manè Diuinitus aquam per viam Edom adfluentem accipiunt. quarum rubore deceptos sibiq; occurrentes Moabitas vincunt, terram eorum vastant, regemq; in vrbe obsident. qui desperans, filium suum primogenitum offert holocaustum super murum. quo viso Israelitæ, reuertuntur in terram suam.

Impetratio aquæ.

4. Reg. 4. Ioseph. 9. antiq. 8. Post hæc Elisæus viduæ pauperculæ, vxori Abdiæ prophetæ iam defuncti, ære alieno grauatæ, oleum in vasis multiplicat: quo diuendito illa satisfaciat creditori, & de residuo cum filijs viuat.

Multiplicatio olei.

4. Reg. 4. Cùm autem sæpe iter haberet per Sunam ciuitatem, inibi à muliere diuite hospitio suscipitur & alitur: cui sterili pro ministerio filium à Deo impetrat. quem postea mortuum, ab ipsa de monte Carmeli adductus, cùm Giezi præmissus cum baculo suo suscitare non valeret, ipse sua oratione & incubitu suscitat.

Sunamitis.

4. Reg. 4. Reuersus in Galgala, tempore famis pulmentum filiorum prophetarum amarum, iniecta farina dulcescere facit. quin & 20. panibus hordeaceis centum viros famelicos ita satiat, vt superesset.

Auctio panum.

4. Reg. 5. Luc. 4. Naaman autem princeps militiæ regis Syriæ leprosus, monitu ancillæ suæ Israelitidis, cum magnis muneribus venit Samariam ad Elisæum vt curaretur à lepra, à quo iubetur vt septies lauet se in Iordane. quod primò contemnit, at famulorum consilio descendit, lauat, mundatur. reuersus ad Elisæum, confitetur Deum Israel, eumque colere statuit: Elisæo munera offert, sed Elisæus ea accipere renuit. Digressum verò per miliare Naaman consecutus Giezi Elisæi famulus, conficto mendacio argentum & vestes ab eo accipit: ob quod ab Elisæo reprehensus, lepra percutitur, quæ ipsi ac posteritati eius perpetuò adhæret.

Naaman à lepra purgatur.

4. Reg. 6. Hinc Elisæus ferrum securis filij prophetarum in Iordane submersum, proiecto in aquam ligno, supernatare facit.

Ferrum natat.

4. Reg. 6. Deinde indicat sæpe regi Israel secreta & insidias regis Syriæ: quapropter ab exercitu Syrorum in Dothaim, vt caperetur, circundatus, ipse Deo fidens ministro suo timenti oculos aperit, cælestemque circum se exercitum videre facit. deinde Syros omnes cæcitate percutit, obcæcatos ducit in Samariam ad regem Israël: vbi remota cæcitate cibo potuq; refectos remittit in Syriam.

Syri excæcantur.

4. Reg. 6. 7. Post hęc Benadad rege Syriæ obsidente Samariam, tanta in vrbe fames fuit, vt venderetur caput asini 80. argenteis, & quarta pars cabi stercoris columbarum 5. argenteis, vtq; matres filios suos coquerent & comederēt. quāobrem rex Israel mandat Elisæū occidi: mox mandati pœnitens, agnoscit coram Elisæo iustè à Deo tantam afflictionem immissam. tunc Elisæus prædicit regi, magnam in crastino futuram Samariæ frumenti abundātiam: quod dux quidam regius negans posse fieri, audit ab Elisæo; videbis, sed inde non comedes. Nocte Syri Diuinitus sonitu armatorum, curruū, equorumq; aduentantium terrefacti, festinãter relictis omnibus fugitant. quorum fugam mane 4. leprosi vrgente fame ad castra hostium progressi, annūciant Samaritis, qui turmatim egredientes, castra Syrorum diripiunt. atq; ita ingens victualium copia inuecta. dux autem ille Elisei verbo incredulus, in porta Samariæ à turba conculcatus obijt.

Fames in Samaria.

4. Reg. 7. Syri à Deo fugantur.

4. Reg. 8. Elisæus autem prædicit mulieri Sunamitidi hospiti suæ famem septem annis futuram, quæ ipsius consilio peregrinatur in terra Philistijm septēnio. deinde reuersa, intercessione Giezi narrantis regi miracula per Elisæum facta, ob filium suum ab eo suscitatum, suā domum, & agros cum fructibus recipit.

Sunamitis.

4. Reg. 8. Post hæc Elisæus it Damascum, vbi Azaeli percontanti an Benadad rex Syriæ ægrotans, reualesceret: respondet, eum naturaliter adhuc viuere posse, attamē morte violenta moriturum, ipsumque Azaëlem pro eo regnaturum. cui prædicit quanta mala facturus esset Israelitis. Itaq; reuersus Azael ad regem, eum sanandum esse nunciat: quem tamen postridie stragulo suffocat, regnatq; pro eo.

Mors Benadad.

Azael rex Syriæ.

Anno mundi 3056.

Genebrar. 3272.

4. Reg. 8. 2. Par. 21. DEFVNCTO Iosaphat, Ioram filius eius regnat super Iudam annis 8. qui occidit omnes fratres suos & quosdam principes, inductus ab Athalia vxore sua filia Achab derelinquit Dominum, & ambulat in vijs Achab, fabricatur idôla & excelsa, eaque populum adorare compellit: vnde Edom siue Idumæa & Lobna recedunt à Iuda. allatæ sunt ei literæ ab Elia propheta ex paradiso transmissæ, hæc continentes: propter idolatriam & fratricidium ipsius regnum ac domum diripiendum: ipsumque pessima

Impietas Ioram.

Epistola Eliæ.

 ægri-

ægritudine periturum. Suſcitati ergo à Deo Philiſtæi & Arabes, terram Iuda vaſtant, omnem ſubſtantiam regis diripiunt, vxores auferunt, filios eius occidunt, excepto Ioachaz minimo natu, ipſeq; rex percuſſus à Domino alui fluxu incurabili biennio cruciatur, & inteſtinis paulatim effluentibus, interit, ac ſine exequijs ſepelitur.

Punitio Ioram.

Anno mundi 3064.

4. Reg. 8. 2. Par. 22. Ochozias.

OCHOZIAS, qui & Ioachaz, filius Iorã, 9. rex Iuda regnat anno vno. Athaliæ, matris ſuæ impulſu ambulat in vijs Achab; abit cum Ioram rege Iſraël ad expugnandam Ramothgalaad: vulneratum ibi Ioram à Syris ac reuerſum vt curaretur, in Iezraël inuiſit.

4. Reg. 9. 2. Par. 22.

Interea Iehu iuſſu Eliſæi ab ipſius diſcipulo in Ramothgalaad vnctus in regem Iſraël, iuſſusq; delere domum Achab domini ſui, & vlciſci ſanguinem prophetarum & ſeruorũ Dei de manu Iezabel, venit cum exercitu in Iezraël, ac regem vtrumq; in ſuburbio ſibi occurrentem, interficit; Ioram quidem in loco, cuius cadauer proijci iubet in agro Naboth: Ochoziam verò in fuga, quem Ieroſolymis ſepeliri permittit, eò quòd eſſet nepos pij Ioſaphat. Ingrediens autem portam Iezrael Iezabelem ornantẽ caput ſuum è feneſtra præcipitari mandat: quę lapſa humi ab equis conculcatur, & à canibus oſſetenus comeditur.

Deletio domus Achab.

4. Reg. 10. 2. Par. 22.

Hinc Iehu miſſis literis ad primates Samariæ, 70. filios Achab necari, eorumq; capita ſibi in Iezrael tranſmitti facit. Inde pergens in Samariam, obuios ſibi 42. principes Iuda, filios fratrum Ochoziæ, in via iugulat. Dein obuium habens Ionadab filium Rechab, (à quo Rechabitæ originem habent) eum, data dextra, ſibi in ſocium aſſumit. ac cum eo ingreſſus Samariam, totam deinceps domum, progeniem, ac ſtirpem Achab delet & extirpat radicitus. Deinde omnes ſacerdotes, prophetas, & cultores Baal callidè ſimulato ſacrificio ex vniuerſo Iſraël conuocat in templum Baal, ac inibi ad vnum omnes trucidat, ſtatuas Baal comburit comminuitq;, templũ eius deſtruit, & ex eo facit latrinas publicas. Ob quæ à Domino Deo laudatus, promiſſionem accipit, ſuos filios regnaturos ſup Iſrael vſq; ad quartam generationem. ipſe autem regnat in Samaria annis 28. attamen quia à peccatis Ieroboam non receſſit, ſed vitulos aureos adorare populum permiſit: ideo Iſrael vehementer ab Azael rege Syriæ affligitur.

4. Reg. 10. Abolitio cultus Baal.

Anno mundi 3065.

Genebrar. 3281. 4. Reg. 11. 2. Par. 22. Semen Dauid necatur.

ATHALIA verò mater Ochoziæ, vidẽs occubuiſſe filium ſuum, occidit omne ſemen regium Dauidis, regnumq; Iuda ſibi vſurpans, impiè regnat annis 6. ſpoliat templum Domini vaſis: ijsq; ornat phanum Baal. induſtria tamen Ioſabet ſororis Ochoziæ, vxoris Ioiadæ Pontificis, furtim ſubtractus internecioni infans Ioas filius Ochoziæ aniculus, clã nutritur in templo Domini ſex annis.

2. Par. 24.

Anno mundi 3071.

Genebrar. 3287.

ANNO autem ſeptimo, Ioiada pontifex aſſenſu auxilioque principum ac leuitarum coronat, vngit, ſalutatq; in templo Ioas (qui & Simeon) puerum 7. annorum, in regẽ Iuda. Athaliam ſuperuenientem occidit, pãgit fœdus inter Deum, & regem, & populum: templum Baal dirui, altaria & ſimulacra illius confringi, ſacerdotem eius interfici curat: cultum verò Dei reſtituit.

4. Reg. 11. 2. Par. 23. Ioas fit rex Iuda.

Porrò Ioas regnat annis 40. facit rectum quàm diu viuit Ioiada pontifex, qui eum docebat, cuius conſilio accipit 2. vxores, ẽ quibus gignit filios & filias. Poſt quæ iubet ſacerdotes colligere pecuniam ab omni populo ad inſtauranda ſarta tecta templi: quod cùm illi negligentius agerent rex ipſe cũ pontifice, collocato in tẽplo gazophylacio, mandat ſingulos deferre precium à Moyſe conſtitutum: atq; ex ea pecunia templum inſtaurari curat.

4. Reg. 12. 2. Par. 24. Inſtauratio templi.

Anno mundi 3093.

ANNO Ioas 23. mortuo Iehu, regnat Ioachaz filius eius ſuper Iſraël annis 17. ambulat in peccatis Ieroboam, quapropter Iſrael traditus à Domino in manu Azaël regis Syriæ, & Benadad filij eius, diu ac grauiſſimè opprimitur: Ioachaz autem deprecante Dominum, liberatur. pace tamen potitus, permanet in cultu vitulorum. Ioachaz verò mortuo ſuccedit in regno & peccatis Ioas filius eius annis 16.

4. Reg. 13. Afflictio Iſrael.

Anno 38. Ioiada defuncto, qui vixerat annos 130. Ioas à principibus ſuis ſe adorari admittit, derelictoq; Domino, ſeruit ſculptilibus & lucis, miſſos à Deo prophetas hoc increpantes contemnit; Zachariam filium Ioiadæ idipſum corripientem, per populum lapidari facit inter templum & altare.

2. Par. 24. Matt. 23. Lapidatio Zachariæ.

Quapropter anno proximo, Azael rex Syriæ cum permodico exercitu veniens contra Ioas, capta Geth, aſcendit Ieroſolymam, infinitam multitudinem Iudæorum debellat, cunctos principes interficit, regem Ioas ignominioſè tractat, & acceptis ab eo templi ac palatij theſauris, ipſo Ioas in languoribus magnis relicto, redit in Damaſcum. Poſtremò Ioas in vltionem ſanguinis Zachariæ à ſuis ſeruis in lecto ſuo occiditur.

4. Reg. 12. 2. Par. 24. Debellatio Iudæorũ. Mors Ioas.

Eliſæus autem ægrotans Ioas regi Iſrael ſe inuiſenti ac flenti, tribus ſagittis arcu iactis, prædicit quòd tribus vicibus percuteret Syriam. paulò pòſt moritur calendis (vt aiunt) Iulij, & ſepelitur in Carmelo. in cuius ſepulchrum ſequenti anno proiectus quidã mortuus, ad contactum oſſium Eliſæi reuiuiſcit. Eliſæum autem translatum aiunt Samariam, nunc Rauennæ quieſcere apud regulares.

4. Reg. 13. Eliſæus mortuus mortuum ſuſcitat.

Ioas verò Benedad filium Azaëlis regem Syriæ tribus prælijs deuincit, vrbesque Iſraeli ademptas recipit.

Genebrar. 3327.

Anno mundi 3111.

4.Reg.14. 2.Par.25. AMASIAS, qui & Leui, filius Ioas, 12. rex Iuda, regnat annis 29. facit rectum, sed non corde perfecto vt Dauid. excelsa non aufert, occidit seruos occisores patris sui. monitu prophetę cuiusdam remissis Israelitis, quos conduxerat, cum solis Iudæis, Deo fidens, inuadit in valle salinarum Idumæos, quorum 10. milia interficit, ac alia 10. millia è petra pręcipitat. sed victor reuersus, deos Idumæorum secum allatos colit, adorat, ac eis adolet incēsum. prophetæ à Domino misso id reprehendenti mortem minatur: ideoque ab ipso audit se occidendum. Amasias colit idola Edom.

4.Reg.14. 2.Par.25. Anno autem 14. regni sui, secundum Iosephum, ob victoriam de Idumæis superbia elatus, prouocat Ioas regem Israel ad prælium, initoque certamine iuxta Bethsames Iudæ, Dei voluntate propter deos Edom, Iuda cæditur, Amasias capitur & ducitur in Ierusalem, murus Ierusalem destruitur à porta Ephraim vsque ad portam anguli 400. cubitis, templū ac regia spoliantur; filij nobilium obsides abducuntur in Samariam. Tandem facta coniuratione Ierosolymis contra Amasiam, fugit in Lachis, ibique à suis occiditur. Ierusalem spoliatur.

Anno mundi 3136.

4.Reg.14. IEROBOAM filius Ioas, post patrem suū regnat super Israel annis 41. facit malum, non recedens à peccatis Ieroboam. hic verbis Ionæ prophetæ excitatus, iuuante Deo, deuictis Syris liberat Israelem ab afflictione grauissima, terminosque amissos recuperat. Israel liberatur.

Ionæ 1.2. 3.4. Porrò Ionas missus à Domino ad prædicādum in Niniue metropoli Assyrię, conscensa in Ioppe naui, fugit à facie Domini in Tharsis; propter quod orta tempestate, dormiens in naui, à nauclero excitatur, iactisque sortibus sons ac tempestatis causa deprehensus, suopte consilio proijcitur in mare, cessatque tempestas. ipse autem à ceto absorptus, fuit in ventre eius 3. diebus & 3. noctibus. ac inibi orat Dominum, exauditur, tertia die viuus euomitur in aridam. i. terram. rursumque iussus à Domino, pergit in Niniuem, prædicat vrbem post 40. dies subuertendam. cui credentes Niniuitæ conuersi ad Deum strictè ieiunant, in sacco & cinere pœnitentiam agunt. vnde misertus Deus, parcit ciuitati. Ionas verò egressus ciuitate, videns verbum suum aduersus Niniuem non impleri, ne falsa prædicasse videretur, contristatur, orat mori. at Dominus per hederam subitò productam & arefactam, probat iniustam eius indignationem: seque rectè parcere Niniuæ, in qua sint plus quàm 120. milia innocentum. Iona prædicante, Niniuitæ agunt pœnitentiam.

Genebrar. 3356.

Anno mundi 3140.

4.Reg.15. 2.Par.26. OZIAS, qui & Azarias & Mathat, filius Amasiæ, 13. rex Iuda, regnat annis 52. facit rectum vt Amasias pater eius, sed excelsa non aufert: quęsiuit Deum in diebus Zachariæ prophetæ, posthumi. Vnde auxiliante Deo Philistijm, Arabes, & Ammonitas sibi subijcit. erat exercitus eius trecentorum & septem millium & quingentorum, quos reliquit sub manu principum, ipse verò erat agriculturæ deditus. Ozias rex Iuda. Oziæ studium.

Anno mundi 3166.

Amos 1.2. 3.4.5.6. 7.8.9. ANNO Oziæ 27. biennio ante terræmotum, Amos pastor Thecue videt prophetatque vltionem Domini in Damascū, Philistijm, Tyrum, Edom, Ammon, Moab, & Iudā, & maximè contra decem tribus Israel, cui ob idolatriam aliaque scelera prædicit imminere vastationem, & captiuitatem. Item tenebras ipso meridie in passione Christi futuras, famemque audiendi verbum Dei, ac tabernaculum Dauid restaurandū. Missusq; à Domino ad populum Israel, ibi palam in templo Bethel prædicat Israelem captiuum migraturum de terra sua, obsistente Amasia sacerdote Bethel. à quo coram rege Ieroboam accusatur rebellionis, iubeturque vt eat prophetatum in terram Iuda. at cùm nihilominus obnunciaret Amasiæ cladem & Israeli transmigrationem, ibi eum vecte per tēpora transfixum, ac dolore vulneris expirasse tradunt. Prophetia Amos.

4. Reg. 15. 2. Par. 26. Anno 29. Ozias rex corde elatus ingreditur sanctuarium templi, ibique super altare thymiamatis adolet incēsum Domino, quod solis sacerdotibus fas erat: quamobrem ab Azaria pōtifice ac 80. sacerdotibus prohibetur. quibus cùm minaretur, statim facto terręmotu maximo, rex à Domino lepra percutitur, & à sacerdotibus templo eijcitur. manensque leprosus, habitat in domo separata vsque ad diem mortis suæ, filio eius Ioatham interim regnum gubernante. Sacrificiū Oziæ. Ozias turificans, fit leprosus. *Zach. 14.*

Anno mundi 3170.

Osee 1.2. & 13. 14. HOC tempore Osee propheta iussus à Domino accipit sibi vxorē fornicariam. i. gentilem, & generans ex ea duos filios & vnam filiam, nominat primum, Iezrael; secundam, absq; misericordia; tertiū, non populus meus: factis ac verbis prophetans sanguinem Iezrael breui puniendum super domū Iehu & Israelem ob fornicationem cum idolis, variaque peccata grauissimè sine misericordia affligendum, deuastandum, ac cum vitulo quē colebat, transferendum in Assyriam. Christū, deuicta morte & inferno, die tertio resurrecturum. Synagogam Iudæorum, tanquam adulteram, à Deo repudiandam: Ecclesiam verò ex gentibus Christo sponsandam in sempiternum. Porrò Iudæos diebus multis sine rege & sine sacrificio expectaturos Messiam. nouissimè conuertendos ad Christum. Prophetia Osee.

Anno mundi 3177.

4. Reg. 15. ANNO Oziæ 38. Zacharias filius Ieroboā impiè regnat super Israel mensibus sex, cumque quartum & vltimum de posteritate Iehu, occidit Sellum, regnatque mense vno. quem occidit Manahem, & auxilio Phul Stirps Iehu deficit.

regis Assyriæ vi regnum occupans, exigit à diuitibus mille talenta argenti, eaque dat Phul adiutori suo. regnat decennio, ambulās in peccatis Ieroboam.

Anno mundi 3180.

Isaiæ 1.2. 3.4.5. Esaias incipit prophetare.

HISCE diebus Esaias regio natus stemmate, cæpit prophetare in Ierusalem. tam distertè & apertè Iudæorum vicinarumque gentium scelera, & imminens ipsis excidium verbo ac scripto denuncians; tamque clarè ac expressè de Christi natiuitate, prædicatione, miraculis, passione, resurrectione, & ascensione; deque reprobatione Iudæorum & vocatione gentium, & Ecclesiæ mysterijs, de salutatione reliquiarum Israel, & die iudicij differens, vt non futura prædicere, sed coram visa narrare videatur, ideoque non tam propheta dicendus sit, quàm euangelista.

Anno mundi 3189.

4. Reg. 15. Phacee.

ANNO Oziæ 50. Phaceia filius Manahem regnat in Israel biennio, patri impietate persimilis. quem interficit Phacee, & regnat pro eo annis 20. non recedens à peccatis Ieroboam. Osee, Esaias, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, & Micheas συγχρόνι, id est, contemporanei fuerunt. *Hieron. in Ose. 1.*

Anno mundi 3191.

Isai. 6. Isaias videt gloriam Christi. *Ioan. 12.*

IN anno quo mortuus est rex Ozias, vidit Esaias Dominum sedentem super solium excelsum, & Seraphim clamantes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum. à quo per Seraphim carbone ignito purgatus, mittitur ad prædicandū futuram tēpore Christi Iudæorum incredulitatem & desolationem: & eius, quæ derelicta erat, multiplicationem.

Anno mundi 3192.

Genebrar. 3408. 4. Reg. 15. 2. Par. 27. Ioatham rex Iuda.

IOATHAM, qui & Iorim, filius Oziæ, 14. rex Iuda, regnat post mortem patris annis 16. facit rectum vt pater, excepto eo quòd excelsa non aufert. ædificat portam templi sublimissimam, Ammonitas tributa pendere cogit.

Anno mundi 3200.

Micheæ 1. 2.3.6.7. Prophetia Micheæ.

TEMPORE Ioatham & deinceps, Micheas Morastites prophetat Samariam propter idola destruendam, & Ierusalem funditus subuertendam, Iudæos abducendos in Babylonem: inde redimendos, ac reliquias Iacob exaltandas. Christum enim nasciturum in Bethleem Iudæ, suorum peccata aboliturum, ascensurum in cælum, & in monte Sion regnaturum super eos in æternum.

Anno mundi 3208.

Genebrar. 3424. 4. Reg. 16. 2. Par. 28.

ACHAZ, qui & Heliezer, filius Ioatham, 15. rex Iuda, regnat annis 16. ambulat in via regum Israel, statuas Baal passim erigit, idolis sacrificat, insuper & filium suum in valle Benhennon holocaustum in igne comburit idolo Moloch. quapropter Rasin rex Syriæ, & Phacee rex Israel, à Deo excitati, obsident Ierusalem, cumque non possent expugnare, Rasin Haila vrbe capta, magnam prædam Iudæ abducit Damascum: Phacee occidit vno die filium Achaz & 120. milia virorū eius, & 200. milia mulierum & puerorum captiua minat in Samariam verùm hortatu Obed prophetæ remittit omnes domum. Achaz idololatra pessimus.

Paulò pòst dicti reges statuunt redire contra Ierusalem. at Esaias Dei iussu occurrens regi Achaz, timentemque consolās, prædicit hoc non futurum, signumque offert: quod cùm Achaz recusaret, dat signum liberationis humanæ, virginem concepturam & parituram filium, cuius nomen Emmanuel. addens regnum Israel breui finiendum, terramque Iuda desolatum iri. *Isai. 7.* Christus promittitur ex virgine.

Cæterùm Achaz incredulus, missis thesauris templi ac palatij, auxilium petit à Teglatphalasar rege Assyriæ; qui veniens, expugnat Damascum, Rasin occidit, habitatores traducit Cyrenen. deinde capit tribum Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manasse trans Iordanem, nec non tribum Neptalim, magnamque partem Galilææ, & transfert eos in Assyriam. sed & Iudam vastans, Achaz ipsum tributo subdit. *4. Reg. 16. 2. Par. 28. 4. Reg. 15. 1. Par. 5.* Translatio partis Israel.

Porrò Achaz progressus Damascum, cùm videret altare Damasci, mittit exemplar eius Ierosolymam ad Vriam sacerdotem, præcipiens vt extrueret ei cōsimile. quo facto, cùm redisset Achaz, super altare nouum sacrificat dijs Syriæ, inque eo deinceps sacrificare mandat. tollens autem altare Domini æreum, facit ex eo horologium. claudit quoque ostia templi Dei, & facit sibi altaria in omnibus angulis Ierusalem, & in singulis vrbibus Iuda, ad cremandum thus dijs alienis. qua in impietate tandem obijt. *4. Reg. 16. 2. Par. 28.* Achaz sacrificat dijs Syriæ.

Anno mundi 3211.

ANNO Achaz 4. Osee occidit dominum suum Phacee. volensque regnare pro eo, impeditur fermè decennio. deinde regnum obtinet annis 9. facit malum, ideoque à Salmanasar rege Assyriorum deuictus ac tributo subactus est. *4. Reg. 15. 17.* Israel fit tributarius.

Anno 5. Achas Roma conditur. *Genebrardus tradit eam sub Ozia conditam.* Roma.

Sibylla Erythræa floret: cuius de Christo versus allegat Augustinus. Sybilla.

His temporibus Esaias prophetat Israelem destructum iri ab Assyrijs, Iudæam à Babylonijs, Babylonem à Medis et Persis. Item futurā vastationem Philistijm, Moab, Damasci, Aegypti, Aethiopiæ, Idumææ, Arabiæ, & Tyri. multa intermiscens de Christi natiuitate, prædicatione, signis, cruce, sepultura, & imperio, de fide gentium, conuersione reliquiarum Israel, resurrectione mortuorum, extremo iudicio, & beatitudine cæli. *Isai. 8.9. 34.35.* Prophetia Isaiæ.

ANNO

Genebrar. 3440.

Anno mundi 3224.

4. Reg. 18. 2. Par. 29.

EZECHIAS, qui & Iesus, filius Achaz, 16. rex Iuda, regnat annis 29. facit bonum vt Dauid. initio regni sui, die 1. Martij aperit templum Domini, idque mox facit per sacerdotes & leuitas mundari, omnes idolorum sordes asportari in torrentem Cedron, abolitum Dei cultum restitui, Deumque sacrificijs placari, & canticis ac organis laudari.

Purgatio templi.

2. Par. 30.

Deinde missis in omnem Iudam & Israelem nuncijs & epistolis, populum vniuersum conuocat Ierosolymam ad celebrandũ Pascha mense secundo, quia primo nondum erant parati. cumque multi conuenissent, primùm destruunt altaria idolorum, quæ erant in Ierusalem, deinde immolant & edunt pascha die 14. Aprilis, solennitatemque azymorum magnificè celebrant bis septem diebus cum ingenti lætitia.

Celebratio paschæ.

4. Reg. 18. 2. Par. 31.

Peracto festo, populus regressus domum, iussu Ezechiæ cuncta simulachra, excelsa, & altaria in vniuerso Iuda, Beniamin, Ephraim, & Manasse demoliuntur, lucosq; succidunt. Ezechias autem serpentem æneum, quem erexerat Moyses, confringit, quia populus sacrificabat ei. sacerdotes & leuitas componit in ordinem ministerij. vtque liberius sacris vacent, primitias & decimas eis dari iubet: populo autem largissimè ea offerente, cõstituit procuratores, qui factis horreis oblata seruarent ac distribuerent.

Destructio idolatriæ.

Anno mundi 3227.

4. Reg. 17. & 18.

ANNO Ezechiæ 4. Salmanasar rex Assyriorum, comperto quòd Osee rex Israel, missis ad regem Aegypti legatis, niteretur rebellare, ascendens obsidet Samariam, quam post triennium capit, regem & Israelem vniuersum captiuum transfert in Assyriam vltra montes Caspios: quos nunquam in solum patrium reuersos tradunt.

Translatio Israel in Assyriam.

Ioseph. 11. ant. 5.

Tobiæ 1.

Inter alios Tobias cum Anna vxore & Tobia filio eius vnico ex tribu & ciuitate Neptalim abducitur in Niniuen. qui cùm ab infantia idola fugiens, Deum sedulò coluerat, etiã in captiuitate à lege Dei non recedit. ideoque nactus gratiam Salmanasar regis, accipit potestatem vt quocunque vellet, iret. vnde circumiens, fratres concaptiuos consolatur, egentibus succurrit, Gabelo mutuat 10. talenta argenti.

Tobias.

4. Reg. 17.

Assyrij autem missi vt pro Israelitis habitarent in Samaria, eò quòd cultum Dei ignorãtes idola secum allata colerent, Dei nutu à leonibus occiduntur. vnde mittitur eis à rege Assyriorũ sacerdos Israeliticus, qui ipsos instituat. à quo edocti, deinceps Deum colũt. sed nihilominus & idolis suis seruiunt. pentateuchum Moysi tantum recipiunt.

Samaritæ Deo & idolis seruiũt.

Ioel. 1. 2. 3.

Circa hæc tempora Ioel propheta prædicat Iudæis instare, per noxias bestias & hostes, terræ deuastationem. ideoque hortatur omnes, & potissimum sacerdotes, ad planctum, ieiunium, & orationem. & conuersis magnam pollicetur prosperitatem, dandum Doctorem iustitiæ, Spiritum sanctum effusum iri super credentes, inuocantes Dominum saluos fore. denunciatq; magna prodigia diem Domini terribilem præcessura, omnesque gentes in valle Iosaphat iudicãdos: adijciens cælestis Sion patriæ fælicitatem.

Prophetia Ioelis.

Anno mundi 3237.

ANNO 14. regni Ezechiæ, cùm Ezechias tributum, quod pater ipsius pendebat, Assyrijs recusaret, Sennacherib rex Assyriorũ captis ciuitatibus Iuda munitis, oppugnat Lachis & Lobnã, at missus ab eo Rabsaces, obsidet Ierusalem. Ezechias fretus Deo, viriliter hortatur populum fidere in Domino. contra Rabsaces multa iactans probra in Ezechiam, & blasphemias in Deum, varijs modis ac minis conatur Ierosolymitas auertere à fiducia in Deum, & deditionem facere. idipsum agit & Sennacherib, mittens ad Ezechiam literas plenas blasphemijs.

4. Reg. 18. 2. Par. 32. Isai 36.

Obsidio Ierusalem.

Ob quas Ezechias scissis vestibus indutus sacco, intrat templum, expandit literas corã Domino, orat vt opẽ ac salutem adferat. mittit etiam sacerdotes opertos saccis ad Esaiam prophetam, vt & ipse oret Dominum. qui regem consolãs, diuinum promittit auxilium: Deum enim istam vrbem protecturum ac saluaturum propter seipsum & Dauid seruum suum, blasphemosque vindicaturum.

4. Reg. 19. 2. Par. 32. Isa. 37.

Oratio Ezechiæ.

Iosep. 6. bel. 11. & 10. ant. 2.

Prima iam nocte obsidionis Ierusalem, Angelus Domini percutit de exercitu Sennacherib 185. milia: corpora redigit in cineres (ait Augustinus) ne aërem fætore corrumperet; armis ac vestibus illæsis, vt populus Ierusalem spolia colligeret. Sennacherib cum paucis fugit in Niniuẽ, vbi iratus multos occidit ex filijs Israel. quorum corpora cùm sepeliret Tobias, iubet & eum occidi, ni nudus effugisset. 45. die rex ipse, adorans in templo Dei sui, à filijs suis occiditur.

4. Reg. 19. 2. Par. 32. Isa. 37. Aug. ad Fre. ser. 25.

Cædes Assyriorum.

Tob. 1. Liran. in 4. Reg. 19.

Eodem anno 14. Ezechias ægrotans audit ab Esaia se moriturũ. vnde cùm flens oraret Deum, rursum audit ab Esaia se intra triduum à Deo sanandum, & vitam suam ad 15. annos prolongandam. postulanti signum, precibus Esaiæ Sol retrocedit in horologio Achaz decem gradibus. itaque cùm rex iussu Esaiæ massam ficuum vlceri suo imposuisset, curatur, ac die tertio ingressus templum, cãticum gratiarum actionis Deo canit.

4. Reg. 20. 2. Par. 32. Isa. 38.

Retrocessio Solis.

Merodach autem rex Babylonis Solem retrocessisse obstupescens, mittit legatos, literas & munera ad Ezechiam, vt quærerent cur tale portentum accidisset. vnde elatus Ezechias, ostentat eis omnes thesauros domus suæ. ob quòd ab Esaia taxatus, audit eosdem thesauros, filiosque suos olim auferẽdos in Babylonem. ipse verò fæliciter viuens, in pace obijt.

4. Reg. 20. 2. Par. 32. Isa. 39.

Circiter hoc tempus Naum Elcesæus prophetat Niniuẽ, ad pristina scelera reuersam, Dei vltione igne & gladio perdẽdam & euertendam; totumque regnum Assyriorum destruendum: Israelem autem liberandum, ac pacem super montes Iuda euangelizandam.

Naum. 1. 2. 3. Prophetia Naum.

Porrò Tobias anno ætatis suæ 56. mortuorum

Tob. 2. 3.

Tobias senior fit cœcus. rum sepultura fatigatus domi obdormiens, hirundinis stercore ex nido super oculos ipsius delapso, excœcatur. insuper et ab Anna vxore sua textrice ac cognatis, quòd frustra eleemosynas & sepulturas faceret, exprobratur. vnde ingemiscens ad Deum cum lachrymis orat, vt moreretur. quo tempore & Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorũ passa improperium ab ancilla patris sui ob 7. ipsius maritos à dæmonio in primo congressu

Sara orat. occisos, Deum cum triduano ieiunio & fletu rat, vt ab improperio isto liberaretur. simulque exaudiuntur. Angelusque Raphael mittitur vt curaret eos.

Tob. 4. 5. Tobias autẽ cùm putaret se iam breui moriturum, Tobiæ filio suo pijssima salutis monita inculcat, ac se 10. talenta argenti Gabelo in Rages Medorum sub chirographo mutuasse indicat, iubetq; vt eat ad repetendũ ea. qui

Angelus comes Tobiæ. egressus vt ducem itineris quæreret, inuenit Raphaelem Angelum ignotum in specie iuuenili, quo comite it in Rages Medorum.

Tob. 6. Vbi ad Tigrim fluuium venissent, Tobias abluturus pedes, inuadentẽ se piscem hortatu

Tobias piscem capit. Raphaelis apprehendit & exenterat, eius carnes pro viatico, cor, fel, & iecur ad medicamẽta sibi reseruãs. mox persuadetur ab Angelo, vt Saram vnicã Raguelis filiam in matrimonium petat, edoceturque quomodo suscipiendum sit coniugium.

Tob. 7. Ingressi ad Raguelem, benignè suscipiuntur, Tobias Saram filiam eius in vxorem petit: quæ consilio Raphaelis ipsi à patre traditur, &. scriptis coniugij literis, nuptiæ celebrantur.

Tobias ducit vxorẽ.

Tob. 8. 9. A cœna Tobias ingressus thalamum, doctrinam Angeli seruans, cor & iecur piscis assat, itaque dæmone per Raphaelem fugato, ipse Tobias & Sara orantes, ac tres noctes cõgressu abstinẽtes, incolumes permanent. quapropter Saræ parentes actis Deo gratijs, ac re-

Nuptiæ Tobiæ. pleto, quod paratũ erat, sepulchro, pro dote medietatem bonorum assignant, cedente & reliqua medietate post parentum obitum, lætique cum amicis & vicinis epulantur. Interea Raphael rogatu Tobiæ, pergit in Rages ad Gabelum, pecuniam recipit, chirographũ reddit, ipsumque ad Tobiæ nuptias adducit.

Tob. 10. 11. Peractis nuptijs Tobias ægrè à Raguele dimissus, vnà cum Angelo, vxore, & dote, ad parentes suos, ob ipsius moram anxios, reuer-

Tobias visũ recipit. titur, osculo & gaudio excipitur, monitu Angeli patris oculos felle piscis linit, atque ita ille sexagenarius visum recipit. qua de re actis Deo gratijs, ingenti gaudio per 7. dies epulantur.

Tob. 12. 13. 14. Post quos Tobias vterq; Raphaeli pro mercede beneficijsque sibi præstitis offerunt medietatem omnium quæ attulerant. tum ille

Raphael se manifestat se Dei Angelũ declarat, & post reuelata alia mysteria, disparens, reuertitur in cælum. vnde Tobias senior cantico benedicit Deum, prophetat de subuersione, reædificatione, & futura fælicitate Ierusalẽ. qui posthæc annis 42. lætè viuẽs, cùm suam ipse scripsisset historiam completis 102. ætatis suæ annis moritu-rus, filium ac nepotes ad pietatem hortatur, vtq; sepultis parentibus è Niniue migrent, q̃ ob iniquitatem prædicit euertendam, & Ierusalem restaurãdam: obijt & defunctus est sub Manasse. Itaque Tobias iunior post obitum matris ad soceros reuersus, ibi anno 99. vitæ suæ moritur sub Iosia. quando Cyaxares rex Medorum vastauit Niniuen, teste Hieron. super Ionam.

Per hæc tempora Esaias inter alia multa prophetat Cyrum Iudæos relaxaturum à captiuitate Babylonica: Christum autem suos redempturum à seruitute diabolica; ascensurum, daturum abundantiam donorum spiritualium, retributurum pijs fælicitatem incõprehensibilem; impijs verò ignem inextinguibilem. *Isaiæ 40. 41. & cat. 65. 66.* Prophetia Isaiæ.

Anno mundi 3253.

Genebrar. 3469.

MANASSES, qui & Her, filius Ezechiæ, 17. rex Iuda, regnat annis 55. adorat & colit Solem, Lunam, & stellas, vniuersæque militiæ cæli ædificat altaria & idôla in templo Domini, aras Baal extruit, instaurat excelsa, facit lucos, filium suum in valle Benhennon sacrificij loco igni exurit dæmonio Moloch. multiplicat magos, maleficos, incantatores, pythones, ariolos, augures, & aruspices. seducit populum suum, vt plura mala facerent, quàm gentes. missos à Deo prophetas id increpantes, Deumque puniturum annunciantes, occidit. Esaiam serra medium findit & secat in duas partes, iuxta fontẽ Siloë, quem socerum eius fuisse Iudæi affirmant. Insuper & sanguinem innocentium fundit multum nimis, donec impleret Ierusalem vsq; ad os. *4. Reg. 21. 2. Par. 33.* Manasses idôla erigit. *Hieronym. 2. Par. 33.* Isaias serra secatur.

Ob quæ mittit Dominus principes regis Assyriorum, qui Manassen capiunt, vinctumque catenis ac compedibus ducunt in Babylonem: vbi in carcere ad Deum conuersus, agit pœnitentiam valdè, orat Dominum, exauditur, ac post decem annos à Domino reductus Ierosolymam, regnoq; restitutus, idôla & aras aufert, altare ac cultum Dei restaurat, immolat victimas, seruit Domino, præcipitque Iudæ, vt & ipse seruiret Domino Deo. attamen populus adhuc immolabat in excelsis Deo. *2. Par. 33. 2. Par. 36.* Manasses idôla destruit.

Anno mundi 3308.

Genebrar. 3524.

AMON, qui & Helmadan, filius Manasse, 18. rex Iuda, regnat post mortem patris annis 2. colit idôla, secutus patrẽ peccantem, sed non pœnitentem, & multò maiora delinquit. vnde à seruis suis in domo sua interficitur. *4. Reg. 21. 2. Par. 33.* Amon idolatra. *Philo in breuiario temporũ.*

Anno mundi 3320.

Genebrar. 3526.

IOSIAS, qui & Cosan, filius Amon 8. annorũ à populo constitutus 19. rex Iuda, regnat annis 31. Anno 8. regni sui, cùm adhuc esset puer, cæpit quærere Deum patris sui Dauid. Anno 12. mundat templum, Ierusalem, & Iudam ab idolis, altaria & simulacra Baal destruit, excelsa lucosque excindit, sacerdotes Baal *4. Reg. 22. & 23. 2. Par. 34.*

tes Baal delet, Soli & Lunæ sacrificantes occidit, equos & currus Solis comburit, domos effœminatorum dissipat, Tophet cultumque idôli Moloch, quod erat in valle filij Ennom, euertit, phanum quoque quod Salomon ædificauerat in monte Offensionis diruit, sed & phanum & altare quod Ieroboam fecerat in Bethel comminuit, lucum succendit, ossa sacerdotum ibi sepultorum exhumat & comburit super altare: sepulchrum tamen Prophetæ, qui hæc futura ante 357. annos prædixerat, intactum seruat. Insuper & omnia phana, aras, statuas, & lucos, in vrbibus Samariæ, Manasse, Ephraim, & Simeon, vsque Neptalim per vniuersam terram Israel subuertit, omnesque sacerdotes idolorum occidit, ossa sepultorum comburit, reuertiturq; in Ierusalem.

Iosias idôla cõterit.

Anno mundi 3332.

Iere.1.2.3. &c.18.19. Ieremias incipit prophetare.

ANNO 13. Iosiæ, Ieremias Anathotites, qui sacerdotali ortus semine, & in vtero matris sanctificatus, etiam virgo permansit, etiamnum puer mittitur à Domino ad prophetandum. cumque causaretur pueritiam, manû Domini tactus ad os, accipit donum prophetiæ ac robur inuincibile. itaque palam deinceps prædicat Ierosolymis, ob apostasiam Iudæorum à Deo, & fornicationem cum idôlis, scelerumq; frequentiam, templum & vrbem Ierusalem, omnesque ciuitates Iuda, à Babylonijs capiendas, destruendas, & desolandas, populum gladio, fame, & peste periturum, residuos captiuandos & abducendos, terramque deuastandam, ac redigendam in solitudinem: varia interim immiscens de CHRISTO mysteria.

Anno mundi 3337.

4.Reg.22. 2.Par.34. Liber legis repetitur.

ANNO 18. regni sui, facit Iosias instaurari templum Domini. tum Helcias pontifex reperit in templo librum Deuteronomij, quem mittit regi, quo lecto conterritus rex scindit vestimenta, flet coram Domino, mittit ad Oldam prophetissam vt Dominum super verbis libri reperti consulat. quæ respondet; inducenda super Iudam omnia mala in eo libro scripta ob transgressam à præcessoribus Dei legem, Iosiam tamen prius in pace moriturum.

4.Reg.23. 2.Par.34.35. 3.Esd.1. Celebratio phase.

Tunc Iosias conuocato populo vniuerso Ierosolymam, stans in templo legit coram omnibus totum Deuteronomium, fœdusque cum Domino renouans omnes iuramento adstringit vt lecta seruarent. ac denuò demolitis vbique idolorum reliquijs, pythonibus etiam ac ariolis deletis, eodem anno 18. die 14. Martij iuxta legem maxima cum solennitate celebrant Pascha, festumque azymorum diebus 7. quale nũquam fuit in Israel.

Sopho.1.2.3.

Tempore Iosiæ, etiam Sophonias prophetat Ierusalem ac Iudææ, Philistijm quoque, Moab, Ammon, AEthiopiæ & Assyriæ diuinam imminere vindictam; ac Mundum denique vniuersum in die illa tremenda seuerè à Deo iudicandum. attamen verè Israêlitas CHRISTI aduentu & resurrectione saluandos, atque in pace fœliciter beateque victuros.

Prophetia Sophoniæ.

4.Reg.23. 2.Par.35. 3.Esd.1.

Anno Iosiæ 31. ascendit Nechao rex AEgypti contra regem Assyriorum. Iosias autem volens impedire transitum eius per Iudæam, pergit ad resistendum. cui Nechao ait; Non aduersum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinatò ire præcepit: desine aduersus Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te. Noluit Iosias acquiescere Dei verba loquenti: sed pugna congressus in campo Mageddo, à sagittarijs vulneratur, ac relatus in Ierusalem moritur, lugetque eum vniuersus populus, Ieremias maximè, cuius lamentationes super Iosiam in exequijs cantatæ, longo deinceps tempore replicatæ sunt.

Iosias sagitta necatur.

Anno mundi 3351.

Genebrar. 3557.

4.Reg.23. 2.Par.36. 3.Esd.1.

IOACHAZ, qui & Sellum, filius Iosiæ, 20. rex Iuda, iniquè crudeliterq; regnat 3. mensibus. Interim Nechao potitus victoria, venit in Ierusalem, Ioachaz vinctum mittit in Aegyptum, & tributo Iudæis imposito, fratrem eius Eliachim qui & Iechonias, regem constituit, vertitque nomen eius Ioakim, regnat annis 11. occidit Vriam prophetam, eò quòd prædicaret Ierusalem destruendam: & proiecit cadauer eius in sepulchris vulgi ignobilis. hunc & Ioachaz prædictum leones vocat Ezechiel, quia populum violenter oppresserunt.

Ioakim fit rex Iuda. *Iere.26.* *Ezec.19.*

Iere.22.

Tunc Dei iussu Ieremias intrans domum regis Iuda, ait de primogenito Iosiæ: Nolite flere mortuũ. Mox de Ioachaz subdit: Plãgite eũ qui egreditur. quia hæc dicit Dominus ad eum, nõ reuertetur huc amplius, sed in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur. Deinde ait de Ioakim: Hęc dicit Dominus ad Ioakim, non plangent eũ, sed sepultura asini sepelitur, proiectus extra portas Ierusalẽ. Ac demũ ad filium eius Ioachin siue Iechoniam adiecit: Viuo ego dicit Dominus, quia si esset Iechonias annulus in manu mea dextera, inde euellam te, & dabo te in manu regis Babylonis, & mittam te & matrem tuam in Babylonem, ibique moriemini.

Prophetia contra domũ regis.

Iere.26.

Sub hæc Ieremias prædicans in templo omni populo, nisi resipiscant, templum vrbemque destructum iri, apprehenditur à sacerdotibus & pseudoprophetis, ac coram principibus accusatur vt occidatur. quibus respondet se à Deo missum vt ista nunciaret, vnde per principes & seniores absoluitur.

Ieremias occidẽdus

Anno mundi 3354.

4.Reg.24. 2.Par.36. 3.Esd.1. Daniel.1.

ANNO tertio regni Ioakim, ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, obsidet Ierusalem, capit Ioakim regem cũ multis nobilibus, inter quos erat & puer Daniel adhuc puer, & Ananias, Misael, & Azarias.

Translatio Danielis & sociorum eius. regem vinctum catenis, cum alijs, partemque vasorum templi quàm celerrimè potuit abducit in Babylonem, vbi vasa ponit in tẽplo Dei sui, Danielem autem & tres socios eius, eò quòd semine regio prognati, cæteros forma & ingenio præcelleret, ibi cibis regijs nutriri, ac lingua & literis Chaldæorum erudiri facit, vt post triennium starẽt coram rege. qui consensu præpositi eunuchorum abstinentes à dapibus regijs, & solis leguminibus & aqua victitantes, vultus corpulentiam ac sapientiam super cæteros coæuos suos qui cibo regio vescebantur, à Deo obtinent, & Daniel præterea intelligentiam somniorum, triennioque expleto stant coram rege, decuplum omnes magos Chaldæorum superantes.

Anno mundi 3355.

Ierem. 46. INTEREA Nechao collecta multitudine AEgyptiorum, AEthiopum, Lybium & Lydorum, venit vindicaturus se de Chaldæis, quòd vectigales suos Iudæos abegissent in Babylonem. anno igitur quarto regni Ioakim Babylonia captiuitate detenti, commissum est prælium iuxta flumen Euphrâten in Carchamis: vbi rex vterq; cecidit, AEgyptij cæsi, Chaldæi verò superiores effecti, tollunt ab AEgyptijs, quicquid illi abstulerant Assyrijs ab Euphrâte AEgyptum vsque. tunc restitutus Ioakim regno suo, fit tributarius regi Babylonis, seruitque ei sub tributo 3. annis. & hic primus annus est regni Nabuchodonosor magni regis Babylonis: regnauit ex hoc annis 45.

Ioakim tributari' Babylonijs.

4. Reg. 24.

Ierem. 25. 46. 47. 48. 49. 50. 51. Hoc eodem anno 4. Ioakim, clamat Ieremias ad Iudæos, se iam per annos 23. prophetasse: at quia nec se, nec reliquos Prophetas hortantes ad pœnitentiam audire voluerũt, pronunciat ipsos à rege Babylonis capiendos, eiq; seruituros 70. annis.

Captiuitas 70. annorũ pronunciatur.

Prophetatq; omnes in circuitu gentes AEgyptios, Philistæos, Moabitas, Ammonitas, Idumæos, & cæt. bibituras de calice Babylonis vinum furoris Domini: & post 70. annos ipsam etiam Babylonem bibituram, & à Medis penitus subuertendam, ac in perpetuam solitudinem redigendam. & tum demum Israëlem reuersurum in terram suam, atq; ibi bene beateq; victurum.

Babylon calix & virga furoris Domini.

Ierem. 36. Eodem anno 4. rex Ioakim claudit Ieremiam in carcere. vbi anno 5. Ioakim, mense Nouembri, Dei iussu Baruch scriba & notarius Ieremiæ scribit in libro ex ore Ieremiæ omnes prophetias eius contra Iudam & gentes. Inde missus à Ieremia cum libro ad populum in templo congregatum atque ieiunia celebrantem, in ibi legit eum coram omni populo, vt resipiscant. Deinde accersitus ad principes, legit eundem coram omnibus principibus in domo regis. qui obstupescentes, dicunt ad Baruch: vade, abscondere tu & Ieremias. soluunt ergo prophetam, & ingressi ad regem, nunciant ei verba libri, quem rex statim legi, & paucis in eo lectis, cultro scindi, & in igne comburi facit, Ieremiam, & Baruch quærit ad mortem: sed abscondit eos Dominus. cuius iussu mox Baruch ex ore Ieremiæ easdem prophetias in alio libro scribit: & insuper additum est, quòd ob prioris libri combustionem, cadauer Ioakim proijcietur ad æstum per diem, & gelu per noctem.

Liber Ieremiæ scribitur.

Legitur.

Exuritur.

Rescribitur.

Ierem. 45. Baruch. Tum Ieremias arguit Baruch pusillanimitatis, quòd quereretur se dolorem habere non requiem: cui tamen in cæterorum vastatione pollicetur animæ salutem.

Anno mundi 3356.

Daniel. 2. Somnium Nabuchodonosor. EODEM anno 5. videt Nabuchodonosor anno 2. regni sui in somnio statuam grandem capite aureo, pectore argenteo, ventre æreo, tibijs ac pedibus ferreis; quam lapis de monte sine manibus abscissus, contriuit, factusque mons, impleuit vniuersam terram. quod somnium cùm sapientes Babylonis regi, cui id exciderat, nec indicare, nec interpretari possent, ideoque iuberentur omnes interfici: Daniel Deo ipsi reuelante, & somnium regi indicat, & illud interpretatur de 4. regnis, Babylonico, Persico, Macedonico, & Romano; quibus succedet Christi regnum æternum, omnibus vbiq; & semper dominaturum. quo audito Nabuchodonosor, Dominum Deum confitetur, Danielem adorat, & hostias ac incensum illi præcipit offerri, muneribus donat, ipsumq; ac 3. socios eius vniuersæ Babyloniæ præficit.

Visio statuæ mysticæ.

Somnij significatio.

Daniel exaltatur.

4. Reg. 24. Rebellatio Ioakim. Anno 7. Ioakim AEgyptiorum fisus auxilio rebellans contra Nabuchodonosor, negat ei tributum, nolens vltra seruire Chaldæis: vnde missi à Deo exercitus Chaldæorum, Syriæ, Moab, Ammon, disperdunt Iudam propter peccata Manassis.

Ierem. 35. Rechabitarũ religio. Tunc Ieremias Dei mãdato accedit Rechabitas, qui ex præcepto patris sui religiosè viuebant non bibentes vinũ, nec habentes agros aut vineas, in tabernaculis pro domibus habitantes; iamq; necessitate belli in vrbe habitantes. & propinat eis vinũ: quod cùm bibere nollent, exemplo obedientiæ ipsorum arguit pertinacem Iudæorum inobedientiam Dei præceptum negligentiũ. quapropter his supplicium, illis autem præmium prænunciat.

Anno mundi 3362.

4. Reg. 24. 2. Par. 36. 3. Esdr. 1. Mors Ioakim. ANNO 11. regni Ioakim, Nabuchodonosor veniens Ierosolymam, occisum Ioakim proijcit extra Ierusalem à bestijs auibusq; lacerandum: regem constituit filium eius Ioachin, qui & Iechonias, regnat menses 3. & dies 10. malitia patri similis, nomine dissimilis.

Anno mundi 3363.

Hiero super Matt. & Danie. 4. Reg 24. 2. Par. 36. 3. Esd. 1. POST tres aũt menses, verno tempore Nabuchodonosor reuersus obsidet Ierusalẽ; ad quem exiens de consilio Ieremiæ rex Ioachin, & mater, vxores, & principes eius, oẽsq; nobiles & optimates Iuda, inter quos erat & puer

Ierem.37. 52. *Transmigratio Babylonis.* puer Ezechiel & Mardochæus, & Iosedec pōtifex, vltrò se tradunt regi Babylonis: qui eos vnà cum cæteris vasis ac thesauris templi & palatij, ac ditioribus, robustis, & optimis quibusq; artificibus transfert in Babylonem, vbi Ioachin carceri traditur. regem autem constituit eius patruum Mathaniam filium Iosiæ, facitque eum iurare per Deum, quòd fideliter sub tributo seruirent Chaldæis, in signum cuius vertit nomen eius Sedechiam, quod iustitiam Domini sonat. impiè regnat annis 11. faciens malum, vt Ioakim, nec obediuit consilio Ieremiæ.

Iere.24. *Visio ficuum.* Anno 1. regni eius, videt Ieremias ficus optimas & pessimas Diuinitùs positas ante templum, auditque priores significare Iudæos iam pridem translatos in Babylonem, eosque à Domino reducendos in Iudæam: posteriores verò designare cæteros qui manserant in Ierusalem, eosque gladio, fame, ac peste perdendos.

Iere. 29. 30.31. *Epistola Ieremiæ ad captiuos Babyloniæ.* Statimq; scribit Ieremias & mittit litteras ad eos, qui traducti erāt in Babylonem, quod post 70. annos reuersuri sint in terram suam: eos verò qui Ierosolymis remanserant, gladio, fame & peste consumendos. Prophetat & veram populi liberationem per Christum fiendam, nouamque legem in cordibus scribendam, ac Ierusalem reædificandam, vbi liberè, securè, cunctorum affluentia bonorum seruiant Domino.

Dan.13. Erant tunc in Babylone duo senes presbyteri iudices Iudæi Achab & Sedechias, qui castissimam Susannam Iudæam clam in horto se lauantem ad libidinem seu stuprum concupiscentes, cùm eius cōcubitu frui non possent, ipsam coram populo falsò adulterij accusant. quæ cū damnata duceretur ad mortē, Deumq; oraret, Dei spiritu suscitatus puer Daniel, retractat iudicium, ipsosq; senes separatim interrogatos, proprio ipsorum ore de falso testimonio conuincit. quos lege talionis populus lapidare properabat, sed iussu Nabuchodonosor igne combusti sunt, sicut prædixerat Ieremias. *Susanna à Daniele liberatur.* *Iere.29.*

Iere.20. *Ieremias incarceratur.* Ieremias autem in templo verbum Dei annuncians, à Phassur pontifice percutitur, & in neruum mittitur: at postridie ab eodem eductus, ipsum cum omni Iuda in captiuitatem Babylonicam abducendum, ibiq; moriturū gemebundus obnunciat.

Anno mundi 3365.

Iere.51. *Babylon.* ANNO 4. Sedechiæ, Ieremias scribit in libro omnia mala quæ imminebant Babyloni, & tradit eum Saraiæ principi prophetiæ proficiscenti cum Sedechia rege in Babylonem, præcipitq; vt ibi corā Iudæis librum legat, deinde alligatum lapidi proijciat in fluuium Euphrâten, ac dicat: Sic submergetur Babylon.

Iere.28. *Ieremias catenam portat.* Eodem anno, mense Iulio, Ananias pseudopropheta tollens in templo coram sacerdotibus & omni populo catenam ligneam de collo Ieremiæ, quam iussu Dei in signum futuræ captiuitatis portabat, eamq; confringens, ait: sic conteret Deus pòst 2. annos iugū regis Babylonis de collo omnium gentium, & rex Iechonias omnesq; transmigrati cum vasis templi huc reuertētur. sed Ieremias iussu Dei pro catena lignea ferream portans, Ananiam falsa vaticinari, ideoq; breui moriturū denunciat. qui secundo pòst mēse obijt.

Reuerso Sedechia, Ieremias mittit catenas ad 5. reges, Edom, Moab, Ammon, Tyri, & Sidonis, per legatos ipsorū, qui venerant ad Sedechiam, quibus monet illos, simul ac regem Iuda, si seruire velint regi Babylonis, permāsuros in terra sua: alioqui perituros gladio, fame & peste. prædicit etiam sacra vasa, quæ reliqua sunt Ierosolymis, transferenda in Babylonem: & tandem referenda Ierosolymam. *Iere.27.* *Ieremias mittit catenas regibus.*

Anno mundi 3366.

ANNO 5. transmigrationis, die 5. Iunij, Ezechiel sacerdos Iudæus in Babylone anno 30. ætatis suæ videt in nube ac igne similitudinem 4. animalium, nempe hominis, leonis, bouis & aquilæ, impetu spiritus rectà incedentium; & effigiē hominis sedentis in throno gloriæ Dei: mysticè repræsentantes Christum ac 4. Euangelistas. iussusque comedit librum cælitus missum, scriptum intus & foris, continentem lamentationes, carmen & væ. atque ita constantia spiritus accepta, Diuinitus mittitur vt prophetet Iudæis concaptiuis suis in Babylone. cumque per 7. dies taceret, visa rursum in campo gloria Domini, iubetur in domo sua includi quasi vinctus ac mutus, & figurare ac depingere in tabula obsidionem Ierusalem, & inter se & ciuitatem Ierusalem sartaginem ferream ponere pro muro, qui remedium cœlestis auxilij capiendis excluderet, & assumptis iniquitatibus Israel, dormire super latus suum sinistrum 390. diebus, deinde super latus dextrum 40. diebus, assumptis iniquitatibus Iuda. & quotidie comedere panem in pondere, cibum vilem, modicum, confectum stercore boum, & bibere exiguum aquæ in mēsura. Iubetur & pilos capitis & barbæ sibi detondere, detonsos tripartitim consumere. atque his omnibus designabat & denūciabat propter perpetratas iniquitates futuram arctissimam ciuitatis Ierusalem obsidionem, famem, pestem, cædem, atq; afflictionem, totiusq; Iudææ extremam ac ineuitabilem vastationem ac desolationem. *Ezec.1.2. 3.4.5.6.7.* *Ezechiel incipit prophetare cō captiuis in Babylone.* *Ezec.3.4. 5.6.7.* *Destructio Ierusalem diuersimodè varijs signis præfiguratur.*

Anno 6. transmigrationis, die 5. Augusti, Ezechiel raptus in spiritu & ductus in Ierusalem, videt ibi in templo pessimas Iudæorum abominationes idololatriæ, & ob eas, variaque scelera, quibus Sodomam ac Samariam superabant, etiamsi Noē, Daniël, & Iob pro ipsis orarent, populum omnem, qui à viro lineis vestito non essent signo Thau in fronte notati, occidendum, vrbemque exurendam: Sedechiam autem regem, eò quòd confœderatus regi AEgypti, rupto ac fracto iuramento rebellaret contra Nabuchodonosor, capiendum & abducendum in Babylonem, ipsum tamen eam non visurum, ibique moriturum. *Ezec.8.9. 10.11.12. 13.14.15. 16.17.18. 19.* *Raptus Ezechielis.* *4.Reg.24.* *2.Par.36.* *Rebellio Sedechiæ.*

riturum. transmigratos verò reuersuros in patriam.

Ezech. 20. 21. 22. 23. Anno 7. transmigrationis, die 10. Iulij, Ezechiel Iudæis à se responsum Diuinum quærẽtibus replicat beneficia Dei Israelitis in AEgypto, in deserto, & in terra promissionis exhibita, semperque fuisse rebelles imperio: ideoque Ierosolymæ irreuocabilem minatur gladium, cladem & excidium.

Anno mundi 3370.

4. Reg. 25. Iere. 39. & 52. Ierusalem obsidetur. Ierem. 19. Thre. 4. Baruc. 2. Ezech. 5. ANNO 9. Sedechiæ, die 10. Decembris, venit Nabuchodonosor cum exercitu, arctissimeq; obsidet Ierusalem sesquianno. nisi quod medio tempore propter AEgyptios duobus mensibus abfuerint. interea fame tanta in ciuitate obsessos premente, vt parentes comederent liberos suos; & liberi parentes.

Ezec. 24. Eodem die, mane Ezechiel per ollam electis carnibus & ossibus plenam, igniq; admotam & liquefactam, significat transmigratis futurum incendium Ierusalem, populiq; exitium. vespere eiusdem diei obijt dilecta vxor eius, pro qua prohibetur à Deo lugere, in signum futuræ desolationis templi. *Ezechielis vxor moritur. Ezec. 25.* Prophetatque imminere etiam Ammonitis, Moabitis, Idumæis & Palæstinis seu Philistæis exitium, quòd de afflictione Ierusalem exultauerint.

Ierem. 21. Prophetia Ieremiæ. Tunc mittit Sedechias rex nuncios ad consultandum Ieremiam: quibus respondet propheta, Sedechiam regem capiendum, vrbemque exurendã; qui verò è populo manserint in vrbe, fame, peste, ac gladio morituros; qui autem profugerint ad Chaldæos, victuros.

Anno mundi 3371.

Ierem. 32. & 34. ANNO 10. Sedechiæ, Ieremias missus à Domino ad Sedechiam, dicit ei, quòd ciuitas caperetur ac incenderetur, & rex nõ effugeret, sed captus visibiliter coram cum Nabuchodonosor loqueretur, non tamen gladio occideretur, sed ductus in Babylonem, ibi in pace naturaliter morte naturali moreretur. *Ieremias incarceratur.* quam ob causam claudit rex Prophetam in carcere ad dies aliquot.

Ierem. 32. Ieremias emit agrũ. Ieremias autem positus in carcere, iussu Domini emit à patruele suo agrum qui erat in Anathot, præcipitque ipsi Baruch literas emptionis sigillatas poni in vase fictili & seruari: testificans Ierusalem quidem destruendam, populumq; captiuandum: sed iterum reuersurum, ac securè possessurũ agros suos in prosperitate. *Ierem. 23. & 33.* Prophetat etiam Christum nasciturum, factaque redemptione fœliciter in omni gaudio semini Iacob & Dauid regnaturum sine fine.

Ierem. 34. Post hæc Sedechias in arcto positus, ob imminẽs periculum, eò quòd intraret septimus annus, hoc est, sabbatum terræ, dimittit Prophetam, & conuocat populum in templum, feriunt pactum corã Domino, vt vnusquisq; *Dimissio seruorum.* dimitteret seruos suos liberos, & in signum firmitatis, inter partes conscissi vituli transeunt, imprecantes sibi nouissimas pœnas nisi pacta seruarent. itaq; seruos dimittunt.

Ierem. 37. Aduentus Aegyptiorum. Interea exercitus regis AEgypti venit in Iudæam, promissum Iudæis allaturus auxilium: quo audito Chaldæi, soluentes obsidionem Ierusalem, pergunt obuiam AEgyptijs, cosq; retrocedere compellunt.

Ezec. 29. 30. Prophetia contra AEgyptum. Eodem anno 10. in Decembri prophetat Ezechiel eò quòd rex Aegypti auxilium præstitisset Iudæis, AEgyptum per Nabuchodonosor regem Babylonis esse vastandam, destruendam, & in solitudinem redigendam: post 40. autem annos restituendam. licet non ad pristinam gloriam.

Ierem. 34. Retractio seruorum. Cùm recessissent autem Chaldæi, Iudæi rati se omnino esse liberatos, statim seruos dimissos retrahunt in seruitutem. vnde Dominus per Ieremiam fœdifragos increpans, dicit ipsos gladio, peste & fame perituros.

Ierem. 37. Quin etiam Ieremias Sedechiæ regi ab ipso Diuinum responsum quærenti, respondet; AEgyptios reuersuros in terrã suam: & Chaldęos redituros Ierosolymã, vrbẽq; exusturos.

Ierem. 37. Tunc Ieremias volens exire in Anathot viculum vnde fuit oriundus ad possidendum agrum quem emerat, cõprehenditur in porta à custodibus falsò accusãtibus quòd ad Chaldæos transfugeret, ac iussu principum cæsus mittitur in carcerem, sedetq; ibi diebus multis. *Ieremias incarceratur.* Inde eductus à rege Sedechia, & abscondité veritatem interrogatus, ait ipsum verè capiendum. itaq; reponitur in carcere, assignata ipsi quotidie torta panis donec consumerentur omnes panes de ciuitate.

Ierem. 38. Interea fugatis AEgyptijs, continuatur obsidio Ierusalem. Ieremias autem incessanter prædicabat è carcere omni populo vrbẽ capiendam, ac manentes in ea gladio, fame, & peste morituros, qui verò ad Chaldæos transfugerint, mortem euasuros. quare principes petunt à rege prophetam occidi, eiusq; consensu exemptum è carcere, fune demittunt in lacum lutosum, vt ibi moreretur fame. *Ieremias mittitur in lacum.* sed conniuente rege, extrahit eam Abdemelech AEthiops eunuchus, ac reponit & recludit in carcere. qui Abdemelech propter hoc beneficium, & maximè quia sẽper confidebat in Deo, audit ab Ieremia, se Diuinitus à captiuitate & morte liberandum. *Ierem. 39.*

Ierem. 38. Sedechias consulit Ieremiam. Post hæc Ieremias iterum clam ductus ad regem, ac secretè interrogatus, suadet ac consulit ei, vt se dedat Chaldæis, sic ipsum vrbẽq; saluos fore: alioquin vrbem ab eis comburendam, ipsumque non effugiturum. quo dicto reducitur ac recluditur in carcere, manetque ibi vsque dum capta est Ierusalem.

Anno mundi 3372.

Ezech. 26. 27. 28. Prophetia contra Tyrum. ANNO autem 11. prima mẽsis Martij prophetat Ezechiel Tyrum vrbem maris inclytam ac frequentia negotiatorum opulentissimam, à Nabuchodonosor euertendã, eò quòd super afflictione & destructione Ierusalem exultauerit: Regem autem Tyri ob eius superbiam, qua se Deum, ac sapientiorẽ Danie-

Daniele, viro iam tunc magni nominis, & famæ, propter interpretationem somniorũ regis, liberationemque Susannę, iactabat, occidendum: Iudæos verò reducendos in terram suam.

Ezech.31. Eodem anno 11. die 1. Maij, comparat Ezechiel Pharaonem cum rege Assyriorum: quòd sicut Assur sublimis deiectus est, ita deijceretur & regnum Aegyptium.

Anno mundi 3373.

Genebrar. 3568. 4. Reg.25. Ierem.39. & 52. EODEM anno 11. Sedechiæ, qui erat 19. Nabuchodonosor. die 5. Iun. Chaldæi irrumpũt exteriorem murum Ierusalem, & intrant vsque ad portam interiorem secundi muri. quo viso rex Sedechias, nocte per viam subterraneam cum suis principibus fugiens, à Chaldæis comprehẽditur in campo Iericho, & ducitur ad Nabuchodonosor in Reblata. qui obiurgato eo de infidelitate & periurio, filios eius, ac omnes principes Iuda in conspectu eius occidit. deinde eruit oculos eius, & vinctum catenis mittit & abducit in Babylonem. vbi ponit eum in carcere vsque ad mortem eius. Impletumque est verbum Domini, quod dixerat: adducam eum in Babylonem, & ipsam non videbit. Ezech.12.

Sedechias capitur. Excęcatur. Incarceratur.

4.Reg.25. 2. Par.36. Ierem.39. & 52. 3.Esdr.1. Die 9. Iunij, Chaldæi capiunt vrbem Ierusalem, populum occidunt, non parcẽtes adolescenti, virgini, seni. Die septima Iulij venit Nabuzardan princeps exercitus & comburit palatium regis, omnesq; domos Ierusalem. Porrò die decima Iulij incẽdit templum Domini, cùm stetisset annis 440. simulque combusti libri sacri, qui passim in Scriptura citati, iam non extãt. vniuersas turres & muros vrbis Ierusalem per circuitum & reliqua ædificia destruit. Populum residuum cum transfugis ac vasis templi abducit in Babylonem. relinquit illic pauperes aliquot rusticos ad colẽdam terram, quibus præficit Godoliam.

Ierusalem capitur. Exuritur. Destruitur.

Ierem.39. & 40. 4.Reg.25. Ieremiam verò Nabuzardan ex mandato Nabuchodonosor soluit à catenis, & educit è carcere, datq; ei libertatem, facultatẽ, & optionem proficiscendi secum in Babyloniã, in honore habendus, vel habitandi vbicunq; voluerit. at propheta malens in patria residere, multis cibarijs ac muneribus ab eo donatus, ac Godoliæ commendatus, vnà cum Godolia habitat in Masphath: vbi Godolias Iudæos passim dispersos benignè recipit, eisque securitatem promittit, dummodò seruire velint regi Babylonis. à quibus monetur, vt sibi caueat ab Ismaële intentante ei mortem. qui tamen audire noluit bene monentes.

Ieremias liber dimittitur. Ieremias habitat in Masphath.

Thren.1.2. 3.4.5. Porrò Ieremias amaro animo sedens, dolens ac flens, quadruplici alphabeto metrico lamẽtatur destructionem Ierusalem. euidentissimè plangens & deplorans Christi passionem, mortem, ac sepulturam, & Ecclesiæ desolationem, oratque Deum pro desolatis.

Threni Ieremiæ.

Ierem.41. 4.Reg.25. Tertia autem Septembris, Ismael Iudæus proditoriè occidit in Masphat Godoliam aliosque complures Iudæos ac Chaldæos qui cum eo erant. vnde cùm & ipse à reliquijs Iudæorum quæreretur ad necem, fugit cum 8. viris ad Ammonitas.

Occisio Godoliæ.

At reliquiæ Iudæorum timentes à Chaldæis facti vltionem, statuunt fugere in Aegyptum, rogant Ieremiã vt oret ac consulat Dominum, quid facere debeant, iurantes facturos se quicquid ille iusserit. Decima pòst die respondet Dominus per Ieremiam ipsos Dei præsidio fore saluos, si in Iudæa maneant: sin autem in Aegyptum fugiant, protestatur eos omnes ibi gladio, fame & peste morituros. Ierem.42. Reliquiæ Iudæ.

At illi spreto Dei oraculo cogentes Ieremiam & Baruch secum proficisci, simul abeunt ac proficiscuntur in Aegyptum, habitãtque iuxta Taphnis. vbi constitutus Ieremias prædicit illis Nabuchodonosor regem Babylonis vastaturũ prorsus Aegyptum cum idôlis suis, eique dominaturum. Ierem.43. Fuga in Aegyptũ.

Anno mundi 3374.

POSTHAEC Iudæi in Aegypto reprehẽsi à Ieremia super idololatria quòd ibi sacrificarent idolis, obstinatè respondent vnà cum multitudine mulierum se permansuros in idololatria inueterata, ac sacrificaturos reginæ cæli. i. lunæ. quos Ieremias prædicit vniuersos gladio & fame penitus consumendos, regemque Aegypti Pharaonem capiendum. & quia non destitit ipsos arguere, lapidauerunt eum ibi: quem honorantes Aegyptij, ob defugatos ipsius oratione ab eodem loco serpentes, sepelierunt iuxta sepulchra regum suorum, magnaque eum ibi religione venerantur. Iere.44. Iudæi persistunt in idolatria. Ieremias à Iudæis lapidatur.

Tunc Baruch abit in Babylonem, vbi scribit librum suum, quẽ vnà cum epistola quam olim ex ore Ieremiæ scripserat, legit ibi coram rege Iechonia & vniuersis Iudæis. deinde anno 5. à destructione siue desolatione Ierusalem, die 7. mensis, mittit librum suum vnà cum collectis pecunijs ad alios Iudęos, qui de locis vicinis, ad quæ profugerãt, redierant in Ierusalẽ, vt oblatis holocaustis orent pro Nabuchodonosor, & Balthasar filio eius, & pro ipsis captiuis; ac legant librum istum in die solenni ibi in platea seu area templi, continentem inter alia salutis monita, Iudęos quidem meritò propter peccata sua cum ignominia ductos in captiuitatem, attamen cum gloria reducẽdos ad Ierusalem: sed plenius per Christum Deum suum in terra vidẽdum, ac cum hominibus conuersaturum, redimẽdos, perfectius docendos, ac sempiterno honore, splendore ac iucunditate exaltandos in lumine Maiestatis Dei. Baruc.1. 2.3.4.5.6. Epistola Ieremiæ. Liber Baruch.

Posthæc emergunt alij Iudæi de locis vicinis, ad quæ profugerant, & dicunt; vnus erat Abraham, & possedit terram: nos autem multi sumus, nobis data est terra in possessionem. itaque euntes habitant ibi in ruinosis. Ezech.33.

Anno mundi 3374.

ANNO 1. desolationis Ierusalem, qui erat transmigrationis 12. die 5. Decembris, venit quidam fugitiuus de Ierusalem in Babylonem Ezech.33.

nem ad Ezechiel, dicens: vaſtata eſt ciuitas. quo tempore prophetat Ezechiel quòd reliquiæ Iudæorum, qui habitabant in ruinoſis, propter iniquitates ſuas à beſtijs, & gladio ac peſte perderentur, & terra in ſolitudinem redigeretur.

Ezec. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39.

Eodem anno, die 1. Februarij, Ezechiel plangit ſuper futura Pharaonis à Nabuchodonoſor occiſione, eiuſq; ac pluriũ nationũ ad inferos deſcenſu: eò quòd dederint terrorem ſuum in terra viuentium, hoc eſt, Iudæorum, & Patriarcharum: quos propter notitiã & cultum Dei, Dominus in Euangelio viuentes appellat. Matth. 22. Deſcribit etiam Euangelici prædicatoris officium. ac pro paſtorib9 Iudæorum neglecto grege ſeipſos paſcẽtibus, promittit verum paſtorẽ Chriſtum, qui ſuas oues cõgregabit, ſanabit, & paſcet in pace & vbertate. Prædicit Idumæam vaſtandam & deſtruendam, eò quòd populũ Dei afflixerit: Iſraëlem verò à captiuitate reducendum ac reſtituendum in terram ſuam, vbi vniti ſub vno æternoque rege ac paſtore Chriſto, in fælicitate habitabũt, & in præceptis Dei ambulabunt. cuius reſtitutio oſtenditur prophetæ in campo per arida oſſa reuiuiſcentia, myſticè etiam reſurrectionem generalem mortuorum præfigurantia. Poſtremò vaticinatur Gog & Magog in nouiſſimis diebus cum inſtructo ingentique exercitu ab aquilone venturos in terram Iſraël, ibique perituros.

Prophetia Ezechielis.

Ioſephus ant. Iud. lib. 10. c. 11.

Vaſtatio Syriæ, Ammon, Moab, & Aegypti.

Ierem. 52.

Anno 5. deſolationis, qui fuit 23. regni ſui, Nabuchodonoſor, deuicta Tyro & Sidone, vaſtat ſubigitque Cęleſyriam, Ammonitas, Moabitas, Edom, & Aegyptum, occiſoq; qui tunc regnabat, & alio conſtituto rege, repertos ibi Iudæos partim occidit, partim captiuos abducit in Babylonẽ. Tunc Nabuzardan omnes reliquias Iudęorum in Iudæa ac Ieroſolymæ habitantes in ruinoſis partim cædit in Iudæa, partim reſiduos numero 745. transfert in Babylonem.

Daniel. 3.

Tres pueri in fornace.

Nabuchodonoſor autem triumphator reuerſus in Babyloniam, ſtatuam ſuam aureã erigit, atque ab omnibus adorari facit. quam cùm cæteris adorãtibus Ananias, Azarias, & Miſael adorare nollẽt, iuſſu regis ligati conijciuntur in fornacẽ ignis ardentis. at iniectoribus à flamma combuſtis, illi in medio ignis cum Angelo Dei illæſi & intacti ambulantes, cantico benedicunt Domino, atque ad laudem eius omnem creaturam exhortantur. quod Nabuchodonoſor animaduertens, obſtupeſcit, & illis de fornace euocatis, benedicit Deum ipſorum, iubens ac mandans edicto vt occidatur, quiſquis ipſum blaſphemauerit.

Daniel. 4.

Nabuchodonoſor cum feris habitat.

Poſthæc videt Nabuchodonoſor ſomniũ de excelſa arbore ſuccidẽda. quod ſolus Daniel interpretatur de futura ſeptenni regis eiectione, & habitatione cum beſtijs, eiuſque tandem in regnũ reſtitutione. quæ monitu Danielis propter eleemoſynas ad annum dilata eſt. deinde rex ob ſuam ſuperbiam verſus in amentiam, regnoque pulſus, tanquam beſtia cum beſtijs ſyluas incolens annis 7. gramen vt bos comedit, ac æſtu roreque cæli perfunditur. deinde precibus ac oratione Danielis menti regnoque reſtitutus, Deum cæli, recognoſcit, confitetur, ac glorificat. acta que per epiſtolas ſuis ſubditis diuulgat.

Anno mundi 3386.

Ezec. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48.

Viſio Ezechielis.

ANNO 14. captiuitatis Babylonicæ, qui eſt 25. transmigrationis, die 10. Martij, Ezechiel in ſpiritu ductus in terram Iſraël, Angelo ei oſtendente, videt ſub figura ciuitatis (Ieruſalem) & templi certa menſura ac dimẽſione ſuper montem reædificandi, ac gloria Dei replendi, Eccleſiæ Chriſti ſacroſancta myſteria.

Ezech. 29.

Aegyptus datur regi Babylonis.

Mors Ezechielis.

Anno 16. deſolationis, eoque 27. transmigrationis, die 1. Mart. dicit Dominus Ezechieli, ſe daturum Nabuchodonoſor regi Babylonis & exercitui eius Aegyptum in prædam, pro mercede laboris ſui, quo ſeruierat ipſi deuaſtando Tyrum. tandem Ezechielem à duce populi Iſraël, eò quòd ſeuerius corriperet eum propter ſimulacrorũ cultum, equis diſtractum & occiſum, & à populo in ſepulcro Seth aliàs Sem & Arphaxat ſepultum tradunt.

Anno mundi 3394.

Philo in breuiar.

Incarceratio Ioachin.

ANNO 20. deſolationis Ieruſalem, transmigrationis verò 31. Nabuchodonoſor iturus aduerſus Aegyptios, incarcerat Ioachin Regem Iuda: ne fugam fortè meditaretur.

Anno mundi 3400.

Iſaia 14. 4. Reg. 25. Ierem. 52.

Exaltatio Ioachin.

Philo in breuiar.

ANNO 26. deſolationis, qui eſt 37. transmigrationis, defuncto Nabuchodonoſor, anno regni ſui 45. ſuſcipit imperium Euilmerodach filius eius, qui timẽs ne pater ſuus reuiuiſceret, ſicut de amentia ad mentem redierat, facit corpus eius in 300. partes diuidi, & à totidem vulturibus comedi. vt Iſaias prędixerat. ſtatimque tertia die regni ſui eleuat & educit Ioachin regem Iuda de carcere, & exaltat eum ſuper omnes principes Babylonis, & comedebat ſemper cum rege cunctis diebus vitæ ſuæ. tunc populus, teſte Philone, nominat eum Neri, quòd interpretatur, lucerna mea, eò quòd lucerna Dauid, quæ timebatur extincta, illuxerit. qui mox genuit Salathielem, patrem Barachiæ, qui & Zorobabel cognominatus eſt.

Anno mundi 3406.

Liber 4. Eſdræ.

Viſio Eſdræ.

ANNO 30. ruinæ ciuitatis, ſeu captiuitatis, Eſdras propheta abductus & captiu9 in Babylone ac regione Medorum, in regno Artaxerxis regis Perſarum, ieiunans, plorãs, & orans, miſſo ad ſe Angelo Vriel (& archangelo Ieremiel,) in Babylone audit videtque Iudæos conſolandos, Ieruſalem reædificandam, arcana quædam futura reuelat. Ieſum filium Dei reuelandum, Chriſtum moriturum, & ad iudicium venturum. Horrẽda Babyloni, Aſiæ, Aegypto, ac Syriæ ventura. Meminis

minit Abacuc, Aggæi, Sophoniæ, Zachariæ, Malachiæ, & aliorum.

Dan. 14. Cùm autem Rex Babylonis quotidie adoraret Bel idôlum, Daniel conuiua & commensalis regis, detegit ei dolum 70. sacerdotum Bel, qui cum vxoribus & liberis quotidie appositos idôlo cibos occultè vorabant. quo deprehenso rex sacerdotes occidit, eiusque consensu Daniel idôlum Bel, templumque eius euertit. similiter & draconem, quem colebant Babylonij, iniecta in os massa ex pice, adipe, & pilis confecta, interficit. quapropter instātibus Babylonijs mittitur in lacum 7. leonum, inter quos esuriētes Diuinitùs seruatus diebus 6. ab Abacuc propheta, illuc ex Iudæa cū cibo per Angelū adducto, pascitur. Die 7. rex inueniens & vidēs Danielē illæsum sedere inter leones, Deum Danielis magnificat, ipsoque educto aduersarios illius cōijcit in lacum. quibus mox à leonibus deuoratis, iubet omnes timere Deum Danielis.

Daniel euertit Bel.

Daniel inter leones.

Abacuc 1. 2. 3. Prophetia Abacuc. Posthæc Abacuc prophetat de destructione Babylonis: deque Christi aduentu, passione in cruce, & victoria aduersus peccatum, mortem, Diabolum & infernum.

Ioseph. 10. Ant. 12. Anno 56. captiuitatis, Regassar filius Euilmerodach regnat in Babylone annis 3. Inde Labassardach frater eius annis 6. Deinde Balthasar priorum frater annis 5.

Daniel. 7. Visio 4. bestiarum. Anno 1. regni Balthasar filij Euilmerodach regis Babylonis, videt Daniel in somno 4. bestias, leonem, vrsum, pardum, & terribilem, & cornu paruum è capite quartæ bestiæ exortum multos debellare. quæ designabant 4. Monarchias, Chaldæorum, Persarū, Græcorum, & Romanorum, ipsumque Antichristum inde oriturum, ac per annos tres & semis sanctos persecuturum, quem Filius hominis, accepta ab antiquo dierum potestate, disperdet, conteret, ac cum alijs iudicabit, ipseque regnabit in æternum.

Daniel. 8. Visio pugnæ hirci cū ariete. Anno 3. Balthasar, videt Daniel hircum pugnare contra arietem; ipsumque deuincere: deinde cornu modicum ex hirco prognatum multam in populum templumque Dei exercere tyrannidem. auditq; à Gabriele ita regem Persarum olim prælio vincendum à rege Græcorum. atque ex eo oriturum regē impudentem (nempe Antiochum Epiphanem, figuram Antichristi) regnaturum dies 1296. aliâs 1300. vel 2300. q̄ sanctos interficiet; templum violabit, sacrificia cultumque Dei auferet & abolebit, tandemque sine manibus conteretur.

Daniel. 5. Anno 5. Balthasar Cyrus rex Persarum, & Darius rex Medorū auunculus eius, obsident Babylonem. Balthasar autem rex vrbis munitione fretus, vacans conuiuijs, bibit vinum cum suis principibus, vxoribus & concubinis ex vasis templi Ierusalē, laudando idôla sua. quapropter videt manum scribentem in pariete, Mane, thecel, phares. quam scripturam cùm Magi Babylonis neque legere neque interpretari valerent, solus Daniel eam perturbatò regi & legit & interpretatur significare, ipsum regno deturbandum, idque Diuinitùs datum Medis & Persis. vnde Daniel torque aurea & purpura honoratur, ac tertius regni constituitur.

Visio manus scribentis.

Destructio Babylonis & regni eius.

Eadem nocte Medi & Persæ, fluxu Euphratis aliò ducto, per siccum alueum Babylonem ingressi, Balthasar regem populumq; interficiunt, vrbem turremque destruunt, regnum suscipit Darius Medus annos natus 62. Cyrumque præcessit, quia senior, quia auunculus, quia potentioris regni Dominus. hanc enim triplicem rationem assignat Hierony. *Ierem. 51.*

2. Monarchia Persarum.

Daniel autem assumptus à Dario in Mediam, constituitur princeps super satrapas regni. cumque ob sapientiam præ cæteris regi charus esset, inuidia principum eius accusatur apud regem, quòd contra regium edictum quotidie ter DEVM cæli oraret. vnde renitente licet multùm rege, proijcitur in lacum leonum, aduolutoque lapide os laci obsignatur. Primo diluculo rex Danielem à Deo seruatum & à leonibus illæsum inueniens; ipsum educit, & accusatores eius leonibus obijcit. quibus subitò deuoratis, decreti publicatione per totum regnum Deum Danielis timendum prædicat. *Daniel. 6.*

Daniel in lacu leonum.

Anno mundi 3443.

EODEM anno 1. imperij Darij Medi super Chaldæos, anno 69. Daniel intelligens ex libro Ieremiæ appropinquare terminum 70. annorum desolationis Ierusalem & captiuitatis Babylonicæ, prostratus coram Deo Domino in ieiunio, sacco & cinere, confitetur Iudæos propter peccata sua iustè captiuatos, oratque vt iuxta suum promissum misericorditer reducere dignaretur eos in terrā suam. cui apparens Angelus Gabriel respondet & indicat orationem eius exauditam esse. & insuper reuelat ei, quando templum, quando vrbs & ciuitas Ierusalem rursum ædificaretur. quodque maius erat omnibus, prædicit ei tempus, quando vera libertas Christus vēturus esset. nempe septuaginta hebdomades (quarum vnaquæque iuxta Scripturæ consuetudinem 7. annos continet, quæ faciunt annos 490.) à Deo determinatas & definitas esse vsque ad Christum, quādo abolito & expiato peccato, veram adduceret libertatem, iustitiamque sempiternam. Itaque ab exitu sermonis regis permissuri vt iterum ædificetur Ierusalem, hoc est, ab anno 20. Assueri Darij Artaxerxis Lōgimani regis Persarum, quando misit Neemiam reædificare Ierusalem, vsque ad illum diem, quo Christus sanctus sanctorum in suo baptismate cælitùs à Deo Patre per spiritum Sanctū vngeretur dux ac doctor Christianorū, esse hebdomadas 69. annuas, id est, ann. 483. hebdomada verò septuagesima, id est, vltima ac postrema Christum confirmaturum pactum, id est, legem Euangelicam, nouum testamentum, seu Euangelium multis doctrinis ac miraculis. in medio autem eiusdē hebdomadæ Christum occidendum, & cessaturum sacrificium veteris legis. populum, qui eum Christum negaret, *Daniel. 9.*

70. Hebdomadæ Danieli reuelantur.

Visio seu reuelatio 70. hebdomadarum Danieli.

garet, abijciendum, abominationem desolationis in templo futuram seu collocandam, (quæ dicta est, inquit Christus Matt. 24. Mar. 13. à Daniele propheta, stãtem in loco sancto vbi non oportet: qui legit intelligat.) vrbem verò ac templum dissipandum, & deuastandum à duce & populo vẽturo, ac desolatum iri, eorumq; desolationem duraturam vsq; ad finem Mundi.

Not. Videatur de hebdomadibus Genebrardus, qui aliter orditur, nam & inter Assuerum & Longimanum distinguendum est, qui hîc confunduntur, quæ omnia quoniam paucis explicari non possunt, sufficerit lectori hæc indicasse.

Anno mundi 3444.

Genebrar. 3638. 2. Par. 36. 1. Esdr. 1. 3. Esdr. 2.

ANNO 70. desolationis Ierusalem siue captiuitatis Babylonicæ, peracto iã sabbato terræ, mortuo Dario Medo, Cyrus rex Persarum monarchiam regnorum adeptus regnat ann. 22. qui statim monarchiæ suæ anno 1. Diuinitùs inspiratus, publicato vbique in toto regno suo edicto, dat Iudæis licẽtiam redeundi, ac præcipit Iudæis redire in Ierusalem, in Iudæam patriam ac terram suam, atq; impensis regijs ædificare ibi templum Deo Israël, reddens eis 5400. aurea & argentea vasa templi, quæ abstulerat Nabuchodonosor de Ierusalem.

Relaxatio captiuitatis Babylonicæ.

Redeuntium ac reuertentium numerus erat 50. ferè millia. qui duce Zorobabel filio Salathiel annos nato (ait Philo) 17. præfuit annis 58. summo sacerdote Iesu, qui & Iosue filio Iosedec, præfuit annis 36. qui vnà cum Neemia, Mardochæo, ac iumentis, multaque substantia in ædificationem templi data, regressi in Iudæam & Ierusalem statim vnanimiter ædificãt altare holocausti sub dio, Domino in loco templi. super quo cæperunt à die 1. Septembris ac quotidie deinceps iuxta legem offerre sacrificia Domino, & celebrant quoque solẽnitatem tabernaculorum aliaque deinceps festa, & præparare materiam ad ædificandum nouum templum.

1. Esdr. 2. 2. Esdr. 7. Philo in breuiar. Reditus è captiuitate Babylonica in Iudæam. 1. Esdr. 3. 3. Esdr. 5. Erectio altaris.

Anno 3. Cyri, vbi Daniel se luctu, ieiunio & oratione per 3. hebdomadas afflixisset, videt die 24. Martij iuxta fluuiũ Tigrim virũ lineis vestitum fulgentemque, vnde & timens ac tremẽs confortatur & docetur de Michaële principe Synagogæ Iudæis auxiliante. & de varijs bellis inter reges Persarum & Græcorum, & inter reges austri, id est, Aegypti, & Aquilonis, id est, Syriæ. de Antiocho Epiphane figura Antichristi se contra Deum deorum elaturo, & ablato iugi sacrificio Iudæos per annos 3. & semis persecuturo. quam tamen prophetiam perfectius ac plenius complendam intendit in Antichristo, qui sub finem mũdi Christianos per dies 1290. id est, 3. annos & dimidiũ miserè affliget. deinde verò post magnam afflictionem mortuos resurrecturos, quosdam ad opprobrium sempiternum, quosdam ad vitam æternam, vbi docti ac doctores vt stellæ fulgebunt.

Daniel. 10. 11. 12.

Anno mundi 3445.

ANNO 2. reuersionis seu reditus sui, mẽse Aprili, cæperunt Iudæi reædificare Ierosolymæ templum Domini. quo fundato, sacerdotes laudant Dominum, populo vociferante, partim ex gaudio, partim ex fletu. statimque Samaritæ vicinæ gentes, quæ ciuitates Samariæ inhabitabant, cùm simul ædificare non admitterentur, assiduis insultibus, ædificationem impediũt, omni tempore Cyri. scriptisque postea literis ad Artaxerxem regem Persarum, falsò accusãt Iudæos, quòd ciuitatẽ rebellem ædificabant. quibus rex nimium credulus, prohibet opus. itaque tunc vnusquisque rem suam curabat, & opus Domini neglexerunt, & cessatum est ædificari vsque ad 2. annum Darij. Zorobabel autem & Iesus reuersi sunt in Babylonem, tempus oportunum expectantes, si tandem fortè regem flectere possent, vt impetrarent perfici templum.

1. Edr. 3. 3. Esdr. 2. & 5. Fundatio templi. Templi ædificatio impeditur.

Anno mundi 3466.

ARTAXERXES Assuerus priscus, imperat Persis annis 20. huius anno 13. missus Holofernes, à Iudith truncatus est: ideoq; prohibita adhuc ædificatio templi.

Not. Genebrar. contendit, quæ de Iudith referuntur, contigisse sub Sedechia, atque eo magis commotum Nabuchodonosor contra Ierosolymam mouisse, & tandem totum Iuda Babylonem transtulisse.

Anno mundi 3480.

PER hæc tempora Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Niniue, anno 12. regni sui victo Arphaxad rege Medorum potentissimo, elatus victoria statuit totum orbem suo subiugare imperio. itaq; anno proximo missus ab eo Holofernes cum exercitu de Niniue, pertransiens Ciliciã, Mesopotamiam, Damascum, & Syriam, cunctas regiones vastat, sata succẽdit, arbores vineasque excindit, populos occidit, vrbes & castra subuertit, etiam sese spontè dedentium ciuitates, aras, atque deos destruit, vt solus Nabuchodonosor deus habeatur. vnde filij Israël vehementer timentes, hortatu Eliachim qui & Ioachim summi sacerdotis, loco patris absentis, & Oziæ principis populi loco Zorobabel, parant se ad resistendum, ac cilicijs, ieiunijs, & orationibus sese affligentes, auxilium à Domino implorant.

Iudith. 1. 2. 3. 4. Holofernes cuncta vastat.

Tum interroganti Holoferni de statu populi Israël, narrat Achior dux Ammonitarũ, quæ ac quanta Deus egerit Israëlitis mirabilia: eos inuictos esse dicens, nisi fortè Deum offenderint. quare iratus Holofernes iubet eum ipsum Achior duci in Bethuliam, vt ea deuicta simul cum Israëlitis occidatur. moxque Bethuliam obsidet, ac præciso aquæductu, fontes omnes custodit. quapropter ciues siti cruciati, ciuitatem tradere volunt. Ozias tamen princeps populi loco Zorobabel, persuadet

Iudith. 5. 6. 7. Achior traditur Iudæis. Bethulia obsessa.

suadet vt per 5. dies expectent à Domino misericordiam.

Iudit.8.9. Iudith arguit primates. Tunc Iudith vidua sancta, pulchra, & diues, reprehendit Oziam & presbyteros quod præfigissent terminum misericordiæ Dei, eosque hortatur, vt patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro se Deum orent. Quin & ipsa oratorium suum ingressa, cilicio induta, caput cinere conspersa, prostrata orat Deum pro liberatione populi, vtque sibi virtus detur euertendi Holofernem.

Iudit.10.11 Iudith Holoferni sistitur. Deinde vbi se aptissimè exornasset, cum ancilla vrbem egreditur, & ab Assyrijs apprehēsa, ducitur ad Holofernem, cui causam fugæ quærenti, ait se transfugio vitæ consuluisse, speciosam illi pollicetur victoriam. atque ita sua pulchritudine & oratione illius nacta gratiam, facultatem obtinet proprijs vescendi cibis, & nocte ad orationem egrediendi.

Iudit.12. 13. Quarto autem die ad cœnam inducta, coram Holoferne edit & bibit, qui eius concupiscentia ardens, vehementer inebriatur, euntque cubitum. Ibi Holoferne ebrietate sopito, Iudith facta ad Deum oratiōe, suopte ense præscindit caput eius, ac noctu suo more exiens, repetit Bethuliam, vbi caput Holofernis ciuibus ostendens, eos ad gratiarum actionem hortatur. quo viso Achior relicta gentilitate, credit Deo, & circunciditur.

Iudith Holofernem truncat.

Iudit.14. 15. Orto Sole Iudæi ex consilio Iudith capite Holofernis in muro Bethuliæ suspenso, irruunt in Assyrios, qui cùm Holofernem excitarent mortuum inuenientes, vehementer cōsternati & trepidi omnibus relictis fugiunt. Assyrij cæduntur. *Iudit.16.* Hebræi autem fugientes persecuti, multis cæsis, spolijs collectis plurimum ditantur. Iudith autem à pōtifice & populo multum laudata, canticum ob partam victoriam Deo canit, & quæ Holofernis propria fuerant Ierosolymis Domino offert: populusque omnis veniens in Ierusalem, holocausta cum gratiarum actionibus offert. & dies huius victoriæ quotannis perpetuò apud Iudæos in numero sanctorum dierum celebratur.

Anno mundi 3488.

Philo in breuiar. Darius fit rex Persarum. POst hæc Darius Artaxerxes Longimanus cum fratre suo de imperio dimicans, monitu Zorobabel cari amici sui vouit Deo cæli, si victoria potiretur, ædificaturum se templū Domini in Ierusalem. quo victo imperat Persis annis 37.

3.Esdr.3. 4. Anno eius 1. Dario post splendidam cœnam omnibus suis præfectis exhibitam, dormiente, tres corporis eius custodes quæstionē inter se proponunt, quidnam sit fortius. Itaq; manè corā rege & principibus primus vini vires cæteris præstare disserit. secundus Regis potestatem præcellere affirmat. tertius, qui est Zorobabel, mulieres istis fortiores esse demonstrat: veritatem tamen omnia vincere probat. Data ergo veritati palma, Darius à Zorobabele voti sui admonitus, concedit ipsi Zorobabeli & socijs eius redire & perficere templum Domini in Ierusalem, redditque residua sacra vasa. scribens insuper præfectis Syriæ & Phœnicis, vt Iudæis detur libertas à tributo, & de tributis regijs impensæ in fabricam seu ad extructionem templi ac Ierusalem, simul ac sacrificia.

Veritas vincit omnia.

Licentia perficiendi templum.

3.Esdr.5. Reuersus ergo Zorobabel & Iesus pontifex in Iudæam, inueniunt populum graui penuria laborantem: fuerant enim anni steriles.

Anno mundi 3489.

Agg.1. Aggæus Propheta incipit. ANNO secundo Darij, die 1. Augusti, Aggæus propheta Dei iussu increpat Iudæos, quòd neglecto templo propria ædificia curabant; ideoque sterilitatem terræ ac famem ipsis à Deo immissam: hortaturque eos ad templi ædificationem. vnde Zorobabel & Iesus vnà cum populo excitati, cæperunt rursum parare materiam in opus templi 24. die præfati mensis.

Agg.2. Ecclesia præfertur synagogæ. Porrò 21. die Septembris, promittit Dominus per Aggæum maiorem futuram gloriam templi huius nouissimi, quàm fuerit prioris: eò quòd Christus venturus sua præsentia, & prædicatione, & miraculis illud glorificaturus sit.

Zach 1. Zacharias Prophetat. Eodem anno 2. Darij, mense Octobri, cæpit & Zacharias prophetare & exhortari populum vt conuertatur ad Dominum, & restauret templum eius.

Agg.2. 1.Esdr.5. 3.Esdr.6. Templi reædificatio resumitur. Die ergo 24. Nouembris, cæperunt Iudæi rursus ædificare templum Domini. quapropter licet nulla futurarum frugum signa essent, sed omnia latitarent in terra, Aggæus promittit eis à die ista deinceps omnium frugum abundantiam. insuper & Christum de stirpe Zorobabel nasciturum.

Zach.1.2. 3.4.5.6. Die autem 24. Ianuarij, nocte audit Zacharias Angelum Michaëlem orantem, Domine exercituum, vsquequo tu non misereberis Ierusalem & vrbium Iuda, quibus iratus es iam annos 70. siue, iste iam septuagesimus annus est, supple diu transactus, ac si dicat, cur differs restaurare Iudæam, cùm septuagesima desolationis eius iam diu transacta sit. & respondit Dominus Angelo verba consolatoria, quod templum manibus Zorobabel fundatum, manibus eiusdem perficietur, & Ierusalem etiā reædificaretur, Dei gloria & habitatoribus vehementer repleretur, ac ciuitates bonis omnibus affluent. viderque idem Propheta sub typo Iesu sacerdotis magni vestibus sordidis induti, deinde mutatorijs ac corona donati, CHRISTVM ignominia & gloria coronandum, qui Ecclesiam ædificabit, ac inhabitabit, quæ absque muro inhabitabitur præ multitudine gentium, cui tamen Deus pro muro erit & gloria, ac dominabitur in solio suo.

Visio Zachariæ.

1.Esd.5.6. 3.Esd.6.7. Cæterùm Samaritani gentes vicinæ repetitam templi ædificationem impedire & inhibere conantes, scripta ad Darium regem epistola, opus templi à Iudæis resumptum, ac

Templi ædificatio proficit. quàm diligentissimè profici significant. eumque super agendis consulunt. at Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca sua inueniens, misso diplomate mandat cœptum opus regio sumptu compleri, ac quotidie pro se sacrificio offerri Deo cæli, impedientes verò suspendi. Itaque Iudæi adhortatione Aggæi & Zachariæ instanter ac diligentissimè ædificant, prosperaturque opus in manibus ipsorum.

Zach. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. Anno quarto Darij, die quarta Nouembris, monet Zacharias Iudæos facere iudicium & misericordiam, ac diligere veritatem & pacem potius, quàm infructuosè ieiunare. ieiunia absque operibus misericordiæ parum aut nihil vtilia esse. promittit templum ædificantibus prospera multa, Ierusalem reædificandam, sanctificandam & habitatoribus replēdam. Prophetia de Christo. Vaticinatur CHRISTVM regem humilem ac pacificum venturum, sedentem super asinam & pullum eius ingressurum Ierusalem, vendendum 30. argenteis proijciendis in templo ad statuarium, eundemque Christum pastorem percutiendum, & oues dispergendas. multa passurum, perfossis manibus affigendum cruci. sanguine proprio suos redēpturum. Item spiritum gratię, fontemque baptismatis effundendum super habitatores Ierusalem. gentes ad Christum & ecclesiam concursuras, templum ac Ierusalem per Romanos vastandum & destruendum. Iudæos per vniuersum orbem dispergendos. sub typo Ierusalem Antichristum gregem & Ecclesiam CHRISTI dissipaturū. Christum verò eundem & suos iudicaturum.

Anno mundi 3493.

1. Esdr. 6. 3. Esdr. 7. Ioan. 2. Templum consummatur & dedicatur. ANNO sexto Darij, die tertia Februarij consummatum est templum, ex quo primùm fundari cępit anno 46. faciuntq; dedicationem eius cum ingenti lætitia & oblationibus multis.

1. Esdr. 6. 3. Esdr. 7. Pascha. Porrò die decimaquarta Martij, celebrant Pascha & festum siue solennitatem azymorum 7. diebus, epulantes & gaudentes quòd Deus conuertisset cor regis ad eos.

Anno mundi 3494.

1. Esd. 7. 8. 3. Esdr. 8. ANNO 7. Darij Artaxerxis Esdras sacerdos & scriba legis Dei doctissimus (qui libros veteris testamenti à Chaldæis exustos reparauit, vtq; Samaritanis non miscerentur, nouis Esdras ascendit Ierosolymā. literis cōscripsit) impetratis ab Artaxerxe rege literis licentiæ magnæque libertatis ac potestatis, ac vasis plurimisque donis auri & argenti, ascensurus de Babylone Ierosolymam, vt ibi legem Dei doceret, & populum regeret, cępit 1. die Mart. congregare Iudęos iuxta fluuium Ahaua, vbi peracto triduano ieiunio ac oratione, ad Deum vt Deus dux esset itineris, cum socijs 1775. iter ingressi die 12. Martij, prosperè perueniunt in Ierusalem 1. die Iulij, vbi die 4. vasa ac dona secum allata in templo sacerdotibus tradunt, victimasq; Deo offerunt.

Not. Hæc omnia de Esdra Genebrardus multò ante contigisse dicit, vt & de Hester.

Eiusdem anni 7. mense Nouembri, cùm audisset Esdras multos Iudæorum duxisse vxores alienigenas, scindit vestes, euellit pilos capitis & barbæ, sedetq; dolens, mærens ac ieiunans vsque ad vesperam. tunc in templo genibus flexis, manibusq; ad Deum extensis, flens confitetur peccata populi, oratq; coram Domino, populumq; ad fletum & pœnitentiam commouet. 1. Esdr. 9. 3. Esdr. 8. Esdras luget peccata populi.

Deinde die 20. Nouembris Iudæos vniuersos conuocatos Ierosolymam, in atrio templi trementes propter peccatum ac frigus pluuiamque peccasse arguit, vxores alienigenas cum liberis earum repudiare præcipit, constituitque iudices qui facta examinatione à prima Decemb. vsq; ad primam Martij separant externas cum natis earū à populo Israel, Deūque victimis placant. 1. Esd. 10. 3. Esd. 9. Separatio exterarū.

Anno mundi 3502.

RESA Misciola filius Zorobabel, 2. dux Iudæorum præest annis 66. 1. Par. 3. Philo.

Anno mundi 3507.

ANNO 20. Artaxerxis Longimani regis mense Nouembri, Neemias Iudæus pincerna Artaxerxis regis Persarum audiens in Perside à quibusdam qui venerant de Ierusalem afflictionem eorum qui erant in Iudæa, flet & luget diebus multis, ieiunat & orat Deū vt inueniret gratiam coram rege. mense autem dein Martio cùm inter epulas vinū porrigeret regi mæstus, impetrat à rege consensum & literas eundi ac reædificandi vrbem Ierusalem. Hoc ergo tempore inchoantur 490. anni hebdomadum Danielis, ac terminantur triennio post mortem Christi. Neemia siue 2. Esdræ 1. Licentia ædificandi Ierusalem. 2. Esd. 2. 70. Hebdomadæ Danielis.

Not. Hæc non satis constant: nam 70. hebdomades incipiunt statim à 70. captiuitatis finito: atq. hinc illæ discrepantiæ chronologorum, propter admirabilem scripturarum & historiarum diuersitatem, quemadmodum etiam fatetur B. Arias.

Profectus autem Neemias in Iudæam, cæpit 5. die Iulij ædificare muros, portas & turres Ierusalem, adiuuantibus eum Eliasib filio Ioachim filij Iesu filij Iosedec pontifice maximo, & Resa Mosollam filio Zorobabel duce populi, alijsque principibus plebis, ac populo: & propter varias irrisiones, subsannationes, insidias ac insultus hostium circunfinitimarū ædificationem impedire conantium, Iudæi vna manu tenentes gladium, & altera ædificantes, Deo prosperante intra 52. dies opus perficiunt, idq; complent 25. die Augusti. quo absoluto Neemias valuas, fores, vectes ac custodes portis adhibet. 2. Esd. 3. 4. 5. 6. 7. Aedificatio Ierusalem. Iudæi armati ædificant.

Die 1. Septembris conuocato omni populo Ierosolymam, Esdras stās in templo è suggestu legit clarè & distinctè legem Domini à manè 2. Esdr. 8. 3. Esd. 9.

Esdras docet populum.

mane vsque meridiem vniuersa multitudine virorum & mulierum audiente, flente, Deumque adorante. Inde digressi, festum lætumque diem agunt. & deinceps iuxta legem celebrant festum tabernaculorum, palmarũ, & collectæ, Esdra singulis diebus legente in libro legis.

2. Esd. 9. 10. *Fœdus Iuda seu Israel cum Deo.*

Die autem 24. Septembris conueniunt in ieiunio & saccis, & humus super capita: rursumque separant semen alienum, leguntin libro legis quater in die, confitentur Dei beneficia, suaque peccata, fœdus cum Deo percutiunt, promittunt, iurant, ac subsignant seruaturos se Dei legem, præcepta, festa, annũ septimum, oblationes, primitias & decimas.

2. Esdr. 11. 12. 13. *Dedicatio muri Ierusalem.*

Posthæc Neemias vrbem Ierusalem habitatoribus populat, & conuocatis vndique sacerdotibus & Leuitis, magnificè celebrat dedicationem muri Ierusalem cum magna lætitia, cãticis, & victimis. ac regit ibi populum annis 12. deinde reditad Artaxerxem an. 32. regni eius, sicut promiserat. Post paululum consensu regis reuersus Ierosolymam, quædam mala in ipsius absentia orta, corrigit, librumque scribit eorum quæ gessit, ibique senex obijt.

Anno mundi 3525.

DARIVS Nothus rex Persarum, annis 19.

Anno mundi 3544.

Assuerus regnat.

ASSVERVS, qui & Artaxerxes magnus, regnat ab India vsque Aethiopiam super 127. prouincias annis 55.

Ester 10. 11. *Somnium Mardoch.*

Anno eius 2. die 1. Martij, Mardochæus Iudæus, translatus de Ierusalem cum Iechonia rege Iuda, videt in somno fontem paruũ crescere in fluuium, lucem, & Solem: quo significabatur humilem Hester exaltandam.

No. Genebrar. notat hunc Assuerum fuisse Xerxem, qui in Græciam copias duxerit, cui nupserit Hester. Huius filium fuisse Darium Lõgimanum, cui successerit ille, qui ab Alexandro cæsus est.

Anno mundi 3546.

Ester 1. *Cõuiuium Assueri.*

ANNO 3. regni sui Assuerus volens ostentare diuitias gloriæ regni sui, facit in vestibulo horti sui grande conuiuium cunctis principibus & præfectis suis, in quo rex hilaris Vasthi reginam accersit, vt ostẽderet conuiuis pulchritudinem eius. at cùm venire nollet, rex 7. sapientum consilio eam repudiat, edictumque promulgat, vt vxores quæque deferant honorem maritis suis.

Ester 2. *Ester fit regina.*

Deinde multas facit sibi adduci virgines speciosas, ex quibus vnam eligeret loco Vasthi. deligit autem Hester Iudæam, ignotam tamen, neptem occultam Mardochæi, quæ cæteras pulchritudine & gratia præcellebat: eamque coronat sibi in reginam & vxorem, celebratque nuptias anno 7. regni sui, mense Decembri. Porro Mardochæus ad ostium palatij obseruans, 2. eunuchos vitæ regis insidiantes prodit: itaque re compertã, illis suspensis, hoc factum Mardochæi annalibus inscribitur.

Anno mundi 3555.

ANNO 12. Assueri, mense Martio, Aman secundus à rege, indignatus quòd solus Mardochæus Iudæus ipsum adorare nollet, impetrat ab Assuero vt iuberet omnes in regno suo Iudæos interfici. missa sorte quando id fieret, exit seu cadit mensis Februarius. Itaque mittit ad vniuersas 127. prouincias literas regis annulo signatas, vt 13. Februarij vniuersi vbique Iudæi occidantur. *Ester 3.* *Iudæi occidendi.* *Tyrannis Aman.* *Ester 13.*

Quapropter Mardochæus ac reliqui passim Iudæi vehementer lugent. Hester autem mandato Mardochæi non vocata ad regem ingressura, vt necem Iudæorum deprecetur, iubet vt triduo pro se ieiunent & orent: idemque ipsa facit. *Ester 4.* *Ester 13. & 14.*

Die autem tertio regali cultu ornata anxiaque intrat ad regem, petit vt ipse & Aman ad suum veniant conuiuium, in quo ab exhilarato rege de sua petitione seu quidnam peteret interrogatã, rursus vtrumque inuitat ad sequentis diei conuiuium. Egressus autem è conuiuio Aman, videt Mardochæum non exhibere sibi honorem: vnde iratus parat ipsi patibulum, in quo postridie eum suspendat. *Ester 5. & 15.*

Noctem illam rex ducens insomnem, iubet annales sibi legi, reperiensque inibi Mardochæi fidelitatem in detectis eunuchorum insidijs, facit ipsum mane per Aman honorari, corona purpuraq; ornatum regio equo vehi & obequitare per plateas vrbis. *Ester 6.* *Exaltatio Mardoch.*

Hester autem in conuiuio regem exhilaratum orat pro sua & populi sui vita, & liberatione: ipsumque Aman Iudæorum hostem palam & apertè accusat. quem rex mox iubet ac facit suspendi in patibulo quod ipse Mardochæo parauerat: Mardochæum verò exaltans in suspensi locum, secundum à Rege cõstituit. *Ester 7.* *Suspensio Aman.*

Porrò Hester die 23. Maij consensu ac nomine regis mittens ad singulas regni prouincias nouas literas annulo regis obsignatas, veteres literas ab Aman in necem Iudæorũ missas retractat & irritas facit, Iudæis securitatem præbet, insuper & potestatem vt eadem die decimotertio Februarij, qua neci erant destinati, ipsi vice versa occidant omnes aduersarios & hostes suos. Itaque gauisi prædicto die 13. Februarij suspendunt 10. filios Aman, ac passim trucidant vsque ad 75. millia hominum. constituitque Mardochæus diem Phurim, id est, sortium deinceps annuatim à Iudæis gaudio atque conuiuijs celebrandam. vixitque Mardochæus, teste Philone, annis 198. *Ester 8. 9. & 16.* *Liberatio Iudæorum.* *Festum sortium.*

Circa hæc tempora Malachias propheta increpat Iudæos siue Israëlem, quòd vitiosas hostias offerant, ideoque eorum sacrificia à Deo reprobanda: gentium autem oblationẽ mundam, quæ in omni loco offeretur & sacrifica- *Malach. 1. 2. 3. 4.* *Prophetia Malachiæ.*

crificabitur Deo, ei gratam fore. prædicitque Ioannem Baptistam Diuinitùs mittendum præcursorem primi aduentus Christi: Eliam verò prophetā mittendum ante postremum eiusdem aduentum ad iudicium, qui conuertat cor patrum ad filios.

Anno mundi 3568.

Philo in breuiar. Ioseph. antiq. Iud. li. 11. cap. 7. & 8.

IOANNA ben Resa 3. dux Iuda præest Iudæis annis 53. Deinde Iudas Hircanus prim⁹ annis 14. cuius tempore Manasses frater Iaddi pōtificis Iudæorum, eò quòd alienigenam duxisset vxorem, filiam nempe Sanaballet satrapæ seu principis Samariæ, ab altari pulsus, abiens in Samariam ad socerum contra legem extruit in monte Garizim templum Ierosolymitano simile. eiusque à Sanaballet Pontifex constituitur. incidit autem huius templi desolatio ab Hircano post annos 200. Ioseph. 13. antiq. 16. 17.

Templum in Garizim.

Iosep. ant. 11. cap. 8. Alexander Magnus.

Posthæc Alexander Magnus rex Macedoniæ mouens exercitum in Persas, capta Damasco ac Sidone, Tyrum oppugnat, scriptisque ad Iaddum Iudæorum pontificem literis, petit auxilium. Pontifice recusante, eò quòd Dario regi Persarum fidei sacramento obligatus esset: iratus Alexander capta mox Tyro, properat ad expugnandam Ierusalem. at Pontifex indicta populo supplicatione, Dei iussu indutus ornamentis pontificalibus, cum sacerdotibus ac populo in vestibus albis obuiam procedit Alexandro, quem cùm sic ornatum videret Alexander, deposito furore protinus desilit ex equo, ac pronus supplex adorat Dei Pontificem, nomenque veneratur. obstupescentibus ob hoc suis principibus, respondet, quòd cùm esset adhuc in Macedonia, Deum hoc ipso habitu sibi apparuisse, ac promisisse quòd ipsius ope potiretur Persarum imperio.

Alexander adorat Dei pōtificem.

Alexander Deo sacrificat.

Ingressus vrbem Ierosolymam ac templum, ex sacerdotis præscripto victimas Deo immolat. Ostensoque sibi Danielis libro, in quo Græcum quēdam Persas debellaturum significat, hunc ipsum se esse interpretatus, Iudæis magna priuilegia tributorumque immunitatem concedit.

1. Mach. 1. 3. Monarchia Græcorum.

Hinc subacta Aegypto, pergit in Persas, Darium ipsorum regem pugna victum occidit, monarchiā transfert ad Græcos. quo tempore Hispani, Belgæ, Morini, eius amicitiam petunt. qua illis concessa Alexander bellis ac victorijs progreditur vltra Indos vsque ad fines terræ.

Anno mundi 3641.

1. Mach. 1. Diuisio imperij.

REVERSVS Babylonem, veneno intoxicatur, ætatis suæ anno 32. regni 12. moriensque diuidit regnum pueris suis, quorum Philippus Aridæus frater Alexādri, tenet Macedoniam & Græciam. Ptolomæus Lagi filius, Aegyptum. Antigonus, Pamphiliam & Asiam. Seleucus Nicanor Babyloniam. qui anno 12. post mortem Alexandri victo Antigono, imperare cæpit & Syriæ, ac Asiæ, vniuersisque regnis Orientis à Phrigia vsque ad Indiam, regnans deinceps annis 32. Ab hoc tempore supputatur regnum Græcorum in libris Machabæorum.

Anno mundi 3635.

Luce 3. Philo. Ioseph. 12. antiq. 1.

IOSEPH Priscus, dux 5. præest Iudæis annis 7. deinde Semei Abner annis 11. sub quo Ptolomæus Soter rex Aegypti specie religionis sub simulatione sacrificij venit Ierosolymam sabbato, & multa Iudæorum millia dolosè capta, transfert in Aegyptum, ac in seruos vendit.

Anno mundi 3653.

Luce 3. Philo. Duces Iudæa.

MATATHIAS Heli, dux 7 præest reliquijs Iudæorum annis 12. Inde Maat Asar annis 9. Nagge Artaxat annis 10. Hesli Agai annis 8.

Anno mundi 3685.

Aristeas li. ad Philocratem. Ioseph. 12. antiq. 2.

PTOLOMAEVS Philadelphus rex Aegypti, studiosissimus literarū amator, innumeros libros vndique comparat sibi Alexandriæ in bibliotheca. audiens autem Diuinam legem Hebraicè scriptam esse Ierosolymis, vt & eam obtineret, ilicò 120. milia Iudæorum, qui in regno suo seruiebant, ab Aegyptijs redimit, pro quolibet capite 120. drachmas argenti soluens, redemptos manumittit: deinde mittit multa munera templo Domini, & epistolam ad Eleazarum Iudæorum pontificem, obsecrans sibi transmitti Dei legem, virosque peritos, qui possent Græcè transferre. statim mittit Eleazarus 72. seniores cū lege aureis literis tenui mēbranæ inscripta. quos rex suscipiēs honorificè Alexādriæ, triduo permagnificè tractat. Postea designat eis basilicam, ad quā quotidie certis horis conuenientes, intra 72. dies legem interpretati sunt, cautè potius, quàm syncere. Completa translatione, remittit eos rex ad propria maximis præmijs honoratos. cuius bibliotheca cum 40. milibus librorum tandem à Iulio Cæsare exusta est.

70. Interpretes biblia vertunt.

Plutar. in vita Cæsaris.

Anno mundi 3685.

ANTIOCHVS Soter, rex 2. Syriæ, regnat annis 19. deinde Antiochus Theos annis 15. huic tradidit Ptolom. Philadelphus Bernicen filiam suam in vxorem causa firmandæ pacis: quam tamen obtinere diu non potuit, vt prophetauerat Daniel, eò quòd occisa sit ab alia dicti regis vxore.

Daniel. 11.

Anno mundi 3692.

Luce 3. Philo.

NAVM Maslot, 11. dux Iudæorum, præest annis 7. post eum Amos Syrach annis 14. Matathias Siloa annis 10. Ioseph iunior Arses annis 60.

Anno mundi 3719.

SELEVCVS Gallinicus 4. rex Syriæ, regnat annis 20. Ptolomæus Euergetes rex Aegypti

(Daniel. 11.) AEgypti vindicans necem Bernicis sororis suæ, vt prædixerat Daniel, debellat Seleucum Gallinicum, obtinet Syriam: cumque audiret in Aegypto seditionem moueri, diripit ex Syria deorum simulacra 2500. vasaque pretiosa, & 40. millia talenta argenti, quibuscum reuertitur in Aegyptum.

Anno mundi 3739.

(Dan. 11.) SELEVCVS Ceraunus 5. rex Syriæ, regnat annis 3. cœpit debellare duces Euergetis, sed anno 3. ab eis occiditur. quo audito Antiochus magnus frater eius, festinanter ex Babylone ascendit, debellat duces Aegyptios, & obtinet Syriam, quam tenet 36. annis.

Anno mundi 3737.

(Ecc. 1. 2. 3. & c. 50. 51.) TEMPORE Ptolomæi Euergetis regis Aegypti, & Simonis Iusti Iudæorum pontificis, Iesus filius Sirach Ierosolymita aureas (Liber Ecclesiasticus.) sapientum sententias ab auo suo Iesu filio Sirach Hebraicè collectas, græcè transfert, ac sub titulo sapientiæ edit. quem librum vocat πανάρετον, quasi omnium virtutum receptaculum, nos Ecclesiasticum appellamus. in quo ad sapientiæ virtutumque omnium amorem sanctorum patrum tum sententijs tum exemplis inuitat.

(Daniel. 11. Lib 3 Machabæorū.) Ptolomæus Philopator rex AEgypti egressus, exercitum Antiochi magni debellat, Syriamque recipit. Inde cum exercitu ingressus Iudæam, Ierosolymę in templo sacrificat, maximo Deo gratias reddens: at prohibentibus licet sacerdotibus, visendi gratia intrat sancta (Philopator Diuinitùs in templo flagellatur.) sanctorum, vnde Simone pontifice orante, à Deo flagellatur acerbè in templo, ita vt humi iaceret sine viribus. Reuersus in AEgyptum, edicto iubet omnes Iudæos in AEgypto existentes, vinctos ad se perduci seu in campo congregari puniendos, tribus vicissim vicibus occidi ac deleri.

At Elcazaro sene viro insigni cum alijs Iudæis orante, 2. Angelis cælitus apparentibus, Iudæi liberantur, Philopatoriq; reconciliati, (Daniel. 11.) epulantur, liberè in Iudæam reuertuntur, ac (Ioseph. 12. antiq. 3.) diem festum annuum liberationis celebrandum statuunt. verùm Antiochus reparato ex (Antiochus magnus.) ercitu, deuincit hostes, & omnia recuperat, Iudæam sibi sociat, vt Daniel prophetauerat. Deinde Scopam ducem Ptol. Epiphanis regis Aegypti Iudeam Syriamque occupantem auxilio Iudæorum ad fontes Iordanis superat (Daniel. 11.) fugatque. Ingressus Ierosolymam, Iudęos magnis immunitatibus muneribusque donat. Inde dolosè fœdere cum Ptolo. Epiphane inito, despondet & dat ei Cleopatram filiam suam, vt licentius AEgyptum inuaderet. Ille vt (Daniel. 11.) dolum sensit, cauit sibi. Antiochus igitur aliò (1. Mach. 8.) se diuertens, capit Rhodum, Samum, & alias insulas Asię. tandem victus & captus à Scipione Romano, iubetur regnare intra Taurum montem sub tributo annuo, filiusq; eius An- (Antiochus Epiphanes Romæ obses.) tiochus Epiphanes obses Romam perducitur. Inde fugit in Apamiam, cumque aduersus Elimaæos pugnaret, cum omni deletur exercitu.

Anno mundi 3775.

SELEVCVS Philopator, qui & iners dicitur, 7. rex Syriæ vilissimus, indignus decore regio, regnat annis 2. quos Daniel vocat dies paucos, respectu patris. deinde contritus est non in furore, nec in prælio. (Genebr. 3922. Daniel. 11.)

Tunc apud Iudæos pontifex erat sanctus Onias pius, Simonis iusti filius annis 39. ad quem misit legatos & literas Arius rex Spartanorum. i. Lacedæmoniorum, amicus & frater, & filius Abrahæ, denūcians Iudęos & Lacedæmones ex vno patre Abraham ortos. (Ioseph. 12. antiq. 5. 1. Mac. 12. S. Onias.)

Anno mundi 3783.

IANNAEVS Hircanus Secūdus, 15. & vltimus dux de domo Dauid, præest Iudæis annis 16. post quem propter persecutionē Antiochi Epiphanis ducatus vacat anno 1. Deinde Machabęi tam ducatum seu principatum, quàm sacerdotium tenuerunt vsque ad Herodem. (Ioseph. 12. antiq.)

His diebus Seleucus Philopator, qui & iners, filius Antiochi magni, Asiæ rex, aliique reges ac principes multis donarijs honorabāt templum in Ierusalem. Sed postea Simō quidam præpositus templi rebellis Oniæ pontifici, fugiens, indicat Apollonio, Phœnices duci & ille Seleuco Philopatori, esse Ierosolymis in templo ærarium plenum pecunia, fisco regis applicanda, quæ tamen pro sustentatione pauperum seruabatur. missus ergo à rege Ierosolymā Heliodorus vt eas auferat, cùm id attentaret, Iudæis Deum implorantibus, Diuinitus ab Angelis multis plagis flagellatur. sed Oniæ sacrificio ac precibus liberatus, mortem euadit. actisque Deo & Oniæ gratijs, regressus nunciat regi Seleuco ac cæteris omnibus magnalia Dei. (2. Mach. Simon. Heliodorus templum spolians, flagellatur.)

Anno mundi 3789.

ANNO regni Græcorum 137. præfatus Seleucus cupiens liberare fratrem suum Antiochum Epiphanem. i. illustrem siue nobilem, ab vrbe Roma, vbi erat obses, mittit e (1. Mach. 1.) is filium suum Demetrium in locum eius. Dimissus Antiochus Epiphanes, qui Romæ obses erat, audita morte patris sui & inertia fratris sui, clam profugit de Roma, cumq; adhuc esset in via, eccè subitò Seleucus frater eius occisus est, non in furore, nec in prælio, sed proditoriè ab Heliodoro familiari suo, sicut Daniel prophetauerat. Antiocho autē clam venienti in Syriam, primùm non est datus honor regius, ab his qui Ptolomæis fauebant, verùm postea (quia callidissimus erat) simulatione clementiæ in fraudulentia, dolo, & blanditijs obtinet regnum Syriæ, tenetque annis 11. radix peccati, & figura Antichristi. (Demetrius Romæ obses datur. Daniel. 11. Antiochus Epiphanes fit rex Syriæ.)

Inde pugna congressus cum principibus Aegyptijs, inter Pelusium & montem Casiū, ijs deuictis victor intrat ac vastat AEgyptum, capit spoliatque ciuitates, regnum AEgypt. suscipit: simulans se hæc agere titulo, ac prætextu tutoris pro consobrinis filijs sororis su- (1. Mach. 1. Daniel. 11. 1. Inuasio Aegypti.)

3 Ptolo-

Ptolomæis Philometore & Phiscone rege Aegypti impuberibus, cumque per hæc suspectus fieret Ptolemæis. i. principibus AEgypti, bellum repetitur: verùm Antiochus omnia innocenter se fecisse fingens, pacat eos, atque onustus eorum spolijs, reuertitur in Syriam terram suam.

1. Mach. 1. 2. Mac. 4. Veniens Ierosolymam, facit mala multa, quem ibi statim adit Iason frater Oniæ pontificis, petit permitti sibi pontificatum fratris, ac potestatem viuendi more gentium, promittens regi quotannis argenti talenta 590. consentit rex. tum ille occupato pontificatu statim omnem Dei cultum peruertit, factoque & edificato gymnasio Ierosolymis sub arce, transfert gentem suam ad ritus gentilium, & optimos quosque epheborum in lupanaribus ponit. bene constituta amouet, praua instituit, mittitque Tyrum 300. didrachmas argenti in sacrificium Herculis.

Introductio gentilitatis Ierosolymæ.

Anno mundi 3792.

1. Mach. 4. POST triennium mittit Iason Menelaum vt ferret regi pecuniam. qui plura regi talenta pollicitus obtinet sibi pontificatum. expulsoque Iasone, qui proprium fratrem captiuauerat, sedem illius inuadit: sed quia nō citò dedit pollicitas regi pecunias, amouetur. & frater eius Lysimachus subrogatur. tunc quoque sanctus Onias pontifex eò quòd Menelaum de sacrilegio argueret, illius instinctu ab Andronico dolo perimitur Antiochiæ, quò fugerat à facie Iasonis fratris sui. propter quod iussu Antiochi Andronicus in eodem loco interimitur. Menelaus autem non ferens eiectionem suam concitata plebe fratrem suum Lysimachum sacrilegū iuxta ærarium opprimit: multaque pecunia mediante à rege absolutus, occisis innocentibus eius accusatoribus, resumit pontificatum, crescens in malitia. tandem iussu Antiochi Eupatoris occisus est. 2. Mac. 13.

Anno mundi 3795.

2. Mach. 5. Daniel. 11. ANNO regni Græcorum 143. rex Antiochus intelligens vrbes AEgypti à se defecisse, secundam parat profectionem seu expeditionem in Aegyptum: sed iuxta sententiam Danielis non erat nouissimum priori simile. cùm enim apud Alexandriam haberet exercitum, illicò appellunt naues Romanorum ad subuentionem Aegyptiorum, Marcusque Popilius Romanorum legatus præcipit Antiocho, vt ab amicis populi Romani recederet. At ille: Deliberabo, inquit, cum cōcilio meo. Tunc Marcus sceptro suo circunscribit in arena regem, & ait: Senatus, populusque Romanus præcipiunt, vt hîc respondeas. Territus Antiochus dicit: Si hoc placet Romanis, recedendum est. itaque furibundus mouet exercitum versus Iudæam.

2. Inuasio Ægypti.

2. Mach. 5. Interea Ierosolymis armati exercitus in aëre congredi diebus 40. conspiciuntur. Paulò pòst Iason credēs Antiochum obijsse, cum mille viris inuadit Ierusalem, ciues crudeliter occidit: iterumque profugus exul apud exteros miserè perit.

Signa in aere.

2 Mac. 5. Clades Ierusalem.

1. Mach. 1. 2. Mac. 5. Deinde Antiochus 25. die mensis Casleu, efferato animo armis ingressus Ierosolymam, intra triduum 80. millia ciuium trucidat, 40. milia vinxit, non minus venundat. insuper Menelao ductore intrat templum; aufert altare aureum, mensam propositionis, candelabrum luminis, vniuersa vasa ac thesauros, auri & argenti 1800. talenta, velociterque regreditur Antiochiam. Sed brachia ex eo steterunt, iuxta Danielem. Discedens enim Antiochus reliquit Ierosolymis præsidij loco principes præpositos se ipso crudeliores ad affligendum gentem Iudæorum. Daniel. 11.

Strages populi Iudæorum.

Spoliatio templi.

Anno mundi 3797.

1. Mach 1. 2. Mach. 5. 6. POST 2. annos Anno 145. regni Grecorum, rex Antiochus misso Apollonio duce cū exercitu 22. millium simulata pace dolosè in Ierusalem, denuò plurimos Iudæorum occidit sabbato, mulieres ac pueros vendit, multas domos ac ædes spoliat, exurit, ac diruit, spolia pecoraque rapit, arcem Sion præsidio gentium munit, tollit & iuge sacrificium, publicatoque in Ierusalem, Iudæa, & per omne regnum suum edicto; sub mortis pœna mandat & compellit Iudæos relinquere Dei legem, sacrificia, festa, sabbata, ac ceremonias, libros sacros legis seu testamenti Domini cōburi; ac leges gentium seruare, aras & idola erigere, & ijs thus incendere ac sacrificare, porcinas carnes immolare & edere, & anno 145. die 15. Nouembris ponit in templo super altare Dei idolum ac simulachrū Iouis Olympij, cui sacrificare cæperunt 25. die mensis eiusdem, immolantes ac offerentes porcos aliaque illicita, ac in ipso templo comessantes ac scortantes cum meretricibus. in templo autem montis Garizim ponunt imaginem seu statuam Iouis hospitalis. itaque multi passim Iudæorum relicta Dei lege gentilitatem sequuntur, impij quidem voluntariè, infirmi autem timore: pij verò in legis obseruantia persistentes vbique crudeliter trucidantur.

Persecutio Antiochi sæuissima.

Abolitio cultus Dei.

Pollutio templi.

1. Mach. 1. 2. Mac. 6. Tunc mulieres, eò quòd filios suos circuncidissent, infantibus ad colla suspensis per ciuitatem circumductæ, per muros præcipitantur.

2. Mach 6. Alij autem ad proximas coeuntes speluncas, & latenter sabbatum celebrantes, concremantur.

2. Mach. 6. Tunc Eleazarus scriba nonagenarius, quòd nollet comedere carnem porcinam, nec id simulare, diris plagis perimitur.

Eleazarus.

2. Mach. 7. Tunc septem fratres Machabæi vnà cum matre sua, nolentes porcinis vesci carnibus, pro lege Dei ab Antiocho rege post atrocia fortissimeq; tolerata supplicia ac tormenta terribili morte & Martyrio consummantur.

Machabæi martyres.

Anno

Anno mundi 3799.

Genebrar. 3922. 1.Mach 2. 2.Mac.5. TVNC Matathias sacerdos in ciuitate Medin cum 5. filijs suis Ioanne, Simône, Iuda, Eleazaro & Ionatha, scissis vestibus plangens ac lugens sanctorum prophanationem, afflictionemque Israêl, respondet his qui ab Antiocho à rege missi erant, nec se, nec suos idôlis sacrificaturos, quin Iudæum quendam sacrificantem, regiumque ducem ad hoc compellentem, occidit, aram diruit, & fugit cum filijs & amicis in desertum, in montibus & speluncis, inter feras herbis victitantes. vbi mille Iudæi nolentes sabbato pugnare, trucidantur. Matathias autem collecto piorum exercitu zelo legis arma corripiens, & sabbatis etiam pugnans, Antiochi ducibus resistit, idololatriam destruit, vindicat legem, reuocat Dei cultum, pueros incircuncisos circuncidit, tandemque moriturus hortatur filios vt patrum exemplo semper fortiter tueātur legem Dei, dans eis Simônem filium suum in consultorem, & Iudam Machabæum in militiæ principem. obijt anno regni Græcorum 146.

Matathias Dei legem vindicat.

Anno mundi 3800.

1.Mach. 3. 2. Mac. 8. Philo in breuiar. IVDAS Machabæus loco patris principatum simul ac pontificatum Iudæorū (quorum alterum domui Dauid, alterum tribui Leui hactenus adhæserat) tenet annis 5. statimque vt gigas ac leo perambulans ciuitates Iuda, omnes impios trucidat: mox Apollonium Samariæ seu Cælesyriæ ducem occidit exercitumque eius delet, ac gladio illius deinceps vtitur.

Iudas Machabæus. 1.Mach. 1. Iudas Antiochi duces debellat.

1.Mach. 3. Seron. Deinde Seronem Syriæ principem, cum paucis Deo fidens, potentissimumque eius exercitum iuxta Bethoron conterit. quo audito rex Antiochus, conscribit ac colligit exercitum: at deficiente pecunia, committit Lysię bellum in Iudæos, vt Iudæos penitus deleret, & abit in Persidem colligere tributa regionum.

1.Mac. 3. 4. 2.Mach. 8. Anno 147. Lysias mittit Nicanorem & Gorgiam cum 47. millibus bellatorum in Iudæam ad delendum Iudæos. at Iudas peracto in Maspha ieiunio, pœnitentia & oratione, Deo fretus, suosq; ad constantiam hortatus, cum tribus millibus iuxta Emauntem hostes inuadit, fundit, ac fugat, eorumq; spolia Iudęi debilibus, orphanis, & viduis diuidunt. Nicanor autem solus per mediterranea fugiens Antiochiam, prædicat Iudæos Deum habere protectorem.

Cædes gentium.

1.Mach. 4. Anno 148. venit Lysias ipse cum 65. millibus in Iudæam iuxta Bethoron. Iudas verò inuocato Dei auxilio cum 10. millibus hostium copias deuincit, prosternit, profligat. Lysias fugit Antiochiam, nouum reperaturus exercitum.

1.Mach. 4. 2.Mac. 10. Iudas autem cum suis ascendit Ierosolymam recipit ciuitatem, aras in plateis extructas destruit, arcem Sion expugnat, templum purgat à sordibus idolorum, ædificat nouum altare holocausti, altare thymiamatis, candelabrum, mensam, vasa, cæteraq; omnia renouat & exornat. cultum Dei restituit. offert sacrificium anno 148. 25 die Nouembris, triennio desolationis præcisè completo. ornant templum coronis aureis, celebrant dedicationem altaris & templi magna lætitia diebus 8. statuunt vt simili modo singulis annis ageretur. Ioan. 10.

Encœnia, id est Dedicatio tēpli.

1.Mach. 5. Hinc Iudas auxilio fratrum debellat Idumæos, Galilæos, Galaaditas, Ammonitas, & alias gentes finitimas Iudæis infestas, Timotheum ducem Ammonitarum semel atque iterum deuincit, variasque ciuitates expugnat. idôla ipsarum succendit, aras earum diruit, & subuersis ipsarum simulachris integro numero reuersi in montem Sion, læti Domino sacrificant.

Debellatio vicinarum gentium.

1.Mach. 6. 2. Mac. 9. Anno 149. mense Martio Antiochus tentat spoliare opulentissimum templum Elymaidis in Perside. sed fugatus à ciuibus fugit ac reuertitur in Babyloniā circa Ecbatanas: vbi audiens suorum in Iudæa debellationem Iudæorumque prosperitatem, furibundus proponit festinanter Iudæos omnes perdere, ac Ierusalem euertere. sed subitò percutitur à Deo maximis viscerum doloribus, ita vt de corpore eius vermes scaturirent cum fætore intolerabili. vnde confitetur hoc sibi contigisse, & hęc se pati propter mala quę in Iudęos exercuerat. simulat pœnitentiam, promittit emendationem, scribit ad Iudæos literas supplices vt filio suo Antiocho subditi persisterent, tandemq; a vermibus consumptus perit. impletaque est prophetia, quæ dixerat: Sine manu conteretur, Daniel. 8. quo cognito Lysias, constituit filium illius Antiochum Eupatorem regem adolescentem, regnat annis 2.

Antiochus Epiphanes à vermib⁹ consumitur.

2.Mac. 10. Iudas autem primò Gorgiam, deinde Timotheum duces Eupatoris Iudæam inuadentes deuincit, vltra 66. milia hostium occidit, 5. equitibus è cælo ei auxiliantibus, variasque aduersariorum munitiones expugnat.

Auxilium è cælo.

2.Mac. 11. Vnde Lysias cum 80. millibus, & 80. elephātis & equitatu vniuerso veniens in Iudæam, iuxta Bethsuram conatur Iudæos debellare, sacraque profanare: at cælesti equite Iudæos adiuuante, ab ipsis debellatur. itaq; intelligens Iudæos, Dei auxilio innitentes, inuictos esse, pacem ab eis petit, & accipit. Igitur anno 148. die 15. Aprilis concedit rex per literas Iudæos ambulare in legitimis suis.

Angelus Iudæos iuuat.

2.Mac. 11. Romani. Eodem quoque die legati Romanorum per familiares literas amicitiæ signa scribunt Iudæis, eadem concedunt. Mense autem Iunio, Lysias ad eosdem suas mittit, & abit Antiochiam. 2.Mac. 11.

2.Mac. 12. Iudæi itaque agriculturæ operam dant. sed reliquiæ nationum, non sinentes in pace agere, infestant eos. compulsus ergo Iudas Machabæus, illorum multa millia prosternit, diuersas ciuitates expugnat, cum 6. millibus Timotheum habentem 122. millia Deo iuuante vincit, ac Gorgiam iuxta Odollam debellat. Iudæos autem in prælio occisos sepelit, reperto quod de donarijs idolorum sustulerant,

Oratio pro defunctis.

stulerant, pro ipsis orat, factaque collatione mittit Ierosolymam 12. millia drachmas argenti, curat pro ipsorum peccatis sacrificium offerri. spem resurrectionis ostendit.

2.Mach.6. 2.Mac.13. Obsidio arcis Sion. Eupator invadit Iudæam.

Anno 150. his qui in arce erant Iudæos affligentibus, cœpit Iudas obsidere arcem in Ierusalem. quod vbi rex Antiochus Eupator audiuit, iratus venit cum Lysia & exercitu 120. millium, & 32. elephantum turres cum militibus in tergo gestantium, ad debellandum Iudam. cum quo semel & iterum congressus, multa milia suorum amittit. Eleazar Iudæus fortiter castra hostium penetrans, occiso elephante ab eo oppressus, interit. rex tamen Eupator Bethsuram per deditionem capit & Iudæis aufert, eò quòd non essent alimenta conclusis, quia erat sabbatum terræ, & quæ reposita fuerant, iuxta legem, iam alienigenæ consumpserant.

Eleazari magnanimitas. Leuit.25.

1.Mach.6. 2.Mac.13. Obsidio templi. Eupator pacem init cũ Iudæis.

Deinde rex diebus multis obsidet & oppugnat montem siue arcem Sion, hoc est, templũ, vbi Iudas se munierat. sed audiẽs Philippum quendã dominari Antiochiæ, postulat à Iuda pacem, concedens Iudæis vt ambulent in legitimis suis, & iurans se nihil facturum mali. acquiescit Iudas. rex ingressus templum, offert sacrificium, munera ponit, Iudam osculatur, & facit eum principem à Ptolemaide vsque ad Gerrenos. sed contra iuramentum suum destruit murum in gyro templi, ne fortè post discessum suũ, occasione præsidij rebellarent. reditque festinanter Antiochiam, ac Philippum fugat.

Ioseph 12. antiq.14. Ioseph.13. antiq.4. Templum in Aegypto. Isaia 19. Iose 1. bel. 1.& 7. bel. 30.

Onias sacerdos sancti Oniæ pontificis filius cum multis Iudæorum fugit in Aegyptum, & impetrato à rege Philometore loco apud Hieropolim, ædificat ibi templum instar illius quod erat in Ierusalem, cultumque Diuinum instituit: fingens hoc modo se implere scripturam, quæ dixerat: In die illa erit altare Domini in medio terræ Aegypti. hoc templum permansit vsque ad imperium Vespasiani, & tũc funditus dirutum est.

1.Mach.7. 2.Mac.14.

Anno 151. post triennium, quàm templum à Machabæo purgatum est, Demetrius Soter antedictus Seleuci filius clã Roma profugus occupat regnum Syriæ, occisisque Antiocho Eupatore & Lysia, regnat annis 9. aliâs 12.

Alcimus apostata.

quem statim adit Alcimus quondam pontifex, sed propter idololatriã fugatus à Iuda, ac datis muneribus petit & se restitui in pontificatum, & interfici Iudam, quo superstite, nunquam futuram pacem. Missus illicò Bacchides dux cum exercitu magno, in circuitu Ierusalem multos Iudæorum perfidè occidit, constituit Alcimum pontificem, datisque ei militibus, vt Iudam debellaret, redit ad regem. Iudas è cõtrario debellat Alcimum. qui regressus ad regem, impetrat nouum exercitum, ducemque Nicanorem.

Psalm.78.

1.Mach.7. 2.Mac.14. Iudas ducit vxorẽ.

Nicanor autem metuens cum Iuda confligere, pacem cum eo facit, intrat Ierusalem, hortatur Iudam ducere vxorem, filiosq; procreare, nuptijs interest, vnanimiter comiterque viuunt. quæ videns Alcimus, tertiò regem aggressus, omnia defert. rex commotus & iratus, scribit Nicanori vt Iudam caperet. Iudas autem tẽpestiuè subtrahit se. iratus Nicanor irrisis sacerdotum sacrificijs, extendens manum ad templum, iurat sacerdotibus, ni Iudam tradant, se templum euersurum. vnde sacerdotes flentes Dei implorant auxilium, vt templum conseruet, & vindicet Nicanoris blasphemiam. Tunc senex Razias Iudæus à militibus Nicanoris comprehendendus, seipsum interficiens, in eos proprijs manibus sua intestina proijcit. *2.Mac.14.*

2 Mac.15. Oratio sanctorum defunctorum pro viuis.

Nocte videt Iudas in somnis sanctum Oniam pontificem extensis manibus orare pro populo Israël: ac Ieremiam prophetam aureum sibi trádere gladium, quo aduersarios deuinceret.

1.Mach.7. 2.Mac.15. Occasus Nicanoris.

Quam visionem 3. millibus, qui secum erãt, exponens, animos eorum confortat. factaq; ad Deum oratione, Nicanorem contempta Dei potentia sabbato, die 13. Februarij, se aggredientem, cum 35. millibus, totoq; exercitu prosternit, caput & dexteram ipsius præscissa, suspendit Ierosolymis contra templum, linguam verò eius blasphemam particulatim auibus dat. constituitque præfatum diem quotannis festiuè celebrari, ad memoriam Diuinæ victoriæ.

Anno mundi 3805.

1.Mach.8. Fœdus cũ Romanis.

STATIM igitur post mortem Nicanoris, Iudas audita Romanorum potentia, mittit legatos Romam, fœdus societatis mutuique auxilij cum eis init. qui remittunt Iudæis icti fœderis rescriptum in tabulis æreis, & sine mora scribunt Demetrio, ne Iudæos amplius molestaret.

Anno mundi 3805.

Genebrar. 3944. 1.Mach.9. Iudas gloriosè occumbit. Philo in breuiar.

AT Interea Demetrius rursũ miserat Bacchidẽ & Alcimũ cum nouo & electo exercitu in Iudæam mense Martio anni 152. aduersum quos Iudas cum paucis fortiter à mane vsq; ad vesperam confligens, in prælio occiditur. cuius frater Ionathas rogatu populi principatum, ducatum, ac pontificatum suscipit. præest annis 19. ac strenuè se Bacchidi opponit, ac Ioannis fratris sui cædem vindicat.

1.Mach.9. Alcimi mors.

Anno 153. Alcimus cæpit destruere muros sancti sanctorum, & opera prophetarum. sed subitò percussus à Deo paralysi, moritur tormento magno. quod videns Bacchides, redit ad regem. Sed post biennium reuocatus à falsis Iudæis, victusque à Ionatha, facit pacem cum eo, atque discedit. cessatque gladius ex Israel.

1.Mac.10.

Anno 160. Alexander nobilis, filius Antiochi Eupatoris, occupat Ptolemaidem, regnatque annis 10. Demetrius autem veritus ne fortè Ionathas adhæreret Alexandro, festinat facere cum eo pacem, dat ei potestatem congregandi exercitum, & fabricandi arma, reddit omnes munitiones præter arcem Bethsuram, obsides restituit, magnasque immunitates pro-

tes promittit. quin & Alexander constituit Ionatham pontificem Iudæorum, mittitque ei stolam purpuream & coronam auream, vt eum in suas partes pertrahat. itaque Alexandro adhærens Ionathas, induit se stola sancta mense Septembri eiusdem anni 160. in festo Scenopegię, congregat exercitum, facit arma copiosa.

1. Mac. 10. Deinde Alexander Demetrium prælio victum occidit, assumptoque Syriæ regno, mittit ad Ptolomæum Philometorem regem AEgypti, petens sibi filiam illius vxorem dari. consentit ille, venitque cum Cleopatra filia sua Ptolemaidam anno 162. ibique nuptiæ celebrantur. ad quas vocatus & Ionathas, ab vtroque rege plurimum honoratur, indutusque purpura assidet Alexandro. Ionathæ gloria.

1. Mac. 10. Anno 165. Demetrius secundus filius superioris Demetrij Soteris venit à Creta in Syriam vt debellaret Alexandrum. sed impediuit eum Ionathas. Apollonium eius ducem deuincit, octo millia occidit, Azotum & templum Dagon succendit, & in præmium accipit ab Alexandro fibulam auream, & Accaron cum finibus suis in possessionem. Ionathæ victoria.

1. Mac. 11. Anno 167. Ptolomæus Philometor dolo occupat regnum Alexandri generi sui, filiam suam ei ablatam tradit in vxorem Demetrio. Alexander bello victus fugit in Arabiam, vbi caput eius abscindunt mittuntq; Philometori. quo viso, & ipse moritur post triduum. tūc ergo regnare cœpit Demetrius, & regnauit annis 6. in AEgypto succedit Euergetes secundus. Mors 2. regum.

Tunc cœpit Ionathas obsidere arcem in Ierusalem. Demetrius autem scribit ei, ne hoc faceret, sed festinaret venire Ptolemaidam ad regale colloquium. acquiescit, accedit regem, confirmatur in pontificatu, impetrat immunitatem Iudææ ab omnibus exactionibus. *1. Mac. 11.* Libertas Iudææ.

1. Mac. 11. Videns autem Demetrius se pace perfrui, dimittit exercitus suos. quorum ob hoc indignationem incurrit, quod noluit stipendia dare diebus pacis. igitur dux Tryphon abit in Arabiam ad Antiochum Alexandri filium, vt eum regem constitueret.

Ionathas autem rogat Demetrium, vt eijceret satellites arcis. Promittit rex vt faceret, modò mitterentur sibi Iudæi milites Antiochiam. missi ter mille viri, vix aulam regis ingressi sunt, & ecce 120. millia de ciuitate insurgunt in eum. Iudęi verò pro rege viriliter pugnant, centum milia ciuium vno die occidunt, ciuitatem succendunt, regem liberant. Porrò rex liberatus ingratus, mentitur Ionathæ, & alienat se ab eo, vexatq; eum valdè. Fortitudo Iudæorū.

1. Mac. 11. Paulò pòst reuersus Tryphon & Antiochus adolescens Alexandri filius, Sedetes, expulso Demetrio regnat annis 9. cum Ionatha fœdus init, Ionathas autē Bethsuram expugnat, alienigenasq; debellat.

Interim Ionathas missis legatis renouat amicitiam cum Romanis & Spartiatis, principes Demetrij fugat, Arabes percutit, Iudæam *1. Mac. 12.* munit. sed tandem à Triphone cupiente regnum Antiochi inuadere, & fingēte se amicū, deceptus, ac dolo circumuentus, Ptolemaidæ comprehenditur, omnesq; qui cum eo erant interficiuntur. Ionathas dolo capitur.

Anno mundi 3824.

Genebrar. 3952.

STATIMQVE anno 170. Simon frater eius à populo princeps, dux ac pontifex electus, præest annis 8. resistit Triphoni Iudæam inuadenti, eidemq; mittit petitam pecuniam & 2. filios Ionathæ ad eius redemptionem. Triphon autem accepta pecunia, patrē cum filijs occidit. & inde anno mundi 3824. dominum suum Antiochum adolescētem regem proditoriè occidit, regnumq; eius inuadit. renatq; pro eo. *1. Ma. 13. Philo in breuia.* Simon Machab. Ionathas perfidè perimitur.

Anno 170. ducatus sui 1. Simon missis legatis impetrat à rege Demetrio Iudæis immunitatem à tributis. Gazamq; expugnat & mundat ab idôlis. *1. Mac. 13.* Simon Machab.

Anno 171. ad deditionem compellit custodes arcis Sion siue Ierusalem, quibus eiectis mundat arcem ab idôlis, & intrat in eam die 23. Aprilis cum ramis palmarum & canticis, statuit eum diem quotannis lętè agendum, filiūq; suum Ioannem Hircanum constituit dūcem militiæ. ac magna pace cum suo populo fruens, super omnes gloria claret. *1. Mac. 13. 14.* Pax in Israel.

Anno 172. missis legatis renouat societatem cum Spartiatis & Romanis, mittitque his clypeum aureum mnarum mille. qui remittunt ei libertatem in tabulis æreis. & scribunt literas cunctis regibus & regionibus, ne fœderatos infestent. *1. Mac. 14. & 15.*

Anno 174. Demetrio in Media ab Arsace rege deuicto, capto, & incarcerato, eius filius Antiochus Sedetes volens vendicare & occupare regnum paternum, ne Iudæi resisterent, primò cum Simone fœdus ferit, scribens ei gratiosam epistolam, & adijciens ad indulta priorum, etiam proprij numismatis percussuram. deinde cum centum viginti octo millibus Triphonem persequens, compulsum in Dora, terra marique obsidet: sed quia recusat missum à Simone auxilium, Triphon naui effugit. *1. Mac. 15.*

Posthæc Antiochus rupto fœdere, reposcit à Simône restitutionem arcis Ierusalem, Ioppe, Gazæ, ac tributa. quibus denegatis, mittit aduersus eum Cendebæum ducem exercitus. quem Ioannes & Iudas filij Simônis iam senis deuincunt ac profligant. *1. Mac. 15. & 16.*

Anno mundi 3832.

Genebrar. 3952.

ANNO 177. mense Ianuario, Simon perambulans ciuitates Iudææ, & solicitudinem gerens earum, descendit Iericho cum Iuda & Matathia filijs ad generum suum Ptolomæum. qui dominandi ambitionē inflammatus acceptos conuiuio in Doch castro dolo occidit socerum & filios eius, sedentes ad mensam suam, & mittit ad regem auxilium petens, vt ei traderet regionem. sed *1. Mac. 16.* Simon in conuiuio necatur.

Ioannes Hyrcanus. Ioseph. 13. antiq. 14. & 1. bel. 2. Philo in breuiar.

Ioannes Hyrcanus priscus supradictus statim exurgens loco patris, viriliter se opponit, velocissimè Ierusalem venit, populum confortat, ducatum ac pontificatum suscipit, expulsoque ac effugato Ptolomæo, præest annis 26. alij, 31.

Ioseph. 13. antiq. 15. Obsidio Ierusalem.

Rex autem Antiochus Sedetes an. 4. sui imperij, & 1. Hircani, Ierosolymam multiplici vallo circundat. Hyrcanus in vrbe conclusus, rogat regem concedi sibi legitima, sicut fecerant alij reges. respondet Antiochus, factutum se, si traderent arma, si tributa soluerent, si custodes militum in arcem admitterent. Iudæi necessitate compulsi, primas conditiones suscipiunt, custodiam refutant, sed loco eius, 300. argenti talenta præbent. quibus rex acceptis, discedit in Persidem, vbi cùm diriperet templum Naneæ, à sacerdotibus lapidatur, membratimq; diuiditur.

2. Mach. 1. Antiochi mors.

Ioseph. 13. antiq. 17. 1. bel. 2. Hyrcani gesta. Samaria deletur.

Hyrcanus autē Ierosolymæ primus Xenodochia pauperum instituit, mittit Romam, qui de facta sibi ab Antiocho violentia quererētur, decreto senatus inter amicos refertur; cæterùm nihil ab eis auxilij consequitur. Samariam obsidione captam solo æquat, templū mōtis Garizim destruit. quod steterat annis 200. Idumæos circuncisionem ac Iudaismum recipere compellit.

2. Mach. 1. & 2. Liber 2. Machabæorum.

Anno 188. Iudæi habitantes Ierosolymæ cōpilant ex 5. libris Iasonis Cyrinæi librum Machabæorum secundum, & per modum epistolæ mittunt Iudæis commorantibus in Aegypto. adhortātes eos gratias agere Deo, de morte Antiochi, vtq; celebrent duas festiuitates à se nouiter institutas, nempe festum dedicationis templi per Iudam Machabæum, & diē ignis de cælo dati.

Ioseph. 13. an. 8. & 8. ant. 2. & 2. bel. 7. 3. Sectæ Iudæorum. Pharisæi.

Erant hoc tempore apud Iudæos sectę tres: Pharisæorū, Sadducæorum, & Essenorū. Pharisæi, fidei sinceritate, solida eruditione, atq; autoritate cæteros pręcellentes, pręter legem Moysi & prophetas, multas traditiones cæremoniasq; seruabant, quibus simul & habitu à communi hominum discreti, reputabant se cæteris meliores. Phylacteria, id est, decalogū membranæ inscriptum, coronæ vice gerebāt in fronte & sinistro brachio, dilatabant fimbrias, ieiunia, orationes & eleemosynas libēter faciebant in publico, vt ab hominibus viderentur. Sadducęi autem, 5. libros Moysi tantùm recipiebāt, nec Angelos, nec spiritus, nec resurrectionem mortuorum esse credebant; sed animas simul cum corporibus interire, ideoque nec vlla post hanc vitam iusticiæ præmia restare.

Luc. 20. Act. 23. Matt. 22. Sadducæi.

Esseni.

Esseni verò Dei cultum religionem ac iustitiam pertinacissimè seruabant, in communi viuebant, à mulieribus, vino, & carnibus semper abstinebant, vestes habere mundas studebant, ante Solis ortum orabant, interdiu operabantur, vesperi sub silentio edebant, & quia sobrij longæ erant vitæ.

Genebrar. 3983.

Anno mundi 3858.

Ioseph. 13. antiq. 18.

HYRCANO defuncto, filius & successor eius Aristobolus, non contentus parentum gloria vt dux & pontifex diceretur, primus post captiuitatem Babylonicam assumpto diademate, etiam regem seipsum facit. regnat anno 1. statimque matrem & fratres incarcerat, vbi mater in carcere famē interit, Antigonum fratrē occidit, cuius mortem Iudas Essæus propheta discipulis suis prędixerat, tandem tyrannus ipse, cùm Ituræam ad circuncisionem ac Iudaismum compulisset, laceratis visceribus, ore sanguinem vomens, perijt.

1. bell. 3. Aristobolus rex Iudæorum.

Genebrar. 3984.

Anno mundi 3859.

Ioseph. 13. ant. 19. 20. 21. 1. bel. 3. 4. Alexander Crucida.

MOX soluit vxor eius vinctos, & fratrem illius Alexandrum Iannæum regem cōstituit, qui crudelissimè regnat 27. annis. matrem, fratrem proprium, & plurima milia ciuium occidit, multas vrbes suorum euertit. octingentos Iudæos, coniugibus ac liberis eorum coram ipsis iugulatis, crucifigit Ierosolymæ, cò quòd dixissent non aliter quàm tua forsitan morte, conciliabis tibi animos populi, & hæc fieri lætus inter epulas cum concubinis suis prospectat. tandem ex temulentia morbo contracto obijt.

Genebrar. 4011.

Anno mundi 3886.

Ioseph. 13. antiq. 22. 1. bel. 4. Alexandra regina.

ALEXANDRA Alexandri vxor, adiuuantibus eam Pharisæis, pacificè regnat annis 9. Hircano filio seniore creato pontifice, qui sacris tantum præsideret.

Genebrar. 4020.

Anno mundi 3895.

Ioseph. 14. ant. 1. 2. 3. 7. 8. 1. be. 5. Contentio fratrum de regno.

MORTVA Alexandra, filij eius Hyrcanus & Aristobolus inter se de regno cōtendentes ac dimicantes, occasionem dant Romanis, vt Iudæam inuaderent. Hyrcanus enim à fratre Ierosolyma exclusus, adit Pompeium Romanum in Damasco, de violentia conqueritur. Itaq; Pompeius venit cum exercitu in Iudæam, Aristobolum ipsi occurrentem secum retinet, ciuibus ipsum excludentibus, Ierosolymam obsidet, à fautoribus autē Hyrcani in vrbem receptus fautores Aristoboli in templo se continentes obsidet, tertio demum mense vi capto templo, ingreditur cum suis vsq; ad sancta sanctorum. thesauros ac vasa templi intacta relinquit, sacra facere præcipit, Hircano pontificatū donat, ac ponficem declarat, Iudæam tributariā facit, eius procuratorem Antipatrum Idumæum, Herodis Ascalonitæ patrem constituit, Hyrcano pontificatum firmat, Aristobolū & filios eius captiuos abducit secum Romam.

Iudæa subacta Romanis.

Iudæa fit tributaria Romanis.

Ioseph. 14. antiq. 10. 1. bel. 6.

Gabinius autem Iudęam in 5. toparchias siue curias partitur, singulis singulas metropoles assignat: Ierosolymam, Doram, Amathunta, Ierichuntem & Sephorim, quæ est Galilçæ ciuitas. Sicque Iudæi regali dominatione liberati sub aliorum dominatione degebant.

Anno mundi 3910.

Ioseph.14. antiq.13. 1.bell.6. Crassus.

POST hæc Crassus consul Romanus proficiscens contra Parthos, intrat Ierosolymam, spoliat templum: ideoq; transgressus Euphraten à Parthis in Perside cum filio totoque exercitu perijt.

Anno mundi 3914.

Iulius Cæsar.

IVLIVS Cæsar Romanus postquam Gallos, Germanos, Britannos subiugasset, Hispaniam, Asiam & Africam occupasset, Romę primus singulare suscipit imperium, (à quo imperatores Romani cæsares appellātur) idque vi armorum tenet annis 4. mens. 2. die. 15. Calendarium & annum iuxta Solis cursum (vt hodie adhuc vtimur) emendat, & statum reipublicæ reformat, quintilem mensem, ꝙ eo natus esset, Iulium dici decernit. tandem à Bruto & Cassio & 60. vel amplius senatoribus facta conspiratione, in curia idibus Martijs 23. vulneribus confoditur & occiditur. occisores intra triennium omnes vel trucidati sunt, vel semetipsos interemerunt. *Ioseph.14. antiq.19. 1.bel.9.*

Genebrar. 4090.

Anno mundi 3920.

Augustus Cæsar.

OCTAVIVS Augustus, Romanus, Cæsar 2. adoptatus Iulij filius, imperat annis 55. mēs. 8. die. 24. post varia bella ciuilia deuictis hostibus cum maximo triumpho ingressus Romam, Ianum (qui ad indicandum bellum iam 200. annis patuerat) claudit in signum pacis. ac iudicio senatus populiq; consensu appellatur Augustus. Sextilis etiam mensis ab eo Augustus est dictus: summaq; per totum Orbem pace fruebantur omnes.

Ioseph.14. ant.18.20.

Interea Antipater ex filijs suis Phaselum seniorem Iudææ, Herodem verò Ascalonitam Galilææ præficit. ipse velut omnium pater, solicitè cunctis superintendit. tandē à Malcho Iudæo veneno necatus interijt. ipseque Malchus ab Herode perimitur.

Anno mundi 3926.

Ioseph.14. an.24.25. 1.bel.11.

Hyrcanus captus à Parthis.

Hyrcano aures abcisæ.

ANNO 32. pontificatus Hircani, 4. Augusti Parthi & prece & precio prouocati ab Antigono Aristoboli filio Iudæam inuadentes, eundem Hyrcanum pontificem & Phaselum ducem Iudææ captiuos abducunt, Antigonum violenter in regnum intrudunt, præest annis 3. qui patruo suo priusquam abduci permitteret, aures amputat, ne ad recipiendū pontificatum esset idoneus. Phaselus autem, cùm manus liberas non haberet, colliso ad saxum capite, seipsum occidit.

Ioseph.14. an.23.24. 25.26.27. 28.1.bell. 11.12.13.

Herodes Ascalonita fit rex Iudæorum.

Herodes verò Parthorum vix manus effugiens, aspera licet hyeme abit Romam, Augusto Cæsari senatuiq; suas clades exponit, ibiq; creatur ac constituitur rex Iudæorum, acceptisq; auxiliarijs ad debellandum Antigonū, statim reuersus in Iudæam, quærit omni modo suscipere regnum: sed Iudæis (quod alienigena esset) pertinacissimè renitentibus, toto biennio parum proficit. anno autem tertio, mense tertio, vi armorum capta Ierosolyma, inuitis Iudæis tyrannicè regnat ann. 31. deinde legitimè annis 6. simul annis 37.

Philo in breuia. *Ioseph.15. ant.3.20. antiq.18.*

Antigonum captum curat ab Antonio Antiochiæ securi percuti, sumit sibi vxorem Mariamnem filiam Hyrcani capti à Parthis, & filium eiusdem Hyrcani Aristobolum declarat pontificem, vt Iudæorum animos ad se inclinaret. sustulit autem ex filia Hircani sibi vxore filios duos.

Anno mundi 3942.

Ioseph.15. antiq.14. 1.bell.16. Instauratio templi.

ANNO regni sui 15. Herodes instaurat templum Domini in Ierusalem, quod occasione bellorum confractum iacebat: intraque triennium, aliâs octennium consummat. Item Samariam, Turrim Stratonis siue Cæsaream Palæstinæ, & Antipatridam vrbes operosis ædificijs ampliat. Herodiumq; castellum extruit ac condit.

Ioseph.16. antiq.11. Inuaditur sepulchrū Dauid.

Posthæc nocte quadam Herodes paucis cō scijs, sepulchrum Dauid aperire præsumit, sperans sibi maximos inuenire thesauros. sed cū vasa quædam preciosa reperisset, & niteretur interius ingredi. statim è tenebris flamma erumpens 2. milites eius extinxit: & ita territus à cœpto destitit.

Anno mundi 3954.

Philo in breuiar. *Ioseph.15. ant.2.3.7. 9. & 16. ant.13.1. bell.17.* Tyrannis Herodis.

ANNO 26. tyrannici regni sui cùm Herodes Hyrcanum pontificem à Parthis reuersum aduerteret more prisco regem salutari à Iudæis, illum sibi socerum, socrumq;, & filium eius Aristobolum pontificem à se creatum, atq; filiam eius sibi vxorem, & duos ex ea susceptos filios adolescentes Alexandrum & Aristobolum, & quicquid seminis regij superesset, crudelissimè necat. libros etiam omnes in quibus genealogia regum in templo seruabatur descripta comburit. biēnioq; pòst Iudæos multis calamitatibus affligit.

Anno mundi 3958.

Philo in breuiar.

Sceptrum ablatum de Iuda.

Genes. 49.

ANNO verò 30. regni sui tyrannici, Zanedrim, id est, concilium 70. iudicum siue 70. iudices ex domo Dauid delet, & Analeum quendam Babylonium pontificem Iudæorum constituit, atque Zanedrim ex proselytis sufficit. qui nimium in lege videbantur eruditi. tum & Salomen sororem suam & virum eius de tribu Iuda, itemq; proprium filium, quem ex vxore eiusdem tribus susceperat, interficit. ꝙ diceretur iam in lege promissus Christus natus. Fessi tandem Iudæi anno proximo vltrò Herodi ac eius posteris regnū offerunt; iurantes in fide ipsius ac posterorum sese permansuros. regnat deinceps legitimè annis 6. tunc iuxta prophetiam Iacob Patriarchæ ablato sceptro de Iuda & duce de femore eius nasci debebat Christus.

Hieron. de ortu B. Mariæ. S. Ioachim & Annæ coniugiū.

Ioachim, qui & Heli, Nazarenus, ortus de tribu Iuda, ac stirpe Dauid cùm esset annorū 20. ducit vxorem de tribu sua Annam Bethleemitam existentem annorum 16. simulque sanctè viuentes, substantiolæ suæ tertiam par-

 tem,

tem, eamq; potissimam templo ac ministris eius, proximam pauperibus erogant, reliquã victui suo seruant. & ita per annos 20. prolem ex coniugio non habentes, vouent Domino, si donaret ipsis sobolem, eam Domini seruitio mानciparent. cumq; quodam Enceniorũ festo Ioachim Ierosolymis ad altare oblationem suam offerre volens, à pontifice sterilitatis exprobraretur, pudore suffusus secedit ad caulas inter pastores, & ecce Angelus Gabriel apparens primùm Ioachimo, deinde Annæ, annunciat filiam ipsis nascituram, nomenque Mariæ nasciturææ imponendam.

Anno mundi 3945.

Natiuitas Mariæ. CONCIPIT igitur Anna 8. die Decembris, & post nouem menses Die 8. Septembris in Nazaret Galilææ parit Mariam. cuius ortui B. Ioachim octiduo superuiuens, obijsse memoratur 16. die mensis eiusdem. cuius frater Cleophas Annam duxisse fertur vxorem, vt iuxta legem ei masculinum suscitaret heredem: sed cùm & ipse filiam genuisset, etiam Mariæ nomen imponit, & post non multum temporis, appositus est ad patres suos. quo defuncto, Salomas Annam dicitur habuisse, tertiamq; genuisse Mariam.

Prima, cùm tertio ætatis suæ anno ablactata iuxta votum præsentaretur à parentibus Ierosolymis in templo, sola per 15. gradus ascendit in templũ, vbi cũ alijs virginibus, nubiles vsque ad annos Domino seruiens, ac sanctitate florens, prima virginitatem suam Deo vouet: Diuinæq; contemplationi intenta, ibi permanet vsque ad 14. ætatis suæ annum. tunc desponsata Ioseph fabro, ac reuersa in Nazaret, mox Gabriele Angelo annunciante Diuinitus concepit & peperit Christum Dei filium. Præsentatio Mariæ. *Niceph. 2. hist. eccl. 7. Bern. super missus est. hom. 2.*

Secunda, nuptum tradita Alphæo, genuit Iacobum minorem, Ioseph iustum, Simonẽ Zelotem, & Iudam Thadæum. *Matt. 27. Act. 1. Matt. 13. Marc. 6.* Maria Cleophæ.

Tertia, coniuncta Zebedæo, genuit Iacobum maiorem, & Ioannem Euangelistam. Maria Salome.

Porrò Anna obijt 26. Iulij, feria 3. anno ætatis suæ 50. Maria iam Christum in vtero ferente.

VITA

VITA IESV CHRISTI, EX QVATVOR EVANGELISTIS BREVITER CONTEXTA, ET IN GERMANVM VERVMQVE ORDINEM DIGESTA.

Genebr. Ar. 4089.

Anno mundi 3959.

Cõceptio Ioannis.

TEMPORE Herodis Ascalonitæ Regis Iudææ, Angelus Gabriel Zachariæ sacerdoti seni in templo thymiama adolēti apparens, nunciat ex vxore Elizabet sterili & anu, ipsi nasciturum filium, qui matris in vtero sanctificãdus, & Ioannes appellandus, præcursor Christi foret: cui Zacharias non credēs, mutus efficitur. Elizabet autem paulò pòst concipit die vigesimoquarto Septembris, ipso æquinoctio autumnali. *Lucæ* 1.

Anno mundi 3960.

Incarnatio Christi.

SEXTO dein mense, æquinoctio vernali, vicesimoquinto Martij, idem Gabriel missus à Deo in Nazaret Galilææ, ad Mariam virginem desponsatam Ioseph fabro, annunciat filium, qui Iesus nominandus, Dei filius, & Christus Rex esset, ex ipsa nasciturum, idque illæsa eius virginitate: cui illa assentiens, mox virtute spiritus Sancti concipit. *Luc.*1.

Visitatio Mariæ.

Prægnans Maria, e uestigiò abit ad montana in ciuitatem Iuda, salutatque Elizabet cognatam suam: cuius fœtus materno in vtero prægaudio subsilit. Elizabeth afflata spiritu, Mariamque fructumque eius benedicit. Maria verò Dominum cantico magnificat: ac morata ibidem menses ferè tres domum repetit. *Lucæ* 1.

Natiuitas Ioannis.

Die vigesimoquarto Iunij, solstitio æstiuali, Elizabeth parit filium: qui octauo die circumciditur, vocatur Ioannes, gaudent ac mirantur vicini. Zacharias recepta loquela prophetans, cantico Deum benedicit. Puer autem crescit, habitatq; in deserto, vsque ad diem ostensionis sui coram Israël. *Lucæ* 1.

Vacillatio Ioseph.

Cæterùm Ioseph Mariam desponsam sibi coniugem, à se intactam, grauidam aduertēs, vult eam clanculum dimittere: sed nocte ab Angelo edoctus, quod de spiritu Sancto impraegnata, paritura esset Saluatorem, accipit eam in suam. *Matth.*1.

Anno Christi 1.

Natiuitas Christi.

POSTHAEC cùm, Augusti Cæsaris edicto, describeretur vniuersus Orbis, Ioseph & Maria ascendunt in Bethleem Iudæ nomina ac censum daturi: vbi illa parit Christum, ipso solstitio hyemali, noctis medio, quæ diē vigesimumquintum Decembris, eumq; Dominicum, præcedebat: editũ fascijs inuoluit, in præsepi reclinat: idque Angeli cælitùs pastoribus super grege suo excubãtibus nunciant: pastores festini puerum inuisunt, vident, prædicant. *Luc.* 2.

Circuncisio.

Octauo die, calendis Ianuarij, puer circunciditur: vocaturque Iesus. *Luc.*2.

Epiphania.

Quinto à circũcisione die, Ianuarij sexto, Magi tres stellæ ductu ab oriente profecti Ierosolymam, & inde in Bethleem, supplices puerum adorant, ei munera, aurum, thus, & myrrham, offerunt: oraculoque moniti, alia via redeunt in patriam. *Matt.* 2.

Purificatio Mariæ.

Die à partu quadragesimo, Februarij secundo, completis diebus purgationis Mariæ, delatus puer à parentibus Ierosolymam, sistitur secũdum legem in templo ipsi Domino: vbi Simeon pius senex suscipiens infantem in vlnas, Deum cantico laudat: & mira de puero eiusque matre vaticinatur. Anna quoq; prophetissa vetula, Domino confitetur, puerumque commendat. *Luc.* 2.

Fuga in Aegyptũ.

Nocte sequenti, Ioseph ab Angelo in somnis admonitus, fugit à facie Herodis, cum puero & matre eius, in Aegyptum: ibiq; commorantur sexennio, vsque ad obitum Herodis. *Matt.*2.

Infanticidium.

Herodes autem volens exstinguere Christum, missis satellitibus occidit omnes pueros, à bimatu, & infrà; in Bethleem, & in omnibus finibus eius. *Matt.*2.

Anno Christi 6.

Tetrarchæ.

SEXTO hinc anno Herodes morbo intercutis aquæ, & scatētibus toto corpore vermibus, miserè moritur. Statimque Cæsar Augustus, in quatuor filios eius partito regno, Archelaum Iudææ, Herodem Antipam Galilææ, Philippum Iturææ & Traconitidis, Lysaniam Abilenæ, Tetrarchas instituit. *Luc.* 3. *Ioseph.* 17. *antiq.* 17. & 2. *bel.* 4.

Reditus ex Aegypto.

Tunc Ioseph, Angeli monitu, cum puero ac matre eius, reuertitur in terram Israël: Audiens autem Archelaum regnare in Iudæa, oraculo iussus, secedit in Galilæam: habitatque in Nazaret. Puer verò crescit ac confortatur. Euntque parentes eius quotannis in festo Paschæ Ierosolymam. *Matt.*2. *Luc.* 2.

Anno Christi 12.

Inter Doctores.

IESVS autem annos natus duodecim, ascendit cum parentibus ad festum Paschæ Ierosolymam: vbi amissus, ac frustra inter cognatos notosque quæsitus, post triduum inuenitur in templo, sedens in medio doctorum,

rum, ac disputans cum eis, ita vt admirarentur omnes. Redit cum parentibus Nazaret: & subditus illis, proficit ætate, sapiētia, & gratia, apud Deum & homines. *Luc.* 12.

Anno Christi 15.

ANNO principatus sui nono, Archelaus accusatus à Iudæis insolentiæ apud Cæsarem; relegatur in exilium Viēnam Galliæ. Ac deinceps Iudæa à Romanis Præsidibus gubernatur. *Ioseph.* 17. *ant.* 19. & 2. *bell.* 6. Præsides.

Augusto defuncto, Tiberius Cæsar imperat annis viginti trib⁹. Initio modestè præfuit, adeò vt quibusdam præsidibus augenda tributa suadentibus, scripserit: Boni pastoris esse, tondere pecus, non deglubere. Tiberius.

Anno Christi 29.

ANNO Tiberij decimoquinto, Pilato Præside Iudææ, sub Pontificibus Anna & Caipha; Ioannes, qui hactenus in deserto vitam miræ austeritatis egerat, vestitus pilis cameli, cinctus zona pellicea circa lumbos, victitās locustis ac melle syluestri, panem nō edens, vinum & siceram non bibens: iam tricesimum ætatis agens annum, Dei mandato incipit in deserto Iudææ, & circumquaque in finitimis Iordanis prædicare pœnitētiam, baptizare, obiurgare, terrere, minari arboribus sterilibus excidium: Pharisæos & Saducæos seuerè corripiens, turbis misericordiæ opera, publicanis iustitiæ tenorē, militibus iniuriæ abstinentiam præscribens: Contestans instare regnum cęlorum: se baptizare aqua ad pœnitētiam, sed iam iam fortiorem ac præstantiorem se venturum, qui baptizaret Spiritu Sancto & igni: & areæ suæ paleas à tritico secerneret. Itaque multi vndiq; ad baptismum confluunt. *Matt.* 3. *Mar.* 1. *Luc.* 3. Prędicatio Ioannis.

Anno Christi 30.

VENIT eòdem & Iesus, ac inter alios, à Ioanne, licet aliquamdiu recusante, baptizatur in Iordane, sexto Ianuarij, ingressus iam iam annum ætatis suę trigesimum: cumque oraret, apertū est cælum, & Spiritus Sanctus specie columbæ in verticē ipsius descendit: quin & Pater sua voce è cælo palàm testatur hunc esse Filium suum vnicè dilectum. *Matt.* 3. *Mar.* 1. *Luc.* 3. Baptismus Christi.

Baptizatus, mox impetu Spiritus secedit in desertum Quarentanæ: vbi habitans cum bestijs, quadraginta dies noctesque ieiunat. *Matt.* 4. *Marc.* 1. *Luc.* 4. Ieiunium.

Post quos esuriens, variè tentatur à Diabolo, primò lapidibus in panes vertendis: inde ductus Ierosolymam super pinnam templi, pręcipitio sui: dein subductus in montem excelsum, adoratione Satanę: tandem, victus in omnibus Diabolus, recedit: victori Christo ministrant Angeli. *Matt.* 4. *Marc.* 1. *Luc.* 4. Tentatio.

Multis autem existimantibus, Ioannem esse Christum, mittunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes ad Ioannē in Bethabara trans Iordanē baptizantem, vt interrogent eum, quisnam sit: Quibus respōdet, se non esse Christū, nec Eliam, nec Prophetam illum: sed vocem clamantis in deserto, Parate viam Domini, iuxta Isaiæ prophetiā. In medio autem ipsorum stare quēdam, qui se esset prior, tantoq; dignior, vt ipse indignus sit qui soluat corrigiam calceamenti eius. *Ioan.* 1. Testimonium Ioannis de Christo.

Postridie veniētem ad se Iesum digito demonstrans populo, denunciat eum esse Agnum Dei qui tollit peccata Mundi: sibique cęlesti signo manifestatum, ipsum esse filium Dei. *Ioan.* 1. Demonstratio.

Postero die rursus Iesum ambulantem discipulis suis ostendens, iterum prædicat Agnum Dei: vnde Andreas & Petrus Christum agnoscere & sequi cæperunt. *Ioan.* 1. Agnitio.

Quibuscum abiens Iesus in Galilæam, obuium sibi Philippum ad se consequēdum vocat: per quē & Nathanaëli innotescit. *Ioann.* 1. Adhæsio.

Anno Christi 31.

TERTIO die, vocatus cum discipulis ad nuptias in Cana Galilææ, cùm deficeret ibi vinum, Maria matre ipsius interpellante, primum edens miraculum, aquam conuertit in vinum: eodē (vt tradunt Patres) die, quo fuerat baptizatus, anno reuoluto. *Ioan.* 2. Mutatio aquæ in vinum.

Inde descēdit Capernaum cum matre, cognatis, & discipulis: ibiq; manent diebus paucis. *Ioann.* 2. Capernai.

Sub festum Paschæ, ascēdit Ierosolymam, ac ibi vendētes vnà cum ipsorum mercibus, flagello eijcit è templo. Rogatus à Iudæis signum vendicatæ autoritatis; respondet, templum corporis sui ab ipsis soluendum, idemque à se intra triduum excitandum. Et plerisque eò loci editis miraculis, multos ad credendum in se pertrahit. *Ioan.* 2. Eiectio vēdentium.

Paulò pòst Nicodemum Pharisæum, principem Iudęorum, nocte ad se venientem, docet regenerationis ex aqua & spiritu necessitatem: Item, se, instar serpētis à Moyse in deserto erecti, exaltandum: ac credentes in se, saluaturum. *Ioan.* 3. Nicodemus.

Hinc abiens, moratur in Iudæa cum discipulis suis, ac per eos baptizat: Ioāne id temporis baptizāte in Ennon iuxta Salim. Vnde cùm discipuli Ioannis quererētur ad ipsum, quòd plures ad Iesum confluerēt, respondet Ioannes: Illum oportere crescere, se verò minui. *Ioann.* 3. Baptizatio Christi.

Posthęc, Ioānes corripit Herodem Tetrarcham Galilææ, quòd Herodiade vxore Philippi fratris sui viui, per incestum cōiugium abuteretur: quapropter ab eo captus, vinctus carceri includitur. quem Herodes libenter audiebat, & audito eo, multa faciebat. *Matth.* 14. *Marc.* 6. *Luc.* 3. Incarceratio Ioānis.

Huius traditionem, simul & Pharisæorum contra se quoque inuidiam intelligens Iesus; relicta Iudæa, repetit Galilæam. *Matt.* 4. *Mar.* 1. *Luc.* 4. *Ioan.* 4. Secessus Christi.

Venit

Venit itaq; Sichar Samariæ, quatuor mensibus ante messem, hoc est, sub finem Nouembris: vbi, discipulis vt cibos emerēt ciuitatem ingressis, Iesus fatigatus ad fontem Iacob residens, cum muliere Samaritana loquitur de aqua viua, deque adorando Deo in spiritu & veritate: cui tandem aperit se esse Messiam, ac per eam multis Samaritanorum innotescit: quorum rogatu ingressus ciuitatem, manet ibi dies duos. *Ioan*. 4.

Samaritana.

Inde progressus in Galilæam, à Galilæis benignè excipitur ob miracula ipsius Ierosolymæ conspecta. *Ioan*. 4.

Galilæi.

Pergit Canam Galilææ, vbi à Regulo pro filio eius Capernai iam animam agente seriò requisitus: verbo filium à febri, & patrem ab incredulitate liberat. *Ioan*. 4.

Regulus.

Posthæc relicta Nazaret, migrant Capernaum Galilææ emporium, inq; eo deinceps habitat: & exinde incipit palam prædicare Euangelium regni Dei. *Matt*. 4. *Marc*. 1.

Prædicatio Christi.

Ambulās iuxta mare Galilææ, Petrum & Andream fratres piscantes ad se sequendum vocat. Progressus pusillum, alios item fratres Iacobum & Ioannem retia in naui cum Zebedæo ipsorum patre resarcientes, ad se consectandum euocat. *Matt*. 4. *Marc*. 1.

Vocatio piscatorū.

Cumq; iuxta idem mare (quod & stagnum Genezaret dicitur) turba irrueret in ipsum, vt audiret verbum Dei, ingressus cum prædictis discipulis nauim Petri, sedens docet ex ea turbam: inde iubet eijci rete, ilicò capitur ingens vis piscium: quo miraculo eosdē discipulos in sui admirationem pertrahit: qui mox relictis omnibus, constanter iam illi adhærent. *Luc*. 5.

Captura piscium.

Cum his reuersus Capernaum, statim sabbatis in synagôga docet, ac inibi spiritum immundum, ipsum Sanctum Dei, confitentem, verbo ex dæmoniaco pellit: ob quod multi ipsius potestatem & doctrinam mirantur. *Marc*. 1. *Luc*. 4.

Dæmoniacus.

Hinc ingressus domum Petri, socrum eius febricitantem, suo attactu, dicto sanat: & vesperi multos infirmos & dæmoniacos sibi oblatos, curat. *Matt*. 8. *Marc*. 1. *Luc*. 4.

Socrus Petri.

Diluculo secedit in desertum, ibique orat: hîc primùm à Petro ac discipulis, deinde & à turba quæsitus, inuenitur ac tenetur: quibus respōdet, etiam alijs ciuitatibus vicisq; euangelizandum. *Marc*. 1. *Luc*. 4.

Secessus Christi.

Itaq; deinceps Galilæam totam peragrat, prædicans in synagogis, sanans omnem languorem, ac dæmonia eijciēs: vnde fama eius in vniuersam Syriam spargitur, ita vt ad ipsum vndique cum varijs ægrotis confluerēt, quos sanat omnes: multique ipsum sequuntur; quosdā autem sequi volentes, reprehendit. *Matt*. 4. & 8. *Marc*. 1. *Luc*. 4. & 9.

Circuitus Galilææ.

Posthęc traijciens mare Galilęę, cū inter nauigandum dormiret, tempestas oritur: Discipuli territi, dormientem inclamant excitantque: tum Dominus, increpata illorum diffidentia, tempestatem suo statim imperio sedat: cunctis, qui aderant, stupentibus. *Matt*. 8. *Marc*. 4. *Luc*. 8.

Sedatio tēpestatis.

Appulsus in regionem Gerasenorum, duos dæmoniacos sæuissimos sibi occurrētes, (quorum alter legione dæmonum obsessus erat) verbo liberat: dæmones ipsius permissu migrant in porcos, qui mox ad duo milia præcipitati in mare, suffocantur: vnde Christus rogatur à Gerasenis vt discedat: qui à legione liberatus erat, vult Christum consequi, sed ablegatus domum, passim prædicat quanta sibi fecisset Iesus. *Matt*. 8. *Mar*. 5. *Luc*. 8.

Eiectio dæmonum.

Rursus ergo transfretat in Galilæam, à turba excipitur, redit Capernaum. vbi cùm quodam die sedens in domo turbam confertam doceret, Paralyticum per tectum in lecto ante se demissum, primùm à peccatis, deinde & à paralysi, dicto curat, ita vt sublato in humeros lecto, abiret domum: turbis ob hoc mirātibus. *Matt*. 9. *Marc*. 2. *Luc*. 5.

Paralyticus.

Anno Christi 32.

REGRESSVS ad mare Galileæ, turbam eò conuenientem docet: præteriens autem Capernai telonium, Matthæum publicanum in telonio sedentem, ad sequelam sui vocat. Mox inibi conuiuio ab eodem acceptus, ac cum publicanis manducans, Pharisæis ob id murmurantibus, respondet; se venisse, vt vocaret peccatores ad pœnitentiam. Ibidē discipulis Ioannis reprehendentibus, quòd Christi Discipuli non ieiunarent, ait: ablato sponso ieiunaturos. *Matt*. 9. *Mar*. 2. *Luc*. 5.

Vocatio Matthæi.

Hic Iairus archisynagôgus supplex obtestatur, sanatum veniret vnicam suam filiam duodenam, morti proximam: quò dum pergit Iesus, inter eūdum, mulierem, quæ annos duodecim sanguinis profluuium passa, omnia sua in medicos impenderat, firma fiducia fimbriam vestis ipsius tangentem, sanat: hinc ædes Iairi cum paucis ingressus, eius filiā iam mortuam, sua voce excitat, excitatam cibari iubet. *Matt*. 9. *Mar*. 5. *Luc*. 8.

Sanguiflua.

Inde digressus domum, duobus cœcis se subsecutis, visum reddit. Post quos, mox dæmoniacum mutum curat: turbis quidem mirantibus, at Pharisæis calumniātibus. *Matt*. 9.

2. Cœci.

Post hæc ascendit iterum Ierosolymam ad festum Paschæ, vbi hominem, qui triginta octo annos ob peccata lāguerat, ad piscinam probaticam Angelicum aquę motum expectantem, sabbato sanat, vt iam sublato grabato ambularet. Ob quod cùm Iudęi Christum persequerentur, docet se vnà cum Deo Patre suo operari, & habere potestatē etiam mortuos suscitandi ac iudicandi omnes: cui, & Ioannes, & propria ipsius opera, & Pater ipse, imò & Moyses omnesque Scripturę, testimonium perhibent. *Ioan*. 5.

Lāguidus 38. annis.

Hinc transit per sata sabbato secundoprimo, discipuli esurientes, spicas vellunt, cōfricant, & edunt: Pharisęi accusant, Christus autem excusat eos exemplo Dauidis & sacerdotum. *Matt*. 12. *Mar*. 2. *Luc*. 6.

Confricatio granorum.

Alio

Manus arida. Alio sabbato Ierosolymis in synagôga docet, ibique hominem, cui dextra manus erat arida, sanat, probans licere sabbatis benefacere: vnde offensi Pharisæi cum Herodianis de perdendo Christo consultant. *Matth*.12. *Mar*.3. *Luc*.6.

Attactus Christi. Id sciens Iesus, secedit illinc ad mare Galilææ, multæq; eò concurrunt turbæ, ex omnibus vndique regionibus, quarum ægrotos cũctos sui attactu curat; quin & dęmones, ipsum Dei Filium, confitentes coërcet; nauiculamque ingreditur propter pressuram multitudinis. *Matt*.12. *Marc*.3. *Luc*.6.

Electio 12. Apostolorum. Dehinc ascendit in montem, vbi & pernoctat in oratione. Facto die, vocat ad se discipulos quos vult, atque ex ipsis eligit & ordinat duodecim Apostolos, Petrum, Andream, Iacôbum, Ioannem, Philippum, Bartholomæum, Matthæum, Thomam, Iacôbum minorem, Simonem, Thadæum, & Iudam. *Matt*.10. *Marc*. 3. *Luc*.6.

Sermo in monte. Quibuscum in monte sedens, insigni sermone summam Euangelicæ perfectionis ipsos docet: primumque differit, quibus in rebus sita sit vera beatitudo. Deinde veterem legem perfectioribus mandatis adimplet. Modum item tradit eleemosynas dandi, orandi, & ieiunandi. Monet, in cœlo thesaurizandum, solicitudinem de victu & vestitu in Deum proijciendam: non temerè iudicandum aut docendum: orationi autem instandum: per arctam viam ad vitam intrandum; à pseudoprophetis cauendum: suæque huic doctrinæ firmiter inhærendum. *Matt*. 5.6.7.

In planicie Inde descendit cum illis de monte, ac stans in loco campestri, eadem ferè coram copiosa plebis multitudine replicat. *Luc*.6.

Leprosus. Hinc progressus, leprosum suppliciter orãtem, suo tactu mundat: mundatum mittit ad sacerdotem. *Matt*.8. *Marc*.1. *Luc*.5.

Centurio. Mox intrat Capernaum, vbi à Centurione gentili, pro seruo eius ex paralysi periclitante, rogatus: rogantis fidem coram omnibus commendat, eiusque seruum absentem verbo sanat. *Matt*.8. *Luc*. 7.

Secessus Christi. Cumque ob populi confluxum iam non posset manifestè in ciuitate versari, secedit in desertum, ibique orat. *Marc*. 1. *Luc*.5.

Adolescẽs. Pergit cum discipulis Naim, appropinquans portæ ciuitatis, adolescentem vnicum viduæ filium, qui sepeliendus efferebatur, ad vitam reuocat: rediuiuum matri reddit. *Luc*. 7.

Christus factis probat se esse Messiam. Posthæc Ioannes Baptista, cùm audiret ex discipulis suis in carcere facta Christi, mittit eorum duos ad Christum, vt quærant, num esset ipsus Messias qui expectabatur: Christus verò miraculis id comprobans, illis spectantibus multos curat languidos, debiles, cœcos, dæmoniacos, variosque malè habentes: deinde iubet vt visa auditaque renunciarent Ioanni. Hisce digressis, incipit Dominus ad turbam, & Ioannis prædicare dignitatem: & Iudæorum exprobrare obstinatum animum, qui nec Ioannis austeritate, nec suo amicabili conuictu, commoti sint ad pœnitentiam. Comminatur etiã væ ciuitatibus Corozaim, Bethsaidæ, & Capernao, in quibus plurimas fecerat virtutes, quòd nec dum pœniterent. Oneratos autem ad se vocans, iugum suum suaue ferentibus, animi tranquillitatem pollicetur. *Matth*. 11. *Lucæ* 7.

Subhæc in domo Simonis Pharisęi mensæ accumbens: mulieri peccatrici, iam pœnitenti, suos pedes lachrymis riganti, capillis tergenti, osculanti, vngenti, multumq; amanti, multa peccata remittit. *Luc*.7. Peccatrix.

Venit in domum suam Capernai: turbaque circumfusus, oblatum sibi dęmoniacum cœcum ac mutum, sic curat, vt ille ter miser iam liberatus à dæmonio, & videret, & loqueretur. Vnde turba miratur, cognati Christi exeunt, vt ipsum, ceu furiosum, comprehendant. Pharisæi autem obijciũt, quòd per Beelzebub eijciat dæmonia. Scribæ verò cæleste potius signum postulãt. At Christus, primùm efficacibus ostendit rationibus, miraculum illud, non diabolica, sed diuina factum virtute: atque ob id, Pharisæorum blasphemiam, tanquam in Spiritum Sanctum commissam, non remittendam neque in hoc sæculo, neque in futuro. Scribis autem negat signum è cælo, sed docet Ionæ prophetæ signum, suæ sepulturæ ac resurrectionis esse figuram: protestans Iudæos, Niniuitarum & reginę Austri collatione, in iudicio condemnandos. *Matt*. 12. *Marc*.3. *Luc*.11. Demoniacus cœcus & mutus.

Hæc audiens mulier quædam è turba beatam proclamat tanti Magistri genitricem: at Dominus, beatos pronunciat, qui verbũ Dei audiunt & faciunt. *Lucæ* 11. Mater Christi.

Eodem tempore cùm quidam nunciaret, matrem & fratres eius stare foris, quærentes ei loqui: respondet, matrem ac fratres suos esse, qui Dei faciunt voluntatem. *Math*.12. *Mar*.3. *Luc*.8. Cognati Christi.

Inde egreditur ad mare Galilææ, vbi congregata ad se multitudine magna, sedens in naui, multitudinem in littore stantem varias docet parabolas: Nempe, de seminante in viam, petrosa, spinas, terram bonam: ac triplici seminis fructu. Item de zizanijs semini bono ab inimico superseminatis, crescere vnà permittendis vsque ad messem. De semine paulatim succrescente vsque ad maturitatem. De grano sinapis, quod, cùm minimũ sit, crescit in arborem. De fermẽto, quod tribus farinę satis commixtum, fermentat totũ. *Matth*.13. *Mar*. 4. *Luc*. 8. & 13. Sermo è naui.

Redit Capernaum, domumque suam: vbi priuatim ab Apostolis interrogatus, interpretatur eis parabolas, seminantis, zizaniorum, & reliquas: quibus futurum Euangelij incrementum, & Ecclesiæ statum significat. Adijcitque ibidem & alias parabolas, de thesauro & margarita, inuentis & emptis. De reti bonos simul ac malos pisces concludente, in iudi- In domo.

iudicio ſeparandos. De ſcriba proferente è theſauro ſuo noua & vetera. rurſus Euangelij precium, Eccleſiæque ſtatum inſinuans. *Matt.13.Marc.4.Lucæ 8.*

Hinc abit Nazaret, ibique ſabbato legit in ſynagoga prophetiam Iſaiæ, Spiritus Domini ſuper me,&c.quam in ſe impletam docet: mirantur eius ſapientiam,& ſcandalizantur; quibus ait: Prophetam in patria ſua deſpici. Cumque eos incredulitatis (ob quam paucos duntaxat infirmos ibi curarat) exemplo viduæ Sareptanæ,& Naaman Syri,taxaret: irati ipſum ciuitate expellunt, ducuntque vſq; ad ſupercilium montis,in quo Nazaret ſita erat, vt præcipitarent eum. Ieſus autem tranſiens per medium illorum, abit. *Matth.13.Marc.6. Luc.4.Ioan.4.*

Chriſtus præcipitandus.

Perambulans deinde ſingulas ciuitates ac vicos Galilææ,docet vbique in ſynagogis, curatq; omnes infirmitates: comitātibus ipſum Apoſtolis & mulieribus aliquot, quæ ab ipſo ſanatæ, miniſtrabant ei de facultatibus ſuis. *Matth.9.Mar.6.Luc.8.*

Circuitus Galilææ.

Anno Chriſti 33.

POST HAEC conuocat duodecim Apoſtolos, & data eis poteſtate curandi dæmoniacos ac ægrotos quoſcunq;, certis mandatis inſtructos, mittit binos annunciatum quaquauerſum Iſraëlitis regnum Dei. qui circumeuntes per pagos, vbiq; prædicant, dæmonia eijciunt, infirmos oleo vngunt & ſanant. *Matth.10.Marc.6.Luc.9.*

Miſſio 12. Apoſtolorum.

Ieſus autem ipſos ſequens quoquouerſum, prædicat in ciuitatibus eorum. *Matth.11.*

Herodes Tetrarcha Galilęæ natalis ſui cōuiuium cum ſuis principibus celebrās, ad petitionem ſaltantis filiæ Herodiadis, Ioannem Baptiſtam in Macherunte caſtro in carcere decollari iubet, die vigeſimoquinto Martij, nondum expleto ætatis eius anno trigeſimotertio. Cuius caput datur in diſco puellæ ſaltatrici, corpus à diſcipulis ipſius ſepelitur Samariæ inter Abdiam & Elizæum Prophetas. Celebratur autem illius decollatio vigeſimonono Auguſti, quòd eo die caput eius in Edeſſa ciuitate inuentum ſit. *Matth.14.Mar.6.*

Decollatio Ioannis.

Poſtea Herodes audita fama Ieſu, dicit Ioannem Baptiſtam reſurrexiſſe, cupitque cū videre: alij autem Eliam, alij Prophetam ex antiquis eſſe aiunt. *Matt.14.Mar.6.Luc.9.*

Opinio de Chriſto.

Apoſtoli verò, peracta prædicatione, Capernai conuenientes ad Ieſum, renunciant ei quid egerint ac docuerint: quos feſſos ſeuocat in deſertum, vt liberi à turba, quieſcant. *Mar.6.Luc.9.*

Reditus Apoſtolorū.

Traijciens ergo cum eis mare Galilææ, ſecedit in deſertum Bethſaidæ tranſmarinum: & confluente illuc quoque turba, ſubit in montem, ibique ſedet cum ſuis, idque inſtante iam iam Iudæorum Paſchate: Videns autem turbam fieri frequentiorem, deſcendit, docet, ægrotos ſanat, ac ſub veſperam diei, ibidem quinque panibus hordeaceis & duobus piſcibus, quinque millia virorum ſatiat, ita vt duodecim cophini fragmentorum ſupereſſent. vnde cùm vellent ipſum facere Regem, iubet diſcipulos abnauigare Bethſaidam: ipſe verò fugiens, ſubducit ſe iterum in montem, vt ſolus oret. *Matt.14.Mar.6.Luc. 9.Ioan.6.*

Multiplicatio 5. panū.

Diſcipulos autem ob intempeſtatem ventumque contrarium in mari periclitantes, conſequitur Chriſtus quarta vigilia noctis ambulans ſuper mare: quem cùm viderent propinquantem, ſuſpicati ſpectrum eſſe, præ metu exclamant: at Ieſus, eis confidere iuſſis, Petro facultatem facit veniendi ad ſe ſuper aquas: qui inter eundum diffidens, incipit mergi: verùm à Chriſto ſeruatus, vnà cum ipſo aſcendit in nauim; ſubitoque tempeſta te ſedata, appellunt ad terram Genezareth. vnde diſcipuli ſtupefacti, ipſum Dei Filium confitentur & adorant. *Matth.14. Marc.6. Ioan.6.*

Ambulatio ſuper mare.

Pergens Capernaum, collectos vndequaque infirmos, quacunque tranſibat, ſuę fimbriæ contactu ſanat. *Matth.14.Marc.6.*

Tactus Chriſti.

Poſtero die turba quę ſtabat trans mare, quærentes IESVM, nauigio veniunt Capernaum, inuentum rogant, quî eò venerit: hos Chriſtus ibi in ſynagoga à deſiderio cibi corporalis ad ſpiritualem æternumq; quærēdum auocans, prolixè diſſerit: primò de manna, quod DEVS olim duce Moyſe Iſraëlitis in deſerto ex aëre depluerat. Deinde de ſe pane vero ac viuo, quem Pater iam miſiſſet à cælo in mundum, vt daret vitam credentibus. Poſtremò promittit & ſe daturum panem viuificum ſalutiferumque, qui ſit caro ſua, eaq; ipſa quam traditurus eſſet pro Mundi vita. Quod myſterium multi Diſcipulorum non capientes, deſciſſunt ab eo. Petrus autem confitetur ipſum habere verba vitæ æternæ: ipſiq; Apoſtoli cum eo perſeuerant: quorum tamen vnum dicit eſſe diabolum. *Ioan.6.*

Sermo in Synagoga.

Hic celebratum eſt feſtum Paſchæ Ieroſolymis.

Paſcha.

Poſthæc verſatur IESVS in Galilæa, eò quòd Iudæi quærerent ipſum interficere. *Ioann.7.*

Chriſtus occidendus.

Tunc Phariſæi & Scribæ è Ieroſolymis ad ipſum profecti, expoſtulant cum eo; quòd Diſcipuli eius, illotis edentes manibus, tranſgrediantur traditionem ſeniorum. Chriſtus, regerens crimen, magis impium, obijcit; quòd ipſi propter hominum cōſtitutiones Dei pręcepta negligant, violent, ijſque aduerſentur. Docetque ibi turbam, ac poſtea apertiùs domi diſcipulos, quę intrant per os non polluere mentem: ſed quæ de ore ex corde prodeunt. *Matth.15.Marc.7.*

Diſceptatio de traditionibus.

Hinc exit in partes Tyri & Sidonis, vbi aſſiduis Cananęæ precibus victus, eius filiam abſentem verbo à dæmonio liberat. *Matth.15. Marc.7.*

Cananæa.

Regreſſus per medios fines Decapoleos

Surdus. ad mare Galilææ, surdo eidemque muto, digitis in aures missis, ac lingua sputo contacta, auditum loquelamq; restituit. *Marc.7.*

Ascendit in montem vltra mare Galilææ, vbi sedens cœcos, mutos, claudos, mutilos, aliosq; multos curat: ac misertus multitudinis famelicæ, quæ iam triduo ipsi adhæserat, ibi in deserto vsque ad quatuor millia hominum, septem panibus & paucis pisciculis saturat: ita, vt ex reliquijs implerentur septem sportæ. *Matt.15. Marc.8.* Auctio 7. panum.

Signum. Mox nauigat in fines Magedan & Dalmanutha: hic Pharisæis & Saducæis rursus signũ è cœlo efflagitantibus, IESVS spiritu ingemiscens, iterum dat signum Ionæ. *Matt.16. Marc.8.*

Fermentũ. Rursus transfretat mare Galilææ, atque ibi commonet Discipulos, vt sibi cauerent à fermento, id est, doctrina Pharisæorum, Saducæorum, & Herodis. *Matth.16. Mar.8.*

Cœcus. Redit Bethsaidam: vbi cœco cuidam oculos eius suo sputo attingens, restituit visum prius imperfectum, postea perfectum. *Marc.8.*

Abit in partes Cæsareæ Philippi: in via interrogat Discipulos, quem ipsum esse dicant homines? Respondent: Alij Ioannem Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, aut vnum ex Prophetis. Rogat, quem autem vos? Tum Petrus: Tu es, inquit, Christus Filius Dei viui. Ob quam professionem Iesus beatum pronunciat Petrum, ac pollicetur se super hanc petram ædificaturum Ecclesiam suam inexpugnabilem: seque ei daturum claues regni cælorum, cum potestate ligandi & soluendi quæcunq;. *Matt.16. Marc.8. Luc.9.* Confessio Petri.

Mox indicat discipulis, se Ierosolymis passionem ac mortem subiturum, & tertio die resurrecturum: Petrum id dissuadentem seuerè increpans, satanam dicit: Addẽs, post se crucem cuiq; suam quotidie tollendam, qui salui esse vellent; ac quosdam ibidem astãtes breui visuros gloriam regni Dei. *Matt.16. Mar.8. Luc.9.* Prædictio passionis.

Octauo hinc die, assumpto Petro, Iacobo, & Ioanne, ascendit in montem Tabor; vbi orans, gloriosè transformatur: apparent Moyses & Elias colloquentes cum eo de morte, quam passurus esset Ierosolymæ: Petrus delectatus visione, expetit ibi permanere: vox Patris cælitùs lucida è nube iam secundò sonat, Hic est filius meus charissimus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Christus vetat suis, ne cui dicant visionem donec resurrexerit; docetq; Ioannem Baptistam in spiritu fuisse Eliam. *Matt.17. Mar.9. Luc.9.* Transfiguratio.

Postridie descendit de monte ad turbam, & obnixè rogatus à patre pueri lunatici, eijcit ex eius filio dęmonium immundum, mutum ac surdum, quod ipsius Discipuli, ob imbecillitatem fidei, non potuerant eijcere: quos docet postea domi, hoc genus dæmoniorum nõ nisi oratione & ieiunio expelli. *Matt.17. Marc.9. Luc.9.* Lunaticus.

Inde iter faciens per Galilęam, iterum prædicit suis imminentem sibi passionem, ac resurrectionem. *Matth.17. Marc.9. Luc.9.* Prædictio passionis.

Redit Capernaum, exactores exigunt didrachma: Christus, licet immunis, ne offenderet eos, iubet Petro mittere hamum in mare, & statêrem in ore piscis inueniendum, pro se & illo dare. *Matth.17.* Vectigal.

Cùm autem venisset domum, sciens discipulos inter eundum disceptasse, quis ipsorũ esset maximus: statuit puerum in medio illorum, eiusque humilitatem imitandam docet, per quam quisque saluaretur, ac fieret maximus. Ioannes indicat quendam eijcere dæmonia in nomine Iesu, qui non sequatur eum, ideoque ab ipsis prohibitum: Christus respondet, Non prohibendum. Adijcitque, omnibus, præcipuè pijs, benefaciendum: ac studiosè cauendum, ne quis cuiquam, pusillis potissimùm, scandalum faciat, aut ipse alicundè patiatur. Fratrem autem in nos peccantem, semel, iterum, tertioque corripiendum: contumacem & Ecclesiam non audientem, pro ethnico habendum: eidem verò, toties quoties resipuerit, remittendum: adhibita ad hoc similitudine de seruo, qui remissionem decem milium talentorum à Domino suo nactus, & non remittens suo conseruo centum denarios, ob id tortoribus traditus est. *Matth.18. Marc.9. Luc.9. & 17.* Sermo in domo.

Posthæc cognatis suis ambitiosè monentibus, vt Dominus ob instans festum Tabernaculorum, transiret in Iudæam: eos præmittẽs, tandem & ipse occultè eôdem subsequitur. *Ioann.7.* Ascensus in Iudæam.

Transiens itaque per Galilæam mediamq; Samariam, præmittit nuncios in ciuitatem Samaritanorum, qui parent ipsi hospicium: à Samaritanis non recipitur: quos Iacobus & Ioannes igne cælesti perdendos censent: at Iesus, his increpatis, abit in alium pagum. *Luc.9.* Christus ciuitate excluditur.

Hic obuios habens decem leprosos, ipsius misericordiam implorantes, ad sacerdotes ire iubet, euntes mundat: quorum solus Samaritanus ad ipsum reuersus, supplex gratias agit. *Luc.17.* 10. Leprosi.

Ingressus deinde Ierosolymam, circa medium festiuitatis Scenopegiæ, mense Septembri, docet palàm in templo se à Deo missum, & diuina veraque docere: tam efficaciter hæc aliaque prædicans, vt cùm quidam ipsum apprehendere desiderarent, nemo fuerit ausus inijcere illi manus, multi autem è turba crediderunt in eum. *Ioann.7.* Scenopegia.

Vnde infensi Pharisæi, mittunt ministros, qui Christum comprehenderent: ipse verò nihil deterritus, vltimo festiuitatis die stans, sitientes ad se fontem aquæ viuæ inuitat: tam dissertè, vt multi de turba ipsum Prophetam, alij Christum profiterentur: vtq; ministri re infecta ad Pharisæos reuersi referrent, nunquam sic hominum quenquã locutum: quos Pharisæi cum imperita multitudine seductos clamitant: à quibus & ipse Nicodemus, cùm ibidem CHRISTO patrocinaretur, malè audit Christus capiendus.

audit. Iesus autem pergit in montem Oliueti. *Ioan.7.*

Diluculo redit in templum, vbi cùm sedẽs doceret populum, Scribæ subdolè adducunt mulierem in adulterio deprehensam, accusantes eam: at Iesus digito inscribens terræ, accusatores ipsos pudefacit, accusatam absoluit. *Ioan.8.*

Adultera.

Rursus ibidem in gazophylacio docet, se esse lucem Mundi, & principium: seque à Iudæis in cruce exaltandum: ipsos verò in peccato suo morituros: eosdem dictitans non ex Abraham, neque ex Deo, sed ex Diabolo esse, qui veritatem dicenti non crederent, sed molirentur necem. Conuitiantibus respondet, se dæmonium non habere, sed se honorare DEVM Patrem suum. Abraham autem cum gaudio vidisse diem suum: quodque antequam Abraham nasceretur, ipse esset. Ob quod cùm Iudæi, raptis lapidibus, CHRISTVM, quasi blasphemum, obruere vellent, auferens sui cõspectum, exit è templo. *Ioan.8.*

Sermo in templo.

Christus lapidandus.

Præteriens, cœci à natiuitate oculis lutum sua saliua temperatum illinit, idq; abluere iubet in fonte Siloë, quo facto, visum illi donat sabbato: quapropter cùm is, qui cœc⁹ fuerat, Christum strenuè defenderet apud Pharisæos, è synagoga eijcitur: verùm tum à Christo receptus & plenius edoctus, credit & adorat ipsum. *Ioan.9.*

Cœcus natus.

Hinc docet Christus, se esse ostium salutis, ac Pastorem bonum fidumq;, qui vitam dat pro ouibus suis: Phariseos verò mercenarios, fures, & latrones insinuans. *Ioan.10.*

Christus pastor.

Posthæc designat & alios septuaginta duos Discipulos, quos, instar duodecim Apostolorum, præceptis instruens, dataq; potestate sanandi infirmos, præmittit binos prædicatum in omnem locum, quo ipse erat venturus. *Lucæ 10.*

Missio 70. discipulorum.

Reuersi septuaginta 2. Discipuli cum gaudio, referunt gloriabundi etiam dæmonia sibi subiecta. quos iubet Christus potius gaudere, quòd nomina ipsorum scripta sint in cęlis. Ipseq; exultans spiritu, confitetur Patri, quòd absconderit hæc sapientibus, & reuelarit ea paruulis. *Luc.10. Matt.11.*

Reuersio.

Legisperitus quidam tentans Christum, quærit, quid sibi facto sit opus, vt vitam possideat eternam? cùm autem pronunciatum esset, Diligendum Deum super omnia, & proximum sicut seipsum: quærit, quis suus sit proximus? Cui Dominus, adhibita parabola de Samaritano, qui hominem à latronibus vulneratum, & à Sacerdote & Leuita neglectum, curauerat: indicat quemq; cuiq; proximum. *Lucæ 10.*

Dilige, & viues.

Intrans Bethaniam, à Martha excipitur hospitio: qua sollicitè apparando conuiuio operam dante, eius soror Maria sedet ad pedes Iesu, audiens verbum illius: cuius cùm opem sibi postularet Martha, audit à Christo, Mariã optimam partem elegisse. *Luc.10.*

Vita contẽplatiua.

Christus quodam tempore orans, vt cessauit, rogatus ab vno ex Discipulis, & breuem orandi formam præscribit, & perseueranti oratione nihil non impetrari ostendit: comparatione introducta, ab eo, qui importunitate panes ab amico intẽpesta nocte impetrauit. *Lucæ 11.*

Orationis vis.

Cùm à quodam Pharisæo ad prandium vocatus, quòd illotis accumberet manibus, reprehenderetur: acriter Pharisæorum & Legisperitorum coarguit præposteram & mundiciam & religionem; ambitionem item, hypocrisim, & parricidialem animum. *Lucæ 11.*

Præpostera religio.

Aliâs coram conferta hominum multitudine docet, Pharisaicam hypocrisim cauendam, DEVM maximè timẽdum, mortem corporis parui pendendam, suumque nomen liberè palàm & vbique confitendum. *Lucæ 12.*

Deus timendus.

Rogante quodam, vt iubeat fratri suo hæreditatem secum diuidere: se excusans, ab auaritia ac solicitudine rerum temporalium suos auocat: & ad cælestia maximè quærenda hortatur. Subijciens, quàm magnificè pręmiandus sit fidelis dispensator, qui sedulò expectans venturum Dominum, dat familiæ suæ in tempore demensum cibum. *Luc.12.*

Cælestia quærenda.

Nunciantibus quibusdam, de Galilæis horrendo supplicio à Pilato occisis, CHRISTVS occasione capta, & ab his, & ab alijs octodecim, qui ruina turris in Siloë oppressi erant: pœnitentiam agendam prędicat; alioqui omnes, instar ficus infrugiferæ, excidendos. *Luc.13.*

Pœnitentia agenda.

Docens in synagoga sabbato, piam mulierem à Satana annis octodecim afflictam contractamq;, verbo curat: atq; ipsum archisynagogum, aliosq; ob id indignantes, pudefacit: populo interim gaudente. *Luc.13.*

Contracta.

Cùm per ciuitates & vicos ambulans ac docens, iret Ierosolymam; rogatus, num pauci sint saluandi? respondet; Contendite intrare per angustam portam, cuius ostium, vbi clausum fuerit, multi frustra pulsabũt. *Lucæ 13.*

Arcta via vitæ.

Eodem die, monitus à Pharisæis, vt discedat, Herodem enim velle ipsum occidere: respondet, Non nisi Ierosolymæ sibi necem decretam: eamque vrbem, ob suam crudelitatem & incredulitatem, desertum iri. *Lucæ 13.*

Christus occidendus.

Ierosolymis in domo principis Pharisæorum sumpturus cibum sabbato, Hydropicum contactu suo sanat: probatque id licere sabbato. Mox intendens quomodo Pharisæi primos accubitus eligerent, docet, & inuitatos, vt extremum mensæ locum deligant; & suum hospitem, vt pauperes potissimum inuitet, quibus non sit compensandi facultas, id enim recompensandum in resurrectione iustorum. Cumque quidam accumbentium, beatum diceret, qui manducaturus esset panẽ in regno DEI: Christus per parabolam de homine, qui, cùm inuitati ad cœnam bene paratam venire recusarent, pauperes vndecunque collectos introduci iussit: significat superbis Iudæis repulsis, ad cæleste conuiui-

Hydropicus.

Sermo conuiualis.

um non nisi humiles gentiles admittendos. *Luc.14.*

Crux ferenda. ✠ *Multa* ipsum comitante turba, docet, quisquis verè ipsius velit esse Discipulus, ei, saltem affectu, renunciandum omnibus, & se, sublata cruce, sequendum: proinde cuique apud se expendendum, num his par sit, instar ædificaturi turrim, aut commissuri cum hoste prælium. *Lucæ 14.*

Encænia. In festo Encæniorum, hoc est, dedicationis templi, idque hyeme, mense Decembri, ambulat Iesus Ierosolymis in templo in porticu Salomonis: vbi à Iudæis circundatus, rogatur, vt palam diceret, Num ipse sit Christus? Respondet, Opera sua satis superq́; testari se Dei Filium: Addens, se cum Patre vnum esse Deum. quamobrem Iudæi rursus ipsum primò, quasi blasphemum, lapidare: moxq́; apprehendere conantur. quorum manibus subtrahēs se Christus; secedit in fines Iudęæ trans Iordanem, vbi Ioānes baptizauerat primùm. Cumq́; & huc plurimi conuenirēt ad ipsum, eos, pro suo more, & docet & sanat, multosq́; ad credendum in se pertrahit. *Matth.19. Marc. 10. Ioann.10.* Christus lapidandus.

Peccatores recipiūtur. Pharisæis autem & Scribis obmurmurantibus, quòd peccatores reciperet, ederetq́; cū illis: Iesus tribus parabolis, nempe de oue, drachma, & filio prodigo, perditis, atque iterum magno gaudio inuentis; ostendit quàm grata ac iucunda sit, Sanctis, Angelis, ipsique Deo, peccatorum conuersio. *Luc.15.*

Eleemosyna faciēda. Hisce subdens parabolam de dispensatore, qui dum dispensatione fungeretur, prudēter de bonis domini amicos sibi parauit: hortatur suos, vt de mammona iniqua parent amicos, qui ipsos recipiant in æterna tabernacula. Auari autem Pharisæi hæc deridebant. *Luc. 16.*

Quibus proponit exemplum de diuite epulone, qui cùm opiparè viuens, Lazaro vlceroso mendicanti micas panis non dedisset: post mortem in inferno flamma cruciatus, frustra orauit, vt Lazarus in sinu Abrahæ quiescens, gutta aquæ linguam ipsi refrigeraret. *Lucæ 16.* Diues immisericors.

Cùm Pharisęi tentantes interrogarēt Christum, liceátne viro repudiare vxorem? respondet: Quod DEVS coniunxit, homo ne disiungat. Vnde cùm postea domi discipuli dicerent, non expedire, contrahere matrimonium: ait, Non omnes capere verbum istud, sed quibus datum est: Castrandum autem sese, propter regnum cælorum consulit. *Matt. 15. Marc.10. Luc.16.* Coniugiū. Cœlibatus.

Regnum Dei. Interrogatus à Pharisæis, quando venturū esset regnum Dei? respondet, Id intra nos esse: diem verò iudicij, ex inopinato superuenturum Mundo, vt olim diluuium, & conflagratio Sodomæ. *Luc.17.*

Semperorandum. Aliâs docens suos instanter humiliterque orādum; proponit parabolam de vidua, quæ improbis precibus iudicem, nec Deum, nec homines metuentem, vicit. Item parabolam de Pharisæo & Publicano templum orandi gratia ingressis, quorum ille se iustum iactās, reprobatus: hic se peccatorem confitens, iustificatus est. *Luc.18.*

Anno Christi 34.

OFFEREBANT ei pueros vt eis manus imponeret, Discipuli autem prohibebāt offerentes: at Iesus, increpatis Discipulis, pueros complexans, imposita manu benedicit eis: asserens non nisi talium esse regnum cælorum. *Matt.19. Marc.10. Luc.18.* Benedictio paruulorū.

Posthæc rogat eum adolescens perdiues, Magister, quid faciam, vt vitam consequar æternam? ait, Serua pręcepta decalogi: Cui ille, Hæc omnia seruaui à puero, quid adhuc mihi deest? Ad hęc Christus, Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo; & veni, sequere me. quo audito adolescēs abijt tristis. Tum Christus Discipulos docet, confidētes in diuitijs difficile ingredi regnum DEI: eos verò, qui propter ipsum sua relinquerēt, hîc recepturos centuplum, & posteà vitam æternam. *Matth.19. Marc.10. Luc.18.* Paupertas voluntaria.

Subijcit regnum cælorum simile esse patri familias, diuersis diei horis conducenti operarios ad colendam vineam suam: quorum singulis in fine diei eandem persoluit mercedem. *Matth.20.* Vineæ cultura.

Sub hæc Martha & Maria mittunt ad Christum, qui nunciet Lazarum ipsarum fratrem ægrotare: quo audito Dominus, biduum adhuc manet trans Iordanem. deinde repetiturus Iudæam, dissuadentibus licet Discipulis, eisdem obnunciat Lazarum esse mortuum. Hinc venit Bethaniam, vbi fiducia Marthæ, ploratuque Mariæ permotus, infremens & flens, Lazarum quatriduo iam sepultum fœtentemque, in vitam reuocat: rediuiuum per Apostolos solui iubet. quo viso Iudæorū multi crediderunt in Christum. *Ioan.11.* Suscitatio Lazari.

Hoc audito Pontifices & Pharisæi, conuocant concilium, in quo Caipha Pontifice anni illius ignoranter prophetante, quòd expediret, vt vnus homo moreretur pro populo, ne tota gens periret, certò definiūt Christum occidendum: dantque mandatum, vt vbi vbi esset, proderetur ac comprehenderetur. Christus itaque publico abstinens, subducit sese in ciuitatem Ephrem sitam iuxta desertū Quarentanæ, ibique moratur cum Discipulis. *Ioann.11.* Cōspiratio in Christū.

Paulò pòst instante festo Paschæ, ascendēs Ierosolymam, in via duodecim Apostolis apertè iam tertiò pręnunciat se Ierosolymis illudendum, conspuendum, flagellandum, & crucifigendum: sed tertio die resurrecturum. *Matth.20. Marc.10. Luc.18.* Ascensus in Ierusalem.

Tunc vxor ac filij Zebedæi petunt à Christo, vt vnus à dextris, alter à sinistris ipsi assideat in regno eius: quibus respondet, ipsos prius crucis & passionis suæ debere esse participes, quàm gloriæ. Mox reliquos Apostolos horum ambitionem indignè ferentes, docet exem- ✠ Zebedæi

exemplo sui, quòd, quicunque voluerit esse maximus, is omnium sit minister. *Matth. 20. Marc. 10.*

Cæcus. Appropinquans ciuitati Iericho, cæcum mendicum constanter, licet à turba prohiberetur, misericordiam implorantem, verbo visu donat. *Luc. 18.*

Zachæus. Ingressus Iericho, Zachæum publicanum ipsius videndi cupidum, ex arbore deuocat, & ad eius domum diuertit; cui & salutem factam pronunciat. *Luc. 19.*

10. Mnæ. Subijcit parabolam de homine nobili, qui cùm dedisset decem seruis suis decem minas, vt negotiarentur: postmodum subducta ratione, eos qui lucrifecerant honorauit, inutilem verò reprobauit. *Luc. 19.*

2. Cæci. Egressus Iericho, duobus cœcis mendicis, quorum alteri nomen erat Bartimæus, instanter precantibus, suo contactu visum restituit. *Matth. 20. Marc. 10.*

Vnctio Christi. Hinc venit Bethaniam sabbato, sexto die ante Pascha; vbi in domo Simonis leprosi honorifica excipitur cœna: in qua Lazaro simul accumbente, & Martha ministrante, Maria precioso vnguento perfundit caput Christi accumbētis. Ob quod cùm Iudas bursifer, & quidam Discipulorum, indignantes, assererent vnguenti precium potius pauperibus erogandum: Dominus, pauperes semper futuros respondens, contestatur eam præstitisse opus & bonum & mysticum. Qua re infensus Iudas, ex hoc vendendi Domini concepit voluntatem. *Matt. 26. Marc. 14. Ioan. 12.*

Palmarum. Postero die, eoque Dominico, venit Bethphage ad montem Oliuarum: vbi insidens asinæ & pullo eius, equitat Ierosolymam: turba sternente vestimenta sua & ramos palmarum in via, ipsique acclamante, Osanna, filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israel: Osanna in excelsis. *Matth. 21. Marc. 11. Luc. 19. Ioan. 12.*

Deploratio Ierusalem. Vt appropinquauit, videns ciuitatem flet super illam, prędicitq; funditus euertendam: eò quòd non cognouerit tempus visitationis suæ. *Luc. 19.*

Clarificatio Christi. Ingressus hoc triumpho Ierosolymam ac templum, inibi cœcos & claudos sanat. Pharisæi hæc videntes, & audientes pueros in templo accinere Christo Osanna, indignantur & indurantur. At gentiles quidam Iesum videre quærunt. Quam ob rem, ad ipsius petitionem, iam tertiò Pater voce è cœlo missa, palā Christi gloriam clarificat, seque clarificaturum promittit. Cumq; ibidem Christus inter alia docuisset, se granum frumenti in cruce mortificandum, vt credentes in se saluet: vesperi concedit cum suis Bethaniam. *Matt. 21. Marc. 11. Ioan. 12.*

Ficus sterilis. Feria secunda, cùm manè reuerteretur Ierosolymam, esuriens in via ficui fructibus carenti, perpetuam increpatur sterilitatem. *Matth. 21. Marc. 11.*

Eiectio negotiatorū. Deinde ingressus templum, vendentes & ementes expellit, docetq; eam domum Deo & orationi dicatam. vnde cùm Principes Iudæorum quærerent ipsum perdere, vesperi egreditur Ierosolyma. *Matthæi 21. Marc. 11. Luc. 19.*

Ficus arida. Feria tertia, diluculo rediens Ierosolymam, Discipulis videntibus & admirantibus ficum exaruisse, declarat & fidei & orationis efficaciam. *Matth. 21.* Marc. 11.

Quæstio Iudæorum. Mox templum repetit, atque inibi docentem adorti principes Iudæorum, sciscitantur: Qua authoritate facis isthæc? quos ipse vicissim rogat. Baptismus Ioannis vnde erat? è cœlo, an ex hominibus? Quibus se nescire respōdentibus; ipse quoq; illis se responsurum negat. Matt. 21. *Marc. 11. Luc. 20.*

Reprobatio Iudæorum. Ibidemque subijciens tres parabolas: primam de duobus filijs: alteram, de vinea elocata agricolis: tertiam, de nuptiali conuiuio inuitatis iam parato: apertè indicat, Regnum Dei à Iudæis transferendum ad gentes. *Matt. 21. & 22. Marc. 12. Luc. 20.*

Tributum pendendū. Tunc Pharisæi & Herodiani insidiosè percontantur, An census Cæsari sit dandus? an non? Quem Christus ex denarij imagine & inscriptione persoluendum ostendit. *Matth. 22. Marc. 12. Luc. 20.*

Probatio resurrectionis. Hinc Saducæi quæstionem mouent de resurrectione mortuorum, quam ipsi negabant futuram: quorum CHRISTVS redarguens inscitiam, mortuos resurrecturos Scripturæ testimonio astruit. *Matth. 22. Marc. 12. Luc. 20.*

Summa legis dilectio. Deinde quidam è Scribis quærit, Quod sit maximum præceptum in lege? Cui Christus: Diligendum DEVM ex toto corde supra omnia, & proximum vt seipsum. *Matthæi 22. Marc. 12.*

Christus Dominus Dauidis. Quin & ipse Iesus regerens quęstionem, rogat Pharisæos, cuius filius esset Christus? Dicunt; Dauidis: Tum Iesus: Cur ergo Dauid afflatus Spiritu sancto in Psalmis vocat eū Dominum? Cui cùm nō possent respondere: nō ausi sunt ipsum amplius interrogare. *Matth. 22. Marc. 12. Luc. 20.*

Scribæ audiendi: at non imitandi. Tunc Iesus versus ad Discipulos & plebem, docet Scribarum & Pharisæorum audiendā doctrinam, sed vitanda opera: eorumq; diuersa vitia apertè depingens & insectans, væ maledictionis illis minatur. Vesperi egressus tēplum, secedit, pernoctatq; in monte Olíueti. *Matth. 22. Marc. 13. Luc. 20. & 21.*

Oblatio. Feria quarta, manè regressus in templum, docet populum: ibique sedens, offerentes munera in Gazophylacium spectat: viduamque pauperculam duo æra minuta mittentem, plus omnibus misisse pronunciat. *Marc. 12. Lucæ 21.*

Ædificium templi. Egressus templo, Discipulis ostendentibus magnificam eius structuram, prædicit, id funditus destructum iri. *Matt. 24. Mar. 13. Luc. 21.*

Sedens deinde in monte Oliuarum, Discipulis sciscitantibus tempus & signum huius destructionis, simul & consummationis Mūdi; prædicit varias calamitates Iudæis obuenturas; abominandum idôlum in loco sancto

collocandum: Ierosolymam obsidione cingendam, vastandam, euertendam, atq; Iudæis expulsis, à gentibus inhabitandam. Deinde prænunciat multa suis Discipulis euentura mala in mundo, persecutiones, afflictiones, occisiones: Item falsos Christos, falsosq; Prophetas surrecturos, ac edituros miracula ad seducendos (si fieri posset) etiam electos. Posthæc terrifica prodigia, in cœlo, terra, & mari, aduentum suum præcessura, tandemq; se subitò fulguris in morem, Angelis stipatū, magna cum potestate & gloria in nubibus cœli venturum, iusteque iudicaturum bonos & malos. Proinde monet suos, vt ad hunc suum aduentum inopinatum omnibusque ignotum sese parent, sobrietate, vigilantia, oratione, assiduoq; exercitio piorum operum. Ad quæ vt eos magis extimulet, adducit exemplum de seruo fideli & vigili, intē pestiuum Domini sui aduentum iugiter expectante. Item parabolam de decem virginibus euntibus obuiam sponso: & alteram de decem talentis à Domino in tres seruos distributis. Postremò prosequitur modum extremi iudicij. quibus dictis, subijcit se post biduum in Paschate crucifigendum. *Matth.24. & 25. Marc.13. Luc.21.*

Sermo in monte Oliueti.

Tunc Principes Iudæorum congregati in atrio Caiphæ Pontificis, consultant inter sese, quomodo Iesum dolo caperent & occiderent: ad quos ingressus Iudas, triginta argenteis paciscitur se illum ipsis traditurum. *Mat.26. Marc.14. Luc.22.*

Venditio Christi.

Feria quinta, primo die azymorum, Christus mittens Petrum & Ioannem, Pascha parari iubet Ierosolymis in monte Sion in cœnaculo cuiusdam amplo & adornato, eis per ingressum hydriam aquæ baiulantis, designato. *Matt.26. Marc.14 Luc.22.*

Præparatio Paschæ.

Vesperi eò secutus, accumbit cum duodecim Apostolis: simulq; iuxta Moysaicam Legem agnum Paschalem comedunt. *Matth.26. Marc.14. Luc.22.*

Esus agni.

Surgens dein ex cœna suorum Apostolorum, Petro quantumuis aliquandiu reluctante, lauat pedes, linteoq; detergit: in exemplū humilitatis, simul & mysterium puritatis. *Ioann.13.*

Lotio pedum.

Mensæ iterum accumbens, acceptum panem in suum corpus, & vinum in suum sanguinem, consecrat; ac suis sumenda tradit: præcipitq; vt id ipsum faciant in sui memoriā. *Matth.26. Marc.14. Luc.22.*

Institutio Eucharistiæ.

Mox protestatur se ab Apostolorum vno prodendum: omnibusque ob hoc perplexis, tandem Ioanni in pectus suum recumbenti, quis is esset, intincta buccella demōstrat: qua sumpta Iudas exit. *Matth.26. Marc.14. Luc.22. Ioann.13.*

Insinuatio proditoris.

Quo digresso, Iesus se mox discessurum indicans, nouum dat suis mandatum, vt diligāt sese mutuo: addens, eos mutua è dilectione cognoscendos, quòd sui sint Discipuli. *Ioann.13.*

Mandatum dilectionis.

Hinc prædicit ipsos omnes ea nocte, se derelicto, fugituros: ipsumque Petrum, (qui sibi id euenturum, etiam si commoriendum esset, pernegabat,) priusquam gallus bis cantet, ter se negaturum. *Matth.26. Marc.14. Luc.22. Ioann.13.*

Prædicatio negationis.

Sub hæc Apostolos mœstos varijs modis consolans, dicit, in domo Patris sui mansiones multas paratas. se esse viam, veritatem, & vitam. Item, Patrem in se videri. Diligentes se, præcepta seruare: quibus Spiritum sanctū promittit: pacemque suam relinquit ac commendat. *Ioan.14.*

Sermo post cœnam.

Deinde cantato hymno, surgens à mensa, inibi stando, se vitem, Patrem agricolam, Discipulosque palmites esse docet. Præceptum de mutua dilectione secundò ac tertiò iniungit. contra Mundi odium ac persecutiones, suos præmunit promissione Paracleti, quem se à Patre missurum pollicetur: qui mundum arguat, ipsos doceat, & se clarificet. Ac tandem orans Patrem, se, suos, omnesque credituros, illi commendat. *Ioan. 15. 16. 17.*

Sermonis continuatio.

Hinc egreditur cum suis trans torrentem Cedron, in hortum villæ Gethsemani, quæ erat in monte Olíueti: vbi ad iactum lapidis à Discipulis progressus, supplex ter Patrem orans, deprecatur mortem; anxius sudat sanguinem, ab Angelo confortatur, tertioque ad suos dormientes rediens, vltrò hostibus procedit obuiam. *Matth.26. Marc.14. Luc.22. Ioan.18.*

Agonia in horto.

Tunc Iudas cum armata cohorte satellitū aggressus Dominum, mox voce Christi sternitur cum suis retrorsum in terram: deinde Christum sese offerentem, osculo tradit: Iudæi compræhendunt. Petrus amputat aurem Malcho. Christus Petrum prohibet, aurem restituit. Discipuli fugiunt. Adolescens quidam nudus effugit. *Matth.26. Marc.14. Luc.22. Ioan.18.*

Captiuitas.

Christus ligatus, ducitur Ierosolymam, primò ad Annam Caiphæ socerum: à quo de discipulis & doctrina sua interrogatus, se publicè coram omnibus docuisse respōdet: & ob id à ministro alapa cæditur. *Ioan 18.*

Coram Anna.

Inde ductus ad domum Caiphæ Pontificis, sistitur in Concilio Sacerdotū & Seniorum. à falsis testibus falsò accusatur. quibus cùm nemini quidē respōderet, à Pontifice adiuratus, an sit Christus Filius Dei: idq; confessus; quasi blasphemus, mortis reus esse condemnatur. *Matth.26. Marc.14. Luc.22.*

Coram Caipha.

Mox à ministris in faciem conspuitur, oculis obuelatur, pugnisq; cæditur, iubetur vaticinari, ac tota nocte varijs modis illuditur & blasphematur. *Matth.26. Marc.14. Luc.22.*

Illusio.

Interea Petrus Iesum à longè secutus, & à Ioanne introductus in atrium Pōtificis: cùm inter ministros astans igni, ab ancilla ostiaria proderetur, Dominum negat. Paulò pòst volens exire in vestibulum, ab alia ancilla accusatus, gallo canente, Christum abiurat. Post horæ spatiū denuò accusatus à cognato Malhic, cum execratione deierat, se non nosse Iesum.

Negatio Petri.

ſum. Tum gallo iterum canente, & Domino ipſum intuente, reſipiſcens: egreſſus foras, flet amarè. *Matthæi 26. Marci 14. Lucæ 22. Ioann. 18.*

Coram cōcilio.

Feria ſexta, quam Paraſcenen vocant, manè collecto rurſus cōcilio, Ieſus denuò à principibus Iudæorum interrogatus, profitetur ſe Chriſtum Dei filium. quapropter vinctus abducitur, traditurque Pilato Præſidi. *Matth. 27. Marc. 15. Lu. 22.*

Suſpēnſio Iudæ.

His viſis Iudas, facti pœnitens, confitetur coram principibus Iudæorum, ſe tradidiſſe ſanguinem innoxium: & proiectis in templo triginta argenteis, abiens laqueo ſe ſuſpendit, crepanſq; medius, effuſa ſunt omnia viſcera eius. At principes acceptis argenteis, decreto conſilio, emerunt agrum figuli in ſepulturā peregrinorum. *Matt. 27. Act. 1.*

Coram Pilato.

Pilato præſentatus in prætorio Ieſus, accuſatur à Iudæis, quòd peruerteret populum, prohiberet tributa dari Cæſari, diceret ſe Chriſtum Regem. Quem Pilatus ſeorſum examinans, inquirit, an ſit rex Iudæorum? Chriſtus ſe quidem Regem eſſe fatetur, veruntamen regnum ſuum non eſſe huius Mundi. Vnde Pilatus ipſum innocentem pronunciat. Cùm autem Iudæi inſtanter Ieſum, licet tacentem, ſeditioſum eſſe inclamarent: Pilatus audito, quòd Galilæus eſſet, mittit eum ad Herodem Galilææ Tetrarcham, qui & ipſe tunc erat Hieroſolymis. *Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18.*

Coram Herode.

Herodes viſo Ieſu gauiſus, multa interrogat. Ieſus nihil reſpondet. Iudæi pertinaciter accuſant. Tandem Herodes cum ſuis Chriſtum ſpernens, ludibrij cauſa indutum veſte alba, remittit ad Pilatum, eiq; per hæc reconciliatur *Luc. 23.*

Coram Pilato.

Pilatus perſpecta iam Chriſti innocentia, Iudæorumq; inuidia: primùm conatur feſti Paſchæ gratia, populi fauore, ipſum dimittere. At cùm ſuaſu ſacerdotum præ illo Barrabas latro eligeretur dimittendus; Chriſtus verò exigeretur crucifigendus: vult eundem caſtigatum dimittere. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18.*

Caſtigatio Chriſti.

Ductus igitur Ieſus à militibus Pilati in atrium prætorij, coram tota cohorte nudatus, dirè flagellatur. Deinde chlamyde purpurea induitur: ſpinis coronatur: arundine in dextra accepta, vt Rex ſalutatur: & genu flexo irriſoriè adoratur: variè illuditur: conſpuitur: alapis & arundine percutitur. *Matth. 27. Ioan. 19. Marc. 15.*

Oſtenſio.

Sic tractatum & ornatum Pilatus educens foras, populo videndum exhibet, vt vel ſic ſatiati, deſiſterent. At cùm tantò magis clamarent, vt crucifigeretur, quòd Filium Dei ſe feciſſet: reducit eum in prætorium, iterumque examinat; & inſontē quærit abſoluere. *Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19.*

Verùm cùm Iudæi eò magis atque magis exclamarent, ipſum tollendum in crucem, quòd ſe Regem faciens, aduerſaretur Cæſari: tandem Pilatus iterum producto Ieſu foras, ſedit pro tribunali: vbi etiam vxore ſua monente, vt à iuſto abſtineret: coram omni populo lauans manus, proteſtatur; quòd innocens iuſtum adiudicet morti: & Barraba dimiſſo, tradit Ieſum ſuis militibus crucifigendum. *Matth. 27. Mar. 15. Luc. 23. Ioan. 19.*

Condemnatio.

Crucifixio ✠

Tum Ieſus rurſum induitur proprijs veſtibus, & ducitur extra ciuitatem ad locum ſupplicij, baiulans crucem ſuam: quę deinde poſt ipſum portanda etiam Simōni Cyrenæo imponitur. Inter eundum autem Chriſtus mulieres plorantes, iubet non ſuam mortem, ſed imminens ſibi ipſis exitium deplorare. *Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19.*

✠ Crucifixio.

Progreſſus in montem Caluariæ, veſtibus exuitur, vino myrrhato felle mixto potatur. atque ibi ſub ſextam diei horam, manibus pedibuſque clauis perfoſſis, Cruci affigitur, ac ſuſpenditur ipſo meridie duos inter latrones medius, Occidentem verſus ſpectans: affixo cruci titulo, ſcripto Hebraicè, Græcè & Latinè, IESVS NAZARENVS REX IVDAEORVM. milites autem ſorte diuidūt ſibi veſtes eius. *Matth. 27. Mar. 15. Luc. 23. Ioann. 19. Pſalm. 21.*

Deriſio.

Pendens in cruce, varijs conuicijs inſultatur, varijſq; modis deridetur, à prætereuntibus, à principibus, à militibus, & ab ipſis etiam latronibus. Pro quibus omnibus Patrem ipſus orat. Latroni reſipiſcenti promittit Paradiſum. Matrem ſuam commendat Ioanni. obortiſque tenebris ab hora ſexta vſque ad nonam, à Deo ſe derelictum conqueritur. ſitit: potatur aceto. ac tandem conſummatis omnibus, cum clamore valido & lachrimis Patri commendas ſpiritum, hora nona moritur, die vigeſimo quinto Martij, emenſus à natiuitate annos triginta tres, & menſes tres: incarnationis autē ſuæ anno trigeſimo quarto præciſè completo. *Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 19. Heb. 5.*

Oratio

Expiratio.

Deſcenſus ad inferna.

Anima ipſius deſcendit ad eum inferorū ſinum, quem Limbum Patres vocant: Diuinitate tamen eius nec à corpore, nec ab anima ipſius, demigrante. *Pſalm. 15.*

Prodigia.

Et ecce, mox velum templi ſciſſum, terra mota, petræ ruptæ, monumenta aperta, ſancti, ipſo poſtea cum Chriſto, reſurgentes, Ieroſolymæ apparent multis. Centurio cum ſuis cuſtodibus profitetur Ieſum fuiſſe iuſtum, & Filium Dei. & quæ ſpectatum venerāt turbæ, percutientes pectora ſua reuertuntur. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23.*

Noti eius & mulieres, quæ etiam in Galilæa miniſtrauerant ei, aſtantes procul ſpectāt quæ fiunt. Milites frangunt crura latronum. Chriſti latus lancea aperitur: ex quo profluit ſanguis & aqua. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioann. 19.*

Transfixio cordis.

Sepultura.

Ad veſperam Ioſeph ab Arimathęa & Nicodemus, conſenſu Pilati, corpus Ieſu cruce deponunt: idque myrrha & aloë conditum, inuoluunt ſindone munda, ac ſepeliunt in horto propinquo, in monumento nouo è petra exciſo, capite occidentem verſus: mulieribus cun-

cuncta spectantibus. Cumq; aduoluissent lapidem magnum ad ostium monumenti abeunt. *Matt.27. Mar.15. Luc.23. Ioan.19.*

Munitio sepulchri. Postero die, eoque sabbato, quo Iudæi celebrabant Pascha suo more translatum; mulieres secundum legem quiescunt. At principes Sacerdotum, impetrata à Pilato potestate, muniunt sepulchrum; lapidem obsignant; custodiam militum adhibent. *Matt.27. Luc.23.*

Resurrectio. Primo die à Sabbato, qui exinde dictus est Dominicus, summo diluculo Christus rediuiuus surrexit. *Marc.16.*

Eodem tempore Maria Magdalena, Maria Iacobi, & Salome, aliæque mulieres, paratis sibi aromatibus, adeunt monumentum, vt vngerent Iesum. vbi ab Angelis docentur ipsum resurrexisse: eorumq; iussu, inspecto sepulchro vacuo, redeuntes celeriter Ierosolymam, hæc Discipulis annunciant. *Matth. 28. Mar.16. Luc.24. Ioan.20.*

Accessus sepulchri.

Petrus & Ioannes. Petrus ergo & Ioannes excurrunt ad monumentum: vident sola linteamina inibi iacentia, abeuntq; mirantes. *Luc.24. Ioan.20.*

Magdalena. Magdalena interim cum mulieribus reuersa ad monumentum, dum cæteris recedentibus, sola ibidem perstaret plorans; cum duobus Angelis colloquitur: ac prima videt ipsum Iesum specie hortulani sibi apparentẽ, tandemq; agnoscit. *Mar.16. Ioan.20.*

1. Apparitio.

2. Apparitio. Mulieres. Mox Iesus occurrit & reliquis mulieribus regredientibus Ierosolymam, salutatque. Illæ tenent pedes Iesu, eumque adorant: cuius iussu secundò eunt, simulque renunciant Discipulis, sese iam vidisse Dominum. *Matth.28. Mar.16. Ioan.20.*

Custodes. Interea milites sepulchri custodes, aspectu Angelico perterriti, velut exanimes obnunciant principibus Iudæorum Christum resurrexisse: cæterùm copiosa ab eis accepta pecunia, populo persuadent, ipsis dormientibus, Christum nocte à Discipulis furto sublatum. *Matth.28.*

3. Apparit. Petrus. Hinc Iesus apparet Petro. *1. Corinth.15.*

4. Apparit. Emaus. Sub vesperam huius diei, comitem se adiungit forma peregrini, duobus Discipulis euntibus Emauntem de se colloquentibus: quibus inter eundum interpretatur Moysis, omniumq; Prophetarum, Scripturas in se impletas, eosq; in sui amorẽ accendit. Tãdem mensæ accumbens, in fractione panis agnoscitur. *Marc.16. Luc.24.*

Itaque hi duo Discipuli eadem vespera regressi Ierosolymam, dum in cœnaculo ab Apostolis & cæteris Discipulis audiunt Dominum apparuisse Petro: ac ipsi vicissim narrãt cum ipsum & se comitasse in via: ingressus foribus clausis ipse Iesus, stans in medio eorum, pacem eis precatur. Mox manus, latus, ac pedes, eis conspiciendos ac palpandos præbet: insuper & coram illis comedit. Deinde, insufflans, dat eis Spiritum sanctum, simul & potestatem remittendi & retinendi quorumcũque peccata. *Mar.16. Luc.24. Ioan.20.*

Apostoli. 5. Apparit.

His peractis, adueniens Thomas, cùm ab Apostolis audiret Dominum ipsis visum; negat se crediturum, nisi clauorum & lanceæ vestigia ipsemet videret ac contrectaret. *Ioan.20.* Thomas incredulus.

Octauo pòst die, iterum ad Discipulos in cœnaculo congregatos, ianuis clausis, ingressus Iesus: stans in medio, salutat: deinde Thomæ sui lateris, manuum, ac pedum vulnera videnda & contrectanda exhibet, eumque ita ad fidem adducit. Beatos interim pronuncians, qui non viderent, & crederent. *Ioann.20.* 6. Apparit. Thomas credit.

Postea Petro, Thoma, Nathanaële, Iacobo, & Ioanne, alijsque duobus Discipulis, in mari Tiberiadis tota nocte frustra piscatis, mane Iesus stans in littore, iubet rete emitti ad dextram nauigij, mox capiunt centum quinquaginta tres pisces magnos. Quo miraculo Petrus per Ioannem Dominum agnoscens, conijcit se in mare, aditque eum; reliqui autem nauigio appellunt: simulque prandet cum eis Iesus in littore. *Ioan.21.* 7. Apparit. Piscantes.

A prandio Iesus Petrum an se diligat ter sciscitatus, ter id profitenti, ter suas oues pascendas committit: ipsumque, cùm senuerit, crucis martyrio consummandum, Ioannem verò placidè moriturum, significat. *Ioann.21.* Primatus Petri.

Hinc in monte Galilææ, quem olim suis constituerat, vndecim Apostolis ac plusquã quingentis fratribus simul apparet, ab eis videtur & adoratur: vbi dat eis & authoritatem & mandatum prædicandi Euangelium vbique gentium, ac baptizandi omnes: promittens se semper adfuturum ipsis vsq; ad consummationem mundi. *Matth. 28. Marc. 16. 1. Corint.15.* 8. Apparit. 500. Discipuli.

Deinde visus est Iacobo. *1. Corint.15.* 9. Apparit. Iacobus.

Quadragesimo post resurrectionem die, in vnum collectis Ierosolymæ Discipulis suis omnibus, Iesus aperit illorum mentem, vt intelligerẽt Scripturas: & iubet vt Spiritum sanctum in Ierusalem expectent. Inde educit eos foras in Bethaniam: quærunt, num eo tempore restituturus sit regnum Israël. Respondet, non esse eorum id scire, sed accepto Spiritu sancto ipsorum fore, de se testimonium ferre vbique terrarum. Deinde eleuatis manibus, benedixit eis, atque ex monte Olíueti, illis videntibus, ipso meridie, ascendit in cœlum, & sedit à dextris Dei. Discipuli autem adorato Domino Iesu, & à duobus Angelis Iesum olim sic reuersurum edocti: regrediuntur Ierosolymam: vbi manentes in cœnaculo, perseuerant, cum mulieribus & matre ac cognatis Iesu, vnanimiter in oratione. *Marc.16. Luc. 24. Act.1.* 10. Apparit. Processio à Ierusalem. Ascensio Christi. Regressio Discipulorum.

Hisce diebus hortatu Petri, fusis ad Deum precibus, in locum Iudæ proditoris, Mathias sorte subrogatur. *Act.1.* Electio Mathiæ.

Die Pentecostes, qui quinquagesimus erat à Resurrectione, isque Dominicus, congregatis Ierosolymę in cœnaculo montis Sion centum viginti Discipulis: hora diei tertia venit

Missio Spiritus sancti. nit vehementi cum sonitu Spiritus sanctus in eos: quo repleti, apparentibus super capita singulorum linguis igneis dispartitis, læti loquũtur varijs linguis magnalia Dei. Quod audientes diuersæ nationis Iudæi, mirantur: alij irridentes, musto ebrios esse calumniantur. Ad quos Petrus orationem habẽs, probat ex Ioële & Psalmis illud esse donum Spiritus sancti, à Christo in vitam excitato, & dextera Dei exaltato, cœlitùs effusi. Hęc aliaque tam efficaciter differens, vt ter mille Iudæi compuncti, conuersi, & eo die baptizati, ac Discipulis appositi sint. Simulque perseuerant quotidie in doctrina Apostolorum, & communicatione & fractione panis, & orationibus: habentes omnia communia. *Act. 2.* (Concio Petri.)

Diuisio Apostolorũ. Postmodùm verò digressi, prædicant Euangelium vbique Orbis terrarũ, hominibus quibuscunq;, tonant verbis, fulgurant miraculis, Domino cooperante, & sermonem confirmãte sequentibus signis. *Marc. 16. Psal. 18.*

Act. 3. Curatio claudi. Petrus & Ioannes ascendentes in templum ad horam orationis nonam, claudum ex vtero matris, quadragenarium, in porta templi speciosá, stipem mendicantem, dicto sanant. Vnde mox facto populi cõcursu, docent in tẽplo, ipsos id fecisse in nomine Iesu: quem ostẽdunt esse Messiam promissum per Moysen, & omnes Prophetas, ipsiq; Abrahę. Quo quidem sermone 5. milia virorum ad fidẽ Christi conuertũt. Quapropter à primoribus Iudæorũ incarcerãtur. Postridie examinati in cõcilio seniorum, intrepidè profitẽtur, in solo Iesu, lapide angulari, esse salutẽ: ac primoribus minaciter prohibentibus, ne deinceps Iesum doceant, respondent: Deũ potius audiendum, q̃ ipsos. Itaq; dimissi, & reuersi ad suos simul congregatos, vnanimiter orant Deum pro constãtia prędicandi: vnde facto terræmotu, denuò repleti sunt omnes Spiritu S. ac loquebantur verbum Dei cũ fiducia; concorditer cõuiuentes ex communi. Nullusq; ipsorum quicquã proprium habebat, sed vẽditis possessionibus suis, faciebant precium esse commune: quod fecit & Barnabas diuendito agro suo. Ananias autem & Saphira vxor eius, vendito agro, partem pretij fraudulenter sibi seruantes, mẽtiendo, arguente id Petro, concidunt & expirant, cum terrore multorum. (*Act. 4.* *Act. 4.* *Act. 4.* Cõmunio bonorum. *Act. 5.* *Act. 5.*)

Captiuitas Apostolorum. Per manus aũt Apostolorum fiebant miracula multa in plebe: quin & Petri vmbra infirmi ac dæmoniaci vndequaq; allati, in plateis curabantur. Quamobrẽ Apostoli à primoribus Iudęorum comprehensi, publico carceri includuntur. vnde noctu ab angelo educti, eius iussu, diluculo docent in templo populum. Inde rursus à magistratu sine vi reducti in conciliũ, ac durè, quòd denuò prædicarent, increpati, respondent: Obediendũ magis Deo, quàm hominibus: Christumq; audacter confitentur. Quapropter cùm interficiendi forẽt, Gamalielis Pharisæi legisdoctoris consilio, rursum strictè prohibiti, ne omnino prædicarent Iesum, virgis cæsi dimittuntur: gaudentes quòd digni habiti sint pro nomine Iesu contumeliã pati. quem incessanter quotidie in tẽplo domibusq; annunciant. Crescente indies numero discipulorum, Apostoli, vt ipsi liberius orationi ac prædicationi instarent; orãtes manuum impositione ordinãt 7. Diaconos, Stephanum, Philippum, Prochorum, Nicanorem, Timõnẽ, Permenam, & Nicolaum: qui communitati necessaria procurarent. Ex quibus Stephanus plenus Spiritu S. edebat miracula magna in populo: quocum disputabant diuersi Iudæi: cumq; ipsius sapientiæ resistere non possent, raptũ & pertractum in cõcilium, per falsos testes accusant blasphemię in Deum in Moysen, in templũ, & in legem. Tum Stephanus facie, tanquã Angelus, resplendẽs, insigni oratione demonstrat se piè recteque de Deo, de Moyse, de lege, deq; tẽplo sentire: ipsos verò Iudæos & patres eorum semper Moysi ac Spiritui Sãcto pertinaciter restitisse: insuper prophetas Christi præcones, ipsumq; Christum occidisse. Porrò spectans in cælum, cùm diceret se videre cælos apertos, & Iesum stantem à dextris Dei: impetu eijcitur extra ciuitatem: oransq; pro aduersarijs, lapidatur, tertio Augusti, feria 4. adolescente Paulo Gamaliêlis discipulo custodiente vestes lapidantiũ, ac consentiente neci eius. (*Act. 6.* Electio 7. diaconorum. Stephanus *Act. 7.* Lapidatio Stephani.)

Mox persecutio magna facta est Ierosolymis aduersus Ecclesiã, ita vt discipuli omnes, præter Apostolos, dispergerentur per regiones Iudææ & Samariæ: qui peragrantes passim euangelizant Iudæis verbũ Dei. Interea Paulus Ierosolymæ deuastans ecclesiam, viros ac mulieres vndequaq; pertrahit in carcerẽ: eosque virgis cædens in synagôgis, & frequenter puniens, cõpellebat blasphemare Christum: cumque occiderentur, deferebat sententiam. (*Act. 8.* Persecutio Ecclesiæ. *Act. 22. & 26.*)

Philippus autem diaconus in Samaria ciuitate Christum prædicans, multa signa edit, dęmones expellit, paralyticos & claudos sanat, plurimos cõuertit: viros ac mulieres, ipsumq; Simonem magum (qui diu gentem Samariæ dementârat) baptizat. Ad quos missi ab Apostolis Petrus & Ioannes, orantes impositione manuum dant baptizatis Spiritum Sanctum. Quo viso Simon oblata eis pecunia volens potestatem dandi Spiritum Sanctũ emere, seuerè à Petro corripitur. qui cum Ioanne multis oppidulis Samaritanorum euangelizans, reuersus est Ierosolymam. (*Act. 8.* Prędicatio Philippi. Confirmatio. Simonia.)

Philipphus verò missus ab Angelo ad Eunuchum Aethiopem thesaurarium Cãdaces reginæ Aethiopiæ, ab Ierosolymis, vbi Deũ adorauerat, curru reuertentem Gazam, & legentem Isaiam prophetam, euãgelizat illi Iesum: credentemque in fonte obuio baptizat. Inde à spiritu raptus in Azotum, pertransiens euangelizat ciuitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream Palestinæ. (*Act. 8.* Eunuchus Aethiops.)

Anno Christi 35.

PAVLVS aũt sæuissimè persequens discipulos Christi, impetratis à summo Pontif. epistolis in damascum ad synagogas, vt huius viæ viros ac mulieres vinctos perduceret Ierosolymam vt punirentur: cùm iter faciens appropinquaret Damasco, die medio subitò (*Act. 9. 22. 26.*)

Conuersio Pauli. luce è cælo prostratus in terrã, voce Iesu conuertitur, 25. Ianuarij, feria 4. mense decimo post Domini passionem. Mox introductus à suis comitibus Damascum, triduò cæcutiens ieiunansq; orat; ac Deo reuelante docetur Euangelium. *Galat. 1.* Deinde Anania à Domino ad ipsum misso, per impositionem manus visum recipit, baptizatur, ac spiritu sancto impletur. statimque cœpit Damasci in synagôgis per dies aliquot strenuè prædicare Iesum esse Christum, filiũ Dei. *Galat. 1.* Inde abijt in Arabiã.

Anno Christi 36.

Tertullianus in apologetico lib. 5. PER hæc tempora scripsit Pilatus ad Tiberium gesta Christi Saluatoris. Tiberius omnia retulit senatui, petens vt Christus Deus haberetur, eiusq; religio susciperetur. Senatus autem indignatus, nõ sibi prius iuxta morem fuisse delatum, consecrationem Christi recusauit: edictoque constituit, Christianos vrbe exterminandos. *Christi religio Romæ a senatu repellitur.* Quare Tiberius vehemen ter iratus, edicto cõtrario accusatoribus Christianorum comminatus est mortem: *Orosius lib. 7. cap. 2.* ac mox multos senatorum, patriciorum, & equitum Romanorum interfecit, plurimos proscripsit, populumq; grauiter afflixit: vt qui spreuerant Christo rege saluari, rege cæsare punirentur.

Anno Christi 38.

Act. 9. 2. Cor. 11. PAVLVS autem post multum temporis reuersus est Damascum: vbi cùm insidijs Iudęorũ à præfecto Aretæ regis quæretur interficiendus, nocte à discipulis è fenestra in sporta per mœnia demissus, effugit. *Paul' sporta demissus.* & triennio post suam conuersionem venit Ierosolymam: *Act. 9. Galat. 1. Paulus profugus.* hîc à Barnaba ductus ad Apostolos Petrum & Iacobum, mansit apud Petrum dies 15. Ierosolymæ, & circumquaq; fortiter prædicans ac disputans cum Iudæis, in Græcia natis: qui cùm conarentur ipsum occidere, rursum à fratribus deductus Cæsaream Palestinæ, dimittitur Tarsum Ciliciæ metropolim, vbi natus erat. *Fuga Pauli Act. 22. 23.*

Galat. 1. Deinde venit in regiones Syriæ & Ciliciæ, adhuc facie ignotus ecclesijs Iudææ, sed tantùm fama ijs notus.

Act. 9. Petrus autem peragrans ecclesias Iudææ, Samariæ, & Galilææ, venit Lyddam: vbi Aeneã, *AEneas.* qui annos 8. ex paralysi decubuerat, verbo sanat. Auocatus Ioppen, Tabitam mortuam, *Tabeta.* oratione fusa, resuscitat. diesq; multos moratur Ioppæ, diuersatus apud Simonem coriarium.

Act. 10. Hinc à Cornelio centurione iussu Angeli accersitus, ac ieiunus hora sexta orans, ter cælitus per lintei omnis generis animantia continentis visionem, perq; spiritum, admonitus, gentes ad Euãgelij gratiam esse admittendas, *Gentes ad euangeliũ admissæ.* cum 6. fratribus proficiscitur Cæsaream Palestinæ: vbi Cornelio, & cognatis ac amicis eius gentilibus Christum prædicans, cũ super omnes, qui sermonẽ eius audiebant, Spiritus sanctus signo visibili descenderet, & iam loquentes varijs linguis magnificarent Deum, ipsos baptizat. *Act. 11.* Reuersus Ierosolymã, Apostolis alijsq; fratribus reprehendẽtibus, *Circuncisi* quòd ad gentes diuertisset: reddit rationem se id non nisi *obmurmurant.* Deo autore fecisse.

Discipuli verò in persecutione à morte Stephani dispersi, peragrantes vsq; ad Phœnicen, *Act. 11.* & Cyprum, & Antiochiam, solisque Iudæis euangelizantes: florentissimam Antiochiæ Syriæ cõgregauerunt credentium ecclesiam. *Ecclesia Antiochię* quo audito ecclesia Ierosolymitana, mittit ad eos Barnabam: qui multis conuersis, adducit eò & Paulum à Tarso: simulq; Antiochiæ annum totum docent turbam multam: ita vt discipuli ibi primùm appellati sint Christiani. *Christiani.*

Anno Christi 39.

TVNC eôdem superuenerunt ab Ierosolymis prophetæ; quorum vnus nomine Agabus prædixit famem magnam in toto orbe futuram. *Agabus.* Quamobrem Barnabas & Paulus mittuntur Ierosolymam ad seniores, vt exhiberẽt collectam eleemosyniam in subsidium pauperum fidelium contra venturam famẽ, *Act. 26.* & accedentes ecclesias per omnem Iudæã, prędicant.

Caius Caligula Cæs. IIII. imperat an. 3. mens. 10. d. 8. *Caius Caligula.* vir scelestissimus, sororibus suis stuprum intulit, stupratas insulari exilio condemnauit, plurimos nobilium interfecit. optare solet, vt vnam tantùm ceruicem haberet populus Romanus, vt omnes simul vno ictu posset interficere. fratrem Iouis se nominauit, adorari tanquam Deus vbique voluit: statuã *Danie 9.* suam poni iussit Ierosolymis in templo domini, *Matt. 24. Abominatio desolationis.* ac sub nomine Iouis nobilissimi noui Dei Caij adorari: similiter & in synagôgis Iudæorum, & Alexandriæ AEgypti, alijsq; multis in locis per totum imperium suum. *Ioseph. 18. ant. 1. 5 & 19. ant. 1. et 2. bell. 8. 9.* quòd Iudæi Alexdandriæ obstinatissimè recusantes, miserunt ipsi Caio legatum Philonem Iudæũ natione Alexandrinum virum doctissimum, *Philo Iudæus.* supplicantes ne cogerentur adorare deos alienos: sed præter suam irrisionem Philo nihil reportauit. *Philo libro legationis qui Flaccus inscribitur.*

Pilato à Caio Lugdunum Galliæ in exilium relegato, vbi tandem angoribus coarctatus, propria se manu interfecit; *Ioseph. 18. ant. 14. & 2. bell. 8.* & Herode Antipa tetrarcha vnà cum Herodiade in Hispaniam fugato, vbi vterque mærore perijt: in eorum locum Herodes Agrippa priscus à Caio rex Iudææ & Galilęæ constitutus regnauit annis 7. *Ioseph. 2. bell 8, 10.* Hic anno regni sui 1. in gratiam Iudæorum mittens manum vt affligeret quosdã de ecclesia, *Act. 12.* Iacobum fratrem Ioannis, iam ex Hispania, vbi euangelium prædicauerat, reuersum, occidit gladio, 25. Mart. *Decollatio Iacobi maioris.* qui dum ad supplicium duceretur, oblatum paralyticum in via sanans, eo miraculo Iosiam, qui se vinctũ ad Herodem traxerat, cõuertit, osculatus est, *Eus. 2. hist. eccl. 9.* & martyrij participem effecit. Corpus Iacobi translatum in Hispaniam, sepultum est Cõpostellæ, 25. Iul. Quin & Petrum cõiecit Herodes in carcerẽ, vinctũq; catenis duabus, à 16. militibus asseruari curat, *Act. 12. Incarceratio Petri.* volens post Pascha producere eũ populo. cæterũ Ecclesia sine intermissione orante pro Petro, nocte eius diei, quo occidẽdus erat, mirabiliter ab Angelo liberatus est: ꝙ cùm fratribus narrasset, idq; Iacobo Ierosolymorũ episcopo alijsq; nũciare iussis,

Cathedra Petri Antiochiæ. set, migrat Antiochiã Syriæ. vbi ecclesiæ præsidẽs an.7. in Põto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, prædicauit Euangelium.

Anno Christi 46. Act.12. Herodis mors. *Ioseph. 19. ant.8.9.* Herodes autem postea Cæsareæ Palestinæ indutus veste regia fulgente cõcionabatur pro tribunali: populo verò acclamante, Dei vox, & non hominis: confestim, eò quod non daret gloriã Deo, ab Angelo percussus, & à vermibus consumptus, expirauit. cui succedens filius eius Agrippa iunior, regnauit annis 27.

Act.12. Barnabas autem & Paulus expleto ministerio; reuersi sunt ab Ierosolymis Antiochiã Syriæ, assumpto Ioanne Marco. vbi cùm inter cæteros prophetas & doctores florerent, *Act.13.* Paulus & Barnabas Apostoli gentium. sacrificantibus illis domino, & ieiunantibus, iubente Spiritu sancto Paulus & Barnabas segregati, per ieiunium, orationẽ, manuumque impositionem, ordinati sunt Apostoli ad prędicandum gentibus.

Act.13. Anno Christi 46. Itaq; dimissi, eunt Seleuciam, assumpto Ioanne Marco ministro. Hinc nauigant Salaminam Cypri. vbi cùm prædicassent in synagogis Iudæorum, peragrant vniuersam insulam Cypri vsq; ad Paphum. hîc Paulus Elymam magum pseudoprophetam Iudæum, ipsorum prædicationi resistentem, dicto excæcat ad tempus: ac Sergium Paulum proconsulem Cypri conuertit ad fidem.

Act.13. Inde nauigant Pergen Pamphiliæ: ibi Ioannes Marcus ab eis decedit Ierosolymam, illi verò pergunt Antiochiam Pisidiæ: vbi Paulus sabbatis in synagôga prolixè annũciat Iesum esse saluatorem Israëli ex semine Dauid promissum; ibique plurimos, maximè gentiles, ad Christum conuertunt. sed Iudæis contradicentibus, & persecutionem in eos excitantibus, ipsosq; ciuitate eijcientibus: illi, Iudæis valedicentes, excusso in eos puluere pedum, conuertuntur ad gentes. Paulus & Barnabas prædicant inter gentes.

Act.14. 2.Tim.3. Abeunt Iconium Lycaoniæ: vbi multo tẽpore demorantes, doctrina varijsq; miraculis multos conuertunt: cæterùm Iudæis ipsos lapidare tentantibus, fugiunt Lystram Lycaoniæ: *Anno Christi 49.* Hîc Paulus claudum ab vtero matris verbo sanat: populumq; ac sacerdotem Iouis ob id ipsis, ceu dijs, sacrificare volentes, vix compescunt. dicentes & se esse mortales, Deum immortalem annunciantes.

Act.14. 1.Cor.11. Lapidatio Pauli. Mox concitata à Iudæis ab Antiochia & Iconio superuenientib. turba, Paulus lapidatur; & ciuitate extractus, pro mortuo relinquitur. qui ad se reuersus, postridie cum Barnaba profectus est Derben Lycaonię. Cumq; & ibi, & in finitima vndiq; regione euangelizassent: reuertuntur Lystram, & Iconium, & Antiochiam Pisidiæ, conuersos confirmantes, & ordinantes per singulas Ecclesias presbyteros. Peragrataq; Pisidia, veniunt in Pamphiliam, & prædicato in Perge Euangelio: descendũt Attaliam Pamphiliæ. inde tandem renauigant Antiochiam Syriæ vnde exierant: vbi congregantes ecclesiam acta passaq; referunt: ibiq; multũ temporis cõmorati sunt cũ discipulis.

Anno Christi 41.

MATTHAEVS Apostolus in Iudæa propter eos q ex circuncisione crediderant, primus Euangelium suum scribit & edit Hebraicè: quod quis postea in græcum transtulerit, non satis certum est. Deinde Aethiopiam prædicando penetrauit. apud vrbem Nadabar conuictos magos Zaroë & Arphaxat expulit. Euphronon Aegypti regis Aethiopiæ filium suscitauit ex mortuis. Cõuersus rex cum suis, ecclesiam miræ magnitudinis 30. dierum spacio fabricatus est: vbi Matthæus 33. annis sedẽs totam fermè terram Christo subdidit. Iphigeniam regis filiam Deo dicatam, plusquàm ducentis prẹfecit virginibus. Hirtacus autem successor Aegypti defuncti, volens habere eam vxorem, cùm ipsa in sancto virginitatis proposito perseuerãte, voti compos esse non posset: misso spiculatore, Matth. quẽ eius consilij autorem esse sciebat, iussit ad altare, in quo missã celebrauerat, securi interfici, die Dom. 21. Sep. an. salutis 77. Postea cœnobio virginũ copiosum ignem circumdedit, vt omnes simul concremaret. Sed apparente Apostolo, easq; protegente, vorax flamma palatium inuasit, & omnia præter Regẽ & filium eius, absumpsit. filius arreptus à dæmone, peccata patris cõfitebatur. Rex lepra percussus, semet occidit. Populus Euphronon sibi regem cõstituit; qui per annos 70. Christianum cultum mirabiliter augmentauit. Euangeliũ Matthæi. *Abdias in Vita.* Martyriũ Matthæi.

Anno Christi 42. 43.

T. Claudius I. Cæsar 5. imperat an.13. mens. ferè 10. Hic, consilio regis Agrippæ, adorationem Caij inhibuit. Simon magus Samarites fugiens ex Antiochia à facie S. Petri, venit Romam: vbi magicis artibus populũ seducẽs, statim inter Deos assumptus est, statuæ donatus honore hunc habentis titulũ: Simoni Deo sancto. Sed & comes eius Selene meretrix dea habita. Postea cùm Simon arte magica, vt se Deum probaret, duobus suffultus dæmonijs, in aërem euolasset: orationib. Petri & Pauli fugatis dæmonibus, delapsus in terram, populo inspectante, disruptus est. vnde Nero iratus Petrum & Paulũ, multosq; Christianos occidit. Tatthæus vnus ex 70. discipulis à B. Thoma ex commonitione diuina missus ad Abagarum Edessenorum toparcham, ipsum ægritudine morbi corporalis absoluit: vniuersamque ciuitatem Edessenorum Christo fide sociauit: vt futurum antea scripserat ipse Christus Abagaro. Claudius. *Anno Christi 46.* Iustinus martyr in apologetico. Simon Magus. Sulpitius. *Eus. eccl. hist.* Abagarus.

Anno Christi 44.

ANNO 2. Claudij, Petrus archiApostolus admonitus à Spiritu sancto, migrans ab Antiochia, assumpto Marco, per Pontũ, Galatiam, vicinasq; regiones prius à se illustratas, venit Romã ad expugnãdum Simonem magum: ibiq; Romanã cathedram põtificatus suscepit 18. die Ian. in qua primus post Christum põtifex ecclesiæ præsedit an.25. m.5. d.13. Aduẽtum Domini & Quadragesimã celebrare, viros comas decurtare, & viros mulieresq; habitu discretos esse primũ prẹcepit. Ibidẽ imperãte Claudio, dũ Marcus filius eius adhuc apud se esset, scripsit ex vrbe Roma, misitq; per Siluanũ Epistolã suam primam aduenis sparsim incolen- Cathedra S. Petri Romæ.

Epistolæ Petri.

incolentibus Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, & Bithyniam: exhortans eos vt cõstanter ferentes aduersa, Christianam fidem dignis moribus honestẽt. Indidem secundam Epistolam scripsit eisdem admodum senex & iam morti vicinus: terrore extremi iudicij, mundique olim igne exurendi deterrens ipsos à peccatis.

Anno Christi 45.

Clemens presbyter hypotypose on lib. 6. Euangeliũ Marci.

MARCVS discipulus & interpres Petri, iuxta quòd Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, græcè breue scripsit Euangelium: quod cùm Petrus audisset, probauit, & Ecclesię legendum sua autoritate edidit.

Anno Christi 46.

Prædicatio in Aegypto.

MARCVS itaque assumpto suo Euangelio, perrexit in Aegyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit ibi Ecclesiam tanta doctrina & vitæ continentia, vt omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret, haberentq; omnia cõmunia. Quã Ecclesiam cùm sanctissimè rexisset annis 20. Alexandrię anno Neronis 8. in solẽnitate paschali, diuina celebrãs, ab Aegyptijs fune collo eius iniecto raptus tractusque per ciuitatem, carceri mancipatur: vbi nocte sequente confortatus à Christo, postridie laqueo strangulatus est, 25. Aprilis. Corpus eius Veneti mercatores clàm obtentum, detulerunt Venetias anno Christi 838. eique templum magnificentissimum extruxerunt.

Anno Christi 64. vel 65. Passio Marci.

Anno Christi 41. 2. Cor. 12. Raptus Pauli.

Paulus raptus in tertium vsque cælum, audit arcana verba, quæ fas non sit homini loqui: & ne excellentia reuelationum extollatur, datur ei stimulus carnis suæ, nuncius satanæ, vt ipsum colaphizet: super hoc cùm ter Dominum rogaret, vt discederet à se, dictum est ei: sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.

Anno Christi 47.

Act. 11. Fames. Helena.

ANNO 4. Claudij fames illa grauissima vniuersum occupauit orbem, quam Agabus futuram prædixerat: qua durante Helena regina Adiabenorum nuper ad Christi fidem conuersa, suis impensis vim magnam frumenti ex AEgypto delatam, Ierosolymæ distribuit fidelibus.

Ioseph. 20. an. 2. & 4.

Anno Claudij 5. à natiuitate S. Seruatij (secundum annales Traiectensium) 17. Petrus misit à Roma ad Germaniam Eucharium cũ Valerio & Materno, vbi Eucharius cæpit episcopatum Treuerensem, sedit annis 23. deinde Valerius ann. 15. Maternus deinde ann. Domini 85. fit tertius Episcopus Treuerensis; conuertit Coloniam & Tungrim, fuitque primus Episcopus Coloniensis & primus Tungrensis. sedit ann. 40. sicut 40. diebus iacuit in sepulchro resuscitatus baculo S. Petri Apostoli.

Episcopat9 Treuerensis omniũ primus & antiquissimus.

Philo in li. de theorica Philo.

Philo Iudæus secunda vice Romã ad Claudium veniens, ibi Petrum Apostolum verbũ Dei prædicantem, vidit, allocutus est, eiusque habuit amicitiam: & hanc ob causam scripsit posteà librum in laudem Christianorũ commorantium in Aegypto.

Anno Christi 49. Ioseph. 20. antiq. 6. Seditio.

Ierosolymis tanta seditio in diebus azymorum exorta est, vt in portarum exitibus populo coarctato 30. milia Iudæorum cæde prostrata sint.

Anno Christi 48. 49.

Act. 15. Galat. 2.

ORTA Antiochiæ disceptatione propter Iudæos, docentes quòd gentes ad Christum conuersæ deberent circuncidi, ac seruare legem Moysi, Paulus iussus oraculo, & ordinatus ab ecclesia, cum Barnaba & Tito gentili incircunciso, ac quibusdam alijs, per Phœnicen Samariamque anno à conuersione sua 14. ascendit Ierosolymam, vt cum Apostolis super hac quæstione conferrent. vbi conuocato vndequaque Apostolorum seniorumq; concilio, Paulus & Barnabas narrant conuersionem gentium, ac magna vltro citroq; habita disputatione, post Petri, qui à Roma venerat Ierosolymam, & Iacobi Episcopi Ierosolymitani suffragia, communi decreto statuunt, gentes non obligari ad obseruationem legis antiquæ iam abrogatæ, tantùm ad tempus vt abstinerẽt se ab idolothytis, à suffocato, à sanguine, & à fornicatione: verùm vnumquemque per fidem gratia Christi saluandũ. Quin Petrus & Iacobus & Ioannes, columnæ ecclesiæ, dextras dederunt Paulo & Barnabæ societatis, vt hi inter gentes, ipsi autem inter Iudæos Apostolatu fungentes, euangelizarẽt; hoc tantùm rogantes, vt pauperum memores essent: id concilij decretum literis mandatum per Paulum, Barnabam, Iudam & Silam transmittunt Antiochiam Syriæ: qui traditis lectisq; coram ecclesia literis, ibi aliquamdiu demorati sunt, docentes cum alijs plurimis verbum Domini.

Cõcilium Apostolorum. *Act. 15. & 16.* *Galat. 2.*

Dion. Areopa de diui. nomin. c. 3. Euse. 3. c. 1. Nicep. lib. 2. cap. 21. 22. 23. Assumptio B. Mariæ. *Genebrar. ait assumptam vndecim, aut certè quindecim annis post Christum passum.*

Eodem tempore Maria virgo Christi mater Ierosolymæ præsentibus Petro, Iacobo, Ioanne & reliquis Apostolis, & Timotheo primo episcopo Ephesiorum, & Hierotheo, alijsque ex sanctis fratrib9, ipsoq; Dionysio Areopagita obijt 15. Augusti, feria 4. ætatis suæ anno 72. ac sepulta est in vallis Iosaphat medio, iuxta villã Gethsemani. tertio die sepulchrũ eius explorantes, idq; vacuum inuenientes, ipsam corpore simul & anima assumptã in cælum, ac super omnes choros angelorum exaltatam piè crediderunt. vt quidã fuisse reuelatum scribunt. postea in sepulturæ loco, eius in honore fabricata est ecclesia muro lapideo tabulatu.

Galat. 2. Petrus à Paulo reprehensus.

Petrus autem cùm venisset Antiochiã, palàm coram omnibus reprehensus est à Paulo, quòd edens cum gentibus, metu superuenientium à Iacobo Iudęorum, è conuiuio simulatè se subduceret, atq; ita cæteros Iudæos, ipsumq; Barnabam in suam simulationem induceret: audiuitq; ab eo, non ex obseruatione legis, sed fide in Christum contingere salutem. ac deinceps rursum ecclesias suas visitans confirmansque, fortè etiam Corinthios simul cum Paulo docens, ac baptizans, (quòd aliquan-

aliquãdo factum liquet ex 1. Cor.1. & 3. idemque testatur Dionysius Corinthiorũ Episcopus) rediijt Romam.

Act.18. Iudæi Roma expulsi. Anno 9. imperij sui Claudius præcepit Iudæos omnes Roma decedere, eò quòd Agrippinam vxorem suam (teste Iosepho) ad ritus Iudaicos conuertissent. iuxta Suetonium verò, eò quòd impulsore Christo assiduè tumultuarent. anno proximo maxima fames Romam corripuit.

Anno Christi 50.

Act.15. Barnabas. *Coloss.4.* POSTHAEC Paulus cupiens visitare gentes quibus prædicarat, discors cum Barnaba, discedunt ab inuicem: & Barnabas quidẽ assumpto Ioanne Marco consobrino suo nauigat in Cyprum patriam suam, vbi circa septimum Neronis annum martyrio coronatus est, 11. Iunij. Paulus verò ascito sibi Sila, perambulat Syriam ac Ciliciam, confirmans Ecclesias, & præcipiens seruanda Apostolorum seniorumque decreta.

Act.16. Peruenit autem Derben & Lystram Lycaoniæ, vbi Timotheum probæ indolis iuuenem quoq; secum assumens, circuncidit eum propter Iudæos. cùm autem fructuosè prædicando pertransirent superiores ciuitates Lycaoniæ, tradebant seruanda, quæ Ierosolymis ab Apostolis & presbyteris decreta erant. (Paulus cũ Sila prædicat inter gentes.) ac peragrantes Phrygiam & Galatiam, veniunt in Mysiam. Prohibiti verò à Spiritu Sãcto prædicare in Asia & Bithynia, peragrata Mysia descendunt Troadem: hîc Paulus nocte per visionem vocatus, vt euangelizet in Macedonia, nauigat cum suis, Luca comite, Samothracen insulam, hinc Neapolim, inde *Act.16.* Philippos Macedoniæ. Ibi diebus aliquot cõmorantes, Paulus sabbato extra portam iuxta flumen sedendo prædicans mulieribus, Lydiam purpurariam cum tota familia baptizat, eiusque hospitio excipitur. Deinde (Pythonissa.) puellam (quæ spiritu Pythonis obsessa, diuinando quæstum magnum præstabat domino suo) multis diebus clamantem ipsos esse *2.Cor.11.* seruos Dei excelsi, viam salutis annunciantes, liberat à dæmonio. (Paulus & Silas flagellantur & incarcerantur.) quapropter cum Sila raptus in forum, iussu magistratus publicè virgis atrociter cæduntur, & deinde coniecti in carcerem interiorem, pedes ligno stringuntur. vbi cùm media nocte orantes laudarent Deum, facto terræmotu, apertis ostijs, solutisque ipsorum vinculis exeuntes, custodem carceris conuertunt, credentem cum omnibus domesticis eius baptizant, appositaque mensa lætantur.

Diluculo eò quòd se Romanos dicerent, honorificè à magistratu educti; per Amphi- *Act.17.* polim & Apolloniam veniunt Thessalonicã metropolim Macedoniæ. & hîc Paulus ex more suo in synagoga Iudæorum per sabbata tria Christum annuncians, quamplurimos *1.Thess.2.* *2.Thess.3.* conuertit: nocte dieque manibus suis laborãdo, seque fatigando victum sibi parans, ne cuiquam esset oneri. (Paulus laborat manibus.) Concitato autem aduersus eum à Iudæis tumultu, Iason ipsorum hospes pertrahitur in iudicium; Paulus verò cum Sila noctu à fratribus dimissus, profugit in Berræam: *Act.17.* *2.Cor.11.* vbi in Synagoga Iudæorum prædicans reperit promptos docilesque auditores. sed & hîc concitata à Thessalonicensibus Iudæis turba, Paulus Silam & Timotheum ibi relinquens, à fratribus deductus ad mare, nauigio fugit Athenas: vbi dum expectaret Silam & Timotheum, disputans in synagoga cum Iudæis, ac quotidie in foro cum Epicureis & Stoicis Philosophis, deridetur. Abductus verò in Areopagum, capta occasione ex ara Ignoto deo sacrata, de Deo, & Christo & resurrectione differit: atque inter alios conuertit Dionysium Areopagitam præstabilem Philosophum, quem postea Atheniensis Ecclesiæ Episcopum ordinauit. (Dionysius Areopag.)

Hîc dum ageret Paulus, veritus ne Thessalonicens. auditis quæ ipse passus erat in prædictis ciuitatibus, à suscepta fide deficerent, cùm ipsi non liceret illos inuisere, permanens Athenis, misit Timotheum, vt cõfortaret eos: *1.Thess.2. & 3.* ex quo reuerso cùm didicisset, quòd etiam persecutiones à ciuibus suis illatas constanter pertulissent, scripsit ad eos per Tychicum diaconum & Onesimum acolytum ab Athenis binas literas: in quibus ipsos collaudat ac confirmat in fide, pleniusq; instruit de mortuorum resurrectione, deque aduentu Christi & Antichristi. (Epistolæ Pauli ad Thessalon.)

Anno Christi 51.

POSTHAEC Paulus profectus Corinthũ Achaiæ metropolim apud Aquilã & Priscillam vxorẽ eius nuper cum cæteris Iudæis iussu Claudij Roma expulsos, artem sceno factoriã exercens, & opera manuaria se suosque alens, singulis sabbatis gratis prædicat in synagoga, ac Crispum archisynagogum, & Caium, & Stephanæ familiam per se, multosque Corinthiorum per suos baptizat. *Act.18.* *1.Cor.4.* *2.Cor.11. & 12.* (Paulus sutor tabernaculorũ.) *1.Cor.1.* Aduersantibus autem ei Iudæis, confortatur nocte à Domino per visionem, vt imperterritus hîc euangelizet, multum enim ea in ciuitate populum conuertendum: quapropter mansit Corinthi annum & menses sex, apostolatus sui edens signa & prodigia, *2.Cor.12.*

Lucas medic⁹ Antiochenus, sectator Pauli, ordinatus ab ecclesijs, omnis peregrinationis eius comes indiuiduus in Achaiæ Bœotiæque partibus græcè suum scribit Euangelium, sicut ab Apostolis acceperat. *Coloss.4.* *1.Corin.8.* (Euangeliũ Lucæ.)

Anno Christi 53.

PAVLVS autem Corinthi à Iudæis tumultu pertractus ad tribunal, coram Gallione procõsule Achaiæ accusatur, & dimittitur. *Act.18.* deinde post dies multos, comitantibus eum Priscilla & Aquila, nauigans in Syriam, in Cenchreis suscepto voto tondet sibi caput. deuenitque Ephesum Asiæ metropolim, vbi reliquit Priscillam & Aquilam: ipse verò ingressus synagogam disputabat cũ Iudæis. (cõstituitq; Ephesi per impositionem manuum suarum Timotheum episcopum) rogantibus *2.Tim.1.*

autem eis, vt diutius ibi maneret, valedicens respondet: oportere se festum, quod instabat agere Ierosolymis, sed breui rediturum. Inde nauigat Cæsaream Palestinę, ascendit Ierosolymam, salutat ecclesiam, ibiq; agit festum
Act. 18. Pentecostes. Deinde descendit Antiochiam Syriæ, vbi aliquamdiu commoratus, perambulat ex ordine Galatiam, ac Phrygiam, confirmans omnes vbiq; discipulos.

Act. 18. E Laodicæa metropoli Phrygiæ Pacatianę scripsit Paulus primam epist. ad Timotheum,
1. Tim. 1. quem, quia iuuenem adhuc, iusserat remane-
1. Tim. 4. re Ephesi, vt ibi Ecclesię præsideret, ac per im
2. Tim. 1. positionem manuum suarum ordinauerat e-
Epist. 1. ad Timoth. um episcopum ecclesiæ Ephesiorum: per epistolā instruit eum, quomodo episcopali munere bene beateq; fungi debeat.

Indicans se Hymenæum & Alexandrū hæ-
1. Tim. 1. reticos, excōmunicando, tradidisse Satanę. Et quia ait: Quemadmodum rogaui te, vt remaneres Ephesi, cùm proficiscerer in Macedoniam: ita facito. hinc videtur epistolam hanc scriptam esse quando Paulus secundò ex Epheso venit in Macedoniā, tuncq; reliquisse Ephesi Timotheū, vt ibi præsideret Ecclesiæ.

Act. 18. Inter hæc Apollos Iudæus Alexandrinus, vir eloquens, cùm sciret tantùm baptisma Ioannis, ab Aquila & Priscilla Euangelium
Apollo. Christi edoctus, primùm Ephesi, deinde Corinthi, strenuè Christum annunciat: rigans,
1. Cor. 3. quæ Paulus plantarat, Deo dante incrementum.

Act. 19. Paulus autem peragratis superioribus partibus Asiæ, venit Ephesum. hìc fere 12. discipulos baptismate Ioānis baptizatos, baptizat in nomine Iesu: cūq; imponeret illis manus, venit manifestè Spiritus Sanctus super eos, & loquebantur linguis ac prophetabant. At-
Act. 20. que hîc per triennium publicè ac priuatim omnibus Asianis magno cum fructu prædicans, nocte & die non cessauit cum lachrymis monere vnumquemq; ipsorúm: interim la-
Act. 20. bore manuum suarum sibi suisque necessaria comparans, tantasque edens virtutes, vt etiā
Miracula Pauli. sudaria & semicinctia eius super infirmos &
Act. 19. demoniacos delata, ipsos curarent. Iudæi autem quidam exorcistæ tentantes, in nomine Iesu à Paulo prædicati, adiurare dęmonia, dęmoniaco ipsos inuadente, nudi vulneratique effugiunt. multi verò credentium confitentur peccata sua: multique qui artes magicas exercuerant, libros suos coram omnibus comburunt, vsque ad pretium 50. milium denariorum.

Anno Christi 54.

PHILIPPVS Apostolus, cùm annos circiter 20. Euangelium in Scythia prædicasset, & omnem ferè gentem illam ad veræ pietatis cultum traduxisset, pestemque à dæmonibus immissam, populo signum crucis erigente & adorāte, depulisset, & multos ægrotos sanasset, mortuosq; suscitasset, apud Hie-
Philippus crucifixus ropolim Phrygiæ Asiæ ciuitatem, dum Euangelium populo nunciaret, ab Hebionitis arreptus, cruci affixus & lapidibus obrutus est, calendis Maij, anno ætatis suæ 87.

Post hæc Paulus in spiritu proponit transi- Act. 19.
re Macedoniam & Achaiam: inde ire Ierosolymam, deinde Romam. Ob multitudinem autem aduersariorum, (quorum importuni- 1. Cor. 16.
tate Ephesi bestijs obiectus fuit) ipse remanens 1. Cor. 15.
Ephesi vsq; ad Pentecosten, præmittit in Macedoniam Timotheum & Erastum, cum Epistola priore ad Corinthios: quos de baptismo contendentes corrigit, fornicarium, qui no- Epist. 1 ad Corinth.
uerca sua vxoris loco abutebatur, præcipit publico Ecclesiæ consessu tradi satanæ, corporaliter affligendum, quô spiritus saluus fiat. ipsosque plenius instruit, de matrimonio, viduitate, virginitate, idolothytis, cœna Dominica, donis spiritualibus, charitate; resurrectione mortuorum, ac diuersa resuscitato- Cap. 16.
rum gloria. hortaturque vt quemadmodum ordinauerat ecclesijs Galatiæ, ita & ipsorum quisque diebus dominicis apud se seponat pecunias, perferendas Ierosolymam ad subleuandam inopiam sanctorū. adijciens se venturum Corinthum, & apud ipsos aliquamdiu permansurum, vel fortè etiam hyemem transacturum.

Act. 19.
Sub hæc Ephesi à Demetrio cæterisque argentarijs grauis aduersus Paulum excitatus est tumultus, ob magnæ Dianæ templum cultum que per ipsius prædicationem in nihilum reputandum: quo ægrè per scribam sedato; Paulus vocatis ad se discipulis valedicens (Ti- Act. 20.
motheum Ephesi remanere iussit) inde anno 1. Tim. 1.
Domini 54. Claudij 12. perambulat Macedoniam, exhortans fideles. deinde venit in Græ- Prædicatio in Græcia.
ciam, vbi mensibus tribus prædicans, vsque ad Illyricum per circuitum impleuit Euangeli- Rom. 15.
um Christi, quib. in locis nemo Apostolorum Tit. 1. 2. 3.
prædicauerat. Nicopoli autem Thraciæ hy- Epistola ad Titum.
bernans, inde scribit epistolam ad Titum, quē reliquerat in Creta insula, ibique Archiepiscopum ordinarat, vt quod ipse cæperat consumet, absoluatque, ac per singulas ciuitates (quas centum ea insula habuisse memoratur) constituat episcopos & presbyteros. præscribens, quales cōstituere, & quomodo subditos docere debeat: iniungensque vt veniat ad se Nicopolim Thraciæ.

Anno Christi 55.

POSTHAEC Paulus ob structas sibi nauiga turo in Syriam à Iudæis insidias, reuertitur Act. 20.
per Macedoniam; comitantib⁹ eum, Timotheo, Sosipatre, Aristarcho, Secundo, Caio, Tychico & Trophimo. hi cùm præcessissent Troadem Phrygiæ, Paulus cum Luca Philippis Macedoniæ festum Paschæ celebrauit, anno Claudij 13. huc Titus ad ipsum venisse videtur, ex quo cùm intellexisset Corinthio- 2. Cor. 7. 8.
rum desiderium & fletum, quodque Titum humanè excepissent: scribit posteriorem ad Act. 20.
Corinthios epistolam: in qua reddit causam cur nondum inuiserit ipsos, vt promiserat. Cap. 1.
Secundò fornicarium, quem anno proximo Cap. 2.
priore epistola excommunicauerat, iam e- 2. Cor. 8. 9.
mendatum, iubet amanter recipi in gratiam, Epist. 2. ad Corinth.
ne im-

Cap.8.9. ne immodico dolore absorbeatur. Tertiò exemplo Macedonum (qui supra vires suas contribuerant) varijsque scripturis, prouocat eos ad promptè & abundanter conferandam eleemosynam pro fidelibus Ierosolymæ degentibus: ad quam coeligendam misit cum hac eadem epistola Titum & Lucam Euangelistam. Referens autem inter alia quæ quantaque ob Euangelij prædicationem perpessus *2.Cor.11.* sit mala, recenset, quòd præter frequentes labores, verbera, carceres, ac pericula mortis, à Iudæis quinquies 39. plagas acceperit, ter virgis cæsus sit, semel lapidatus, ter naufragium fecerit, aliaque varia maris ac mortis sæpius *Cap.12.& 13.* pertulerit pericula. testaturque se denuo paratum inuisere ipsos.

Act.20. Post dies azymorum à Philippis nauigat intra dies 5. Troadem Phrygiæ, vbi demoratus diebus 7. die Dominco, cùm conuenissent discipuli in cœnaculo ad frangendum panem, Paulus disserebat eius vsque in mediam noctem: & Eutychum adolescentem præ somno è fenestra tertij cœnaculi delapsum ac mortuum, vitæ restituit. *Suscitatio Eutychi.*

Act.20. Deinde Ierosolymam ad festum Pentecostes celebrandum properat. atque ex hoc itinere Paulus dictauit excipiente Tertio nobilem illam epistolam ad Romanos, eamq; mi- *Rom.c.1.* sit per Phœbem ministram EcclesiæCenchreensis: in qua primò ostendit, Dei gratia iustificari hominem per fidem in Christum, absque operibus legis Mosaicæ, idq; comprobat tum *Rom.c.9.* exemplo Abrahæ, tum varijs ipsius legis testimonijs. deinde multa differit de vocatione *Epistola ad Rom. Cap.12.* gentiũ, & de reiectione Iudæorum. quorũ tamen reliquias saluas fore ait. Tandem moralia quædam subijcit præcepta, ad informan- *Cap 15.* dum iustificatorum vitam. Adijciens se nunc proficisci Ierosolymam, vt collatam à Macedonibus & Achaicis eleemosynam exhiberet pauperib. sanctis: hoc vbi perfecerit, se venturum Romam, atque inde profecturum in Hispaniam.

Act. 20. Diluculo Paulus à Troade per terram iter facit Asson, hinc nauigio Mitylenẽ insulam sequenti die venit contra Chium insulam, postridie appulit Samum: & commoratus Trogylij, proximo die venit Miletum, præternauigata iam Epheso, ne tempus terreret in Asia: festinabat enim, si fieri posset, vt diem Pentecostes ageret Ierosolymis. *Paulus properat Ierosolymam.* A Mileto igitur missis Ephesum nũcijs, accersit ad se presbyteros *Act.20.* Ecclesiæ, eosque exhortatur vt vigilantes sint in regenda Ecclesia Dei, quam acquisiuit sanguine suo, prædicens post suum discessum exurrecturos ex ipsis lupos rapaces: se verò nunc alligatum spiritu proficisci Ierosolymam, Spiritu Sancto per singulas ciuitates testificante, ipsum illic vinciendum & affligendum. indicans & hoc, quòd non amplius faciẽ eius essent visuri.

Act 21. Posthæc nauigat Coum, sequenti die Rhodum, inde Pataram: hinc Cypro ad sinistram relicta appulit Tyrum. vbi diebus 7. manet apud discipulos per spiritum dehortantes ne ascenderet Ierosolymam. Inde nauigat Ptolemaidem, manet hîc diem vnum: postridiè venit Cæsaream Pælestinæ: vbi cùm apud Philippum diaconum & euangelistam (cui erant 4. filiæ virgines prophetantes) moraretur dies aliquot, Agabus propheta cingulo Pauli manus pedesque sibi alligans, per spiritum prædicit Paulum sic Ierosolymæ à Iudæis alligandum, & tradẽdum gentibus: ideoque amicis ne eò pergeret cum lachrymis rogantibus, respondet: se non solùm vinciri, sed & mori paratum pro nomine Iesu. *Virgines Prophetissæ.*

Anno Christi 56.

HINC tandem peruenit Ierosolymam, cõuersionis suæ an. 2. Claudij 14. vbi (exhibitis eleemosynis) cùm, collecto postridie cõcilio, ex Iacobi Episcopi Ierosolymitani ac presbyterorum consilio, vt & ipse videretur custodire legem, assumptis. 4. viris votum habẽtibus, purificaret se iuxta ritum Nazareorũ in templo, concitato à Iudæis tumultu, inibi apprehenditur, violenter templo extrahitur, dirè percutitur: è manibus autem occidere volentium per Lysiam tribunum vi militum Romanorum ereptus, alligatur catenis duabus, ac ducitur in castra. *Act.21.* *Paulus capitur à Iudæis.*

Hîc impetrata à tribuno dicendi facultate, stans in gradibus castrorum, ordine refert ad populum, quomodo olim & ipse zelo legis atrociter credentes persequens, cælitùs conuersus sit ad Christum: quodque deinde cùm Ierosolymis in templo orans raperetur extra se, missus sit à Deo ad prędicandum gentibus. Quo audito Iudæi iterum tumultuantes, vociferantur ipsum è viuis tollendum. vnde iussu tribuni ducitur in castra, loris adstringitur, flagris examinandus vt fateatur causam clamoris: verùm vbi ciuem Romanum se esse indicaret, soluitur. *Act.22.* *Paulus flagellis torquendus.*

Postridie productus in concilium sacerdotum, coram eius innocentem se declarans, Ananiæ pontificis iussu in faciem percutitur. cumque ibidem diceret se Pharisæum, & ob fidem resurrectionis mortuorum iudicari: orta ob id inter Pharisæos & Saducæos dissensione magna, ita vt periculum esset ne Paulus discerperetur, reducitur à militibus in castra. vbi nocte sequenti assistens ei Dominus, ad constantiam ipsum exhortatur: prædicens quòd & Romæ esset de ipso testificaturus. *Act.23.* *Paulus in os cæditur.* *A Deo cõfortatur.*

Facto die Iudæi plusquam 40. deuouerunt se non esuros, nec bibituros donec occidissẽt Paulum: quorum insidijs per filium sororis Pauli detectis, Paulus iussu tribuni, 470. militibus stipatus, noctu abducitur Antipatridem; inde Cæsareã Palestinæ ad Felicem totius Syriæ præsidem. ibique custoditur in prætorio Herodis. *Act.23.* *Cõiuratio in Paulum.*

Post dies 5. coram Felice à Tertullo Iudæorum oratore in concilio accusatus, vt seditiosus, vt auctor sectæ Christianorum, vt profanator templi; obiecta sibi crimina strenuè diluit: confitetur tamen se Christianum, se colere Deum, ac credere futuram resurrectionem iustorum & iniustorum. vnde causa ipsius in *Act.24.* *Paulus à Iudæis accusatur.*

sius in aduentum Lysiæ dilata, remissius custoditur, permisso sibi amicorum aditu ac famulatu.

Act.24. Post aliquod dies disserit coram Felice & Drusilla ipsius vxore Iudæa, de fide in Christum, iustitia, temperantia, & iudicio futuro: vnde tremefactus Felix iubet eum reduci. frequenter tamen cum eo colloquens, spe accipiendæ pecuniæ, ibidem biennio detinuit in vinculis. *Paulus vinctus Cæsareæ.*

Anno Christi 56.

Sueton. in vita. NERO Cæsar 6. imperat à 14. Octobris, paulo minus annis 14. principio honestè vixit annis 5: postea ob libidinem & tyrannidem sceleratissimus fuit. matrem suam primùm incestu fœdauit, deinde illam, & vxorē suam, & sororem patris: Item Senecam philosophum præceptorem suum, multosque præclaros ac nobiles viros interfecit. Senatui ac populo Romano vnam ceruicem, quam vnico ictu decuteret, optauit. Vt similitudinem ardentis Troiæ conspiceret, Romam incendit. quam dies 6. & noctes 7. ardentem spectans, lætans flammæ pulchritudine, habitu Tragico decantabat Iliadem Homeri. tandem cùm, à senatu publicus hostis iudicatus, quæreretur ad supplicium, è palatio fugiens extra vrbem seipsum interfecit. *Nero. Ioseph. 20. ant. 10.* *Roma incensa.*

Anno Christi 57.

Act.25. BIENNIO expleto, Paulus Cæsareæ corā Festo, qui Felici successerat, pro tribunali de multis & grauibus criminibus iterum accusatus à Iudęis, se excusans, rationem reddit, se, neque in legem Iudæorum, neque in templum, neque in Cæsarem, quicquam peccasse affirmans Iesum defunctum viuere. Interrogante autem Festo, num vellet remitti Ierosolymam, & ibi de his iudicari; Cæsarem appellat. *Paulus appellat Cæsarem.*

Act. 26. Hinc iubente Festo coram Agrippa rege, & Bernice, & tribunis ac primatibus Cæsareæ examinandus, religionis suæ causam dicens: declarat se ab adolescentia Ierosolymis vixisse Pharisæum; deinde cum Christum in sanctis atrocissimè persequeretur, cælitùs conuersum ad Christianismum: atque exinde se Dei auxilio prædicasse Iudæis ac gentibus. vnde Festus ipsum ex nimia scientia insanire ait: Agrippa verò oratione Pauli propemodum persuasus, vt & ipse fieret Christianus, iudicat Paulum posse dimitti, si non appellasset Cæsarem. Ideoque decretum est, vt mitteretur Romam ad Cæsarem.

Act.27. Traditus igitur Paulus cum alijs vinctis Iulio centurioni, perseuerante secum Luca & Aristarcho, à Cæsarea nauigat Sidonem. inde præter nauigans Cyprum per mare Ciliciæ & Pamphiliæ venit Miram Lyciæ. deinde contra Gnidum, & præterlegens Salmonem Cretæ promontorium, appellit Pulchri portum iuxta Lasæam & Asson, vbi ipse consulebat hybernandū, prædicens periculosam fore nauigationem. ipsius autē consilio ab alijs spreto, nauigat Phœnicen Cretæ itidem portum, hinc vi tempestatis in Claudam insulam, deinde per Adriaticum mare, vbi perseuerante dies noctesque 14. vehementi tempestate ac inedia, desperatis iam rebus, Paulus viros 276. qui secum nauigabant, consolans, narrat se nocte ab Angelo Dei edoctum, ipsos quidem naufragium passuros, at sui gratia ipsorum neminem periturum: hortaturque ad cibum sumendum. quem cum sumpsissent, mox naui arenis illisa & fracta, cū suis omnibus, partim natando, partem tabulis inhærendo, incolumis euadit in Meliten insulam. *Paulus vinctus ducitur Romā.* *Naufragium.*

Act.28. In qua humanè à barbaris exceptus, viperam ipsius manum inuadentem ac mordentem excutit in ignem, nihilque mali patitur. atque hîc hybernans, patrem Publij primatis insulæ à febribus ac dysenteria sanat: cæterosque eius insulæ infirmos curat. *Vipera.*

Anno Christi 58.

Act.28. POST menses tres nauigat Syracusas Siciæ oppidū, ibiq; manet triduo: inde Rhegium Calabriæ oppi. deinde Puteolos Campaniæ oppid. vbi repertis Christianis, rogatus manet dies 7. vnde tandem itinere terrestri, occurrentibus sibi fratribus è Roma, per forū Appij ac tres tabernas, anno Neronis 2. post passionem domini 25. peruenit Romam. vbi die tertio conuocatis Iudæorum primoribus, catena circundatur, suæ appellationis causam & fidei rationem reddit. ibidemque biennio solus cum custodiente se milite in domo à se conducta manens, omnibus ipsum accedentibus cum omni fiducia Christum prædicat, nemine id prohibente. *Paulus venit Romā.* *Paulus habitat Romæ.*

Gal.1.4. Hîc cùm intellexisset Paulus Galatas rectè à se institutos, à pseudapostolis ad circuncisionem & obseruationem legis abductos: per Epistolam, quàm totam propria manu scripsit (cū in cæteris soleat duntaxat subscribere) ipsos ad veram fidem reuocat. in qua primò suā defendens autoritatem, ostendit se non ab homine, sed à Deo doctum ac missum ad prædidum. deinde varijs argumentis probat iustificari hominem, nō ex operibus legis iam abolitæ, sed ex fide Christi per charitatem operāte. Postremò hortatur, vt à seruitute legis in euangelij libertatem vocati, iam non secundū carnem, sed secundum spiritum ambulent: benefacientes omnibus. *Epistola ad Galatas. Cap.4.* *Cap.2.* *Cap.5.*

Hîc cū in vinculis ageret Paulus, scripsit etiam Epistolam ad Philippenses, misitque per Epaphroditum: per quem miserāt Philippenses ei quæ ad vitæ necessitatem pertinebant: quod & ante semel atq; iterum fecerant, cùm Thessalonicæ ageret. *Ad Philippenses.*

Anno Christi 59.

SCRIPSIT etiam Epistolam ad Ephesios Item Epistolam ad Colossenses: quas ambas misit per Tychicum, comitante eum Onesimo. quo tempore scripsit & Epistolam ad Philemonē Phrygem: qua, Onesimum olim seruum fugitiuum & compilatorem, quem *Epistolæ è vinculis missæ.*

Romæ in vinculis genuerat Christo, remittit Philemoni hero suo, multumque commendat, vt recipiat eum in gratiam.

Acta Apostolorum. Quinetiam hoc tempore Lucas Romæ Acta Apostolorum, sicut ipse præsens viderat, conscribit. quem & effigiẽ B. Mariæ Virginis depinxisse testatur Damascenus, quæ etiamnum hodie Romæ ostenditur. vixit cœlebs annos 84. obijt in Bithinia. sepultus est Constantinopoli. ad quam vrbem 20. Constantij anno ossa eius cum reliquijs Andreę Apostoli translata sunt de Achaia.

Anno Christi 60.

2.Tim. 4. *Paulus dimissus.* BIENNIO exacto, Paulus dicta suæ defensionis causa, à Nerone dimissus, liberè per annos 10. explet prædicationem inter gentes. ac diu Romæ, &, teste Dionysio Corinthiorũ Episcopo, simul cum Petro per Italiam verbum Dei seminat. Ex qua Hebraicè scripsit (cùm cæteras epistolas Græcè scripserit) Epistolam ad Hebræos. *Epistola ad Hebr.* in qua fusius differit de abrogatione sacerdotij ac sacrificiorum legaliũ, atque successione sacerdotij æterni ac vnici sacrificij Christi. quã alij à Luca, alij à Barnaba, vel Clemente Romano postea Pontifice *Rom 15.* Græcè translatam ferunt. Deinde Paulum in Hispania, & Gallia, & reliquis Occidentis partibus Euangelium Christi prædicasse tradunt. *Paulus prædicat in Occidẽte.*

Anno Christi 63. 64.

ANNO Neronis 7. Iacobus minor frater Domini, & re & nomine Iustus, cùm annos triginta Ierosolymitanam rexisset ecclesiam: ac scripta ad 12. tribus passim dispersas Epistola declarasset, nõ nisi per pia fidei opera iustificari hominem, *Epistola Iacobi.* *Ioseph. 20. ant. 16.* Ierosolymis iussus ab Anano pontifice, vt in festo Paschæ è pinna templi populum à cultu Iesu oratione sua auerteret, ipse contra Iesu maiestatem palam confitetur. quapropter à Iudæis inde præcipitatus, lapidibus obruitur. *Passio Iacobi.* atque inter lapidandum super genua, quę illi ob assiduum orandi vsum in camelorum duritiẽ occaluerant, ipsis id ignoscendum orans, fullonis fuste capite comminuto spiritum emittit, Calendis Maij, sepultus prope templũ. corpus eius nũc Tolosę est, caput verò Compostellæ, eo loco vbi sepulchrum S. Iacobi maioris visitatur.

Euseb. 3. hist. 26. In Episcopatu Ierosolymitano succedit frater eius Simon Apostolus Cleophæ filius, qui hactenus Aegyptijs prædicarat. præfuit annis 47. deinde anno Domini 110. ętatis suæ 120. Traiano aduersus Christianos persecutionem mouente sub Attico consulari, eò quòd de stirpe Dauid & Christianus esset, à Iudæis diris supplicijs affectus crucifigitur die 18. Februarij. *Simõ passus.*

Post mortem Iacobi multa Iudæis futuri excidij præsagia præcesserunt. Inter alia, visæ acies bellatorum in aëre, stellaque gladio similis toto ferme anno micare super Ierusalem, *Præsagia excidij Ierusalem.* valuæ templi media nocte apertæ, auditi strepitus, vocesque dicentium: Migremus ab his sedibus. quod S. Hieronymus ad Angelos refert.

Plebeius etiam quidam nomine Iesus Ananiæ filius, cùm adhuc ciuitas in pace esset, in festo tabernaculorũ clamauit per vrbem. vox à quatuor ventis super Ierusalem & super templum. Væ vę Ierusalem. *Ioseph bell. Iud. lib. 3. 4. 5. & 7. bell. 12.* à quo clamore ne verberibus quidem potuit coërceri. Præterea quodam die Paschę octauo Calen. Aprilis, per noctem mirabilis fulgor aram circumdedit, & statim inter sacrificandum adhibita vitula agnum enixa est.

Anno Christi 69.

ANNO Neronis decimotertio Agrippæ 17. Vespasianus dux exercitus à Nerone contra Iudęos Romanis rebellantes transmissus, plurimas vrbes Iudææ cæpit. *Iudæi rebellant Romanis.*

Petrus Apostolus Linum & Cletum Episcopos ordinauit ad explenda exteriora ministeria. *Linus. Cletus. Clemens.* Postea Clementem coram omnibus constituit successorem. Ipse tamen vsus singulari quadam modestia, Linum & Cletum sponte sibi in honore pontificio prætulit.

Nicolaitæ, à Nicolao diacono ab Apostolis ordinato, erroris occasione sumpta, vt cætera bona, sic etiam vxores communes habendas docent. *Apocal. 2. Nicolaitæ.* amicorum omnia esse communia, & coniuges singulorum omnibus esse debere communes.

Anno Christi 69. illustris virgo Tecla Corinthiorũ prima, quæ relictis omnibus, Paulum Apostolum secuta fuerat, *S. Tecla.* apud Seleuciam plurima tormenta pro fide Christi & pudicitia superans, quieuit in pace 9. Calen. Octobris.

Anno Christi 70.

NERO Cæsarum primus primam persecutionem in Christianos mouens, Petrum & Paulum Romæ conijcit in carcerem. *1. Persecutio Ecclesiæ.* vbi vinctus Paulus scribit Epistolam ad Timotheum secundam: *2. Tim. 1. Epistola 2. ad Timot.* in qua suo exemplo ipsum exhortatur ad verbum Dei instanter prædicandum, & strenuè martyrium pro Christo subeundum: apertè indicans se iam per passionem immolandum, *2. Tim. 4.* seque accepturum à Domino coronam iustitiæ.

Itaque 29. Iunij feria sexta iussu Neronis Romæ, Sanctus Petrus capite ad terram verso, & pedibus in sublime eleuatis, *Passio Petri & Pauli.* quod sic petierat, crucifigitur. Eodem die Paulus gladio, forte quod ciuis Romanus esset, capite truncatur.

Quin etiam in prima hac persecutione Romæ Processus & Martinianus, à B. Petro baptizati, Torpes, Marcellus, & Apuleus: Mediolani, Nazarius & Celsus: Aquilæiæ, Hermagoras episcopus, Fortunatus diaconus, Felix cum Constantia: Rauennæ, Apollinaris episcopus. Item Potentiana & Praxedis virgines sorores Timothei & Nouati. (Tecla virgo Pauli discipula) *Martyres.* Vitalis, Geruasius & Prothasius, Martialis Episcopus Lemoniacensis, Sauinianus

 uinianus

uinianus Episcopus Zenonensis, Potentianus, Altimus, Eodaldus, Serotinus, Flauius consul, qui & Clemens Episcopus Metensis patruus Clementis, Mennius Episcopus Catalaunensis, Eucharius Episcopus Treuerensis, Simisius Episcopus Suessenensis, Domicianus subdiaconus à Beato Mennio à morte suscitatus, Trophimus Episcopus Arelatensis, Titus Episcopus Cretensium, Onesimus Episcopus Ephesiorum, Crescens Episcopus Galatensis, Epaphras Episcopus Colossensis, alijque plurimi pro Christo martyrio coronantur.

Post mortē Petri & Pauli tanta statim pestilentia Romam inuasit, vt diebus paucis 30. millia morerentur. Sed & Nero mense proximo à senatu publicus hostis iudicatus, cùm quæreretur ad supplicium, è palatio fugiens extra vrbem seipsum interfecit.

Neronis mors.

S. Linus natione Tuscus Pont. 2. sedit ann. 11. men. 3. d. 12. vir sanctus, dæmones fugauit, mortuos suscitauit: scripsit res gestas B. Petri. instituit ne qua mulier nisi velato capite in Ecclesiam ingrediatur. tandem iussu Saturnini consulis, cuius filiam à dæmonum vexatione liberauerat, obtruncatus est 23. Septembr.

2. Tim. 4. *Linus.*

Galba, Otho, & Vitellius, in diuersis prouincijs simul Cæsares anno 1.

Anno Christi 71.

INTEREA Vespasianus dux exercitus à Nerone contra Iudęos Romanis rebellantes transmissus, cùm longa iam obsidione Iudęos ob festum Pasche in Ierusalem congregatos obsedisset, fortissimumq; ducem belli eorum Iosephum sacerdotem historiographum captum vinculis innodaret, audit ab eo: Quem nūc ligas priuatus, mox solues Imperator: Nam Nero mortuus est, & te senatus Romæ elegit in Imperatorem. cuius rei causa vitam dono accepit. Itaque mox Vespasianus ibidē & ab exercitu Cæsar salutatus, bello Tito filio suo commisso, redit Romā, laudabiliter imperat à Calen. Iul. annis ferè 10. Iudæi autem vrbe quasi carcere conclusi, fame, peste, gladio, ac intestinis cędibus pereūt: matres prę fame coxerunt ꝓprios filios, quos tamen milites per vim ablatos deuorabāt, & matres interim inedia peribant. coria scutorum, ipsaque calceamenta propria cibi loco erant. vrbs tota facta sepulchrum mortuorū.

Ioseph. 3. bell. 14. *Iosephus historicus.* *Vespasianus.* *Calamitas in Ierusalem.* *Ioseph. 7. bell. 7. 8.* *Ioseph. 7. bell. 17. 18.*

Anno Christi 72. 73.

ANNO 2. Vespasiani ferè completo, Ierosolyma à Tito capta & direpta, 10. die Aug. templum exustum, quo die fuerat olim à Chaldæis incēdio traditum; 8. die Septemb. ipsa vrbs euersa ac solo æquata. scribunt 11. cētena milia Iudæorum toto bello fame, peste, & gladio perijsse. & alia centum milia captiuorum publicè vēdita. 30. Iudæos vno denario venundatos. 16. milia Alexandriā missa ad seruilia opera facienda, non aliter atq; mancipia. 2. milia à Tito abducta, quos, Romam intrans, in triumpho ostentauit, & in spectaculis publicis ferocibus bestijs lacerandos obiecit. Hic regnum Iudæorum cessauit omnino: qui nunc vsq; dominis seruiunt alienis, quia Dominū suum Iesum Christum suscipere noluerunt. Per hæc tempora Bartholomæus Apostolus, cùm Lycaoniā sortitus, in Indiam citeriorē vsq; penetrasset, & Euangelio Matthæi in Indorum sermonē cōuerso, etiam Armeniam maiorem prædicando ac miracula edendo perlustrasset, ibique Palemonium regem cum coniuge & 12. ciuitatibus ad Christi cultū traduxisset: à Palemonij fratre, pontificum, qui dæmonibus seruiebant, suasu, in Albano Armeniæ maioris vrbe excoriatus capite cæditur pelle prius detracta, 24. Aug.

Destructio Ierusalem. *Finis regni Iudaici.* *Bartholomæus excoriatus.*

Anno Christi 74.

S. MARTIALIS apud Lemouicas ciuitatem Galliæ defunctus est vltimo Iun. hic fuisse putatur paruulus ille, quem Dominus Iesus in medio posuit imitādum, dicens: Quicunque humiliauerit se, sicut paruulus iste, hic maior est in regno cælorum: quem tamen alij Ignatium fuisse aiunt.

Martialis.

Anno Christi 48. Claudij 6. Lazarus, Maria Magdalena, & Martha, cum Marcella pedissequa, & item Maximino vno ex 72. discipulis, qui totam illam domum baptizauerat, & Cedonio, qui cœcus natus erat, alijsque multis fidelibus in persecutione Christianorum à Iudæis comprehensi, vetustæ naui sine remige, sine viatico, impositi mari committuntur, vt omnes vel inedia, vel naufragio perirent. cæterùm Deo gubernante, in Massiliæ portum incolumis appellit. quo miraculo, & sua prædicatione Massilienses primùm: deinde vicinos populos ad fidem Christi cōuertunt. Hoc loco dum biennium exegissent, S. Lazarus illic Episcopus substitit. Cæteri Aquēse territorium adeunt, vbi Maximinus Episcopus se continuit.

Anno Christi 50.

Anno Christi 80.

CVM autem Lazarus circiter triginta annis Massiliæ prædicasset, tractus ab infidelibus proconsuli sistitur, & vel sacrificare, vel mori cogitur. Respondit se habere amicum, à quo fuerat semel de morte resuscitatus, pro quo denuo mori non formidaret. Pectinibus itaque ferreis laceratus, ignita etiam lorica circundatus, & crate ferrea tostus, cùm superari non posset, iussus est sagittis interfici, sed illæsus perseuerans, ad vltimum decollatus est anno Domini 80. 17. Septembris. celebratur passim 5. Decembris.

Passio Lazari.

Maria autem Magdalena, cùm sua prædicatione ac miraculis Massiliæ multos conuertisset ad fidē (inter quos Trophimus princeps prouinciæ credidit) iam supernæ contemplationis auida, secessit in montem Balmam, ibique triginta circiter annis latens, vitam contemplatiuam sanctissimè egit. in frequenti tamen Angelorum consuetudine, & ab omni cibo corporali penitùs abstinens, septies

Anno Christi 50. *Maria Magdalena.*

ptiesin die rapta choris interfuit angelorũ: à quibus iam moritura in ecclesiam vrbis Aquensis deportata fuit, vbi accepta die Dominica à S. Maximino eucharistia, migrauit ad Dominum, anno salutis 81.22.Iulij. *Anno Christi 81.*

Porrò Martha, consensu B. Maximini & Mariæ sororis suæ, dum fermè biennio cum eis mãsisset, (Massiliæ omnium in se animos, propter eximiam sanctitatem conuertisset) Tarasconi profecta est Arelaten & Auinionem super Rhodanũ, vbi mõstruosum quoddam miræ magnitudinis, & incolis summè nociuum animal sustulit. Quod illic depictũ in Ecclesia nunc vsque monstratur. Mox ingẽti Basilica Dei genitrici extructa, magnam sibi multitudinem virginum adunauit, quas quotidiano ieiunio, crebris genuflexionibus, Domino docuit famulari. quibuscum in monasterio, quod ipsa curauit ædificandum, sanctissimè Deo seruiuit. obitum suum vno anno præsciuit, quo fermè toto febribus laborabat. mortem, multò ante à se præcognitã & miraculis illustratam, obijt septimo post Magdalenam die, ætatis suæ anno 70.28.Iulij. *Martha. Anno Christi 81.*

Anno Christi 81.82.

TITVS Vespasiani filius, Cæsar imperat ann.2. m.2. d.20. homo benignus adeò vt amor & delitiæ humani generis diceretur. post mortem decreto senatus inter Deos relatus est obijt 13.Sept. *Titus.*

S.Cletus Romanus, Papa 3. ann. 12. ordinauit in vrbe 25. presbyteros. hic primus in literis verbis illis visus est: Salutẽ & Apostolicam benedictionẽ. visitationẽ Petri & Pauli, aliorumque sanctorum approbauit: eam impedientes excommunicauit. sub Domitiano in 2. persecutione martyrio coronatus est, 26. Aprilis. *Cletus.*

Anno Christi 83. 84. 86. 88.

DOMITIANVS Titi frater iunior, Cæsar imperat ann. 15. men.5. moribus omnino fratri dissimilis, quippe tyrannus in senatum, tyrannus & in ecclesiam. Multos senatorum & nobilium occidit, quosdã verò in exilium misit. templũ extruxit sine lignis, ac primus Deum se appellari iussit, statuas aureas & argẽteas sibi in Capitolio poni iussit. occisus est d.18. Septemb. ann. 97. *Domitianus. Ann. Christi 94.*

Domitianus imperij sui an. 14. secundam persecutionẽ mouens, toto orbe edictis vbiq; propositis, crudelissimè Christianos persecutus est. scribit Brutus, innumerabilem Christianorum multitudinem sub eo fecisse martyrium. inter quos passi sunt Romæ Linus & Cletus, Eutyches, Victorinus. & Maro: & multi alij. Apud Amiterniam vrbem Victorinus Episcopus. Flauia Domicilla Flauij Clemẽtis cõsulis ex sorore neptis, quia se Christianam esset estata est, in insulam Põtiam in exilium relegata cum multis alijs: quin & Ioannes Apostolus in oleum missus, ac in Pathmos insulam relegatus, vt infra. *Ann. Christi 95.97. Euseb. 3. hist. 12. 2. Persecutio Ecclesiæ. Martyres.*

Anno Christi 93.94.

S. CLEMENS I. Romanus, Pont. 4. sedit annis 9. mens.2. die.10. hic à Petro in Pontificatu successor constitutus, Linum & Cletum ante se eam dignitatem accipere voluit. canones 30. Apostolorum (vt vocant) conscripsit. Ordinauit 7. notarios, qui gesta Martyrum diligenter conscriberent. multa scripsit & ipse accuratè & salubriter. statuit quod baptizatus, prout citius poterit, confirmetur. *Philip. 4. Clemens.*

Cùm autem multos ad fidem conuerteret, (inter quos Sisynnius & alij multi Neruæ imperatoris familiares conuersi sunt) iussu Traiani imperatoris in Chersonensem insulam ad secanda marmora perpetuo exilio relegatur: vbi reperit plusquam 2. milia Christianorum simili causa exulantiũ, ad secanda marmora damnatorum: quibus aquæ penuria laborantibus, fontem aquæ dulcis impetrauit à Domino: ac plures quingẽtis vno die baptizauit, qui idolorum phana destruentes, intra 1. annum 75. Christi Ecclesias extruxerunt. quapropter mãdato Traiani alligata ad collum eius ancora, ibidem in mare Ponticum proiectus submergitur an. Christi 102. Traiani 3.23. Nouẽb. Cuius corpus, per supplicationẽ populi recedentibus aquis inuẽtum, in templo, eodem loco, quo fons diuinitùs emanauerat extructo, sepultum est; idq;, sub Nicolao primo delatum Romam, vbi nunc eius nomini cõstructa ecclesia frequentatur. *Anno Christi 99. Passio Clementis.*

Anno Christi 96.

ANNO Domini 96. adhuc durante, scilicet Domitiani 14. iam incepto, Dionysius Areopagita, Athenarum Episcopus, martyrio coronatus est, cùm Romam venisset, vt Petrum & Paulum incarceratos inuiseret: postea missus à Clemente Pontifice in Galliam ad prædicandum vnà cum Rustico presbytero & Eleutherio diacono, vsque ad Parisios veni; vbi cùm multos conuertisset, in persecutione Domitiani captus cum socijs, à Fescẽnino Sisynnio prefecto ipse cũ socijs vehemẽter loris cæsus, postridie in craticula ferrea igne supposito imponitur: multisque deinde supplicijs vnà cũ socijs afficitur: quibus superatis idem Dionysius 90. ætatis suæ anno, cum socijs similiter cruciatis capite truncatur. qui 9. Octobris, Dominica die, statim vt decollatus est, erexit se truncus, & acceptum suum caput sustulit, & manibus detulit ad 2. circiter miliaria, vbi nunc Francorum regum sepulchra sunt. Arcana autem quædam mysteria, quæ à Paulo didicerat, in scriptis reliquit. *Dionysius Areopag. Dionysij martyrium.*

Anno Christi 98.

IOANNES Apostolus Iesu, iubente Domitiano ex Epheso accitus Romam propter verbum Dei & testimonium Iesu; cùm à Christi fide auerti nõ posset, Romæ ante portam Latinam in dolium feruentis olei missus est, sexta Maij, die dominica. vnde cùm iussus exi-

Ioannes exulat in Patmos. Tertul. de præscript. hæreticor. Hieron. to. 2. lib. 1. aduersus Iouinianũ. Euseb. 3. hist. 18. Apocalyp. 1. 2. &c. Oros. 7. cap. 10. Apocalyp. Ioannis.

sus exisset, in Patmos insulam relegatur: vbi Dominico die Christo Iesu per Angelum reuelante Apocalypsin in spiritu videt, iussusq; ibidem conscribit ac mittit 7. Ecclesijs Asiæ minoris, nempe, Ephesi, Smyrnæ, Pergami, Thyatiræ, Sardis, Philadelphiæ & Laodiceæ, mysticè continentem afflictiones, quas Ecclesia passura sit vsque ad finem mundi, quæque præmia receptura sit. sub typo Babylonis designans diabolum cum impijs cruciandos in stagnum ignis & sulphuris: pios verò signum Dei in fronte gerentes, post iudicium in cœlo cum Christo regnaturos in æternum. Eodem anno 98. Domitianus philosophos per edictum Roma expellit: Iudæos quoque qui de genere Dauid erant, occidi fecit, ne quis regni reliquus esset. eodem anno Domitianus & ipse crudeliter à suis occisus est, in palatio suo, 14. Calen. Octobr. cadauer eius populari sanda pila per vespillones ignobiliter asportatum, ignominiosissimè sepultũ est. Decreto senatus omnia quæ statuerat à senatu sunt rescissa: Ejus arma, clypeique & statuæ vbiq; per vrbem deiectæ sunt, & à populo per ignominiam publicè conculcatæ.

Anno Christi 99.

Nerua.

NERVA Cocceius senex cæsar mense Septembri imperat anno 1. mens. 4. die. 10. hic primo edicto suo cunctos exules reuocauit. Itaque multi, quos iniustè eiecerat Domitianus, de exilio reuersi: nõnulli bona propria receperunt: vnde & Ioannes Apostolus hac generali indulgentia liberatus ab exilio redijt Ephesum, ibiq; Drusianam insigni religione mulierem nuper defunctam, ad vitam reuocat. vbi cùm in ipsius absentia Cerinthi, Ebionis, Marcionis hæresis, asserentiũ Christum ante Mariam non fuisse, pullulasset, rogatus ab Asiæ Episcopis, lectis & approbatis Matthæi, Marci & Lucæ Euangelijs, indicto prius suis ieiunio & oratione, Ephesi in Asia vltimus omnium, suum scribit græcè Euangelium: Christi diuinitatem præ cæteris expressius declarãs, & ab alijs Euãgelistis omissa supplens. Quinetiam eadem ratione (senior factus) tres scripsit Epistolas, quarum prima Christianos omnes: secunda Electam Dominam & filios eius: tertia Caium: in fide & charitate confirmat. subdens se illos breui inuisurum Ephesi, ibique vsque ad Traianum principem perseuerans, totas Asiæ fundauit rexitque ecclesias.

Euangeliũ Ioannis. Epistolæ Ioannis.

Cùm Ioannes Apostolus veniens aliquando in balneum, reperisset Cerinthum hæreticum inter consortium suum sedentem, ac acerrimè disputantem ac negantem Christum Deum esse: surgens Ioannes monuit amicos suos, qui assidebant, vt vnà secum abirent, nã non velle Deum amplius ferre blasphemias tam impudentes. Illicò verò cùm egressus esset, collapsa domus Cerinthum cum sua cohorte extinxit.

Cerinthus ruina domus oppressus.

Timotheus Ephesiorum Episcopus, cùm in festo celeberrimo Dianæ populum Ephesinum Dianæ immolantem ab impio sacrificio conaretur auertere, à furente populo lapidibus obrutus est: vnde penè mortuus sublatus à Christianis, & ad montem vrbi vicinum delatus, spiritum emisit: 24. Ianuarij, vt scribit Polycrates.

Timothei passio.

Anno Christi 100. 101.

TRAIANVS Hispanus Coloniæ à Nerua Cæsar cõstitutus, imperat à Ianuario ann. 20. vir optimus, probitate adeò spectata fuit, vt postea semper quoties imperator designaretur, publicis votis optari soleret, vt fœlicitate Augustum, & probitate Traianum adæquaret. defuncti ossa Romæ in vrna aurea in foro sub columna sepulta sunt.

Traianus.

Anno Christi 102. 103.

S. ANACLETVS Græcus Pont. 5. ann. 9. men. 2. d. 10. hic monuit clerum per epistolam ne comã nutriat. decreuit vt Episcopus non à paucioribus, quàm à tribus episcopis consecraretur: ac vt clerici ad sacros ordines publicè à proprio episcopo asciscerentur: vt in Missa peracta consecratione quotidie omnes fideles communicarẽt, recusantes aũt ab Ecclesijs eijcerentur. Per id tempus mirum in modum augescẽte re Christiana, Traianus metuens ne quid detrimenti imperium Romanum inde caperet, ex se benignus erga Christianos, ex malorum instigatione tertiã persecutionem in Christianos cõcessit. in qua Romæ Anacletus martyrio coronatur 13. Iulij. Item Euaristus successor eius Ierosolymæ ann. 110. Simon Apostolus, vt sup. alijque permulti.

Anacletus. Euseb. 3. hist. 26. & 27. 3. Persecutio Ecclesiæ.

Tempore Titi Cæsaris Andræas Apostolus cùm hactenus Scythiam Europæ, deinde Epirum ac Thraciam peragrasset, ac Græciam miraculis ac prædicatione perlustrasset, ad Patras Achaiæ ciuitatem ac Aegea proconsule captus & incarceratus, cùm multa in crucis laudem diceret, manus ac pedes fune ligatus crucifigitur, vltima Nouem. Anno Christi 75. Thomas Apostolus cùm Christianam pietatem in Medos, Persas, Hircanos, Brachmanas, & Indorum gentem longè lateq; propagasset, in interiora gentium prædicatione delatus, multis editis miraculis, in Calamina Indiæ ciuitate primùm est candentibus laminis adustus, deinde in fornacem coniectus, postremò lanceis confossus occubuit, 21. Decembris.

Ann. Christi 74. 80. Andreas crucifixus. Thomæ martyriũ.

Iudas Thadæus Apost. frater Iacobi minoris, in Asia minore, Perside, Mesopotamia ac interioribus Ponti euangelizans, feras & indomitas gentes sancto dogmate mitigauit, & Christi iugo subiecit. scripsit paruam Epistolam Catholicam Christianis in commune omnibus, in qua metu districti Dei iudicij deterret à peccando. tandem Edissæ, cùm idôlis sacrificare nollet, gladio truncatus est 28. Octobris.

Epistola Iudæ.

Ma-

Ann. Christi 80. Passio Mathiæ. Hieron. in Catal.

Mathias Apostolus, cùm primùm in Macedonia, deinde in Iudæa, verbum Dei latissimè disseminasset, multosque prædicatione & signis ad Christi fidem conuertisset, à Iudæis id ægrè ferentibus comprehensus, lapidibus penè obrutus est, ac postremò securi percussus, 24. Februarij: cùm etiam iuxta quosdam in AEgypto & in Aethiopia agrestibus hominibus prędicasset: atq; ibi mortuus in regione, vbi est castrum Apsarus. De tempore, loco, & modo martyrij eius diuersæ sunt sententiæ.

Anno Christi 109.

obitus S. Ioannis Euangelistæ.

TEMPORE Traiani, Ioannes Euangelista, anno post passionem Domini 68. suæ verò ætatis 99. confectus senio, Ephesi virgo dormiuit in pace 8. calen. Iulij die Dominico, d. 27. Decēb. Tum splēdor tumulo circumfusus, loci hominisq; aspectum circumstātibus ademit. quo postmodum remittente, inane apparuit cōditorium, manna scaturiens: nec ipse post id tempus in terris visus est. In sepulchro eius (vt fertur) non nisi manna inuenitur, ꝙ & scaturire cernitur. Hic dilectus Domini, virgo, Apostolus, Euangelista, Propheta, custos virginis, & filius eius, infinita laudē dignissimus, etiam corpore iam glorificato, cum virgine matre triumphat in cælestibus.

DE ANTICHRISTO, & nouissimis temporibus.

QVAECVNQVE à Moyse, Prophetis, ipsoq; Christo, & eius Apostolis spiritu prophetico sunt prędicta, ea omnia verè in Christo ac ipsius Ecclesia sunt impleta, hodieque adhuc implentur: tantùm hæc subsequentia secundum Scripturas & fidem Catholicam in nouissimis temporibus sub finem Mundi futura expectamus, quorum tempus solus Deus nouit.

Apostasia à fide. Matt. 24. Marc. 13. Luc. 17. 18. & 21. 2. Cor. 11. 2. Thes. 2. 2. Tim. 4. 2. Tim. 3. 2. Pet. 2. & 3. 1. Ioā. 2. 4. 2. Ioan. 1. Iudæ 1.

Post prædicationem Euangelij in vniuerso Orbe terrarum, exurgent multi, falsi Christi, falsiq; Prophetæ, magistri mendaces, ministri Satanæ, præcursores Antichristi, ac seducent plurimos: quin & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi: eorumq; opera veniet ἡ ἀποστασία, discessio & defectio à fide, refrigescet charitas multorum, ac abundabit iniquitas, atque orietur discordiæ, seditiones, bella, fames, pestilentiæ; piorumq; odia, persecutiones, afflictiones, & occisiones.

Aduentus Antichristi. Genes. 49. Gregor. 3. moral. 2. Thes. 2. Danie. 11. Antichristi signa fallacia. Matt. 24. 2. Thes. 2. Apoc. 11. 13. & 20. Antichristi persecutio contra Ecclesiam. Dan. 7. & 12. Apoc. 13. Danie. 8. 11. 12. Matth. 28. 1. Cor. 11.

Deinde Antichristus, prout communiter fertur, in Babylone nasciturus de tribu Dan, adueniet, & reuelabitur homo ille iniquus, filius perditionis; venietque cum suis in Ierusalem, Iudæis se Christum esse asseret, blasphemabit, & aduersabitur Deo, seque magnificabit, & efferet supra Deum, & in templo Dei sedebit, ostentabitque se ac coli faciet tanquā sit Deus: quin & arte Diabolica edet per se ac suos virtutes, & signa, & prodigia mendacia, quibus seducet reprobos & iniquos: atq; à reprobis adorabitur, & blasphemabit Deum, & calcabunt ciuitatem sanctam mensibus 42. hoc est, annis tribus cum dimidio. & exibit, mittetq; legatos per orbem ad seducendum gentes super 4. angulos terræ. crudelissimeq; persequetur sanctos vsque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis, id est, annis tribus & semis, auferetque iuge sacrificium Missæ, quod interea cessabit publicè celebrari: occultè tamen fiet iuxta verbum Christi & Apostoli, vsque ad consummationem sæculi, & donec Dominus veniat ad iudicium.

Enoch & Elias. Malac. 4. Apo. 11. & 12. Gregor. homil. 29.

Tunc venient è paradiso terrestri Enoch & Elias Prophetæ, duo testes Domini, & amicti saccis prædicabunt in Ierusalem aduersus Antichristum diebus 1260. hoc est, per annos tres & dimidium, edentque signa vera contra signa Antichristi mendacia.

Martyrium Enoch & Eliæ. Apoca. 11.

Deinde occidentur ab eo, & corpora eorum iacebunt insepulta in plateis Ierusalem per dies tres & dimidium. Quarta die resuscitati à Deo, cunctis videntibus in nube ascendent in cælum.

Dan. 12. Antichristi mors. Isa. 11. 2. Thes. 2. Apoca. 12.

Die à morte Enoch & Eliæ trigesimo Antichristus & ipse conabitur è monte Oliueti ferentibus eum dæmonibus ascendere ad cælum. quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, (dato scilicet pꝛecepto Michaëli Archangelo, & Angelis eius, qui ipsum in aëre occident ac præcipitabunt.) eumq; destruet ac damnabit illustratione aduentus sui.

Danie. 12. Conuersio Iudæorum. Isai. 10. Psal. 58. Rō. 9. et 11.

Post interfectionem Antichristi dabuntur 45. dies ante iudicium, vt decepti ab eo possint pœnitere. & tunc reliquię Iudæorum (qui modò circumeuntes ciuitatem, famem patiūtur vt canes) in Mundi vespera conuertentur ad Christum, & efficientur filij Dei, & reliquiæ filiorum Israel saluæ fient.

Signa præcedentia iudicium. Isa. 2. et 13. Ierem. 30. Ezech. 32. Osee 10. Ioel. 2. 3. Amos 5. Sopho. 1. Matt. 24. Marc. 13. Luc. 21. & 23. Ap. 6. et. 9.

Deinde terribilia erunt prodigia in cælo, terra, & mari nam Sol obtenebrabitur, & fiet niger tanquam saccus cilicinus, & Luna fiet rubea sicut sanguis, & stellæ nigrescent ac cadent de cælo, & virtutes cælorum mouebuntur, & aër tempestate commouebitur, & erūt terrę motus magni per loca, ipsique homines tapescent & arescent præ confusione sonitus maris & fluctuū, & præ timore abscondent se in penetralibus & speluncis, & dicent montibus, Cadite super nos: & collibus, operite nos à facie Iudicis. & quærent mortem, & fugiet mors ab eis. Eritq; talis tribulatio, qualis non fuit ab initio Mundi, neq; erit.

Mundi cōflagratio & renouatio. Psal. 96. Isai. 65. & 66. Ioel. 2. 2. Pet. 3. Apoca. 21. Isai. 30.

Post hæc cælum, & cuncta elementa Mundi, terra, & quæ in ipsa sunt opera, atq; ipsum mare, per ignem conflagrationis magno impetu exurentur, qui & inflammabit in circuitu inimicos Christi: omniaque ignis ardore purgabuntur, & clarius innouabuntur. Et erit cælū nouum, & terra noua, atque noua omnia. ac dein terra fulgebit vt aurum, mare vt crystallum, aër vt cælum, ignis vt stellæ; Luna lucebit vt Sol, semper plena; Sol verò septies clarius quàm nunc lucet: & quidem quò ad motum cessabunt, semper tamen fixi manebūt ad Dei gloriam & vniuersi decorem.

Iob 19. Nouissimo sæculi die, Michaële Archange-
Isai.26. lo & Angelis eius tuba canentibus, ilicò ad
Ezech.37. vocem tubæ homines mortui oēs diuina vir-
Dani.12. tute rediuiui resurgent in perfecta ętate, scili-
2.Mac.12. cet iuuenili, ac in sua quisque statura, anima,
Resurrectio mortuorũ. corpore, omnibusq; mēbris integri, incorru-
Matt 1.13. ptis & immortales; & dabit terra, mare, & in-
Ioan.5. ferun⁹ mortuos suos q̃ in ipsis erũt: & congre-
1.Cor.15. gabũtur per Angelos à quatuor ventis ad iudi
Ephes.4. cium in valle Iosaphat, ante tribunal Christi;
1.Thes.4. & separabuntur mali à iustis, & libri conscien-
Ioel.3. tiarum aperientur iudicãdi ex his quę scripta
Danie.7. erunt in eis. Et tunc parebit signum Crucis in
Apoc.20. cælo, ipseq; Christus in forma humana in aëre
Iudicium extremum. supra montem Oliueti omnibus conspicuus
Matth.12. sedebit in nubibus cæli in throno Maiestatis
16.19.24. suæ magna cum potestate & gloria, stipatus
25. omnibus Angelis & Apostolis suis assessorib⁹:
Marc.13. & manifestè iusteq; iudicabit omnes & singu-
Luc.21. los secundum opera, dicta & cogitata eorum;
Psal.9.61. ac finali irreuocabilique sententia pronunci-
149. abit impios in inferno ignibus æternis punien
Sap.1.6.17 dos, pios verò in cælo vita æterna præmian-
Rom.2. & 14. dos.

1.Cor.3.4. Exacto iudicio, fiet executio, nam mox dam-
15. nati vnà cum Dęmonibus per Angelos detru-
2.Cor.5. dentur in stagnum ignis & sulphuris. vbi si-
Gala.6. mul à visione Dei exclusi, ac omni beatitudi-
Deute.25. ne priuati, in mala voluntate obdurati, tetri
Sap.5.6. ac deformes, in omni miseria iustè pro suo
Iob.10. & 24. quisque merito diuersa patietur tormenta.
Psal.74. nam vermis eorum nunquam non cor ac cō-
Isai.66. scientiam ipsorum acerbè punget ac compũ-
Matt.8.10. get, mordebit & remordebit; nec vermis mo-
11.13.22. rietur vnquam, nec cor ipsorum absumet vn-
25. quam, sed perpetuo morsu ac remorsu men-
Marc.9. tem eorum immortalem rodet & arrodet, la-
Luc.10.13. cerabit atq; laniabit.

16. Adhæc diro cum fletu & stridore dentium
Apo.14.18. in palpabilibus tenebris exterioribus tum te-
20.21. tro aspectu & eiulatu ac blasphemijs consor-
tium, tum fœtenti sulphure, tum frigore in Pœnæ inferni.
tensissimo, tum igne flammaq; atrocissima
affligentur miserrimè, ipsumq; Deum maxi-
mo odio blasphemabunt: opprobrio & ama-
ritudine saturabuntur, ac feceiræ Dei pota-
buntur. Nec vlla dabitur requies, nulla refo-
cillatio, sed his varijs acerrimisq; cruciatibus
punientur & torquebuntur; vrentur, sed non
comburentur; cruciabuntur & excruciabun-
tur vsq; & vsque, & fumus tormentorum eo-
rum ascendet in æternum sine fine. Beatitudo cæli.

Electi autē simul rapientur in nubibus ob- Sapi.5.
uiam Christo in aëre, ac vnà cum Angelis i- Dani.12.
bunt in cæleste palatium decoris & delitiarũ. Isa.25.33.
vbi simul ante thronum Dei, ab omni mise- 35.49.64.
ria liberi, in bona voluntate firmati, gloriosi Psa.20.16.
in anima & corpore, in omni beatitudine iu- 30.35.45.
stè pro suo quisque merito diuersa afficietur 83.
voluptate. nam mens & conscientia ipsorum Prouer.15
dulcissima bene acti laboris memoria maxi- Matt.8.13.
ma suauitate exultabit in Deo: eaq; recorda 22.25.
tio iugiter ac sæpissimè nouo gaudio mentem Marc.12.
ipsorum reficint & delectabit. Adhæc omnes Luc.13.16.
lachrymæ diuinitus abstergentur ab oculis e- 20.22.
orum, & in splendidissima cæli luce, perpetuò Ioan.14.
fulgentes sicut Sol, gloriosissimam Dei Maie- 1.Cor.2.
statem, vultumque eius lucidissimum facie 13.15.
ad faciem clarè contemplabuntur, plenè cog- 1.Thess.4.
noscent, perfectè amabunt, atque excellen- Apoc.7.21.
tissimè laudabunt: summaq; gloria & gaudio
satiabuntur, ac fonte vitæ, torrenteq; volup-
tatis inebriabuntur. Nec hac beatitudine pri-
uabuntur vnquam, sed his varijs iucundissi-
misq; delitijs beatissimè fruentur ac perfruen-
tur affatim in æternum, & vltrà.

Ad quam beatitudinem perducere nos
dignetur futuri seculi Iudex Christus Iesus, cui
cum Patre & Spiritu Sancto honor
& gloria in secula seculo-
rum. Amen.

CATA-

CATALOGVS AVCTORVM,
QVIBVS VSI SVMVS, IN DESCRIPTIONE TERRAE SANCTAE, HIEROSOLYMAE, CHRONICI; VBI EXPONITVR ETIAM RATIO CITATIONVM, QVAE IN MARGINE, ET *in ignotis auctoribus non ita facilè posset intelligi.*

BIBLIA sacrosancta Veteris & Noui Testamenti; quæ huius rei causa ter & amplius perlegi, omniaq; huc spectātia loca diligentissimè annotaui, annotata pōderaui, ponderataq; suo quæq; loco collocaui. Editio est Parisiensis Benedicti, cuius Indicem nominum Hebraicorum sæpè cito.

Biblia correctissima aliquot tomis, ex editione Simonis Colynæi.

Biblia Hebraicolatina Xantis Pagnini.

Biblia Theologorum Louaniensium.

Postillæ Nicolai de Lyra super Vetus & Nouum Testamentum.

Fl. Iosephus sacerdos Iudæus, qui an. Christi 70. florens, eadē ferè ipsa, q̃ in Biblijs, & multa præterea alia historico sēsu persequitur, quē, vt & Biblia, harū saltem rerum causa ter perlegi, collatis etiam varijs eius translatoribus.

Iosephi Gorionis de historia Iudaica libri.

Egesippi historia.

Sulpicius Seuerus. Iustinus.

Q. Curtius de rebus gestis Alexandri.

Historia Ecclesiastica Eusebij, Socratis, Zosomeni, &c.

Nicephori Callysti historia ecclesiastica.

Historia Tripartita. Rufini historia.

Berosi antiquitates, Philonis breuiarium, Manethonis, Metasthenis libri illi, quos edidit Annius Viterbiensis.

Illustrissimi Ecclesiæ Doctoris D. Hieronymi Stridonensis diuersa exemplaria tam excusa, quàm manuscripta, diligentissimè contuli, præsertim de locis Hebraicis.

Cl. Ptolomæi Geographiæ libri octo, emendati per G. Mercatorem.

Iac. de Vitriaco, Roma. Ecclesiæ in terra sancta legati, postea Episcopi Aconensis, & tandem Cardinalis Rom. liber de terra sancta, & de mirabilib⁹, quæ ibidem vidit. Floruit anno Domini 1231. cuius manuscriptum exemplar, vnà cum descriptione Terræ sanctæ authore Fretello Archidiacono Antiocheno, ex insigni Crucigerorum Coloniēsium bibliotheca vsui meo exhibuit M. Tilmannus Vosmerus Delphus, eiusdē cœnobij lector dignissimus.

Iac. Pātaleonis Galli Patriarchę Hierosolymitani liber de Terra sancta. Claruit an. 1247.

Descriptio vrbis Ierusalē, & locorum terræ sanctæ exactissima, auctore Brocardo monacho, edita Basileæ & Antvverpiæ. q an. Christi 1283. post multam & diligentē eius vrbis & terræ indaginē, ac antiquarum ruinarum inspectionem, eam accuratissimè descripsit. distinxit opus suū per itinera, quæ sunt loco capitū.

Descriptio Ierusalem locorumq; sacrorum Ioannis Mandeuille Angli, aliàs Monteuillani, qui an. Domi. 1322. suam peregrinationem perfecit, & sedulò perscripsit. Impress. Antvverpiæ per Nicol. VVouvver, anno 1564.

Vrbis Hierosolymitanæ, totiusq; Terræ sanctæ perantiqua descriptio, ante an. 100. & vltra in membrana graphicè delineata & conscripta, quā opera Io. Huls ex bibliotheca collegij S. Hieron. Delphorū Hollandiæ cōmunicauit mihi D. Antonius Pelt, eiusdē Colleg. rector.

Hierosolymitanæ vrbis templiq; in ea origo, & horum rursus excidiū, an. 1470. per Rodolphum Langium Cano. Monasteriensem descripta, impressa Coloniæ ab Eucha. Ceruicorno anno 1517.

Peregrinatio Hierosolymitana, & mōtis Synai, Bernhardi de Breidenbach, Mogūtinæ eccle. decani, quam an. 1483. vnà cū Ioanne comite in Solms, & Philippo de Bicken milite peregit, & diligentissimè descripsit; addita simul viua præcipuorū Terræ sanctæ & peregrinationis suæ locorum imagine, quā insigni cuiusdā pictoris Vltraiectini manu vbiq; ex locorū intuitu depingi curauit. Impressa Moguntiæ an. 1486. distinxit opus suū per dies, & itinera.

Descriptio Hierosolymitani itineris anno 1520. per D. Gerardum Kuynretorff Campensem, & D. Petrum Aenholt Priorem in VVolzende, & Edo Rombes consulem in Sneeck peracti, impressa Campis.

Delineatio ciuitatis Ierusalem, quā an. 1521. D. Ioan. Schorel Canō. Vltraiectinus, idemq; pictor solertissimus ex oculari inspectione sedens in monte Olíueti calamo ad viuum protraxit. quod ipsum exemplar mihi exhibuit eximiæ pietatis & eruditionis vir M. Ioannes Bollius Louaniensis, ecclesiæ D. Hyppoliti Delphis Hollandiæ vicepastor.

Descriptio Ierusalem, & sanctorum locorum Ioann. Heuteri prætoris Delphensis; qui an. 1521. vnà cum prædicto Schorel, & M. Lamberto Varick S. Theolo. Licentiato, & S. Hyppoliti Delphensium pastore peregrinationē suam absoluit. cuius manuscriptum commētarium D. Ioan. Heuter prædicti nepos mihi communicauit.

Itinerarij Ierosolymitani & terræ sāctæ, inibiq; sacrorum locorum ac rerum clarissima descriptio per Bartholo. à Saligniaco, sedis Apostolicæ prothonotarium, equestris ordinis militem auratum, ac vtriusq; iuris professorem, quod an. 1522. expediuit ac descripsit. excusa Lugduni an. 1526. distinxit opus suū in tomos (pro q̄bus vulgo ponim⁹ libros) & capita.

Peregrinatio cum exacta descriptione Ierusalem, & locorū sanctorum autore S. Theol. doctore Ioan. Pascha Carmilita Mechliniens. quam ann. 1527. perfecit; impressa Louanij per Vellæum, ann. 1563.

Historiæ belli sacri lib. 23. quomodo anno salutis 1099. Hierosolyma, totaque promissionis terra à Christianis recuperata, & per ann. 84. possessa fuit; à VVilhelmo Tyrio, seu Tyrēsi Archiepisc. regni Hierosoly. Cancellario, & scriba Laterani Concilij, quod ann. Christi 1178. Ro-

1178. Romæ à trecentis patribus celebratum est, conscripti; an. 1583. impressi Basileæ.

De bello sacro cõtinuatæ historiæ li. 6. in quibus eadẽ Tyrij historia ad nostra vsq; tempora extẽditur, Basilio Io. Heroldo autore. Basileæ.

Ciuitatis Ierusalem, ac sacrorum locorum vniuersæ Palestinæ delineatio ac descriptio per Hermannum Borculoo. Impressa Vltraiecti anno 1538.

Descriptio Hierusalem, & sanctorum eius locorum Bonauenturæ de Mirica, Louaniensis Minoritæ, qui Hierosolymæ ann. 1538. 1539. 1540. continuò habitauit, & postea secundò, iamque tertiò eò profectus est; ex cuius etiam ore multa excepi.

Cosmographia Vniuersalis Sebast. Mũsteri.

Vrbis Ierusalem ac Palesthinæ delineatio VVolfangi VVeijssenburch, impressa an. 1542.

Locorum veteris ac noui Testamenti diligens descriptio ex optimis quibusq; autorib⁹, Ptolo. Plinio, Pomponio Mela, Strabone, Herodoto, Hieronymo, Iosepho, Egesippo, Stephano, Volaterrano, Lirano, Bocatio, & recẽtioribus, Iacobo Zieglero, Vuolphãgo Vueijssenburgio, & Andræa Althamero, viris in hac re diligentissimis collecta; Parisijs impressa.

Delineatio & descriptio Ierusalem, & Terræ promissionis accuratissimè per Bonauenturam Brocardum Bernaitam elaborata; excusa Parisijs, anno 1544.

Descriptio Ierusalẽ, & locorũ eius, D. Gerardi Ioannis Lugduni Batauorũ Monasterij Abcou Cœnobiarchæ, q iter suũ peregit an. 1544.

Peregrinatio, siue Itinerarium D. Pauli, in tabula & charta descripta per Petrũ Apianũ.

Amplissima Terræ sanctæ descriptio per Gerardum Mercatorem Rupelmundanum. Item charta totius Europæ eodem autore.

Terra ꝓmissionis topographicè, historiceq; conscripta per Mich. Aitzing. edita Coloniæ.

Theatrum præcipuarũ vrbium totius mundi, tomi tres, per D. Georgium Bruijn, Decanũ ad gradus Mariæ Coloniæ.

Hierosolymitanæ vrbis, totiusq; Terræ promissionis tabula à Tilmanno Stella Sigenensi confecta, & anno 1557. dedicata duci Saxoniæ; impressa Antvverpiæ.

Topographica delineatio ciuitatis Ierusalẽ auctore Fabio Licinio Veneto. Venetijs 1560.

Vrbis Ierusalem delineatio per Adamum Reisner in tabula protracta, & Augustæ Vindelicorum ann. 1559. Ferdinando Imp. exhibita. excusa Francofurti ad Mœnum.

Ierusalem ciuitas ex sacris literis & approbatis historicis primùm ab Adamo Reisnero germanica lingua delineata, & nũc latinè per Ioã. Heidenum fusius descripta; impressa Francofurti ad Mœnum. ann. 1563.

Via Caluarię D. Bethlehem sacerdotis à Laurentio Surio latinè conscripta: quam propria interpretis manu exaratam mihi exhibuit R. P. Adrianus Scyf ab Oudevvater Carthusianorum Coloniensiũ vicarius vigilantissimus.

Via crucis, à domo Pilati vsq; ad montem Caluariæ, ædita per Pet. Calentinum. impressa Louanij à Vellæo ann. 1568.

Itinerarium Ioan. Godscalci Isermann Delphensis, quod ann. 1561. absoluit.

Descriptio Ierusalẽ & locorum eius Isbrãdi Godefridi Delphensis, sororis meæ mariti, qui ann. 1563. peregrinationem suam perfecit.

Iter nobilis & aurati militis Baptistæ vã der Muelen Mechliniensis, qui viua voce Hierosolymã, omniaq; eius loca an. 1567. exactè à se perlustrata, sæpissimè mihi descripsit.

Descriptio antiquæ & nouæ vrbis Hierosolymorũ à Petro Lacksteijn confecta, & à Christiano Sgrotheno geographicè depicta &c. excusa Calcariæ Cliuorum an. 1570.

Topographica delineatio ciuitatis Ierusalẽ Antonij de Angelis Minoritę, qui diu Hierosolymæ habitauit, an. 1578. Romæ in conuentu B. Mariæ in ara cęli ab eo in lucẽ ędita. quã honorabilis viri Francisci à Cruce filius D. Gaspar⁹ à Cruce Antvverp I. V. Doct. peritissimus, iam pridem Roma reuersus, vna cum varijs eiusdẽ vrbis antiquitatibus liberaliter mihi exhibuit.

Bina delineatio Vrbis Ierusalẽ, q̃ est in Theatro pręcipuarum vrbium totius mũdi, ædita per Georgium Bruijn, virum doctrina & eloquentia excellentissimum.

Hierosolymitanæ vrbis, totiusq; Terræ sanctę tabula amplissima, in membrana manu Bironij Galli graphicè delineata, viuidis coloribus auroq; exornata, & gallicè descripta, q̃ an. 1582. Mich. Aitzingerus Austriacus diligẽtissimus historiograph⁹ mihi cõmunicauit.

Chronicon Eusebij Cæsariensis, Hieronymi, Palmerij, Contracti, &c.

Chronicon Prodigiorum ac ostentorum, ab exordio mundi vsq; ad an. Domini 1557.

Emendatæ chronologiæ epitome à mundi exordio in hæc vsq; tempora manuscriptũ Hen. Syluij.

Gil. Genebrardi Theologi Parisiensis Chronographiæ libri quatuor.

Gerardi Mercatoris Chronographia.

Chronicon Christiani Massæi.

Chronica Amandi Zirixeẽsis.

Chronica Carionis.

Ioan. Lucidi de emẽdatione temporũ libri.

Chronicon Iaco. Meeman manuscriptum. obijt Delphis an. 1517. Fasciculus temporum.

Chronicon Adriani Barlandi.

Chronica Hollandiæ.

Chronicon Onuphrij, cum catalogo Pontificum & Imperatorum.

Chronicon Ioan. Vasæi.

Tomi Conciliorum omnium.

B. Platina de Vitis Pontificum.

Onuphrij commentaria Fastorum.

Martyrologium P. Galesinij.

Io. Hesselij passionis & resurrectionis dominicæ explicatio.

Corn. Iansenij concordia Euangelica.

Hi sunt ferè præcipui authores, ex eorum numero, qui hæc argumenta ex professo tractauerunt, & quorũ specialem facio mẽtionem. Pluribus quidem vsus sum, quorũ non memini, quod eorum hoc calamitoso tẽpore perditis libris, loca citanda describere non potuerim. Scriptorum autem, qui quasi aliud agentes, mihi scribẽdi materiam præbuerunt, longum foret catalogum texere, ex ijs quibus annotantur locis, poterunt intelligi.

FINIS.

IN THEATRVM TERRAE SANCTÆ RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM INDEX.

A.

Oo Acha.

I N D E X.

Alci-

INDEX.

araba-

B.

C.

Com-

E.

H.

Haroer

I.

L.

N.

O.

P.

INDEX.

 Prole-

Salu-

T.

Turres

INDEX.

FINIS.

Theatri Terræ Sᵗæ. duerniones & tabulæ geographicæ eo ordine, quo in opere collocari debent.

*, Est primus ternio, videlicet titulus & præfationes, quem sequitur tabula vniuersalis duobus folijs, quæ conglutinanda sunt.
Post eam, Tribus Aser folio separato.
Inde, ipsum opus sequitur.
A. B. C. inter C & D ponitur tabula trium Tribuum, Ephraim, Beniamin, & Dan, vno folio comprehensarum,
D. huic duernioni imponitur Tribus Gad, ante initium eius tribus.
E. in hoc duernione collocanda est Tribus Isachar, dimidia Manasse intra Iordanem, & Zabulon, vno quoq; folio coniunctæ. Et in fine duernionis Tribus Iuda, vno solo folio, vbi illa tribus incipit.
F. G. H. I. K. in hoc duernione K collocetur altera dimidia tribus Manasse extra Iordanem.
L. M. N. huic duernioni N. in medio inseritur tribus Neptalim.
O. P. & huic duernioni P. inserenda est in medio deserti Pharan tabula.
Q. huic duernioni Q. in fine imponatur tabula Ruben tribus, vbi ea incipit.
R. in hoc statuatur tribus Simeon ad exordium eius tribus.
S. inter S & T, tabula topographica vrbis Hierosolymæ est collocanda, duobus folijs contenta, quæ conglutinari debent.
Inde sequuntur reliqui operis duerniones vsque ad finem.
T. V. X. Y. Z. Aa. Bb. Cc. Dd. Ee. Ff. Gg. Hh. Ii. Kk. Ll. Mm. Nn. Oo. Pp. Qq.

COLONIÆ AGRIPPINÆ
In Officina Birckmannica, sumptibus
Arnoldi Mylij.
Anno cIↃ. IↃ. XCIII.